

ნინო რუხაძე, რომან ლოლუა

უდიური ენის პრაქტიკული სახელმძღვანელო
ქრესტომათიითა და უდიურ ქართული ლექსიკონით

**კავკასიურ ენათა (აფხაზური, ჩეჩნური, ხუნძური, უდიური,
ოსური) პრაქტიკული სახელმძღვანელოები**

პროექტი დაფინანსებულია სსიპ შოთა რუსთაველის ეროვნული
სამეცნიერო ფონდის მიერ

პროექტის შიფრი AR/344/2-120/12

უდიური ენის ფონეტიკა

ანბანი

შიფნი ერი	ა. დირ ი	ოთხ თავი	„სამჯ ი დას“	ვ. გუკა სიანი	UDIL ANG UE	ვ.შუ ლცე	ა.ჰარ ისი	კოჩაა რი	დობა კოვი	ქართ ული
a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	ა
ɑ	ʼɑ	ɑ	ħa	аъ	aɪ	aˀ	ɑ	ә, аъ	ǎ	(ა) [ა»]
ä	ä	ä	ə	аъ	ä	ä	ä	ə	ə	„
b	б	б	b	б	b	b	b	b	b	ბ
g	г	г	g	г	g	g	g	g	g	გ
—	—	—	—	к	(gʲ)	—	—	к	—	(გ ^ʲ)
d	д	д	d	д	d	d	d	d	d	დ

e	e	e	e	e	e	e	e	e	e	ɣ
—	'e	é	he	еъ	eI	e ^ɸ	ɛ	еъ	ě	(ɣ) [ɣ ^ɸ]
w	B, W	B	v	B	v	v	v	v	v	ʒ
z	з	з	z	з	z	z	z	z	z	ʒ
t	т _ɸ	t̂	ɸ	т	t	t	t	t	t	ʒ
i	i	i	i	и	i	i	i	i	i	o
—	—	—	hъ	иъ	iI	i ^ɸ	î	iъ	ĩ	(oɣ) [o ^ɸ]
k	к	к	к	к1	kɸ	k ^ɸ	k ^ɸ	q	k ^ɸ	ʒ
l	л	л	l	л	l	l	l	l	l	ʒ
m	м	м	м	м	m	m	m	m	m	ʒ

п	н	н	п	н	п	п	п	п	п	б
ј	ј	ї	ј	й	ј	у	у	у	у	о
о	о	о	о	о	о	о	о	о	о	о
о	'о	о	ћо	оъ	оІ	о ^с	о	оъ, оъ	о	(о ^в) [о ^с]
ө	ө	ө	ө	оъ	ө	ө	ө	ө	ө	ө
р	п	п	р	п1	р:	р'	р'	р1	р'	з
з	ж	ж	з	ж	ж	ж	ж	ј	ј	ј
з	—	ж	з	ж1	жІ	з	ж:	ј1	ј	(ж ^в) [—]
г	р	р	г	р	г	г	г	г	г	о

s	c	c	s	c	s	s	s	s	s	ʃ
t	ɾ	ɾ	t	ɾ1	ɾ:	t'	t'	tɪ	t'	ʈ
u	y	y	u	y	u	u	u	u	u	ʉ
ɯ	ʏ	ʏ	ħu	уъ	uɪ	u ^ɸ	ɯ	üъ, уъ	ǘ	(^ɸ ʉ) [^ɸ ʉ]
ü	ÿ	ÿ	g	уъ	ü	ü	ü	ü	ü	ʝ
ɹ	ɸ	ɸ	ɾ	п	p	p	p	p	p	ʒ
в	ɸ	ɸ	в	ɸ	f	f	f	f	f	ɸ
ḱ	κ _c	ḱ	κ	к	k	k	k	k	k	ɟ
ḡ	ɸ	ɸ	ɸ	гъ	ɸ	ḡ	ɸ	ḡ	ḡ	ɸ

q	q	k	q	кЪ	q:	q'	q'	кЪ	q'	ɣ
š	ш	ш	s _o	ш	š	š	š	ʃ	ʃ	ʃ
š	ш̣	ш̣	ɟ	ш1	šI	ś	š:	ʃI	ṣ́	(ʃ _o) [-]
č	ч	ч	ɟ	ч	č	č	č	ç	ç	ʃ
—	—	—	ɟ	чЪ	čI	ć	č:	çЪ	ç'	(ʃ _o) [-]
c	ц	ц	ʒ	ц	c	c	c	ц	ś	ʒ
ʒ	ʒ	ʒ	dz	дз	ʒ	—	ʒ	zi, dz	ź	ɖ
ç	ć	ć	ɟ	ц1	c:	c'	c'	цI	s'	ʃ̣
—	—	—	ɟɟ	ć	—	—	—	—	—	(ʃ̣ _o)
č	č	č	c	ч1	č:	č'	č'	çI	č	ʒ̣

—	—	—	—	č	č:I	č'	č':	č, сь	č	(ʒ) [—]
x	x	x	x	x	χ	x	x	x	x	ʙ
x	k	ḳ	q	xъ	q	q	q	xъ	q	ʒ

გაკვეთილი 1

სამჯი დას

უდიური უმწერლობო ენაა. ამ ენის ტრანსკრიფციისათვის გამოყენებულია სხვადასხვა ენის ანბანი. რუსული ანბანი, ლათინური ანბანი... ქართული ასოების გამოყენება ყველაზე მართებულია უდიური ენისათვის, ვინაიდან ამ შემთხვევაში დიაკრიტიკული ნიშნები მინიმუმამდე დადის.

უდიური ენა ფონეტიკური სისტემის თვალსაზრისით ქართულ ენას უახლოვდება. უდიური ენის ორთოგრაფიის პრინციპი მარტივია. იწერება ისე, როგორც გამოითქმის, იკითხება ისე როგორც იწერება. ქართულის მსგავსად, ყოველი უდიური ბგერა თითო ასო-ნიშნით გადმოიცემა. თუ არ ვიგულისხმებთ უდიური ენის თავისებურ ბგერებს, რომელთა გამოხატვა დიაკრიტიკული ნიშნის გარეშე ვერ ხერხდება.

დაღესტნური ენებისაგან განსხვავებით უდიური ენის ფონეტიკური სისტემა გამარტივებულია, დაცულია ყველა ის ხმოვანი თუ თანხმოვანი, რაც გვაქვს ქართულში. გარდა ამისა უდიურს მოეპოვება პალატალიზებული ხმოვნები ა, ბ, ჟ, ირაციონალური გ, სონორი დ, დენტოლაბიალური ჟ და ასე შემდეგ.

უდიური ენის ფონეტიკური სისტემა გართულებულია დამატებითი არტიკულაციით – ფარინგალიზაციით (ბგერათა გამოთქმა ენერგიულად, ინტენსიურად, დაყოვნებით ხდება, რის გამოც იქმნება სიმაგრის ეფექტი). უდიური ენის ვართაშნულ კილოში გამოიყოფა 8 ძირითადი ხმოვანი: ა, ე, ი, ო, უ, ა, ბ, ჟ, ასევე გამოიყოფა ნახევარხმოვანი, ირაციონალური - გ. უდიური ენის ნიჯურ კილოში გ ხმოვანი ფონემაა.

მარტივი ხმოვნებია – ა, ე, ი, ო, უ.

უმლუტიანი, პალატალიზებული ხმოვნები - ა, ბ, ჟ.

უდიურ ენაში – მარტივი ხმოვნები ისევე წარმოითქმის, როგორც ქართულში. აღნიშნული ხმოვნები შეიძლება შეგვხდეს ნებისმიერ პოზიციაში.

ა – სმოვანი

ბაბა “მამა”

ალა “მადლა”

ნანა “დედა”

ქალა “უფროსი”

ღარ “ვაჟი”

ჩალ “ღობე”

არ “მსხალი”

პა “ორი”

ხა “მატყელი”

აშ “საქმე”

ადამარ “ადამიანი”

ყა, ყან “და” (კავშირი)

ი – სმოვანი

იჩ “თვითონ”

იყ “ნაცარი”

იხ “მეხსიერება”

წი “სახელი”

ღი “ღღე”

ჩილ “მძივი”

ბინ “პატარძალი”

ვიჩი “ძმა”

ჩილ-ჩილ “ჭრელ-ჭრელი”

ო – ხმოვანი

ოხ 'სავარცხელი'

ოშ "ბოლო", "ნაპირი"

კოჯ "სახლი"

გონ "ფერი"

ბოყო "ცომი"

თოგ "ფასი"

უ – ხმოვანი

ზუ "მე"

უკ "გული"

უნ, ჰუნ (ნიჯ.) "შენ"

თურ "ფეხი"

ქულ "ხელი"

მუზ "ენა"

ე – ხმოვანი

ხე "წყალი"

ნე "არის"

ემ "ვაშლი"

ელ "მარილი"

ეყ "ხორცი"

ბეზ "ჩემი"

ნელ "ცრემლი"

ნეპ "ძილი"

1. წარმოთქვით მარტივი ხმოვნები

2. ლექსიკა

ფრაზები:

ცუნარი – "გამარჯობა" (კეთილი იყოს შენი მოსვლა!)

აკამინ – "ნახვამდის"

ღურუსბაქ – "მადლობა"

უდინ მუზ – "უდიური ენა"

გურჯინ მუზ – “ქართული ენა”
ნანა მუზ – “დედა ენა”
ბეზ წი ნე ალექსი – “ჩემი სახელია ალექსი”
უკლა ადამარ – “გულიანი ადამიანი”
შელ კალკალო – “კარგი მოსწავლე”

ზმნა: ბუ-ნე – “არის”
ბუ-ყუნ – “არიან”
ბა-ქენ, ბაქ-სუნ – “ყოფნა, არსებობა”

გაკვეთილი 2

დას პა-უმ-ჯი

პალატალიზებული (უმლაუტიანი) ხმოვნები

უდიურ ენაში წარმოდგენილია სამი პალატალიზებული ხმოვანი ა, აჟ, რ. მარტივი და პალატალიზებული (უმლაუტის პროცესის შედეგად) ხმოვნები წარმოდგენენ ფონემას (ამ ხმოვნთა ცვლა იწვევს სიტყვის მნიშვნელობის ცვლას: აქვთ მნიშვნელობის განმასხვავებელი ფუნქცია უდიურ ენაში პალატალიზებული ხმოვნები დასტურდება აზერბაიჯანული ენიდან ნასესხებ ლექსიკაში.

რდ – “ნაღველი”

აჟზ – “სოფელი”

აჟლ – “ბავშვი”

ქაღაზ – “ქაღალდი”

დაღა – “მამიდა”

გაღარ – “ბევრი”

აღათ – “წესი”, “ადათი”

აზაზარ – “ლექსი”

გაგ – “ცა”

გაგინ – “ცისფერი” (მწვანე)

შაჟარ – “ქალაქი”

ქაღამ – “კომბოსტო”

ქაქულ – “ქოჩორ”

ვაღა – “დრო”

გაგარჯი – “ქართველი”

გაგაგა – “ვერცხლი”

გაგაგაგა – “რეჰანი” (მცენარე - საკვებისთვის)

პალატალიზებულ ხმოვნებს მნიშვნელობის განმასხვავებელი ფუნქცია:

აჟ – “საქმე” – ეჟ – “ვაშლი”, ოჟ-ბოლო (ნაპირი)

ჩაღ – “ღობე” – ჩიღ – “მძივი”, ჩიღ-ჩიღ – “ჭრელი”

ქაღა – “დიდი”, “უფროსი” – ქაღა – “თავის ქაღა”

ქურ – “ორმო”, ქურ – “ცელქი”, “შეუპოვარი”

1. წარმოთქვით პალატალიზებული (უმლაუტიანი) ხმოვნები ლექსიკურ ერთეულებად.

ფრაზები:

1. ზუ ქალა ვიხი – მე უფროსი ძმა ვარ.
2. შენო ბეზ დარ ნე – ის ჩემი ვაჟია (ვაჟი არის).
3. ბეზ პა ხუნჩი ბეზ ბუ – მე ორი და მყავს.
4. მარიამ ვათანა ნე არე – მარიამი თავის სამშობლოში ჩამოვიდა.
5. ვახტანგ ყართ უდინე – ვახტანგი ყოველმხრივ (წმინდა წყლის) უდია.
6. გიორგი შელ უკლა ადამარ ნე – გიორგი გულიანი (კარგი გულის) აღამიანია.
7. მე ნიკო ში-ა? – ეს ბურთი ვისია? – ბეზიო – “ჩემია”
8. მენო ში კოჯ-ა? – ეს ვისი სახლია? – ბეზიო – “ჩემია”

ზმნა: ბესუნ – “კეთება”,
 ბესა-ნე – “აკეთებს”
 ბი-ნე – “გააკეთა”
 ეკა-ნ-ბესა? – „რას აკეთებ?“

გაკვეთილი 3

ღას ხიბ-უმ-ჯი

ა და გ - ნახევარხმოვნები

უდიერ ენაში წარმოდგენილია ორი ნახევარხმოვანი ა და გ, რომლებიც დამოუკიდებელ ფონემებს არ წარმოადგენენ, თუმცა ორივე მკაფიოდ გამოხატული ბგერაა.

დან – “ჩვენი”

დაყ – “გზა”

ბად – “ბალი”

დაშ – “ასაკი”

დავაშ – “ნელა”

დახნი – “ცივად მოხარშული ხორცი”

ქონ – “სახელო”

ყან – “ცოლისძმა”

სენე – “დედამთილი”

ფაფაღ – “პეპელა” (ნიჯ.)

გულბად – “ალუბალი” (ნიჯ.)

ღაღ – “დალაქი” (ნიჯ.)

დეყ – “ხორცი” (ნიჯ.)

გ ბგერა დასტურდება უდიური ენის ვართაშნულსა და ნიჯურ კილოში, ფონემის სტატუსი მხოლოდ ნიჯურში აქვს. ჩვეულებრივ გვხვდება ნასესხებ ლექსიკაში (აზერბიჯანულიდან).

აფზ – “ზედმეტი”

აჯგზ – “უვარგისი”

აღგნ – “ზემო”

ჩერჩხელ || ჩერჩხელ – “ჩურჩხელა”

ყზგელ – “ოქრო”

1. წარმოთქვით ნახევარხმოვნები ჩამოთვლილ სიტყვებში.
2. ფრაზები:
ეკა-ნან-ბესა? – რას აკეთებთ?
კუას სურ-ზუ-ბსა – სახლს ვაკეთებთ
მენო ე კოჭა? – ეს როგორი სახლია?
უსტან სერრებსა დაყ ახ – ოსტატები გზას აკეთებენ

აშ-ბეს, აშ-ბესუნ – მუშაობა (აშ – “საქმე”)
აშ-ნე-ბესა – ვმუშაობ
ზომნებსა – ვსწავლობ

მაღ – სიმღერა

ცამფი ალალა ცივარრეფი,	ჟუჟუნა წვიმა მოვიდა,
ქალა კაფანეს ნამნებე,	დიდი მინდორი დანამა,
ნამნებე, ნამნებე, ნამნებე,	დანამა, დანამა, დანამა
ქალა კაფანეს ნამნებე.	დიდი მინდორი დანამა.

გაკვეთილი 4

ბიპ-უმ-ჯი დჰს

დიფთონგები

უდიურ ენაში ყველა დიფთონგი მიღებულია ერთად თავმოყრილ ორ ხმოვანთაგან ერთ-ერთის დასუსტების და ნახევარხმოვნად ქცევის შედეგად.

და, აჰ, ჰა, ეჰ, ოჰ, უჰ – დაღმავალი დიფთონგები

დე, დი, დო, დუ, აჰ, იჰ - აღმავალი დიფთონგები

გან-ეჰ - “ადგილი”

ვიჩ-ეჰ – “ქმის”

დან – “ჩვენ”

დაყ – “გზა”

ქუჰ – “გაბერილი”

ქჰ – “ნაჭამი”

ბაჰსუნ – “შესვლა”

ეჰ – “ცხრა”

ღჰ – “მთელი”

ქოჰ – “სახელო”

ტაჰ – “იქ”

მაჰ – “აქ”

შეჰ – “რაიმე საგანი, ნივთი”

შჰნ – “სველი”

აჰეს – “ადგომა”

უდიური ენის ნიჯურ კილოში, ვართაშნულთან შედარებით უფრო მეტადაა გავრცელებული, როგორც აღმავალი, ისე დაღმავალი

დიფთონგები.

1. დიფთონგის შემცველი ლექსიკური ერთეულის გამეორება.
2. ფრაზები:
ბეზ ვიჩე კოჯ ჯა-ესუნ – ჩემი ძმის სახლი ღიაა ყველასთვის
კოდას ბათანკე – ქვევრი ჩავდგით მიწაში
ვარდა ჯა-ჯანესა – ვარდი გფურჩქნულია, გაშლილია
ზუ თახსა აზე – მე მივდივარ სოფელში
ადამარ ბუთუნ ბუთაჲ ყა კაშა – ადამიანს აქვს ოცი თითი.
ჩივალლო კაჭ თასტენ სერძანბე – ბელურების საკენკისათვის ყუთი
გაგაკეთეთ.
გოლრ მა აშბა! – ბევრს ნუ მუშაობ, ძალიან ნუ ირჯები.

პირის ნაცვალსახელი

მხ. რ.

მრ. რ.

ზუ – “მე”

დან – “ჩვენ”

უნ – “შენ”

ვან – ეჟან – “თქვენ”

შენო || შონო – “იგი, ის”

შენორ – შონორ – ისინი

რიცხვითი სახელი:

1 – სა

2 – პა

3 – ხიბ

4 – ბიპ

5 – ვო

6 – უჰ

7 – ვუჰ

8 – მუღ

9 – ვუჲ

10 - ვიწ

გაკვეთილი 5

ჰომეჯი დანს

უდიურ ენაში წარმოდგენილია თანხმოვანთა ყველა ის ოთხეული, სამეული და ცალეული რაც ქართულში.

ბაგისმიერი (ბილაბიალური) თანხმოვნები,
ხშულები

ბ-ფ-პ

ბულ – “თავი”

ბეს – “კეთელი”

ბაბა – “მამა”

ბალა – “შვილი”

ბალანყო – “მაყვალი”

ბეზი – “ჩემი”

ბინ – “რძალი”

ბიპშამატ – “ოთხშაბათი”

ბუნე – “არის”

ბულა – “ზემოთ”

ბოყო – “ცომი”

ბლზზრ – “შუადღე”

ბურუს - მთა

ფოფ – “თმა”

ფაქ – “ბაღი”

ფაყლა – “ღობიო”

ფაღზ – “შემოდგომა”

ფინ – “თვალი”

ფის – “ცუდი”

ფუშა – “კომში”

ფულნუთ – “უთვალო”

ფი – “ქონი”

პი – “სისხლი”

პური – “მკვდარი, მიცვალებული”

პეპ – “პატარა ლეიბი”

კბილისმიერი (დენტალური) თანხმონები
სშულები
დ, თ, ტ

დადალ – “მამალი”
დადა – “მამიდა”
დავა – “ომი”
დიზიკ – “გველი”
დანგ – “გიჟი”
დუფ – “ცისარტყელა”
თაზ – “ასალი”
თამ – “სრული, სრულად”
თარნა – “თონე”
თაქარ – “ბორბალი”
თოგ – “ფასი”
თუმ – “ძირი, ფესვი”

ტ
ტამ – “გემო”
ტატ – “ბუზი”
ტულ – “ყურძენი”
ტატი – “დიდედა, ბებია”
ტოშუნ – “გარეთ”
ტოპულ – “ავირტი”
ტოშან – “კურდღელი”

1. წარმოთქვით ბაგისმიერი და კბილბაგისმიერი თანხმონები მოცემულ -----

ფრაზები:
“ფინ ხაშ” – თვალის სინათლე, თვალის ჩინი
“ფულ-ნუთ” – უთვალო
“ბეზ ფინ აჩინეხა” – თვალი მითამაშებს!
“ფულ-ღაჩ” – თვალახვეული
“ფულ-ჰაჰ”-თვალღია, თვალახელილი

კვირის დღეები – ბუჰნდ-ლი

პაშამატ – ორშაბათი
ხიბშამატ – სამშაბათი
ბიპშამატ – ოთხშაბათი
ჰოშამატ – ხუთშაბათი
ფარასკი – პარასკევი
შამატ-ღი (შამატ) – შაბათი
ბუჰნდ – კვირა
ფრაზეოლოგია
“ბეზ ფინ აჩინეხა” – თვალი მითამაშებს!

გაკვეთილი 6

უხუმიჯი ღჷს

უკანაენისმიერი თანხმოვნები – გ, ქ, კ

აფრიკატები – ჯ, ჩ, ჭ, [ძ], ც, წ

გოგ – “ფერი”

გოგინ – “მწვანე”

გა – “ადგილი”

გოგ – “ცა”

გულ – “საცერი”

გურატ – “პერანგი”

გტლრ – “ძალიან”

კიწი – “ცოტა”

კელ – “შიწა”

კაშა – “თითი”

კოკოწ – “ქათამი”

კატ – “წვეთი”

ქალა – “დიდი”

ქულ – “ხელი”

ქოღ – “სახელო”

ქიზ – “ნაბადი”

ქარხესუნ – “ცხოვრება”

ქილიმ – “ფარდაგი”

ქრმგ – “შეგლა”

ქუნჯ – “კუთხე”

ქენ – “ნიორი”

ჯეჯერ – “ბაგე”

ჯანავარ – “მგელი”

ჯოკ – “ცალკე”

ჯუფსუნ – “ხტომა”

ჯუჭურ – “შეგელი”

ჯოლაკ – “ობობა”

ჩო – “სახე”

ჩუბუხ – “ცოლი”

ჩაღი – “თევზი”

ჩახ – “ცივი”

ხოვალ – “ბელურა”
ხოხმოხ – “ცხვირი”
ჩალ – “ღობე”

ჭ
ჭაღა – “ტყე”
ჭაპ – “ვაზი”
ჭაპალ – “თუთის ხე”
ჭემენ – ჭუჭყიანი
ჭურფესუნ – “შეხვედრა”
ჭოჭა – “წითელი”
ჭოჭა-ბაქუნ – “შეწითლება”

ც
ცაც – “ეკალი”
ცეც – ჩრჩილი
ციციკ – “ყვავილი”
ცილ – “თესლი”

წ
წაბულ – “წაბლი”
წი – “სახელი”
წელ – “ზეთი”
წავდესუნ – “ბრყინვა”

[ძ] აფრიკატი უდიურ ენაში გვხვდება რამდენიმე სიტყვაში
(დეზაფრიკატიზაციის შედეგად მოშლილია)

ძაბრი – “ძაბრი”
ხაძალ – “ფოთოლი”
ღანძილ – “ღანძილი”
მანძილ – “მანძილი”

წარმოთქვით უკანენისმიერი თანხმოვნები და აფრიკატები მოცემულ
ლექსიკურ ერთეულებში.

ფრაზები:

1. ვახტანგ, ექი ბოჯანყესა მეფინა! - ვახტანგ, მოდი ხილი მოკრიფე!
2. შონან უქსა ფუშა, არ, ეშ – მან შეჭამა ვაშლი, კომში და მსხალი.
3. ზა გრღო ბუზაყსა ბეზ აილოლოს – მე ძალიან მიყვარს ჩემი შვილები.
4. შეტინი კიწინე აშბე – მან ცოტა იმუშავა.
5. ქანო ეკა ფესუნა? – ეგ რას ნიშნავს? (ეგ რა თქმაა?)
6. მა კიწკე ვინი ეფი? – სად არის თქვენი პატარა ძმა?
7. დარა ბუტუყსა ხინზრ – ვაჟს უყვარს ქალიშვილი.
8. შოტინ აკენე კოჯ – მან დაინახა სახლი.

ფრაზეოლოგია – დოდრიყუნესა: ბესანალ ქომგ, უქსანალ ქომგ – საჭირთა შეველა, როგორც მუშაობის ისე ჭამის დროს.

ზმნა – მოტანა – ერეს, ეჩალ-ლე, მოიტანს, მოიყვანს.

ლექსში ხაზგასმულია ზმნები

აღალა სელ – ძლიერი წვიმა

(ხალხური ლექსი)

აღალა სელ **ბაღნეცე**,

ძლიერი წვიმა მოვიდა

კოკოწ სოდალ **ლაღნეცე**,

ქათამი ხეზე ავიდა

დღლზუნ ხინზრ **ჭენებაქე**,

დალაქის ქალიშვილი წავიდა,

ბეზ უკინ ჭჳინ **ხენებაქე**

ჩემი გული დადნა

აჲ, ხინზრ, ხინზრ **მა-თაქე**

ო, გოგოვ, გოგოვ ნუ წახვალ

ბეზ უკინ ჭჳან **ხენებაქე**

ჩემი “გულის ცხიმი” დადნა!

გაკვეთილი 7

გულუმჯი დჷს

სონორები მ, ნ, ლ, რ

ნ, ლ – დენტალური
რ – ალვეოლარული
მ – ლაბიოლარული

მ

მუზ – “ენა”
მულ – “რვა”
მი – “სიცივე”
მარალ – “ირემი”
მიზაბე – “შემცივდა”
მაჲნ – “შავი”
მამუშაკ – “ია”
მაღ – “სიმღერა”
მაწი – “თეთრი”
მჷჷლჷ – “ეხო”
მეც – “ბუდე”
მუჷ – “ფრჩხილი”
მუჷა – “ტკბილი”
მუჷანაყ – “რძე”
მუშ – “ქარი”
მეთჷრ – “ამგვარდა”
მალუნ – “აქეთ”
მიწიკ – “პატარა, უმცროსი”

ნ

ნანა – “დედა”
ნელ – “ცრემლი”
ნეშუმ – “ყვითელი”
ნიკო – “ბურთი”
ნამაზ – “ეკლესია”
ნარზუხ – “წუხელ”
ნაყელ – “მაწონი”
ნუთ – “არა”
ნამ – “ნამი, ნესტი”

ლ

ლაღალ – „გამოვლება“
ლალ – “მუნჯი”
ლამკო – “ქორწილი”
ლილ – “მუნჯი”
ლაფსუნ – “ჩაცმა”
ლახო – “ზედ, მასზე”

ღაშჷგ – “სხეულის ნაწილები”
ღადსუნ – “ასვლა”
ღასტუნ – “წასვლა”

რ ბგერა უდიურ ენაში არ გვხდება სიტყვის თავკიდურ პოზიციაში (თუ ჩავთვით ნასესხებ სიტყვის რეჷნ → რაშ “რაში”) რ ბგერა მყართა სიტყვის შუაში და ბოლოკიდურ პოზიციაში:

აწარ – “ანკარა”
თგვარ – “სიტყვა”
ორენ – “წყარო” (ორენუნ ბულ – წყაროს თავზე, აწარ ორენ ანკარა წყარო)
არუმ – “ხორბალი”
ბირინწ – “ბრინჯი”
ჯერგვ – “კვალი”
ვრუგ – “ჭერამი”
თქარ – “ბორბალი”
მაშარ – “ხერხი”
არ – “მსხალი”

1. წარმოთქვით სონორები მოცემულ სალექსიკონო ერთეულებში.
2. ფრაზები

1. არრა ხოდ აპინე – მსხლის ხე მწიფეა
2. აღამარენ ფულმულონ ატუკსა – აღამიანი თვალებით ხედავს.
3. ქალპაპა, ტატი ყა ნვწ კუა არციყუნ – ბებია, დიდედა და შვილიშვილები სახლში სხედან.
4. შენო მა-ა ჰადსა? - ის სად არის?
5. შენო ჰადსა მა თენე - ის არ არის (არ იმყოფება).
6. ქალპაპა ეკა-ბსა? – დიდიპაპა რას აკეთებს?
7. ქალპაპა ჩაღბესუნ – დიდიპაპა ღობეს აკეთებს.

ფრაზეოლოგია – “მუშენ ეჩერიტუ, მუშენ თაშაღლე” – ქარის მოტანიღს, ქარი წაიღებს.

ზმნები
მოტანა, მოყვანა – “ეჩეს”, “ეჩესუნ”
წაღება, წაყვანა – “თაშეს”, “თაშესუნ”
ღაჯღომა – “არცეს”, “არცესუნ”

გაკვეთილი 8

მულუმჯი დჰს

სპირანტები – ჟ, შ, ზ, ს, ღ, ხ

ჟებ – “ჯიბე”
ჟინჯილ – “ჯაჭვი”
ჟომოს – “პირი”

შ
შეთ – “ლოყა”
შჰჰრ – “ქალაქი”
შუე – “დათვი”
შუმაკ – “დედალი”
შუქნად – “სინათლე, შუქი”
შუმ – “პური”
შაპეს – “გადაგდება”
შამკალ – “სოკო”

ზ
ზუ – “მე”
ზარაფათ – “ხუმრობა”
ზიზამ – “ღვიძლი”
ზოყ – “ელორტი”
ზერუსუნ – “მორთვა, მოკაზმვა”
ზომბესუნ – “სწავლა”
სევჩე – “მაზლი”
სეჟნე – “დედამთილი”
სუთუნ – “ძელი”
სა – “ერთი”
სჰს – “ხმა”

ხ
ხე – “წყალი”
ხილ – “საჩუქარი” (პატარძლის)
ხონჩა –
ხაჩ – “ჯგარი”
ხაჩპარაზ – “ქრისტიანი”
ხაშ-ბაბა – “ნათლია” (კაცი)
ხაშ-ნანა – “ნათლია” (ქალი)
ხალა – “დეიდა”
ხაშ – “მთვარე”

ხელ – “ტვირთი”
ხინჯრ – “ქალიშვილი”

ღ
ღარ – “ვაჟი”
ღი – “ღღე”
ღირუხ – “მარხვა”
ღომა – “მტევანი”
ღომა – “მტევანი”

1. წარმოთქვით ახალი ლექსიკური ერთეულები
2. ფრაზები:
 1. ხუშტან ფესუნ – მილოცვა
 2. ხუშტან ყანბაქი – მშვიდობაში!
 3. ჟოღლა ღი ბიხონე – ზაფხულში ღღე გრძელია.
 4. ზუ თახსა აზუე – მე მივდივარ სოფელში.
 5. თაღენ კაჟანე ყა აშბენ! – წავიდეთ მინდორსა და ვიმუშაოთ!
 6. ხაშენ ბჟას ხაშნესტა – საღამოს მთვარემ გამოანათა.
 7. ხაშ ოჩაღკენა კაკანიკენე – მთვარე დედამიწასავით მრგვალია.
 8. ხაშ ყა ოჩაღო ნიკოღოღ ლარიყუნ - მთვარე და დედამიწა ბურთს ჰგვანან.
 9. ხაშ ბუა, დოხსამ თე – სინათლე არის თუ არა?
 10. ჟე ბიხნე დურუტახო – ქვა ხეზე უფრო მძიმეა.

“ქონა” – ზმნა

ბუ ბეზ – მაქვს

ბუ ბეშ - ქვაქვს

ბუ ვი – გაქვს

ბუ ეფ - გაქვთ

ბუტა – აქვს

ბუ ყო – აქვთ

ციღეს – ჩასვლა

ცინესა – ჩადის

ცირუნე – ჩავიდა

ფრაზეოლოგია – ბეზ უკე ხენა მა უდაა! – გული ნუ გამიწყალე! (ნუ გამიჭირე საქმე)

ისწავლეთ ტექსტი ზეპირად და ამოწერეთ ნაცნობი სიტყვები:

კოჯინ ბოშ

სახლში

ბეშ ნანაჲ ბანექე ბიჰ დჷნჷ ადელ - პო დარ, პო ხინჷრ. დან კოჯინ ბოშ სუნახო გოლო შელ-დენ ბაქე, მეჭა-დან ბაქე. ბეში ბანექე შელ კოჯ-ჩომოხ. საგალა აშანბე. აშლე მუჯიან ზე ჰშიშჷ.

გაკვეთილი 7

ვუფლუმჯი დჷს

ფარინგალური ჰ, ყ

ლარინგალური ჰ

ჰთრუს – სიტყვები

ჰოჰლა – “კვერცხი”

ჰო – “ხუთი”

იშუნ – “უკანა, უკან”

ჰუნჰულ – “ნაკლული, ნაკლული ჭურჭელი”

ჰა-გონ – “ღია ფერი”

ჰაბუნ – “გარსკვლაფი”

ჰოხ – “ხველა”

ჰოშამატ – “ხუთშაბათი”

ყ

ყუდა – “მძახალი”

ყა – “ოცი”

ყომ – “ნათესავი”

ყაზ – “ბატი”

ყუმყუმ – “ლოკოკინა”

ყო – “შიში”

ყოყ – “ყელი”

ყერი – “სხვა, უცხო”

ჰ

ჰაყლუ – “ჰკვიანი”

ჰასო – “ღრუბელი”

ჰაფეჰ – “ქინძი”

ჰეგე – “ხურჯინი”

ჰალ – “ავი სული”

ჰინტ – “ინდაური”

ჰერპეტიკ – “პრანჭია”

1. წარმოთქვით ახალი ლექსიკური ერთეულები

2. ფრაზები:

გზგნა ვაბუნ წავნესტა - ცაზე ვარსკვლავი კიაფობს.

გიორგი წილაო ადამარ ნე – გიორგი სახელიანი (სახელგანთქმული) ადამიანია.

ღია შავატ ხინზრ ნე, ჰერპეტიკო – ღია ლამაზი გოგოა, პრანჭიაა.

ემა კაშა ტაბუ ადამარი? - რამდენი თითი აქვს ადამიანს?

ადამარი ბუთუნ ბუტაჲ ყა კაშა – ადამიანს აქვს ოცი თითი.

ვახტანგ თეტუაბა უდინ მუზ – ვახტანგმა არ იცის უდიური ენა.

ბუხად ყსა თაღაზ ტატინ კუა – მინდა წავიდე ბებოს სახლში.

შუღ კოკოწუნკუა.

მელა საქათმეში (ქათმების სახლში)

შუღ ბანეცე კოკოწუნ-კუა. ამა კოკოწუნს ალაღუ გაღაყუნიდ. შუღენ ჰარაქო ტებსად კოკოწლო ბაპანე. მე აშლას ატუკსა ხა, ჰავალანებაქსა შუღე ლახო, შონოალ ყოიხო ბუსა ბუქუნენ ფეშმან ტიტერ თანესა.

მელა საქათმეში შევიდა, მაგრამ ქათმები მაღალ ადგილას იყვნენ. მელა ცდილობდა ქათმებს მისწვდომოდა, ძაღლმა ეს რომ დაინახა, მელიას მივარდა. მელია მშიერი მუცლით გაიქცა.

ამოიწერეთ სიტყვები და მიუწერეთ თითოულს მნიშვნელობა ლექსიკონის დახმარებით.

ფრაზეოლოგია– ირ ჰავინენ ნე გულრშ ენა – თავისი ჰანგით, თავის დაკრულით ცეკვავს.

გაკვეთილი 10

ვიწოდუმჯი დჷს

ფარინგალური ხმოვნები და თანხმოვნები ა, ე, ი, ო, უ, ლ, ხ, ჳ, ყ.

უდიური ენის ფონოლოგიურ სისტემაში მნიშვნელოვანია “ფარინგალური” ხმოვნებისა და თანხმოვნების საკითხი. ფარინგალიზაციისათვის დამახასიათებელი არტიკულაციის თავისებურებები (ამ ბგერათა წარმოქმნის დროს ენა ამოზნექილ მდგომარეობაში უფრო უკან გადაიწევს, მისი შუა ნაწილი ებჯინება კბილ-ნუნებს. ბგერადწარმოქმა ინტენსიურად, დაყოვნებით ხდება. იქმნება სიმაგრის ეფექტი), როგორც ხმოვნებში ასევე თანხმოვნებში.

უდიური ენის ფონოლოგიური სისტემის შესწავლის შემდეგ (გ. დეეტერსი, ს. კობასოვი, ვ. შულცე) მიიჩნიეს, რომ უდიურში ფარინგალიზელთა პროსოდის თვისებაა და მთელ სიტყვაზე ვრცელდება. ფარინგალიზაციის აღმნიშვნელი ნიშანი დაერთვის შემდეგ გრაფიკული კომბინაციით : ა, ე, ი, ო, უ, ლ, ხ, ჳ, ყ.

მორფოლოგია

არსებითი სახელი,
ზედსართავი სახელი,
რიცხვითი სახელი,
ნაცვალსახელი,
ზმნური კატეგორიები
დრო-კილოთა სისტემა
ზმნისართი

უდიური ენის არსებითი სახელისათვის დამახასიათებელია ერთმარცვლიანი მარტივი ფუძე:

წი “სახელი”; პი “სისხლი”; ფი “ქონი”; ტი “ღვინო”; გა “ადგილი”; ღი “ღღე”...

იყ “ნაცარი”; ეყ “ხორცი”; ელ “მარილი”; არ “მსხალი”; ეშ “ვაშლი”...

ქულ “ხელი”; კულ “მიწა”; ბულ “თავი”; ფულ “თვალი”; ტულ

“ყურძენი”; ცილ “თესლი”; წილ “ნაკვერჩხალი”; ღარ “ვაჟი”; “შვილი”... ნეპ “ძილი”; ნელ “ცრემლი”; მუშ “ქარი”; მუზ “ენა”...

გავრცელებულია, აგრეთვე, ორმარცვლიანი (იშვიათად სამმარცვლიანიც) მარტივფუძიანი არსებითი სახელი:

ნაყელ “მაწონი”;

ბუქუნ “მუცელი”;

ეზბუნ “ხნული”;

ლაშკო “ქორწილი”;

ზიდო “რკინა”;

ნიკო “ბურთი”;

ჰასო “ღრუბელი”;

ბაჭან “ზურგი”;

ბაჭანა “მერცხალი”

მარტივფუძიანი არსებითი სახელი დეტერმინაციული ელემენტით (სუფიქსით), -ელ – ნაყ-ელ “მაწონი”, შდრ.: ნაყ “დო” ან მუჭ’ა-ნაყ “რძე”; -ულ – ბ-ულ “თავი”, მაგრამ: ბ-ინ “თავმა”, “თავის”, ბ-ეს “თავს”, ბ-ეს-ო “თავიდან”; ფ-ულ “თვალი”, მაგრამ: ფ-ინ “თვალმა”, “თვალის”, ფ-ეს “თვალს”, ფ-ეს-ო “თვალიდან”; ქ-ულ “ხელი”, მაგრამ: ქ-ინ “ხელმა”, “ხელის”, ქ-ეს “ხელს”, ქ-ეს-ო “ხელიდან”;

-ლა//ბა – მნიშვნელობით უდრის ქართულ -იან, -იერ, -ოვან სუფიქსებს. -ლა სუფიქსი დეტერმინაციულ გვხვდება ზოგიერთ არსებით სახელში, ვოჭ-ლა “კვერცი”;

ყოშა-ლა “ტყუფი”;

მუშა-ლა “ჭიდაობა”...

-იკ – აწარმოებს კნინობით სახელებს, მაგრამ ზოგიერთი არსებითი სახელის ძირთან შეზრდილია (თითქმის) უფუნქციოდ, მაგ., ფო’ფნ-იკ “ქუსლი”; ბიზლ-იკ “წვეთიანი”...

-ი და -ალ სუფიქსები უდიურში აწარმოებს სრული (-ი ფორმანტიანი) და უსრული (-ალ ფორმანტიანი) სახის მიმღებებს. ამ სუფიქსების გამოყოფა შესაძლებელია ზოგიერთ არსებით სახელშიც, მაგ., მოზ-ი “ხბო”; ჩნლ-ი “თევზი”; ტურ-ი “ძაფი”; ვინ-ი “ძმა”; ხუნჩ-ი “და”... ; ტეკ-ალ “კალია”; ჯირჯირკ-ალ “ჭრიჭინა”; ცაცბელ-ალ “ზღარბი”; კერწ-ალ “კაჭკაჭი”...

-უნ – წარმოშობით ნათესაობითი ბრუნვის ფორმანტია: მაგ. ბუქ-უნ “მუცელი”; ვაბ-უნ “ვარსკვლავი”; და'ვ-უნ “მხალი”; ქეჯ-უნ “ტყლაპი”, შდრ.: ქეჯე “მუავე”...

უდიურს მოეპოვება სახელთა ერთი ჯგუფი, რომელსაც ბოლოში უზის -ინ//-ან ელემენტი. ეს ელემენტი შეიძლება დაუკავშირდეს როგორც ნათესაობითი ბრუნვის, ისე ერგატივ-ინსტრუმენტალის ფორმანტს:

გოგ-ინ “მწვანე”, “მწვანილი”; ბ-ინ “რძალი”, “პატარძალი”; ჭვ-ან “ცხიმი”, “ქონი”; კო-ან “ქუდი”; ქო-ან “სახელო”; კუ'-ან “ბოლი”, “კვამლი”...
-ო ელემენტი დეტერმინატივად გვევლინება ისეთ სიტყვებში, როგორცაა: ღაშკ-ო “ქორწილი”; ზიდ-ო “რკინა”; ნიკ-ო “ბურთი”; ჰას-ო “ღრუბელი”;

გაკვეთილი 14

გაქვავებულ კლასის ნიშანთა საკითხი არსებით სახელში

უდიურში გავრცელებულია ბ- თავკიდურიანი არსებითი სახელები. ეს ელემენტი (ბ- ბა- ბე-, ბი-, ბო-, ბო'-, ბუ-, ბუ'-...) ნივთის კლასის გაქვავებული სახით მაგ., ბ-ერ “ბალიში”; ბ-ელ’ “მზე”; ბ-ოყ’ “ღორი”; ბუ-ქუნ “მუცელი”; ბა-ჭან “ზურგი”; ბ-აჭ’ “ქვევრზე დასაფარებელი ქვა”; ბო-ყო “ცომი”...ზოგიერთ არსებით სახელში ხერხდება გ- (მამაკაცის კლასის აღმნიშვნელი ექსპონენტი) ან დ- პრეფიქსის (ქალის კლასის აღმნიშვნელი ექსპონენტი) გამოყოფა: ვი-ჩი “ძმა”; შდრ.: ჰუნ-ჩი “და”; სე-ფ-ჩე “მაზლი”... ; სე-დ-ნე “დედამთილი”...

-იკ – აწარმოებს კინობით სახელებს, მაგ., ფუქთლ-იკ “ბუთხუზა”; ფოთ-იკ “გოჭი”; მიწ-იკ “პატარა”, “პაწაწინა”; ხუნჩ-იკ “დაიკო”; ბინ-იკ “თოჯინა” (ბინ “პატარძალი”)...

-ნუთ – უარყოფის ბოლოსართოვანი ნაწილაკია, მნიშვნელობით უდრის ქართულ უ- ... -თ ინფიქსს, მაგ., ბულ-ნუთ “უთავო”; ქულ-ნუთ “უხელო”; კონჯუხ-ნუთ “უპატრონო”; კოჯ-მეც-ნუთ “უსახლკარო”...

-ლა//ბა – მნიშვნელობით უდრის ქართულ -იან, -იერ, -ოვან სუფიქსებს, მაგ., ფოფ-ლა “თმიანი” (ფოფ “თმა”); ეყ-ლა//ეყ-ბა “ხორციანი” (ეყ “ხორცი”); იყ-ლა//იყ-ბა “ნაცრიანი” (იყ “ნაცარი”); წი-ლა “სახელოვანი” (წი “სახელი”); უკ-ლა “გულიანი” (უკ “გული”)...

-თ – დაერთვის სხვადასხვა მეტყველების ნაწილს და ახდენს მათ გასუბსტანტივებას, ქალა ადამარ არენე “უფროსი ადამიანი მოვიდა”, შდრ.: ქალო-თ (< ქალა-თ) არენე “უფროსი მოვიდა”...

უდიურში დერივანტის ფუნქციით ხშირად გამოიყენება აგრეთვე ბრუნვის ნიშნები, სახელდობრ:

-ენ (ერგატივ-ინსტრუმენტალისი): პა'-ელმუდ-თნ < *პა'-ელმუხ-ენ “ორსული” (პა' “ორი” + ელმუხ “სული”); იყ'-ენ “ზამთარი”, შდრ.: იყ' “თოვლი”; იყ-ენ “ნაცრიანი” (იყ “ნაცარი”), შდრ.: იყ-ლა “ნაცრიანი”...

-უნ (ნათესაობითი ბრუნვა): დაერთვის ზმნისართებსა და ზმნურ ფუძეებს და აწარმოებს ზედსართავ და არსებით სახელებს, მაგ., მიდა-უნ “აქაური” (მიდა “აქ”); ტიდა-უნ “იქაური” (ტიდა “იქ”); ბიტ-უნ “ნათესი” (ბიტ-ესუნ “თესვა”); კაჭკ-უნ “კევი” (კაჭ-ფ-ესუნ “ღეჭვა”, კაჭკ-ალ “მღეჭავი”); ყ'აყ'აფ-უნ “ერბო-კვერცხი” (ყ'აყ'ა-ფ-სუნ “ხრჩობა”, “გუდვა” ?); ჭეფ-უნ “გამონაყარი”, “მუწუკი” (ჭე-ფ-სუნ “გამოყრა”)...

-ახ (მიცემითი ბრუნვა): აპინ-ახ “ოფლიანი” (აპ “ოფლი”); ჭჷან-ახ “ცხიმიანი” (ჭჷან “ცხიმი”, “ქონი”)...

-ახ-თ (აბლატივი): ელ-ახ-თ “მლაშე” (ელ “მარილი”)...

+გაკვეთილი 15

ერთცნებიანი და ორცნებიანი კომპოზიციების საკითხი არსებით
სახელში, რთული (თხზული) ფუძეები

ფუძის გაორკეცება:

ყუმ-ყუმ “ლოკოკინა”;

დამ-დამ “დილა”;

ხ‘ა-ხ‘ა “გატეხილი”;

ბი‘-ბი‘ “ხიდი”;

კოწ-კოწ “მოხრილი”;

ხური-ხური “წვრილ-წვრილი” (**ხური** “წვრილი”)...

ზოგჯერ ფუძეგაორკეცებულ კომპოზიციებში შემაერთებულ
ნაწილაკად გვხვდება -ბა- ელემენტი, მაგ., **შაჰურ-ბა-შაჰურ** “ქალაქ-ქალაქ”
(**შაჰურ** “ქალაქი”); **ჩო-ბა-ჩო** “პირისპირ” (**ჩო//ჩ‘ო** “პირი”); **უსენ-ბა-უსენ**
“წლითიწლად” (**უსენ** “წელიწადი”); **ხაშ-ბა-ხაშ** “თვეობით” (**ხაშ** “თვე”)...

ორი ან სამი არსებითი სახელის ფუძისაგან თხზული
კომპოზიციები: **ხაშ-ბაბა** “ნათლია” (**ხაშ** “ნათელი”, “სინათლე” + **ბაბა**
“მამა”); **ხაშ-ბაბა-ჩუბუხ** “ნათლიდედა” (სინონიმი: **ხაშ-ნანა** – **ნანა** “დედა”),
“ნათლის ცოლი” (**ხაშ-ბაბა** + **ჩუბუხ** “ცოლი”, “დედაკაცი”)... სამი
არსებითი სახელის ფუძისაგან შემდგარი კომპოზიციები უდიურ ენაში
იშვიათად გვხვდება.

კომპოზიციები, რომელთა პირველი წევრი არსებითი
სახელის ფუძეა, ხოლო მეორე – მსახდვრელი სიტყვა:

აჭ‘-მაწი “გულთეთრა”, “თრითინა” (**აჭ‘** “მკერდი” + **მაწი** “თეთრი”);
ბულ-ზაპკალ “მეთაური”, “მოთავე”, “თავმჯდომარე” (**ბულ** “თავი” +
ზაპკალ “გამწევი”); **უკ-ჭად** “გულლია”, “გულახდილი” (**უკ** “გული” + **ჭად**
“დია”)...

კომპოზიციები, რომელთა პირველი წევრი მსახდვრელი
სიტყვაა, ხოლო მეორე – არსებითი სახელის ფუძე: **მუჭ‘ა-ნაყ** “რძე”
(**მუჭ‘ა** “ტებილი” + **ნაყ** “დო”); **ხებაქი-ჭჷან** “ერბო” (**ხებაქი** “დამდნარი” +
ჭჷან “ცხიმი”, “ქონი”); **ქალ-ნანა** “ბებია”, **ქალ-ბაბა//ქალ-პაპა** “ბაბუა” (**ქალ**
< **ქალა** “დიდი” + **ნანა** “დედა”; **ბაბა//პაპა** “მამა”)...

კომპოზიციები, რომელთა პირველი წევრი ნათესაობით ბრუნვაში დასმული არსებითი სახელია, ხოლო მეორე – მარტივფუძიანი არსებითი სახელი: **ნეპნა-ტიკ** “ძილის გუდა” (**ნეპ-ნა[მ]** “ძილის” + **ტიკ** “გუდა”); **ბაბა-კოჯ** “მამის სახლი” (**ბაბა-[მ]** “მამის” + **კოჯ** “სახლი”); **მუჭ’ანაყნა-ჩო** “ნაღები” (**მუჭ’ანაყ-ნა[მ]** + **ჩო/ჩ’ო** “პირი”); **ჟ’ენე-ელ** “ქვამარილი” (**ჟ’ენე[მ]** “ქვის” + **ელ** “მარილი”); **ყუნა-ხოღ** “ნიგვზის ხე” (**ყუნა[მ]** “ნიგვზის” + **ხოღ** “ხე”); **ჭჳანა-ხუპ** “ერბოს ფლავი” (**ჭჳანა-ა[მ]** “ერბოს”, “ცხიმის” + **ხუპ** “ფლავი”)...

კომპოზიციები, რომელთა პირველ წევრად იხმარება ატრიბუტული სიტყვა, ხოლო მეორე წევრად – არსებითი სახელიდან ნაწარმოები ზედსართავი სახელი: **ქალა-უკლა** “დიდგულა”, (**ქალა** “დიდი” + **უკლა** “გულიანი”); **ქალა-ბოს’ბოს’ლა** (**ქალა** “დიდი” + **ბოს’ბოს’ლა** “ცხვირიანი”); **პა’-ჩოღლა** “ორპირა” (**პა’** “ორი”, **ჩოღლა** “პირიანი”)... **ორცნებიანი კომპოზიციები**

ორი არსებითი სახელის ფუძისაგან შედგენილი: **ნანა-ბაბა** “დედ-მამა”, “მშობლები”; **იშუ-ჩუბუს** “ცოლ-ქმარი”; **ხუნჩი-ვიჩი** “და-ძმა”; **კოჯ-მეც** “სახლ-კარი” (ზედმიწ. “სახლ-ბუდე”); **დორღან-დრ’შაგ** “საბან-ლეიბი”...

არსებითი სახელის ფუძისა და მსაზღვრელი სიტყვისაგან შედგენილნი: **ხე-ზაპკალო** “წყლის მზიდველი”, “მეთულუხე”; **ხორაგ-ბოსალო** “მზარეული” (ზედმიწ. “საჭმლის მზარეული”); **ჟ’ომოს-ბერხალო** “მეწისქვილე” (ზედმიწ. “წისქვილის მფქველი”)...

მსაზღვრელი სახელისა და არსებითი სახელისაგან შედგენილნი: **ცამფი ადალა** “უუუუნა წვიმა” (ზედმიწ. “ჭრელი წვიმა”); **ცამფი დადალ** “ჭრელი მამალი”...

საკუთარი სახელისაგან და საზოგადო არსებითი სახელისაგან შედგენილნი: **მარიამ-ნანა//მარამ-ნანა** “მარიამ-დედა”, “ღვთისმშობელი”...

ნათესაობით ბრუნვაში დასმული არსებითი სახელისა და მარტივფუძიანი არსებითი სახელისაგან შედგენილნი: **კოკოწუნ-კოჯ** “საქათმე” (ზედმიწ. “ქათმის სახლი”); **ხალიკუნ-დარ** “ბიძაშვილი” [დედის მხრიდან]; **თურინ-ლეკერ** “ფეხსაცმელი” (ზედმიწ. “ფეხის ჭურჭელი”)...

ორი მიმღეობისაგან შედგენილნი: **ელალ-თადალო** “მომსველ-წამსველი”

არსებითი სახელის ბრუნება

სახელთა ბრუნების ძირითადი პრინციპები სხვა თავისებურ საკითხებთან ერთად გაანალიზებულია ქართული ენის შესაბამის საკითხებთან მიმართებაში. ბრუნების სისტემა ერთგვარადაა წარმოდგენილი უდიურის ორსავე დიალექტში (ვართაშნულსა და ნიჯურში), თუმცა თვალსაჩინოა განსვავებებიც.

ბრუნების სისტემა უდიურ ენაში რთულია, რაც ბრუნვის ნიშანთა მრავალფეროვნების შედეგია. აფიქსთა სიმრავლე ხელს არ გვიშლის წარმოგაჩინოთ მათი გამოყენების კანონზომიერება.

უდიურში დასტურდება მხოლოდ ერთი ბრუნების ტიპი, ხოლო ფორმანტთა ნაირსახეობა აიხსნება ოდენ ფონეტიკური ცვლილებებით. არსებითი სახელები ბრუნების თავისებურებათა მიხედვით იყოფა ხუთ ჯგუფად, ესენია:

1. ერთმარცვლიანი ხმოვანფუძიანი სახელები; 2. ერთმარცვლიანი თანხმოვანფუძიანი სახელები; 3. ორ ან მეტმარცვლიანი ხმოვანფუძიანი სახელები; 4. ორ ან მეტმარცვლიანი თანხმოვანფუძიანი სახელები; 5. “pluralia tantum” სახელები.

უდიურ ენაში გამოიყოფა სახელები, ან სახელთა ჯგუფები, რომლებიც ძნელია მივაკუთვნოთ ზემოჩამოთვლილთაგან რომელიმე ბრუნების ტიპს.

უდიურ ენაში გვაქვს ფორმანტთა განაწილების ძალზე რთული სისტემა, რომელზეც მოქმედებს საბრუნებელი სახელის ფუძის აგებულება. ერთფუძიანი სახელის ბრუნებისას საბრუნებელ ფუძედ გამოიყენება სახელობითის (წრფელობითის) ფორმა, რომელიც ზოგჯერ შეიძლება იყოს გართულებული ჩანართი ელემენტით. ორფუძიან სახელთა ბრუნებისას კი გასარჩევია: ა) ერგატიულ ბრუნვაზე დამყარებული ორფუძიანობა, ბ) ნათესაობით ბრუნვაზე დამყარებული ორფუძიანობა. ერთ და ორფუძიან სახელთა ბრუნება გარჩეულია მხოლოდითი რიცხვის ფორმებში, მრავლობითში ოდენ ერთფუძიანი ბრუნებაა. ორსავე რიცხვში ერთია და იმავე ბრუნვის ნიშნებია გამოყოფილი.

უდიურ ენაში არაკანონზომიერი ბრუნების ნიმუშების უმრავლესობა ფონეტიკური ცვლილებებით აიხსნება. ნასესხები სახელები ბრუნებისას არავითარ თავისებურებას არ ამჟღავნებენ და იბრუნვიან როგორც საკუთრივ უდიური ლექსემები. სახელის ბრუნებაზე მოქმედებს აწ უკვე მოშლილი გრამატიკული კლას-კატეგორიის ფორმანტებიც და შემორჩენილია ძველი ვითარების კვალი: ვინ და რა სემანტიკური კლასის სახელები განსხვავებულად იბრუნვიან ეს ვითარება იმით აიხსნება, რომ ისტორიულად უდიურ ენაში სახელები ბრუნების დროს თავისებურებებს ავლენდნენ მათი კლასოვანი კუთვნილების

მიხედვით.

უდიური ენაში ბრუნვები და მრავლობითი რიცხვი იწარმოება შემდეგი წესით: მრავლობითში ბრუნვის ნიშნები დაერთვის გაუფორმებელ ფუძეს (ნომინატივს ემთხვევა) ან მრავლობითი რიცხვის ფორმანტით გართულებულ ფუძეს. ბრუნვისას, მრავლობითის სუფიქსი ყოველთვის წინ უსწრებს ბრუნვის ნიშანს.

უდიურ ენაში გამოიყოფა ძირითადი (უთანდებულო – **სახელობითი, ერგატივი, ნათესაობითი და მიცემითი**) და მეორეული (თანდებულიანი – **აბლატივი, კომიტატივი, ადესივი, ალატივი, სუპერისივი და კაუზატივი**

ბრუნვები. მეორეულ (თანდებულიანი) ბრუნვებში მაწარმოებელი თანდებულები იმგვარადაა შერწყმული ბრუნვის ფორმასთან, რომ მათი გამოყოფა ზოგჯერ ძნელად თუ ხერხდება.

ბრუნვის სისტემა ერთგვარადაა წარმოდგენილი უდიურის ორსავე დიალექტში (ვართაშნულსა და ნიჯურში), თუმცა დასტურდება განსვავებებიც.

ბრუნვის სისტემა უდიურ ენაში რთულია – შეინიშნება ბრუნვის ნიშანთა მრავალფეროვნება. უდიური ენაში არსებითი სახელი ბრუნვის თავისებურებათა მიხედვით იყოფა ხუთ ჯგუფად, ესენია:

- 1) ერთმარცვლიანი ხმოვანფუძიანი სახელები;
- 2) ერთმარცვლიანი თანხმოვანფუძიანი სახელები;
- 3) ორ ან მეტმარცვლიანი ხმოვანფუძიანი სახელები;
- 4) ორ ან მეტმარცვლიანი თანხმოვანფუძიანი სახელები;
- 5) “pluralia tantum” სახელები.

ფორმანტთა განაწილების რთული სისტემა, რომელზეც მოქმედებს როგორც საბრუნებელი სახელის ფუძის აგებულება (თანხმოვანფუძიანია თუ ხმოვანფუძიანი; რამდენმარცვლიანია ფუძე – ერთმარცვლიან სახელებს ახასიათებს, როგორც წესი, ფუძესა და ბრუნვის ნიშანს შორის თანხმოვნური ჩანართების გაჩენა (ძირითადად, **-ნ-** ელემენტის), ისე სხვადასხვა ფონეტიკური პროცესი (მაგ., **რ, ლ, დ/ტ** ბგერებზე დაბოლოებული სახელთა ფუძეების დასახელებული ბოლოკიდურიანი თანხმოვნები რეგულარულად იმსგავსებს მომდევნო **-ნ-** ჩანართს: *...**რ-ნ**-... > ...**რ-რ**-...; *...**ლ-ნ**-... > ...**ლ-ლ**-...; *...**დ-ნ**-...//...**ტ-ნ**-... > ...**დ-დ**-...).

ხალა “დეიდა” და **ხალა** “ჩანგალი” სიტყვების მაგალითზე: ორსავე სახელს სახელობითში ერთი ფორმა აქვს (მაშასადამე – ერთი ფუძეც), ხოლო ბრუნვისას ვლინდება თავისებურებები, შდრ.:

სახ. ხალა “დეიდა”

სახ. ხალა “ჩანგალი”

ერგ. ხალა-ნ

ერგ. ხალ-ინ-ენ

ნათ. ხალა-დ

ნათ. ხალ-ინ

მიც. ხალა-ხ

მიც. ხალ-ინ-ახ

საფარჯიშო: მოცემული ნიმუშის მიხედვით აბრუნეთ შემდეგი არსებითი სახელები: ბაბა “მამა”;

ნანა “დედა”;

კადა “უფროსი ძმა”

ამ პრინციპით იბრუნვის აგრეთვე ე ხმოვანზე დაბოლოებული სახელები: სეფე “მამამთილი”; სეფე “დედამთილი”; სეფე “მაზლი”

ძირითადი ბრუნვები

სახელობითი ბრუნვა. ∅ (უნიშნო) – აღნიშნავს სუბიექტს გარდაუვალ ზმნასთან.

ნომინატივი გვევლინება რეალურ ობიექტად როგორც გარდამავალ ზმნებთან, ისე მიცემით-სუბიექტიან და ნათესაობით-სუბიექტიან ზმნებთანაც.

ერგატივი. ფორმანტებია **-ენ, -ინ, -ონ:** გამოიყენება ორი ბრუნვის მოთხრობითისა და მოქმედებითის (ინსტრუმენტალისი) ფუნქციით. ასრულებს რეალური სუბიექტის როლს გარდამავალ ზმნასთან და თანაბრად იხმარება ყველა დრო-კილოს ფორმასთან (**ქართულ თარგმანში მას შეესატყვისება ხან მოთხრობითი, ხან სახელობითი, ზოგჯერ კი – მიცემითი**).

ერგატივის ფორმა ხშირად გვევლინება რეალურ სუბიექტად მიცემით-სუბიექტიან ზმნასთან. ეს პროცესი მეორეულია და დამთავრებული არ არის: ფაკულტატურად გვხვდება ორივე ბრუნვის ფორმა (მიცემითისა და ერგატივის), ოღონდ ტენდენცია მიუთითებს ერგატივის გაბატონებაზე.

უდიური ერგატივი ინსტრუმენტალისის ფუნქციით არის აღჭურვილი.

ნათესაობითი ბრუნვის ფორმანტებია **-ი, -ინ, -ნ-ინ, -უნ, -ნ-უნ, -ა[ფ], -ნ-ა[ფ], -ე[ფ], -ნ-ე[ფ], -ო[ფ], -ნ-უ[ფ]:** “ქონა”-“ყოლის” ზმნასთან გადმოსცემს რეალურ სუბიექტს.

ნათესაობითი ბრუნვა გამოხატავს კუთვნილება-განსაზღვრას.

მიცემითი ბრუნვის ფორმანტებია **-ა[ხ], -ე[ხ], -უ[ხ], -ო[ხ], -ი[ხ], -ნ-ა[ხ], -ნ-ე[ხ], -ნ-უ[ხ]:** მიცემითი ბრუნვის ფორმა, მიცემით-სუბიექტიან ზმნებთან (*verba sentiendi*) შეიძლება სუბიექტი გადმოგვცეს, თუმცა, აღსანიშნავია, რომ ამჟამად ეს იშვიათი მოვლენაა.

მიცემითი ბრუნვის ფორმით, ნომინატივის პარალელურად, პირდაპირი ობიექტი გადმოიცემა დრო-კილოთა ყველა ფორმასთან, ასევე აღინიშნება ირიბი ობიექტი მიცემითი ბრუნვით .

მიცემითი ხშირად გამოყენებულია გარემოების (ლოკატივის) ფუნქციით თანდებულის დაურთველად.

დავალება 1. ჩობან ონებბის ენესა კუა “მწყემსი ტირილით მოდის შინ [სახლში]

2. ელახუნ კიწკე დოლდაშენ თანედე ხიბ თოგის-ლუ ქე
“წასელისას პატარა ამხანაგმა მისცა სამი ძვირფასი ქვა” [გარდამავალი ზმნა];

3. ზა აზაკსა შელ, ლზწთლუ ფაქ “მე (მიც.) ვხედავ კარგ, ლამაზ ბაღს (სახ.)” [მიცემით-სუბიექტიანი ზმნა];

4. კუა ნანად ბოხეცი დადალ-ტა-ბაქსა “სახლში დედას მოხარშული მამალი აქვს” [ნათესაობით-სუბიექტიანი ზმნა].

5. ვა’ ფინე ისუს-ენ ბაჩნა კალატუ “და უთხრა იესომ ასეულის უფროსს” (მთ. 8, 13);

6. ზინოე-ინ ბუტად სა დარ ყა სა ხინწრ “ზინობის (ნათ.) ჰყავდა ერთი ვაჟი და ერთი ქალიშვილი”...

7. მე ადამარ-ა ბუტუესა ჩუბუხ “ამ ადამიანს უყვარს ცოლი”...

8. ზუ თასსა ძურუფსან ბელ-ნ-უხ ყა ხაშ-ნ-უხ “მე მივდივარ საძებნელად მზისა და მთვარისა”...

9. ჩობანდონ არზყუნბესა ტე ჩობან-ა “მწყესები საჩივარს მიართმევენ ამ მწყემსს”..

10. ბელსანე, ფასტალუნ ქუა ლაშკონე-ბუ “ხედავს, მეფის სახლში (მიც.) ქორწილია

დავალება 2. აბრუნეთ აღიშნული არსებითი სახელები და ქრესტომატიიდან ამოიწერეთ ნიმუშები. (გვ.)

ბრუნვის ნიშნები უდიურში

მხოლოდითი რიცხვი

	ბრუნვები	გართაშნული	ნიჯური
პირითადი	1 სახელობითი	∅ (არამარკირებულია)	∅(არამარკირებულია)
	2 ერგატივი	-ენ, -ინ, -ონ	იგივე და -გნ
	3 ნათესაობითი	-ი, -ინ, -ნ-ინ, -უნ, -ნ-უნ, -ა[ღ], -ნ-ა[ღ], -ე[ღ], -ნ-ე[ღ], -ო[ღ], -ნ-უ[ღ]	იგივე და -გნ, -ნ-გნ
	4 მიცემითი	-ა[ხ], -ე[ხ], -უ[ხ], -ო[ხ], -ი[ხ], -ნ-ა[ხ], -ნ-ე[ხ], -ნ-უ[ხ]	იგივე, იმ განსხვავებით, რომ -[ხ] ელემენტი თითქმის არ იხმარება
თანდებულებიანი	5 აბლატივი	-ან-ო	-ან-უნ
	6 კომიტატივი	-ან-ოლ[ან]	-ან-უნ[ან]
	7 ადესივი	-ან-სტა	-ან-სთა
	8 ალატივი	-ან-ჭ	-ან-ჩ
	9 სუპერისივი	-ან-ლ	იგივე
	10 კაუზატივი	-ენ-კ[ენა]	-ანანაჭ, -ენანაჭ

ბრუნვის ნიშნები უდიურში

მრავლობითი რიცხვი

	ბრუნვები	გართაშნული	ნიჯური		
ძირითადი თანდებულნი	1	სახელობითი	-უხ, -ურ, -ურ-უხ, -მ-უხ, -ურ-მ-უხ, -ორ	-უხ//ნო, -ურ, -ურ-უხ//ურ-ნო, -მ-უხ, -ურ-მ-უხ	-
	2	ერგატივი	-დ//-ოდ, -მ-უდ, -ურ-მ-უდ, -ურ-უდ//-ურ-დ, -ონ	-დ//-ხ, -ოხ, -ურ-უხ//-ურ-ხ, მ-უხ, -ურ-მ-უხ + ბრუნვის	-
	3	ნათესაობითი	იგივე, რაც ერგატივში + -ო[ფ]	იგივე, რაც ერგატივში + -ო[ფ]	-
	4	მიცემითი	იგივე + -ო[ხ]	იგივე + -ო[ხ]	
	5	აბლატივი	იგივე + -ოხ-ო	იგივე + -ახ-უნ	
	6	კომიტატივი	იგივე + -ოხ-ოლ[ან]	იგივე + -ახ-უნ[ან]	
	7	ადესივი	იგივე + -ო-სტა	იგივე + -ოხ-თა	
	8	ალატივი	იგივე + -ო-ჭ	იგივე + -ო-ჩ	
	9	სუპერისივი	იგივე + -ო-ლ	იგივე + -ო-ლ	
	10	კაუზატივი	იგივე + -ონ-კ[ენა]	იგივე + -ონაქ	

დავალეზა: ქრესტომატიიდან ამოიწერეთ ნიმუშები. (გვ.)

გაკვეთილი 19

არსებით სახელთა ბრუნების პარადიგმები:

ერთმარცვლიან ხმოვანფუძიან სახელთა ბრუნება

მხ.	მრ.
სახ. ჩო//ჩ'ო “სახე”, “ზედაპირი”, “მხარე”	სახ. ჩო-რ-ხოხ
ერგ. ჩო-ენ	ერგ. ჩო-რ-ხოხნ
ნათ. ჩო-ე[ფ]	ნათ. ჩო-რ-ხო[ფ]
მიც. ჩო-ე[ხ]	მიც. ჩო-რ-ხო[ხ]
აბლ. ჩო-ენ-ო	აბლ. ჩო-რ-ხოხ-ო
კომიტ. ჩო-ენ-ოლ[ან]	კომიტ. ჩო-რ-ხოხ-ოლ[ან]
ადეს. ჩო-ე-სტა	ადეს. ჩო-რ-ხო-სტა
ალატ. ჩო-ე-ჭ	ალატ. ჩო-რ-ხო-ჭ
სუპერ. ჩო-ე-ლ	სუპერ. ჩო-რ-ხო-ლ
კაუზატივი ჩო-ენ-კ[ენა]	კაუზატივი ჩო-რ-ხოხ-ონ-კ[ენა]

მოცემული ნიმუშის მიხედვით იბრუნვის: ხა “მატყლი”, ჭა “მატყლის საბელი”, ხო “თრთვილი”, მუ “ქერი”, ჩუ “პალო”, “სოლი”, ძუ “ამონასუნთქვი”, “ამონაბერი”, კა “ჭირხლი”, მა “ტვინი”, ხ'ო “ცური”... სახელი თ “ბალახი”, რომელიც ამ პრინციპით იბრუნვის ორგვარად აწარმოებს მიცემით ბრუნვას – თ-ე[ხ]/თ-ა[ხ]. შესაბამისად, თანდებულის ბრუნვებში (ბენეფაქტივის გარდა) ორ-ორი ვარიანტი გვაქვს: თ-ენ-ო//თ-ახ-ო (აბლ.), თ-ენ-ტა//თ-ას-ტა (ადეს.), თ-ე-ჭ//თ-ა-ჭ (ალატ.), თ-ე-ლ//თ-ა-ლ (სუპერ.). თავისებურებურებას იჩენს ამ სახელის კომიტატივის ფორმა სადაც გვაქვს თ-ენ-ოლ[ან]/თ-იხ-ოლ[ან].

მხ.

სახ. ხ'ა “ძადლი”

ერგ. ხ'ე-ენ

ნათ. ხ'ე-ე

მიც. ხ'ა

აბლ. ხ'ა-ხ-ო

კომიტ. ხ'ა-ხ-ოლ[ან]

ადეს. ხ'ა-ხ-ო-სტა

ალატ. ხ'ა-ჰ

სუპერ. ხ'ა-ლ

კაუზატივი ხ'ა-ენ-კ[ენა]

მხ.

სახ. გა “ადგილი”

ერგ. გა-ნ-ენ//გა-ლ-ენ

ნათ. გა-ნ-ე[მ]/გა-ლ-ა[მ]

მიც. გა-ნ-უ[ხ]/გა-ლ-ა[ხ]

აბლ. გა-ნ-უხ-ო//გა-ლ-ახ-ო

კომიტ. გა-ნ-უხ-ოლ[ან]/გა-ლ-ახ-ოლ[ან]

ადეს. გა-ნ-უ-სტა//გა-ლ-ა-სტა

ალატ. გა-ნ-უ-ჰ//გა-ლ-ა-ჰ

სუპერ. გა-ნ-უ-ლ//გა-ლ-ა-ლ

კაუზატივი გა-ნ-ენ-კ[ენა]/გა-ლ-ენ-კ[ენა]

მრ.

სახ. ხ'ა-რ-ხ-ოხ

ერგ. ხ'ა-რ-ხ-ონ

ნათ. ხ'ა-რ-ხ-ო[მ]

მიც. ხ'ა-რ-ხ-ო[ხ]

აბლ. ხ'ა-რ-ხ-ოხ-ო

კომიტ. ხ'ა-რ-ხ-ოხ-ოლ[ან]

ადეს. ხ'ა-რ-ხ-ოხ-ო-სტა

ალატ. ხ'ა-რ-ხ-ო-ჰ

სუპერ. ხ'ა-რ-ხ-ო-ლ

კაუზატივი ხ'ა-რ-ხ-ონ-კ[ენა]

მრ.

სახ. გა-მ-ხ-ოხ//გა-რ-ხ-ოხ

ერგ. გა-მ-ხ-ონ//გა-რ-ხ-ონ

ნათ. გა-მ-ხ-ო[მ]/გა-რ-ხ-ო[მ]

მიც. გა-მ-ხ-ო[ხ]/გა-რ-ხ-ო[ხ]

აბლ. გა-მ-ხ-ოხ-ო//გა-რ-ხ-ოხ-ო

კომიტ. გა-მ-ხ-ოხ-ოლ[ან]/გა-რ-ხ-ოხ-ოლ[ან]

ადეს. გა-მ-ხ-ოხ-ო-სტა//გა-რ-ხ-ოხ-ო-სტა

ალატ. გა-მ-ხ-ო-ჰ//გა-რ-ხ-ო-ჰ

სუპერ. გა-მ-ხ-ო-ლ//გა-რ-ხ-ო-ლ

კაუზატივი. გა-მ-ხ-ონ-კ[ენა]/გა-რ-ხ-ონ-კ[ენა]

მხ.

მრ.

სახ. მე “დანა”

სახ. მე-რ-ხ-ოხ

ერგ. მე-ნ-ენ

ერგ. მე-რ-ხ-ონ

ნათ. მე-ნ-ე[ფ]

ნათ. მე-რ-ხ-ო[ფ]

მიც. მე-ნ-ა[ხ]/მე-ნ-ე[ხ]

მიც. მე-რ-ხ-ო[ხ]

აბლ. მე-ნ-ახ-ო

აბლ. მე-რ-ხ-ოხ-ო

კომიტ. მე-ნ-ახ-ოლ[ან]

კომიტ. მე-რ-ხ-ოხ-ოლ[ან]

ადეს. მე-ნ-ა-სტა

ადეს. მე-რ-ხ-ო-სტა

ალატ. მე-ნ-ა-ჭ

ალატ. მე-რ-ხ-ო-ჭ

სუპერ. მე-ნ-ა-ლ

სუპერ. მე-რ-ხ-ო-ლ

კაუზატ. მე-ნ-ენ-კ[ენა]

კაუზატ. მე-რ-ხ-ო-ენ-კ[ენა]

ასევე იბრუნვის: ჟე “ქვა”, ტე “წილი”, ხე “წყალი”... ამ ტიპს მიეკუთვნება სიტყვა პი “სისხლი”, ოღონდ, იმ განსხვავებით, რომ მიცემითსა და აბლატივში ეს სიტყვა პარალელურ ფორმებს აწარმოებს: პი-ნ-ა[ხ]/პი-ნ-ე[ხ] (მიც.); პი-ნ-ახ-ო//პი-ნ-ეხ-ო (აბლ.).

მხ.

მრ.

სახ. წი “სახელი”

სახ. წი-რ-ხ-ოხ//წი-მ-ხ-ოხ

ერგ. წი-მ-ენ

ერგ. წი-რ-ხ-ონ//წი-მ-ხ-ონ

ნათ. წი-მ-ე[ფ]

ნათ. წი-რ-ხ-ო[ფ]

მიც. წი-მ-ე[ხ]/წი-ა[ხ]

მიც. წი-რ-ხ-ო[ხ]

აბლ. წი-მ-ეხ-ო//წი-ახ-ო

აბლ. წი-რ-ხ-ოხ-ო//წი-მ-ხ-ოხ-ო

კომიტ. წი-მ-ეხ-ოლ[ან]/წი-ახ-ოლ[ან]

კომიტ. წი-რ-ხ-ოხ-ოლ[ან]

ადეს. წი-მ-ე-სტა//წი-ა-სტა

ადეს. წი-რ-ხ-ო-სტა

ალატ. წი-მ-ე-ჭ//წი-ა-ჭ

ალატ. წი-რ-ხ-ო-ჭ

სუპერ. წი-დ-ე-ლ//წი-ა-ლ

სუპერ. წი-რ-ხ-ო-ლ

კაუზატ. წი-დ-ენ-კ[ენა]//წი-ენ-კ[ენა]

კაუზატ. წი-რ-ხ-ო-ენ-კ[ენა]

ასევე იბრუნვის: მი “სიცივე”, ყ’ი “შიში”...

მხ.

მრ.

სახ. დი “დღე”

სახ. დი-მ-ხ-ოხ//დი-რ-ხ-ოხ

ერგ. დე-ნ-ენ

ერგ. დი-მ-ხ-ოხ//დი-რ-ხ-ოხ

ნათ. დე-ნ-ე[დ]

ნათ. დი-მ-ხ-ო[დ]

მიც. დე-ნ-ა[ხ]

მიც. დი-მ-ხ-ო[ხ]

აბლ. დე-ნ-ახ-ო

აბლ. დი-მ-ხ-ოხ-ო

კომიტ. დე-ნ-ახ-ოლ[ან]

კომიტ. დი-მ-ხ-ოხ-ოლ[ან]

ადეს. დე-ნ-ა-სტა

ადეს. დი-მ-ხ-ო-სტა

ალატ. დე-ნ-ა-ჭ

ალატ. დი-მ-ხ-ო-ჭ

სუპერ. დე-ნ-ა-ლ

სუპერ. დი-მ-ხ-ო-ლ

კაუზატ. დე-ნ-ენ-კ[ენა]

კაუზატ. დი-მ-ხ-ო-ენ-კ[ენა]

ერთმარცვლიან თანხმოვანფუძიან სახელთა ბრუნება

მხ.

მრ.

სახ. მეს “ნამგალი”

სახ. მეს-რ-უს

ერგ. მეს-ენ

ერგ. მეს-რ-ულ-ონ

ნათ. მეს-ნ-ა[დ]

ნათ. მეს-რ-ულ-ო[დ]

მიც. მეს-ნ-უ[ხ]

მიც. მეს-რ-ულ-ო[ხ]

აბლ. მენ-ნ-უნ-ო
კომიტ. მენ-ნ-უნ-ოლ[ან]
ადეს. მენ-ნ-უნ-ტა
ალატ. მენ-ნ-უნ-ჭ
სუპერ. მენ-ნ-უნ-ლ
კაუნატ. მენ-ენ-კ[ენა]

აბლ. მენ-რ-უნ-ოხ-ო
კომიტ. მენ-რ-უნ-ოხ-ოლ[ან]
ადეს. მენ-რ-უნ-ოხ-ტა
ალატ. მენ-რ-უნ-ო-ჭ
სუპერ. მენ-რ-უნ-ო-ლ
კაუნატ. მენ-რ-უნ-ო-ენ-კ[ენა]

ასევე იბრუნვის ერთმარცვლიან თანხმოვანფუძიან არსებით სახელთა უმრავლესობა.

მს.

მრ.

სახ. ტულ “ყურძენი”
ერგ. ტულ-ენ
ნათ. ტულ-ლ-ა[ფ]
მიც. ტულ-ლ-უნ[ხ]
აბლ. ტულ-ლ-უნ-ო
კომიტ. ტულ-ლ-უნ-ოლ[ან]
ადეს. ტულ-ლ-უნ-ტა
ალატ. ტულ-ლ-უნ-ჭ
სუპერ. ტულ-ლ-უნ-ლ
კაუნატ.. ტულ-ენ-კ[ენა]

სახ. ტულ-რ-უნ
ერგ. ტულ-რ-უნ-ონ
ნათ. ტულ-რ-უნ-ო[ფ]
მიც. ტულ-რ-უნ-ო[ხ]
აბლ. ტულ-რ-უნ-ოხ-ო
კომიტ. ტულ-რ-უნ-ოხ-ოლ[ან]
ადეს. ტულ-რ-უნ-ო-ტა
ალატ. ტულ-რ-უნ-ო-ჭ
სუპერ. ტულ-რ-უნ-ო-ლ
კაუნატ.. ტულ-რ-უნ-ო-ენ-კ[ენა]

ასევე იბრუნვის: კულ “მიწა”, გულ “საცერი”, ცილ “თესლი”, წილ “ნაკვერჩხალი”, ჩილ “მძივი”, ქოლ “ბუჩქი”, ღ’ოლ “გუბე”, ჩალ “ღობე”, მალ “საქონელი, ქონება”, შალ “შალი”, ხელ “ტვირთი”, “ბარგი”, ჟ’ოლ “საცობი” და სხვა ერთმარცვლიანი თანხმოვანფუძიანი ლ ასო-ბგერაზე დაბოლოებული სახელები.

მხ.

მრ.

სახ. გორ “სარი”

სახ. გორ-რ-უხ

ერგ. გორ-ენ

ერგ. გორ-რ-უდ-ონ

ნათ. გორ-რ-ა

ნათ. გორ-რ-უდ-ო[დ]

მიც. გორ-რ-უ[ხ]

მიც. გორ-რ-უდ-ო[ხ]

აბლ. გორ-რ-უხ-ო

აბლ. გორ-რ-უდ-ოხ-ო

კომიტ. გორ-რ-უხ-ოლ[ან]

კომიტ. გორ-რ-უდ-ოხ-ოლ[ან]

ადეს. გორ-რ-უ-სტა

ადეს. გორ-რ-უდ-ო-სტა

ალატ. გორ-რ-უ-ჭ

ალატ. გორ-რ-უდ-ო-ჭ

სუპერ. გორ-რ-უ-ლ

სუპერ. გორ-რ-უდ-ო-ლ

კაუზატ. გორ-ენ-კ[ენა]

კაუზატ. გორ-რ-უდ-ონ-კ[ენა]

ასევე იბრუნვის სხვა ერთმარცვლიან თანხმოვანფუძიან რ ასო-ბგერაზე დაბოლოებულ სახელთა უმეტესობა.

მხ.

მრ.

სახ. ხოდ “ხე”

სახ. ხოდ-რ-უხ

ერგ. ხოდ-ენ

ერგ. ხოდ-რ-ოდ-ონ

ნათ. ხოდ-დ-ა[დ]

ნათ. ხოდ-რ-ოდ-ო[დ]

მიც. ხოდ-დ-უ[ხ]/ხოდ-დ-ა[ხ]

მიც. ხოდ-რ-ოდ-ო[ხ]

აბლ. ხოდ-დ-უხ-ო

აბლ. ხოდ-რ-ოდ-ოხ-ო

კომიტ. ხოდ-დ-უხ-ოლ[ან]

კომიტ. ხოდ-რ-ოდ-ოხ-ოლ[ან]

ადეს. ხოდ-დ-უ-სტა

ადეს. ხოდ-რ-ოდ-ო-სტა

ალატ. ხოდ-დ-უ-ჭ

ალატ. ხოდ-რ-ოდ-ო-ჭ

სუპერ. ხოდ-დ-უ-ლ//ხოდ-დ-ალ

სუპერ. ხოდ-რ-ოდ-ო-ლ

კაუზატ. ხოდ-ენ-კ[ენა]

კაუზატ. ხოდ-რ-ოდ-ონ-კ[ენა]

ასევე იბრუნვის სხვა ერთმარცვლიანი თანხმოვანფუძიანი დ//ტ ასო-ბგერებზე დაბოლოებული სახელების უმეტესობა.

მხ.

მრ.

სახ. დარ “ვაჟი”, “ბიჭი”

სახ. დარ-მ-უხ

ერგ. დარ-ენ

ერგ. დარ-მ-ოდ-ონ

ნათ. დარ-ი

ნათ. დარ-მ-ოდ-ო[დ]

მიც. დარ-ა[ხ]

მიც. დარ-მ-ოდ-ო[ხ]

აბლ. დარ-ახ-ო

აბლ. დარ-მ-ოდ-ოხ-ო

კომიტ. დარ-ახ-ოდ[ან]

კომიტ. დარ-მ-ოდ-ოხ-ოდ[ან]

ადეს. დარ-ა-სტა

ადეს. დარ-მ-ოდ-ო-სტა

ალატ. დარ-ა-ჭ

ალატ. დარ-მ-ოდ-ო-ჭ

სუპერ. დარ-ა-ლ

სუპერ. დარ-მ-ოდ-ო-ლ

კაუზატ. დარ-ენ-კ[ენა]

კაუზატ. დარ-მ-ოდ-ონ-კ[ენა]

მრავლობითში აგრეთვე გამოიყენება შემდეგი ფორმები: დარ-მ-უდ-ონ (ერგ.), დარ-მ-უდ-ო[დ] (ნათ.), დარ-მ-უდ-ო[ხ] (მიც.), დარ-მ-უდ-ოხ-ო (აბლ.), დარ-მ-უდ-ოხ-ოდ[ან] (კომიტ.) და ა.შ.

მხ.

მრ.

სახ. ვიზ “სოფელი”

სახ. ვიზ-რ-უხ

ერგ. ვიზ-ენ

ერგ. ვიზ-რ-უდ-ონ

ნათ. ვიზ-უნ

ნათ. ვიზ-რ-უდ-ო[დ]

მიც. ვიზ-ი[ხ]

მიც. ვიზ-რ-უდ-ო[ხ]

აბლ. ვიზ-იხ-ო

აბლ. ვიზ-რ-ოხ-ო

კომიტ. წიზ-ის-ოლ[ან]
ადეს. წიზ-ი-სტა
ალატ. წიზ-ი-ჭ
სუპერ. წიზ-ი-ლ
კაუზატ. წიზ-ენ-კ[ენა]

კომიტ. წიზ-რ-ოლ-ოხ-ოლ[ან]
ადეს. წიზ-რ-ოლ-ო-სტა
ალატ. წიზ-რ-ოლ-ო-ჭ
სუპერ. წიზ-რ-ოლ-ო-ლ
კაუზატ. წიზ-რ-ოლ-ონ-კ[ენა]

მხ.

მრ.

სახ. კოჯ “სახლი”
ერგ. კოჯ-ენ
ნათ. კოჯ-ინ
მიც. კუა[ხ]
აბლ. კუა-ხ-ო
კომიტ. კუა-ხ-ოლ[ან]
ადეს. კუა-სტა
ალატ. კუა-ჭ
სუპერ. კუა-ლ
კაუზატ. კოჯ-ენ-კ[ენა]

სახ. კოჯ-რ-უხ
ერგ. კოჯ-რ-ოლ-ონ
ნათ. კოჯ-რ-ოლ-ონ
მიც. კოჯ-რ-ოლ-ო[ხ]
აბლ. კოჯ-რ-ოლ-ოხ-ო
კომიტ. კოჯ-რ-უდ-ოხ-ოლ[ან]
ადეს. კოჯ-რ-უდ-ო-სტა
ალატ. კოჯ-რ-უდ-ო-ჭ
სუპერ. კოჯ-რ-უდ-ო-ლ
კაუზატ. კოჯ-რ-უდ-ო-ენ-კ[ენა]

ეგრევე იბრუნვის: ბაბაკოჯ “მამის სახლი”; ბურღოკოჯ “გომური”;
კოკოწუნკოჯ “საქათმე”...

მხ.

მრ.

სახ. კოფ “ქვევრი”
ერგ. კოფ-ენ//კოფ-ნ-ენ
ნათ. კოფ-ე[ფ]//კოფ-ნ-ა[ფ]//კოფ-ნ-უნ

სახ. კოფ-მ-უხ//კოფ-რ-უხ
ერგ. კოფ-მ-უდ-ონ//კოფ-რ-ოლ-ონ
ნათ. კოფ-მ-უდ-ო[ფ]

მიც. კოფ-ა[ხ]/კოფ-ეხ//კოფ-ნ-უხ
 აბლ. კოფ-ახ-ო//კოფ-ნ-უხ-ო
 კომიტ. კოფ-ა-ხ-ოლ[ან]
 ადეს. კოფ-ა-სტა
 ალატ. კოფ-ა-ჭ
 სუპერ. კოფ-ა-ლ
 კაუზატ. კოფ-ენ-კ[ენა]

მიც. კოფ-მ-უფ-ო[ხ]
 აბლ. კოფ-მ-უფ-ოხ-ო//კოფ-რ-ოფ-ოხ-ო
 კომიტ. კოფ-მ-უფ-ოხ-ოლ[ან]
 ადეს. კოფ-მ-უფ-ო-სტა
 ალატ. კოფ-მ-უფ-ო-ჭ
 სუპერ. კოფ-მ-უფ-ო-ლ
 კაუზატ. კოფ-მ-უფ-ონ-კ[ენა]

ასევე იბრუნვის: ქოფ[ნ] “სახელო”, ბოფ “სიმაღლე” [ადამიანის]..

მხ.

მრ.

სახ. შეფ “რამე”, “ნივთი”
 ერგ. შეფ-ენ
 ნათ. შეფ-ნა
 მიც. შეფ-ნ-უხ
 აბლ. შეფ-ნ-უხ-ო
 კომიტ. შეფ-ნ-იეხ-ოლ[ან]
 ადეს. შეფ-ა-სტა
 ალატ. შეფ-ნ-უხ-ოლ-ა-ჭ
 სუპერ. შეფ-ნ-უ-ლ
 კაუზატ. შეფ-ენ-ენ-კ[ენა]

სახ. შეფ-რ-უხ
 ერგ. შეფ-რ-უფ-ონ
 ნათ. შეფ-რ-უფ-ო
 მიც. შეფ-რ-უფ-ოხ
 აბლ. შეფ-რ-უფ-ოხ-ო
 კომიტ. შეფ-რ-უფ-ოხ-ოლ[ან]
 ადეს. შეფ-რ-უფ-ო-სტა
 ალატ. შეფ-რ-უფ-ო-ჭ
 სუპერ. შეფ-რ-უფ-ო-ლ
 კაუზატ. შეფ-რ-უფ-ონ-კ[ენა]

ასევე იბრუნვის: ბაფ “ბალი”, შაფ “შაური”...

მხ.

სახ. ფულ “თვალნი”

ერგ. ფ-ინ

ნათ. ფ-ინ

მიც. ფ-ე[ხ]

აბლ. ფ-ეხ-ო

კომიტ. ფ-ეხ-ოლ[ან]

ადეს. ფ-ე-სტა

ალატ. ფ-ე-ჭ

სუპერ. ფ-ე-ლ

კაუზატ.. ფ-ენ-კ[ენა]

მრ.

სახ. ფულ-მ-უხ

ერგ. ფულ-მ-უდ-ონ

ნათ. ფულ-მ-უდ-ო[დ]

მიც. ფულ-მ-უდ-ო[ხ]

აბლ. ფულ-მ-უდ-ოხ-ო

კომიტ. ფულ-მ-უდ-ოხ-ოლ[ან]

ადეს. ფულ-მ-უდ-ო-სტა

ალატ. ფულ-მ-უდ-ო-ჭ

სუპერ. ფულ-მ-უდ-ო-ლ

კაუზატ.. ფულ-მ-უდ-ონ-კ[ენა]

ასევე იბრუნვის: ბულ “თავი” და ქულ “ხელი”.

მხ.

სახ. თურ “პერანგი”

ერგ. თურ-ენ//თურ-ინ

ნათ. თურ-ე[დ]//თურ-ინ

მიც. თურ-ა[ხ]//თურ-ე[ხ]//თურ-რ-უხ

აბლ. თურ-ახ-ლ//თურ-ეხ-ლ

კომიტ. თურ-ეხ-ლ[ან]

ადეს. თურ-ე-სტა

აღაბტ. თურ-ე-ჭ

სუპერ. თურ-ე-ლ

კაუზატ. თურ-ენ-კ[ენა]

მრ.

სახ. თურ-მ-უხ

ერგ. თურ-მ-უდ-ონ

ნათ. თურ-მ-უდ-ლ[დ]

მიც. თურ-მ-უდ-ლ[ხ]

აბლ. თურ-მ-უდ-ლხ-ლ

კომიტ. თურ-მ-უდ-ლხ-ლ[ან]

ადეს. თურ-მ-უდ-ლ-სტა

აღაბტ. თურ-მ-უდ-ლ-ჭ

სუპერ. თურ-მ-უდ-ლ-ლ

კაუზატ. თურ-მ-ედ-ონ-კ[ენა]

მხ.

სახ. ჩურ “ფური”, “ძრთხა”

ერგ. ჩურ-ენ

ნათ. ჩურ-ე[დ]//ჩურ-ა[დ]

მიც. ჩურ-ა[ხ]//ჩურ-ე[ხ]//ჩურ-რ-უ[ხ]

აბლ. ჩურ-ახ-ლ//ჩურ-ეხ-ლ//ჩურ-რ-უხ-ლ

კომიტ. ჩურ-ახ-ლ[ან]//ჩურ-ეხ-ლ[ან]
//ჩურ-რ-უხ-ლ[ან]

ადეს. ჩურ-ა-სტა//ჩურ-ე-სტა//ჩურ-რ-უ-
სტა

აღაბტ. ჩურ-ა-ჭ//ჩურ-ე-ჭ//ჩურ-რ-უ-ჭ

სუპერ. ჩურ-ა-ლ//ჩურ-ე-ლ//ჩურ-რ-უ-ლ

კაუზატ. ჩურ-ენ-კ[ენა]

მრ.

სახ. ჩურ-უხ//ჩურ-ხ-ლხ

ერგ. ჩურ-დ-ონ

ნათ. ჩურ-დ-ლ[დ]

მიც. ჩურ-დ-ლ[ხ]

აბლ. ჩურ-დ-ლხ-ლ

კომიტ. ჩურ-დ-ლხ-ლ[ან]

ადეს. ჩურ-დ-ლ-სტა

აღაბტ. ჩურ-დ-ლ-ჭ

სუპერ. ჩურ-დ-ლ-ლ

კაუზატ. ჩურ-დ-ლ-კ[ენა]

მხ.

მრ.

სახ. აშ “საქმე”

სახ. აშ-რ-უხ//აშ-მ-უხ

ერგ. აშ-ენ//აშ-ლ-ენ

ერგ. აშ-რ-უდ-ონ

ნათ. აშ-ნ-ა[დ]

ნათ. აშ-რ-უდ-ო[დ]

მიც. აშ-ლ-ა[ხ]//აშ-ნ-უ[ხ]

მიც. აშ-რ-უდ-ო[ხ]

აბლ. აშ-ლ-ახ-ო//აშ-ნ-უხ-ო

აბლ. აშ-რ-უდ-ოხ-ო

კომიტ. აშ-ლ-ახ-ოლ[ან]//აშ-ნ-უხ-ოლ[ან]

კომიტ. აშ-რ-უდ-ოხ-ოლ[ან]

ადეს. აშ-ლ-ა-სტა//აშ-ნ-უ-სტა

ადეს. აშ-რ-უდ-ო-სტა

აღატ. აშ-ლ-ა-ჭ//აშ-ნ-უ-ჭ

აღატ. აშ-რ-უდ-ო-ჭ

სუპერ. აშ-ლ-ა-ლ//აშ-ნ-უ-ლ

სუპერ. აშ-რ-უდ-ო-ლ

კაუზატ. აშ-ლ-ენ-კ[ენა]//აშ-ენ-კ[ენა]

კაუზატ. აშ-რ-უდ-ონ-კ[ენა]

სავარჯიშო: ლექსიკონის დახმარებით თარგმნეთ ტექსტი და ამოიწერეთ არსებითი სახელები.

ხაფსა სა ადამარ ქეფნა-ბოშაღ გოროხ-ნე (მარტო კაცი ჭამაშიც ბრალიაო)

გორღ ვახტ მოტხო ბეშ ნიკაღაჲ ქსიბ ირჳთ-თე-ჰესაბბაქსაჲ. შეტინ გორღ-ნე-აშბესაჲ, ამა პოღეღაღა ბორზუნ თე-ტა-ბუღ. შეტა ქუღღჲთ ქამასი-ღუღენ-ნე-ქარხესაჲ, ბოშაღა უქსუნ-უღღსუნ, პოღეღაღა ღაფსუნ თე-ყო-ბუღ. ჲიქირრები ნიკაღაღენ: დღღრიყუნეხა, თე “ბესანაღ ქომჳგ, უქსანაღ ქომაგ”... პერანაღ ეხყუნ: “ხაფსა სა ადამარ ქეფ-ნა-ბოსაღ გოროხ ნე”... ბეზ სა ფენეწენ ეკა ბესზა-ბაქოღ, ჲუღაღ ბაღღაღჲუ კოღღხოზა!” – ფინე იჩ-ბოშ ნიკაღაღენ, ჰაშო-რაღ ბინე: ბაღენეცი კოღღხოზა. ჰაღსა ნიკაღაღი: ბაღენეცი კოღღხოზა. ჰაღსა ნიკაღაღი ქუღღჲთ ბახტაღარრუ-ნე-ქარ-ხესა.

ზედსართავი სახელი

უდიურ ენაში ზედსართავი სახელს თავისებური, არსებითი სახელისაგან განსხვავებული ბრუნების ტიპი ახასიათებს, რომელიც თავის მხრივ, მას ნაცვალსახელსა და რიცხვით სახელთან აახლოვებს.

ზედსართავ სახელს არ მოეპოვება რაიმე მაწარმოებელი აფიქსი; არსებითი და ზედსართავი სახელების სიტყვაწარმოება მსგავსია – გამოიყენება ერთი და იგივე სიტყვაწარმოებითი აფიქსები (-ენ, -უნ, -ლუ...); ერთი და იგივე სახელი ზოგჯერ გამოიყენება ატრიბუტივის და სუბსტანტივის მნიშვნელობით, მაგ., შდრ. გოგინ “მწვანე” და გოგინ “მწვანელი”...

ზოგიერთი ზედსართავი სახელისა და ზმნისართის ფორმა იდენტურია, მაგ., შელ დარ “კარგი ვაჟი” – შელ ბესანე “კარგად აკეთებს”...

მსაზღვრელად გამოყენებული ზედსართავი სახელი არ იბრუნვის, ხოლო სუბსტანტივად გამოყენებული, მისდევს ნაცვალსახელისათვის და რიცხვითი სახელისათვის დამახასიათებელ ბრუნებას.

ზედსართავი სახელი ერთნაირად არის წარმოდგენილი უდიური ენის ორივე კილოში. ნიჯურ კილოში ზედსართავი სახელის გაუფორმებელ ფუძეს ზოგჯერ დაერთვის -ჯა ელემენტი, რომელიც რიცხვით სახელებში გვხვდება. ამასთან, ნიჯურში შეინიშნება ზოგიერთი ფონეტიკური ხასიათის თავისებურება.

ზედსართავი სახელი აგებულების მიხედვით

1.მარტივი

2.ნაწარმოები და რთულფუძიანი ზედსართავი სახელი.

მარტივფუძიანი ზედსართავი სახელი. ერთმარცვლიანი:

შელ “კარგი”;

ფის “ცუდი”;

ბიყ “მუქი”;

ჯაჲ “ღია”, “ბაცი”...

ერთზე მეტ-მარცვლიანი:

გტლტ “ბევრი”;

ქალა “დიდი”;

მუჭა “ტკბილი”;

მაწი “თეთრი”;

ჭოჭა “წითელი”;

ნეშუმ “ყვითელი”;

გოგინ “მწვანე”;

მა‘ან “შავი”...

ნაწარმოებ-ფუძიანი ზედსართავი სახელი. -ენ მაწარმოებლიანი (წარმოშობით ერგატივ-ინსტრუმენტალისის ფორმანტი):

ტამ-ენ “გემრიელი”;

ჭემ-ენ “ჭუჭყიანი”...

-უნ მაწარმოებლიანი (წარმოშობით გენტივის ნიშანი):

მიადა-უნ “აქაური”;

ტიდა-უნ “იქაური”...

-ახ მაწარმოებლიანი (წარმოშობით მიცემითის ნიშანი):

აპინ-ახ “ოფლიანი”, “გაოფლიანებული”;

ჭაან-ახ “ცხიმიანი”, “ცხიმოვანი”...

-ახო მაწარმოებლიანი (წარმოშობით აბლატივის ფორმანტი):

ელ-ახო “მლაშე”...

-ლა მაწარმოებლიანი:

უკ-ლა “გულიანი”;

ფოფ-ლა “თმისანი”;

წი-ლა “სახელოვანი”...

-ბა (//-ლა) მაწარმოებლიანი:

ეყ-ბა (//ეყ-ლა) “ხორციანი”;

იყ-ბა (//იყ-ლა) “ნაცრიანი”...

-ლუ მაწარმოებლიანი:

ალა-ლუ “მალაღი”;

ოყა-ლუ “დაბალი”; ა

ღზ-ლუ “სოფლელი”;

შპპრ-ლუ “ქალაქელი”...

-მიშ (ვართ.)//**-ძინშ** (ნიჯ.) მაწარმოებლიანი:

აზარა-მიშ “დაავადებული”;

ყოჯალ-მიშ “დაბერებული”... განსაკუთრებით გავრცელებულია ნიჯურ კილოში.

-ამა//**-ომა** მაწარმოებლიანი:

უმუდ-ომა (< *უმუხ-ამა) “ყურისოდენა”...

-კენა მაწარმოებლიანი:

პური-კენა “მკვდრისებრი”;

ფალაზ-კენა “ჩვარისებრი”...

-გპრ მაწარმოებლიანი:

კიწი-გპრ “ცოტაოდენი”...

-ჯა მაწარმოებლიანი:

ყ'იბა-ჯა “მშიშარა”, “შიშიანი”;

ბაკი-ჯა “თხელი”...

-ნუთ მაწარმოებლიანი:

ხე-ნუთ “უწყლო”;

შუნ-ნუთ “უპურო”; კონჯუხ-ნუთ “უპატრონო”...

-სუს//**-სუზ** მაწარმოებლიანი:

ნამუს-სუს “უნამუსო”,

ბულ-სუზ//ბულ-სუს “უთავო”;

ქულ-სუს “უხელო”...

ქამ//**ქამ**- მაწარმოებლიანი:

ქამ-ბახთ “უბელო”, “უბედური”...

ნიჯურში უფრო გავრცელებულია **ქამ**- ფორმა.

რთულფუძიანი ზედსართავი სახელი.

რედუქციაციით მიღებული: ხ'ა-ხ'ა “გატეხილი”;

კოწ-კოწ “მოხრილი”;

ქალ-ქალა (ვართ.)//ქა-ქალა (ნიჯ.)

“დიდ-დიდი”, “მსხვილი”...

არსებითი და ზედსართავი სახელისაგან (მსაზღვრელი სიტყვისაგან) შემდგარი კომპოზიტები:

უკ-ჭაღ “გულღია” (უკ “გული” + ჭაღ “ღია”);

ბულ-კოწ “თავმოხრილი” (ბულ “თავი” + კოწ “მოხრილი”);

აჭ'-მაწი “გულთეთრა” (აჭ' “მკერდი” + მაწი “თეთრი”)...

ორი ზედსართავი სახელისაგან (მსაზღვრელი სიტყვისაგან) შედგენილი კომპოზიტები:

ქალა-უკლა “დიდგულა” (ქალა “დიდი” + უკლა “გულიანი”);

ჭაღ-უკლა “გულღია”, “გულგახსნილი” (ჭაღ “ღია” + უკლა “გულიანი”);

პა'-ჩოღლა “ორპირა” (პა' “ორი” + ჩოღლა “პირიანი”)...

ორი არსებითი სახელისაგან შედგენილი კომპოზიტები:

ფულ-დეშიკ “გაუმადღარი”, “ხარბი” (ფულ “თვალი” + დეშიკ “ნახვრეტი”)...

სავარჯიშო: ლექსიკონის დახმარებით თარგმნეთ ტექსტი და ამოიწერეთ ზედსართავი სახელები.

გაკვეთილი 21

ზედსართავი სახელის ხარისხის წარმოება

ზედსართავი ხარისხების საწარმოებლად უდიურში სპეციალური ფორმანტი არ მოიპოვება.. ხარისხების საწარმოებლად გამოყენებულია აბლატივის ფორმა: შესადარებელ სახელთაგან ერთი დაისმის სახელობითში, მეორე აბლატივში, ხოლო ზედსართავი უცვლელია,

აღმატებითი ხარისხის საწარმოებლად გამოყენებულია დამხმარე სიტყვა **ლაფ** “მთლად”, “ყველგზე”, მაგ., მე ხოდ **ლაფ** ალალუ ხოდ-დე “ეს ხე ყველაზე მაღალი ხეა”...

შედარებითი ხარისხი ზოგჯერ იწარმოება -გვრ სუფიქსის მეშვეობით, მაგ., გოლბ-გვრ “მობეგრო”; ჭოჭა-გვრ “მოწითალო”...

დავალეზა: ., ხოდ ტე ხოდ-ახო ქალა-ნე “ეს ხე იმ ხეზე (ხისგან) დიდია”...

მე ხოდ ლაფ ალაღუ ხოდ-დე “ეს ხე ყველაზე მაღალი ხეა”...

მოცემული ნიმუშის მიხედვით აწარმოეთ ზედსართავი სახელის ხარისხის ფორმები.

რიცხვითი სახელი

ვართაშნულ კილოში, სხვა იბერიულ-კავკასიურ ენათა მსგავსად, თვლის სისტემა ოცობითია. ნიჯურში კი, რომელმაც ათეულების აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელები (30-დან 90-ის ჩათვლით) აზერბაიჯანილიდან ისესხა, ათობითი თვლის სისტემა დაიმკვიდრა. აღსანიშნავია, რომ ათეულების აღსანიშნავად ნიჯურში საკუთარი ლექსიკური ერთეულებიც გამოიყენება.

როდესაც რიცხვითი სახელი მსაზღვრელ სიტყვადაა გამოყენებული, იგი, წესისამებრ, არ იცვლება, ხოლო სუბსტანტივს გატოლებული რიცხვითი სახელი ზედსართავი სახელისა და ნაცვალსახელის მსგავსად იბრუნვის.

რაოდენობითი რიცხვითი სახელი

უდიურში დასტურდება როგორც მარტივი, ისე რთული (თხზული) რაოდენობითი რიცხვითი სახელი. მარტივ რიცხვით სახელებს მიეკუთვნება: სა “ერთი”; პა’ “ორი”; ხიბ “სამი”; ბიპ “ოთხი”; ვო “ხუთი”; უჯ’ “ექვსი”; ვუღ’ “შვიდი”; მუღ’ “რვა”; ვუღ “ცხრა”; ვიწ “ათი”; ბაჩ’ “ასი”; პაზარ “ათასი”; მიღღონ “მილიონი”; მიღღიარდ “მილიარდი”. თერთმეტიდან ცხრამეტის ჩათვლით რიცხვითი სახელები მიღებულია ფონეტიკური ცვლილებების შედეგად. ეს სახელები შედგენილია ამდაგვარად: წინ ერთვის ერთეულების აღმნიშვნელი სახელები, შემდეგ ვიწ “ათი” და *სა > სე “ერთი”:

*სა-ვიწ-სა > *სა-ვიწ-სე > სა-წ-სე > სა-წ-წე “თერთმეტი”;

*პა’-ვიწ-სა > *პა’-ვიწ-სე > პა’-წ-სე > პა’-წ-წე “თორმეტი”;

*ხიბ-ვიწ-სა > *ხიბ-ვიწ-სე > ხიბ-ეწ-სე > ხიბ-ეწ-წე “ცამეტი”...

ოცეულებისა და ათეულების წარმოების თვალსაზრისით კილოების მიხედვით დასტურდება სხვადასხვაგვარი ვითარება: ვართაშნულში, სხვა იბერიულ-კავკასიურ ენათა მსგავსად, ოცეულების აღსანიშნავად გამოყენებულია სათანადო რიცხვითი სახელი და სიტყვა ყა//ყო “ოცი” – პა’-ყო “ორმოცი” (“ორი” + “ოცი”); ხიბ-ყო “სამოცი” (“სამი” + “ოცი”); ბიპ-ყო “ოთხმოცი” (“ოთხი” + “ოცი”); 30, 50, 70 და 90 ლექსემების აღსანიშნავად გამოყენებულია სათანადო ოცეულები და სიტყვა ვიწ “ათი”: სა-ყო-ვიწ “ოცდაათი” (“ერთი ოცი” + “ათი”); პა’-ყო-ვიწ “ორმოცდაათი” (“ორი ოცი” + “ათი”); ხიბ-ყო-ვიწ “სამოცდაათი” (“სამი ოცი” + “ათი”); ბიპ-ყო-ვიწ “ოთხმოცდაათი” (“ოთხი ოცი” + “ათი”).

ნიჯურ კილოში, როგორც ზემოთ აღინიშნა, თვლის ოცობითი სისტემა მოშლილია. ათეულების აღსანიშნავად გამოყენებულია აზერბაიჯანულიდან

ნასესხები რიცხვითი სახელები: იდირმი “ოცი”; ოთუზ “ოცდაათი”; ყვრხ “ორმოცი”; ალლი “ორმოცდაათი”; ალთმიშ “სამოცი”; ედთმიშ “სამოცდაათი”; სჰქსჰნ “ოთხმოცი”; დოხსან “ოთხმოცდაათი”. გარდა ამისა, ნიჯურში დასტურდება საკუთარი წარმოების ათეულების აღსანიშნავი სახელები: ხიბ-ვიცა “ოცდაათი” (“სამი” + “ათი”); ბიფუ-ვიცა “ორმოცი” (“ოთხი” + “ათი”); ჳო-ვიცა “ორმოცდაათი” (“ხუთი” + “ათი”); უჳ-ვიცა “სამოცი” (“ექვსი” + “ათი”); ვუდ-ვიცა “სამოცდაათი” (“შვიდი” + “ათი”); მუდ-ვიცა “ოთხმოცი” (“რვა” + “ათი”); ვუდ-ვიცა “ოთხმოცდაათი” (“ცხრა” + “ათი”). ერთადერთი რიცხვითი სახელი, რომელიც თვლის ოცობითი სისტემის უქონლობის პირობებში ნიჯურს ნაშთად შემორჩა – არის პა-ყა “ორმოცი” (“ორი” + “ოცი”).

ასეულებისა და რაოდენობითი რიცხვითი სახელების წარმოება ერთგვარადაა წარმოდგენილი უდიური ენის ორივე კილოში

გაკვეთილი 23

რიცხვითი სახელი მსაზღვრელად

რიგობითი რიცხვითი სახელი

კრებითი რიცხვითი სახელი

რიცხვითი სახელი ნაცვალსახელისა და ზედსართავი სახელის მსგავსად იბრუნვის: მსაზღვრელად გამოყენებული რიცხვითი სახელი არ იცვლის ბრუნვისა და რიცხვის მიხედვით. აღსანიშნავია, რომ როგორც წესი, საზღვრული არ ეთანხმება რიცხვით სახელს რიცხვში:

სახელობითი	სა აღამარ	პა' აღამარ	ვიწ აღამარ
	“ერთი აღამიანი”	“ორი აღამიანი”	“ათი აღამიანი”
ერგატივი	სა აღამარ-ენ	პა' აღამარ-ენ	ვიწ აღამარ-ენ
ნათესაობითი	სა აღამარ-ი	პა' აღამარ-ი	ვიწ აღამარ-ი
მიცემითი	სა აღამარ-ა[ხ]	პა' აღამარ-ა[ხ]	ვიწ აღამარ-ა[ხ]

ზოგჯერ რიცხვითი სახელი ითანხმებს მსაზღვრულს [მრავლობით] რიცხვში, მაგ.:

სუბსტანტივად გამოყენებულ რიცხვით სახელს დაერთვის -თ სუფიქსი: სო < სო-თ < სა-თ “ერთი”; პო' < პო'-თ < პა'-თ “ორი”; ხიბ-თ “სამი”, ბიპ-თ “ოთხი” და ა.შ.

ვართაშნულში, ამასთან, რიცხვითი სახელისათვის “ერთი” გავრცელებულია ფორმა სუნ < *სა-უნ. ნიჯურში სახელობითში რიცხვითი სახელის ფუძეს ზოგჯერ დაერთვის -ჯა ან -ღო სუფიქსები: სა-ჯა, სო-ღო < სა-ღო “ერთი”; პა'-ჯა, პო'-ღო < პა'-ღო “ორი”...

	მხ. რიცხვი	მრ. რიცხვი	მხ. რიცხვი	მრ. რიცხვი
სახ.	სო-თ “ერთი”	სო-თ-რ	ხიბ-თ “სამი”	ხიბ-თ-რ
ერგ.	სოთ-ტ-ინ	სოთ-ტ-ღ-თნ	ხიბთ-ტ-ინ	ხიბთ-ტ-ღ-თნ
ნათ.	სოთ-ტ-ა[ღ]	სოთ-ტ-ღ-თ[ღ]	ხიბთ-ტ-ა[ღ]	ხიბთ-ტ-ღ-თ[ღ]
მიც.	სოთ-ტ-უ[ხ]	სოთ-ტ-ღ-თ[ხ]	ხიბთ-ტ-უ[ხ]	ხიბთ-ტ-ღ-თ[ხ]

აბლ.	სოთ-ტ-უნო	სოთ-ტ-დ-ოხო	ხიბო-ტ-უნო	ხიბო-ტ-დ-ოხო
კომიტ.	სოთ-ტ- უნოლ[ან]	სოთ-ტ-დ- ოხოლ[ან]	ხიბო-ტ- უნოლ[ან]	ხიბო-ტ-დ- ოხოლ[ან]
ადეს.	სოთ-ტ-უსტა	სოთ-ტ-დ-ოსტა	ხიბო-ტ-უსტა	ხიბო-ტ-დ-ოსტა
ალატ.	სოთ-ტ-უჭ	სოთ-ტ-დ-ოჭ	ხიბო-ტ-უჭ	ხიბო-ტ-დ-ოჭ
სუპერ.	სოთ-ტ-ულ	სოთ-ტ-დ-ოლ	ხიბო-ტ-ულ	ხიბო-ტ-დ-ოლ
კაუზატ.	სოთ-ტ- ენკ[ენა]	სოთ-ტ-დ- ონკ[ენა]	ხიბო-ტ- ენკ[ენა]	ხიბო-ტ-დ- ონკ[ენა]

რიგობითი რიცხვითი სახელი

რიგობითი რიცხვითი სახელები უდიური ენის ვართაშნულ კილოში იწარმოება რაოდენობითი რიცხვითი სახელის გაუფორმებელ ფუძეზე აზერბაიჯანულიდან ნასესხები -მ-ჯი, -უმ-ჯი, -უნ-ჯი.

ნიჯურ კილოში რიგობითი რიცხვითი სახელი, როგორც წესი, პირველი ჯგუფის (რთულ) სუფიქსთა მეშვეობით იწარმოება, ოღონდ შეინიშნება ფონეტიკური ხასიათის თავისებურებები, შდრ.:

	გართ.	ნიჯ.
“პირველი”	სა-მჯი; სუჭტჳ-უნჯი; სუჭტჳ-უმჯი; სუჭტჳ-უნ-ო	საჲ-უმჯი; საჲ-იმჯი; სუჭტ-ინ
“მეორე”	პა'-უნჯი; პა'-უმჯი; პა'-უნ-ო	ფა'ჲ-იმჯი
“მესამე”	ხიბ-უნჯი; ხიბ-უმჯი; ხიბ-უნ-ო	ხიბ-იმჯი
“მეოთხე”	ბიპ-უნჯი; ბიპ-უმჯი; ბიპ-უნ-ო	ბიფა-იმჯი
“მეხუთე”	კო-უნჯი; კო-უმჯი; კო-უნ-ო	კოჲ-იმჯი; კოჲ-მჯი
“მეათე”	ვიწ-უნჯი; ვიწ-უმჯი; ვიწ-უნ-ო	ვიცა-იმჯი
“მეასე”	ბაჩ'-უნჯი; ბაჩ'-უმჯი; ბაჩ'-უნ-ო	ბაჩ'-უმჯი; ბაჩ'-გმჯი

რიგობითი რიცხვითი სახელი მსაზღვრელ სიტყვად გამოყენებისას არ იცვლება:

სახ. სა-მჯი ადამარ	პა'-უმჯი ადამარ	ვიწ'-უმჯი ადამარ
“პირველი ადამიანი”	“მეორე ადამიანი”	“მეათე ადამიანი”
ერგ. სა-მჯი ადამარ-ენ	პა'-უმჯი ადამარ-ენ	ვიწ'-უმჯი ადამარ-ენ
ნათ. სა-მჯი ადამარ-ი	პა'-უმჯი ადამარ-ი	ვიწ'-უმჯი ადამარ-ი
მიც. სა-მჯი ადამარ-ა[ხ]	პა'-უმჯი ადამარ-ა[ხ]	ვიწ'-უმჯი ადამარ-ა[ხ]

რიგობითი რიცხვითი სახელი სუბსტანტივის ფუნქციით ზედსართავი სახელისა და ნაცვალსახელის მსგავსად იბრუნვის. სუბსტანტივად გამოყენებულ რიგობით რიცხვით სახელებში **-უნ** სუფიქსიანი წარმოება:

სახ. პა'-უნ-ო, პა'-უმჯი-ო	ხიბ-უნ-ო, ხიბ-უმჯი-ო
“მეორე”	“მესამე”
ერგ. პა'-უნ-ტ-ინ, პა'-უმჯი-ტ-ინ, პა'-უმჯი-ო-ტ-ინ	ხიბ-უნ-ტ-ინ, ხიბ-უმჯი-ტ-ინ, ხიბ-უმჯი-ო-ტ-ინ
ნათ. პა'-უნ-ტ-ა[ფ], პა'-უმჯი-ტ-ა[ფ], პა'-უმჯი-ო-ტ-ა[ფ]	ხიბ-უნ-ტ-ა[ფ], ხიბ-უმჯი-ტ-ა[ფ], ხიბ-უმჯი-ო-ტ-ა[ფ]
მიც. პა'-უნ-ტ-უ[ხ], პა'-უმჯი-ტ-უ[ხ], პა'-უმჯი-ო-ტ-უ[ხ]	ხიბ-უნ-ტ-უ[ხ], ხიბ-უმჯი-ტ-უ[ხ], ხიბ-უმჯი-ო-ტ-უ[ხ]

კრებითი რიცხვითი სახელი

კრებითი რიცხვითი სახელები იწარმოება რაოდენობითი რიცხვითი სახელის ფუძეზე -**ლ-ინ//ბ-ალ-ინ**, -**ლ-ენ//ბ-ალ-ენ** რთული სუფიქსის დართვით:

პა'-**ლ-ინ**//პა'-**ლ-ენ** “ორივე”, “ორივე ერთად”;

ხიბ-**ალ-ინ**//ხიბ-**ალ-ენ** “სამივე”, “სამივე ერთად”;

ბიპ-**ალ-ინ**//ბიპ-**ალ-ენ** “ოთხივე”; “ოთხივე ერთად”;

ვო-**ბ-ალ-ინ**//ვო-**ბ-ალ-ენ** “ხუთივე”, “ხუთივე ერთად”;

ვუფ-**ბ-ალ-ინ**//ვუფ-**ბ-ალ-ენ** “ცხრავე”, “ცხრავე ერთად”;

ვიწ-**ბ-ალ-ინ**//ვიწ-**ბ-ალ-ენ** “ათივე”, “ათივე ერთად”...

მხ. რიცხვი

სახ. პა'-**ლ-ენ-ო** “ორივე”,

“ორივე ერთად”

ერგ. პა'-**ლ-ენ-ტ-ინ**

ნათ. პა'-**ლ-ენ-ტ-ა**[ფ]

მიც. პა'-**ლ-ენ-ტ-უ**[ხ]

მრ. რიცხვი

პა'-**ლ-ენ-ო-რ**

პა'-**ლ-ენ-ტ-ღ-ონ**

პა'-**ლ-ენ-ტ-ღ-ო**[ფ]

პა'-**ლ-ენ-ტ-ღ-ო**[ხ]

წილადი რიცხვითი სახელი

წილადი რიცხვითი სახელი იწარმოება აღწერითად. ამისთვის ვართაშნულში გამოყენებულია სიტყვები ბარ “წილი”, ჯოკ “id”. კონსტრუქცია შედგება ნათესაობითისა ან აბლატივის ფორმით წარმოდგენილი რიცხვითი სახელისაგან, მსაზღვრელად გამოყენებული რიცხვითი სახელისა და “წილი”-ს აღმნიშვნელი ზემოთ დასახელებული სიტყვებისაგან.

წილადი რიცხვითი სახელების საწარმოებლად უდიურში ასევე გამოიყენება სიტყვები ჳი “ნახევარი” და ურუბ “მეოთხედი”:

ჳოტხო (ან ჳოტაჲ) ხიბ ბარ (ან ჯოკ) “სამი მეხუთედი” (ზედმიწ. “ხუთისაგან (ან “ხუთისა”) სამი წილი”);

ბიჳოტხო (ან ბიჳოტაჲ) სა ბარ (ან ჯოკ) “ერთი მეოთხედი” (ზედმიწ. “ოთხისაგან (ან “ოთხისა”) ერთი წილი”)..

სა-ნ-ჳი “ერთნახევარი”; პა-ნ-ჳი “ორნახევარი”; სა-ურუბ “ერთი მეოთხედი”; პა-ურუბ “ორი მეოთხედი”; ხიბ-ურუბ “სამი მეოთხედი”..

ნაცვალსახელი

პირის ნაცვალსახელი

უდიურში დასტურდება I და II პირის ნაცვალსახელები: ზუ “მე”;
უნ (ვართ.)//ჰუნ (ნიჯ.)
“შენ”; დან “ჩვენ”; ვა’ნ “თქვენ”.

უდიურ ენას არ მოეპოვება III პირის ნაცვალსახელები: ამ ფუნქციით უდიურში ჩვენებითი ნაცვალსახელები გამოიყენება.

პირის ნაცვალსახელთა სახელობითი და ერგატიული ბრუნვა არ არის დიფერენცირებული, მაგ.:

ზუ ისა ლაფულო “მე ახლა ავალ”;

ზუ ბესაზუ აშ “მე ვაკეთებ საქმეს”...

მრავლობითი რიცხვის I პირის ნაცვალსახელი არ განირჩევა ინკლუზიურობისა და ექსკლუზიურობის თვალსაზრისით.

ჩვენებითი ნაცვალსახელი

უდიურ ენაში მოგვეპოვება ჩვენებით ნაცვალსახელთა სამი სახეობა, რომლებიც განსხვავდებიან იმის მიხედვით, თუ რომელ პირზე მიგვითითებენ: პირველ პირთან გვაქვს **მე**; მეორე პირთან **ქა**; მესამე პირთან **ტე**. ეს ჩვენებითი ნაცვალსახელები იბრუნვიან სხვა ატრიბუტიულ სიტყვათა მსგავსად, ანუ დასახელებული ნაცვალსახელები ყოველთვის საზღვრულის წინ დგას და არ იცვლება ბრუნვისა და რიცხვის მიხედვით:

სახელობითი	მე ადამარ	ქა ადამარ	ტე ადამარ
	“ეს ადამიანი”	“ეგ ადამიანი”	“ეს ადამიანი”
ერგატივი	მე ადამარ-ენ	ქა ადამარ-ენ	ტე ადამარ-ენ
ნათესაობითი	მე ადამარ-ი	ქა ადამარ-ი	ტე ადამარ-ი
მიცემითი	მე ადამარ-ა[ხ]	ქა ადამარ-ა[ხ]	ტე ადამარ-ა[ხ]
მრ. რიცხვი	მე ადამარ-უხ	ქა ადამარ-უხ	ტე ადამარ-უხ

მხოლ.

რიცხვი

მრავლ.

რიცხვი

სახ.	მონო “ეს”	ქანო “ეგ”	შონო “ის”	მონორ	ქანორ	შონორ
ერგ.	მე-ტ-ინ	ქა-ტ-ინ	შე-ტ-ინ	მე-ტ-ღ-ონ	ქა-ტ-ღ-ონ	შე-ტ-ღ-ონ
ნათ.	მე-ტ-ად	ქა-ტ-ად	შე-ტ-ად	მე-ტ-ღ-ოდ	ქა-ტ-ღ-ოდ	შე-ტ-ღ-ოდ
მიც.	მე-ტ-უ[ხ]	ქა-ტ-უ[ხ]	შე-ტ-უ[ხ]	მე-ტ-ღ-ო[ხ]	ქა-ტ-ღ-ო[ხ]	შე-ტ-ღ-ო[ხ]
აბლ.	მე-ტ-უხ-ო	ქა-ტ-უხ-ო	შე-ტ-უხ-ო	მე-ტ-ღ-ოხ-ო	ქა-ტ-ღ-ოხ-ო	შე-ტ-ღ-ოხ-ო
კომ.	მე-ტ-უხ-ოლ	ქა-ტ-უხ-ოლ	შე-ტ-უხ-ოლ	მე-ტ-ღ-ოხ-ოლ	ქა-ტ-ღ-ოხ-ოლ	შე-ტ-ღ-ოხ-ოლ
ადეს.	მე-ტ-უსტა	ქა-ტ-უსტა	შე-ტ-უსტა	მე-ტ-ღ-ოსტა	ქა-ტ-ღ-ოსტა	შე-ტ-ღ-ოსტა
ალა ტ.	მე-ტ-უსტ	ქა-ტ-უსტ	შე-ტ-უსტ	მე-ტ-ღ-ოსტ	ქა-ტ-ღ-ოსტ	შე-ტ-ღ-ოსტ
სუბ.	მე-ტ-ულ	ქა-ტ-ულ	შე-ტ-ულ	მე-ტ-ღ-ოლ	ქა-ტ-ღ-ოლ	შე-ტ-ღ-ოლ
კაუზ.	მე-ტ-ენკ	ქა-ტ-ენკ	შე-ტ-ენკ	მე-ტ-ღ-ონკ	ქა-ტ-ღ-ონკ	შე-ტ-ღ-ონკ

კუთვნილებითი ნაცვალსახელი

უდიურ ენაში მოგვეპოვება სამივე პირის კუთვნილებითი ნაცვალსახელები:

ბეზი “ჩემი”;

ვი “შენი”;

შეტა < შეტად “მისი”, “იმისი”;

ბეში “ჩვენი”;

ეჭი “თქვენი”;

შეტლო < შეტლოდ “მათი”, “იმათი”.

სხვა ნაცვალსახელებისაგან განსხვავებით, კუთვნილებითი ნაცვალსახელები, როდესაც გამოყენებულია მსაზღვრელ სიტყვად, როგორც წესი, ეკვეცებათ ბოლოკიდური -ი ან -ე (ვი ნაცვალსახელის გამოკლებით), მაგ.:

ბეზ (< ბეზი) კოჯ “ჩემი სახლი”;

შეტა (< შეტაჲ) იშუ “მისი ქმარი”;

ბეშ (< ბეში) მუზ “ჩვენი ენა”;

ეჭ (< ეჭი) ჰეელ “თქვენი ბავშვი”;

შოტლო (< შოტლოჲ) ფაქ “მათი ბაღი”...

მსაზღვრელად გამოყენებული კუთვნილებითი ნაცვალსახელი უცვლელია, ხოლო სუბსტანტივად გამოყენებული – სხვა ატრიბუტიულ სახელთა მსგავსად იბრუნვის:

სახ.	ბეზი-ო “ჩემი”	ბეში-ო “ჩვენი”	ვი-ო “შენი”	ეჭი-ო “თქვენი”
ერგ.	ბეზი-ო-ტ-ინ	ბეში-ო-ტ-ინ	ვი-ო-ტ-ინ	ეჭი-ო-ტ-ინ
ნათ.	ბეზი-ო-ტ-ა[ჲ]	ბეში-ო-ტ-ა[ჲ]	ვი-ო-ტ-ა[ჲ]	ეჭი-ო-ტ-ა[ჲ]
მიც.	ბეზი-ო-ტ-უ[ხ]	ბეში-ო-ტ-უ[ხ]	ვი-ო-ტ-უ[ხ]	ეჭი-ო-ტ-უ[ხ]
აბლ.	ბეზი-ო-ტ-უხ-ო	ბეში-ო-ტ-უხ-ო	ვი-ო-ტ-უხ-ო	ეჭი-ო-ტ-უხ-ო
კომ.	ბეზი-ო-ტ-უხ-ოლ	ბეში-ო-ტ-უხ-ოლ	ვი-ო-ტ-უხ-ოლ	ეჭი-ო-ტ-უხ-ოლ ¹
ადეს.	ბეზი-ო-ტ-უ-სტა	ბეში-ო-ტ-უ-სტა	ვი-ო-ტ-უ-სტა	ეჭი-ო-ტ-უ-სტა
აღატ.	ბეზი-ო-ტ-უ-ჭ	ბეში-ო-ტ-უ-ჭ	ვი-ო-ტ-უ-ჭ	ეჭი-ო-ტ-უ-ჭ
სუპ.	ბეზი-ო-ტ-უ-ლ	ბეში-ო-ტ-უ-ლ	ვი-ო-ტ-უ-ლ	ეჭი-ო-ტ-უ-ლ
კაუზ.	ბეზი-ო-ტ-ენკ	ბეში-ო-ტ-ენკ	ვი-ო-ტ-ენკ	ეჭი-ო-ტ-ენკ ²

კუთვნილებით ნაცვალსახელთა ბრუნება :მისი, მისნი, თავიანთი.

სახ.	იჩი	იჩიორ	იჩულო “თავიანთი”
	“მისი”, “თავისი”	“მისნი”	
ერგ.	იჩი-ტ-ინ//	იჩიორ-ტ-ღ-ონ	იჩულო-ტ-ინ//
	იჩი-ო-ტ-ინ		იჩულო-ო-ტ-ინ

ნათ.	იჩი-ტ-ა[ა]// იჩი-ო-ტ-ა[ა]	იჩიორ-ტ-ღ-ო[ა]	იჩუღოღ-ტ-ა[ა]// იჩუღოღ-ო-ტ-ა[ა]
მიც.	იჩი-ტ-უ[ხ]// იჩი-ო-ტ-უ[ხ]	იჩიორ-ტ-ღ-ო[ხ]	იჩუღოღ-ტ-უ[ხ]// იჩუღოღ-ო-ტ-უ[ხ]

სახ.	შეტად-ო “მისი”	შეტოღოღ-ო “მათი”
ერგ.	შეტად-ტ-ინ//შეტად-ო-ტ-ინ	შეტოღოღ-ტ-ინ//შეტოღოღ-ო-ტ-ინ
ნათ.	შეტად-ტ-ო[ა]//შეტად-ო-ტ-ო[ა]	შეტოღოღ-ტ-ო[ა]//შეტოღოღ-ო-ტ-ო[ა]
მიც.	შეტად-ტ-უ[ხ]//შეტად-ო-ტ-უ[ხ]	შეტოღოღ-ტ-უ[ხ]//შეტოღოღ-ო-ტ-უ[ხ]

სავარჯიშო: ქრესტომათიიდან ამოიწერეთ პირის, ჩვენებითი და კუთვნილებითი ნაცვალსახელები.

პაღჭაღღულ, მათე შუკაღ

ბიესა თენე

ბანეჟე თენე ბაჟე სა ღანან პაღჭაღღენე ბაჟე მე პაღჭაღღულენ პან ღანან ღარე ბაჟე. ვახტ-ვანღანე არე, მე ღარმუხ ქალქალაყუნ ბაჟე. მე პაღჭაღღულენ ფაქნა ბიღიღ სა ღანან ეშა ნა ხოღღე ბაჟე. ტე ეშა ნა ხოღღახო ევახთე ფაიზ არი ბანეჟესა, ეშა ნუხ არი ყუშენ აყი თანეშესა. აბათეყუ ეტინა თაშშა მე ხოღღახო ღამღამ აზღაღყუნი თე ენე ეშა ანეჟე, ეშა ნუჩუკაღყუნ, ბეღაღყუნ ეშა ბუთენე. ეშა ნუ შეღენ თანეშერე. ახერ სა ღი, პან ღი, სა უსენ, პან უსენ, ვიწ უსენ, მე ღარმუხთე ქალ-ქალაყუნ ბაჟე. არი ბაყუნჟე, ბაბან კაღღეფი იჩ ქალა ღარა ფენეთე, ად ღარ ფენე, უნ ავაკე მეთარ ბეზ ფაქი მეჯჯურან ეშა ნა ხოღღთე ბუნე, ტე ეშა ნა ხოღღინ ეშა ნუ დან ჩუკეს თეღან ბაქსან გარან თაღან ყაროღ ბანუ, ტე ეშა ნუ ეტინა უქსა თანეცე ღარ, არეცე ეშა ნა თუშე. გოღღონე დაყ ბეღე, კიწინე დაყ ბეღე, შუნე ბიღ მე ღარ ნეპაღღე თაღე. ნეპაღღთე თანეცე, შავატ ყუშ ღიღინ ენესა მე ეშა ნუ ჩუნეკესა, ანსანე ჭესანე თაღსა ღამღამთე ხაშნე ბითე, მე ღარ მოღღორე ბაჟე, ბეღანსანეთე ეშა ნა ხოღღა ეშა ბუთენე. ადზერი თანეცე კუა, თანეცე კუა, იჩ ბაბან ეხნეთე ზუ ეხნე, ად ბაბა ეხნე, ბოხო შუ ეხნე არზუცე ეხნე, ამა ეხნე ეკაღ თეზა აკე ეხნე ეტინა არი ტე ეშა ნუ ჩუქი თაშერე. ენესა მე სა უსენაღ ჭენებაქსა, პანმჯი უსენ კიწკე ღარახნე კაღღესა. კაღღესა, ეხნეთე ეჟე ეხნე, მე ვიჩენ ეხნე, ქალა ვიჩენ ეხნე ტე ეშა ნუ ყაროღ ბეს თეტუ ბაჟე.

კითხვითი ნაცვალსახელი

უდიურში დასტურდება შემდეგი კითხვითი ნაცვალსახელები და ამ ფუნქციით გამოყენებული სიტყვები: შუ? “ვინ?”; ეკა? (ვართ.)//ჰიქა? “რა?”; მანო? (ვართ.)//მანუ? (ნიჯ.) “რომელი?”; ემა?//ემო? (ვართ.), ჰემა?//ჰემო? (ნიჯ.) “რამდენი?”; ეყარა?//ეყარო? (ვართ.), ჰეჯარა? (ნიჯ.) “რამდენი?”; ეჯურა?//ეჯურაო?//ეჯურო? (ვართ.), ჰეჯურა? (ნიჯ.) “როგორი?”; ევახტუნ?//ევახტუნო? (ვართ.), ჰევახტუნო? (ნიჯ.) “როდინდელი?”, შიდა?//შიდო? “ვისი?”, ეტადა?//ეტადაო? “რისი?”, მატადა?//მატადაო? “რომლის?”...

კითხვით ნაცვალსახელთა ბრუნება არ განსხვავდება სხვა ნაცვალსახელთა ბრუნებისაგან. თავისებური ბრუნება ახასიათებს შუ? “ვინ?” ნაცვალსახელს, რომელიც -ო მასუბსტანტივებელ სუფიქსს არ დაირთავს:

სახ. შუ “ვინ?”

ერგ. შინ

ნათ. ში მიც. შუ[ხ]

აბლ. შუხო

კომიტ. შუხოლ[ან]

ადეს. შუსტა

ალატ. შუჰ

სუპერ. შულ

კაუზატ.. შინკ[ენა]

შუ ნაცვალსახელი მრავლობითში თითქმის არ იხმარება და ხშირად -ა კითხვით ნაწილაკს დაირთავს, მაგ., მე ადამარ შუ-ა? “ეს ადამიანი ვინ არის?”... მრავლობითი რიცხვი ეკა?//ჰიქა? ნაცვალსახელისათვის არ დასტურდება. ნიჯურში მოწმდება ჰიქა? ნაცვალსახელის გამარტივებული ქა ფორმა, მაგ., ქა-ნ-ჰაჯასა? “რას ყიდულობ?”; ქა-ნ-ჩურესა? “რა გსურს?”...

ნაცვალსახელი მანო? “რომელი” (ნიჯ. მანუ) უნდა დაიშალოს შემდეგნაირად – მა-ნ-ო, რის შესახებაც ირიბ ბრუნვათა ფორმები მეტყველებს: მა-ტ-ინ (ERG); მა-ტ-ა[დ] (GEN) და ა.შ. მანო? ფორმა იბრუნვის სხვა ნაცვალსახელთა მსგავსად:

	მხ. რიცხვი	მრ. რიცხვი
სახ.	მა-ნ-ო “რომელი?”	მა-ნ-ო-რ
ერგ.	მა-ტ-ინ	მა-ტ-ღ-ონ
ნათ.	მა-ტ-ა[ღ]	მა-ტ-ღ-ო[ღ]
მიც.	მა-ტ-უ[ხ]	მა-ტ-ღ-ო[ხ]
აბლ.	მა-ტ-უნო	მა-ტ-ღ-ონო
კომიტ.	მა-ტ-უნოლ[ან]	მა-ტ-ღ-ონოლ[ან]
ადეს.	მა-ტ-უსტა	მა-ტ-ღ-ოსტა
ალატ.	მა-ტ-უჭ	მა-ტ-ღ-ოჭ
სუპერ.	მა-ტ-ულ	მა-ტ-ღ-ოლ
კაუზატ..	მა-ტ-ენკ[ენა]	მა-ტ-ღ-ონკ[ენა]

მანო ნაცვალსახელი დამოუკიდებლად იშვიათად გვხვდება. ჩვეულებრივ მას დაერთვება და ეკა?//ჰიქა? ნაცვალსახელთა მსგავსად სხვა კითხვითი ნაცვალსახელებიც იბრუნვის: ყველა მათგანი (ემა?//ემო? (ვართ.), ჰემა?//ჰემო? (ნიჯ.) “რამდენი?”; ეყარა?//ეყარო? (ვართ.), ჰეკარა? (ნიჯ.) “რამდენი?”; ეჯჭრა?//ეჯჭრაო?//ეჯჭრო? (ვართ.), ჰეჯჭრა? (ნიჯ.) “როგორი?”; ევახტუნ?//ევახტუნო? (ვართ.), ჰევახტუნო? (ნიჯ.) “როდინდელი?”, შიდა?//შიდაო? “ვისი?”, ეტადა?//ეტადაო? “რისი?”, მატადა?//მატადაო? “რომლის?”) მრავლობითი რიცხვის ფორმებს აწარმოებს. ეჯჭრა?//ეჯჭრაო?//ეჯჭრო? “როგორი?”, შიდა?//შიდაო? “ვისი?”, ეტადა?//ეტადაო “რისი?”, მატადა//მატადაო “რომლის.” ის თე “რომ” მაქვემდებარებელი კავშირი, ხოლო ფორმა მანო-თე გამოიყენება როგორც მიმართებითი ნაცვალსახელის, ისე მაქვემდებარებელი კავშირის ფუნქციითაც. აღსანიშნავია, რომ ზოგჯერ ფორმა მანო მიმართებითი ნაცვალსახელად გვხვდება.

მანო?//მანუ

მიმართებითი ნაცვალსახელი

მიმართებითი ნაცვალსახელი, როგორც წესი, იწარმოება კითხვითი ნაცვალსახელისაგან თე (“რომ”) კავშირისა ანდა -აღ კლიტიკის (ქართულში -ც ნაწილაკს უდრის) მეშვეობით: შუ-თე, შუ-აღ “ვინც”; ეკა-თე, ეკაღ (< ეკა-აღ) “რაც”; მანო-თე, მანო-აღ “რომელიც”, მაგ.:

ფორმა მანო (ნიჯ. მანუ), კითხვითი ნაცვალსახელის გარდა, ზოგჯერ მიმართებითი ნაცვალსახელის ფუნქციითაც გვხვდება.

მიმართებითი ნაცვალსახელების ბრუნებისას მთლიანად გამოვრებულია კითხვით ნაცვალსახელთა ფორმები:

სახ.	შუ-თე “ვინც”	ეკა-თე “რაც”	მანო-ალ “რომელიც”
ერგ.	შინ-თე	ეტინ-თე	მატინ-ალ
ნათ.	ში-თე	ეტად-თე	მატად-ალ
მიც.	შუ[ხ]-თე	ეტუ[ხ]-თე	მატუ[ხ]-ალ

უარყოფითი ნაცვალსახელი

უარყოფითი ნაცვალსახელები იწარმოება კითხვითი ნაცვალსახელებისაგან კალ ელემენტის მეშვეობით: შუ-კალ “არავინ”; ეკალ//ეკკალ (< *ეკა-კალ) “არაფერი”; მანო-კალ “არც რომელი”; ემა-კალ “არც რამდენი”... სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ კალ ელემენტი ზმნა ფეს “თქმა”, “ლაპარაკი” აწმყო-მყოფადის (უსრული სახის) მიმღეობას უნდა წარმოსდგენდეს (“სათქმელი”).³

უარყოფითი ნაცვალსახელის გამოყენებისას, წინადადებაში აუცილებელია უარყოფის ნაწილაკის, (თე-, ნუთ- “არა”), მნიშვნელობით უდრის ქართულ უ-ო პრეფიქს-სუფიქსს (გამოიყენება აგრეთვე ქართული „არ“ ნაწილაკის მნიშვნელობით).

მასუბსტანტივებელი სუფიქსი -ო ამ ნაცვალსახელებს ზოგჯერ დაერთვის, ზოგჯერ კი – არა. ამის მიხედვით, უარყოფით ნაცვალსახელებს ახასიათებს ბრუნების ორგვარი ტიპი: სახელური და ნაცვალსახელური, შდრ.:

სახ.	შუკალ	შუკალ-ო	ეკალ	ეკალ-ო
	“არავინ”	“id”	“არაფერი”	“id”
ერგ.	შუკალ-ენ	შუკალ-ტ-ინ	ეკალ-ენ	ეკალ-ტ-ინ
ნათ.	შუკალ-ი	შუკალ-ტ-ა[ფ]	ეკალ-უნ	ეკალ-ტ-ა[ფ]
მიც.	შუკალ-ა[ხ]	შუკალ-ტ-უ[ხ]	ეკალ-ა[ხ]	ეკალ-ტ-უ[ხ]

სავარჯიშო: ქრესტომათიიდან ამოიწერეთ პირის, ჩვენებითი და კუთვნილებითი ნაცვალსახელები

**პატივსაცემი, მათე შუკალ
ბიესა თენე**

.ეფსენ **უნ** ეხნე თაქე, ყაროლ ბა. ეშა **თე** ანეპე არი ირ მანზილა ბანეპე ენე ეშა ჩუქალ ვაღანე, კიწკე ღარას დაყანებსა, ეშა ნა თუმე ყაროლ ბესუნა. მე ღარენ ეკაყან ბი, ეთარყანბი, ბიყეს თეყუ ბაქსა ეტინა ეშა ნუ თაშშა. იჩხო სა ღანან მე სალ ელ აყსანე თაღსა

თანესა ხოღინ თუმე, გოლონე დაყ ბელსა, კიწინე დაყ ბელსა, არი შუნე ბილ ბანეპესა. შუნე ბილ ბანეპესა, მე ღარას ნეპენ თანეშშა. ეკაყანბი ეხნე ეკაბალშულა ერერი ირ კაშინა ბონესტა, ელუსალ ბანესა ირ ლახო ელუსთე ბანესა, მე ღარი ქეხო პი თანესა, ღა, ამა ირ ქულალ ჭიჭინესა, მე ქინ ჭიჭიფსუნე მე ღარა ბასკესან თენე ბარესა, ბოხო შუ არცი ყაროლე ბესა, შუნე ბილ არი ელახუნ სა ვაღინან ხამ ბითალ მამენტა არი სა დექქა ქანგე გალეხა ვურღუნე გალეხა, ეხნე მონო ეკა ფესუნა ბაქო, სად ჭენებაქსა მე ქულანგუნ, მე ვურღუნუნ ბომ სალ ბელსანე სა დექა ქალა ყუმ ფილინ ენესა **მე** ეშა ნა ლახო. არცი ბუტუსათე ჩუქალე მე ყუმუნუ ბინიყესა, მე ყუმუნუ ბინიყესა, მე ყუმენ ეხნეთე, ენე ზახ მამესა ეხნე, მამიყა ეხნე, უნ ეხნე ზახ **ეკა** უკადნუ ეხნე ზუ ვახ ჰამოტუ ბალშუ, ეხნე, უნ **ეკა** ბესვა ბაქო, ზუ ეხნე ვენკენა ეხნე ბეზ პატივსაცემი ეხნე, პატივსაცემი ხინარე ბუ ეხნე, ტე ხინარე ვენკენა ღუზბესა ბაქო, თე ჩუბუხ ბესანუ ქი უნ ე პატივსაცემი ყუმუნუ, ზუ ეხნე, პატივსაცემი მათე შუკალ ბიესა თენე ტე ვაღინან ეხნე შელ, ჰო, ერერი ბრახნესტა მე ყუმუნუ, ჯომ ჭერი თანესა თანესა, თაცი მეტინ **ირ** ბაბახ ეხნეთე ჰამეთარ, პოდ ეხნე, ჰეზბე მელინ ნანის მე ყუმუნუხო ლამანესტა მე ღარ, მე ღარას მე ყუმენ აყი თანესა ირ პატივსაცემი გოლოყუნ თაღსა, კიწიყუნ თაღსა, თაყუნსა სა ღანან პატივსაცემი, მათე ღურჟეს ვარღურუნე ციციკუნე, ბუთუმ ჰარ ხოღახო ვარღუხო ვარღუ ყუმენ ეხნე პურესა შავატ. ბელსანე მე ღარენ, მე პატივსაცემი შელ ხინარტა ბუ, მაუქა, მაულა, თანქან ირ ლახო ბელა ისან ეთარყან თაშერი, მე ხინარე ეთარყან ბაშყი მე პატივსაცემი ლახო, მე ყუმენ ეხნეთე **ზუ** ვახ ეხნე ქომქბალშუ. ღა, ჭენებაქსა სად მალ ვაღან, მე ყუმენ მე ღარას **ირ** ამელ არცესნესთა მე ხინარე საგალა ბაშნიყესა, აყსანე თაღსა

განსაზღვრებითი ნაცვალსახელი

განსაზღვრებითი ნაცვალსახელების ფუნქციით უდიურში მოგვეპოვება: ჰარ-ო “ყოველი”; ჰარსა//ჰარსო “ყოველი” (ნიჯ. ჰჰრსჰ); ბუთუნ//ბუთუნ-ო “ყველა”. ჰარსა//ჰარსო ფორმა შედგენილია: ჰარ “ყოველი” + სა “ერთი”//სა-ო > სო.

განსაზღვრებითი ნაცვალსახელები სხვა ნაცვალსახელთა მსგავსად იბრუნვის:

სახ.	ჰარ-ო “ყოველი”	ჰარსა//ჰარსო “id”	ბუთუნ//ბუთუნო “ყველა”
ერგ.	ჰარ-ო-ტ-ინ ჰარ-ტ-ინ	ჰარსა-ტ-ინ ჰარსო-ტ-ინ	ბუთუნ-ტ-ინ
ნათ.	ჰარ-ო-ტ-ა[ფ] ჰარ-ტ-ა[ფ]	ჰარსა-ტ-ა[ფ] ჰარსო-ტ-ა[ფ]	ბუთუნ-ტ-ა[ფ]
მიც.	ჰარ-ო-ტ-უ[ხ] ჰარ-ტ-უ[ხ]	ჰარსა-ტ-უ[ხ] ჰარსო-ტ-უ[ხ]	ბუთუნ-ტ-უ[ხ]

განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელი

განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელის ფუნქციით ძირითადად გამოყენებულია რიცხვითი სახელი სა “ერთი” და მისგან ნაწარმოები ფორმები. უდიურში მოგვეპოვება შემდეგი განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები: სა//სო < სა-ო “ვინმე”, “ვიღაც”, “რამე”, “რაღაც”;

სუნ < *სა-უნ//სუნო “ვინმე”, “ვიღაც”;

საემო “რომელიმე”, “რომელიღაც”, “ზოგი”;

ტესუნ < *ტე-სა-უნ “სხვა [ვინმე, ვიღაც]”.

განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები სხვა ნაცვალსახელთა მსგავსად იბრუნვის:

სახ.	სო < სა-ო	სუნ//სუნო	საემო
ერგ.	სო-ტ-ინ	სუნ-ტ-ინ	საემო-ტ-ინ
ნათ.	სო-ტ-ა[ფ]	სუნ-ტ-ა[ფ]	საემო-ტ-ა[ფ]
მიც.	სო-ტ-უ[ხ]	სუნ-ტ-უ[ხ]	საემო-ტ-უ[ხ]

უკუქცევითი ნაცვალსახელი

უდიურში ამგვარი ფუნქციით დასტურდება ნაცვალსახელი იჩ “თვით”, “თვითონ”. იჩ ნაცვალსახელი სუბსტანტივის მნიშვნელობით გამოიყენება და არსებითი სახელების მსგავსად იბრუნვის. საყურადღებოა, რომ ქართულისაგან განსხვავებით, ამ ნაცვალსახელს აქვს მრავლობითი რიცხვის ფორმა. აღსანიშნავია, რომ მრავლობითში არ არის გარჩეული სახელობითისა და ერგატივის ფორმები:

	მხ. რიცხვი	მრ. რიცხვი
სახ.	იჩ “თვითონ”	იჩ-ღ-ონ
ერგ.	იჩ-ენ//იჩ-ინ	იჩ-ღ-ონ
ნათ.	იჩ-ი	იჩ-ღ-ო[ღ]
მიც.	იჩ-უ[ხ]	იჩ-ღ-ო[ხ]
აბლ.	იჩ-უხო	იჩ-ღ-ოხო
კომიტ.	იჩ-უხოლ[ან]	იჩ-ღ-ოხოლ[ან]
ადეს.	იჩ-უსტა	იჩ-ღ-ოსტა
აღატ.	იჩ-უჭ	იჩ-ღ-ოჭ
სუპერ.	იჩ-ულ	იჩ-ღ-ოლ
კაუზატ.	იჩ-ენკ[ენა]	იჩ-ღ-ონკ[ენა]

იჩ ნაცვალსახელი მხოლოდ III პირის აღმნიშვნელია, ხოლო I და II პირს ვერ იგუებს. უდიურში არ გვხვდება “მე თვითონ”, “თვით მე”, “შენ თვითონ”, “თვით შენ” სინტაგმები.

მსაზღვრელ სიტყვად გამოყენებული იჩ (< იჩი) ნაცვალსახელი გვევლინება კუთვნილებით ნაცვალსახელად, შდრ.: იჩ ბუ-ნე “თვითონ არის” და იჩ ნანა “თავისი [მისი] დედა”... იჩი კუთვნილებითი ნაცვალსახელი სუბსტანტივის მნიშვნელობითაც გვხვდება. (იხ. კუთვნილებითი ნაცვალსახელი).

საერთიერთო ნაცვალსახელი

ამ ფუნქციით უდიურში გვევლინება სუნ-სუნ//სუნ-სუნ-ო “ერთმანეთი”. ეს რთული შედგენილობის ფუძეა, რომელიც რედუქციის შედეგად მიღებულ -უნ სუფიქსით გართულებულ სა “ერთი” რიცხვით სახელს წარმოადგენს (სუნ-სუნ < *სა-უნ-სა-უნ). ბრუნებისას, ეს ნაცვალსახელი მხოლოდ მიცემითის, აბლატივის, კომიტატივის, ალატივის, სუპერასივისა და ბენეფაქტივის ფორმებს აწარმოებს. ამ ნაცვალსახელის მრავლობითი რიცხვის ფორმა არ დასტურდება:

ვართ.

სახ.	სუნ-სუნ//სუნ-სუნ-ო “თვითონ”
მიც.	სუნსუნ-ა[ხ]
აბლ.	სუნსუნ-ახო
კომი	სუნსუნ-ახოლ[ან]
ალატ.	სუნსუნ-აჟ
სუპერ.	სუნსუნ-ალ
კაუზატ.	სუნსუნ-ენკ[ენა]

ზმნა

მარტივი აგებულების ზმნები

უდიურ ზმნას არ ახასიათებს მორფოლოგიურ კატეგორიათა მრავალფეროვნება.

უდიურში ზმნისათვის ნიშანდობლივია მხოლოდ პირის [და რიცხვის] კატეგორიისა და დრო-კილოთა ფორმების არსებობა. მრავლობითი რიცხვი ზმნაში სპეციალური აფიქსით არ გამოიხატება. პირის კატეგორიაც ახალი შექმნილი ჩანს, ხოლო პირის ფორმანტთა განაწილება საინტერესო სურათს გვიჩვენებს. გრამატიკული კლას-კატეგორია მოშლილია, წარმოდგენილია მისი ნაშთი გაქვავებული პრეფიქსების სახით. გვარი ჩანასახოვან მდგომარეობაში იმყოფება, ხოლო ასპექტის კატეგორია მოშლის პირასაა მისული და მხოლოდ ზმნათა ერთი ჯგუფის მიხედვით შეიძლება ვიმსჯელოთ ამ კატეგორიის შესახებ. პრევერბის ხასიათის ელემენტები გადმონაშთის სახით გვხვდება მხოლოდ რამდენიმე ზმნაში.

მარტივი აგებულების ზმნები

არანაწარმოებ (სინქრონულ დონეზე), ანუ მარტივი აგებულების ზმნების რიცხვი უდიურ ენაში არ არის დიდი და 60-70 ერთეულს არ აღემატება. მათი დიდი ნაწილი ერთმარცვლიანია.

აკ-ეს “ნახვა”, “დანახვა”, “გამოჩენა”;

აკ-ეს “ადება”, “აყვანა”;

უქ-ეს “ჭამა”;

უღ'-ეს “დაღევა”;

ეწ-ეს “შეშრობა”;

ოწ-ეს “გარეცხვა”;

ექ-ეს “დაჭერა”, “დაკაევა”...

არც-ეს “დაჯდომა”;

უსკ-ეს “გაზომვა”...

ბაქ-ეს “ყოფა”, “არსებობა”, “გახდომა”;
 ბიხ-ეს “შობა”, “დაბადება”;
 ბოკ-ეს “წვა”, “ხრუკვა; ბოხ-ეს “ხარშვა”
 ;ბოყ-ეს “კრეფა”;
 ჭურ-ეს “გრეხა”;
 ჩურ-ეს “გავლა”, “გასეირნება” (ნიჯ. “ყვარება”, “შეყვარება”);
 ქალ-ეს “ღუღება”;
 გურ-ეს “წაქცევა”;
 ჯარ-ეს “წვა”, “ხრუკვა;
 შამ-ეს “კვლა”;
 დო’ფ-ეს “სკდომა”...
 ბასკ-ეს “დაწოლა”, “დაძინება”;
 ბურკ-ეს “დაწყება”;
 ბაშყ-ეს “მოპარვა”;
 მანდ-ეს “დარჩენა”;
 ჩალხ-ეს “გაცნობა”...
 იშვიათად გვხვდება ორმარცვლიანი მარტივი აგებულების ფუძეები,
 წორო-ეს “დინება” [წურწურით, წვეთ-წვეთად];
 ახა-ეს “აკიდება”, “ზურგზე ჩამოკიდება”;
 ჩოვაქ-ეს (ნიჯ.; < ვართ. ჭე-ბაქ-ეს) “გადავლა”...
 ბ-ეს “კეთება” და ფ-ეს “თქმა”, “ქმნა” ფუძეს ცალკეული თანხმოვანი
 წარმოადგენს.

სავარჯიშო: ამოიწერეთ ქრესტომათიიდან მარტივი ზმნები .

გაკვეთილი 23

რთული აგებულების ზმნები

უდიურ ენაში ზმნური ლექსემების დიდი ნაწილი კომპოზიტებს

წარმოადგენს. ზმნური კომპოზიტების პირველი ინგრედიენტი მარტივ არაუდვლელად ფუძეს წარმოადგენს, ხოლო მეორე შემადგენელი ნაწილი – მეშველ ზმნას. ამ დამხმარე ზმნებისაგან ცალკე აღებული მხოლოდ სამი ზმნა წარმოადგენს დამოუკიდებელ ლექსემას, ესენია: ბაქ-ეს “ყოფა”, “არსებობა”, “გახდომა”; ბ-ეს “კეთება” და ფ-ეს “თქმა”, “ქმნა”. მათ რიცხვს შესაძლოა მივუმატოთ ერთი ლექსემაც – ეც-ეს, რომელიც მოძრაობის ადმინიშვნელ დეფექტურ ზმნად უნდა მივიჩნიოთ.

რთული აგებულების ზმნები:

ბაქ-ეს – გარდაუვალ ზმნებს აწარმოებს, მაგ., ქალა-ბაქეს “გაზრდა” (ქალა “დიდი”); ჭ’ოჭა-ბაქსუნ “გაწითლება” (ჭ’ოჭა “წითელი”)...

ბ-ეს – გარდამავალ ზმნებს აწარმოებს, მაგ., აშ-ბეს “მუშაობა” (აშ “საქმე”); ბარ-ბესუნ “ღარიგება”, “ღანაწილება” (ბარ “წილი”)...

ფ-ეს – ძირითადად სემანტიკურად მეტყველებასთან, ხმასთან დაკავშირებულ მოქმედებების ადმინიშვნელ და სხვა გარდამავალ ზმნებსაც აწარმოებს, მაგ., ათ-ფეს “ლაპარაკი” (ათ “სიტყვა”); მად’-ფეს “მღერა” (მად’ “სიმღერა”); კ’ოკ-ფეს “დახველება”, ახშუმ-ფეს “გაცინება”; მაგრამ: აჩი-ფეს “თამაშობა” (აჩი “თამაში”); ოხ-ფეს “ვარცხნა” (ოხ “სავარცხელი”); ცამ-ფეს “წერა” (ცამ “ნაწერი”)... ფორმა ფ-ეს იშვიათად აწარმოებს გარდაუვალ ზმნებსაც, შდრ.: ჩურ-ფეს “ღვომა”, “გაჩერება”...

ეც-ეს – აწარმოებს დეკაუზატივს, მაგ., აკ-ენე “ნახა” – აკ-ეც-ენე “დაენახა”; თად-ენე “მისცა” – თად-ეც-ენე “მიეცა”... მიუხედავად ამისა, ეს ფორმა, ჩვენი აზრით, წარმოადგენს არა მაწარმოებელს, არამედ მეშველ ზმნას, შდრ.: ცამ-ფ-ენე “წერს” – ცამ-ეც-ენე “იწერება”; გამ-ნე-დ-ე “აცხელებს” – გამ-ეც-ენე “ცხელდება”; გირ-ბ-ენე “თავს უყრიან” – გირ-ეც-ენე “თავს იყრის”... ეს მაგალითები ცხადყოფს, რომ ფორმა აც-ეს პირველ ინგრედიენტს დაერთვის როგორც მეშველი ზმნა და სხვა უდვლელად კომპონენტებს (ბ-ეს, ფ-ეს, დ-ეს) ენაცვლება (უდიურში დაუშვებელია ორი დამხმარე ზმნის ერთად თავმოყრა).

რთული აგებულების ზმნების ყველაზე გავრცელებული მეორე უდვლელადი კომპონენტი, რომელსაც ამჟამად დამოუკიდებელი ლექსიკური მნიშვნელობა არ გააჩნია, არის დ- (ყრუ თანხმოვნების შემდგეს ხშირად გვაძლევს ტ-ს, მაგ., აკეს-ე-დ-ი “დაანახა” – აკეს-ტ-ეს “დანახვა”), მაგ., ჟოლ-დ-ეს “დაცობა” (ჟოლ “საცობი”); თოგ-დეს “გაყიდვა” (თოგ “ფასი”). ეს ელემენტი გვევლინება ასევე კაუზატივის მაწარმოებლად (-ეგკ მაწარმოებელთან ერთად), მაგ., ბ-ეს “კეთება” – ბ-ეს-ტ-ეს “კეთებინება”; უქ-ეს “ჭამა” – უქეს-დ-ეს “ჭმევა”; უდ’-ეს “დალევა” – უდ’ეს-დ-ეს “დალევინება”...

რთული აგებულების ზმნების პირველი კომპონენტი, როგორც წესი, წარმოშობით სახელს ან ადვერბიალურ სიტყვას წარმოადგენს. იშვიათად პირველ ინგრედიენტად შეიძლება შეგვხვდეს ზმნური ფუძე. ხშირია შემთხვევები,

როდესაც პირველ კომპონენტსაც – არაუდვლელად ფუძეს, ამჟამად არ აქვს დამოუკიდებელი ლექსიკური მნიშვნელობა, მაგ., ბა-ფეს “ჩასხმა”, “ჩაყრა”; შამ-ფეს “დაკვლა”; ტი-ტეს “დაძახვა”; ჭურ-დეს “მოგრეხა”, “მოდრეცა” და სხვა.

გვხვდება იდომატური მნიშვნელობის კომპოზიტები:

მაგ., ხაბარ-აყ-ეს “შეკითხვა” (ხაბარ “ახალი ამბავი” + აყ-ეს “ადება”);
პძჩი-დუდ-ეს “მოტყუება” (პძჩი “ტყუილი” + დუდ-ეს “დარტმა”, “ცემა”);

გომ-დუდ-ეს “ღებვა” (გომ “ფერი” + დუდ-ეს “დარტმა”, “ცემა”);

იშეს-თად-ეს “გათხოვება” (იშეს “ქმარი” [მიც.] + თად-ეს “წასვლა”);

ნეპახ-ეს “დაძინება” (ნეპახ “ძილი” [მიც.] + ეს-უნ “მოსვლა”)...

შეადგინეთ წინადადებები და გამოიყენეთ რთული ზნმები.

პირის და რიცხვის კატეგორია

უდიური ენისათვის დამახასიათებელია ზმნის ცვლა პირის მიხედვით. როგორც გარდაუვალ, ისე გარდამავალ ზმნასთან აღინიშნება ოდენ სუბიექტის პირი.

უდიურ ზმნაში შეგვიძლია გამოვყოთ სამი ჯგუფი, რომლებსაც ახასიათებს პირის ნიშანთა საკუთარი სერია. პირის ნიშნები ზმნასთან იცვლება წინადადების კონსტრუქციის მიხედვით. ვართაშნული კილოსათვის დამახასიათებელია პირის გამონათქვამის სამგვარი სისტემა:

I ჯგუფში შედის ზმნების აბსოლუტური უმრავლესობა, ესაა – გარდაუვალი და გარდამავალი ზმნები, რომლებიც მოითხოვენ სუბიექტს სახელობით ბრუნვას ან ერგატივში.

II ჯგუფს განეკუთვნება გრძობა-აღქმის სემანტიკის გამომხატველი ზმნები (*verba sentiendi*), რომლებიც მოითხოვენ სუბიექტს მიცემით ბრუნვაში, თუმცა დღეს უდიურში, როგორც წესი, გრძობა-აღქმის ზმნებთან სუბიექტი ერგატივის ფორმით გვევლინება. ეს მეორეული მოვლენაა.

III ჯგუფში კი ერთი დეფექტური ზმნა ბუ “ყოლა”, “ქონა” შედის (ეს ზმნა მხოლოდ აწმყოსა და ნამყო-უწყვეტელის დროებს აწარმოებს, ხოლო დანარჩენ პარადიგმას ბაქ-ეს “ყოფა”, “არსებობა” “გახდომა” ზმნის დრო-კილოები ავსებენ). აღნიშნული ზმნა მოითხოვს სუბიექტს ნათესაობით ბრუნვაში (ზმნა ბუ “ყოფნის” მნიშვნელობითაც გამოიყენება, მაგ., ზუ ბუ=ზუ “მე ვარ”. ასეთ შემთხვევაში, აღნიშნული ზმნა მოითხოვს სუბიექტს სახელობით ბრუნვაში და შესაბამისად I ჯგუფში შედის).

განსხვავებული ვითარება დასტურდება ნიჯურ დიალექტში. ვართაშნულ კილოში “ქონა”-“ყოლის” აღმნიშვნელი ზმნისათვის (ვართ. ბუ; ნიჯ. ფუ) დამახასიათებელი III (პოსესიური; გენეტიური) სერიის პირის ნიშნები შეიცვალა II (მიცემითსუბიექტიანი) სერიის პირის ნიშნებით, ხოლო ვართაშნულში გრძობა-აღქმის ზმნებთან დადასტურებული დატიური კონსტრუქცია ნიჯურში შეიცვალა ერგატიულით და შესაბამისად *verba sentiendi* ზმნები I სერიის პირის ნიშნებს დაირთავს. მაშასადამე, თუ არ მივიღებთ მხედველობაში ერთი ზმნის ჩვენებას (ფუ “ყოლა”, “ქონა”), შეიძლება ითქვას, რომ ნიჯურში მოხდა პირის აღნიშვნის სისტემათა უნიფიკაცია.

პირივანი შეთანხმების ზოგადი პრინციპები ერთნაირად არის წარმოდგენილი უდიური ენის ორსავე კილოში. თითქმის ერთნაირია პირის ნიშნებიც. გვხვდება მცირე, ფონეტიკური ხასიათის განსხვავება.

პირის ნიშნები I-სა და II პირში უეჭველად ნაცვალსახელური წარმოშობისაა. პირის ნიშნები ზოგჯერ ფონეტიკურ ცვლილებებს განიცდიან, ზოგჯერ კი უცვლელად იმეორებენ I და II პირის ნაცვალსახელთა ფორმას.

როგორც აღინიშნა, I ჯგუფის ზმნები გრამატიკულ სუბიექტს მოითხოვენ სახელობითსა ან ერგატივში. ამის მიუხედავად, პირის ნიშნები ორივე კონსტრუქციასთან წარმოდგენილია ერთნაირად. გარდამავალი ზმნის სუბიექტი უდიურში ყოველთვის დასმულია ერგატიულ ბრუნვაში, ხოლო გარდაუვალი ზმნის სუბიექტი, იშვიათი გამონაკლისების გარდა – სახელობითშია.

გაკვეთილი 25

I ჯგუფის ზმნების პირის ნიშნები

(სუბიექტი სახელობითსა ან ერგატივში)

პირი	მხოლოდობითი რიცხვი	მრავლობითი რიცხვი
I პ.	=ზუ, =ზ, > =სუ, =ს	=იან
II პ.	=ნუ (=რუ, =ლუ, =დუ, =ტუ)// =ნ (=რ, =ლ, =დ, =ტ)	=ნან (=რან, =ლან, =დან, =ტან)
III პ.	=ნე (=რე, =ლე, =დე, =ტე)	=ყუნ

II ჯგუფის ზმნების პირის ნიშნები

(მიცემით-სუბიექტიანი)

	მხოლოდობითი რიცხვი	მრავლობითი რიცხვი
I პ.	=ზა, =ზახ, =ზ	=ია, =იახ
II პ.	=ვა, =ვახ, =ვ	=ვა', =ვახ', =ვა-ნან
III პ.	=ტუ, =ტუხ	=ყო, =ყოხ

III ჯგუფის ზმნების პირის ნიშნები

(ნათესაობით-სუბიექტიანი)

პირი	მხოლოდობითი რიცხვი	მრავლობითი რიცხვი
I პ.	=ბეზ	=ბეშ
II პ.	=ვი	=ე'ფ
III პ.	=ტაი, =ტა	=ე'ო, =ყო

სამივე სერიის პირის ნიშნები, გენეტურად ამა თუ იმ ბრუნვაში დასმული პირის ნაცვალსახელება.

სავარჯიშო :თვალსაჩინოებისთვის პირის მაწარმოებლებს სათანადო პირის ნაცვალსახელთა ბრუნვის ფორმებს შევადარებთ.

პირის ნაცვალსახელთა ბრუნება უდიურ ენაში

ბრუნვები	I პირის		II პირის	
	მხოლოდობითი	მრავლობითი	მხოლოდობითი	მრავლობითი
სახელობითი	ზუ	დან	უნ//ჰუნ (ნიჯ.)	გან//ექან
ერგატივი	–	–	–	გან
ნათესაობითი	ბეზი	ბეში	გი	ექი
მიცემითი	ზა//ზახ	და//დახ	გახ	გახ'

დრო-კილოთა სისტემა

ამოსავალს დრო-კილოთა წარმოებისათვის ამოსავალს წარმოადგენს მარტივი (პირველადი, ნეიტრალური) ფუძე. უშუალოდ მასზე დაყრდნობით იწარმოება პირველად ფინიტურ ფორმათა მოზრდილი ნაწილი. საწარმოებელი (საყრდენი) ფუძის მიხედვით უდიურში დრო-კილოთანი ფორმები შეგვიძლია დავყოთ ოთხ ჯგუფად, ესენია:

მარტივ-მაწარმოებელიან მასდარის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები ზმნური ფორმები:

აწმყო; იმპერფექტი.

გამოყენებული მაწარმოებლების მიხედვით ეს ჯგუფი შეგვიძლია დავყოთ დრო-კილოთა სამ ქვეჯგუფად:

ზმნური ფუძე + -ე მაწარმოებელი: პერფექტი; პლუსკვამფერფექტი; პერფექტის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები იუსივი; პერფექტის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები პირობით-ნატვრითი კილო.

ზმნური ფუძე + -ო მაწარმოებელი: მყოფადი პოტენციური; ნამყო-მყოფადი პოტენციური; II კონიუნქტივი.

ზმნური ფუძე + -ა მაწარმოებელი: იმპერატივი; კონიუნქტივი; ნამყოს კონიუნქტივი; კონდიციონალი.

სრული სახის მიმღეობის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები ფორმები: აორისტი; II პერფექტი; აორისტის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები იუსივი; აორისტის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები პირობით-ნატვრითი კილო (ეს ფორმა მხოლოდ ვართაშნულისთვისაა დამახასიათებელი); II პლუსკვამფერფექტი; კონტრაფაქტივი (ორივე ფორმა მხოლოდ ნიჯურ კილოშია გავრცელებული).

უსრული სახის მიმღეობის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები ფორმები: მყოფადი ძირითადი; ნამყო-მყოფადი ძირითადი; მყოფადი აუცილებლობითი; ნამყო-მყოფადი აუცილებლობითი; მყოფადი ნაწილაკოვანი (უკანასკნელი ფორმა მხოლოდ ვართაშნილისთვისაა დამახასიათებელი).

სხვაგვარი კლასიფიკაციით დრო-კილოები უდიურ ენაში შეიძლება დავყოთ პირველად და მეორად ფორმებად: პირველადი ფორმებია – უშუალოდ ზმნის ფუძეზე, სრული და უსრული სახის მიმღეობებსა და მარტივ-მაწარმოებელიან მასდარის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები ფორმებია, ხოლო მეორადი – პირველადი ფორმებისაგან ნაწარმოები დრო-კილოები. მეორადი ფორმები კლიტიკების მეშვეობით იწარმოება (ყა=, გი= [ნიჯ. დი-], =ა, =აღ) და, როგორც წესი, ნამყო დროის, იუსივის, პირობით-ნატვრითი კილოსა და ორი დროის მიჯნაზე განვითარებულ მოქმედებათა აღმნიშვნელ (ნამყო-მყოფადი ან მყოფადი ნამყოში) ფორმებს წარმოადგენს.

პირველად (არანაწარმოებ) ფორმებს განეკუთვნება: აწმყო; პერფექტი; აორისტი; II პერფექტი; მყოფადი ძირითადი; მყოფადი აუცილებლობითი; მყოფადი პოტენციური; კონიუნქტივი; იმპერატივი.

მეორად (ნაწარმოებ) ფორმებს განეკუთვნება: იმპერფექტი;

პლუსკვამპერფექტი; პერფექტის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები იუსივი; პერფექტის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები პირობით-ნატვრითი კილო; აორისტის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები იუსივი; აორისტის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები პირობით-ნატვრითი კილო; II პლუსკვამპერფექტი; კონდიციონალი; კონტრაფაქტივი; ნამყო-მყოფადი ძირითადი; ნამყო-მყოფადი აუცილებლობითი; ნამყო-მყოფადი პოტენციური; მყოფადი ნაწილაკოვანი; ნამყოს კონიუნქტივი; II კონიუნქტივი.

ზმნათა უმეტესობა დრო-კილოთა პარადიგმას ერთიანი ფუძის პრინციპით აწარმოებს. გამონაკლისს წარმოადგენს რამდენიმე მოძრაობის ან მოძრაობის კაუზაციის აღმნიშვნელი ზმნა და ლექსემები ფ-ეს “თქმა”, უქ-ეს “ჭამა” და ბი[ფ]-ეს “მოკვდომა”. დასახელებული ზმნების დრო-კილოთა პარადიგმა წარმოდგენილია რამდენიმე (ორიდან-ოთხამდე) სუპლექტური ფუძეებით. ჯამში, მარტივი აგებულების არარეგულარული ზმნების რაოდენობა ორ ათეულს არ აღემატება.

მარტივ-მაწარმოებლიანი ზმნები

“ჩასვლა”	ჩირ-ი	ჩი[ფ]-ეს	ჩიქ-ი	ჩიღ-ალ
“წადება”	თაშერ-ი	თაშ-ეს	თაშ-ა	თაშ-ალ
“მოტანა”	ეჩერ-ი	ეჩ-ეს	ეჩ-ა	ეჩ-ალ
“ამოღება”	ჩიჩერ-ი	ჩიჩ-ეს	ჩიჩ-ა	ჩიჩ-ალ
“ადგომა”	აფერ-ი	აფ-ეს	აფ-ა	აფ-ალ
“სირბილი”	ტიტერ-ი	ტიტ-ეს	ტიტ-ა	ტიტ-ალ
“მოკვდომა”	პურ-ი	ბი[ფ]-ეს	ბიფ-ა	ბიფ-ალ
“ჭამა”	ქაფ-ი	უქ-ეს	უქ-ა	უქ-ალ
“თქმა”	ფ-ი	ფ-ეს [აწმყო: ეხ//ე]	უფ-ა	უკ-ალ

გაცილებით დიდია რთული აგებულების არარეგულარული ზმნების რაოდენობა (დაახლ. 100-ს შეადგენს). ეს გამოწვეულია ზმნურ კომპოზიტებში მეშველი ზმნების ფ-ეს “თქმა” და ეც-ეს (საფიქრებელია, რომ მოძრაობის აღმნიშვნელი დეფექტური ზმნაა) ხშირი გამოყენებით.

რთულმაწარმოებლიანი ზმნები

	აორისტი	მასდარი	აწმყო
“თბობა“	გამ-ეც-ი	გამ-ეცეს	გამ-ე-ს-ა
“ტირილი“	თ’ნე-ფ-ი	თ’ნე-ფეს	თ’ნე-ნე
“კითხვა“	კალ-ფ-ი	კალ-ფ-ეს	კალ-ე
“გაშვება“	ბარ-თ-ი	ბარ-თ-ეს	ბარ-ე

ბუ (ვართ.)//ფუუ (ნიჯ.) “ყოფნა”, “ქონა”, “ყოლა” ზმნას ახასიათებს დრო-კილოთა დეფექტური პარადიგმა. ეს ზმნა მხოლოდ აწმყოსა (ბუ) და ნამყო-უწყვეტელ (ბუ=მ) დროებს აწარმოებს, ხოლო დანარჩენ პარადიგმას ზმნა ბაქ-ეს “ყოფა”, “არსებობა”, “გახდომა” დრო-კილოები ავსებენ.

დრო-კილოთა წარმოება

I ჯგუფი

I ჯგუფში შედის მარტივწარმოებლიან მასდარზე (მასდარი I) დაყრდნობით ნაწარმოები ზმნური ფორმები, კერძოდ: აწმყო და ნამყო-უწყვეტელი.

აწმყო იწარმოება -ეს ფორმატიან მასდარზე -ა სუფიქსის დართვით,

ბ-ეს-ა=(ნე) “აკეთებს”

აშ=(ნე)=ბ-ს-ა < *აშ=(ნე)=ბ-ეს-ა//აშ-ბ-ეს-ა=(ნე) “მუშაობს”;

ქარ=(რე)=ხ-ს-ა < *ქარ=(რე)=ხ-ეს-ა “ცხოვრობს”;

ბაქ-ს-ა=(ნე)//ბა=(ნე)=ქ-ს-ა < *ბაქ-ეს-ა=(ნე)//*ბა=(ნე)=ქ-ეს-ა “არის”, “ხდება”, “არსებობს”.

-ეს სუფიქსის შემადგენელი ხმოვანი ხშირად იკვეცება, როდესაც ამ სუფიქსის წინ გვხვდება დახურული მარცვალი. ამ რელექციის შედეგად ზოგჯერ ვითარდება ფონეტიკური ცვლილებები, მაგ., თოგ-დ-ეს “გაყიდვა”: *თოგ=(ზუ)=დ-ეს-ა > *თოგ=(ზუ)=დ-ს-ა > თოგ=(ზუ)=სტ-ა (ბგერათა გადასმა დს > სტ) “ყიდი”.

ნამყო-უწყვეტელი

წარმოშობით მეორეული ფორმაა. იწარმოება აწმყოს ფორმაზე -მ დართვით:

ბ-ეს-ა=(ნე)=მ “აკეთებდა” აშ=(ნე)=ბ-ს-ა=მ

*აშ=(ნე)=ბ-ეს-ა=მ//აშ-ბ-ეს-ა=(ნე)=მ “მუშაობდა”;

ქარ=(რე)=ხ-ს-ა=მ < *ქარ=(რე)=ხ-ეს-ა=მ “ცხოვრობდა”;

ბაქ-ს-ა=(ნე)=მ//ბა=(ნე)=ქ-ს-ა=მ < *ბაქ-ეს-ა=(ნე)=მ//*ბა=(ნე)=ქ-ეს-ა=მ “იყო”, “არსებობდა”, “ხდებოდა”.

დრო-კილოთა წარმოება

II ჯგუფი

II ჯგუფში შედის უშუალოდ ზმნის ფუძეზე ნაწარმოები ზმნური ფორმები (ზმნის ფუძეს მივიღებთ, თუ მარტივ-მაწარმოებლიანი მასდარის მაწარმოებელს – -ეს სუფიქსს მოვაშორებთ). მაწარმოებლების მიხედვით ეს ჯგუფი შეგვიძლია დავეყოთ დრო-კილოთა სამ ქვეჯგუფად:

-ე მაწარმოებლიანი ქვეჯგუფი: პერფექტი (-ე ფორმანტი აწარმოებს) და მისგან ნაწარმოები მეორადი ფორმები: პლუსკვამფერფექტი (-ე + =მ), პერფექტის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები იუსივი (-ე + ყა=), პერფექტის ფორმაზე დაყრდნობით ნაწარმოები პირობით-ნატვრითი კილო (-ე + გი=);

-ო მაწარმოებლიანი ქვეჯგუფი: მყოფადი პოტენციური (-ო) და მისგან ნაწარმოები მეორადი ფორმები: ნამყოფადი პოტენციური (-ო + =მ); II კონიუნქტივი (-ო + =ალ);

-ა მაწარმოებლიანი ქვეჯგუფი: იმპერატივი (-ა); კონდიციონალი (-ა + დი- < *გი=); კონიუნქტივი (-ა) და მისგან ნაწარმოები ნამყოფ კონიუნქტივი (-ა + =მ).

ნამყოფ წყვეტილი

აორისტის მაწარმოებლისაგან განსხვავებით, პერფექტის მაწარმოებელი (-ე) მხოლოდ ფინიტურ ფორმებს აწარმოებს. ეს ფორმა ტრადიციულად აორისტად მიიჩნეოდა და “ჩვეულებრივი” აორისტისაგან განსხვავებით, “II აორისტად” იწოდებოდა. მართლაც, თითქოსდა ერთი მნიშვნელობის ფორმები გვექონდეს, ხოლო მათი დიფერენციაცია მხოლოდ ზმნის უსრული და სრული ასპექტის გადმოსცემაში მდგომარეობდეს. თარგმნისას, აორისტი გადმოსცემს ქართულის ნამყოფ-წყვეტილის უსრული ასპექტის მნიშვნელობას, ხოლო პერფექტი შეეფარდება ნამყოფ-წყვეტილის სრული სახის (პრევერბიან) ფორმას. უფრო მეტიც: ზოგჯერ ეს ფორმები ენაცვლება ერთმანეთს.

აორისტისაგან განსხვავებით პერფექტის ფორმაში აისახება მოქმედების ლოკალიზაცია დროში; იგი ყოველთვის, შეჭველად ნამყოფ დროის მნიშვნელობით გამოიყენება. ამ ფორმისათვის არ არის დამახასიათებელი აორისტის მნიშვნელობის განგრძობითობა და განუსაზღვრელობა.

პერფექტს აწარმოებს -ე სუფიქსი და, როგორც აღინიშნა ზემოთ, იგი გადმოსცემს ქართულის ნამყოფ-წყვეტილის სრული ასპექტის მნიშვნელობას, მაგ., ბ-ე=(ნე) “გააკეთა” აშ=(ნე)=ბ-ე//აშ-ბ-ე=(ნე) “იმუშავა”; ქარ=(რე)=ხ-ე < *ქარ=(ნე)=ხ-ე “იცხოვრა” (უკვე); ბაქ-ე=(ნე)//ბა=(ნე)=ქ-ე “იყო” (უკვე), “იარსება”, “გახდა”.

წინადადებაში, სადაც პრედიკატის ფუნქციით გამოყენებულია პერფექტი, ხშირად პირის აღმნიშვნელი ნიშანი ზმნური სიტყვაფორმის გარეთ გვხვდება, ხოლო ზოგჯერ, საერთოდ არ მოგვეპოვება წინადადებაში.

პერფექტის მაწარმოებელი -ე სუფიქსი, პირის ფორმანტის დართვისას

ზოგჯერ რედუქციას განიცდის, მაგ., პურ=ტუნ “მოკედნენ” არ=ტუნ “მოვიდნენ”; ჭერ=ტუნ “გამოვიდნენ”... ეს მოვლენა განსაკუთრებით ნიჯურ კილოს ახასიათებს.

მყოფადი II

მყოფადი II იწარმოება -ო სუფიქსის მეშვეობით, რომელიც უშუალოდ ზმნის ფუძეს დაერთვის. ეს ფორმა გამოხატავს შესაძლო, პოტენციურ მოქმედებას მომავალში: ბ-ო=(ნე) “გააკეთებს (ვინიცობაა, ვთქვათ-და)” აშ=(ნე)=ბ-ო//აშ-ბ-ო=(ნე)

“იმუშავენს“-ქარ=(რე)=ხ-ო < *ქარ=(ნე)=ხ-ო “იცხოვრებს“.

ბაქ-ო=(ნე)//ბა=(ნე)=ქ-ო “იქნება”, “იარსებებს”, “გახდება” ეს ფორმა ხშირად გვაძლევს აწმყოს გაგებას.

მნიშვნელობის მიხედვით მყოფადი ძირითადი და მყოფადი II, ზოგჯერ ზუსტად არ განიხილება ერთმანეთისაგან.

დრო-კილოთა წარმოება

ბრძანებითი კილო

იწარმოება უშუალოდ ზმნის ფუძეზე -ა სუფიქსის დართვით (მოძრაობის აღმნიშვნელ ექვს ზმნასა და იმ რთულმაწარმოებლიან ზმნებში, რომლებშიც მეორე კომპონენტად -ეც მეშველი ზმნა წარმოგვიდგება, ბრძანებითი კილოს ნიშანია -ი სუფიქსი). ბრძანებითის ფორმა კონიუნქტივის ფორმას ემთხვევა, თუ არ ჩავთვლით II პირს მხოლოდობითში, , კონიუნქტივისაგან განსხვავებით ბრძანებითი კილო , არ ირთავს პირში შემათანხმებელ ნაწილაკს, შდრ.: ბაქ-ა “იყავი” ბრძანებითი კილო () – ბაქ-ა=ნ “იქნები ალბათ, შესაძლოა იქნები” (კონიუნქტივი). გარდა ამისა, რამდენიმე ათეულ ზმნაში იმპერატივისა და კონიუნქტივის ფორმები არის განსხვავებული, ესენია: მოძრაობის აღმნიშვნელი პრეფიქსიანი ზმნური ფორმები (თა[ა]-ეს “წასვლა”; ბა[ა]-ეს “შესვლა”; ლა[ა]-ეს “ასვლა” და ა.შ.); ზმნა ფ-ეს “თქმა”; მეშველი ზმნისაგან ფ-ეს და ეც-ეს ნაწარმოები ორკომპონენტიანი ზმნები.

ბრძანებითი კილოს, როგორც წესი, II პირში გამოიყენება, თუმცა უდიურში ბრძანებითი კილო III პირსა და I პირის მრავლობითშიც მოგვეპოვება. პირის ფორმათა ფონეტიკური ცვლილების შედეგად უნდა იყოს მიღებული მაგ., ქარხ-ენ < *ქარხ-ა=ჲან (=ჲან – I პირის აღმნიშვნელი ნიშანი მრავლობითში), ბრძანებითი კილოს ფორმათა სქემა:

ვართაშნული კილო

I მხ. პირი —	I მრ. პირი ბაქ=ენ
II მხ. პირი ბაქ-ა “იყავი”, “გახდი”, “იარსებე”	II მრ. პირი ბაქ-ა=ნან
III მხ. პირი ბაქ-ა=ნე	III მრ. პირი ბაქ-ა=ყუნ

ნიჯური კილო

I მხ. პირი —	I მრ. პირი ბაქ=ენ
II მხ. პირი ბაქ-ა	II მრ. პირი ბაქ-ა=ნან
III მხ. პირი ბაქ-ა=ნე	III მრ. პირი ბაქ-ა=თუნ

კავშირებითი I კილო (კონიუნქტივი)

ბრძანებითი კილოს მსგავსად კავშირებითი I -ა სუფიქსის მეშვეობით იწარმოება, მაგრამ ბრძანებითი კილოს განსხვავებით, სხვა წარმოშობისაა უნდა იყოს – აბსოლუტივი + მეშველი ზმნა, რომელიც დღეს ოდენ პირის ნიშნითაა წარმოდგენილი. ამას ნაწილობრივ ადასტურებს ის ფაქტი, რომ კავშირებითი I ფორმა ყოველთვის პირის ნიშნებითაა აღნიშნული. თარგმანში კავშირებითი I ფორმას შეესატყვისება:

“აღბათ”, “შესაძლოა”, “იქნებ”/“იქნება” + ზმნა;

ბ-ა=ზ “გაგაკეთებ” [აღბათ, შესაძლოა], “იქნება გაგაკეთო” ბ-ა=ნე “გააკეთებს” [აღბათ, შესაძლოა]

აშ-ბ-ა=ზ “ვიმუშავებ” [აღბათ, შესაძლოა]; აშ-ბ-ა=ნე “იმუშავებს” [აღბათ, შესაძლოა];

ქარხ-ა=ზ “ვიცხოვრებ” [აღბათ, შესაძლოა]; ქარხ-ა=ნე “იცხოვრებს” [აღბათ, შესაძლოა];

ბაქ-ა=ზ “ვიქნები, ვიარსებებ, გავხდები” [აღბათ, შესაძლოა]; ბაქ-ა=ნე “იქნება”, “იარსებებს”, “გახდება” [აღბათ, შესაძლოა].

ზმნები

აგება, აშენება - ბიყეს, ბიყესუნ, ბიყსუნ; სერეს, სერესუნ; სერბეს, სერბესუნ.

აგებს, აშენებს - ბინყესა, ბიყსანე; სერრებსა, სერბესანე. [ა] იგება' შენდება - ბიყნესა, ბიყესანე; სერრესა, სერესანე; აიგო, აშენდა - ბიყნეცე, ბიყეცენე, სირრეცე, სირეცენე. აიგება, აშენდება - ბიყელაღლე, სერელაღლე.

ადგომა, წამოდგომა -აზეს, აზესუნ. დგება - ანეზესა, აზესსა. ადგა - ანეზერე, აზერენე. ადგება - აზაღლე

ამბობს - იხ. თქმა

არის - ბუ-ნე, არიან - ბუ-ყუნ (ნიჯ. ბუტუნ). შდრ. მყოფი-ბუ

არსებობა - იხ. ყოფნა

ასვლა - ლაღეს, ლაღესუნ, ლაღეს[უნ], ლაღსუნ (ვართ.); ლასუნ (ნიჯ.). აღის - ლაღნესა, ლაღსანე. ავიდა - ლაღნეცე. ავა - ლაღლაღლე.

ატანა, აყვანა - ლაღეს, ლაღესუნ (ვართ.), აჩეს, ლაღსუნ (ნიჯ.). ააქეს, აჰყავს - ლაღნეჩესა, ლაღნეჩეშჩა, ლაღნეშჭა; ლაღესანე. აიტანა, აიყვანა - ლაღნეჩერე, ლაღნეჩერენე.

აქვს, ჰყავს - ბუ-ტად (ნიჯ. ტუხ-პუ) აქვთ, ჰყავს - ბუ-ყო (ნიჯ. ტახ-პუ)

აღება, აყვანა - აყეს, აყესუნ, აყსუნ (ვართ.), ჰყავს, ჰყავსუნ, ჰყავსუნ (ნიჯ.). იღებს, იყვანს - ანყესა. აღება, აყვანა ხღება, აიღება, - აიყვანება - აყნესა.

აყვანა - იხ. ატანა, აღება

დაბადება, შობა - ბაქეს, ბაქსუნ. იბადება, იშობა - ბანექსა. დაიბადა, იშვა - ბანექე. შდრ. ყოფნ, გახდომა

გაგდება - 1. ჭევკეს, ჭევკესუნ, აგდებს, ყრის (გარეთ ...) ჭევნეკსა, ჭევკესანე (ტომ ...). 2. შაპეს, შაპესუნ; შაპევკეს, შაპევკესუნ. აგდებს, ყრის (საერთოდ ...), აფრთხობს, თავიდან იშორებს - შაპნესა, შაპესანე; შაპესანე; შაპევნექსა, შაპევკესანე ...

გადაღება, გადაყრა - ბოსეს, ბოსსუნ. [გადა]აღებს, [გადა]ყრუს ბონესსა

გადასვლა - ჭებაქეს, ჭებაქსუნ (ვართ.), ჭრვაქეს, ჭრვაქსუნ (ნიჯ.). გადადის - ჭენებაქსა (ვართ.), ჭრვაქსანე (ნიჯ.)

გამოლევა, ამოწურვა - 1. მარცეს, მარცესუნ. თავდება, იწერება - მარრეცესა, მარრესცა, მარრესწა. 2. ჩიხარკეს, ჩიხარკესუნ. თავდება, მთავრდება - ... ჩიხარრეკსა.

გაკეთება, გაოცება - იხ. კეთება

გაკვირება, გაოცება - აყეს, აყსუნ. უკვირს - აყნესა, აყესანე. გაუკვირდება - აყნეცე (შდრ. აღება ...)

გამოვარდნა - ჭეფტეს, ჭეღესუნ, ჭეფეს, ჭესუნ. გამოდის - ჭენესსა. გამოვიდა - ჭელაღლე.

გაყიდვა - თოგ-ღეს, თოგ-ღესუნ. ჰყიდის - თოგ-ნე-ღესა, თოგ-ნე-სტა

გაშვება - ბართეს, ბართესუნ. უშვებს - ბარრესა. გაუშვა - ბარრეტტე. გაუშვებს - ბარკაღლე

გლეჯა - ჩუქეს, ჩუქესუნ. გლეჯს - ჩუნექსა. იგლიჯება - ჩუქნესა

დაღება - ლახეს, ლახესუნ, ლახსუნ. დებს - ლნესსა. იღება - ლახნესა

დაკვრა - ფარფეს, ფარფესუნ. უკრავს - ფარრესა. დაუკრა - ფარრეფე.

დალაპარაკება - ჯთ-ფეს, ჯთ-ფესუნ. ლაპარაკობს - ჯთესა

დაღევა - იხ. სმა. - სულის დაღევაა - ეღმუხ-თასტუნ

დამარხვა - ბოშტეს, ბოშტესუნ (ბოშდესუნ). მარხავს - ბოშნედესა, ბოშნესტა, ბოშტესანე. შდრ. დარგვა

დარგვა - ბოშტეს, ბოშტესუნ (ბოშდესუნ). რგავს ხეს - ბოშნედესა (ბოშნესტა, ბოშტესანე). ხოდახ. შდრ. დამარხვა

დასკუპება - 1. კუწეს, კუწესუნ. მოვა [და] დასკუპდება - არი-კუწელაღლე, ეღალ-კუწელაღლე, ეღალ-კუწელაღლე. 2. კუწდეს, კუწდესუნ. დაასკუპებს - კუწელაღლე.

დაღვრა - ციფეს, ციფესუნ. ღვრის - ცინეხა. დაღვარა - ცინეფე. დაღვრის - ციკაღლე. შდრ. დაყრა.

დაღუპვა - 1. ბათკეს, ბათკესუნ. იღუპება - ბათთეკსა. 2. ბათეკეს, ბათეკესუნ. ღუპავს - ბათევენეკსა.

დაყრა - ციფეს, ციფესუნ. ყრის - ცინეხა. დაყარა - ცინეფე. დაყრის - ციკაღლე. შდრ. დაღვრა.

დაწყება, წამოწყება ბურჯეს, ბურჯესუნ, ბურხეს, ბურხესუნ. იწყებს - ბურეკესა, ბურრეხესა.

დახურვა - ბუტკეს, ბუტკესუნ. ხურავს, ახურავს - ბუტტეკსა, ბუტკესანი.

დაჯღღმა - არცეს, არცესუნ. ჯღღება - არრეცესა, არრესცა, არრესწა. დაჯღღა - არრეცე.

დგას - ჩურფი-ნე (ნიჯ. ჩურფიო-ნე). დგანან ჩურფი-ყუნ (ნიჯ. ჩურფიოტუნ). შდრ. მდგომარე - ჩურფი, ჩურფიო.

ვარდნა, გდება - ბითესუნ, ბითესუნ, ბისთუნ. ვარდება - ბინეთესა, ბინესთა. შდრ. წაქცევა.

ზის - არცი-ნე (ნიჯ. არციო-ნე). სხედან - არცი-ყუნ (ნიჯ. არციო-ტუნ). შდრ. მჯღღმარე - არცი, არციო.

თესვა, დათესვა - ბიტეს, ბიტესუნ, ბიტესუნ, ბისტუნ. თესავს - ბინესტა ითესება - ბითნესა, ბიტტესა

თქმა - ფეს, ფესუნ. ამბობს - ეხ-ნე, ეხანე. თქვა - ფე-ნე. იტყვის უკაღლე, უკაღ-ნე.

თხოვნა - ბესეს, ბესესუნ, ბესესუნ. თხოულობს, ითხოვს, სთხოვს - ბენესესა, ბენესესა.

კეთება, გაკეთება, ჩადენა - 1. ბეს, ბესუნ. აკეთებს - ბესანე. რას აკეთებ? - ეკან-ბესა. 2. სერბეს, სერბესუნ. გავაკეთეთ უჯრები, ყუთები - სერანბე ყუთიუხ (ვართ.), ყითიუხ-ან-სერბიო (ნიჯ.) შდრ. აგება, აშენება 3. *-დეს, *-დესუნ (ცალკე არ იხმარება. გამოიყენება მეშველ ზმნად): თოგდესუნ (გაყიდვა), გურ-დესუნ (წაქცევა)... 4. *-კეს, *-კესუნ. (ცალკე არ იხმარება. გამოიყენება მეშველ ზმნად):

ბათ-კესუნ (დაღუპვა), ჭეკესუნ (გაგდება)... 5. *-ტეს, *-ტესუნ (ცალკე არ

იხმარება. გამოიყენება მეშველ ზმნად): ურ-ტესუნ (დართვა)...

კვლომა, მოკვლომა - ბიფეს, ბიფესუნ; ბიეს ბიესუნ. კვლება - ბიფესანე, ბიესანე.
მოკვლება - ბიფალლე, ბიფალლე. - მოკვდა - პურენე. შდრ. მკვდარი - პური,
პურიო.

კრეფა - ბოყეს, ბოყესუნ, ბოყსუნ, (ვართ.), ჰაყეყეს, ჰაყეყესუნ, ჰაყესუნ (ნიჯ.).
კრეფს - ბონეყსა (ვართ.), ჰაყეყესანე

მიღწევა, წამოწევა, დაწევა, - ბაპეს, ბაპესუნ, ბაპსუნ. მიადწია, წამოეწია, დაეწია,
სწვდა - ბანეპე

მიცემა, - თადეს, თადესუნ, თასტუნ. აძლეფს, თანესტა, თანედესა. მისცა -
თანედე. მიეცა - თადლეცე

მოკვლა - ბესპეს, ბესპესუნ (ბესბესუნ). კლავს - ბესნესპა. მოკლა - ბესნეპე

მიპარვა - ბაშყეს, ბაშყესუნ. ჰპარავს, იპარავს - ბაშნეყსა

მოპოვებაა, შოვნა - ბაჰესუნ, იშოვება, არის, მოიძებნება - ბაჰნესა

მოსვლა - ედეს, ეფეს, ეეს; ედესუნ, ეფესუნ, ეესუნ. მოდის - ენესა.. მოვიდა - არენე.
მოვა - ელალლე

მოტანა, მოყვანა - ეჩეს, ეცესუნ, ესჩუნ, ესტუნ, ეშტუნ. მოაქეს, მოჰყავს - ენეჩესა,
ენესჩა, ენეშტა. მოიტანა, მოიყვანა - ენეჩერე.

მოტანილება, მოყვანილება - ეჩესდეს, ეჩესტეს; ეჩესდესუნ, ეჩესტესუნ. მოატანილა,
მოაყვანილა - ეჩესნედე

მოწყვეტა, წყვეტა, წყდომა - 1. ჩუქეს, ჩუქესუნ, ჩუქსუნ. წყვეტს - ჩუნექსა. წყვეტს
ყვავილს, რტოს - ჩუნექსა ციციკას, ჭიკნუხ. წყდება - ჩუქნესა. მოსწყდა -
ჩუქნეცე. შდრ. გლეჯა, მოგლეჯა. 2. ბოტეს, ბოტესუნ, ბოსტუნ. წყვეტს (წყალს) -
ბონესტა (ხენახ). მოწყდა, შეწყდა (წყალი) - ბოტტეცე (ხე...) შდრ. - ჭრა, მოჭრა,
გაჭრა

მღერა - მაღფეს, მაღფესუნ. მღერის - მაღნესა. იმღერა - მაღნეფე. იმღერებს -
მაღკალლე

მუშაობა - აშბეს, აშბესუნ. მუშაობს - აშნებსა, აშბესანე

მორთვა, მოაზმვა - 1. ზერეს, ზერესუნ. ირთვება, იკაზმება - ზერრესა. 2.
ზერევეკეს, ზერევეკესუნ. რთავს, კაზმავს - ზერევენეკსა

დარტყმა - დუდეს, დუდესუნ. არტყამს, ურტყამს - დუნელსა, დუდესანე.

სიყვარული; სურვილი, წადილი - ბუყეს, ბუყესუნ, ბუყსუნ (ვართ.); ჩურესუნ
(ნიჯ.). უყვარს; სურს, სწადს - ბუდუესა (ვართ.), ჩურნესა (ნიჯ.)

სმა, დაღევა - უღეს, უღესუნ, უღესუნ. სვამს (წყალს ...) უნელსა (ხენახ...)
არცესნესტა, არცესნედესა (ზიკლამონალ ...)

დასმა - არცესტეს, არცესტესუნ (არცესდესუნ). სვამს (საქანლაზე ...)
არცესნესტა, არცესნედესა (ზიკლამონალ...)

სწავლა¹, სწავლება - ზომბეს, ზომბესუნ. ასწავლის - ზომნებესა, ზომნებესა

სწავლა, დასწავლა - ზომბაქეს, ზომბაქსუნ. სწავლობს, მეცადინეობს -
ზომნებაქსა

გატეხა - ხახაფეს, ხახაფესუნ. ტეხს - ხახანესა. გატეხა - ხახანეფე. გატეხს -
ხახაკაღლე

ტყლომა - ხახაეს, ხახაესუნ. ტყდება - ხახანესა. გატყდა - ხახანეცე. გატყდება -
ხახაეღალლე.

მოხდენა - ზერრესა, არ უხდება - თე-ნე-ზერესა. მოკაზმვა, შდრ. როვა².

ფქვა, დაფქვა - ბერხეს, ბერხესუნ. ფქვავს - ბერრესსა, ბერხესანე

ქონება, ქონა - ბაქეს, ბაქსუნ. აქვს (ხოღმე), მოეპოვება - ბატაქსა.

ყიდვა - აყეს, აყსუნ. ყიდულობს - ანყესა, აყსანე (შდრ. აღება ...)

ყოფნა, არსებობა - ბაქეს, ბაქსუნ. არის (ხოღმე), ხდება - ბანექსა, ბაქსანე. იყ,
მოხდა - ბანექე, ბაქენე შდრ. - ბადება, შობა

შეგდება, ჩაგდება, შედება - ბასაქეს, ბასაქსუნ. აგდებას სდებას (შიგ ...) ბასანექსა,
ბასაქსანე (ბოშ...). შეაგდო, ჩააგდო, შესდო - ბასანექე, ბასაქენე

შევარდნა, ჩავარდნა - ბაძტეს, ბაძტესუნ (ბაძდესუნ). შევარდა, ჩავარდა -
ბაძნეღე

შესვლა - ბაღეს, ბაღეს, ბაღეს; ბაღესუნ, ბაღესუნ, ბაღესუნ. შედის - ბაღესა,
ბაღესანე. შევიდა - ბაღენეცე, ბაღენეცე. შევა - ბაღეღალლე

შეტანა, შეყვანა - ბაჩეს (ვართ.), ბაჩეს (ნიჯ.); ბაჩესუნ (ვართ.), ბაჩესუნ (ნიჯ.).
შეაქვს, შეჰყავს - ბაჩენესა, ბაჩესანე; ბაჩენეშჷა (ვართ.), ბაჩენესა, ბაჩესანე
(ნიჯ.)

შეშინება - 1. შიში, შიშის ქონა - ყობეს, ყობსუნ. ეშინია, შიშობს - ყოტუბსა,
ყობსატუხ (ვართ.), ყონებსა, ყობსანე (ნიჯ.) 2. ყო-დესტეს, ყოდეტესუნ. აშინებს -
ყოდესნესტა, ყოდესტესანე

შეშრობა (მცირედ გაშრობა) - ეწეს, ეწესუნ, შეშრა - ეწენეცე, ეწეცენე.

შედლება (უნარის გამოჩენა) - ბაქეს, ბაქსუნ. შეუძლია, უნარყ აქეს - ბატუქსა, ბაქსატუხ. არ შეუძლია - თე-ტუ-ბაქსა

შობა, დაბადება, ყოლა (ნაშიერისა) - ბიხეს, ბიხესუნ, ბიხსუნ. შობს, ბადებს - ბინესსა, ბიხსანე. იშობა, იბადება - ბიხნესა. შდრ. ბადება ...

შრობა, გაშრობა - 1. გარიბაქეს, ყარიბაქსუნ. შრება - ყარინებაქსა, ყარიბაქსანე. 2. ყარიბეს, ყარიბსუნ. აშრობს - ყარინებსა, ყარიბესანე, ყარიბსანე. შდრ. ხმობა

ჩასვლა - ციღეს, ციღეს, ციღეს; ციღესუნ, ციღესუნ, ციღესუნ. ჩადის - ცინესა, ცისანე. ჩავიდა - ცირენე. ჩავა - ციღალლე

ჩატანა, ჩაყვანა - ციგკეს, ციგკესუნ. ჩააქეს, ჩაჰყავს - ციგნეკსა, ციგკესანე

ჩატევა, დატევა - 1. ბაყეს, ბაყესუნ, ბაყსუნ. ეტევა - ბანეყსა, ბაყსანე. ჩაეტია, დაეტია - ბანეყე, ბაყენე. 2. ბაყეგკეს, ბაყეგკესუნ. ატეგს - ბაყენეგკესა, ბაყეგკესანე. ჩასტია, დასტია - ბაყენეგე, ბაყეგკენე

ჩაფლვა, ჩადება (მიწაში) - ბათკეს, ბათკესუნ. ფლავს, სღებს მიწაში ქვევრს ... ბათთეკსა კოფახ ...

ცემა - ტაფეს, ტაფსუნ. სცემს - ტაჰნესა, ტაჰნესანე. სცემა - ტაჰნეფე, ტაჰნენე. სცემს - ტაჰკალლე.

ცხოვრება - ქარხეს, ქარხესუნ. ცხოვრობს - ქარრესსა, ქარხესანე (ვართ.), ქარრესსა, ქარხესანე (ნიჯ.)

შეძვრენა - ჩუხეგკეს, ჩუხეგკესუნ; ჩუხტეს (ჩუხდეს), ჩუხტესუნ (ჩუხდესუნ). აძვრენს, ჩრის - ჩუხენეგკესა, ჩუხნესტა, ჩუხტესანე

ძვრომა - 1. ჩუხეს, ჩუხესუნ. ძვრება (ღობეში ...) ჩუხნესსა (ჩაღლეუ ...). 2. ჩუქეს, ჩუქესუნ. სძვრება (ტყავი ...), ჩუქნესა (ტოლ ...)

წასვლა - თაღეს, თაღეს, თაღეს; თაღესუნ (ვართ.), თაღსუნ (ნიჯ.). მიღის - თანესა, თაღსანე. წავიდა - თანეცე, თაცენე. წავა - თაღალლე.

წაქცევა - 1. გირეს, გურესუნ, გურსუნ. იქცევა, ვარდება - გურრესსა, გურრესანე. 2. გურდეს, გურდესუნ. აქცევს - გურრედესა, გურდესანე, გურრესტა. წააქცია - გურრედე, გურდენე

წადება, წაყვანა - თაშეს, თაშესუნ, თაშსუნ, თაშშუნ. მიაქეს, მიჰყავს - თანეშესა, თანეშშა. წაიღო, წაიყვანა - თანეშერე, თაშერენე.

წევს - ბასკი-ნე (ნიჯ. ბასკიო-ნე). წვანან - ბასკი-ყუნ (ნიჯ. ბასკიო-ტუნ) შდრ. მწოლარ - ბასკი, ბასიო

წვა - ბოკეს, ბოკესუნ, ბოკსუნ. იწვება - ბონეკსა, ბოკსანე

წვდომა - იხ. მიღწევა

წოლა, დაწოლა - ბასკეს, ბასკესუნ. წვება - ბასნეკსა, ბასკესანე

წოლა, დაწოლა - პეტბეს, პეტბესუნ. აწვება - პეტტებესა, პეტბესანე შდრ. ჭერა, დაჭერა

წურვა - 1. წოროეს, წოროესუნ. იწურება - წორონესა, წოროესანე. 2. წორობეს, წორობესუნ. წურავს - წორონებსა, წორობესანე

წყდომა, ამოწყდომა, გაწყდომა - კაწეს, კაწესუნ. წყდება - კწნესა, კაწესანე. ამოწყდა, გაწყდა - კაწნეცე, კაწეცენე. ამოწყდება, გაწყდება - კაწელაღლე

წყვება, გაწყვება - კაწფეს, კაწფესუნ. წყვებს - კაწნესა, კაწესანე. გაწყვიტა - კაწნეფე. გაწყვებს - კაწკაღლე

ჭამა - უქეს, უქესუნ, უქსუნ. ჭამს - უნექსა, უქსანე. ჭამა, შეჭამა - ქენე, ქანე, უნექე. იჭმევა - უქნესა, უქესანე

ჭერა, დაჭერა, ბყრობა - ბიყეს, ბიყესუნ, ბიყსუნ. იჭერს, იბყრობს - ბინეყსა, ბიყსანე. ჭერა, დაწერა ხდება - ბიყნესა, ბიყესანე-. აგება, აშენება

ჭერა, დაჭერა - პეტბეს, პეტბესუნ. აწერს - პეტტებესა. შდრ. - წოლა, დაწოლა

ჭრა, გაჭრა, მოჭრა - ბოტეს, ბოტესუნ, (ბოტსუნ), ბოსტუნ. ჭრის - ბონეტესა, ბონესტა. იჭრება - ბოტტესა, ბოტნესა; ბოტესანე. შდრ. მოწყვება

ჭყლეტა - 1. პეტეს, პეტესუნ; ლაპეს, ლაპესუნ. იჭყლიტება - პეტტესა, პეტნესა, პეტესანე; ლაპნესა, ლაპესანე. გაიჭყლიტა, დაიჭყლიტა - პეტტეცე, პეტეცენე; ლაპნეცე, ლაპეცენე. გაიჭყლიტება, დაიჭყლიტება - პეტელაღლე; ლაპელაღლე. 2. პეტბეს, პეტბესუნ; ლაპევეკესუნ. ჭყლეტს - პეტტებესა, პეტბესანე; ლაპევენეკსა,

ზმნისართი

აგებულების მიხედვით უდიურში გამოიყოფა მარტივი (პირველადი) და მეტყველების სხვა ნაწილებისაგან ნაწარმოები ზმნისართები. ნაწარმოებ ზმნისართებში შეიძლება გამოვეყნოთ რთული აგებულების (თხზული) ზმნისართები.

მარტივი აგებულების ზმნისართები: მაგ. ბეშ' "წინ", კოშ "უკან", ბოშ "შიგ", ტოშ (ვართ.)//ჩ• ოშ (ნიჯ.) "გარეთ", ცინა "ქვემოთ", ბულა "ზემოთ", გოლრ "ბევრი"...

წარმოშობით ზმნიზედა, ჩვეულებრივ, სახელია და წარმოდგენილია რომელიმე ბრუნვის ფორმით (ნომინატივის გარდა, რომელიც გაუფორმებელ ფუძეს წარმოადგენს). ეს, როგორც წესი, ნათესაობითის, მიცემითისა ან თანდებულიანი ბრუნვების ფორმაა:

ბულ "თავი" > ბულ-ა "ზევით", "თავში"; ოყ "ძირი", "ფსკერი", "ქვედა მხარე" > ოყ-ა "დაბლა", ქვევით", "ძირს", "ფსკერზე"; ოშ "ბოლო" > ოშ-ა "შემდეგ"

ბიდას "საღამო" > ბიდას-უნ "საღამოს"; ბლ•ზ•რ "შუადღე" > ბლ•ზ•რ-უნ "შუადღეს"

ბეშ' "წინ" > ბეშ'-ტან "წინიდან"; კოშ "უკან" > კოშ-ტან "უკნიდან"

ჭოტ "ნაპირი", "კიდური" > ჭოტ-ელ "ნაპირას", "კიდეზე", "კიდურზე"; ტოდ' "გვერდი", "ფერდი" > ტოდ'-ოლ "თანა", "გვერდით"; ბიდ' "შუა", "შუათანა" > ბიდ'-ილ "შუა", "შუაში", "შორის"

ალა "მაღლა" > ალ-ახო "ზემოთგან"; ოყ "ძირი", "ფსკერი", "ქვედა მხარე" > ოყ-ახო "ქვემოთგან"

რედუქციის გზით წარმოქმნილი ზმნისართები: დამ-დამ "დილას"; უსინ-უსინ "ჩქარ-ჩქარა"; ჯოკ-ჯოკ "ცალ-ცალკე"...

ორფუძიანი ზმნისართები: მე-ჩო "აქეთ", "ამ მხარეს" (მე "ეს" + ჩო//ჩ'ო "მხარე", "პირი"); ქა-ჩო "მაგ მხარეს" (ქა "ეგ" + ჩო//ჩ'ო "მხარე", "პირი"); ტე-ჩო "იქით", "მაგ მხარეს" (ტე "ის" + ჩო//ჩ'ო "მხარე", "პირი"); ბიპ-ჩო "ოთხმხრივ", "ირგვლივ", "გარშემო" (ბიპ "ოთხი" + ჩო//ჩ'ო "მხარე", "პირი"); ტიდა-მიდა "აქეთ-იქით", "აქა-იქ" (ტიდა "აქ", მიდა "იქ")...

ადგილის ზმნისართები

ბულ-ა “ზევით”, “თავში” (ბულ “თავი”); ოყ-ა “დაბლა”, ქვევით”, “ძირს”, “ფსკერზე” (ოყ “ძირი”, “ფსკერი”, “ქვედა მხარე”); ოშ-ა “შემდეგ” (ოშ “ბოლო”)

ჭოტ-ელ “ნაპირას”, “კიდუხე”, “კიდურზე” (ჭოტ “ნაპირი”, “კიდური”); ტოდ'-ოლ “თანა”, “გვერდით” (ტოდ' “გვერდი”, “ფერდი”); ბიდ'-ილ “შუა”, “შუაში”, “შორის” (ბიდ' “შუა”, “შუათანა”)

ალ-ახო “ზემოდან” (ალა “მაღლა”); ოყ-ახო “ქვემოდან” (ოყ “ძირი”, “ფსკერი”, “ქვედა მხარე”; ოყ-ა “დაბლა”, ქვევით”, “ძირს”, “ფსკერზე”)

დროის ზმნისართები

დროის ზმნისართები მიცემითსა ამ ნათესაობით ბრუნვაში დასმული არსებითი სახელისაგან წარმოქმნილი სიტყვებია: დე-ნ-ახ “ყოველდღე” (ღი > დე “ღღე”); უსენ-ახ “ყოველწლიურად” (უსენ “წელიწადი”)

ბიძას-უნ “საღამოს” (ბიძას “საღამო”); ბლ·ზ·რ-უნ “შუადღეს” (ბლ·ზ·რ “შუადღე”)

ბა'- ან ბა'-გ·რ- ელემენტებით, მაგ. ბა'-დე-ნა “გუშინწინ”, ბა'-გ·რ-დენა “გუშინწინისწინ”...

დე-ნ-ახ-უნ “დღისით”...

რთულფუძიანი დროის ზმნისართები

რედუქციაციით მიღებული: დამ-დამ “დიღას”, “დიღით”; ბიძას-ბიძას “საღამოობით”, “ყოველ საღამოს”...

ფუძის გაორმაგებით მიღებული დროის ზმნისართები დაკავშირებულია -ბა ელემენტით: უსენ-ბა-უსენ “წლიდან წლამდე”, “ყოველწლიურად”; ღი-ბა-ღი “ღღითი დღე”, “ყოველღღიურად”...

თხზული ზმნისართები. 1. არსებითი სახელის ფუძისა და მიმდებარისაგან შედგენილი: ღი-ჭურდი “ღღე-გამოშვებით” (ღი “ღღე” + ჭურდი “დაგრეხილი” > “გამოტოვებული”)

რიცხვითი და არსებითი სახელებისაგან შემდგარი: სა-ვახტ “ერთ დროს”, “ოდესმე”, “ოდესღაც”; სა-ემა-ვახტ “ერთ ხანს” (სა “ერთი” + ემა “რამდენი” + ვახტ “დრო”)

ნაცვალსახელისა და არსებითი სახელისაგან შედგენილი: მე-შუ “ამაღამ” (მე “ეს” + შუ “ღამე”); ტე-ვახტ “იმ დროს”, “მაშინ (ტე “ის” + ვახტ “დრო”)

“ლოკატივში” (მიცემითსა ან აბლატივში) დასმული სახელისა და

ზმნისართისაგან შემდგარი: ქა· ძხ-იშა “უთენია”, “ალიონზე” (ქ· ძხ-თენებას”, “თენებაში” + იშა “ახლოს”); ღეუნახო-ტაღა “ღღეის იქით” (ღეუნ-ახო “ღღეისაგან”, “ღღეიდან” + ტაღა “იქით”, “იქითკენ”)..

ვითარების ზმნისართები

ვითარების გამომხატველი ზმნისართები, რომლებიც მიიღებიან ზედსართავი სახელის ადვერბიალიზაციით, შდრ.: შეღ “კარგი”; შეღ “კარგად”; გჳლჳ “ბევრი”; გჳლჳ “ძალიან”, “ბევრად”, “ფრიად”...

ფუძის გამეორებით მიღებული ზმნისართები, მაგ., გჳლ-გჳლჳ “ბევრ-ბევრი”, “ბლომად”; კიჳ-კიჳი “ცოტ-ცოტა”, “ცოტათი”...

სახელის ფუძეზე რაიმე ფორმანტის, ანდა რომელიმე სიტყვის დართვით მიღებული ზმნისართები, მაგ., საღ < სა-აღ “ერთიც”, “სუღაც”, “ერთხეღაც”, “კიღევ”, “კვღავ” (სა “ერთი” + =აღ - -ც ნაწილაკის ფუნქციით გამოიყენება)..

ნასესხები ვითარების ზმნისართები: ძაგაშ “ნეღა”, “აუჩქარებლივ”;

ძაგაშ-ძაგაშ “ნეღ-ნეღა”;

ღინჯ “ღინჯად”, “წყნარად”;

ღეგინ “აჩქარებით”, “სწრაფად”;

ღეგინ-ღეგინ “ჩქარ-ჩქარა”;

მეჳკჳმ//მჳჳკჳმ,

ოსტავარ “მაგრად”, “მჭიდროდ”;

ყოჳად//ყოჩჩად “ყოჩაღად”, “მხნეღ”; ფის “ცუღად”;

შავათ (ნიჯ. შაჳათ//შაათ) “ღამაზად”, “მოხღენიღად”;

ჳბეჯჳრ “უშნოღ”...

მიზან-მიზეზის ზმნისართები

უდიურში არ არის გარჩეული მიზნისა და მიზეზის ზმნისართები: ერთი და იგივე ზმნისართი შეიძლება ორივე მნიშვნელობით იხმარებოდეს. მიზან-მიზეზის ზმნისართებია: შეტე < შეტენ[კ]//შეტაბახტინ[კ] “იმიტომ”, “იმისთვის”, “რადგანაც”; შეტაბახტინ “ამიტომ”; ქატაბახტინ “მაგიტომ”; შეტეთე//შეტეტენკთე//შეტებახტინკთე “იმიტომ, რომ”, “იმისთვის, რომ”. წარმოშობით ეს ფორმები შენო//შონო “იგი”, მე “ეს” და ქა “ეგ” ჩვენებით ნაცვალსახელთა ბენეფაქტივის ფორმას წარმოადგენს, ხოლო ზოგჯერ იგივე ფორმები გართულებულია თე “რომ” კავშირით.

გაკვეთილი 32

ზომა-ოდენობის ზმნისართები

- ემა “რამდენი”, “ოდენ”;
- ემა-თე “რამდენიც”;
- ტემა “იმდენი”;
- ა-ტემა “აი იმდენი”;
- მემა “ამდენი”;
- ა-მემა “აი ამდენი”;
- ქამა “მაგდენი”
- საკი < სა-კიწი? “ცოტათი”, “ოდნავ” (სა “ერთი” + კიწი? “პატარა”, “ცოტა”);
- სა-ქ• რ• ნ “ერთხელ”, პა-ქ• რ• ნ “ორჯერ”;
- ბჟთჟმ “მთლად”, “სულ”, “ყველა”;
- ეყარა//ეყყარა “რამდენი”...

კითხვითი ზმნისართები

კითხვითი ზმნისართები წარმოიქმნება კითხვითი ნაცვალსახელებისა ე “რა?” და მა “სად?” და სხვადასხვა ელემენტთა კომბინაციით:

ე-თ• რ “როგორ”, “ვითარ”; ეტენქ//ეტენკ[ენა]

“რატომ”, “რისთვის”, “რის გამო”

ეტუხო/ეთხო (აბლატივის ფორმა)//ეტუხოლან//ეთხოლან (კომიტატივის ფორმა) “რატომ”, “რისთვის”, “რისგან”;

ეკ-ალ “რაზე”

ეკალ-უხ “რაზე”, “რისთვის”;

ევახ “როდის” (< ვახტ “დრო”);

ეტე “რატომ”; ეტა-ბახტინ “რისთვის” (< ბახტინქ “თვის” თანდებული);

მა-ა “სად”, “საით” (< -ა კითხვითი ნაწილაკია);

მა-ჩო “საით”, “საითკენ” (< ჩო “პირი”, “სახე”);

მა-ლინ-ა “საითგან”... ოშტე “რატომ”...

თანდებული

თანდებულები უდიურში ორ ჯგუფად იყოფა:

შერწყმული (სუფიქსური მნიშვნელობის) თანდებულები, რომელიც დაერთვიან სახელს (თანდებულიანი ბრუნვების ფორმანტები); მათ ამჟამად დამოუკიდებელი მნიშვნელობა არ აქვთ და შერწყმული არიან ბრუნვის ფორმასთან, რომ მათი გამოყოფა ძნელდება:

შერწყმული თანდებულები მხოლოებითში

	-(ახ)-ო
--	---------

ბრუნვები	ვართაშნული	ნიჯური
აბლატივი	-(ახ)-ო	-(ახ)-უნ
კომიტატივი	-(ახ)-ოლ[ან]	-(ახ)-უნ[ან]
ადესივი	-(ა)-სტა	-(ა)-სთა
ალატივი	-(ა)-ჭ	-(ა)-ჩ
სუპერისივი	-(ა)-ლ	იგივე
კაუზატივი	-(ენ)-კ[ენა]	-(აფ-ნ)-აჭ, -(ეფ-ნ)-აჭ

შერწყმული, ცალკე ხმარებული თანდებულები.

თანდებულის მნიშვნელობით გამოყენებული ადგილის ზმნისართები:

ბეშ “წინ”, ჳოშ “უკან”,

ტოლ’ოლ “თან”, ბოშ “-ში”, “შიგ”, “შიგნით”,

ტოშ “გარეთ”, ოშა “შემდეგ”, “შემდგომ”;

ჯოკ “გარე”, “გარდა”...

თანდებულები, რომელიც წარმოშობით ზმნისართს წარმოადგენს, მხოლოდ თანდებულის ფუნქციით გამოიყენება:

-ცირიკ “მდე”,

-ლახო “ზედა”, “ზედ”, “ზე”...

ნათესაობით ბრუნვაში სახელს მართავს შემდეგი თანდებულები:

ამა “მდე”, “ოდენ”;

ბახტინ//ბახტინქ “თვის”;

ბეშ“ “წინ”;

ბიპჩო “ირგვლივ”, “გარშემო”;

ჰპრჰმინა “გარშემო”;

ბოშ “ში”, “შიგ”, “შიგნით”;

გალა “მაგივრად”;

ლახო “ზედა”, “ზედ”, “ზე”;

ოშ'ესო “ბოლოდან”;

ოყა “ქვეშ”; ოყახო “ქვემოთგან”;

ტეჩო “იქით”;

ტეჩოხო “იქითგან”;

ტოდ'ოლ “თან”;

ტოდ'ოხო “გვერდიდან”;

ტოშტან “გარედან”;

ყათი “შუა”; ვოშტან “უკნიდან”...

ნაწილაკი

უდიურს მოეპოვება ნაწილაკები, ზოგი მათგანი მხოლოდ სახელთან იხმარება, ზოგი – ზმნასთან; ზოგი კი სახელთან, ზმნასთან და მეტყველების სხვა ნაწილებთანაც. ზოგიერთი ნაწილაკი სხვა სიტყვასთან შერწყმით იხმარება, ხოლო ზოგიერთი – სხვა სიტყვასთან შეურწყმელად, ცალკე იხმარება. გვხვდება ერთმარცვლიანი, ღია ან დახურული მარცვლისაგან შემდგარი ნაწილაკები, ასევე ორ ან ორზე მეტ მარცვლისაგან შემდგარი ნაწილაკები.

ფუნქციის მიხედვით გვხვდება შემდეგი ნაწილაკები:

კითხვითი ნაწილაკი **-ა**. ეს ნაწილაკი გამოიყენება მეტყველების თითქმის ყველა ნაწილთან, სახელდობრ: არსებით და ზედსართავ სახელებთან, გასუბსტანტივებულ სიტყვებთან, კითხვით და III პირის ნაცვალსახელებთან, ზმნისართებთან, ზმნასთან და სახელზმნურ ფორმებთან (მხოლოდ III სუბიექტურ პირთან მხოლოდობითში; -ა ნაწილაკის გამოყენების შემთხვევაში პირის ნიშანი (-ნე) არ დაერთვის ზმნას.

უარყოფის გამომხატველი ნაწილაკები: **თე-** “არ”, **ნუ-** “არ”, **მა-** “ნუ”, “არ”, **ნა-** “რომ”, “არ”, **ნუთ//ნუტ** “არ”. გამოხატავს უარყოფას ზმნაში. გაქვავებული სახით გვხვდება სახელშიც.

მოდალობის გამომხატველი ნაწილაკი **ყა**. აწარმოებს კატეგორიულ კილოს (ე.წ. ნაწილაკოვან-კავშირებითი I **ზმნაში** და გამოიყენება **აგრეთვე მაკავშირებელი სიტყვის მნიშვნელობით**.

ნაწილაკი **-აღ**. მნიშვნელობით უდრის ქართულ **-ც**, **-ცა** ნაწილაკებს. გამოიყენება არსებით, რიცხვით სახელებთან, ნაცვალსახელთან, გასუბსტანტივებულ სიტყვებთან, ზმნისართებთან, იშვიათად ზმნაშიც.

ნაწილაკი **ჰა**. ეს ნაწილაკი ჩვეულებრივ იხმარება მითითებით ნაცვალსახელებთან და ზმნისართებთან შერწყმითაც და შეურწყმელადაც. პირველ შემთხვევაში იგი დასაწყისში მოუდის სიტყვას.

ნაწილაკი **-ნე**. ეს ნაწილაკი გამოიყენება მხოლოდ ბრძანებითის ან ბრძანებითად გამოყენებული კავშირებითი კილოს ფორმასთან და აქვს მნიშვნელობა, რაც ქართულ “რა”, “რადა”, “და” ნაწილაკებს.

სხვა ნაწილაკებიდან აღსანიშნავია:

ვა^ა “გინდ”;

ბურიმ “თურმე”;

ბჰლიგჰ “ეგების”;

გენა “კი”;

კენა “კი”, “ვით”;

ჰა'ლბათ "რასაკვირველია";
უკონე "თქმულა";
გვრბე "უნდა";
მაუფა "ნუ იტყვი" [თურმე];
ფესუნნე//ფსუნნე "ესე იგი";
მიგილა "აი";
ჰოღ "მაჟ";
დე "დაე", "ჰა";
გვჰ "ხან";
გვრ "ვე"; ჰო
"ჰო", "კი", "
ღიახ"; სა
"ერთი"; თჰქსა
"ოღონდ";
ბართა "დაე"...

ს ი ნ ტ ა ქ ს ი

წინადადების წევრები

უდიური წინადადების წევრებია: ქვემდებარე, შემასმენელი, დამატება (პირდაპირი, ირიბი, უბრალო), მსზღვრელი, გარემოების გამომხატველი სიტყვები (ადგილის, დროის, ვითარების, კითხვის, მიზან-მიზნისა), მაკავშირებელი სიტყვები.

II ქვემდებარე

უდიური ქვემდებარის ფორმებია:

- 1) ნომინატივი (ერთპირიან გარდამავალ ზმნასთან),
- 2) ერგატივი (გარდამავალ ზმნასთან),
- 3) დატივი (აღქმა-მგრძნობელობის გამომხატველ ზმნასთან). ქვემდებარის ეს კონსტრუქციების სტაბილურია.

ქვემდებარე, როგორც წესი, წინ უძღვის შემასმენელს, ეთახმება რიცხვში, მართავს პირში.

მაგალითად: **შ ე ნ ო** არე-ნე “ის მოვიდა”, - “ისინი მოვიდნენ”; **შ ე ტ ი ნ** ბე-ნე “მან გააკეთა”, შეტლონ ბე-ყუნ “მათ გააკეთეს”; შე-ტუ აბა-ტუ “მან იცის (= მას იცის)”, შე-ტლო აბა-ყო “მათ იციან”; შე-ტად ბუ-ტად “მას აქვს (= მისი მყოფია)”, შე-ტლო ბუ-ყო “მათ აქვს (= მათი მყოფია)...შენორ არე-ყუნ თუ წინადადება შეიცავს აბსოლუტივის ამა თუ იმ ფორმას, ქვემდებარე წინ უძღვის მას (აბსოლუტივს) და იმართვის მისგან ბრუნვაში; სხვანაირად რომ ვთქვათ: თუ ზმნის პირიანი ფორმა გარდაუვალი ზმნაა, ხოლო მისი წინამავალი წევრი გარდამავალი ზმნის აბსოლუტივი, ქვემდებარე ამ უკანასკნელის შესაბამისად დაისმის ერგატიულ ბრუნვაში და პირშებრუნებით, თუ ზმნის პირიანი ფორმა გარდამავალი ზმნაა, ხოლო მის წინ გარდაუვალი ზმნის აბსოლუტივია, მაშინ ქვემდებარე ამ აბსოლუტივის შესაბამისად სახელობით ბრუნვაში დაისმის. თუმცა ეს წესი ამჟამად ზოგჯერ ირღვევა, რადგანაც ირღვევა შემთხვევები, როდესაც ქვემდებარის ფორმის მმართველად აბსოლუტივი არ გამოდის, არამედ – მისი მომდევნო შესასმენელი (პირიანი ფორმა ზმნისა).

მაგალითად: მე ჯთახ შეტინ უკახუნ, ბიესანე – “ამ სიტყვის თქმისას ის (ერგ.) კვდება (ამ სიტყვას იგი (მან) ამბობს-რა, კვდება)”, შეტინა აყი არრესცა “ისიც (მანაც) იღებს-და ჯდება”; შეტინ მეტუს ფი თანესა “ის (მან), ამას ამბობს-რა, მიდის”... ზოგჯერ ქვემდებარე წინადადების ცვალებად წევრად არ გამოიყოფა: იგი შეერწყმის შემასმენელს (ზმნის ფუძეს), იქცევა ამ უკანასკნელის შემადგენელ ნაწილად; ამის შედეგად წარმოიქმნება “უქვემდებარო” (ამასთან – რთულშემასმენელიანი) წინადადება.

III შემასმენელი

შემასმენელი ჩვეულებრივ მოსდევს ქვემდებარეს, ეთანხმება რიცხვში. მართავს მის ფორმას (ბრუნვას) და იმართვის მისგან პირის მიხედვით. შემასმენელი მართავს აგრეთვე დამატების ფორმასაც: თუ შემასმენელი გარდამავალი ზმნაა, ან გარდმავლის ტიპის (კერძოდ, აღქმა-მგრძნობელობის გამომხატველი) ზმნა, მისი პირდაპირი დამატება დაისმის სახელობითსა და მიცემით ბუნვაში, ირიბი დამატება – მიცემითში.

უდიურს მოეპოვება ორგვარი აგებულების შემასმენელი

მარტივი და რთული, მარტივი აგებულებისაა,

მაგალითად, *ბესანე* (აკეთებს), *ეხნე* (ამბობს), *ესანე/ენესა* (მოდის), *ბიესანე* (კვდება), *ბანექსა* (ხდები, არის) და მისთ., ხოლო რთულია: *აშ-ბესანე*, *აშ-ნებესა* (მუშაობს, საქმეს აკეთებს), *მად-ნე-ხა* (მდერის, სიმდერას ამბობს), *ნეპახ-ნე-სა*, *ნეპახ-ესანე* (იძინებს, ძილს მიდის) და მისთ. გარდა ამ ტიპის (სახელისა და მეშველი ზმნისაგან შედგენილი) რთული შემასმენლისა, უდიურს მოეპოვება აგრეთვე თხზული შემასმენელი, რომელიც შედგება ორი ან რამდენიმე ერთმანეთან შერწყმული ზმნის ფუძე/ფორმისაგან, ოღონდ ისე, რომ ფუძეთა ამგვარი შერწყმის დროს პირის ნიშანი მხოლოდ ერთ-ერთ მათგანს, ჩვეულებრივ, ბოლოდან პირველს აქვს, უფრო სწორედ – ბოლოდან პირველსა და მეორე ფუძე-ფორმას შორისაა მოქცეული; ორი ზმნური ფუძე-ფორმის შერწყმის შემთხვევაში პირის ნიშანი მათ შუა მოექცევა ხოლმე.

მაგალითები: *შენო ესა-ბედესანე-თაჲსა* – “ის მოდის, უყურებს და მოდის”; *შეტინ მე ხუპახ უქსა-ნე-მარცევეკესა* – “ის (მან) ამ ფლავს ჭამს-და-ათავებს”; *მე თამბჰლენ უქალ-გაშაღ-ბასკაღლე* - “ეს ზარმაცი (ზარმაცმა) შეჭამს-გაძღება-და წამოწევა”; *ტე ხინზრენ ბუღი-ბუღი-ნე-თაცი* – “იმ ქალმა უყურა-უყურა და წავიდა”... რთული შემასმენლის ინგრედიენტი შეიძლება იყოს აგრეთვე საგარემოებო ან მსაზღვრელი სიტყვა, სუპინუმი, გერუნდიუმი. რომელიმე ამ ფორმათაგანი წინ დაერთვის ზმნის პირიან ფორმას – ამასთან ისე, რომ ირის ნიშანი აქაც მოექცევა ხოლმე შერწყმულ ფუძე-ფორმათა შორის. მაგალითად:

1) *შეტინ კიწი-ნე-აბშე “მან ცოტა იმუშავა”*; *საღდათახო ღე-ნე-არე “ჯარიდან დღეს მოვიდა (დაბრუნდა)”*;

2) *ღევეტახ ეშჰან-ნე-თაცე “ქვაბის (მიცემ.) მოსატანად წავიდა”*; *არცი-ნე-ქჰ “დაჯდა და შეჭამა”*; *მე ხაბარახ კუა ეღახუნ-ზუ-უკო “ამ ამბავს შინ მოსვლისას ვიტყვი”*...

უდიური რთული შემასმენლის რაობისთვის ნიშანდობლივია, ერთი მხრივ, სახელისა და ზმნისათვის, ხოლო, მეორე მხრივ, სახელზმნურ ფორმათა (ინფინიტივ-მასდარი, მიმდებობის სუპინუმისა და გერუნდიუმის) შერწყმა, ინკორპორაცია ზმნის პირიან ფორმასთან. ამის კვალობაზე შეიძლება ვთქვათ, რომ უდიურს მოეპოვება რთული შემასმენლის ასეთი სახეობა.

1) *სუბიექტ შერწყმული შემასმენელი* მაგალ. *აღალა-ნე-სა* *აღალა-ნე-ესა* “წვიმა

მოდის”, “წვიმს”);

2) **ობიექტ შერწყმული შემასმენელი** (მაგალ. აშ-ნე-ბესა “საქმეს აკეთებს”, “მუშაობს”);

3) **ადიექტივ-resp. ადევრბშერწყმული შემასმენელი** (მაგალ.: აზარუნე-ბაქსა “ავად ხდება”, “ავადმყოფი ხდება”; შელ-ლე-ბესა ← შელ-ნე-ბესა “კარგად ხდის”, “არჩენს”);

4) **ინფინიტივშერწყმული შემასმენელი** (მაგალ.: აშბეს-ნე-დესა “ამუშავენს – მუშაობას აკეთებინებს”),

5) **მიმღეობა- resp. აბსოლუტივშერწყმული შემასმენელი** (მაგალ.: არი-არ-რე-ცესა “მოსული (მოდის-რა) ჯდება”,

6) **სუპინუმშერწყმული შემასმენელი** (მაგალ.: ხაბარახ ფესან-ნე-არე “ამბის (მიცემ.) თქმად (სათქმელად) მოვიდა”);

7) **გერუნდიუმშერწყმული შემასმენელი** (მაგალ.: ქატუს ელახუნ-ნე-ფე||ელატან-ნე-ფე “ეგ მოსვლისას თქვა”)...

უდიური შემასმენელი შეიძლება გართულდეს რაიმე ნაწილაკის დართვითაც; მაგალითად; ალალა თე-ნე-ესა “წვიმა არ მოდის”, შენო კუა მა-ყახ-არი “ის შინ არ მოვიდეს” (“ნუ მოვა”)...

IV დამატება

დამატება: პირდაპირი, ირიბი და უბრალო.

პირდაპირი დამატება გამოიხატება ორი – სახელობითი და მიცემითი – ბრუნვის ფორმით. გამოთქმულია მოსაზრება, რომ სახელობითი ბრუნვით გადმოიცემა ამ დამატების განუსაზღვრელი ფორმა, ხოლო მიცემითი ბრუნვის ფორმით გამოიხატება კონკრეტული, განსაზღვრული პირდაპირი ობიექტი, ხოლო სახელობითით – არაკონკრეტული, განუსაზღვრელი; მაგრამ ამ შემთხვევაში მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ რა ადგილი უჭირავს ამ დამატებას – მოსდევს თუ წინ უსწრებს იგი შემასმენელს; როდესაც პირდაპირი დამატება შემასმენელს წინ უსწრებს და დასმულია მიცემით ბრუნვაში, გვეძლევა ამ დამატების განსაზღვრული ფორმა:

მაგალითად: შეტინ აშლახ ბენე “მან საქმე (მიცემ.) აკეთა” – ის “საქმე”, რაზედაც უკვე იყო ლაპარაკი; შეტინ ბონეხე ხუპახ “მან ფლავი (მიცემ.) მოხარშა” – ის “ფლავი”, რაზედაც უკვე იყო ლაპარაკი; უსტან კუახ სერრებე (ალანებე) ოსტატმა სახლი (მიცემ.) ააგო” – ის “სახლი”

როდესაც შემასმენელს მოსდევს პირდაპირი დამატება, დაისმის სახელობითსა და მიცემითში, ამასთან ისე, რომ ასეთ შემთხვევაში ამ ორი ბრუნვის ფუნქცია არ განსხვავდება ერთიმეორისაგან: პირდაპირი დამატების ფორმა მაინცდამაინც არ უკავშირდება განუსაზღვრელობისა თუ განსაზღვრულობის ცნებას. თანაბრად ითქმის: შეტინ ბენე აშაშლას “მან გააკეთა საქმე|საქმეს”, შეტინ ბონესე ხუპ|ხუპას “მან მოხარშა ფლავი|ფლავს”, “უსტან სერრებე (ალახებე) კოჯ|კუჯას “ოსტატმა ააგო სახლი|სახლს”... მაშასადამე, პირდაპირი დამატებისათვის სახელობითსა და მიცემითის გამოყენება განუსაზღვრელობისა და განსაზღვრულობის ცნების გამოსტვით კი არ არის შეპირობებული, არამედ – წინადადების წევრთა ადგილით, - ე. ი. იმით, პირდაპირი დამატება მოსდევს თუ წინ უძღვის შემასმენელს. თუმცა ამგვარი განლაგება მაინცდამაინც არ არის დაკავშირებული რაიმე კანონზომიერებასთან; ეს რომ ასე იყოს, მაშინ აღნიშნულ შემთხვევაში პირდაპირი დამატება სახელობითსა და მიცემითის ფორმით არ იქნებოდა ფაკულტატურად გმოხატული.

უდიურს პირდაპირი დამატების გამოსახატავად, სახელობითის გარდა, მოეპოვება ბრალდებითი ბრუნვა – აკუზატივი. ასეთად მიჩნეულია სწორედ მიცემითის ფორმა.

V ირიბი დამატება

ირიბი დამატება, როგორც წესი, გამოიხატება მიცემითი ბრუნვის ფორმით , ზოგჯერ – სუპერესივის (-“ზე” თანდებულიანი ბრუნვის) ფორმითაც; ამ ფუნქციით გამოიყენება აგრეთვე ლახო (“ზე”, “ზედა”) ადვერბიალური თანდებულისა და მის მიერ მართული ნათესაობით ბრუნვაში დასმული სახელი. მაგალითები:

ირიბი დამატების

მიცემითი ბრუნვის ფორმით გამოსატვა

თადა ზა (ზახ) სა ისტაქან ხე “მომეცი მე (მიც.) ერთი ჭიქა წყალი!”

ზუ ვა (ვახ) ფეზ, თე... “მე შენ (მიც.) გითხარი, რომ...”;

უნ შეტუ (შეტუხ) ეკალ მა უფა “შენ მას არაფერი უთხრა...”

სუპერესივის ფორმით გამოსატვა:

თაქა ... ჩურალ ლარინე “ჯიხვი ფურს (ფურზე) ჰგავს”,

ქა ღარ იჩ ბაბალ ლარინე “ეგ ბიჭი თავის მამას (მამაზე) ჰგავს”,

ქატინ ზალ ეკალ თე-ნე-ეხა “ეგ მე (ჩემზე) არაფერს მეუბნება”...

გ) ლახო (“ზე”, “ზედა”) ადვერბიალური თანდებულითა და მის მიერ მართული სახელით გამოსატვა:

უნ ბეზ ლახო უსინ-უსინ ქაღუზ-ცამფა

“შენ მე (ჩემზე) ხშირ-ხშირად მომწერე (დაწერე) წერილი”.

VI

უბრალე დამატება

გამოიხატება სამი თანდებულიანი ბრუნვის ფორმით – აბლატივით, კომიტატივითა და კაუზატივით. ამ დანიშნულებით გამოიყენება აგრეთვე ნათესაობითში დასმული სახელი, რომელსაც მოსდევს *ბახტინკ*- || *ბახტინკენა* (“თვით”, “გულისთვის” – ეტიმოლოგიურად “ბედისთვის” სიტყვა.

სავარჯიშოები:

ბეზვიჩეხო ჩაბარტეარე “ჩემი ძმისაგან ამბავი მოვიდა”;

დანვახოლ დოღმა ვიჩიმუხ-დან “ჩვენ შენთან (ჩვენ და შენ) დვიძლი ძმები ვართ”;

ბეშ აპტეკენკ დოდ-ყუნ-ეჩერე “ჩვენი აფთიაქისთვის იოდი მოიტანეს”...;

ვი ბახტინკ კაბა-ზ-აყე “შენთვის კაბა ვიყიდე”;

ეტაბახინკ-ნუ-ბესა ქატუს “რისთვის აკეთებ მაგას?” –

ვი ბახტინკესა “შენი გულისთვის”...

VII

მსახდერელი

უდიურისთვის ნიშანდობლივია ფორმაუცვლელი მსახდერელი, რომელიც ყოველთვის წინ უძღვის სახდერულს.

სავარჯიშოები:

აღალუ კოჯ “მაღალი სახლი”

აღალუ კოჯენ “მაღალმა სახლმა”

აღალუ კოჯინ “მაღალი სახლის”

აღალუ კუახ “მაღალ სახლს”

აღალუ კოჯრუს “მაღალი სახლები”

აღალუ კოჯროდონ “მაღალმა სახლებმა” და ა. შ. ან კიდევ:

შელ ადამარ “კარგი ადამიანი”

შელ ადამარენ “კარგმა ადამიანმა”...;

შელ ადამარუს “კარგი ადამიანები” და ა. შ.

მსახდერელ-სახდერულის ადგილის შენაცვლებით წარმოიქმნება კომპოზიტები:

სავარჯიშოები:

ფულჭედალ ყონში “თვალამოსავარდნი მეზობელი”

ფულჭედალ ყონშინენ “თვალამოსავარდნმა მეზობელმა” და ა. შ. – მაგრამ:

ყონში-ფულჭედალ (სახელობ.)

ყონში-ფულჭედალენ (ერგატ.)...

უდიურს აქვს ადგილის, დროისა და ვითარების გამომხატველი საგარემოებო სიტყვები, რომლებიც იხმარებიან შემასმენლის წინ, ხან კი მოსდევენ მას. ადგილის გარემოების გამომხატველი სიტყვებია ადგილის ზმნისართები ან ლოკატივის ამა თუ იმ ფორმიანი არსებითი სახელი (იხ. ზემ. ადგილის ზმნისართი, თანდებული, თანდებუდიანი ბრუნვები). დროის გარემოების მნიშვნელობით გამოიყენება ვითარების ზმნისართი, რომლის

ადგილი წინადადებაში მაინცდამაინც ფიქსირებული არ არის, თუმცა უპირატესად შემასმენლის წინ იხმარება.

შემასმენლის წინ შეიძლება იხმარებოდეს სხვა საგარემოებო სიტყვებიც (ადგილის გარემოება, დროის გარემოება). საგულისხმო ის არის, რომ ასეთი სიტყვები შეერწყმის შემასმენელს, რის შედეგად წარმოიქმნება თხზული (“გარემოება-შერწყმული”) პრედიკატი; მაგალითად:

სავარჯიშოები:

არე-ნე შენო ქა|| შენო ქა-ნე-არე “ის მანდ მოვიდა”;

ყონაღუხ თაყუნცე უსინ|| ყონაყუხ უსინ-ყუნ-თაცე “სტუმრები მალე წავიდნენ”;

უნ ცამნუხა შელ||უნ შელ-ლუ-ცამეხა “შენ კარგად წერ”...

IX

წინადადების წევრთა შეთანხმება -მართვის საკითხი

შეთანხმება

უდიური წინადადების ორ-ორად აღებული წევრის (სინტაგმის) – ქვემდებარე-შემასმენლისა და მსაზღვრელ-საზღვრულის ურთიერთდამოკიდებულების ხაზით . ქვემდებარისა და შემასმენლის შეთანხმება ხდება რიცხვის მიხედვით;

სავარჯიშოები:

ადამარ ქარ-რე-ხსა ბაჩ უსენ “ადამიანი ას წელიწადს ცოცხლობს”

ადამარუხ ქარ-ყუნ-ხესა “ადამიანები ცოცხლობენ, ცხოვრობენ”;

უსტან სერ-რე-ბსა “ოსტატი აშენებს”

უსტაღონ სერ-ყუნ-ბესა “ოსტატები აკეთებენ”...

უდიურში შეინიშნება ქვემდებარე-შემასმენლის რიცხვში შეუთანხმებლობის ასეთი ფაქტებიც:

ფაქი ბელეუხ-ნე-ბუ “ბაღში საქონელია (პირუტყვია)” – და არა: ბელეუხ-ყუნ-ბუ (პირუტყვები არიან);

ბეში ყონაღუხ-ნე-ბუ “ჩვენ სტუმრები გვეყვანან (= ჩვენი სტუმრები არის)” შდრ., ბეშ კუა ყონაღუხ-ყუნ-ბუ “ჩვენსა სტუმრები არიან”...

როგორც ზემოთაც აღინიშნა, უდიურში მსაზღვრელი და საზღვრული არ ეთანხმება ერთიმეორეს არც რიცხვისა და არც ბრუნვის მიხედვით (იხ. მსაზღვრელი). გარდა ამისა, როდესაც მსაზღვრელად რიცხვითი სახელია გამოყენებული, საზღვრული არ დაისმის მრავლობით რიცხვში (ქართულისებრ);

სავარჯიშოები:

გიწოჯ “ათი სახლი”

ხიბ ვიჩი “სამი ძმა”

ყა უსენ “ოცი წელი”

ეს წესი ზოგჯერ ირღვევა,

მაგალითად:

გოლრ ადამარ|| გოლრ ადამარუს (ბევრი ადამიანი||ბევრი ადამიანები);

კჷა ბუ-ბეზ მუდ უქალო||მუდ უქალორ (შინ მყავს რვა მჭამელი || მჭამელნი – ე. ი. რვა სარჩენი, კმაყოფაზე მყოფი)...

X

მართვა

უდიური შემასმენელი (ზმნა) მართავს ქვემდებარისა და დამატების ფორმას (ბრუნვას), ხოლო მისი (შემასმენლის) პირი იმართვის ქვემდებარის მიერ უდიურ შესიტყვებაში ქვემდებარისა და დამატების ფორმათა მმართველი წევრებია სახელზმნური ფორმებიც. ისე, რომ უდიურ წინადადებაში პრედიკატული მნიშვნელობის წევრებია როგორც ზმნის პირიანი ფორმა, ისე ინფინიტივ-მასდარი, მიმღეობა, სუპინუმი, აბსოლუტივ-გერუნდიუმი.

XI

წინადადება შინაარსის მიხედვით

უდიური წინადადება შინაარსის მიხედვით ასე ჯგუფდება:

თხრობითი

აბრაამენ ბინესე ისაკას „აბრაამ შვა ისაკ“...;
ყურთენ კალლესა წერიკლოს „ერუხი ეძახის წიწილებს“.
ექ კოჯინ ჰეფანე „ცხენი შინაური ცხოველია“...

კითხვითი

შენო ვახო ქალა-ა-კიწკე „ის შენზე უფროსია თუ უმცროსი?“
ვი ბაბა ე ფეშაგუნ კონჯუსა-ა “მამა-შენი რა ხელობის პატრონია”.
ქა-შუ-ა-არცი “მანდ ვინ ზის?”...
მარქარიტ შუ-ტუ-აბა მა-ა-ტიტერე “მარგარიტა ვინ იცის, სად გაიქცა?!”
აკაკსა, ე ადამარუს-ა-ბუ მე დნანუნ ჩოელ “ხედავ, რა ადამიანები არიან ამ დედამიწის ამ ზურგზე?”

ბრძანებითი

თავარახ აყა, თაქე უშ-კაწფესან! “ცული აიღე, წადი შეშის საჭრელად!”
თაქე არღოწ, გამ-ექე “წადი ცეცხლისკენ, გათბი!”

XII

წინადადება აგებულების მიხედვით

უდიურისთვის ნიშანდობლივია მარტივი გავრცობილი და მარტივი გავრცობელი წინადადებები. რთული წინადადებების ესათუ ის სახეობა უდიურში ახალი წარმონაქმნია, – მისი განვითარების პროცესი ახალდაწყებულია.

მარტივი წინადადების სახეები

მარტივი გაუვრცობელი წინადადება

ამ სახის წინადადება უდიურში რაიმე თავსებურებით არ ხასიათდება. აქ გვაქვს ერთწევრიანი (ოდენშემასმენლიანი), ანდა ორწევრიანი (ქვემდებარე – შემასმენლისაგან შემდგარი) მარტივი წინადადება.

ერთწევრიანი მარტივი წინადადება

ცივარესა || ხოხონესა „ცრის (წვიმა)“, ალაანესა „წვიმს“, იჟესა „თოვს“, „სეტყვავს (ისეტყვება)“, „ქუსს“, „გრვინვს“, ლიპლიპნესა, ელავს“. რომ ვთქვათ, ამჟამად ერთი შემასმენლისაგან შედგნილი ასეთი წინადადება წარმოშობით ორწევრიანია, რამდენადაც აქა გვაქვს სახელის ფუძე და მასთან შერწყმული ზმნა. პირველი ამ კომპონენტთაგანი სუბიექტია, ზოგჯერ – ობიექტი, ხოლო მეორე – ზმნური ფორმა, პრედიკატი; სახელდობრ:

ცივარ-რე-ხა ← ცივარ-რე-ესა ← ცივარ-ნე-ესა || ხოხონესა ← ხოხონ-ნე-ხა ← ხოხონ-ნე-ესა
“ცრა ხდება resp. ცრას ამბობს, ახდენს=ცრის”;

ალაანესა ← ალაან-ნე-ესა – “წვიმა მოდის = წვიმს”
(ალაანა “წვიმა”).

იჟნესა ← იჟნე-ესა “თოვლი მოდის = თოვს” (იჟ “თოვლი”);

თავარრესა ← თავარ-რესა თავარ-ნე-ესა “სიტყვა მოდის = სეტყვავს, ისეტყვება”
(თავარ “სეტყვა”);

გურუნესა ← გურუნე-ხა – “ქუხილს ამბობს = გრგვინვას, გრიგალს ახდენს, ამბობს = “გრგვინავს”, ქუსს”...;

ლიპლიპნესა ლიპ-ლიპ-ნე-ესა “ელვას ამბობს, აკეთებს=ელავს”...

ამ სახელთა და ზმნათა შერწყმით წარმოიქმნება შედგენილი შემასმენელი (კომპოზიტი-ზმნა), რომელიც უდიურში ერთცნებიანი სიტყვებია- ზმნასთან შერწყმულ სახელურ ფუძეს დაკარგული აქვს ქვემდებარის მნიშვნელობა, გადაქცეულია რა იგი ზმნის (შემასმენლის) ინგრედიენტად. დასახელებულ შემთხვევაში, ე. ი.

ცივარრეხა || ხოხონეხა, ალაღანესა, ოჟნ თჳგარრესა, გურჳნეხა, ლიპლიპნეხა, მისთანათა სახით გვაქვს ერთწევრიანი, ე. ი. მხოლოდ შემასმენელის resp. რთული (შედგენილი) შემასმენელის შემცველი წინადადება.

XIII

ორწევრიანი წინადადება

უდიური წინადადების ამ სახეობაში უნდა ვიგულისხმოთ:

ორი წევრისაგან – ქვემდებარისა და შემასმენლისაგან შემდგარი წინადადება, მაგალითად:

სავარჯიშოები :მოზინენ ბოლონეხა – “ხბო ბღავის”,
აზარჳ ბასკინე - “ავადმყოფი წევს”, “ავადმყოფი მწოლარეა”,
უსენუხ ჭენებაქსა – “წლები გადიან”... და

ორწევრიანი წინადადება, რომელიც წარმოშობით სამწევრიანი წინადადებაა.

ამგვარ წინადადებაში მესამე წევრი ახლანდელი ვითარების მიხედვით აღარ შეიცნობა წინადადების ცალკე წევრად. იგი შერწყმულია შემასმენლის (პირიანი ზმნის) ფუძე-ფორმასთან. შემასმენლის ინგრედიენტად ქცეული ასეთი წევრი თავდაპირველი მნიშვნელობის მიხედვით წარმოადგენს

- 1) დამატებას,
- 2) საგარემოებო სიტყვას,
- 3) განსაზღვრებას.

სავარჯიშოები:

ირჳთენ ეხ-ნე-ბესა – “გლეხი მკის – გლეხი სამკალს აკეთებს” (ირჳთენ “გლეხმა”, ეხ “სამკალი”, -ნე-ბესა←ბესა-ნე “აკეთებს”).

ბეღენ ხას-ნე-დესა - ”მზე ანათებს=მზე სინათლეს აკეთებს” (ბეღენ “მზემ”, ხაშ “სინათლე”,-ნე-დესა←დესა-ნე “აკეთებს”).

აშუღ-ყარიბენ მაღ-ნე-ხა “აშუღ-ყარიბი მღერის=აშუღ არიბი სიმღერს ამბობს (აშუღ-ყარიბენ “აშუღყარიბმა”, მაღ “სიმღერა”, -ნე-ხა←ნე-ესა←ესა-ნე “ამბობს”)...”

აზარუ შელ-ლე-ბაქსა “-ავადმყოფი რჩება, იკურნება=ავადმყოფი კარგად (კარგი) ხდება (აზარუ “ავადმყოფი”, შელ “კარგად”, “კარგი”,

ლე-ბაქსა←ნე-ბაქსა ←ბაქსა-ნე “ხდება”), ზუ აპინახ-ზუ-ბაქე “მე გავოფლიანდი=მე ოფლიანი გავხდი (ზუ “მე”, აპინახ “ოფლიანი”, -ზუ-ბაქე←ბაქე-ზუ “გავხდი”),

შენორ ნეპარ-ყუნ-ეცე “მათ დაიძინეს=ისინი ძილს მოვიდნენ” (შენორ “ისინი”, ნეპარ “ძილს”, ყუნეცე “მოვიდნენ”)...

XIV

მარტივი გავრცობილი წინადადება

რამდენიმე ჯგუფად იყოფა:

წინადადება, რომელშიც, გარდა ძირითადი წევრებისა (ქვემდებარისა და შემასმენლისა), შეიძლება გამოიყოფს დამატება (პირდაპირი, ირიბი...), განსაზღვრება, საგარემოებო სიტყვები. მაგალითად: შეტინ შელ მაღნესა “ის კარგად მღერის”.

სავარჯიშოები: უნ შავატ ცამნუხა “შენ ლამაზად წერ”.

დამნუნ ექე ბეშ კუა “ხვალ მოდი ჩვენს სახლში”.

თჷჷჷ კორრესხა ალაღუ ბურღოლ “ჯიხვი ცხოვრობს მაღალ მთაზე”,

შულ ბანეცე კოკოწუნ-კუა “მელა შევიდა საქათმეში”...

მარტივი გავრცობილი წინადადება, რომელიც შეიცავს თხზულ შემასმენელს, რომლის ინგრედიენტია დამატება, ან საგარემოებო სიტყვა თუ განსაზღვრება, ამასთან – ისე, რომ ამგვარ წინადადებაში ტავტოლოგიურად მონაწილეობს ცალკე აღებული იგივე დამატება, საგარემოებო სიტყვა თუ განსაზღვრება;

სავარჯიშოები:

ოყუნუნ ადღუხმაად-ბიყა “ძმრის სუნს ნუ უსუნებ, ნუ ყნოსავ (ოყონუნ “ძმრისა”, ადღუხ “სუნს” მა “არ”, “ნუ”, ად “სუნი”, ბიყა “იჭერ”, “ჩაავლებ”).

ბეზ ჰჷჷჷმენ შელ შელ-ლე-ბესა “ჩემი ექიმი კარგად არჩენს”, მკურნალობს (ბეზ←ბეზი “ჩემი”, ჰჷჷჷმენ “ექიმმა”, შელ “კარგი”, “კარგად”; შელ-ლე-ბესა←შელ-ნე-ბესა “კარგად ხდის”, “კურნავს”, “არჩენს”...)

მარტივი გავრცობილი წინადადება, რომელშიც მონაწილეობს მიმდებარეობა (აბსოლუტივის ფუნქციით), გერუნდიუმი, სუპინუმი, ამასთან – ისე, რომ ეს ფორმები შესაძლებელია წინადადების ცალკე წევრად იხმარებოდეს და შემასმენელთან ინკორპორაციითაც ან (მეორე სახეობის მარტივი გავრცობილი წინადადების მსგავსად) – ორივე სახით, ერთმანეთის გვერდით ტავტოლოგიურად. მაგალითად:

სავარჯიშოები: არი არრეცე “მოსული (მოვიდა-რა) დაჯდა”;

ტიტერი თანესა “გაქცეული (მირბის-რა) მიდის”

ბოხი ჩინეჩესა “მოსარშული, მხარშავი (ხარშავს-რა) გამოაქვს”;

თაცი ფინე, თე... “წასული (წავიდა-რა) თქვა, რომ...”;

კუახო თადახუნ ჭაპბა შუქნუს “სახლიდან წასვლისას ჩააქრე სინათლე!”

შუქნუს კუახო თადახუნ-ნუ ჭაპბო “სინათლეს სახლიდან წასვლისას ჩააქრობ”

ბატანალ ქრმგ, უქატანალ “კეთებისასაც (კეთებაშიც, შრომაშიც)” შეველა“
ჭამისასაც (ჭამაშიც) შეველა”...

თაყუნცე ჩლინას ბიყსან || ჩლინას ბიყსან-ყუნ-ტაცე “წავიდნენ თევზის
საჭერად”.

კოვალას ალანებე დუდსან || კოვალას დუდსან-ნე-ალაბე “ჯოხი ასწია
დასარტყმელად”...

ყოველივე ეს, თანაბრად ეხება როგორც ვართაშნულ, ისე ნიჯურ დიალექტს. ის რაც გავრცობილი და მარტივი გაუვრცობელი წინადადების შესახებ ითქვა, წარმოადგენს უდიური სინტაქსის სპეციფიკას, ამ ენის შესიტყვებისათვის დამახასიეთებელ მოვლენას.

რთული წინადადება

რთული წინადადება უდიურში შედარებით უფრო ახალი წარმონაქმნია, ამგვარი წინადადების შედგენისათვის საჭირო მაკავშირებელ სიტყვათა მეტი ნაწილი ხელოვნურადაა წარმოქნილი, ან სხვა ენიდან არის ნასესხები.

რთული წინადადება ორ ჯგუფად იყოფა:

თანწყობილი (დაქვემდებარებული) წინადადება

ნაკალაენ ქარრეხა, სერგინენ გოლოშნენხა “ნიკალა უკრავს, სერგი ცეკვავს”.

ბაბამ ტოშ-ნე ასბესა, ნანან კუახნე გირბესა “მამა გარეთ მუშაობს, დედა სახლს ალაგებს”.

დე სოონე მაისუნ ვა სოონე დჰუდლუნ “ დღეს პირველი მაისია და პირველი გაზაფხულია”.

ქვეწყობილი წინადადება

შეტინ ზა ფენე, თე მესუ ეფ კუა ადალზუ “მან მე მითხრა,, რომ ამაღამ თქვენსა მოვალ”.

თაქე არცა, მათე გა-ნე-ბუ “წადი დაჯექი, სადაც ადგილი ნახო (წადი დაჯექი, სადაც ადგილი არის)”.

ბუყოყი ექსკურსინა თადახუნი, ამა ფის ღინეჟ, თაღეს თეყობაქე “უნდოდათ, ექსკურსიაზე წასულიყვნენ, მაგრამ ცუდი მინდი (= ცუდი დღე) იყო, წასვლა ვერ შეძლეს”...

ნიმუშები დასახელებულია ვართაშნული დიალექტის მიხედვით, ნიჯური დიალექტი ამ მხრივ არსებითად არ განსხვავდება ვართაშნულისაგან.

კითხვის უნარ-ჩვევების მცირე ტექსტები, საკითხავი ტექსტები და სავარჯიშოები

ოხ

ოხ, ხო, ხოხ. ხოხ ოხ. ხ, ოხ, ოხ!..

ე

ეხ

ეხ, ხე, ხო, ოხ, ხოხ.

ოხ ხოხე. ხოხ ოხ. ეხე ხე.

ელ

ელ

ელ, ხელ, ოხ. ხოხ ოხ. ოხ ხოხე. ელე ხე.

ელე ხელ. ხელე ღოხოლ.

ეხ, ხე, ხო, ოხ, ხოხ

ოხ ხოხე. ხელ ელე ღოხოლე. ოხ, ოხ, ოხ!..

ა

ალო, ახ, ალა, ხალა, ღალ, ხელა.

ოხე ხელ. ელლა ხე.

ხელა ალა ღახა. ელლა, ელა ალა ღახა.

ხალა, ოხა ალა ღახა.

ო, ხ, ე, ღ, ა

ზ

საზაღ

საზაღ, ეზ, საზ, ზოდ, ზაღ, ზოზო, ზა.

საზაღ საზ-საზე. საზაღა ზა. ეღ. ეღა ზა.

სეღ. სეღა ზა. საზაღა ღახა.

სა-ზა-ღა, ე-ღა, სე-ღა, ა-ღა, აღ-ღა, სა-ღა.

საღა, საზაღა ზა. ღღა, საზაღ საზ-საზე.

უ

უღ

უღ, უღუხ, ზუ. ღე უღუხ. უღე ზოზო. ოხე უღუხ.

აღო, ზუზუ! ზუ, აღაზუ. ოხა ზა, აღა ღააღზუ!

ზუ ოღე ღოხოღზუ.

მ

მე, მუ, მუზ,მუხ, მომ, მაღა, ეღმუხ, ეღემ, ხამ.

მა-ღა, ეღ-მუხ, მუხ-ღ, სა-ღა.

ოხე მუხ.ოხე მუხ ხოხე.

ხე. ხე ეღმუხე. მუხღა მაღა. მუხღა მე. ეღემ.

სეღღა ეღემ. მე ეღემ ზომ ეღემე.

ღ

ეღეღხო

ეღეღ, ღე, მუღ, აღუ, ღოდ, ზოდ, ღუმა, აღაღა.

აღუ ღოდ. ღოდე ხე. მუღ ეღეღ. მუღ ღუმა.

მე ღოდ აღუ ღოდე. აღაღა ეღაღე.

ღე აღაღა ეღაღე. ეღეღ აღა ღაღაღე.

ღ

ღაღაღ

ად, ადულ, დადალ, ხოდ, უდა, ლოდა, ელ, მუზ, ხე.
ხოდა ხე დუდა. ელე ად მუზე ლოხოლე.
ელა მუზა დუდა. დადალა მადუდა. დადალ ხოდალე.
და-დალ, ხო-და, დუდა, მუხ-ლა.

ნ

ნანა

ნანა, ნახა, ნაზ, ნალ, ნელ, ანდუზ, ნედუნ, ოზან, დე-ნა-ხუნ.
მონო ნანანე. ნანა ელალე. ნანოალე ენელო.
ნანა დენახუნ ელალე. ნანოა დენახუნ ელალე.
მონო ნალე. ნალ აღანე. ნალა ზა.

ო, ხ, ე, ლ, ა, ზ, უ, მ, დ, დ, ნ

ნა-ნა, ნა-ხა, მო-ნო, ნა-ნა-ნე, ნა-ნა ე-ლა-ლე.

ს

უს

სა, სალ, სელ, საზ, უს, მეს, ესენ, ესალ, სამალ, უსუნ, უსენ, ოსალ.
სა უს. სა მუზ. სა მეს. მონო უსე. მონო მესე.
სა უსენ. სა ლუმა. სამალ ხე. ღოდ სამალ აღუნე.
სონა, მონო უსე. უსენ დუნელსა. ხალა, მონო მესე.
მეს ხოდალე.

მეს

ო

მიხ

ილ, ინ, მი, მიხ, მილ, დი, ხიბ, უდი, ზიდო.
მე მუზ უდინ მუზე. მონო ილე. მონო მილე.

მის მუზღანე.

ღუსმი. მე ღუსმი ეღელინ ღუსმინე.

ო, ოხ, ეხ, ხო, ხოხ, ხე, ხელ, ელ, ხა, ხაღა, ეზ, ზა, ზუ, ეღმუხ, მე, ხოდ, უღა, მი, დაღაღ, მუ.

ც

ცაც

ცაც, ცამ, ცილ, ცახ.

ცაცღა ხოდ. ხეღა ცილ. ჩამე ღი.

ზუ ცამუზნე. ნინან ცამენე. ადიღენაღ ცამენე.

ცაც აღა ლაცენე. ხე აღა ლაცენე. ნანა, ცახა ლახა.

ქ

ქაღნა

ქაღნა, ქულ, ქაღა, ქან, ქენ, ქამ, უქუნ, ექი, უქა.

ქაღ-ნა, ქა-ღა, ქი-ღიმ.

ნანო, ექი ღოდ უქა. შონან ღოდ უქსა.

ქაღნან ქენე უქსა.

ქაღა ქაღნა. ქაღა ნანა.

მონო ქიღიმე. ქიღიმ ქაღანე.

ნანა, ექი ღოდ უქა.

რ

არნა ხოდ

არ, ღარ, ცარ, ხარი, ხური, ქურ, არუმ, --რო, ამღარ, ახარ, ოროზი, ღოროც.
არნა, ხოდ. არან არნა ხოღაღე. მონო ხარინე. ხარი ხურინე. ხე ცარეცენე. ხენა
ღუღა. არანენ არე საქსა. სონან არა უნექსა. ზუაღ არ უქაღზუ.

ხა-რი, უ-რი, არ-ნა, სო-ნა, ხო-ღა-ღე, საქ-სა.

ბ

ბურუს

ბურუს, ბულ, ბერ, ბინ, ბელი, ბაზა, ქალბა, ბისი, ბულმუხურ, ბარ.

ბუ-რუს, ბე-ლი, ბულ-მუ-ხურ, ქალ-ბი, ბი-სი, ბა-ზარ.

მონო მურადე. მურადენ იზი ბუ ბერე ლოხოლ ლახი ბასქენე.

ბელი ბურულონე. ბელინენ ბურუს ონე უქსა.

ბელი ბურუსონუს ცინესა.

ე

ბელ

ბელ, ბეხ, ბექ, ექ, ბედულ, ებუნ, ბე-დულ.

უსუბი ექურ

უსუბენ ექე ბელსა. უსუბი ხიბ ექებუ. უსუბ უსუნ-უსუნ ექურხო ლანესა. ზუალ უსუბი ექურხო ლაცეზუ.

ექურხონ მუნე უქსა.

თ

თუთნა ხოდ

თუთ, თურ, თაამ, თუმ, თან, თარალ, თოფ, მახათ, ხართ, თარუნ, თორთორ, ხურუთურ.

მა-ხათ, თა-რუნ, თორ-თორ, ბი-თი.

თელმან თუთნა ხოდალე. რისალ თუთნა ხოდალე. რან ხოდინ თუმელ არცენე. ნანან თელმანა ნესე: თელმან, ხოდახუნ ბინთო. ციქი, თარუნა ბედა!

ამდარ, თარალ, თენე, ბაქო.

ტ

ტატურ

ტატურ, ტუტუ, მუტულ, ტოლ, ალატა, ოტ, ტოტო, ბუთი, დურუთი, ტური, ტეტირ.

მონო ტატე. ტატენ დუნელსა. ტანინა ტატენ დულენე.

ქალბა

მონო ბეზი ქალბანე. ქალბან არნა ხოდურე ბისტა. ქალბან ბიტალა ხოდურ
უსუნ ქალაბაქალე. რანენ ალატინენ არ საქალე. ზუალ უქალზუ.

ხოდურხო თეტუნ ბოტო.

ხო-დურ-ხო თე-ტუნ ბო-ტო.

ღ

ასოღ

თაჲ, თორაჲ, დან, დაბა, ღადინ, ორაინ, ბუჲ, დახნი, აიზ.

ღადინ მე. ალლოღ ასოღხო. ქალა აიზ.

ღუჲ ხოდ. ბუჲ თორაჲ.

აიზ

დან სა ქალა აიზუჲან ბაქსა. აიზუზინ მე ბელხუნ ტე ბელ მუღ
ქილომეტირე. აიზუხუნ სამალ ტაღაჲ ალლოღ ბურუხმუხებუ. აიზუე სიბ
ორაინებუ. სა ორაინაღ ბურუღოღ თუმეღე. ტე ორაინინ ბელ ქაქალა
ხოდურებუ.

აღ-ლოღ, ა-სოღ-ხო, ქა-ქა-ღა, ბუ-რუ-ღოღ, თო-რაჲ.

ბ

ბუღ

გა, გუღ, გამ, გამატ, გურათ, გორ-გორ, მუნ-გუღ, გონ, გოროხ.

მონო გუღე. გუღახუნ ხარინე ბარსტა.

მე გამათ ხენე გამეტე. გამათა ხე თენებუ. გამათა ხენენ ბუღბა.

გა

მე გაღა ქალე განე. განუ ალლოღ ხოდურებუ. ძუ ტე ხოდურხო ღაღეს

ბაზაქსა. არის ღაღეს თენე ბაქსა.

ვ

ღვს

ღვს, ქს, მთ, ქლ, ქქ, ღვლი, ქრო, ჰელ, ტნქიტ, შმი, ქლამ

მონო სინიძე. სინიძე ჰელუხებუ. ჰელულონ უდინ მუხტუნ ზომბაქსა.

ა

ამ, ალაამ, ალ, ხა, მახ, მახა, ხალ. ხელ ამე ღოხოლე. ხე ხალე ღოხოლე.

მე ხა ზომ ხანე. მონო ალე. ონო ალაამე. ალაამხო ბეზინე.

ბ

კანაკ

კოკალ, კოდა, კულ აზუკ, კანაკ, ქულბაკ, ბადაკ, ქურდაკ, კორი, არაკ

კალნან ზანაკ კოკალე ბადე. ზუ კოკალე უქალზუ. მე კანაკ ტურინ
კანაკე. კანაკა ნანანე ზა თადე.

კოკალ, კოკალ

ზუზუ კალკალ

მე კოკალა

ზუზუ უქალ.

ყ

დაყ

ყა, ყოყ, ოყა, ბიყ, ყარი, ნაყ, ბოყოდ, ოყოდ, ყურთ, ბაინყ, ყალა, ზოყალ, ადაყ,
ყაზ, ყურ, დაყ

ყარი ყოყ. ბეზი ყოყ ყარიბაქენე.

ქალა ადაყ. ადაყა ხენებუ.

ბურულოდ ყურ. ბურულოდ ყურელმინე ბაქსა.

ო-ყა. ყა-რი, ბო-ყოდ, ზო-ყად.

ბაზარ

მიდა აიზინ ბაზარე. მე ბაზარ ქალა ბაზარე.

ბაზარი სა ბელ არუმ, მუნე თოდესა. ტე სოლო ბელ დეეცუნ თოდსტა.
ქალბან ბაზარე დეეე თოდდე.

ელა თენ ბაკო,

თამ თენე ბაქო.

ო, ხ, ე, ლ, ა, ზ, უ, მ, კ, დ, ნ, ს, ი, ც,
ქ, ფ, ბ, თ, ვ, გ, ე, ეჰ, კ, ყ, აჰ

ტიტა, ტიტა

ლამანდა, ბითა

ენლჰთენაკ ჰითიმუხ: ნანა, ჰელუხ, ადაყ, კაზეო, ქალ, დჰს, ქალნა.

წ

ქოქოწ წირიქხო

ქოქოწი, წირიქ, წი, წილ, წან, წიწიქ, ქოწ, ქოწიქ, მიწიქ, წილდალ,
წინდჰქ.

არე წან. არულოდ წილ. მიწიქ ჰელ.

წი-რიქ, წი-რიქ, წინ-დჰქ, წილ-დალ.

მონო ყურთე. ყურთე ხური წირიქხონებუ. ყურთენ წირიქხო კალენე.
წირიქხო ტისტუნ ეტუნსა.

მე ჰლინ წი კამანე. კამან მიწიქ ჰელე.

კამანა ტატენე დუდე. კამანენ წირიტენე.

გ

გირთ, გვრ, გენ, გელე, დინგ, გიწ, გირ, ნვრგი, ბენგინა.

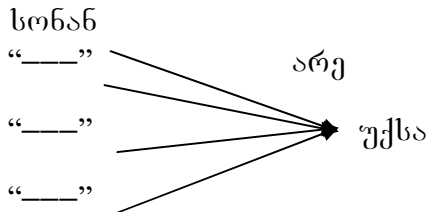
გე-ლე, ა-რუმ, არ-ნა, თორო-კალ.

ბეზი გირქურ

ბეზი გირქურ გელენე. ზუ ტე გირქურხო სა გალა გირბეზუ.

ბიჰსინ არცი კალუნე. გირქურხოხუნ გელე ჰითმუხ, გელე ესლჰთხოზ ზომბაქსა.

ლე მწლიმენ ზა თვზ სა გირქ თადენე. ბიჰსინ ტე გირქ კალკალზუ.

არ, ღოდ, ტულ, მანდარინ.

ფ

ფოფ, ფულ, ფორ, თაფ, ზოფა, ფესუნ, თოფა, ფას.

ფო-ფურ, ხუ-რი, ფულ-მუხ, მა-წი, თო-ფა.

მაწი ფოფურ

ბეზი ქალნად ფოფურ მაწინე. ქალბად ფოფურად მაწიბაქენე. ჰქელ ჰმინ ფოფურ გელე მაწინე.

სოლთან ტაინ ფოფურ მაწი თენე.

პ

ხუპ

ხუპ, პი, ნეპი, პა, ბიპ, ტა, პან, აპ, პატარ, კოპი, ტუმპაკ.

ფაყლინ ხუფ. ფაყლინ ხუფ აპენე, ქალნან ხუპა ტალიქხო ბაფი დაზ თადაღე.

ნანა ბუდკალე ბუდფე. დახ პა ტარ თადალე. პლატარა ქში ბასკაღან.
ტა-პან, ტუმ-პაკ, კოპი.

ხაღა კოღა

ზუ ბიფი დი ხაღა კოღაზ ბაქე.

ხაღან ზაღნაკ წორობი ხუპე ბოხე.

ზა პატარე თადე. ზაღნაკ ყარდაღინ აპესპე.

უსუნლუღენ ტაინ კოღა თაღაღზუ. პა დი თიღა მანღაღზუ.

ცამფანან:

თაფ - ტაპ

თაფან - ტაპან

ფი - პი

მ

ეჟე, ვარ, ვაზნ, ბავა, ქაღაბავა, ნაფ, თავარ, დავუნ, ქარავ, ლევეტ.

ვა-თან, ბა-ვა, ქა-ღა-ბა-ვა, თა-ვარ, და-ვუნ, კა-რავ.

ღირიშ

ღე ზუ ქაღბახუნ სა გაღა ღირიშ ბაქე. ღირიშ ქაღმ, პამიდორ, კარავ, სააღ პიმპიღებუ. ქაღბანაღ ქაღმინ ყოყანე ბუღბე.

ჰ

საჰად

ღიაღოგ

- აღო, მურად ჰუნნუ?
- ჰოღ, შმი, ზუზუ. ჰიჰა ბაქე?
- ბავა კოღა ჰარენე?
- ჰაღ თენე ღარე. ეღატან ჰიჰ უკაზ?
- ჰიქქაღ მაუფ. ზუ სააღ ზანჯუზბო. ღირისტოღონ.
- ღირისტოღონ!

საჰად სანე

- გოგი საჰად ჰემაა?
- ბეზი საჰად სანე, სა?

საეაენა ხაგარ ჰაეა

ბიჰსინ ხაგარ ჰაეა

გოგინენ უკალე ვა:

- ბეზი საჰად სანე, სა!

ჰ

ოჰ

ოჰ, მეჰ, ვაჰ, ნეჰ, ვაგუნ, აჰ, ვო, ბავი. ვო ჰელ. ოჰე ხე. ქალა ვაგუნ. ვა დაე. ბავი ფოფ.

ლე ვო ჰელ კულუბანე თაცე. ტე ვო ჰელენ უდინ მუზინ მაღუნ ზომბაქალტუნ.

ცილინ ბურულო თუმელ ქალა სა ვაგუნებუ. ტე ვაგუნა ჰარ უსენ გელე ოტუნ ცარე. ეფსენ აღალა მალე ჰარე. ვაგუნა ო ბავინე.

უ

იშყარ

ბოშ, ბუშ, მუშ, იშყარ, ქშშ, აშ, შიპ, ვოშ, ხაშ, შჰინ, შჰატ, ხოშქარ, იშკოლ. შჰ-ინ, ქ-შ.

ბო თაფან. თაფან ბონეშო, ფულ თენე ბოშო.

ქპრშ ქალა იშყარე. შონო ბეში შაყინახუნე. ქფრშენ ზავოტანე აშბესა. შონო შჰათ ამდარე.

თარაფსუნ

ნანი ბეში იშკოლინ ჯღლუს მაშინენ კაბაღინა თარაფსატუნ თაცედ. ზუალ თაცეზუდ. ტეტია ბისი შაჰარახუნ მანდი გელე შეფურდან აქი.

ბიჰსინდარი მაშინა ლაცი ვოშან ხაბაქი.

შ

ეშ, ფუშა

ეშ, ოშ, შუმ, უშ, შაღ, ფუშა, ხაშოდ, შუმაქ, ნეშუმ, თაღაშ, ბაშაღ, ფუშაქური.

არუმიდ შუმ. ბაშაღ უშ. ხაღე შაღ. ნეშუმ ფუშა. უშე თაღაშ.

ფუ-შა, ხა-შოდ, შუ-მაქ, ნე-შუმ, ბა-შაღ. ეშ აპენე. კამანენ უშე ქაწე ზუალ თაღაშხოზ გირბსა.

შუმ

შუმა უქატან,

შოტად სა კოტორ,

ოყანე ბითი.

შუმე კოტორა,

ოყახუნ ეხტი,

ნანან მუჩეფი.

თადეუნ: შიქილ ზედანან აკიტოლო უფანან.

შ

ბაქუ

შქ, ქურ, ქუქუ, ხუდარ, შუ, დუქან.

ბა-ქუ, ხუ-დარ, დუ-ქან, ქუ-ქუ.

ადილ შმი

ბეზი ბავად დოსტ ადილ შმი ბაქუნანე ბაქსა. შონო უსუნ-უსუნ ბეში კოდა

ყონადე ესა. ელატან იზი ღარ ელნურაალ ენეშტა. სა ხაშ ბეშ ადილ შმიყა ელნურ პურუმ კარეტუნოდ. სა შამატ ბეშ კოდატუნ ბაქი. ვადბაქატან ზაალ ბჰქუნტუნ თაშერი. შჰჰრე ბოშშამუნ თარაზფი. გენგ ქუხოხ, აღლოდ კოჟურ, საალ მეტრო ბეზი გელე ხოშენე პარი.

ო

ოხაალ

ოფ, ოლი, ყოფ, ბოყ, ვოლ.

ხოდინ ვოლ. ხაშოდინ ოფ. არულოდ ოლი.

ქაღნან ხაშოდა ოფე დუდი. ბოკალა ოლინ თეტუნ გალდო.

ოხაალ

ოდულ ტადი უსუნ-უსუნ ოხაალანე თადსა. შონო ოხაალა თადატან იხოლოხუნ სა ხატუნ თაშტა. ხაჟენ თარაფი აჰუნინ ჰეგანხო ბაღანებსა. ოვლბახონალ დოფტუნსტა.

ჩ

ჩურ

ჩილ, ჩურ, ხუნჩი, ვიჩი, ჩახ, ჩჰ, ჩოვალ, ჩალხალ, ჩარ, ჩალ, ჩარჰყ.

ვი-ჩი, ხუნ-ჩი, ჩ-ლი.

ჩღლინ ჩარჰყ

ზჰქარან ბაზარესუნ ჩღლინე ჰაყედ.

ჩღლინ იზი ქალა ხუნჩი მაწინანე თადი.

მაწინენ შოტო თჰმიზები, კაწეფი. კაწეცი ლოყმოდო ზაპეფი ჰჩღლინ. ღანესი წილე ლოხოლ.

სა ჰემა ქარჰ ჰჩღლინ თარანედი. ჩარჰყ ანეპი. ოშა არცი ჩღლინ ჩარჰყ ქჰტუნ.

ცამფანან: ქაღნან ჩურე ჩახე. მოზინენ მანენე.

ქაღნან ჩურა ჩახპი ჩარკალე. ოშა მოზინა თარბალე. მოზინენ იზი ნანე წუმკალე.

ჭ

ექი

ჭემ, ჭემენ, ჭჷი, ეჭ, ჭაპ, ჭიქ, ჭიჭი, ლჭურ, ჭაპალ, ჭაღა, მეჭ, ბჷიჭ, ჭჭიქ.
არუმინ ეჭ. ადეს ჭჷინ. ხუპეჭ ჯოყლა. ბოკოსბალა მეჭ. ხოდე ჭიქ.

ექ

ექ მანდენ ტაპკალა,
შინ შშბალა ბემ გალა?
ექინან ხური – ქალა.
კალფანან ჰა, კალფანან,
ჯომ მანდიტუ კალფანან!

ჩ

ჩომოს

ჩო, ჩომოს, ჩომაწი, ოჩა, ჩახ, ბაჩ, ჩუფუნ. მაწი ჩო. ჩომაწი ამდარ. ბაჩ
უსენ. ჩამენ კოვალ. ჩომოს ჯადეცი. ოჩალ გამეცენე. ხაფენ ხაფე თურა თენ ჩახკო.

ჩ

ჩაჩი

უჩ, მუჩა, ჩოჩა, ბაჩან, ბაჩანა, აჩამ, ჩაჩი, ყაჩ, მუჩილი, კოჩ, კაჩი, მუჩანაყ.
მუჩა ტულ. ჩოჩა ეშა, კაჩი ამდარ.

არაზენ ჰაფეცი ტულ მუჩანე. ამდარ ყარიბაჩან თენე ბაქო. დოლოზნა
ხოდალ ჩაჩინენ მესე ბიყე.

კალ ნუავაბაქალა ამდარ კაჩი ქინანე.

ბაჩანა

ფურფა, ბაჩანა, ფურფა!
სა ბემ სეფანე ჩურფა.
დოლდაშ ჩურელაფივას
მეს ბიყატან ზა კალფა!

ფურფა, ბაჩანა, ფურფა!
ჰუნ ჰარ კალა თარაფა!
მადა ჰდლუხ აკაინ,
დახუნ დირისთილულ უფა!

ღ

ნახერ

ზღლ, ყერჩი, ქერგტ, ზღლზღლ, კვზტა, ფახერ, ნაღღლ, სღღღრჩი.

ფახერ ლევეტ. ზღლ გურატ. ბოსჩ ნაღღლ. უყუნ სოდალ ქერგტებუ. შო
თადახუნ თაფე ღოხოლე ჩოვაქსა. სა უყ ბაღაღბი ბურევსა შოტო კ რამფსა.

ცამფანან: ჩურ – მოზი, ვქ – კოპი, ეღელ – ყალ, ქოქლოწ – ჭირიქ, სა –
ქუნჩან.

შიქილხო ბელი წიურხო უფანან.

გ

ბგბგ

ბჭუნ თაღაღა დაყე ღოხოლ ბგბგ გელენე. სა ღი შჭჭრედან თაღსაღ.
დათაშაღა მაშინ მე ბგბგღოხოუნ სუნტა ღოხოლ ჩურეფი. ბგბგ სა ოვე ღოხოლ
ღახეცე. ოვ ბგბგუნ ოყახუნ ჩოვა ქი თანესაღ. ბგბგუნ ბელხუნ ოშეღ რაღანფი.
ღშა მაშინა არცი დაყაღა ბაჭტი.

შ

კოქ

შეე, ქეჟუხ, ქეჟე, ქეჟ, ათაჟ, ლჭუჭ, ყჭუ, გარაჟ. ქეჟე აღაღმ.

ბეში კოჟ

მონო ბეში ქლოჟე. ბეში კოჟ სა ათაჟე. იზი ლოსოლნუს ქირაშიტენე ბუტესე. ბესი კოჯ ხიბ ოთადლანე. ოთადხო ქაქალანე. ბეში აიზე ბაქალა კოჯურხო ქალა ფაჟ სა ატაჟე. გელე ატაჯლა კოჯურხო სჰჰრეტუნ ბიესა.

ჟ

ჟოლ, ჟოულ, ჟომოს, ჟოდულ, ჟიკ, ჟუჟ. შულე ოჟულ ბოხოდე. ოჟ ენესა.

ოდულ ზუზუ

ლაკლაკეცი ვაჟ-ვაგუნ,

ფინე ქი, ჟოდულ ზუზუ!

ფურფი ჰარე ბაჩანა,

ფინე ქი, ჟოდულ ზუზუ!

ფ

ფილ

ფარ, ალაფ, მაფარ, ქაფ, აფარ, ბიფარ, ფი, ფიტტი. ლაშკოჟ ფარესა. ნანან დეჟე ჩოდესუნ ქაფჟ ზაპეფი. თუმინენ შაჰატ ფიტტინე ფარე.

აფარ

ნანნი სანამ დანდჟ კოჟა ყონადან თაცჟე. შოტინ დანაკ დავუნინ აფარე ბადი. დან ჰარტუ სა აფარე თადი. ტე აფარხო ჰანან. სანამ დანდჟ ფიან: დირისტ ბაქა!

თადესუნ: შიქილხოსტა აქელალა ამდარხონ ჰიქტუნბესა?

ჯ

ჯამ

ჯუ, ჯინიქ, ჯაილ, ოჯას, საჯ, ჯჰჰრჰ, ჯად, ჯიჯირ, ჯალად, ჯარდესუნ, ჯამ, ჯირ, ჯოდ.

ჩოვალ

ჯიქ, ჯიქ, ჯიქ ჩოვალ!

მაიანუ, ჯინჯიყ ჩოვალ?

ვანაკ ქზუზ ციფიო

ჰეტანაქე თენ ჰარიო?

რ

რდ, დრმ, ქრდმ, ქრბრ, ბრვ, ქრდუნ, დრმმ.

ნოურგოლ

ბეში რაონა სა გოლებუ. ტე გოლე ვი ნოურგოლე. ნოურგოლე ხე გელე აწარე. ნოურგოლე დაე კბვლმ შპვრეხუნე ჩოვაქსა. რაონინ იშქოლხო კალკალა ჯდლუხ უსუნ-უსუნ ნოურგოლმ თარაფსატუნ თაფსა. ელალა ხაშ დანალ ნოურგოლმ თარაფსა თაღაღან.

ცამფანან: ალატა, ბაღანყოფ, ბზუქ, ღმნ, ქეშტან, ჩჩიქ, ქმმპ, ბრვ.

ბ

ბირინძ, ღანძილ

მაწი ბირინძ. ოყოფა ბიყეცი ღანძილ.

ხოიღ

თუბულ ქაღბან ეხლვთებსა:

- სა ჰემა უსენ მოტოხუნ ბეშე ადიზე ხოიღუნ ღაჩეფ. ხოიღა სა ჰემა ხაშ ბეგუნღსად. ხენა ქამ ბაქსა თეგუნ ბარეფ. ბირინძ ჰარი ჰაჰატან ხენა ბოტუნსტად. ბურტუნჯსად ეხბსა. ეხეცი დუყურხო ჭრუტუნ ზაჰეფ. ოშა ტაპტუნნეფ. ჰაყესად ყღლჭღლა ბირინძ.

ოშა ტე ბირინზე დინჯნუ ტაფი ყღლჭღლასუნ ჩეგტუნქსად. ბანექსად მაწი ბირინძ. მაწი ბირინძხუნ ხუფი, ჩაფოი, სიღოღ, ჩილოვტუნ ბოხსა.

უ

უყნა სოდ

უჰ, უყ, მუჰ, მუყა, ვუდ, ბუყაღ.

არანი უჰ სუნჩინებუ. შოტინ იზი სუნჩიმულო გელენე ჩურესა. შოტოლოდ ჰარ სუნტუ აკატან უქესუნ მუჰე ბაქსა.

ნანო მე აშლჷ გელე მუჰე.

უჰნე სოდინ თუმ ბაღა!

ნანაღ, ბაღაღ შუმ ბაღა!

უსუნბა აშლჷ თაქი,

მაბაქა ასშუმ, ბაღა!

უსუნფესუნ: უჰ ბოყენ, უჰ უყნა სოდინ თუმელ უჰ უყე უქსა.

ოღაინ

პიმპიდ

კორი-მორი მუყანე,

ხაზალხოღალ ოყანე.

ქულ ბოხოდი ჩუქაინ,

ჟომო ღახი უქაინ,

ჯჷრედო წაღნედო,

ვა არუღო ბანედო.

კარტოპი

ვაგუნა ბუღოში,

ციციქე საქე.

ოჭაღინ ოყა,

ინ ჭაპე ბაქე.

მე ჰეღ

“თაღ” უნკო, თათენეღო.

ფუღ ცინჰამფი ბენეღო.

გაღანეღო, დუნეღო –

სა დავანე მე ჰეღ.

დაე აქესტეს თენ ბაქო,

ჰშ ბიეესტეს თენ ბაქო,

სა ჰით ფეს თენ ბაქო,

მუზ დავანე მე ჰეღ.

სა ქაროზ თენე აქე

ქაღანუტე ზომბაქე

ხოსბაღ, ცარკაღე ბაქე –

იზ ბავანე მე ჰეღ.

სა თორაღ კაცუღი

(ჰექჰჰ)

ბაზარე თოღსტენაკ ქოღსოზი ბოსტანასუნ კაცუღი თაშაღა ჰარაბა ქაღა დაეა ჩიეღატან ქანზგა მაწინე ბაქსაღ. ჰარაბაჩი უსბენ “ჰოოჰა!” ფი ქლურხო ენეჩი, მემაჯღად შოტოღოღ ბეში თაღაღა ბუღუმა ფინე:

- აღ ბუღუმ, ენე დაეა ჰერეღან, ქლურ იჩან ტაღაღტუნ, არცაჰარაბინა!

ბუღუმი ჰარაბინა ღაღსუეა ბურვსუნ სანე ბაქი:

- უსუბ ჰმი, ნეხტუნ ჰოგაქი შუ ვი ყონში ბეღლზრჰეა ხოიღ ბეღაღა ასღანა ენეეღენენ თაშერენე. ჰორთუნ ბაქი, სა ხავარ ტთენებუ? ჰაბაქი ჰართუნ?

უსუბენ ბუღანე გაღღი:

- ბახტავარ ვი ბეღ. უშე თაციტოღოღსუნ შუა ჰოშ ჰაბაქი? დრქინზ ბოსი ჟეა ჰაღ ბაქო? შოტოღოღ ის სიბირზ პაპესპიტუნ ბაქო.

- საღ ბუნაწუღოღ ბიღინ ეხტაღღა ვწ თენე. ამწი გაღღა ამბარხოღ ჯღღუღოღ დეთიმტუნ ბარე. ხოღიღინ ოჯღინა ვწბაღღა სა ღარღღაღინა ბიცი თატუნწტა, წიღაღღ ღღატუნხსა ხაღკე ღწწმწნ. მე ოთუბ ვუღ ქეღე ბიჰო უსენე ბაქი.

უსუბენ სა ვოწ, სა ბეწ, ბეღღ: – ბუღუმ, -პინე, -ქსიბ ამბარწუ. ბუღ ნუპაყაღღა გაღღა ღწწმ მბაღღა. ვახუნ,ზახუნ, შინა ვწ ხავარ ჰაყსა?

ღწაღღ ჯუნუხუნ ქისწქ ჰევექი სა პაპიროწე ბწჭურფი. შოტო ეომო ღახი ჩახმად – ყოვანე ყოვანე ჰევექი:

- ჰოღ, ბუღუმ, შაჰატე ეეხ ბაჰტი. ნწნი ჰირგვ ოზწი სარაღინენ

ჩურეცენე ოზი სევიჯი ვქელ ბოსტანინ კომისღონ ბაქანე. ბრიგადირენაღ შოტაღ ჯიღთ ოყა საქი ზანე თწინბე. სარაღი ნწნი ქიმქინწნე ჰარე. ფინე ბუღუმ ჰირქჩი თენე, შოტო ბოსტან ეხტიბწრბეს ტენე ბაქო. ბეზი ბიღინ მე გაღეფი. ფიზუ ად ბავახუნ ხავარ ნუბაქაღღა ჩწქი, ვა ღირისთი კოღხოზ ეხტიბწრბეს ბანექსა ზა კაჯუღი ეხტიბწრბეს ტენე ბაქსა? შაჰატე, უსუნ ჰერი თანეცი. ჩურფიღინიღ, ავაზინ ეხღწთ ქეღე ბაქაღღე.

უსუბენ პურუნ ბუღანე გაღღი:

- ღიმ ნაჰავ. სარაღი ხათაღუ ჩუჰუხე. შოტაღ ფერეგარეხუნ წოვაქაღღტინ

ოზი არცაღღმუღონე ხამე. უნეო, უწე ბიყეღაღღა ამღარხოხუნაღ ხავარ ბუტუხ.შოტოხუნ ეხოღ ბაქა, ჩურფი გაღღა ვწღწნ ბაჰტი. ჰოღ..., სა ქუღა ბოხოღა, თორაღინ კაჯუღღინახუნ თაღა, პუწურბენ, უქენ ხენეზაღუღ ბოტბაქეყან.

ბუღუმ ირწზი თენე ბაქი:

- ქეთწრ ვწ თენებუ. თორაღინ კაჯუღღინა ბაზარე თოღღაღღან. თწწინენაღ ეღღღინ დეყე ჩწრწყ უქაღღან.

უსუბენ დაყე ბოხოღინ თორაღინ კაჯუღღინა გეღენე ეეხ ბაღი.

ბუღუმაღ გწჩი ბუღუმეღ. ჯიღთინ ღოხოღ ჩურეფი:

- ბართა მანღევან. თოღღი ჩწრწყ უქაღღან.

ჰაღწრენ თენე ავაღ ტე თორაღინ კაწუღღინენ შოტაღ ბელ ზინზიღწ ციკაღღე. ჰწღწ, შოტოღღოღ ჰარაბა ნეშუმ ხენა ციღატან სარაღი აღიზინ ფოჩტა არცენე. ენკევეღენანე ზენქბესა. შოტო ბეღღეღბი უკაღღე: სტახანოვი წიღაღ კოღხოზი ბოსტანახუნ ბაზარე თოღსტეღნაკ ცამეციტუხუნ აგუზ კაჩუღღიტუნ თაშერე. ენკევეღენენ ზწწქბაღღე მიღღიცინ ნწჯწღწნიქე. შოტინაღ ამღარხო დაყაბაღღე ბაზარე. კაჯუღღინა ადზაპკაღღტუნ. დუღ ქიღო აგუზ ჰეღაღღე. ქაღა სა აქთ ცამეკაღღტუნ. ოწაღღ ბურჯაღღე სიღღისტ, სუღ. ბუღუმა სა უსენ ვწ თაღღაღუნ. ბიცი თწრმინწ დაყაბაღღტუნ...

მოროს ოშა ბაქალე. ისე ჰქვამს ტეინ-მეინ ჰითკა დაყ თაღალა პეა
დოლდაშენ უსუნ-უსუნ ეღელინ დეყე ჩრჭტუნ ეგეს ბასტად. ჩურფი ვშლჷ
ბაქსტუნა თეტუნ ავაა. ვა ბაქიდიტუნოდ, თორაინ კაჯულინა სა ბარტუნკოდ
მანდანე? პუჭურბი უტუნქოდ. ამწი თორადახალ ჭაღახუნ სურუკტუნბოდ.

ჰარაბა ბაზარი დარვაზინა პაპაზ-მაპაპაზასტა მილიცინ ქორმაღა პეა
თანენ დაყა ბოტესელი:

- ჩურფანან! სტახანოვი წიდალ ქოლხოზახუნან?

ვშლჷხუნ ანდას ნუბაქალა ბულუმ ჰარაბინახუნ ცირე:

- ჰა ტე ქოლხოზახუნან. ჰიქნან ჩურუფა?

ოშაალ ჯუნუხუნ სა ჰემა ქალზე ჭეკვი:

- ბედეს ბანანქო. ბიპ ბაჭა ყა ქილო კაჯულიან ეჩერე. ქილოდა სა მანთახუნ
თოდაღაღაღან.

- გელე შაპატ, ქალზხო ეფა ოშანენაკ. ჰარაბინა ჭიანან ყაფანი ბეშ. კაჭულინა
აზაფაკაღან.

ჰარაბინა ჭიტუნდი ყაფან ბაქალა კალა. ბაზარკომა კალტუნფი. ჯრდ პეა
თანალ ეტუნჩერი. თორაინ კაჯულინა მოშუქსოხუნ სუნტად ბოშ ამწიტუნბი.
კაჭულინა აზაპოთიუნფი. ნაქლაღნოდა ცამეისიტხუნ ვუე ქილო ავუზე ჭერი.

ბულუმენ ბენედი გელე ფის გაღანე ბაინე ბაქე. მილიცინ ვშბალხო
ლოხოლ გოროს-გოროს ფულე ტარადი:

- ად ნწწლნიკ, ტე თორაინ კაჩულინა დაყა უქსენაკტუნ თადე. ბეზი ოზანყან
ხოს ბაქი. უქსა თეზ ბართი. ფიზუ თოჯანდო, იზი თწწინენ ჰარტინ სა ჩრჭყან
უქო.

- ჩრჭყ უქსუნ. ჰარ ღი ვეხ ლარი ამდარხოხუნ სა შაღონ ბიყი ბატუნე
თურმოლო. პურუნალ ზიანხორ ვშურხოხუნ ქულ თენან ჰაყსა.

ეხლეთე ბაზრკომალ გვრებაქი:

- ნაქლაღნოდი ბოშ ავუზბენ. თწწინჷ ქოლხოზა ჭოვაქესტუნდო. ოროსტუნ, აქტ
მაცამფანან.

ირზი თეტუნ ბაქი:

- ჭო მადულო. აქტა ცამკაღაღან. დას დაყაბი ამდროხონებუ. შა ქილოალ ჭაპბეზ
თეღან ბაქო. თენან აკსა უსა ალაბი იზი ოყა მოზიტუნ ჯავესა? ადლუხდახბუ.
ნესე, ვახ გელეზ ჩურუსა, ამა ვახუნ გელე ზახუზ ჩურუსა. ნესნან აჭჷ
ქოლხოზ ცარკალხო თწწინან ჩურფე ფი დახეატუნ ბონა ბადი?

აქო ცამეცი. მდარხონ ამტუნ ზაფი. ილიცინ ვშბალხო თატუნცი.
უსუბენყა ბულუმენალ მოშუქხო. ზაპტუნფი დახტაკხო ლოხოლ. კაჭულინა

ბიექსტო თოფი ჩრტუნკი. უსა, ხნეზა, ჰამალ უქ ხახა ვადტუნბაქი აიზე.

სა ჰემა ღინეხუნ ოშა შოტოლო აიზინ ინსპექტორენე კალფი. შოტად თოლოლ რადონახუნ ჰარი სა ამდარებუდ. ჯადილ გარე. “კაჭული ბაშყალხო” ჰითოპესედი. ვო-უჰ ფერა ქალზა ცამფი ბუფები. სუბაად, ბულუმაად აბე ზაფესტი. შმლზ ჩრქი თაღატანალ ფინე:

- აზე ბაქანან, უსუნლუდენ კალკალტუნ.

ოშინ შამატ შოტოლო სუდდენე კალფი. იჯლას სა საჰადახუნ გელე თენე ზაფი. ალახუნ-ოყახუნ ჰითოტუნ საქი, ხავარტუნ ჰაყი. ოშაალ ფიტუნ:

- ჭრშ ჩურფანან, კალკატან ენანლო.

სამალ ჭოვაქი კალტუნფი. სუდდან ბულუმენაკ სა უსენ თურმზ, უსუბენაკ, საალ ბრიკადირ ვურდალენაკ ვო ხაშ იჯბარი შმე კალფი. ულუმა ჰა ტეინ ბიყი თატუნშერი.

ბულუმ ბიყეცი ღინახუნ ხიბ ჭოვაქი ბაქოდ. შჰჰრე თაცი ამდარხონ ტეინ ფის სა ხავარტუნ ეჩერი. ფიტუნ ბულუმ შმლინ გალა დურუტინ ოყა პურენე. შა თორად კაჭულინენ შოტად ჩულო სუფურ, ჰლულო დეთიმ ბარეტი.

ხოზამანდხო

(“ლაშკოდ” დრამინახუნ სა აქესუნ)

აქესუნასტა ბუტუნ:

1. არის – 40-45 დშლუ, ღარე ბავა.
2. მურად – 40 დშშ ოშა აიზლუ, ხაჩბავა.
3. ჰარუნ – 50 დშშ ოშა აიზლუ, ხუჰარი ბავა.
4. სორუმ – ხუჰარი ნანა.
5. ქპრშ – ხუჰარი ტადი.

(უშენე. გირეცი, თამიზბაქი სა ოთად. ისტოლინ ლოხოლალ ოყალოდახუნ ბოკალა სა ლმფუნებუ. ფზრდვ ვადელალა ქინზ სა ჩუჰუხ ოთადა ბაცი ლმფინზ ალანებსა, სცლჰინა, შოტად ლოხოლ ბაქალტოდო ფულ ჩურეექი თანესა. სამალ ჩოვაქი ტე სოლო ჭომოხ ვადესა. სა იშყარ ბონა ბაცი შოტო სამალალ გენგ ვადფი ბაჯანეხუნ ბონა ბადალა ამდარხო ნესე).

ჰარუნ - უსუნნან ჰარე. ჭრშ მაჩურფანან. ჭოვაქანან, არცანან. ფიინ ლოხოლ გაგახბუ.

არის – პურუნალ ბიძს ხეიროყან ბაქი. ეფი კოდა კამიშ მუჟუდა ელაან.

(არის, ბაჯანესუნალ სა თან კოდატუნ ბაესა. არისი ამნაბელ სა კვგუნებუ.)

ჰარუნ – დირისტ ბაქანან. პურუნალ უსუნნა ჰარე.

(ტე სალო ჩომოხუნ სა იშყარალ ბანესა).

ჰარუნ – აე ქპრშ, ჭოვაქა, არცა, ყონადხოალ არცესტა.

(ქულ-ქიე ბიეი, აქშემკა არტუნსტა. არისენ კვგინზ იზი ტოლოლ ღანესსა).

არის – სამალ ჭჷდიან ბაქი. ჰარუნ იშყარ, აშურ ჰეთორ? გელე მანდაკ ენ ბაქსა?

ჰარუნ – დირისტ ბაქა, აშურ შაჰატე თაესა. სავანა კოდახუნ ჭეზსა, ბიძ ბაქამუნ ეზე, ხე დუდსუნინ ღოხოლზუ. საჰა ღინენ არუმა ხე დული ჩარაზკო. ჰუნ ჰეთორნუ, ცილ ცარფი განხო გოჯუნ აქესა?

არის – ბუხაჯულო შუქურ, ქიზ ქინ ჭერენე. სა ქუზ ეზბალა გაზახ მანდე. ჰაჰ ბაიზ, მე სამათ ჩარუზკო.

ქპრშ – (სამალ ოსტადარახუნ) ახარ, აე ხუჯრმუხ, აე სორუმ, ჩიძ უსუნბანან. ყონადხო ბოხოე აეტუნ ჰარე (სორუმ ბანესა).

სორუმ – არის ვიჩი, უსუნენ ჰარ, მურად ვიცი, უსუნენ ჰარე. ბულ აშლზ გზრბაქენე, ეფი ედსუნა ტეზ ავა ბაქე. არის ვიჩი, სონა ჰეთორ, ჰემა ღინე თეზ აქსა.

არის – გელე დირისტ ბაქა, შაჰათე. ერეყა პუჭურბი ჩრქედან. ისაღ ნედუნინ ბუეკალინ ჰაეხე. ეშლინ ქიეხუნ ფულმულო ვაფეკს ბაქაინ, უსუნ-უსუნ აქელო.

ჰარუნ – მურად ვიჩი, ადღენაკ ბიყალა კოჟა მადა პაპესბეს ბაქენუ? ბარინა ზაფესტი ჩარნანქი?

მურად – გე ბერეზარე ჩრტუნქი. აჭინზხუნ დურუტინ აშლზტუნ ბურვსა. დირისტლულ ბაქაინ, ელადა შამათ ბაშტურა ეხტაღდან.

არის – ვი უსტოლხ შაჰათ ამდარხოტუნ. შოტოლო ქაფმადა. კოჟა ვი უკალა ქინ ბიყალტუნ. (სორუმ ბონა ბაცი პოტნოსი ბოშ ეჩერი ჩაფენ ბუე ადაყხო ამდარხო ბეში ტაკენე).

მურად – მონო ღაფ ბეზი უქესუნე ბაქი. სავანინახუნ ქალა კანდზ აშლზ ბაქე. გელე ხენეზაზუ.

ქპარაშვი – ად ხუნჩი, ანკსა მურად ხენეზანე. შოტინ ჩაყან უღო. ჰუნალ უქუნა უსუნბა. სავანინასუნ თაფანა ფუშეელ ლახეზუ, ბიძსინ ხუნჩე კოდა უქუნ ბაქაღე. მიდა სა შამატინ ხელა ეხტალაზუ.

მურად – უნკო ტადი გელე ბუსანე. შოტანაკ სა ღუსმიშუმ ეჩანან, ნაწილბეყან. ბეზი უმ უქსუნა ექენ სამალ ოსანენაკ. ბეში ჰეტანაკ ესუნა სა უქენ, ჯოღაბა ავა ბაქენ. ოშა შუმ უდანქო. ჰარუნ ვიჩი, ავანუ დან ჰეტანაკან ჰარე?

ჰარუნ – მალ-გელე იბაქეზუ. არისენ ნაწნი ჰით ვაეფენე. პურუნალ ჰით ექინე. უფანან, იბაქენ. ოშაალ ბეში ჰითაან უკო.

არის – (მურადი ღოხოლ ბეგო) ხაჩბავა, ჰით ვინე. უფა იბაქენ. ჰა, დე ბურვა!

მურად – ბურვა ნეხნუ, ბურვაზნე. ჰარუნ ვიჩი, ნეხნუ ბეში ჰეტანაკ ესუნა მალმულ ავანუ. ბავოლო ჰითე, იბაქინ ბაქო, ნეხტუნ სა ხუჯარ სა ღარეე. ბეში არისი ღარენ ექი ხუჯარანე ჩურესა. ჯოღ შაყყინასუნ ბაქადინალ, სა აიზლუდან, სუნ-სუნას შაჰატან ჩალხსა. ჰით ჰეტანაკ ბოხოდაზ. ჰარედან ექი ხუჯარენაკ ხოზამანდლულა. ექი ჰით ავანან, ბურხენ შუმ ბოსტა.

ჰარუნ – (იქირებსა) – ბეზი ჭომხო მუჰ წიფენ ვადესუნა დირისთი ბაქანან. ნეხტუნ პაპი ხუჯარი ეონჯეუხ ბაქსუნ ზორ აშე. ვახუნ ჰიქ ჭაპბაზ, ხოზამანდხო ქიელხუნ ფულ ვადეგ თედან ბაქსა. სუნთიუ დაყადან ბასტა, ტე სოღონე ესა. არისაალ, სონა ხუნჩაალ ჰელელუდახუნ ჩალდანხსა. ჰალალ ამდარხოტუნ. შოტოლო ქალაბი ჰელალ ფის თენე ბაქო. სა ქამასი ჰით თეზახბუ. ხუჯარ ქალაბი ნანანებუ, სა შოტოალ უქენ, ავაბაქეყან. იზი ჰით ფეყან. (სამალ ოსტადარასუნ) ად სორუმ, ავანუ, მე ისყარხო ბეში მიდანენაკ ხოზამანდლულატუნ ჰარე. ნანანუ, ჰუნალ ვი ჰით უკალანუ.

სორუმ – ად ჰარუნ, კოყინ ქალოო ჰუნნუ, ზახუნუნ ხავარ ჰაყსა? ჰუნ “ჰოო” ფიტუხუნ ოშა ზუ ჯოღ სა ჰითუზ უკო? ზა გელე ჩთინან ბასტა. სა აშალ ბუნე. ღარენყა ხუჯარენალ სუნ-სუნას ჩალხიტუნ ბუყო, ჩურეციტუნ ბუყო.

მურად – ზუ ბალანა ბძსინ ღარა აქეზუ. ფინე ხაჩბავა, ხუჯარენალ ავანე. აშ შოტა ნანა-ბავახუნე ღაჭა.

ქპარაშვი – ზუალ ჭოგაქი შამატ მიდა ბაქეზუ. ხუჯარენ თენე ჭაფეზსა. ექი ღარახუნალ ჰით ბინეთი. ფინე ტადი, ვანან ავა. ზუ ტადინ, ნანა-ბავად ჰითხუნ თეზ ჭედო.

სორუშ – გელე შაჰათე. ვან ჰარ სა აშლ ავანან. ხავარნუტ მადილო უნკო სა ზუზუ. ზა მანდაინ, ირზიზუ. ფორთბანან, სა ტე კოდა ჭერი ხუფრი ჟომოდალ აკაზ. ბედაზ იზი მაღ ჰიჭ (თანესა).

არის – ად ჰარუნ, აშურ ჰარი დაყენალ თაღლანე. ქალაბჟან, ლაშკოზბინ კოჟ-მეს ბესუნალ ბეში ოზანენე. ჰიქე უკაზ, ბეზი ღარ ფის ადელ თენე. ქალა-მიწიქ ჩალხალე. ხუფრმულო აყა ბადეჟან, სა ღარე მანდე. დანალ იშყარ – ჩუჰუს თურელხუნ ბისტახან. კოდა ბინე ბუყო, ამა ეხტანე.

ქაპრუშ – არის ყუდა, უჭ მახახაფა. აით ეფინე (სორუშ ბონა ბაცი ჰარუნი უმულო ჰიჭნე ნესე).

ჰარუნ – ად ყუდოხ, ტაინ აითმუხ სერინე, აშურ ეფი უკალა ქინწე. შუმა არხაინ ბოტეს ბანანქო.

მურად – არის ხაჩბავა, ჰიჭნ ჩურფილო. დან ყუდან ღახი უქუნხოთ თამა ბეღამუნ, ჰუნ ჰაფინზ ვადვა. ჰიჭ ეჩერენუ, ტაკვა ისტოლინ ღოხოლ. (არისენ ჰაფინზ ვადენე. სა ჯოჯა ეშალ ჭევექი ღანესსა ტალექინ ბოშ. სორუშენ ტალექა ეხტი ჭოვანექსა ტე სოლო ოთაღა).

მურად – ჰარუნ ყუდა, ქაპრუშ ყუდა, დან ბეში ესუნუნ ოშა ავადან ბაქი. ჰალვინახუნ ეხტანან, ეფი ჟომო მუჯაბანან. (ამდარხონ ჰარტინ სა ღოყმა ჰალვა ეტი ნესე. “ფულ ხაშყან ბაქი.” მურადენ ჰამალ ადაყხო ფინე ბადე. სორუშ ჯოჯა ეშე ვილო იზი ბოშ აქელაღა ტალექ ქიე ბანესა).

სორუშ – ად ყუდოხ, ეფიად, ბეშიდალ ფულმუხ ხაშყან ბაქი. ეშე ვიტუ ხუფრენ ეხედო. ვიტუ ეჯერეზუ, ბეში თზზ ეზნანაკ თაშანან.

მურად – ყუდოხ, ის ზა უმუხ ღახანან. ექინან, ადაყხო ეხტენ, ბეში პ წიწიქი – ღარეყა ხუფრი დირისტლურა დუდენ. ოღულიყა მიდანი დირისტლუდა!

ამდარხო სა გაღა – ხუჯუსტანე! ფულმუხ ხაშყან ბაქი ღარეყა ხუფრი დირისტლუდა! (ადაყხო სუნანე ღაფსტა. ტე სოლო კოდახუნ რადიონენ თადელაღა სა მაღე სსე უმულო ღაფსტა. ფარდ ბუტესა).

(ჩარეკი)

ქაბოდოხუნ, ბაგოდოხუნ იბაქიფოროს

ბოგოდო ადითმუს

კარანფუს გელე უქალტა ლაშგოდე იზე ელო.

ჰუნ ქალა, ზუ ქალა, პოდ ჩურა შინ ჩახკალა?

სა ჯი კულალ ვათანე.

სათსა ამდარ ქოქე ბოშალ დოროხე.

ამდარი თოდ შაჰატ ცინე.

შუმ თასტუნეტუნ შუმლა ბაქსა.

სა კთამ ვშ ვიწ ადითახუნ თოდეხე.

ქალატინ ციფითუ მიწიქტინ გირებო.

შუმლა კოჟა ბეჭარენალ თენე ცარკო.

ჟოდულა ვშბა, იგენა ქჩხპა.

აქჩინენ ამდარა ჭომადინებო.

ყონშინ კოდახუნ ჰარი ხუპენ თაფან თენე ბოშო.

ხენა ჯიფარტუნბო, ჟქ თეტუნ ჯიფარბო.

ერეჟ პემპეალი ბოშე ჭოჭო ბაქსა

სოდო არუხ ბაქატან, ტე სოდო ხენე ბაქო

თოდმანგ ჩადინა უმულ ბაქი ხუფი თეტუნ ბოხო

ჩურ ჩახეცეყან, ლაჰა ბადანელი.

ჰარ სოდინ ხაზალ იზი თუმელე ბარსტა.

სა შაჰატ ხრ ფი ღარ ფესუნე

თანუტ სოდენ სოჟი თენე საქო.

ფაფაჟა მიფენაკალ ლატუნსსა, წიფენაკალ

თოდსტუნ ნუჩურელალა ბელინ ღოხოლ თოდ თეთიუნ ლახო

ბუსა ხაფენ თენე ბაფკო
თოროკალ ბაშესუნენ ხა თურუნყავალა თენე ბაქო
ქუჩან ბაფკა ხანე ბაქო.
ძინოლოდახუნ სოზამანდ თენე ბაქო.
ბურულო ლაღატან ვაბაქი ციფსუნაალ ეფეს ბადა.
ყრჯინენაკ ჭუფუნ ყუჯფესუნაალ ყახანჯე.
ოვენ ჰშიშ კოკალ თენე ეჩო.
შითენ თაფან თენე ბოშო.
თალაშე უშახუნე, ტუმა ეშახუნ.
ოხალბაღა ვოშ ვაბაქატან თოდ თადა.
სა ყალა შავალუტახუნ ხუფი თენე ბაქო.
დეყურ ქირეცინე ირალ ბაქსა.
მუნგულ კოყ შამკატან ლაზმე.

ელასხო

ბუხაჯგუხ ახინ
ოჯახ ახინ.
ბედ ახინ.
არუხ ახინ.
შუმ ახინ.
მე დაყ ახინ.
სულძინ ბარჯით ახინ.
ტე ბედ ქინ ბოკაზ.
მე არუხ ქინ ბოკაზ.
ნანად ელმუხ ახინ.
ბეზი ბულ ახინ.
ჰჩი უკალტად ფულყან ჯგერი.

ჰქნი უკალტუ ოჯადენყან ყარიბი.
ჰქნი უკალტად კოყყან ცრეცი.
ჰქნი უკადიზახ ბედ ქინზ ბოკაზ.
ფიურიტოლოდ ქწრწმზუს ახინ.
ჰქნი უკალტუ ალა არციტინყან ბესპი.
მე პჰუნგ ახინ.
ჰქნი უკადიზახ, ბეზი მედიდჰყუნ აქი.
ჰქნი უკალთჟ კოყინ გალა ორადინყან ჭერი.
ჰქნი უკალტუ არდოგულენყან თაშერი.

აღნიშნო

ვი ფულმუს ხაშყან ბაქი
ბუხაჯღუს ვა ქრწმდყან ბაქი.
ბუხაჯღულონ ვა ჰაზარ თადლაყანბი.
იშილა ჭედაგახ
ბოხოდ ომურენ ბაქავახ.
ალა არციოდ ვაზნაკ ჰადანყან ბაქი.
ვი ჭო ახუშმდლაყან ბაქი.
ჰმიშ ქრქე ბოშ ბაქავახ.
სა ბერე ლოხოლყანან ყოყაბაქი.
ბუხაჯღულონ ვა ქამასი დი მაყან აქესტი.
ბახტავარრუ ბაქავახ.
ბუხაჯღულონ ვა მუჰყანდი.
ვი ბეშე ჰმიშ უღურყან ჭერი.
ბოშმამუნ მუჰლულ აკავახ.

ვი ბეშგ ზუ ბიდაზ.

ვა ჰშიშ მუჰ აკაზას.

ვი ფოფე ყრპლ მუჰ ღინურ აკავას.

ვი კოჟ ავანდყან ბაქი.

ვი ომურ ბოხოყან ბაქი.

ბიძარხო

ბუხაჯგულონ ვი ბელ არუხყან ციფი.

ვა ოჯაღენყან ბოტი.

ვი ბელ ჟეყან ბითი.

ვი ვაჟეხ არცაზას.

ვი ბელ არუხყან ბარი.

ვი კოჟინ გალა ორაინყან ჭერი.

ქულმუხ ამწიყუნ მანდი.

თაღსუნ ბაქავას, ვესუნ ნუბაქავას.

ვა არღოგულენყან თაშერი.

ვი ფოფყან მუშაჟეცი.

ვი ფიჟეხ ჟუკყატუნ ურტი.

ჰფჩიყუნ ბაქი.

პურიყუნ ჩარქი...

ვი სურათ ვოშყან თარაფი.

აზრედილენ ზა აკანე, ვა თაშანე.

მაყუნ ქაღაბაქი.

ვი მუზ თაფანყან ტიტერი.

აქიზა ბუყო ქულ ოჟინე მანდავას.

ვი მუზ ლაღყან ბაქი.

ვი კოჟა ქვლჳენყან ცარფი.

ბუდ ორადინასუნ ამწიყუნ ვადბაქი.

უსუნფესუნხო

უჳ ბოყენ უჳ უყენო ხოდინ თუმელ უჳ უყე უქსა.

ხაპანენ უჳ ხახამ უყან უჳ უყე ხახაფი.

ჭჳდინ ჭჳდინ ჭჳოფესე.

უშა ვინბსა, მაყიბა ყინბსა უშა მავიბა.

ოხმანენ სა მახა მახა მახტენე.

ჩილე ჭემენ ჭო ჭაფ-ჭოჯანე.

ხათადინენ ყარი ხური ხარინ ხაშილა ხაშკანდილები.

ქალა ცამფი წირიქენ მიწიქ ცამფი წიფაყ წირიქ ცეწენეფი.

მუჳალ მუყაღანე, მუყაღა ნუბაქადინ, მუჳაღალ თენე.

მურადენ მუჭა უჭა ყაშჳი ყუჭეფი, ყუჭეფი ყაშეფი.

მაფინენ ახილ აჳუნა ბოყე ბუყღფი.

ვებაქსუნხო

შუმა ჭო ოყა თეტუნ ლახო.

შუმ ბაქალა გალა ბიჭი ჳდითმუხ თეტუნ უკო.

შუმე ლოხოლ თურინ ჭახჳეს თენე ბაქო.

შუმა ლოხოლხუნ ჭახჳი თეტუნ ჯრდბო.

თარუნინ ბელხუნ ყონშინ ბორჯა ვადატან სა შუმ აგუზტუნ ლახო.

ბოყოდ შარედალა, შუმ ბადეყაღაგალა ბიძარფეს, ჟამდეს, სუჭუკ ჳდითმუხ ფეს თენე ბაქო.

უქუნა ბაფინუტ ტალექა შუმ თეტუნ ბაჭუყკო.

შუმ ბადელატან აყახუნ ჭოვაქალტუ თზზ შუმე ფადტუნ თადო.

თარუნახუნ ჭედალა სამჯი შუმა ყერზტუ თეტუნ თადო.

თზზ შუმა თეტუმ კამდო.

შუმა ესტინუტ სულძინ ბაჭანეხუნ თეტუნ ჰაზო.

მუკლული სულძინ შუმა ბულ ბედჭედალან, დასე სულძინ შუმა ბულ ბედბათკალანტუნ ღახო.

ბიძ ვდინე ყერზტუ შუმ თეტუნ თადო. თადალა ბაქატან, შოტოხუნ სა კტმ ჩუქი ესტუნდო. თენე, ბზრჭთ კოდახუნ თანედო.

მუკლული სულძინ შუმა თქ, დასე სულძინ შუმა ჩუთ თეტუნ ღახო.

ქოუნ ხაზალა არულო თეტუნ ბოსო.

ჩინარნა ხოდა თეტუნ ბოტო.

თზზ ხაშა აკსენაკ ქულ ამწი თეტუნ ჭედო.

ორაინ ჭეეკალტუ, დაყ ღასაქალტუ, ბიბი საქალტუ თეტუნ ჟამბო, თეტუნ ყარღიშბო.

შამატ ღინზ ბიძსინ ჭო თეტუნ ხამკო.

ამწი ღოროცა თეტუნ კაღდო.

ნეპე ბოშ აითკალა ამდარა თეტუნ მულურბო.

ნეპას ამდარა ღოხოლხუნ ღანგბი ჭოვაქეს თენე ბაქო.

ყერზტად კოდა მუხ თეტუნ ბოტო.

ხენე ღოხოლ თეტუნ ჭუკო.

ბიძ ვდინე სუკალა ქენ, შიკლამ, არუხ, წილ თეტუნ თადო.

ბაინყ ბაქიტუნუნ ოშა მჰანენე ჟალკა ხე თეტუნ ციკო.

ჩულო ტულ ჰაყესა, ყაჯფსა, ჭი წორობსა, ჭი ბათქიბსა თეტუნ ბარკო.

ბიძ ვდინე კოდახუნ ნედუნ თადეს თენე ბაქო. თადალა ბაქაინ, იზი ტოლოლ ქომურტუნ ღახო. ნულახადინ, ბელილო ფულე ღაფტო.

მეჭანაყ თაშალტინ ყავა ვოშ კადადატან იზი თუმელ სამალ ელ ნუბაქაინ, ბელილო ფულე ღაფტო.

ჩურახუნ სიძტე ჩახელაღა მუჭანაყა ციფეს თენე ბაქო. შოტო ჟენე ლოხოლუნ ციკო ქი, იზი ჭადინ ყარი ბაქანე. ოვე ხენატუნ ბაკო ქი, ჩურენ გელე მუჭანაყ თადანე.

ყონშინ ორაინახუნ ხე ეჩატან გამათ ამწი თეტუნ თადო. შოტად ბოშ სა კთემ ხეტუნ თაშო. თე ხენა ორაინი ბელ ამწიბი, ოშა გამათა ბუტუნბო.

თაზ უსენინ საგანა კოდა ქულ ამწი თეტუნ ჯადბაქო.

ხოდენ თადლა სიძტინ ბარა ოყა თეტუნ ციკო. ქალა სა ყავე ბოშტუნ ბაკო ქი, ტე ხოდე ბარ ბოლ ბაქანე.

მრქსტა სალ სუნტუ ზორენ რყი, ი თეტუნ თადო.

მარჯად ჩარკამუნ ჟინე, პრყინ ყავა თეტუნ ბუტოკო.

ყონალი თურინყავურხო ბულურ დარვაზინაჩ თეტუნ ლახო.

ელა თეტუნ ცარკო. შონო ცარელატან ნესტუნ კოდა დავა ბითაღე.

ყნდე ოყა ბისტუნ შაჰატე. ნესტუნ მუჯა ყონად ელაღე.

ჟელ ბაქიტუნ ოშა ჩუღონ 40 დი ბოყოდ შარფეს, ხორად ბოხეს, შუმ ბადეს თენე ბაქო.

ჟღინ 40 ჭელამუნ იშყარ ოხვლა თადეს, ჰეღან, ყუშა შამფეს თენე ბაქო. შოტო ყურბან შამფესტუნ ქალა გუნჰჰე.

ჟღინ 40 ჭელამუნ შოტო ჰარ დი ოწკალტუნდო. სიძტინ 7 დი სოტო ქალნან, ქალნა ნუბაქაინ, დღან (ბავად ხუნჩენ) ოწკალდაღანე.

ჟღინ 40 ჭელამუნ შონო ბაქალა კოჯინ ჭომოდ თუმელ ჰნვლტუნ ლახო. ელაღა ამდარხო შოტად ლოხოლხუნ ჭოვაქი ბონა ბაღალატუნ. ჰნვლ ფის ამდარხოდ ფიდე ტაყეცი ჟღ ფულ ლაქსტუნახუნ ენეფსა.

დასნა განე უქუნხოხუნ ბიჰო ჩუღონაკ, ხური ჟღუღონაკ ფად თაშეს თენე ბაქო.

დასნა განუხუნ ჭერი ყონად თეტუნ თადო.

დასნა გაღა შშელაღა ყავურხო სუნად ბოშ თეტუნ ქირბო.

დასნა განუხუნ ჯადბაქატან საბულ კოდა ეტუნ ბადო. კოდა ბაქალა ამდარხო თურელ ჰადხალატუნ, ნეპახ ამდარ ბუნე, მულურბი ჰადხეკალატუნ. ლოროც ბუნე, შოტო ჭრშ ჭეკალატუნ. მოტოლო ბიტუნუნ ოშა კოდა ბადეს ბანექო.

ლოროცინ ჟღ ბულ ბელბათკალაჩ თეტუნ ბასქესტო.

პური ოწქელადა გა 7 ღი ბაქი ქინზ მანდალანე. თიდა ჰარ უშე იშიღტუნ ბჭუტტო.

თაზ ხაშე ოყინ ბულ სამალ ალა კორიბაქი, მიხზ ზერდაინ, (ინუსუნ თანქიტ სურუბეს ბაქაინ) ნეხტუნ ელადა ხაშ ყარი ჭოვაქაღე. ხაშე ოყინ ბულ ქუთ ბაქაინ, ნეხტუნ ელადალა, ირჯღლა ბაქაღე.

ფაიზინ ოშატა აღლოდ ხოდურხოდ ბელხუნ ხაზალ ბარი, ოყინოროს მანდაინ, ნეხტუნ ოჟუნა ჯუქი ჭოვაქაღე. ოყინ ხაზალხო ბარი, ყურინოროს მანდაინ, ნეხტუნ ოჟუნა ოსტადარ ბაქაღე.

მახნა ხოდურხონ გელე ჭეკალა უსენა ნეხტუნ ოჟუნა ოსტადარე ჭოვაქსა.

ბელი ჩრღე მანდატან შოტო ულახუნ ჩრქესტენაკ ნეხტუნ სა მენა ბუთქი ღაჭაფსუნე ღაზმ. მოტოხუნ ოშა ბელინა ულ ღაქტალა თენე.

აღალინ ბოტბაქსუნა ჩურელატან შოტად კატურხო მახონ ბოშ გირბი ნეხტუნ: - ალადა – მალადა მაექი. პრქნ ექენ ქიქინნე. ქრუნ ხაზალენ ტუტუნნე. ბეზი ადღენ ონენნე. ნეხტუნ მე აითმუღოხუმ ოშა ალადა ბოტე ბაქსა.

თაჰარი ბოტბაქსუნა ჩურელატან შოტად სუნტუ მენენ ბოტი (ჰა გალა ჯრბი) მენა ტყეტუნსტა ოჭალა. ნეხტუნ მოტოხუნ ოშა თაჰარ უსუნ ბოტე ბაქსა.

ნანან იზი ხუჰარი უსუნ ქალა ბაქსუნა ჩურელატან შოტად ფოფურხო ოხკსუნ მე აითმუღო უკალანე: - ხუჰარ, ხუჰარ, ად ხუჰარ! ჰევახოთ ქალა ბაქალნუ, ტაინ კოდა თაღალნუ, ჰარაბინა ღაღალნუ? ნეხტუნ მე აითმუღოხუნ ოშა ხუჰარ სამალალ უსუნე ქალა ბაქსა.

ხოდალ არცი ყად ბალა ღაინინა ნეხტუნ: - ღაინა, ად ღაინა! შაჰატ ხავარუნ ეჩერე, ვი განუ ბადალბა! ფის ხავარუნ ეჩერი, ოჟუღინ თუმა ხამფა! ღაინინენ იზი განუ ბადალბაინ, მუჰტუნ ბაქსა. ოჟუღინ თუმა ხამკატან, ფის ხავარახუნ ჩრკსენაკ ოჯალა შამტუნ ბჭუქსტა.

ჟოდულა ადღუღონ ნაინა ზოდე ჯოლახუნ ჟიტიტი დუზბსუნ ჩურელატან გელე ვახთე ჯოლ ზოდახუნ თენე ჩუქესა. თე ვად მენე ბასჯანენ ზოღა ტაპკა უკალატუნ: - კაკული – მაკული, დიზიქ ჭექი, დერეველ ბაქა, ხე ეჩა, ჰუნალ უღა, ზუალ უღაზ. ნეხტუნ მე აითმუღოხუნ ოშა ჯოლ ზოდახუნ ჩუქესა.

ქულბაკასუნ ყზღ

(ლეგენდა)

ქსიბლულა ბაძტი სა აიზლუნენ ფზრჭქლ ეფსუნე ჩურესად. თაცი მევა ენეჩერი. ამა შოტო ჰეთარ ბელსუნა თენე ავა. აიზლუნ გელე ფანლ სა ყონშიტუხბუ. ჰარ უსენ ფზრჭქლ ბელი ქულბაკე თოფსტად. აიზლუნენ ტე ფანლ ყონსინახუნ ხავარეე ჰაყი:

- ად ყონში, ფზრჭქლ ბელსუნუზ ჩურუსა. მევა ეჩერეზუ. შოტოლო ჰიქ უქესტაზ?

ფანლ ყონშინენ მეჯურხო კაწესუნანე ჩურესად. შოტანაკალ აიზლუნა მეთარე ჯოღაბ თადი:

- თაქი, მეჭ ჰაყეა. ეჩა, ხური კაწა. ციფა მეჯურხო ღოხოლ, ქაეყატუნ.

აიზლუნენ შოტად ფიტუ ბინე. თაცი მეჭა ჰაყეაყი. ეჩერი ხური კაცეფი. ცინეფი მეჯურხო ღოხოლ. ამა ფანლ ყონშინენ ჩურედალა ქინზ თენე ბაქი. მეჯურ მეჭა ქაი თეტუნ კაწეცი. ბურტუნვი ღინზუნ-ღინზ ქალა ბაქსა. იზი ვახთე ელტან ართუნცი, ჰადტუნზერი ბურტუნვი სამალალ გელე მეჭ უქსა. სა ღი აიზლუნენ მეჭა ციკატან ყარი კოვალხო ყათე სა ჰემა ქულბაკე აქი. თენე ავაბაქი ჰიქ ბანე. ფურუნ თანეცი ფანლ ყონშინ კოდა. შოტო კლფი ფინე:

- ად ყონში, ფზრჭქლხოზ ბურვეტუნ ქულბაკ სერბსა. ის ჰიქ ბესუნა ღაზღ?

ყონშინენ შოტო მეთარ სა დაყე აქესტი:

- თაქი, სა ალაკ მაინ ცაც კაწა. ეჩა ფზრჭქლხოზ ღოხოლ ღაფა. ცაცურხო ღოხოლ ქულბაკატუნ სერბი.

აიზლუ თანეცი ბურუღო. ცაცა კაწეფი. შალაკენ ზაფი ენეჩერი. ჯრბ-ჯრბი ცინეფი ღოხოლ.

ფზრჭქლხოზ მან ცაცურხო ბოშ ნუაქე ქულბაკტუნ სერბი. ჰარ სა ცაც ბელსუნ ოშელ ბოღლაჯ ქულბაკენ ბუეე ბაქი.

აიზლუ თენე ავა ჰიქ ბანე. იჩუ პურუნ პაპესები ფალ ყონშინა:

- ად ყონში-ფინე, -ფზრჭქლხოზ ქულბაკა სერბი ჩექრტუნ ცაცურ ბელსუნ ოელ

ქულბაკე. ფოე ის ჰიქბაზ?

ფანლ ყონშინენ ჯუღოხოზ ულუხო კრამკა ჯოღაბე თადი:

- თაქი, უშე კაწა. მჰჰლნე ქალა სა არუხ ყრფტა. ქულბაკლა ცაცურხო სოღო-სოღო ჭეეკა ტე არუღოლ ბაფა, ბოკოსა.

აიზღუ მე სავბსლ ყონსინ ითხუნ თენე ჭერი. თაცი უე კწი. მჰლნე ქალა სა არუხე ქფტი. ქულბაკენ ბუ ცაცურხო სოლო-სორო ტე არულო ბაფი ბოკოსები.

ჰჯინდარი სავანა აიზღუ არუხ ბოქი გალა ელტან, ფულმულონ აკალტუ ვეპაკეს თენე ბაქი: ბოქი ქულბაკხომ ჰარ სოლო თარაფი ბაქენე სა ყუზლ. არულომ გა ბულოშ ყზლედ.

სერიტუნ ფიო, ბუხაჯუხ ამდარა ქრმჰ ბაქატან სალ სუნტინ, ლაფუ ფანლ ყონშინენალ შოტო ქულამწი ბართეს თენე ბაქო. იზი ბელო ფარპქლენ სერბალა ქულბაკ არმიშუმი გალა თაფაფი ლაფ ყზლად ბანექო.

ბათქი კოჟურხო ლეგენდა

ბუნე, თენებომ, აიზინ ცილინ შაყყინა ფა კოჟებუდ. ბოხო უსენხოხე ერთადთენი. სა გალა ბიტი, სა გალა ეხტუნსად.

სა უსენა ეხნახაშ ბურვატან ერთაგხოხუნ სუნტან ღარე ბაქი. შოტად ყრხ ჭერინუტ ტე სოლო ერთადიად სა ხუჰარე ნანახუნ ბაქი. ამდარხონ ოფთადხო ფულ ხაშლუდტუნ თადი. მუჰლუდ მუხლუდანე გარბაქი.

ჰლულომ ყრხ ჭერიტუხუნ სამად ოშა ღარე ბავან იზი ორთადა ფინე:

- ბუხაჯგულონ ზა სა ღარ, ვახალ სა ხუჰარე თადე. შოტოლომ ქბინ გრძნულე ბოტბაქე. დირისტლუდ ბაქაინ, ვი ხუჰარ ბეზი ღარენაკ ეხალზუ.

ხუჰარი ბავან-ბუხაჯგულონყან იბაქი-ფინე-ქალაბაქეყატუნ, ხუჰარ ბაქეყან ვი ბინ, ღარად ბაქეყან ბეზი დეზნა.

თე ღინზხუნ ორთადხონ ბურტუვი სუნ-სუნა “ყუდა” კალფსა. ფა კოჯინ ყათე მუჯა ყოჰუმლულე ბურვი.

ჰლულონ ღიბა-ღი ბოდტუნ ვხტი. თურინტუნ თაცი. ჰით ფესუნტუნ ზომბაქი. ნანა-ბავალონ საალ ფულმულო ვადფი ბეტუნდი ხუჰარ იშყარა თადალა, ღარად ლაშეკობაღანე. ღოროცი ბელხუნ სუნად ნიშანლუ ბაქსუნაალ ავატუნი. ხუჰარი კოდა ღარა “ბეში დეზნა”, ღარე კოდა ხუჰარ “ბეში ბინ” თუნ კალედ. იხალ სა მარაღანე ზერსტად. ბედა ნეხე ჰუნ მაჭექი, ზუ ჭეღალზუ, ხაშა ნეხე ჰუნ მაჭექი, ზუ ჭეღალზუ. აიზინ ჯადილხო შოტო აკატან ხეხეტუნ ბაქსად. დე ექი, სა ჰით ფეს, ხოზამანდ დაყაბეს თეტუნ ბაქსად. ავატუნი ღოროცი ბოშ ნიშან ტადაცენე. სალ შუკალენ ნიშანლუ ხუჰარი წიდა ზაფეს თენე ბაქო.

ნებსუნ ვი ცამფიტუ ლახა დანნულ, ბედა სა ძვლდენ ჰიქ ცამკალე. ჰუნ მაუფა, შედთან თენე ბასქე, ბაინყუნ გალა ჭაპბაქენე. მე პა ჯჷდილი ბახტავარულა ცარფსენაკ დაყე ჯავესა.

სა ღი ფიტუნ ღარე კოდა სა ძალჩი ქარნუნე ჰარე. მომა ხეპი ბაფენე ხენენ ბუდ ჯამე ბოშ. ძალე ვადფე. ოშაალ ნანა-ბავა ფენე ქი, ტე ლოროცინ ბესტა ნიშან თადეცი ხუშარ ქსიბ კოდახუნე. ვაინაკ შაპათ ღინურ ავუზბალა თენე. შოტოხუნ ქულ ჰაყანან. ეტი ღარენაკ აიზი ზარლ-ზორლა ამდარხოხუნ სუნტადხუშარ ეჩანან, იზი ხოყინა ქარხანან.

ნანა-ბავა ძალჩინ ჰითოხუნ ჭეფეს თეტუნ ბაქი. ბურტუნვი ღარენაკ ჯრდ სა ხუშარ ხავესა. შოტინ ონგე-ზიზინე საქი. ფინე ბეპი ჩურედალა ხუშარ ზახუნ ჯრდ მობანან. ნანა-ბავა იხოლოდ ჰითინ ლოხოლ ცურტუნფი.

ჰიქ ფესა ბაქოდ. დრუშრ ჯრდ დრუშრე. ნანა-ბავა ჯადუგარი, ძალჩინ ჰითოხუნ, ადლუხალ ნანა-ბავა ჰითოხუნ ჭეფეს თეტუნ ბაქსად. ძალჩი ჰარიტუხუნ სა ჰემა შამატ ჭოვაქი ღარენაკ სა დრდლთლუნ ხუშარ ნიშანტუნ თადი.

მე ხავარ ჭელალა ქინ ხუშარი კოყინ დასანა თარაფი. ზარაძათ თენე, ეა უსენა იშანგე სუნ-სუნა “ყულა” ფიტუნ ჩალხსად. თაცი-ფესუნე ბაქე. აიზლულონ ნიშან ლოროცი ბესტა ბოტბაქი პა ჩჷდილი ლაშკოდი დაყატუნ ბედსად. ისჷლ მეთარ ნუაქეცი სა ხავარტუნ იბაქი.

ჰითი სერიტუ უკადიან, ქალა ყაჯ ძალ რ ხუშარნე ლაძტე. ფის ხავარა იბაქი ბაძედი ონენი დფგან. ქულმუხ ჰმლახუნ, თურმუხ დაყ თადსუნახუნ ზაპეცი. უქსუნახუნ, უდსუნახუნალ ქულე ჰაყი. უსუნლულენ ყოლა ნუბაქალა სა აზარე ბაღაბი. ბინეთი ლჷდიჩინ ოყა.

ეხლთახუნ სა უსენე ჭოვაწი ბაქოდ. ფადიზი ღინურხოხუნ სუნტუსტა ღარე კოდა ლაშკოდე ბურჯეცი ძარესა. ზურნინ, ქოსნადარინ სს შუნე ბოდლ ცირი თენე ბოთბაქი. აჭინდარი ბინთუნ ეჩერი. ოშინ ღი ბიჷსინჷლ უდილოდ ადთენ შოტო ბჷთ თაფშურბალატუნიდ...

ღარე კოდა ბჷთ ბინე ოთალა თაშტუნი ეხლთ თალატან ტე ბახთუნტ ხუშარი კოჷ ჯრდ სა ჰალახე. ძალ რ ხუშარი სა ნძჷსე, თაცი ენესად. ნანა-ბავაალ შოტად ბერე ბესტა ფულმულოხუნ ნელ ციკა ჩურფეტუნიდ.

საალ ხუშარ ბერანე ტადალ ბაქი. იჩუ ვახედი ალა. ჭოდა ალა არციტუჩე თარადი. ახილახუნ იბაქეს ნუბაქალა სა სჷსენ მე ჰითმულონე ფი:

- ბუხაჯგუხ, ვა ყურბან ბაქაზ! ბეპი ჰე ღინე ბაქსუნ ვა ადანე.

ელმულო ჰაცა, ზა მე ზინზილინზხუნ ჩრქესტა. ამა ბეზი გუნჯჳ ბაცი, ზა მე ღარღ ბადიტოლოალ ჯაზანუტ მახარტა. შორბა, ბეში მე ჰა კოჟინალ გალა ორაინყან ჭერი.

მე ამთმულო ფი ბულა სანეჟი ბერე ლოხოლ.

შაჰატუნ ფე, უქ აწარ, თახსრ ნუბაქალა ამდორხო მურესუნ უსუნე ბელ პაჰსა. თე ღიალ ჰაქეთარე ბაჟი. ხუდარენ ადით ჩრკსუნყა ტე ფა კოჟი იხოლო განუსუნ ჟიკესუნ სანე ბაჟი. პურანნაალ ოყახუნ ოჭაალ ხონე ბაჟი. იზი ღალა ქალა სა ბაინყინე ამჯლჳ ჰარი. თე ბაინყუნენ ფულა ყინჰი ჰადკამუნ ფა კოჟაალ ზაფი თანეშერი ბულოყა.

თშინ ღი სავანა ეღალა ამდარხო კოჟურხო ჰარ სუნტად გალა ხე ჰჯლჳ ნუაწარეცი სა ორაინტუნ აჟი. კოჟურხოხუნ, შოლტოლო ბოშ ბაქალა ამდარხოხუნ სა ნიშანა თეტუნ ბალაჰბი.

ბავალო ეხლთენ აიზე თამბათან ქინჳ ჩალხელალა ფა ორაინ მეთარჳ ამჯლჳ ჰარე. შოტოლო ხეალ ნეხტუნ იზი ჩურესუნა ნუჰაჰი ტე ბახთუნუტ ხუდარი ფულმულოხუმ ბარალა ნელე.

დაღალი ელე ლეგენდა

ღუნანჳ ზუზუ-ბუზუ უკალა სა თავადებუე. შოტად წი თემურე. ომურჳ დაგოლო ბოშე ჭოვაქესტე. სალ სა ქარანლ თენე ჭახეცე. ჰემა ოლქინ თავადხო კაკჳ ოჭაღანე დუღე. შჳჰრმუს ბიყი, აიზმუსე ცარფესტე. შოტად არდოველა ზერღალა ასქარხო ბურუსმულოხუნ, სა მუქურგჳ ქინტუნ ჭოვაქსად.

ღინურხო სუნტუსტა თემური ყოშუნ კბჰლინ ფერვარეალ ჰარი ჭერე. შჳჰრჳ გელე ზინზილინენ ქიეხთღენ ბადი. უსუნლულენ შოთად აფათა ბაქალა აიზმულოალ ბიტუნყი.

თემური ქიე ქოქთი აიზმულოხუნ სოლოალ ნიჟე. შოტო ბიესენაკ ოსტადარ დავანე თაცი. აიზლულოხუნ სა ფად ტე დავინა კაწეცი. გელე ფაღალ ცარეცი აიზი აფათა ბაქალა ჭჯლჰმულო, ბურუსმულო. სა ფაღალ მანუკალ ტიტეს თენე ბაჟი. თურგანჳ თაღალა დაყე ლოხოლ ბაქალა აღლო გეშღულა ბაჟი.

გეშღულა სა ჰემა ბაჭა ამდარე ბაქო. შოტოლო ბოშ ჩუფუს აღლუსხალ გელენე. გარღაინხო იხოლო დავინ სურსათხოალ ეხტეტუნი. დენახუნ შუკალ იზი განუსუნ თენე გაღე. ახშუმა, ეხლთჳ ბოტუნსტად.

გემლულა ამდარ ბაქსუნა ავაბაკესტუნ თეტუნ ჩურესაჲ. ჰიქჷ ვჷ ბუნე ბაინე ბაქიტუხუნ ოშატუნ ბიესაჲ. ჩუფხონ არუხბი დოხატუნ ბასტაჲ, ხორადტუნ ბოხსაჲ, ჩადტუნ ჟაღსტაჲ. ბიჲსინ შუმა ქადიტუხუნ ოშა იშყარხო ჭჷპკინ აყურხონ კოჟურხოტუნ თარანჲ. ქიჲე ქოფტალა არაკა, მოზინაჲლ თეტუნ თარბსაჲ. ბიყი შამტუნენჲ. დეჲა ახაფი ეტუნშტაჲ ჭჷპ ბაქი ამდარხოენაკ.

სა უშე აიზე თაციოთღონ გავალი ბოშ სა ჰემა კოკოწტუნ ეჩერი. სოტოღოჲ ბოშ შა დადალალ ბუნჲ. შუმაკხო პაპალა ქინჷ შამფი აპესტუნბი. დადალა ეტუნფი ოშინ შუნენაკ. შინა უკოჲ ტე დადალენ გემლულა ბაქალა ამდარხოჲ ბელ ქალა სა ვჷ ეჩალე. ჰიქჷ ბესა ბაქოჲ. კოდოღო ჰიქჷ ცამეცენე, შონოჲლ ბაქალანჲ.

დადალ ეჩერიტაჲ აჲჭინდარი ბერეზარეხუნ სამალ ჭოვაქინე ბაქოჲ. თემური ყოშუნ დაყენ ჭოვანექსაჲ. ბეშალ თემურ იჩე, საჲლ იზი ოშა ამდარხო. შოროხ ჰარი გშეღული თუშჷ პატუნბი. საჲლ ტე თარჷფხუნ დადალი ელე სჷსე ჭერი. სჷს ჭელალა ქინჷ თემურენ ქულა ეხედი ალა:

- ჩურფანან!

ყოშუნ ჩურეფი. დადალენ გემლულა საჲლ ელეფი. თემურენ ფინე:

- ამდარნუტ გალა დადალენ თენე ელკო. უსუნ ბაქანან, ქემლულა ბაცი-ჭელალა ირჷმოღო ბიყანან!

ჷსქარხო სა ფულ ყიჭპი ხადკუნ ეყურხოხუნ, ჰარაბოღოხუნ ცირტუნ. გემღულა ბიპ ტოღხუნ ბატუნდი ჰალყინა. სამალ ჭოვაქი დოჲჷჰადოჲ ბურევი. ჰარა-წირტ ბიჲსჷლ ცირი თენე ბოტ ბაქი. გემლულა ბაქალა დარღაინხოხუნ ბიჲალო, დარა ჰაყალო გელენე ბაქი. ამა ჩუფხო, ჷღღულო ხათა ლაფსტა თეტუნ ბართი.

თე დი თემური ჷსქარხოხუნნალ ბიჲალო, დარა ჰაყიჲო მალ თენე. თავადენ იჩინალ თურელხუნ ბოჷჷ დარანე ჰაყი. ბაინე ბითატან თემური ამდარხო პურიღო, არაღულო, შოტოღოხუნ სა გალა დარაღუ ტავადაჲლ ეხტუ ზაპეცი თატუნცი.

თემურა უსუნღულენ ყოლატუნბი. ამა თურახუნ მაიფ მანედი. დუჲნანე თოფალ თემურ წიჲენე ჩალხეცი.

გელული ამდარხოინ იხოღო პურიღო გირტუნბი. უშე ონე ზიზითუნ საქი. ოშინ შუ თატუნშერი ქალა აყე ტოღოღ ბაქალა ხოდღულა. ჰარტანაკ სა გარამჷჷ ქაშპი ოჭაღახტუნბი. თე ხოდღულ თარაფი ბანექი დადალენ კაწიპესტი ამდარხოჲ ოჯად.

მე ახვალატუნ ოშა აიზღუდონ ბურტუნვი ჰარ უსენ ტე ოჯადა ყურბან შამფსა, შამ ბჭუქსტა. ამდარხო კაწპესტი ტე ნჭქს დადალაალ ეფეს ბადი დჭუზზრტუნბსად.

ნესტუნ აიზინ ბიფესუნ ქალა ფურუზჩ ტადალა დაყე ლოხოლ ბაქალა თოღუკკრან ცილა ოჯად მეთზრზ შმულ ჰარე.

აჭი ზღინ ლეგენდა

ბაქენე, თენე ბაქე, სა აიზე ჰვზრხო წილა სა აზუკე ბაქე. თე აზუკე თუმლა მე აიზეხუნ თენე. გელეტინ თენე ავა მადინტუნ. ავაბაქალტოდონ ნესტუნთ შოტოდო თუმ გელე ახილახუნე. მანი განუხუნ ბაქსუნა ფეს თეტუნ ბაქსად. ეხლთხოხუნ აქესად ვუღ ბურუხ, ვულ ოვ ჭოვაქიტუნ ჰარი მე აიზე ჭერე. სამალ ჭოვაქი შოტოდო ამხუნ მეთზრ სა ეხლთულ ჭერენე. ნესტუნთ ჰვზრხო ულუ ქალბოოხ ამდარ უქალტუნ ბაქე, ქაშ ბოტალხო ქინტუნ ჩალხეცე. სოროხ იჩანალ ამდარ უქალტუნ.

აიზღუდო სა ფად მე ეხლთ ვენე. ნესტუნთ აჭინზხუნ ზით თენე ჭელო. შოტოდოხუნ ჰვილ თარაფსუნე ლაზმ. თ სოლო ფადენ ნესე აჭინე, იშყარხო ლოხოლ ჩოვტუნ ჭეკე. სოტოდოხუნ არციჰადსტუნე ლაზმ.

შაპატტუნ ფე, ამდარი ლოხოლ ფის წი ჭელამუნ იზი ფულმუხ ჭელაინ შაპატე. ფის წი ჭელსუნენ ჰვზრხო ჯამაჰათახუნ ახილები. სა ჰემა უსენ სალ სუნტად სოტოდოხუნ თახსუნ-ფესუნ თენე ბაქი. შოტოდო ხუზრ თეტუნ თასტად. შოტოდო ხუზრ თეტუნ თაშტად. ჰვზრხო იჩან ირლოდნაკ ქარტუნხსად.

უსენხო ჰარი ჭოვანექი. ჰვზრხო ამდარ უქალ ბაქსუნ ეხლთ ბურევი ბისი ბაქსა. აიზღუდოხ ბურტუნვი შოტოდოხუნ არციჰადსტა. სა ჰემა უსენ ოშაალ ბურტუნვი ყოჰუმ ბაქსა ამა შოტოდო ლოხოლ ჭერი ზით გელეტად ეფესე. ზით ბითატან ნესტუნთ ამდარ უქახოტუნ. შოტოდოხუნ შაკალა ხეირ თენე ლაქტო.

აშ მეთზრ ჰარი, ჰვზრხოხ იხოლო დარმუდოხუნ სუნტანაკ ჭურკალი შაყყინახუნ ხუზრტუნ ერერი. ინსანტენ უკადიან, შაპატალ ყოჰუმლუდტუნ ბესად. მუჭა ნესტუნთ, მუჭა იტუნ ბაქსად. მოტო აქი ნესტუნთ ამდარ უქსუნთ ამხუნ ჭერი ზითმუხ სერინზხუნალ აჭინე, ჩოვე. ოქა ეხლთელადა აშ ნუბაქიინთ, ტე აზუკი ლოხოლ ჭერი წი ბანექო თამამ ეფესუნ ჭელანე.

უსენი გირვალს ღინურხოხუნ სოლონე. ჰვზზრხონ ეჩერი ბინე მიწიქ ვინი დღღა კოდა ყონაღე ჰარი. ნანან-ბავან შოტო დაყაბატან ფეტუნო ბიძსაღ ცირი ხუნჩე კოდა ბაქა, ბიძსინ კოდა ექი.

ხუნჩე კოდა აღლ შაჰათე ჰრმშთონბი. შოტანაკ ხუბტუნ ბოსი, კოკოწტუნ შამფი. ბოტუნხი, ცივტუნქი. უქესტუნდი, უღესტუნდი.

ბიძ ბანექი. ბაინყ ბინეთი. აღლინ ნანა-ბავან დაყტუნ ბელსაღ. შონო კოდა თენე ჰარი. ღოჟინ ამდარხო ჭრშ ჭერი, კოდატუნ ბაცი. სა უნ თენე ბაქი, ჰა დაყტუნ ბეგი, თენე ჰარი ჭერი. ბასკალმუღოღ ცირი სა თჰჰრენ ფორთტუნბი. შუნე ბოღსტა ბავან სა ფუხსე ბჰჰქტი. თანეცი ყუღოღოღ კოდა. ბასქეტუნოღ. კალფი მუღურები. ახვალათა ეხლთები. ჟე ეხტი ჟეატუნ ბოსი.

- ად ყუღა, მონო ჰე აითშ იდანბაქსა? აღელ ჰორაბაქო? ბელ ბათკამუნ მიდანე ბაქე. ფიდან ვი ხუნცე კოჟე. ჩურუნსა მანდა. ფინე კოდა ფეტუნ ბიძსინ ექი. მანდეს თეზ ბაქო. ფიდან ჰრფე თენე. დაყა ჩაღესა. თაღსუნ ჩურესა, თაცეყან. შონოღღ დირისტოღონ მადანან ფი ჭერე მჰჰლნესუნ. ბაჰანახუნ ხხავარ თეღახუ. ბანექო, ტე სოღო ყოჰუმხოხუნ სუნტან კოღანე.

ყუღოღოღ მე აითმუღო იბაქატან ბავა ბელ ინკო სა ლევეტ აღკა ხეტუნ ციფი. თურმუღოღ ოყახუნ ოჰაღღ ფოსპი თანეცი. ინუ თამამ აჰესები. ფუხსუნს ახტი მჰჰლნესუნ ჭერე. დაყე ღოხოღ ბქაღღ ყანდაღხო, ხენურხო, ორაინხო, ჩედიღხო ფუღე ჩურევექი. ჰიქაღღ ტენე აქი. ჟქენ ჰი ონეკა ჰარი ჰანეფი კოდა. ბასქი თეტუნოღ. ახვალათა ეხლთები. ხურიქაღღ ბაჰტუნდი სუნა.

სას ყონშიღოღღ ეჟთიუნცი. სა ჰემა თანა აყატუნბი ტე სოღო ყოჰუმხო კოჯურხოღ. მანდიტოღონაღ ჰა ბაქამუნ აღელტუნ ხავეცი. ბაღღბესაღ თეტუნ ბაქი.

აღინღარი აიზინ ჩამაჰათ ბაფედი სუნა. მე ხუნა ზუ ბეღაზ, ტე ქურა ჰუნ, მე ჰღღღ ზუ თარაკაზ, ტე სუნტუღღ ჰუნ უკა ბურტუნვი ჰავესა. აიზაღღ, შოტაღ ბუღოშო სუნატუნ ბადი. “აღლ აქეზუ” იკაზ ტენე ბაქი. შოტოხუნ სა ირიზ, ნიშანაღღ თენე ბაგაღეცი. უნკო საღ ბაქი თენეღ. ბაქაღინაღღ ჟშენინ ბაინყუნა არღოჟუღენე თაშერეღ.

ხიბ ღი ხიბ შუ დირისტ აიზენ აღღე ხავეცი. საღ სუნტინ სა ჩიმიღ ნეფ თენე აქი. ნანან ფოფურხონე ჰეფი, ბავან ახ-გაღები. ვინი-ხუნჩიმუღოღ ონენი სსს სა ჰოღოღ თენე ბოტბაქი. ხიბ ღინზუნ ოშა ამდარხო უმუღა ბოტი ზაპტუნცი კოჟურხო.

აქედან აჩვენებენ შამატ თამამ ბაქალა დი შოტად ცივად დასე
სულდატუნ ვადფი. ჩამაპათა შუმტუნ თადი. კვზარხოალ გირეცი
პარეტუნდი. უსუნ-უსუნალ ნეხტუნდი:

- ბეში ოზანყან ხოსბაქი. აქლ პეტანაკან თარბი? მონო პე არუხა,
ბეში ბელ ბარედი?

აქლინ ნანა-ბავანალ შოტოლო უქტუნ თასტად:

- ად ყუდოლხ, ეფი თახსრ თენებუ. ბუხაჯჯულო ცამე. ძლბენ ბადი
არუდოხუნ ტიტეს თენე ბაქო.

დასე მარჯა ცარელატან კვზარხოდ ქალა ჩულონ იზი ყუდა მე
აითმულონე ფი:

- სამანე აქლინ ურუქა დანალ შუმ თადალდან. გირექინან, ექინან.

ჩუფუს ფი ღინ პარი ჭერტუნ კვზარხოდ კოდა. არცალა ქინ ვად-
შივანა ბურტუნვი. სულფინ ჩადე პარი.

ონე-ზინინხუნ ოშა პარტინ სა ადაყ ჩად ყოყეხუნ ჭოვაქესტუნდი.
ოშა ტეინ-მეინ ეხლათე ბურვი. პურუნალ მუხ ციფი ონეტუნფი.

ჩად ჩრქიტუხუნ ოშა ყანაკონ ბინ პადევექი. შოტად ნანალ
პაეხერი. ბინენ თაცი სა ლაჟ, სა პემაალ კვჯლანე ეხერი. ლაჟ ბასტრმა
დეყენ ბუდე. ნანა-ბალა ბურტუნვი ხური კაწეცი, ელ, შიკამ დუდცი
თიქოლო კჩლლოლო ლაკესა. ნანან ლაჟინხუნ დეყა ჭევეკსად, ხუდარენალ
კჩლლინხე ზაკე. ლაჟინხუნ საკალ დეყ ჭევეკატან ნანად ფულმუხ თიქოლო
ბოშ ბაქალა ამდარი ქშინხე ლამანდი. აკალტუ თენე ვეობაქი. ოშანახუნ
ფულე ჩურევექი. შოტად აზი დარე ქშ იხე ქი ბუნე.

ნანად “ვად, ბალა!” ფესუნქა იხუხუნ თაცი თქინ ლოხოდ ბისტუნ
სანე ბაქი. ჩუფუს, ხუდარმუხ ბაქტუნდი სუნა. მარჯა თარაფი ბანექი დასნა
გა. ონე-შივანი სსენ აიზა ვახედი იზი ბელ. ხური-ქალა გირეცი პარტუნ.
კვზარხოდ მკლნე. ლაჟინხუნ ქშ ჭესუნა იბაქატან პაქეცი მანტუნდი:
პუნ მადფა, კვზარხოდ ამდარ უქალ ბაქსუნი ამხუნ ჭერი ეხლათ ჩოგ თენე.
შოროხ სერინხუნალ ამდარ უქალტუნ. ფიტუნ მეთარ ნუაქეცი სა აშ ბიქი
აზუკენაკ ბეში ბოშ გა ბუთენე. ხური-ქალა ჭერეყატუნ აიხეხუნ.

პა ტე უშე ხავარ პანეპი ალა. ქირეცი პარტუნ. კვზარხოდ იმყარხო
ბიყი თატუნშერი. ბატუნდი ყალინა. მანდიტოლოალ ჩამაპეტენ ტაფი ჭევექი
აიხეხუნ. შოტოლო ცილინ ბურულო პაპამუნ შპტუნცი. იხოლო
ბაჭანეხუნალ ჟენურტუნ ბოსი. შოტოლო ტეინ ტადად მაჩუ თადხუნა, პორ
ბაქსუნა კვსტინლ ცირი აიხე სალ შუკალენ თენე ავა.

ფანჩაღა ნახრჩი

(ნაღლ)

ბაქენე, თენე ბაქე, ბაქენე სა ფანჩაღ. შოტააღ ბუნე სა ბილიჯი.

ფანჩაღენ ტე ბილიჯინზ ფინე ჰუნ სა ბეღა დუნდუნე ჰე ხავარაბუ. ბილიჯინენ ფინე პანჩაღა: ტე ახოღ რღქინზ ბაქაღა სა ნახრჩინ ღარენ ვი ფანჩუღღუღაა ეხტაღე. ფანჩაღ შიპე ბაქი. სა ხაშ ოშა ჯრღ სა ბილიჯინე ეჩერი. შოტინაღ სიძტინ ბილიჯინ ჰითმუღღონე ფი.

ფანჩაღ ექა ლაცი დაქანე ბაძტი ნახრჩი ბაქაღა შჰჰრე. ბიღსინ ჩირაღხო ბჰჰუქეღატან პანეპი. დაყა ჩურეფი. იზი ბეშტან ჰოვაქაღა ნახრჩინა ანექი. შოტინ ნხრჩინა ფინე: ზა მე ბიღსინ ყონაღბა. ოშა ფანჩაღ თანეცი დუზ ნახრჩინ კოღა. შოტო გეღე ჰორმტტუნბი. ფანჩაღენ ფინე სა ღარ ჰეღ ბაღღბანან, ბეში რღქინზ დაყაბაღღუ. ნახრჩინენ ფინე ბეზი ღარა დაყაბეს ბანქო. ფანჩაღენ სა ქაღღე ცამფი, თანედი ნახრჩინ ღარა. ფანჩაღენ ქაღღი ბოშ ცამფენე: “მე ღარ ჰარი პაპაღა ქინზ იზი ოზანა ბოტანან”.

ღარენ ქაღზა ეხტი დაყანე ბაძტი ფანჩაღი შჰჰრე. თანეცი დუზ ფანჩაღი ბახინა. ბახინ ბოშაღ სა ჰოვეუხებუღ. ღარ თაცი ტე ჰოვეუზი ბესტა ბასქი ნეპახეცი.

სამაღ ოშა ფანჩაღი ხუღარღ ჰარე ჰოვეუზინ ბეღ. შოტინ იზი ჰოღა ოწკაღანეღ. ბუნეღი თე ჰოვეუზინ ბესტა სა ღარე ბასქე. იჩაღ ტემა დარაშუღღუნე, ბეღა ნეხე ჰუნ მაჰქექი, ზუ ჰეღაზ.

შოტო სამაღაღ ანე ბაქი. ბუნეღი შოტა ფაფაყინ ბოშ სა ქაღღებუ. ქაღზა ჩინეჩერი ფაფაყინ ბოშტან. შოტო კაღეფი, ქაღღი ბოშ ცამე: “მე ღარ ჰარი პაპაღა ქინზ იზი ოზანა ბოტანან”. ხუღარენ ჰიქირები. ქაღღა თაშერი არუღღ ბოშ ბასაქი ბოკოსები. ჯრღ სა ქაღღე ცამფი. ქაღღინ ბოშ ცამეფი: “მე ღარ ჰარი პაპაღა ქინზ ბეზი ხუღარ ჰოთოღუნ ჰბინბანან”. ქაღღა ლანეხი ღარე ფაფაყინ ბოშ.

ფანჩაღი ამღარხოღ ღარა ატუნქი. თატუნშერი სარაღა. ქაღღა კაღტუნფი. იზი ბოშ ცამეცი ქინზ ბიტუნ.

სა პა ღინზუნ ოშა ფანჩაღ იჩაღ ჰარი ჰერე. ბუნეღი იზი ხუღარ ტე ღარახუნ ჰბინტუნ ბოტე. ფანჩაღი ჰჩუღონ გეღენე ბიქი. ანექი თე ჩარა თენებუ. ხუღარ ტე ღარე ბეღ ღანჰეტუნ. იზი თაფა (თაჯა) ეხტი ლანეხი ნახრჩინ ღარე ბეღ. შონო ბანექი ფანჩაღ. ოშა შოტაღყა იზი ხუღარი ლაშეკოღანე ჰოვაქესტი. ნახრჩინ ღარ ბანექი ფანჩაღ, ფანჩაღი ხუღარღ შოტაღ ჩუჰუხ. შოროხ იჩაღ მურაღდაყაოღუნ პაპი, დანაღ ბეში მურაღა.

ქალნაყა ჭუკუდი

(ნაღ`ლ)

სა ქარნუ ჩულო ბოდახუნ გელე მიწიქ სა ნაგტუხბუ. თილინ ქაშინხუნ მალ-მულ ქალანე ბაქო. შოტა წი ჭუკუდინე.

ჭუკუდი ჰარ ღი ადულო გარბაქი შინანე თადა. შოტოლონ შინტუნე. იხალ სამალ ახილ არცი თამაშანე ბესად.

სა ღი პურუნალ ჭუკუდი შინანე თაცე. სამალ ადულო შინ თამაშანე. ოშაალ შოტოლონ ფიტუნ:

- ჭაღაჲ თარანგუ გირსბა თადალადან.

მე ადითმულო იბაქატან ჭუკუდი მუჲე ბაქი. შოტინ ჰაღ საღ ჭაღაჲ თენე აქე. თარანგუნჲ ჰეთარ გირბსუნა თენე ავა. შოტანაკალ ადულო ფინე:

- ზახალ თამანან! ჭაღაჲ აკსუნუხ ჩურუსა. ჰამალ თარანგუ გირბსუნ ზომბაქალზუ.

ადუხ ირზი თეტუნ ბაქი. ფიტუნ:

- ჰუნ გელე მიწიქნუ, თაშეს თეან ბაქო. დაცა ბაქალა ოჯახუნ ვა შინ ჭეკალა? ოჲ ხენენ ვა თაშაინ, ჭაღაჲ აჭაივას, ქალნაჲ ჯოღაბა შინ თადალა?

ჭუკუდინენ უსუნ ირუ პაპესები ქალნახ. – ქალნა, ფინე, - ადუხ ჯაღაჲეტუნ თადა. ზა თაშტუნ თეტუნ ჩურუსა. კალფა, სოტოლო უფა, ზა ბართი მაყატუნ თაცი.

ქალნან ადულო კალფი ფინე:

- ადუხ, ჭუკუდინა ბართი მათაქინან. ვახუნ თამანან. ამა ოჯა ბადა მბართანან. ახაფი ჭეკანან. ზუალ ბუკალ ბუკალზუ. ხადაბატან ექინან, ვახ ფიათარ თადალზუ.

ადუხ ქალნაჲ ადითხუნ თეტუნ ჭერი. ჭუკუდინახუნ სა გალა ბაჲტუნდი დაცა. სოტო ახაფი ოჯახუნ ჭეკუნქი. თაცი პატუნპი ჭაღაჲ. ბურტუნვი თარანგუ გირბსა. გირბალტუ ბად-ბად კაჭატუნფი. ჭუკუდი სამალ ადულო ფერვარე თარანეფი. ოშაალ ხური-მური ჭიქურხო გირბი იჩენაკ სა შადაკე დუზბი.

ბერეზარე ოშა ადულონ ბალურხო ვხტუნდი. კოდა თადაუნტუნ ჩურეცი. ჭუკუდი იზი შადაკი ღოხოლ არცანე. სოტო ფიტუნ:

- ჰაფა, ვი შაღაკა ახაფა, კოდაან თაღსა.

ჭუკუდუ იზი დანუხუნ თენე გაღფი. შღუღო ფინე:

- ზუ თურინ თაღალა თეზუ. ქაღნან ვახ ფინე. ჭუკუდინა ახაფანან.

ის ზახალ, ბეზი თარზნგუნ ბაღაღლ ახაფანან, თაღენ კოღა.

შღუღონ ჰეყარა ფიტუნ, ჭუკუდინა დაყალ ეჩეს თეტუნ ბაქი. ჭუკუდინაღლ, შოტღა შიღაკაღლ ახატუნფი. ბაღტუნდი დაყა. ჰარი პატუნზი ოვე ჭოტა. ოვე ხე ჯელებაქენე. შღუღონ ჭუკუდინა ოყა ცივექი ფიტუნ:

- ჰუნ სა ჰოორ მიღა ჩურფა! დან ბეში შაღაკხო ტე ჭოღელ ჭოვაქესტენ. ვაღბაქი ეღენ, ვახალ ახაფი ჭევექენ.

ჭუვეკუდინენ თურმუღო სუნა ტაპკა ფინე:

- ზუ თქ მიღა ჩურკაღლა ტეზუ. ჩურნანსა ზა ბართი თაღანან? ზახალ, ბეზი შაღაკაღლ ახაფანან, სა გაღა ჭერენ ტე ჭოღეხ.

შღუღონ ჭუკუდინა ახატუნფი. თარზნგუნ ბაღე ლოხოღლ არცევეტუნქი. შოტოხუნ სა გაღა ბატუნცი ხენა. ოვე ბოღეხ პაპატან, წუკუდინ ფულმოხ ხენენ თანეშერი. ჟრევეცი ბინეთი ბუჟოფი თაღალა ოვე ბოშ.

შღუხ ბაღტუნდი სუნა. ბურტუნზი კაღფსა, აღა-ოყა ტისთა. ბაღღბეხ თეტუნ ბაქი. სა ხეღღქ ოვე ჭოტნუ არტუნცი. ჭუკუდინახუნ ხავარ თენე ჭერი. უმუღა ბოტუნტი. შაღაკხო ახატუნფი. ჰარი ჭერტუნ აიზე. უსუნ იხოღო პაპესტუნზი ქაღნახ:

- ად ქაღნა-ფიტუნ, - ჭუკუდინა ოვე ხენენ თაშერენე. ჰეყარა ვავეცეღან, თეღან ბჟღღბე. ქაღნან ფინე:

- ეფი უქ ხახა მაფანან. ჭუკუდინა ხენენ ჯელე ახოღლ თენე თაშერი ბაქო. ზა ბუეკაღენაქ ხე ლაზმე. ჰაღს თაღსა. ოვნუხუნ სა გამათ ხე ეჩაღზუ. შოტოღოღლ ხავეცი ბაღღუზბო.

ქაღნან გამათა ეხეღი. უსუნ კოღახუნ ჭერე. ოვე ჭოტა პანეპი. ბურვეცი

“წუკუდი ჰუ...!” უკა იზი ნვჳ ხავესა. კალფსუნ აღანე თაცი, ოყანე ვაბაქი. სსს თენე ჭერი. ხენე ტე სოლო თრჳქჳალ ჭერი. ნვჳ ბადჳბეს თენე ბაქი. შოტინალ უმჳდა ბონეტი. გამათა ხენენ ბუბი კოძანე ვაბაქი.

ხენა ბანეფი ბუკალი. არცი ბურევი ბუფესა. მონო ჰიქჳ? ქალნან ბუფესუნენ ბუკალი ბოშტან სსსე ჭედსა: ბეშე ბუკატან “ვა, ბეზი ბულ!”, ვოშ ბუკატან “ვა, ბეზი ბაჭან!” ჯითმუხე უმჳლო ლაფსტად. ბუფესუნა ეფატან სსს ბოტე ბაქსად. ქალნან მე სსსსუნ ჰიქჳლ ბეს თენე ბაფტი. შორ ბენელი იზი უმჳდონე სსსბსა.

ბუკალა ბუფი ჩრექი. სელაკა შადები. ბუკალა ამწინები ქალა სა ლევეტინ ბოშ. ქულა ჟალდი ბურევი ნაყე ჭოეხ ბაქალა ჭჳინჳ გირბსა. საალ ქიე სა ქუნდნე ჰარი. შოტო ნაყე ბოშტან ჭეგატან სსსე ჭერი:

- ვა, ჰე ბაინეუნა! ჰიქჳლ აქეს თენე ბაქსა.

ქალნა ჰაყეცი მანელი:

- ად ამან, მონო ჰე სსს იზბაქსა?

ქუნდინ ბოშტან პურინ სსს ჭერი:

- ქალნა, ზუზუ! უსუნბა, ბეზი ჭოდა – ხოჳინა ოწკა, თჳმიზბა.

ქალნან ქუნდინჳ ქუჳ ხენენ ოწექი, თჳმიზები. სერინჳხუნალ, ჭუკუდინე. ბელხუნ ოშეღ ჭჳინჳ ბჳჭურეცი ქუნდინ ბოშ არცენე. შოტო არცესედი თახტე ლოხოლ.

ჭუკუდინენ თახტე ლოხოლ ზიჳ-ზიჳ ტუტუნე. სამალ გამეწტუხუნ ოშა ქალნან ხავარე ჰაყი:

- ჭუკუდი, საალ თრჳგუ გირბსენაკ ჭჳლჳე თანლო?

ჭუკუდინენ ბულანე ჟიკპი:

- ქალნა, ზუ საალ ჭჳლჳე თაღალა თეზუ.

ჳლუხ გირეცი ჰარტუნ. ჭუკუდინა აქი მუჳტუნ ბაქი. ქალნან შოტოლო პატარე თადი. ფატარა ქჳი ცარტუნცი.

ქალნად ჭუკუდი მეთარ ჭუკუდინე.

ახშუმელა ჰექატოსო

ბრიგადირი ქეჩი

ადიზე სა ბრიგადირებცდ. შოტადალ ბოსო მუყააღს სა ქეჩიტუხბუ.

ბრიგადირ ჰარ ბიჰსინ გიმქინნე ბაქსად. ქეჩიად შოტად ბაჯანესუნ თანესად.

გიმქინს. უსულუღენ ტიდა თაესუნა ზომე ბაქი.

ბრიგადირ იდარინა, ლაშგოდე თაღატანად ქეჩი ბიჰსინ გიმქინნე ბაქსად.

შოტანაკ ეჩერი ქაღმბხუნ, ტუფახუნ უნექსად ჩამაჰათ ცარეცტუხუნ ოშა ჭერი თანესად.

იჟენინ ღინურხოდ სუნტუსტა, სავანა გიმგინს ეღალა ამდარხონ ჰიქტუნ აქი? ბეტუნდი ხაჟულონ ქალა სა უყენი ღოხოლ სუნატუნ ყყყნე. შოტოლო შპატუნცი. იშანახუნ ფულტუნ ჩურევექი: ბრიგადირი ქეჩინ უყენხონფ, ბულად იზი ღოხოლ. ჰუნ მაუფა, ჟშე უღურხონ შოტო ცარფეტუნ. უყენხოდ სჯულონაკ ფაღტუნ ექე.

ტე ღინხუნად ადიზე მეთარ სა ფესუნე ამაღს ჰარი: აშურ გელე ჩთინს ბაქტი სა ამდარახუნ ადით ბითატან ნესტუნ: შონო ლაფ ბრიგადირი ქეჩინნე ჭურეცე.

თარაკალა ხახალ

ნესტუნ აიზე სა ქარნუ ჩუჰუს, შოტად სა ბინ, ბინეალ ბიპ ჰეიტუსბუე. ბიპალინ ხუჰარ. ქალნად ღარა ქალა დავინატუნ თაშერე. კოჰინ ვშურ მანდენე ბინე ოხანე. ბიპ ჰეელ, საალ მაწი ქურუხ ყანაქო. თჰკ ვშბი ჯო თანა უქესტუნ, ლაფესტუნ ზორ ვშე.

იიჰერნინ გირვალჷ შუნურხოხუნ სოლონე. ქარნუალ, ხუჰარმუხალ ბიჰსინ შუმა ქჷდი ბასქეტუნი. ბინენ ჯოშ მანდი ვშურხო ბელე დული. ბუხარინ ბეში ბოკალა ფუხუს ოყანები. ოშა შონოალ ბასქი ნეპახეცი. საალ შუნე ბიღახუნ ოშანე მულურ ბაქი.

ფულმულო შარფი თაღა-მაღაე ბელი. ჰელუს ნეპახტუნი. იკოლო დოხოლხუნალ ბუტე. ბინენ ლჷდიჰ ბელ ზაფი ბასკსუნ ჩურედატან, ფულმუს ბუხარინ ბეში ბაქალა ხახალანე ლამანდი. ხახალ სა თანესად, სალ ჩურენე. შოტად ოყახუნალ “თიქტუკ... ტიქ... ტუკ...!” – სსე ჭესად. შონო გელე ჰაქეცი:

- ა ბახაჯგუს, მონო ჰიქჷ, ხახალალ თარანეკო?

შოტად ჰითახუნ ხახალ სა ჩურეფი. ოშა ბურევი პურუნ თაღსა. ჩულო დეჰ-ჰეენ ტუტუნეფი. შოტო ჩახ აჰენე ჭახხი. აღლო სსენ ყანაქონე კალფი:

- ნანა, ა ნანა! სა ჰაღა, ბლა მე კოდა ჰიქჷბუ?

ბინე სსჷ ხუჰარმუს ჯაღფი მულურტუნ ბაქი. ხახალი “თარაფსუნა” აქი ბურტუნვი წირიტჷ. ქალნა უსუნ ჰაღერი ჰარე:

- ახარ, ა ბინ, ა ხუჰარმუს, მონო ჰე წირიტჷ? ქალუტენან ბარე ბასკადან?

ხუჰარმულონალ, ბინენალ ქულმულო ხახალაჩტუნ ბოხოდი:

- სა... სა... ბე... ელა ხახალ ჰეთარჷ თარანე. იზი ოყა არდოჰელებუ.

ქალნან ბუხარინაჩ ფულ ჩურეჰქი ბურეხი ახშუმა:

- ა ვან აყანანჩი! ზუალ ნეხზუ კოჰა ჰეტანაკტუნ იხოლო ბელ ეტე? სა შიპ ბაქანან ვახ ბეს ბაღაზ: ხაჰულო საღბი კოდა ელატან ბეზლი სა წიჰყ კოკოწ კაციკალი ოქა ყიჩიეცი ჩურეფენე. სოტო ბიყი ეჩერი ბუხარინ ბერშ ლაზხი. ხახალაალ თარაზდი იზი ლოხოლ. სამალ გამეცი ბურჰენე თარაფსა. ვანალ ამწი გალა ბაქტენან სუნა.

ოშაალ ქულა ბოხოდი ხახალა თარანედი. სოტად ოყახუნ სა კოკოწ ჭერი ბურევი ბულა გაღგალსტუნ თარაფსა. ბინე, ბაჭანეხუნალ ხუჰარმულო ახშუმი სსენ გოჰა ვხედი ბელ. შოტოლო ახშუმ ქჷ ბაქამუნ თენე ბოთბაქი.

შჩინდარი აიზელუნტუნ იბაქი ახშუმფი. ბანექო, ვანალ ჰექჰთჷ კალფი ჩრკატან ახშუმკალნან.

არულო ბელ შჩი

სა იშქარი აიზეხუნ ჰვილ ხური ერეყლულტუხბუ. ფაიზინ ღინურხო სუნტუსტა ტიდა თარაფსანე თაცე. ბენელი ერეყლულა ქალა სა ეღელინ სურუნებუ. ჩობანა კალეფი იზი თოროდ. ფინე:

- მეთარ შშ თენე ბაქო, სურუნ უსუნბა ჭეკვა! ეღელხო საალ მე ფერვარე მაყატუნ აქეცი! ინბაქი?

ოშინ ღი ბენელი სურუ პურუნ ერეყლულანე. ფურუნალ ჩობანა იზი შითჷ ფინე. შოტინ შითე თადი ქი სურუნ ერეყლულა აკალა თენუ. ბეზი შით შითე.

სა ჰემა ღი ოშა იშყარენ სურუნ პურუნ ერეყლულინ ბოშე აქი. სალ ჩობანი ფერვარე თენე თაცი. ბეხე ბაქტი ქი, ჩო სა დაე ჟიქირბსუნე ლაზჷმ. თენე, ჩობანენ თოფოლო ლჷჷ ლაკვალა ჭურეკვალე. ჯაბაქი ჰარე კოდა. ხეღლჷქ ჟიქირები. ბიჷსინ კოდახუნ ჭერე. ოშა დოსტურხო ქირბი ფინე:

- მე შშე ბეზი ჩოლნ ერეყლულინ თალადან. სა ჩობანენ სურუნ ტიდანე ექსა. ჰარტინ სა გავალ ეხტანან. ამდარხო ბასქიტუხუნ ოშა დაე ბაქტადან. ვან ერეყლული ოშელ ჩურლაფნან. ზუ თაცი ჩობანა ბაღშბაღზუ. შოტო ჭახკალზუ ეხლშთ. ბანექო, ტუტშაღლ ჟარფესტალზუ. ბეზი სსს იბაქალა ქინ არჯა ჭოვაქანან. სურუ ბასქი ბაქადე. ჰარტინ სა ეღელ გავალა ბასაქი არანეხუნ ჭეკინან. მაყიბანან, სურუნ ხა თენებუ.

დოსტურ ირზიტუნ ბაქი. ჯამაჰათ ბასქიტუხუნ ოშა აიზეხუნ ჭერტუნ. ერეყლულა პაპატან დოსტურ ჩურტუნფი. იშყარ თანეცი სურუნხუნ სამალ ტალად აქელალა არულოჩ. ჩობან არულო ბესტა არცენე. იშყარა აყი სამალ ირუ აჭესები. შორ ბენელი ჟამდი დუგზარბადე. ამა იშყარენ ბუფევი მუჭა მუხ ციფსა:

- ად ვიჩი, ზუ დავა საქსენაკ თეზ ჰარე. ჰიქ ბაქანე, ჭოვაქენე. ერეყლულა უქესტენუ, ღირისთე ბაქა. ბეზი შითმულ ბარნ თენ თადე, პურუნ ღირისტ ბაქა. ვახუნ სა ჩურესუნზახბუ. ნესტუნ შაჰატ ტუტშუნ ჟარე, სერინე?

ჩობანენ, ბულანე გალდი:

- სერინე, ღინურხო ჟარენუზ ბელ დულსა.

- ად დირისტ ბაქა. ბემ ადიზე ტუტმა ფარკალ თენებუ. ზუ ტუტში ფარენ სა ქრან ბომშამუნ ზირფსუნუზ ჩურუსა. ჩურუსა ჰუნ სა შინ ჰავა ფარკავას, ზუალ აჯიკაზახ, ბანეკო?

ჩობან ეხლთი მეთორ მუჯა ჰაყესუნა მუჯეა. ქავადი ოყახუნ ტუტმა ჰეგწეკი. ბურევი ფარფსა იშყარენალ ამურხო ვადვი ბურევი შჩიფსა. არულო ბესტა შჩიკა დოსტურხო ოსტადარახუნ მე შითმულონე იბაქესტად:

- ად დირისტ ბაქანან! ად ჯან, ად ჯან!

შოტად სჰს იბაქალა ქინ დოსტურხო ბურტუნვი იხოლო შშლ. ჰარტინ ქიშ ქოტალა ედეღხოხუნ სუნტუ გავალა ბასაქი ახატუნფი, უსუნ არანეხუნ ჰერტუნ. ჩობანენ ხედლჰ ფარეფი, იშყარენალ “ად ჯან” უკა შჩინეფი. საალ ქულა ალაბი ჩურეფი, ჩობანა ფინე:

- ვინი, ბჰსე, ფარა ბოტეს ბანქო. გელე დირისტ ბაქა. ვახუნ ირზიზ ბაქი, დირისტოლონ!

ოშაალ ქულ-ქიდე ბიყი ჩობანახუნ ჩრდე ბაქი. თადატანალ ბასქი ედეღხოხუნ სუნტუ გავალა ბასაქი ახანეფი. იჩუ პაპესები დოსტურხო. სა გალა ჰარტუნ ადიზე. პაპალა ქინ ეგელხო შამფი ჯრდ-ჯრდტუნბი.

შჰინდარი ჩობანენ სურუნ ბუყალკატან უჰ ედეღ ქამე ჰერი. შორ ბენეღი უღურხოტუნ ზაფი თაშერე. თე ღინზხუნალ სურუნ ერეყელულა ბასტუნახუნ ქულე ჰაყი.

ანექლოთხო

1. თეზ ჩურუსა ვა პაპაზა

სა იშყარენ ფიდე ჩემშდე ღასეჟ. ჩალხალხო სუნტინ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ბიპ ფულლა ბაქენუ. ბიპ თურლა ჰეგახტ ბაქალნუ?
- იშყარენ ჩოლაბე თადი:
- ზუ სალ თეზ ჩურუსა ვა პაპაზახ.

2. სამალ დავაშ დოტა

იშყარენ თუქანგა ჰოდეხ ვახტი ხოდალ არცი კუნკურინა დოფსტუნ ჩურელატან ჯუღონ ფინე:

- სამალ დავაშ დოფტა, ღოროცა ბასქი შელეებუ. მაყან მულურ ბაქი.

3. უმუღოღ თუმ ყაჭაკატან

სა თაფანინხოზ ამდარახუნ ხავარტუნ ჰაყი:

- ვი ბოშტუნა სალ ავა ბაქეს ბანქსა?

სოტინ ჯოდაბე თადი:

- ჰეტანაკ თეზ ავა ბაქსა? უმულოდ თუმ ყაჭკატან, ავაზ ბაქსა ბოშეზუ.

4. ბაზარე ხავექინან

სუნტად გელე ქოჟა სა ჩურტუხბუდ. ჰემა ქარან ბაზარე ჰევექი, თოდეს თენე ბაქი. სა ღიად ჩურ ანეჭი. ჰა ჯავტუნცი, ბაღაბეს თეტუნ ბაქი. ბიჰსინ ბავან ღარა ფინე:

- ად ბაღა, სა თაქი, ტე ბაზარი ფერვარე თარაფა. ბანექო, ჩურ ტაღადე თაცე.

ოშინ ღი სავანა ღარენ თაცი ბენეღი ჩურ ბაზარი ბელი თოდელაღა ფაღნუ ჟომო ამბი ჩურფენე.

5. ჟაღრენ ჰიჭყანბი?

სუნტად “ქესიბ” წილა სა ვატუხბუდ. იჩუხუნ ოხაღანე თაშტად. სა ღი ოხაღანხუნ ვადბაქატან დაყ გიმქინანხუნ ბითი. იშყარენ ესთლთანე ბურვი, ქსიბაღ ოჟულა კანკულბი სამაღ ტაღად ბასექი. თე ფერვარი ხაღულონ შოტო ატუნქი. საქი ბურტუნხი თოღამოღადესა.

ამღარხოდ სუნტინ ხაღე ყონუღო ფინე:

- ვი ქსიბა შონო ჰე ღინტუნ ბასტა?

შოტრინ იჩუ თენე ხახაფი. ფინე:

- ვოწწე ხოხეღინ ღავაბაქეტუნ სა ქსიბი ღოხოღ. ჟაღრენ ჰიჭყანბი?

6. ბეზი კოჟან ცარე

ვიჩიმიუღო სოღო აღინ ატაჟანე ქარხსად ტე სოღო ოყინ ატაჟა. აღა არციტინ ოყინტუ ფულ თანესტად, იშიღ თენე თასტად. სა ღი აღა არცაღტინ ბენეღი ვიჩენ ოყინ ატაჯი ოღუხონე დუღი ჰევეკსა. შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ქონო ჰიჭნბსა?

ფინე:

- კოჯაზ ცარე. თაშერიი ჯოღ სა გაღა ბიყაღზუ.

ვიჩეფ ფულმუღონ დამპულე ჰაყი:

- პოდ ბეზი კოჟ აღა ჩურეკო?

- ვიჩენ ფინე:

- ქონო ზაღულ თენე. ზუ ბეზი კოჟაზ ცარე. ვი კოჟახუნ აშ თეზახბუ.

7. ში თჰგვ გელენე

ჰა ვიჩი სა გაღა გელე მუჭა ქარტუნხსად. ადიზე შოტოღო შაჰათ დაყა თაღაღა ვიჩიმუხ ხინა ქშენენტუნ აქესტად.

სა შშე შოტოღოდ კოღა ესღთ ადიზე თჰგვ გელე ბაქაღა ამღარხოხუნე ბითი. ვიჩიმიუღო სუნტინ ფინე ხოხეღინ კაღაში ნჰგვ გელენე. ტე სუნტინ ფინე მწლიქ იზბაშინ თჰგვ შოტოხუნ გელენე ბაქო. ადით ჟეირიტა, ჟეირიტ ჟამა,

ჟამალ ყაფაზანე ჭოვაქი. ვინიმუღონ სუნ-სუნახ ტაფი ცარტუნფი.

ჰჭინდარი აიზინ იზბაში სა ჰემა თანახუნ სა გალა ჰარი ფა ვინ სუნაუნ ჯრტუნბი.

8. ელე ალახუნტუნ ფე

სა იშყარენ სწირე ვშბსად. სავაენა ვშლჷ თაღატან ჩუღონ აღინ ატაჟი სეფენესუნ შოტო ფინე:

- ბრიგადირ ევეტ ლე ვშლჷხუნ ჭევეკა.

სწირ ვშლინ გალა პაპალა ქინჷ ჩუღო ფიტუ ბესუნე ჩურეცი. დოღდაშხო ნწრჷხიტუნ ბაქი:

- ევეტ შაჰატ ამდარე, ჰეტანაკუნ ვშლჷხუნ ჭევეკსა?

სდირენ ფინე:

შაჰატ ამდარ ბაქსუნა შაჰატ ამდარე. ამა ზა ჰითჷ გელე ალახუნტუნ ფე. ტე ჰითხუნ ჭევეს თეზ ბაქო.

9. ბოჭუ ბუტკა

სუნტინ ბელინკოჟინ ლოხოლხუნ ბუტკსენაკ შიძერე ჰაყე. ჩალხოლხო სუნტუნხუნ ხავარე ჰაყი:

- ჰეთრბაზ, ბარინა ზაფი ჩრკამუნ შიძერხო ხარაბ მაყან ბაქი. ჩალხალენ ფინე:

- იზი ლოხოლხუნ ბოჭუ ბოტკა, ალაღინენ მაყან შჷინბი.

10. კალამჭა

სოღო უდა კაცჷსანე თაცე. ჩჷქულჷ ცინედი. უღინა გირები. შალაკა ახაფი დაყანე ბაქტი კოჟარ. ფულა ვოშ თარადატან ბენეღი სა ცამფი დიზიქ იზი ბაჩანესუნ ენესა. შალაკა ბოსი ბურევი ტისტა დარვაზინა პაპატან ჩუღო კალეფი:

- უსუნ ბაქა, სა ალატა ეჩა, ბეზი ბაჯანესუნ ეღალა დიზიქ ბესპენ.

ჩუჰუხ უსუნ ტიტერი ჰარე. იზი ქიეღალ სა ბოხოღ ალატა. დაყე ბოხოღნი ფულე ჩურევექი, ოშაღალ ახშუმეკა ფინე:

- ად ჰუნ აყუნჩი, მადა დიზიქ? ვი ფიატპაღინ კალამჭა შადბაქენე, ბაჭანესუნ ხორესა. ჰარაუნენე ქი ექი დიზიქ ბესპენ.

11. ჰე თაქოტაბუ

ქოლხოზა ყოღულღატუნ ლასაქსად. სუნტინ კამაჯხო ბულურ ოყა, თუმურ აღანე ბიტე. აგრომნომენ მოტო აქი ფინე:

- მონო ჰიქჷ, კამაჯხო თუმურ აღა, ბულურ ოყა ჰეტანაკუნ ბიტე?

იშყარენ მეთრე ჩოღაბ თადი:

- ად ვინი, კამაჯყან ბიტეცი, ბულურე ოყა ბაქი თჷ თუმურ, ჰე თაქოტაბუ.

12. ქეჩიტუნ კაპე

ბანდიტ ბიესენაკ ჰარი პა თან უშე სუნტად კოდა მანდალანე ბაქი. ბიჰსინ ბასკსუნ ჩურელატან ფილლჰქანი თუმელსუნ სსსე ჰარი. თუქანხო ბუდბი ანინ ბეშა ჩურტუნპ. სსს თენე ჭერი. თაცი ბასტუნქი. საალ ჭერე. ჯუფი ჰადტუნზერი. თუქანგხო ბუტუნბი. ხედლჰქ ჩურტუნფი. სსს თენე ჭერი. ჯადბაქი ბასტუნქი. სა ჩიმირ ბამუნ სსს პურუნალ ჭერე. პურუნალ ჯუფი ჰადტუნზერი. იშყარხო ჰად ბაქამუნ ბასქი ჰადტუნზერი.

სავანა მჰჰლნე ცილატან ბეტუნდი კოჰინ ყონჯუღონ ფილლჰქანი თუმელ...
სა ბოხო მუქალჰ ქეჩინე ღაჩპე.

13. ალალინენ თენე ბარე

კოდა აზარრუ ბასქი ბავან ღარა ფინე:

- ჭრჰ ჭეკი, ბლა ჰავა ჰეთორჰ!

ღარ ჭერე ჭრჰ. თეინ გელე ჭჰინე ჯადბაქი. ბავან ხავარე ჰაყი:

- ად ბალა, მადან მანდი! ავან ბაქი ჰავა ჰეთორჰ?

ღარენ ჯოდაბე თადი:

- ალალა სა ჩურენე, ავა ბაქაზ ჰავა ჰეთორჰ?..

14. მუშტულუდ

სუნტუსუნ სა ბაჭა მანთ თანგუტუნ ჩურეცი. ფინე:

- თანგუ თეხახბუ. ამა შაჰატ სა დაყ აქესტეს ბაზაქო. ზუ ჰარ ღი კოდახუნ ჭელატან ჩუღონ ნეხე ვი ბისუნი ხავარა ეჩალტუ სა ბაჭა მანთ მუშტულუდ თადალზუ. ვა პაპესპა ბეში კოდა. ჩუღო უფა ვი იშყარ მაშინინ ოყა მანდი პურენე. მუშტულუდა ეხტა თაქი. ბაჭანახუნ უშ თევახბუ.

15. ბულნუტ ბაქაინ თადალე

ამდარხონ ქალა სა ჰანდნუ ოჭაღტუნ ეზბსად. საალ ეზბალხოხუნ სუნტად უსურ კაჩეცი ოყ ხოხე ბაქი. ეზბალენ იზი ღარა ფინე:

- ად ბალა, თაქი ტე ჰანდე ოშელ ბაქალა იშყარა უფა უსურხო შადბექან. ოქა თადეყან ვა. ეჩა, ბეში ოჭაღლა ეზბი ჩრქენ.

ღარენ ფინე:

- ად ბავა, ტე იშყარენ იჩინ ეზებსა. სალ იზი უშლჰ ბართი ოყა დახ თანედო?

იშყარენ ფინე:

- ქალატად უკალა ჰითო ყულფ თეტუნ ლახო. თაქი, უფა. ჰაყულლუ ბაქაინ, იზი ვშლახ ბაქალე. ბულნუტ ბაქაინ, ოყა შადბი თადალე. დან ბემი ვშა ჩრქესტალდან.

16. ბეზი გალა ბაშკალნან?

სა ღინოლო ლაშკოდახუნ კოდა ვადბაქატან თურმუხ ძრწეცი, ხოდიდინ ხალე ბომ ბოხო ბინეთი. ბულა ბაზუქი ღოხოლ ლახი ბასექი. ჭოვაქალტოლონ ჩურტუნცი შოტო ხენე ბომტან ჯევეკი კოდა თაშატუნ. ღინოლოენ ფინე:

- ღერეტტეს თენან ბაქო. ჩურნანსა ზა ჰადხევეკანან, ბეზი გალა ბასკანან?

17. ქაროზ

სა იშყარი გელე ჩრ სა ჩურტუხბუე. ბელილო ბომ ექეს ტენე ბაქსა. იჩუ დუნელსა ხოდიდა, ბოსტანა, ჯრ ბიტუნხო.

სა ბიჰსინ ნახრჩინენ ბინეყი ჩურე ქონჯულო აფათა:

- ჰუნ ჰეთარ ამდარნუ? ჩურა ჰეთაენაკ თენე ბეზი ჰითო ბედანე? ნეხუ ად ჩურ, სა ჩურფა, ბეზი ჰითო უკახ, ოშა თაქი. ვი ბულ ახინ, სალ ვადბაქი ვომ თენე ბედსა.

ჩურე ყონჯულონ ფინე:

- ვი ჰითულო იზბაქი. ბიჰსინ ჩურა ქაროზ თაზლო. ატურნახუნ ვი ჰითო ბენელო.

18. ელემ ელემ თენე თარაკო

სუნტინ იბაქენე ზოყალნა ხოდალხუნ ბითალო თარაფი ელემე ბაქსა. სა ღი შონო იხალ ზოყალნა ხოდალხუნ ბინეთი. სა თჰჰრენ აღანე ეჯეცი. ბულა-ოშა ცაფელი. უსუნ იჩუპაპესები ჩულო:

- შუკალა მაუფა, ზოყალნა ხოდალხუნუზ ბითე. ბანექო, თარაფი ელემ ბაქაზახ.

ჩულონ ფინე:

- თაქი, ვი შლ ბაქა. ჰიქალახუნ მაყობა. ელემ ელემ თენე თარაკო.

19. ჭვინუნუტ ბარი

უსტან გელე ყრჩი სა ამდარენაკ ბარინე ზაპე. აშბი ჩარკამუნ შოტანაკ ჩვინას სა ხორად თეტუნ ბოხი. ყარი შუმენქა ელახოდ შორენ ყოყა ჭეყენედ. აშ ჩარქი თაღატან კოჟინ ქონჯუღონ უსტახუნ ხავარე ჰაყი:

- უსტა, ბარი მოქქამე? ცარეცი ბარალა თენე?

უსტან ბულანე ჟიკპი:

- ფეს თეხას ბაქო. გელე ჭვინუნუტ ბარინე. ბანექო, ფოსპი ბარანე.

20. ბულინ შაყყინა შიკლამ თენე ბაქსა

ნესტუნოდ ბულინ შაყყა გელე ჩეილ განე, ტიდა შიკლამ თენე ბაქსა. შოტოდოდ ამდარხოხუნ სუნტინ დირიძა სა ჰემა ხალ შიკლამე ცარფი. შაჰატალ ბენედი: იღეპი, ხენე დული. ხალურხო ბოდ შიკლამე აშლუ ეჩერი. სა დი გიმგინე დირიძხოხუნ ესლთ ბითატუნ ფინე:

- შინა ფე ბულინ შაყყინა შიკლამ თენე ბაქსა? აჩჩი აითე. ვუ თენან, თაქინან ბეზი ხალურხო ბედანან ჰეთარა ბულ ბიყე. ჰარ სოდო სა ფუშინ ბოდდა.

ჰა ტე აშე იშყარი დირიძა ბაცი შიკლამა ბულოშ ჩუფი თატუნშერი. აჭინდარი ბიძასინ შონო გიმგინა ჰარი ფინე:

- ბავოდონ სერიტუნ ფე, ბეში საყყინა შიყყინა შიკლამ თენე ბაქსა.

21. ვი იშყარენაკ ქარუნკო

ჩალხახოხუნ სუნტად თაზა ლაშკოდ ბაქი ზურნაჩინა აშე ბითედ. ჰარე შოტად კოდა. ზურნაჩი კოდა თენედ. ბინახუნ იშყარი განუნე ხავარ ჰაქი. ბინენ ამდარხოხუნ თენე აითედ. შოტანაკალ ჰა ქულა ჟომოდ ბეშე ეჩერი ბურევი ზურნა ქარფსუნი ჰანგა ჭეგესა. ჩალხალენ ფინე:

- ად ხუნჩი, ბესუზ ბაქტი. ქარფსუნა ექა, იშყარ ეღატან შოტანაკ ქარუნკო.

22. უქსუნ ჩურუნსა, ზახუნ თაღენ

ადიზე სა ყონაღე ჰარე. ფა თანენ შოტო თაშტუნტუნ ჩურესა. სუნტინ ფინე:

- თაღენ ბეში კოდა, ვა შაჰატ ყულლუღბაზ.

თე სუნტინ შოტაჲ ჯითჲ ბონეტი:

- ეკი, ზახუნ ზახუნ თაღენ. ქოტაჲ სა ჩუჰუჰებუ, მშჰჰთიღანე ზერსტა. შოტინ ვაღნაკ ჰიჰ ბოხალა იშტაღენ უქავახ.

ჯითჲ სიჰტჲ საქიტინ იჩუ თენე ხახაფი:

- ად ვინი, სერინე. ქოტაჲ მარალა ზერდალა სა ჩუჰუხტუხბუ. ჩუჰუხ თამაშაბსუნ ჩურუნსა, ქოტაჲ კოდა თაქი. შაჰათ უქუნ ჩურუნსა, ზახუნ თაღენ.

23. საჯახუნ გელე ყობალტუნ

სუნტაჲ კოდა ყონაღე ჰარე. შოტტაჲ ტოლოლ იჩუ აქესტენაკ სა ჰემა ჰრან ჩულო ღოხოლ ყენეფი. ჩუჰუხ ყიჰეცი ჩურეფი, ჯორობ თენე თადი. იშყარენ ყონაღა ფინე:

- ანკსა ჩულო ფულა ჰეთორუჲ ჰაყე? იზი ნჰჰსჲ თენე ჰევეკსა.

ყონაღენ ფინე:

- ზუ მე ჩულო აზუკა შაჰატუჲზ ჩალხსა. საჯახუნ გელე ყობალტუნ.

24. ბუშალ ბაქალე

სუნტაჲ ბელინკოჲინ ბეშა ხჲულონ შე ბურტუნი ბესა. შოტინ თჰჰანგჲ ბაფსა. შოტინ თჰჰანგჲ ეხტი ცირე მჰჰლნე. ალლო ჰსსენ ფინე:

- უღნჲ კოდა შუ ბუნე, ცირეყან ოყა! თენე, ღოფუზდი!

ოშაალ ჰავინა სა პატრონე თჰრბი. თჰჰანგ ღოფკალა ქინჲ სა ჯჲიღ ღარ ბელინ უღუღხუნ ჩუპი ცირე ოყა. იშყარენ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ბეზი ბელინ უღუღ ჰიჰნბსა?

ჯჲიღეინ ფინე:

- ბეში მოზინე აჰე, შოტოზ ჰავეკსა.

- ა...ჲ, უღუღ მოზინე ბაქო? – ფინე იშყარენ.

ჩვეილენ ჯოღაბე თადი:

- ჰეტანაკ თენე ბაქსა? სა ქარზნალ დოფტიდივახი, ლაფ ბუშალ ბაქალედ.

25. უყენინ ხაშო

ქალნან ბოხი ხაშოა ტალექსო ბაფი ლახატან, ნვოლო ფინე:

- უქანან, დე ვაანაკ დეყე ხაშოეუზ ბოხე.

ქალა ნვან მალაქინა ბადი ტალექს გვრგვობიტუხუნ ოშა ფინე:

- ად ქალნა, დეყე ხაშო ბოხი, დანაკ უყენინ ხაშო ჰეტანაკუნ ბაფე?

26. სა ყადინბანე უქსა

სუნტად კოდა ყონადე ჰარედ. შუმა ქადითუხუნ ოშა სულქინა სა სინი აპი ქენექტუნ ლახი. ყონადენ სინინხუნ სა ქენექ ვხტი ხავარე ჰაყი:

- ეფი კოდა ქენექ ჯელენე?

კოჟინ ბინენ მეთარე ჯოყაბ თადი:

- უღულ ზიბილ ქინზ ბუდე. სა ყადინბანე უქსა.

27. ორო ყონშოხ

ჰა ყონში უსენხონედ ოროტუნიდ. ადით თადი, ადით თეტუნ ჰაყსად. სა დი სუნახუნ ხავარნუტ შქინზ ბახარე თაღლატუნ ბაქი. ჰარი პატუნპი თურგანი ჭოტა. ბეტუნდი ოვ ტე ბულ, მე ბულ ხენე. სა ხედლქ ოვე ლოხოლ ბედსუნ ჩურტუნფი. ოშა სორო მუხალე ბაქი:

- ად ყონში, ანკსა, ოვ ხენენ ტოფენე. თქ ბაღადიან, ხენენ დახ თაშალე. ექი, ოროლულა სა ჰოორ ბოსენ. სუნად ქულა ბიყენ, ოა ჭედენ. ხენახუნ ჭერიტუხუნ ოშა პურუნ ოროდან ბაქო.

ყონშიდონ სუნად ქულა ბიტუნყი. ხენახუნ ჭერტუნ. პურუნად ორო ამდარხო ქინზ ბურტუნვი დაყ თადსა.

28. ბაღდ ზინ ხუნჩი

სა იშყარ ჩუღოხუნ სა გაღა ბახარენე თაცედ. ახოლ ჩაღხაღხოდ სუნტინ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ვახუნ თარაკაღა ჩუჰუხ შუა?

იშყარენ ფინე:

- ბეზი ბაღღ ოზინ ხუნჩინე.

ჩაღხაღ მუჟე ბაქი:

- გელე შაჰატ. ზუ სა უსენე სუფურ. მანდეზუ. ქე ჩუღო ზაღნაკ დუზბა, ყოჰუმ ბაქენ.

იშყარენ ბულანე გაღდი:

- სა ადით თეზახბუ. ზახუნ ქაბინა ცარფეკატუნ, ჰუნ ჰაყა.

ჩაღხაღენ შოტაღ ადითა ისანე ბეს ბაქტი.

29. თავასარენ კოჟა ცარკაღე

სუნტინ ბიპ აღელ ბაქაღა სა ჩუჰუსე ეჩერეღ. ჩუღონ ჰარ დი ხორაღ ბოხატან თავასარი ბოშ ჭაჰკინ ჭაღინ ხები იზი აღლუღო უქესესტაღ. იშყარენ მე აშღლ ავაბაქან ჩუღო ფინე:

- აღ ჩუჰუს, ექი, მე თავასარა თოღდენ. მანდაღინ, ბეში კოჟა ცარკაღე.

30. აშურ მანეღი ბეზი ოზანე

სუნტინ იზი დოღდაშხო ჰეღვანი წიღე ლაღაბხონე კაღეღ. სა დი ბენეღი დარვაზინ ტე ჭოღე ჰა ეღემ ჩურფენე. ჩუღო ფინე:

- ბეზი დოსტურ ჰარეტუნ, ზუ თაზცი.

ჩუღონ კოდოღო სურუკბი ტოტოკა ფინე:

- ბეზი ფიულ ხაშ. ჰუნ ბიღასღლ ცირი ვი დოსტურხოხუნუნ ბაქო. კოჟინ აშურ პურუნაღ მანეღი ბეზი ოზანე.

31. ზუ ჰარ დი ბოზაკსა

იშყარ კოღა სამაღ უღო ეღატან ჩუღონ ტოტოკა ნესეღ:

- ჰუნ ქოქუნ ზაპე. კოჟ, აღლუს ეღეს თენე ბაქსტა.

სა დი ჩუჰუს გელე ხენეზანეღ. ქირაქინქინზუნ ხე ავაბაქი არჰყინ ბანეფი ადაყა. სა ჰემა ყუჭ უღაღლა ქინა შოტა ჰარაღენ კოჟა ეხეღი იზი ბელ:

- ვაღ, ბონექი ბეზი ყოყ! ვა, ბოზქი!

იშყარენ ახშუმკა ფინე:

- ზუ ჰარ დი ჰაქეთარ ბოზაქსა. კოღა, პაპატანაღ ბეზი ჭოღა ჩუნქსა ქი, ქოქუნ ზაპე.

ჩუღონ ტე ღინზუნ იშყარი ჩოღეს ტოტოფსუნახუნ ქუღე ჰაყი.

**სასაუბროები , სხვადასხვა ტიპის დიალოგები, თემატური ლექსიკა
ზეპირმეტყველებისთვის**

დილა მშვიდობისა! - საგახ ხეირ!

გამარჯობა! დღე მშვიდობისა! - ბერეზარ-ინ ხეირ!

საღამო მშვიდობისა! - ბიჟს ხეირ!

კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება! - უსუმ-უნ ||-ნან ჰარ-ი

მესტუმრეთ! სტუმრად მობრძანდით!- ყონად ბაქა!

როგორ ბრძანდებით? როგორ ცხოვრობ(თ)? - ჰეთარ-ნუ||-ნან?

მადლობა, არა მიშავს (არა გვიშავს) - დირისტ-ბაქა! შაჰათ-ზუ||-დან

რა არის თქვენსკენ ახალი? - თაზ ხავარ თე-ნე-ბუ ქა-ვუ კა-თე(დ)-გუ ქიკა-ბუ ჰიკა
თე-ნე-ბუ?

ნახვამდის! || კარგად! (არაოფიციალურად) - დირისტ-ოდ-ონ!

კეთილი მგზავრობა! - შაჰატ დაყ!

მას რა ჰქვია? - შო-ტ-ად წი ჰიკა?

რა გქვია? - ვი წი ჰიკა?

მე თემური მქვია - ბეზ(ი) წი თიმურ-ე

რა გვარი ხარ? - ვი ფამილია ჰიკა?

ჩემი გვარი პაჭიკაშვილია - ბეზ(ი) ფამილია პაჭიკაშვილი-ე

რომელი ქალაქიდან (სოფლიდან) ხარ? - ჰუნ მანი შაჰარ-ესუნ-ნუ || აიზ-ესუნ-ნუ?

მე თბილისიდან ვარ - ზუ თბილისი-ნ-ახუნ-ზუ.

ნიჯში როგორ მივიდეთ? - ნოჟ-ე ჰეთარ (მაინ) თად-ა-ზ?

სად მდებარეობს კვარტალი? - შაყყა (მჰჰლჰ) მადა ბაქ-სა

ნიჯში|თბილისში მივდივართ - დან ნოჟ-ე-დან | თბილისი-ნ-ა-დან თად-სა.

როდის წახვალ (გაემგზავრები)? - ჰევახ თად-ალ-ნუ?

რა არის თქვენი ტელეფონის ნომერი? - ვი ტელეფონ-ი ნომრჰ ჰიკა?

რომელი საათია? - საჰად(-ინ) ჰემა?

თვის რა დღეა? - ღე ხაშ-ე ჰემა?

მშობლებს მოკითხვა გადაეცე - ნანა ბავა ღირისტულ უპ-ა
მოკითხვა ჩემი ძმისგან - ბეზი ვინ-ახუნ ვაჟნაკ ღირისტულ
უდიური იცი? - უდინ მუზ ავა-ნუ?
მე უდიური არ ვიცი - ზუ უდინ მუზ ავა თე-ზუ
ლაპარაკობ უდიურად? - ჰუნ უდინ მუზ-ინ ჰით-თე-ნ-ნე?
ბოდიშით, მე არ მესმის უდიურად - ბაღიშლამიშ-ბ-ა-ნან ზა ზუ უდინ მუზ-ინ
ყამიშ-თე-ზუ
რაზე ლაპარაკობს? - ჰე-ტ-უხუნ-ე ჰით-ე შო-ტ-ინ?
თქვენ გესმით ჩემი? - ვან ზა ყამიშ-ნან?
მე შენი მესმის - ზუ ვა ყამიშ-ზუ
მე შენი არ მესმის - ზუ ვა ყამიშ-თე-ზუ
უდიურად “სახლი” როგორ ვთქვა? - უდინ მუზ-ინ დომ ჰეთორ ფ-ეს-ე ბაქ-ო?
რას ნიშნავს უდიური სიტყვა “გიმგა”? - უდინ ჰით გიმგა ჰიქ ფ-ესუნ-ე
უდიური ენა ძალიან ლამაზი ენაა - უდინ მუზ გელე შაჰატ (წჷწნგ) მუზ-ე
დიახ - ჰო
გეთანხმებით! - ზუ ირზი-ზუ
არა - თა|| თე
მე არ გეთანხმები! - ზუ ირზი თე-ზუ!
მე არ შემოძლია ამის კეთება - ზუ ქო-ტ-ო ბ-ეს თე-ზ ბაქ-ო
მადლობა! - ღირისტ-ბაქა [ღირისბაქა, ღირისპაქა]
დიდი მადლობა! - გელე ღირისტ-ბაქა
ბოდიში(თ)! - ბაღიშლამიშ-ბ-ა
გეთაყვა, წამომყევი - კა ბაქსა თად-ენ ზახუნ
გეთაყვა, გამომყევით - ჰიკა ბაქსა ზა ქრმჷ-ბ-ა-ნან?
გეთაყვა, დამეხმარე - ხოიშ-უზ-ბ-ესა ქრმჷ-ბ-ა ზა
თუ შეიძლება წყალი (პური, მარილი) მომეცით - ჰიკა ბაქსა ზა ხე | შუმ | ელ
თად-ა-ნან?

გილოცავ(თ)! - ხუჯუსტან-ე | ფულ ხაშ-ყა-ნ-ბაქი | ვი (ეფი) ფულ ხაშ
ახალ წელს გილოცავთ! - თაზ უსენ ხუჯუსტან-ე!
შემოდით, დაბრძანდით! - ბაქი-ნან არც-ა-ნან
ხეაღე მობრძანდით! - აჰჰ ექი-ნან ბეში კოდა | აჰჰ ძან(ჭ) ექი-ნან
შეიძლება შემოვიდე? - ბა-ეს ბა-ნე-ქო
ჩვენ დილით (დღისით, საღამოს, ღამით) ჩამვალთ - დან სავახტან, სავაენ-ა,
ბერეხარ-ე, ბიჰს-ინ, ჟშ-ე ელ-ალ-დან
მოედანზე წავიდეთ! (გიმგე) - თაღ-ენ გიმგი-ნ-ჰ
წამოდი ჭადრაკი ვითამაშოთ - თაღ-ენ შახმატ აჯი-კ-ენ
მოდით ჩაი დავლიოთ! - ექი-ნან ჩა უღ-ენ
მე არაყს არ ვსვამ! - ზუ პრჰყი უ-თე-ზა-ღ-სა
ჭამა გინდა(თ)? - პუნ ბუსა-ნუ? შაუმ უქ-ალ-ნუ
მე ჭამა მინდა - ზუ ბუსა-ზუ
თავი (ფეხი, მუცელი) მტკივა - ბეზი ბულ-ე | თურ-ე | თაფან-ე ყაწ-ე
ეს რა არის? - ქო-ნ-ო ჰიკა?
ეს წიგნი უდების ისტორიაზეა - მე გირქ უდი-ღ-ოღ ტარის-ახუნ-ე
ეს ვინ არის? - შო-ნ-ო | ქო-ნ-ო შუ-ა?
ეს ჩემი ძმა გურამია - მო-ნ-ო ბეზი ვინი გურამი-ნე
ეს რა ღირს? პეტ-ულ-ე მო-ნ-ო?
ძალიან ძვირია! - ქო-ნ-ო გელე თოღეხ-ნე
ახლა ძალიან ცხელა (ცივა)! აჰჰ ეღარის-ე (მი-ნე)
მე შენ მიყვარხარ - ზუ ვა ჩურ-უზ-სა

სხვადასხვა ტიპის დიალოგები

N1. –

ხომ ვერ მეტყვით, რომელი საათია ახლა?

- ბოდიში, მაგრამ მე არ ვიცი, საათი არა მაქვს. გეტყვით ჩემი მეგობარი.
- ახლა სამის ნახევარია.
- გმადლობთ.
- არაფერს.

- გამარჯობათ! გუშინ მე წიგნი ვითხოვე. ხომ არ გაქვთ?
- გვაქვს, მაგრამ ხელზეა, ჩვენ უკვე ვითხოვეთ და მოიტანენ.
- ეს მალე იქნება?
- ნუ გეშინიათ, მალე მოიტანენ. დაბრძანდით, იმუშავეთ, როგორც კი მოიტანენ გეტყვით.
- მე გუშინ სადამოს თქვენთან მოვედი, თქვენ კი სახლში არ იყავით, სად იყავით?
- ჩვენ გუშინ სადამოს პარკში წავედით. იქ კარგი საკონცერტო პროგრამა იყო. სადამო სასიამოვნოდ და მხიარულად გაგატარეთ. ამიტომ დღეს ხალისიანად ვმუშაობთ.
- ფეს ბაქალ თევია, სადუნ ემუა აისა?
- ბალიშლამიშბა, ამა ზუ თეზა აბა, საად თებეზბუ. უკალე ბეზიოლდაშენ
- ჰაისი ხიბოტა ხიონე
- დირისბაქა
- დირისბაქა
- საბახეირ! ნაინე ზუ კნიგას ბესე. ტევ ეჰბუ!
- ბუბემი, თექსა ქენე, იან ენე ბეიანსე ეჩალყუნ.
- მენო უსინ ბაქალე!
- მაყავაყიბინანუსინ ეჩალყუნ. არცანან, აშბანან, ეჩესხოლან უკალიან.
- ზუ ნაინე ბეგავადინა ექტოლოლზუ არე, ექან კუა თენან ბაქე, მანანბაქე?
- იან ნაინე ბეგავადინა ბულვარაიან თაცე. ტი შელ კონცერტე ბაქე.
- ბეგავადინა შელ ვადაიან ჭებაქესტე. აშეტენკალ ლე იშტანლუიან აშბესა.

N2.

- რა გნებავთ?
- მომეცით ნახევარი კილო კარაქი
- ინებეთ.
- შეიძლება?
- მობრძანდით!
- აქ ცხოვრობს მამალაძე?
- დიახ, მე ვარ, რა გნებავთ?
- თქვენს სახელზე წერილია, ინებეთ.
- გმადლობთ.
- თამაზ, მოდი სახლში.
- რა გინდა დედა?
- მოდი, ხელები დაიბანე და დაჯექი, საჭმელი უნდა ვჭამოთ.
- დიახ, ახლავე მოვალ.
- ეკავა ბუყსანან?
- თადანან ხიკილო ჭაინ.
- აყანან.
- ბანექო?
- ბირმიშბანან!

- მიანე ქარხესა მამალამე?
- ჰო, ზუზუ, ეკავა ბუყსანან?
- ექ წიალა ქაღონებუ, აყანან.
- დირისბაქანან.
- თამაზ, ექენან კუა.
- ეკავა ბუყსა ნანა?
- ექე ქეხ ოწკა, არცა, შუმ უქალიან.
- ჰო, ჰაისახოლან ეღალზუ.

N3

- მე თქვენ აქ ყოველდღე ამ დროს გხვდებით. სად მიდიხართ?
- მე ყოველდღე დავდივარ ამ დროს იმიტომ, რომ ჩემი სამუშაო ყოველდღე 9 საათზე იწყება.
- თქვენ სადღა მიდიხართ ამ დროს?
- ჩვენც 9 საათზე გვეწყება სწავლა. ამიტომ აქ გხვდებით ამ დროს, გამოდის, რომ ჩვენ ერთი გზა გვაქვს?
- არ ვიცი, თქვენი უნივერსიტეტი სად არის?
- ჩვენი უნივერსიტეტი რუსთაველზეა . თქვენ სად მუშაობთ?
- ჩემი სამუშაო ცოტა უფრო შორს არის, პირველ საავადმყოფოსთან.
- მაშ, თუ ნებას მომცემთ, ერთად წავიდეთ.
- წავიდეთ, გზა საერთოა.
- ზუ ექახ მია ღენახ ჰამე ვადინა ლამანზუსტა
- ზუ ღენახ ძურუზეხა. ჰამევადინა აშეტენვ, თე ბეზ ამ ღენახ საადუნ ვუიოტუნებურხესა.
- ექან მანან თაისა ჰამევადინა?
- ბეშიალ საადუნ ვუიტუნე ბურხესა კალქესტუნ. აშეტენკალ მია ლამაიანდესა მე ვადინა, აკნესა თე, ბეში სა იაყნე?
- ნეზაბა, ექ უნივერსიტეტ მა ბაქსა?
- ბემ უნივერსიტეტ რუსთაველინანე. ექან მანან აშბესა?
- აგანამ იხტარ თანანდესა, საგალა თაღენ.
- თაღენ, იაყ საბეში.

N4

.მე მომშივდა. თქვენ არა გშიათ? ცოტა ხომ არ ვისაუზმოთ? რას მიირთმევთ? რაიმე სახელდახელოდ. 2. ერთ საათში წავალთ. ყველანი მზადა ხართ? ერთ საათში წავალთ? ას მალე? რა ღირს ეს ფეხსაცმელი? ეს ფეხსაცმელი ღირს 32 მანეთი. 4. დიდი ხანია მელოდებით? 20 წუთი იქნება. სხვა ამხანაგები სად არიან? ალბათ ისინიც მალე მოვლენ. 5. თქვენ იცით, რა შემემთხვა გზაში? დიახ, ჩვენ ვიცით, რა შეგემთხვათ გზაში, და კარგია, რომ ყველაფერი კარგად დამთავრდა.

- რომელი სკოლა დაამთავრეთ?
- ოცდამეხუთე.
- ახლა სად სწავლობთ?
- ინსტიტუტში.
- რომელ კურსზე?
- მეორე დავამთავრე და გადავედი მესამეზე.
- ნახეთ კინოფილმი „დათა თუთაშხია“?
- მხოლოდ პირველი და მეორე სერია ვნახე.
- კინოთეატრ „ამირანში“ აჩვენებენ მესამე და მეოთხე სერიას. ხომ არ ვნახოთ?
- დაამთავრეთ ფილმის ნახვა?
- დავამთავრე!
- ზუ ბუსაზუ, ეფან ბბუსა თენანე? საკი წი შუმ მა
- უქენ? ეკა უქალუ? ეკა უსინ ჰაზისბალუ. 2. საათანუბოშ
- თაღალიან. ჰაზირუ? სა საათუნ ბოშ თაღალიან? მეთარ
- უსინ? ეცულა მე თურინ ლეკერ? მე თრინ ლეკერ
- საყოპაწე მანათ. 4. მელო ვადანე იაყნუ ბეყსა? ყა
- მინუთ ბაქალე. მანდი იოუდა შმუხ მაიაყუნ? ალბათ იაყალ? ჰო, იან
- აბაიან, ე აშურუხა იაყალ, შელე თე, შელე თე ბიმით ჩარკე
- ე შკოლუ ჩარკე?
- საყო ხომჯი.
- აისა მაიან კალეხა?
- ინსტიტუტე.
- ემამჯი კურსნუ?
- პამჯი ჩარზუკე სიბიმჯინა ჭებაქეზუ
- ბენდე კინოფილმინა „დათა თუთაშხია“?
- თაქსა საამჯიხანპამჯი სერიინა
- კინოთეატრ „ამირანში“ აკესყუნდესა სიბიმჯი ყან ბიბიმჯი სერიინა.
- მაბელენ?
- ჩარნაკე კინონა ბელი?
- ჩარიანკე

N5

- მე მყავს და და ძმა. ძმა სწავლობს მეათე კლასში, და კი მერვეში. დედამ რა თქვა, ვახტანგი სად არისო? ვახტანგი უკვე სოფელში წავიდაო.

ანდაზები „წინა კაცი უკანა კაცის ხიდიო“

„კარგ მთქმელს კარგი გამგონი უნდაო“

„სწავლა სიბერემდეო“

„ტყუილს მოკლე ფეხები აქვსო“

„სიტვა სიტყვააო“

- ბეზი ბუნე ვიჩი ხუნჩი. ვიჩენ კალეხა ვიწიმჭი
- კლასა. ხუნჩი მულუმჯინა. ნანამ ხაბარი აყე. ვახტანგ
- მაიანე?
- ვახტანგ აიზინე თაცე.
- მასალა “ბეშუნ ადამარ ხოშუნ ადამარენ ბიბი”
- “შელ უკალოტუ შელ ყამიშბაქალე ბესსტა”
- “ზომბაქსასუნ ყოჩაბაქამინ”
- “აფჭინ გოდაქ თურებუ”
- “აით აითე”
-
-
-

N6

- ხომ არ ვიგვიანებთ?
- თითქოს ვიგვიანებთ. უკვე ორი საათია და ჯერ ავტობუსი არ არის.
- ნუ გეშინიათ, არ დავიგვიანებთ. მძღოლმა იცის თავისი დრო და გზაც ძალიან კარგია. აი ავტობუსიც მოვიდა.
- დღეს კვირაც არის და დღესასწაულიც რა გავაკეთოთ ამ საღამოს?
- ჯერ ვისადილოთ, დავისვენოთ, მერე სადმე წავიდეთ, რაიმე ახალი სურათი ვნახოთ. თუ დრო კიდევ დაგვრჩება, ტელევიზორსაც მოვუსწრებთ.
- მაშ შვეტანხმდით, ოთხ საათზე ჩემთან იქნებით.
- გამარჯობა.
- გაგიმარჯოს.
- როგორ მიხვედი გუშინ სახლში?
- ნუღარ მკითხავ. ვიდრე ავტობუსი მოვიდოდა, სულ დავსველდი წვიმაში.
- ასე იცის სიჯიუტემ. გითხარი, ნუ წახვალ-მეთქი. შენ კი არ გამოგონე.
- არ შეიძლებოდა, სახლში არ იცოდნენ, სად ვიყავი.
- თან ჭაგი ბაქსათე?
- უკან ჭაგიანბაქსა. უჟე საადუნ პონე ჰალა ავტობუს თენე აკესა.
- მა ყიბმ, თეან ჭაგიბაქალ. შოფერენ იჩვადინა აბატუ იაყალ შელე. ტიგე ავტობუსალ არინე
- ღე ბეიღნე სალ პრაზნიკ ეკაიან ჰაზირბონ მე ბიმევადინე?
- ჰალა შუმუქენ, მანაკლუხ აყენ, ოშა თაღენ, თაზა სურათუხ ბეღენ. ვადა ეგერემ მანდალე ტეელევიზორაბალ პაპესპალიან
- ექე ირაზიბაქენ, საათუნ ბიპოტუ ბეხ ტიღოლ ბაქალნან.
- ბიასხეირ
- აბათ ხეირ
- ნაინე ეთარნან თაცე კუა?
- მა ხაბარაყა, ავტობუს ეღამა, დიმ შაინიან ბაქე აღაღინა.
- ქჰაქეთერ ცუაბა ვი ჯიუცღუღენ, ვახ ფეზუ მათაქე, უნ გინა თენ

- ყამიშბაქალე.
- ბაქალთენეო, კუა თეყუნ აბა, მაიაზ ბაქე.

N7

საიდან მოდიხარ?

- გამოიცანი
- კინოდან?
- არა.
- ბიბლიოთეკიდან?
- არა.
- ამხანაგისაგან?
- არა, სამუშაოდან მოვდივარ.
- ასე გვიან რას აკეთებდი?
- პატრა საქმე მქონდა და დავამთავრე. არ მიყვარს მიტოვებული საქმე.
დავამთავრე
მიტოვებული
- სად იშოვე ეს წიგნი?
- რა, მოგწონს?
- მეც ძალიან მჭირდება.
- კარგი, ჩაიწერე მაღაზიის მისამართი: გრიბოედოვის ქუჩა, ნომერი
თოთხმეტი. გრიბოედოვის ძეგლის ახლოს.
- დიდი მადლობა. ახლა წავალ და ვიყიდი. მაღაზია ჯერ ხომ ღიაა?
- მაღაზია იკეტება საღამოს შვიდ საათზე. ახლა კი მხოლოდ ხუთია.
მოასწრებ.

- მაღანუ ეისა?
- აბა ფიქირბა
- კინონახუნ?
- თე
- ბიბლიოტეკინა ხუნ?
- თე
- იოლდაშუნკუახუნ?
- თე, აშლახუნზუ ეისა
- მეთარ ჭაგი ეკანა ბესაი?
- კიწკე აშნე ბაქე ჩარკეზუდე. ბეზ ქეჰილ თენე ეისა ბართი აშ.

ჩარკეს ზუდე
ბართი

- მან ბუდაბე ქე აშა?
- ეკა, ვიქეფილეისა?
- ზახალ იამან ლახუმნე.
- შელ, ცამფა მაღაზინ ადრესა: გრიბოედოვის ქუჩა, ბიპეწემჯი ნომერ.
გრიბოედოვინ პამიაცნიკა იშა.

- დირისბაქა. ჰაისა თაღალ აყალზუ. მაღაზია ჰალა ხანე?
- მაღაზია ბუტეა საადნ (ვოტ) ვოლოტტუ. ჰო ჰაისა ჰალე საადუნ ხონე ბაჰესპალზუ

N 8

- **როდის ამთავრებ სამუშაოს?**
- **ხუთ საათზე.**
- **მერე ჩემთან მოდი, საქმე მაქვს.**
- **რა საქმე?**
- **ამხანაგები იქნებიან ჩემთან. კარგი ხალხია. გაგაცნობ.**
- **ვინ არიან?**
- **ისტორიკოსები არიან. ეგვიპტეში იყვნენ. პირამიდები და ძველი აკლდამები ნახეს. ბევრი რამ საინტერესო იციან და მოგვითხრობენ.**
- **როგორი ამინდია?**
- **ღრუბლიანი და ცივი დღეა.**
- **მაშ თბილად ჩავიცვათ?**
- **კი, თბილად უნდა ჩავიცვათ, თორემ მთელი დღე მინდორში ვიქნებით და შეგვცივა.**
- **რა წავიდეთ თან?**
- **ასანთი არ დაგავიწყდეს, ჩაიდანაც წავიდეთ. იქ ჩაის ავადუღებთ, შაქარიც წავიდეთ.**
- **იქ შეშა არის?**
- **შეშა ბევრია. ირგვლივ ტყეა.**
- **რით მივდივართ?**
- **დახურული მანქანა მოგვცა უფროსმა.**
- **კარგია.**
- **თბილად ჩავიცვათ!**
- **აშლა ევახნუ ჩარვესა?**
- **საადუნ ხოტუ**
- **ოშა ბზ ტოლოლ ეკე, აშა ზეზ ბუნე**
- **ე აშ?**
- **იოლდაშმუხ ბაქალყუნ ბეზ ტოყოლ. შელ ადამარუხ ყუნ.**
- **ჩალხალ ბალზუ.**
- **შუ ყუნ?**
- **ისტორიკოსუხ ბუყუნ. ეგვიპტინა ყუნ ბაქე. პირამიდუხ ყან აკლდამიუხ ყუნ აკე.**
- **გელე ინტერესლეუ აშურუხ ყუნ აბა ესტრაოყუმბესა.**
- **ეთარ ჰავანე?**
- **ჰასოსა, მი ღინე**
- **გამლაკენ?**
- **ჰო ლაკენ, ბოხოდი ჭალაგი ბაქალიან, მიბალიან.**
- **ეკაიან თაშონ?**
- **სპიჭკა ეყხუნ მაყან ჭერი. ჩაინიკახალ თაშენ. ტია ჩაიან ჟალდონ, შაქალ თაშენ.**
- **ტია უშ ბუნე?**

- უმ გელენე. პატარა ჭალაგე.
- ეტიან თაისა?
- ბუტ მაშინე თადე ქალოტინ.
- შელე
- გამ ლაკენ

1. ეს რა არის? ეს არის რვეული. ეს არის კალამი. ის ვინ არის? ის არის სტუდენტი. მე ვარ სტუდენტი. უდიური ენა. ოსური ენა. რამდენი რვეულია? სამი რვეულია. მაგიდაზე ათი რვეულია. ლიანა მოდის. “რეზონანსი” გაზეთია. „გზა“ ჟურნალია.

2. რას აკეთებ? მე ვლაპარაკობ. რომელ ენაზე ლაპარაკობ? მე ვლაპარაკობ უდიურ ენაზე. ის რომელ ენაზე ლაპარაკობს? ის ლაპარაკობს ქართულ და უდიურ ენებზე.

3. ეს ვინ არის? ეს სტუდენტია. ეს სტუდენტი ქართველია. ის სტუდენტი უდია. სტუდენტი აქ არის. აი უნივერსიტეტი. აი ფანქარი და რვეული. ეს ოფოფია. ოფოფი ფრინველია. ის არის მფრინავი. ქეთევანის ქმარი ექიმია. თბილისი ქალაქია. ქალაქი თბილისი დიდია და ლამაზი. ზინობიანი სოფელია. ეს რამდენი რვეულია? ეს ექვსი რვეულია.

1. მონო ეკა? მონო ტეტრად-ედე. მონო რუქკანე. შონო შუა? მონო სტუდენტნე. ზუალ. სტუდენტზუ. უდინ მუზ. ოსნა მუზ. ემა ტეტრადნე? ხიბ ტეტრადნე. სტოლუნ-ლახო ვიწ ტეტრადნე. ლიანა ენესა. “რეზონანს” გაზეთნე. “გზა” ჟურნლნე.

2. ეკან ბეზა? ზუ აითზუხა. ე მუზინ-ნუ აითეხა? ზუუ უდინ მუზინ-ზუ აითეხა. შონო ე მოზინა აითეხა? შეტინ აიტეხა გურჯი-კან-უდინ მუზნე აითეხა.

3. შონო შუა? შონო სტუდენტ. მე სტუდენტ გურჯინე. ტე სტუდენტ უდინე. სტუდენტმიანე. მიგლე უნივერსიტეტ. მიგლე კარანდაშ-კან-ტეტრად. მონო ოხლან ყუშნე. ოხლაან ყუშ ყუშნე. შეტინ ფურ რეხა. ქეთევანუნ იშუ დოხტურრე.

თივლიზ შაპარე. შაპარ ქალანე შავატე. ზინობიანი აიზნე. მონო ემა ტეტრადე? მონო უხ ტეტრადნე.

4. ეს ვისი რვეულია? ეს თქვენი რვეულია. რამდენი რვეულია? შვიდი რვეულია. ის ვინ არის? ის პედაგოგია. ეს შენი ქუდია? არა, ეს ქუდი იმისია. ვისია ეს კალამი? ეს კალამი შენია. მე დავითაშვილი ვარ. ის ვინ არის? ის არის ზურაბიშვილი.

იაკობ გოგებაშვილი დიდი პედაგოგია.

ვაჟა-ფშაველა დიდი პოეტია.

5. ეს არის ია. ია ყვაფილია. ყვაფილი ლამაზია. იქ რა არის? იქ არის ყანა. ყვარელი სოფელია.

ის ვინ არის? ის ყარამანია. ყარამანი აკაკის მამაა. ყარამანი პედაგოგია.

ეს ვინ არის? ეს ყარაულია. ყარაული მოდის.

6. აი ჩემოდანი. ვისია ეს ჩემოდანი? ეს ჩემოდანი ჩემია. ჩემოდანი შავია. აი ცარცი. რა ფერია ცარცი? ცარცი თეთრია. აი დაფა. დაფა შავია. რომელი ენა იცი? მე ვიცი ქართული და უდიური ენები.

4. მონო ში ტეტრად? მონო ეფ ტეტრად-დე. ემ ტეტრად-დე? ვულ ტეტრად-დე. მონო შუა? მონო უჩიტელ-ლე. მონო ვი კოინ-ნე? თე, მე კოინ შეტაინე. შია მე რუჩკა? მე რუჩკა ვინე. ზუ დავითა - შვილლი ზუ. მონო შუა? მონო ზურაბიშვილინე.

იაკობ გოგებაშვიი ქალა უჩიტელნე.

ვაჟა ფშაველა ქალა პოეტ-ნე.

5. მონო ია-ნე. ია ციციკნე. ციციკ შავატ-ნე. ტიე კა ბუ? ტია ბიტუნუ. ყვარელი აიზნე.

შონ შუა? შონო ყარამან-ნე. ყარამან აკაკინ ბაბანე. ყარამან უჩიტელ-ლე.

შონო შუა? შონო ყარაულჩინე. ყარაულჩინ ენესა.

6. მიგე ჩამადან. შია მე ჩამადან? მე ჩამადან ბეზინე. ჩამადან მაინ-ნე. მიგლე მელ. მელ მაწინე. მიგლე დასკა. დასკა მაანე. მანო მუზვა აბა? ზუ აბაზა გურჯუნ კან უდინ მუზ.

7. ის ვინ არის? ის კაცია. ეს მისი ცოლ-შვილია. ქეთევანი ყარამანის ცოლია. ყარამანი ქეთევანის ქმარია. თინათინი ალათის ქალიშვილია. ალათი თინათინის დედაა.

8. პეტრე ჩემი ძმაა. ჩემი ძმა უფროსია, მე უმცროსი ვარ. მარიამი შენი დაა? შენი და უმცროსია. შენი უმცროსი და სტუდენტია. შოთა ჩემი ბიძაა. შენი გვარი? მე ვარ გვარამაძე, ის არის ქებაძე. რომელ ენაზე ლაპარაკობ? მე ვლაპარაკობ ქართულ ენაზე და უდიურ ენებზე.

9. ოთხი კაცი. ხუთი ქალი. ეს არის ხელი, ეს არის ფეხი. ხელ-ფეხი.

შენ ვინ ხარ? მე ვარ სტუდენტი. შენი სახელი და გვარი? მე ვარ გიორგი ხონელიძე. მე მყავს დედა, მამა, ძმა, და, ბებია და ბაბუა, მამა პედაგოგია. დედა ექიმია. ბაბუა პენსიონერია.

შენ ვინ გყავს? მე მყავს ოთხი ძმა და სამი და. ჩემი ერთი ძმა უმცროსია, ერთი და უფროსია. მე მამა არა მყავს. ჩვენ ვართ ცხრა: დედა და რვა და-ძმა.

7. შონო შუა? შონო იშუნე. მონო შეტაი ჩუბუხაელე. ქეთევან ყარამანუნ ჩუბუნე. ყარაან ქეთევანუნ იშუნე. თინათინ ალათუნ ხინარ-რე. ალათ თინათინუნ ნეანანე.

8. პეტრე ბეზ ვიჩინე. ბეზ ვიჩი ქალანე. ზუ კიწკე ზუ. მარიამ ვი ნანა-ნე? ვი ხუნჩი კიწკენე. ვი კიწკე ხუნჩი. სტუდენტე. შოთა ბეზ ხალიკნე. ვი ფამილია? ზუ ბუზუ გვარამაძე, შონო ქებაქენე. მანო მუზინ-ნუ აიტეხა? ზუ აითხუხა გურჯუნ კან უდინ მუზინ.

9. ბიპ იშუ ასილ. ხო ჩუბულ ასილ. მონო ბუნე ქულ, მონო ზუნე თურმუხ.

ქურმუნ-თურმუნ.

უშ შუნუ? ზუ სტუდენტუ. ვი წი ფამილია? ზუ გიორგი ხონელიძეუ. ბეზი ზუგეზ ნანა, ბაბა, ვიცი, ხუნცი, ტატი კან პაპი, ბაბა უჩიტელ-ლე. ნანა დოხტურე. პაპი პენსიონერ-რე.

ვი შუ ვი ზუ? ბეზი ბუბეზ ბიპ ვიჩი კან ხიბ ხუნცი. ბეზ სა ვიჩი კიწკენე, სა ვიჩი ქალანე. ბეზი ბაბა თებებუ. იან ან იან: ნანა კან მულ ვიჩი-ხუნჩი.

10. მე წერილს ვწერ. ის წერილს წერს. მე წიგნს გკითხულობ, შენ წერილს წერ. ის წერილს კითხულობს. მამა ჟურნალს კითხულობს. ბაბუა გაზეთს კითხულობს.

ჩემი ძმა გაკვეთილს სწავლობს.

შენ რას სწავლობ?

მე გაკვეთილს ვსწავლობ.

რომელი ენა იცი?

მე ვიცი ქართული და უდიური ენები,

მე ვსწავლობ გერმანულ ენას.

აკაკი წერეთელი დიდი მწერალია.

11. ეს არის სოფელი ჭალა. ჭალა ლამაზი სოფელია. ჭალადიდი სოფელია?

დიახ, ჭალადიდი სოფელია.

რა გვარი ხარ?

მე ვარ ჭყონია.

10. ზუ ქაღზუ ცამეხა. შეტინ ქაღზნე ცამეხა. ზუ კნიგას კაღეხა, უნ ქაღზნუ ცაეხა. შეტინ კნიგანე კაღეხა. პაპან ჟურნალნე კაღეხა. პაპინენ გაზეთნე კაღეხა.

ბეზ ვიცენ დსნე კეაღეხა.

უნ ეკან კაღეხა?

ზუ დასზუ კაღეხა.

მანი მუზვა აბა?

ზუ აბაზა გირჯინ ყა უდინმუზრუხ,

ზუ კაღზუნა გერმანიინ მუზ.

აკაკი წერეთელი ქალა პისატე ლე.

11. მონო ბუნე აიზ ჭალა. ჭალა შავატ აიზნე. ჭალადიდი აიზნე?

ჰო, ჭალადიდი აიზნე.

ჰე ჭამილია ნუ?

ზუ ბუზუ ჭყონია.

12. ის ჭაბუკი რა გვარია?

ის ჭაბუკი ჭიჭინაძეა.

ეს რა არის?

ეს არის ყავა.

ყავა საჭმელია?

არა, ყავა საჭმელი არ არის, ყავა სასმელია.

წყალი სასმელია? დიახ, წყალი სასმელია.

პური? პური საჭმელია.

ილია ჭავჭავაძე დიდი მწერალია.

13. ჩემი ოჯახი დიდია. ოჯახის წევრები ვართ: ბებია, ბაბუა, დედა, მამა, ბიძა და, ძმა და მე. მამა მუშაობს, დედა მსახურობს. ძმა სტუდენტია. ის სწავლობს უნივერსიტეტში. ბიძა ექიმია და მსახურობს საავადმყოფოში. და მოსწველა და სწავლობს სკოლაში. მე ქართული ენის მასწავლებელი ვარ და სკოლაში ვმუშაობ. ბაბუა პენსიონერია.

12. ტე ჯაპილ დარ ექამილიაა?

ტე ჯაპილდარ ჭიჭინაძენე.

მონო ეკა?

მონო ბუნე ყავა.

ყავა უქალაშეინე?

თე, ყავა უქალაშეითენე. ყავა უღალაშეინე.

ხე უღა ლაშეინე? ჰო, ხე უღალაშეინე.

შუმ? შუმ უქალაშეინე.

ილია ჭავჭავაძე ქალა პისატელე.

13. ბეზ კოჯ ქალანე. კოჯინ ადამარუხ ბუიან: ბაბო, პაპი, ნანა, ბაბა, ხალიკ, ხუნცი, ვიჩი სააღ ზუ. ბაბან აშნებსა, ნანან ყულუნებსა. ვიჩი სტუდენტნე. შეტინ კალენა უნივერსიტეტა. ხალიკ დოხტურე. სააღ ყულუნებსა ბალინცინა. ხუნჩი სააღ კალენა შკოლა. ზუ გირჯინ მუზინ უშტელზუ სააღ შკოლას აშბესა. პაპი პენსიანერნე.

15. მე კაცი ვარ. შენ კაცი ხარ. ის კაცი არის (ის კაცია). შენ კაცი ხარ?

მე კაცი ვარ.

ის ვინ არის? ის არის კაცი (ის კაცია).

ეს ვინ არის, კაცია?

არა, ეს კაცი არ არის, ეს ქალია.

შენ ვინა ხარ? მე სტუდენტი ვარ. ის ვინ არის?

ის სტუდენტია. სტუდენტი აქ არის.

აქ ვინ არის? ა

აქ არის სტუდენტი.

იქ ვინ არის? იქ არის პროფესორი.

ჩვენ კაცები ვართ.

თქვენ ყმაწვილები ხართ.

ისინი ბავშვები არიან.

ის კაცი მოხუცია?

არა, ის კაცი ახალგაზრდაა.

ის ვინ არის? ის ქალია.

15. ზუ იშუზუ. უნ იშუნუ. შონო ბუნე იშუ. (შონო იშუნე). შონო შუა, იშუნე?

თე, მონო იშუ თენე, მონო ჩუბუნე.

უნ შუნუ? ზუ სტუდენტზუ. შონო შუა?

შონო სტუდენტნე. სტუდენტ მიანე.

მია შუა ბუ?

მია ბუნე სტუდენტ.

ტია შუა ბუ? ტია ბუნე პრაქესორ.

ან იშყარმუს ან.

ექან ჯაჰილუნან.

შორთხ აილუხყუნ.

ტე იშუ ყოჯანე?

თე, ტე იშუ ჯაჰილნე.

შონო შუა? შონო ჩუბუნე.

16. ეს ვინ არის? ეს ბავშვია.

შენ ბავშვი ხარ?

არა, მე არა ვარ ბავშვი, მე ყმაწვილი ვარ.

ვინ არის ბავშვი? აი, ის ბავშვია, შენ ახალგაზრდა ხარ?

დიახ, მე ახალგაზრდა ვარ.

ის ახალგაზრდაა?

არა, ის ახალგაზრდა არ არის, ის მოხუცია.

ეს ქალია? არა, ეს კაცია, ის ქალია.

შენ ვინ ხარ? მე კაცი ვარ.

ისინი კაცები არიან.

ის კაცი ვინ არის?

ის კაცი ჩემი მამაა (მამაჩემია).

ის ქალი ვინ არის?

ის ქალი ჩემი დედაა (დედაჩემია).

ეს კაცი ვინაა?

ეს კაცი ჩემი ამხანაგის მამაა.

ეს ქალი დედაა.

დედაშენი ახალგაზრდაა?

დიახ, დედაჩემი ახალგაზრდა ქალია.

მამაშენი მოხუცია?

მამაჩემი არ არის მოხუცი, მამაჩემი ახალგაზრდაა.

რა ჰქვია მამაშენს? მამაჩემს გაბრიელი ჰქვია.

რა გვარია მამაშენი? მამაჩემი მშვიდლობაძეა. რა არის მამაშენის სახელი, მამის სახელი და გვარი?

მამაჩემის სახელი, მამის სახელი და გვარია ივანე ვეგენის ძე გიორგაძე . დედაშენს რა ჰქვია? დედაჩემს თლლა ჰქვია, დედაჩემი ნიკოლაძეა . შენ რა გქვია? მე ვლადიმერი მქვია. რა გვარი ხარ? მე ქადაგიძე ვარ. შენ გქვია ვახტანგი. შენი გვარია ხერხეულიძე. ვინ ხარ შენ? მე ვარ ვახტანგ პეტრეს ძე ხერხეულიძე.

16. მონო შუა? მონო აელნე.

უნ აელნუ?

ტე, ზუ აელ თეზუ, ზუ ჯაჰილზუ.

აელ შუა? ჰაშონო, აელნე, უნ ჯაჰილნუ?
ჰო, ზუ ჯაჰილზუ.
ჰაშონო ჯაჰილნე?
თე, შონო ჯაჰილ თენე, შონო ყოჯანე.
მონო ჩუბინე? თე, იშუნე, შონო ჩუბუნე.
უნ შუნე? ზუ იშუზუ.
სოროხ იშყარმუხყუნ.

ტე იშუ შუა?
ტე იშუ ბეზ ბაბანე. (ბეზბაბანე).
ტე ჩუბუნ შუა?
ტე ჩუბუნ ბეზ ნანანე (ბეზნანანე).
მე იშუ შუა?
მე იშუ ბეზ იოლდაშუნ ბაბანე.
მე ჩუბუნ ნანანე.
ვი ნანა ჯაჰილნე?
ჰო, ბეზ ნანა ჯაჰილ ჩუბუნე.
ვი ბაბა ყოჯანე?

ბეზ ბაბა ყოჯა თენე, ბეზ ბაბა ჯაჰილნე.
ვი ბაბაი წი ეკა? ბეზ ბაბაი წი გაბრიელნე.
ვი ბაბა ე ჭამილია? ბეზ ბაბა მშვიდობაძენე. ეკა ვი ბაბაი წი, ბაბაი წი
საჰალ ჭამილია?
ბეზ ბაბაი წი, ბაბაი წი საჰალ ჭამილია ივანე ევგენოვიჩ გიორგაძე. ვი
ნანაი წი ეკა? ბეზ ნანაი წი ოლდანე. ბეზ ნანა ნიკოლაძენე. ვიწი ეკა? ბეზ წი
ბუნე ვლადიმერ. ე ჭამილიანუ? ზუ ქადაგიძე ზუ. ვი წინე ვახტანგი. ვი
ჭამილიანე ხერხეულიძე. უნ შუნე? ზუ ბუზუ ვახტანგ პეტროვიჩ ხერხეულიძე.

17. შენ ძმა გყავს? დიახ, მე ძმა მყავს. აი, ის ჩემი ძმაა, რა ჰქვია შენს ძმას?
ჩემს ძმას ელგუჯა ჰქვია. შენ ხარ უფროსი თუ შენი ძმა? ჩემი ძმა უფროსია, მე
უმცროსი ვარ.
ის ქალი ვინ არის? ის ქალი ჩემი ძმის ცოლია.
შენი ძმის ცოლი შენი რა არის?
ჩემი ძმის ცოლი ჩემი რძალია.
მე რძალი მყავს.
შენი რძალი ახალგაზრდაა თუ არა?
ჩემი რძალი ახალგაზრდაა.
შენს რძალს რა ჰქვია?
ჩემს რძალს რუსუდანი ჰქვია.
შენ რძალი გყავს თუ არა?
მე რძალი არა მყავს.
იმას რძალი ჰყავს? დიახ, იმას რძალი ჰყავს.
ის გოგონა ვინ არის?

ის გოგო ჩემი დაა.

შენ ხარ უფროსი თუ შენი და?

ჩემი და უმცროსია, მე უფროსი ვარ. შენი და სწავლობს?

დიახ, ჩემი და სწავლობს.

მე ვსწავლობ. ჩვენ მოსწავლეები ვართ.

17. ვი ვინი ბყვი? ჰო ბეზი ვინი ბყნე. ტიგე შენო ბეზ ვინინე. ვი ვინე წიეკაა?
ბეზ ვინე წი ელგუჯნე. უნქ ქალა ვი ვინეხო? თე ბეზ ვინი ქალანე, ზუ კიწკეწყ.
ტე ჩუბუს შუა? ტე ჩუბუს ბეზ ვიცე ჩუბუსნე. ვი ვინე ჩუბუს ვი ეკაბაქსა?

ბეზ ვინე ჩუბუს ბეზ ბინე.

ბეზი ბინ ბენე.

ვი ბინ ჯაჰილე იოხასამთე?

ბეზ ბინ ჯაჰილე.

ვი ბინე წი ეკა?

ბეზ ბინე წი რუსუდანე.

ვი ბინ ბყნე იოხსამ თე?

ბეზი ბინ თენებაყ.

შეტაი ბინ ბყნე?

ჰო შეტაი ბინ ბენე.

ტე ხინარ შუა?

ტე ხინარ ბეზ ხუნჩინე.

უნ ქალა იოხსამ ვი ხუნჩი?

ბეზ ხუნჩი კიწკონე. ზუ ქალა ხუნჩი ზუ

ვი ხუნჩენ კალეხა?

პო კალეხა. ზალ კალზუხა.

იან შკოლუნ აილყხიან.

18. შენ მშობლები გყავს? დიას, მე მშობლები მყავს. მას მშობლები ჰყავს? მას დედა ჰყავს, მამა არა ჰყავს. რა ჰქვია შენს დედას, მამას? დედას ჰქვია ქსენია, მამას – დიმიტრი. დედაჩემი ქსენია ლევანის ასული კეთილაძეა. მამაჩემი დიმიტრი პავლეს ძე დავითაშვილია. დედაჩემი ახალგაზრდაა. მამაჩემიც ახალგაზრდაა.

ის მოხუცი ქალი ვინ არის? ის მოხუცი ქალი ჩემი ბებიაა (ბებიაჩემია), მე ბაბუაც მყავს. ბაბუაჩემიც მოხუცია. რა ჰქვია ბაბუაშენს? ბაბუაჩემს მაქსიმე ჰქვია. ბებიაჩემს თამარი ჰქვია.

მე მყავს დედა, მამა, და, ძმა, ბებია, ბაბუა. მამაჩემი სკოლაში მუშაობს. ბაბუა პენსიონერია. მე და ჩემი და ვსწავლობთ.

შენ რას აკეთებ?

მე ვსწავლობ.

18. ვი ნანა ბაბა ბუვი? ჰო ბეზი ნანა ბაბა ბებეზი. შეტაი ნანა ბაბა ბეტაი? შეტაი ნანა ბეტაი, ბაბა თეტაბუ. ვი ნანა ბაბა წი ეკა? ნანა წინე ქსენია, ბაბაი - დიმიტრი. ბეზ ნანა ქსენია ლევანი ხინარ კეთილაძენე. ბეზ ბაბა დიმიტრი პავლენი დარ დავითაშვილი. ბეზ ნანა ჯაჰილე, ბაბალ ჯაჰილე. ტე ყოჯა ჩუბუხ შუა? ტე ყოჯა ჩუბუხ ბეზ ტატინე. ბეზი პაპიალე ბუ. ბეზ პაპიალ ყოჯანე. ვი პაპინ ტატინ წი თამარინე.

ბეზი ბენე ნანა, ბაბა, ხუნჩი, ვიჩი, ტატი, პაპი. ბეზ ბაბან შკოლანე აშპესა. პაპინენ პენსიანე აყსა. უნ ეკან ბესა?

ზუ კალზუნა.

19. ჩემი დაც სწავლობს.

შენი ძმა სწავლობს?

არა, ის მუშაობს. დედაჩემი დიასახლისია, ის ოჯახს უვლის.

თედო, შენი უფროსი ძმა მუშაობს?

დიას, ჩემი უფროსი ძმა მუშაობს. დედაშენი მსახურობს თუ არა,?

დედაჩემი ოჯახს უვლის.

ბებია თქვენთან ცხოვრობს? დიას, ბებია და ბაბუაც ჩვენთან ცხოვრობენ. ჩვენ ერთად ვცხოვრობთ.

19. ბეზ ხუნჩენალ კალება.

ვი ვიჩენ კალებსა?

თე, შეტინ აშნებსა. ბეზ ნანან კყანე აშპესა.

თედონენ, ვი ქალა ვიჩენ აშნებსა? ჰო, ბეზ ვიჩენ აშნებსა. ვი ნანან ყულუდნებსა იოხსამ თე?

ბეზ ნანან კყხნე ბედსა

ვი ტატი ეფ ტოლოლე ქარხესა? ჰო ტატიალ - პაპიალ ბეშ ტოლოლე ქარხესა. იან საგალაიან ქარხესა.

20. აქ ვინ ცხოვრობს? აქ არჩილ დიმიტრის ძე ჯანიაშვილი ცხოვრობს. თქვენ მისი მეზობელი ხართ? დიახ, მე მისი მეზობელი ვარ. როგორ არის არჩილი და ვინ ჰყავს ოჯახში? არჩილი კარგად არის. მას ოჯახში ჰყავს ცოლი და სამი შვილი: ერთი ვაჟი და ორი ქალიშვილი. შვილები სწავლობენ? დიახ, სწავლობენ. ვაჟი უფროსია და უნივერსიტეტში სწავლობს, მესამე კურსზეა. მან იცის ქართული და ინგლისური ენა. ახლა გერმანულს სწავლობს. ქალიშვილები არ სწავლობენ? ქალიშვილებიც სწავლობენ. უფროსი ქალიშვილი მეთექვსმეტე კლასშია, უმცროსი კი მეხუთეში. უცხო ენებს ისინიც სწავლობენ? არა, უფროსი გერმანულ ენას სწავლობს, უმცროსი კი ფრანგულს. კარგად სწავლობენ? დიახ, კარგად სწავლობენ.

ვინ ჰყავს კიდევ არჩილს ოჯახში? არჩილს კიდევ ჰყავს მშობლები (დედ-მამა). ისინი მოხუცები არიან.

სად მუშაობს არჩილი? არჩილი პროგრამისტია, მისი ცოლი მსახურობს? დიახ, არჩილის ცოლი მასწავლებელია.

20. მია შუა ქარხესა? მია არჩილ დიმიტრის დარ დანიაშვილინე ქარხესა. ეჭანშეტა ყონშიმუხნან? ჰო ზუ შეტა ყონშიზუ. ეთარა არჩილი, შუტა ბუ კუა? რჩილ შელე: შეტაი კუა ბუტაი ჩუბუს ყან ხიბ აიელ. სა დარ ყან პა ხინარ . აილერონ ყალყუნენა? ჰო კალყუნენა. დარ ქალანე უნივერსიტეტანე კალენა. ხებუმჯი კურსუნე. შეტინ აბატუ გირჯი მუზ ინგლისურიალ. ჰაისა გერმანული ზუმბაქსა. ხინარმულონ კალყუნენა? ჰო ხინარმულონლ კალყუნენა. ქალა ხინარ ვიწუმჯი კლასანე. კიწკომენა ხომჯინანე. ყერი მუზრულონ შეტღონალყუნ ზომბაქსა?

თე, ქალოტინ გერმანულლინე ზომბაქსა, კიწკოტინ ფრანგულინე ზომბაქსა. შელყუნ კალენა? ჰო შელყუნ კალენა. შუტაბუ არჩილი პურამ კუა? არჩილი ბუტაი ნანაყან-ბაბა შენო ყოჯამუხყუნ.

არჩილენ მა ასპესა. არჩილ პროპაგანდისტე. შეტა ჩუბლონ ყულუღნებსა? ჰო არჩილი ჩუბუს უშტელე

21 .ახლა რა დროა? ახლა დილაა. სად მიდინარ? მე უნივერსიტეტში მივდივარ. რომელ საათზე იწყება მეცადინეობა? მეცადინეობა იწყება ცხრის ნახევარზე. უნივერსიტეტიდან სად მიდინარ? უნივერსიტეტიდან შინ მივდივარ, ვსადილობ და მერე ვმეცადინეობ.

რომელ ფაკულტეტზე სწავლობ? მე ვსწავლობ ფიზიკის ფაკულტეტზე. რომელ განყოფილებაზე სწავლობ? მე ვსწავლობ ქართულ განყოფილებაზე. ენებს სწავლობთ თუ არა? ენებს ვსწავლობთ. რომელ ენას სწავლობთ? ჩვენ ვსწავლობთ ინგლისურ ენას. ინგლისური ენა არ იცი? ინგლისურ ენა კარგად არ ვიცი, ახლა ვსწავლობ.

21. ჰაისა ე ვადაა? ხაშნებისტა. მან თაისა? ზუ უნივერსიტეტაზ თაისა, კალფესუნ საათუნ ემოტუა ბერხესა. უნივერსიტეტახო მან თაისა? უნივერსიტეტახო კუაზ თაისა, შუმა უქითხო ოშა დასრულოზ ზომბაქსა.

მანო ფაკულტეტან კალენ? ზუ კალხუზსა ფიზიკინ ფაკულტეტა. ე მუზინნუ

კალესა? ზუ კალზუხსა გირჯინ მუზინ. ყერი მუზ ზომბაქსა? ზომიანბაქსა. ე მუზნან ზომბაქსა? იან ზომიანბაქსა ინგლისუნ მუზეხ. ინგლისუნ მუზ თევა აბა? შელ თეზაბა, ჰაისაზ ზომბაქსა.

22. შენ ვინ ხარ? მე რუსი ვარ, რა გქვია სახელი? მე პეტრე მქვია. რა გვარი ხარ? მე ალექსიძე ვარ. ის ვინ არის? ის ჩემი ამხანაგია. საშუალო სკოლა აქ დაამთავრე? დიას, თბილისში დაგამთავრე. ქართული ენა იცი? კარგად არ ვიცი.

ახლა სად სწავლობ? ახლა უნივერსიტეტში ვსწავლობ. რომელ ფაკულტეტზე სწავლობ? მე ვსწავლობ ფილოლოგიის ფაკულტეტზე. რომელ განყოფილებაზე სწავლობ? მე ვსწავლობ რუსულ განყოფილებაზე. რომელი კურსის სტუდენტი ხარ? მე მეორე კურსის სტუდენტი ვარ.

მშობლები გყავს? არა, არ მყავს. მე მყავს ერთი ძმა. აქ სად ცხოვრობ? მე ვცხოვრობ სტუდენტთა ქალაქში ამხანაგებთან. ვინ არიან შენი ამხანაგები? ჩემი ამხანაგები არიან: ქართველები, სომხები, უკრაინელები და სხვები. რამდენი სტუდენტი ცხოვრობთ ერთ ოთახში სამი სტუდენტი ვცხოვრობთ. ყველა ერთი განყოფილების სტუდენტები ხართ? დიას, ყველანი ერთი განყოფილებისა და ერთი კურსის სტუდენტები ვართ.

22. უნ შუ ნუ? ზუ ურუზუზუ, ვი წი ეკა? ბეზ წი პეტრენე. ე ფამილიაგი? ზუ ალექსიძე ზუ. შეენო შუა? შენო ბეზ იოლდაშნე. შკოლას მიან ჩხარკე? ხო, თივლიზაზ ჩხარკე. გირჯინ მუზ ავვა? შენო თეზაბა.

ჰაისა მან კალესა? ჰაისა უნივერსიტეტაზ კალესა. მანო ფაკულტეტან კალესა? ზუ კალზუხსა ფილოლოგიის ფაკულტეტა. ე მუნინ კალესა? ზუ კალზუხსა ურუზუნ მუზინ. მანო კურსნა სტუდენტუ? ზუ პამჯი კურსნა სტუდენტუ.

ნანა-ბაბა ბუვი? თე, თებეზუზუ; ბუბეზ თაქსა სა ვინიშია მან ქარხესა? ზუ ქარზუხსა სტუდენტლო შაარა იოლდაშ ხოხო საგადა. შუ ყუნ ვი იოლდაშმუხ? ბუზიოლდაშმუხ ყუნ გირჯიუს, არმინუს, უკრაინლუხყან ყერიოს.

ემა თანნათ სა ოთადა, სა ოთახა ხიბ სტუდენტიან ქარხესა. ბითიმტინ საგაღანან კალესა. ჰო ბითიმტინ საგაღაიან კალესა.

23. შენ სადაური ხარ? მე თბილისელი ვარ. თბილისში ვისთან ცხოვრობ? მე მშობლებთან ვცხოვრობ.

რომელ სართულზე ცხოვრობ? მე მესამე სართულზე ვცხოვრობ, შენი ამხანაგი რომელ სართულზე ცხოვრობს? ჩემი ამხანაგი მეხუთე სართულზე ცხოვრობს. რამდენი ოთახი გიჭირავთ? ჩვენ გვიჭირავს ორი ოთახი. რამდენი სული ცხოვრობთ ორ ოთახში? ორ ოთახში ვცხოვრობთ სამი სული: მშობლები და მე.

ოთახს აქვს ჭერი, იატაკი, ოთხი კედელი, ორი ფანჯარა, ორი კარი. რა დგას ოთახში? ოთახში დგას მაგიდა, კარადა, სკამები, საწოლი. შენი მშობლები მსახურობენ? მამაჩემი მსახურობს, დედაჩემი არა, ის დიასახლისია. შენ რას აკეთებ? მე ვსწავლობ თბილისის კონსერვატორიაში.

23. უნ მაღინნუ? ზუ თივლიზლუზ? თივლიზა შეხონ ქარხესა? ზუ ნანა-ბაბახოზ ქარხესა

ემამჯი ეტაჟან ქარხესა? ზუ ხიბუმჯი ეტაჟაზ ქარხესა? ბეზ იოლდაშ ხომჯი ეტაჟანე ქარხესა. ემა ოთაღვევ ბუ?ბეში ბუნე პა ოთაღლა კოჯ. ემა თანნან ქარხესა პ ოთაღა? პა ოთაღა? პა ოთაღა ქაროაჯ ხასა ხიბ თან: ნანა-ბაბა ყან ზუ.

ოტახუნ ბეტა იი პოლ, ბიპ ბარუ, პა აკუშკა, პა ჩომოხ. ეკაბუ ოთაღა? ოთაღა ბუნა სტოლ, შკაფ, სკამიუს, თახტ. ვი ნანა. ბაბან აშყუნბესა? ბეზ ბაბა აშნებსა, ნანან კოჯინ აშრუდოხნებსა. უნ ეკან ბესა? ზუ კალზუხსა თივლიზუნ კონსერვატორიინა.

24. პური საჭმელია. ღვინო სასმელია. კიდევ რა არის საჭმელი? საჭმელია მჭადი, ყველი, ხორცი, კარაქი, მაწონი, ხაჭო, ბოსტნეული, ხილი. ღვინის გარდა რა არის სასმელი? სასმელია: წყალი, ღუდი, ლიმონათი. შენ მჭადი გიყვარს თუ პური? მე მჭადიც მიყვარს და პურიც.

პურს შინ აცხობენ? არა, პურს პურის ქარხანაში აცხობენ. შინ რას აცხობენ? შინ ხაჭაპურს აცხობენ, მჭადს აცხობენ.

პურს ჭამენ, წყალს სვამენ.

24. შუმ უქალა შეინე. პურამ ეკანე უქალა შეი? უქალა შეინე, ღუსმე, ეყ, კარაქ ჭაინ, ნაყელ, შორ, მეივა. ძინახო სავაი. ეკანე უღალა შეი? უღალა შეინე: ხე, პივა, ლიმონათ. ვი მჭადია ქეფიღესა იოხსამ შუმ? ბეზი ბაღინო ქევიღესა.

შუმას კუანან ბასტა? თე, შუმას ფურნინაყუნ ბასტა. კუა ეკა ყუნ ბასტა? კუა ხაჭაპურინახ ყან მჭადინახ ყუნ ბასტა.

შუმას უყუნქესა. ხენახ უყუნღესა.

25. ეს რა არის? ეს თავია. თავზე რა გაქვს? თავზე თმა მაქვს. შენი თმა რა ფერია? ჩემი თმა შავია. შენი ამხანაგის თმა რა ფერია? ამხანაგის თმა თეთრია. აი შუბლი. აი წარბი. ეს მარჯვენა თვალია. ეს მარცხენა თვალია. ადამიანი თვალით რას აკეთებს? ადამიანი თვალით ხედავს. ეს წამწამებია. ეს ცხვირი. ადამიანი ცხვირით რას აკეთებს? ადამიანი ცხვირით სუნთქავს, ყნოსავს. აი პირი. პირში კბილებია და ენა. ადამიანის თავსა და ტანს აერთიანებს კისერი. ადამიანს ორი ხელი აქვს, მარჯვენა და მარცხენა. ხელზე ხუთი თითია. ორივე ხელზე ათი თითია. ადამიანი ხელით რას აკეთებს? ადამიანი ხელით მუშაობს. ფეხით? ფეხით დადის.

25. მენო ეკა? მენო ბუნე. ბელ ეკავი ბუ? ბელ ფოფბეზი. ვი ფიფ ე გონა. ბეზ ფოფ მაინე. კი იოლდაშუნ ფოფ ე გინა? იოლდაშუნ ფოფ მაწიმე. მიგლე კოდოლ, მიგლე ფულ. მენო სოლოხა ფულნუ. ადამარენ ფინ ეკაფსა? ადამარენ ფინ ატუკსა? მენო ფულნე მენო ბოხმოლნე. ადამარენ ბოხმოლონ ეკაბსა? ადამარენ ბოხმოლონ ნაძასნეაყსა, ადებიყსა, მიგე ჟომოხ. ჟომოლო ულხოხყან მუხნე ბუ. ადამარი ბეხ ყან ლაშგან ლაჩაყნესტა ოზანენ. ადამარი პა ქულტა ბუ, აჭა ყან სოლოხა. ქინ ლახო ხო კაშანე, პალინ ქე კიწ კაშანე. ადამარენ ქინ ეკაბსა? ადამარენ ქინ აშნებსა. თურინ? თურინ ფურუნეხა.

26. რეზო ეს რა არის? ეს არის ხალათი, ეს არის შარვალი. ეს ქუდია, ეს პალტოა, ეს კი ფეხსაცმელი. ეს ხალათი ჩემია. რა ფერია შენი ხალათი? ჩემი ხალათი თეთრია, შენი ხალათი შავია, იმისი ხალათი ლურჯია. შენი შარვალი თეთრია? არა, ჩემი შარვალი თეთრი არ არის, ჩემი შარვალი შავია, იმისი შარვალი ნაცრისფერია. პალტო გაქვს? დიას, მე პალტო მაქვს. ჩემი პალტო ყავისფერია, შენი პალტო შავია, იმისი პალტო არც შავია და არც ყავისფერი, იმისი პალტო ლურჯია. ეს კოსტიუმი ვისია? ეს კოსტიუმი მამაჩემისაა. მეორე კოსტიუმი ჩემია. მამის კოსტიუმი შავია, ჩემი კოსტიუმი ნაცრისფერია, შენი კოსტიუმი კი ლურჯია.

ეს რა არის? ეს არის კაბა. ვისია ეს კაბა? ეს კაბა დედაჩემისაა, რა ფერია დედაშენის კაბა? დედაჩემის კაბა შავია. ჩემი დის კაბა თეთრია. ეს ფეხსაცმელები კაცისაა თუ ქალისა? ეს ფეხსაცმელები კაცისაა, ის ფეხსაცმელი კი ქალისა.

26. რეზო მენო ეკა? მენო ბუნე ხალათ, შენო ბუნე შარვალ, მენო კონე, მენო პალტონე, მენო თურინ ლეკერნე, მე ხალათ ბეზინე. ე გონა ვი ხალათ? ბეზ ხალათ მაწინე, ვი ხალათ მაინე, შეტა ხალათ გეგნა გონნე, ვი შარვალ მაწინე? თე, ბეზ შარვალ მაწი თენე, ბეზ შარვალ მაინე, შეტა შარვალ იყნა გინნე. პალტო ბევი? ჰო, პალტო ბებეზ. ბეზ პალტოწაბყულუნ გონნე, ვი პალტო მაინე, შეტა პალტო იე მაინ თენე იე წაბულუნ გონ თენე. შეტა პალტო გაგნა გონნე. მე კოსტუმ შია? მე კოსტუმ ბეზ ბაბაინე. პამჯი კოსტუმ ბეზინე. ბაბა კოსტუმ მაინე, ბეზ კოსტუმ იე ნაგონნე. ვი კოსტუმ გეგნაგონნე.

მენო ეკა? მენო ბუნე კაბა. შეა მე კაბა? მე კაბა ბეზ ნანაინე. ე გონა ვი ნანაი კაბა? ბეზ ნანაი კაბა მაინე, ბეზ ხუნჩე კაბა მაწინე, მე თურინ ლეკერ ჩეპეოია იოხსამ იშლასილუნ? მე თურინი ლეკერ იშლასილუნე, ტე თურინლეკერგენა ჩულოიასილყუ.

27. შენ კოსტიუმი გაცვია, თავზე ქუდი გახურავს. იმას კოსტიუმი აცვია, ჩვენ კოსტიუმი გვაცვია. იმას თავზე ქუდი ხურავს? დიას, იმას თავზე ქუდი ხურავს.

ხალათს, შარვალს, პალტოს, კაბას რა ჰქვია? ხალათს, შარვალს, პალტოს, კაბას ტანსაცმელი ჰქვია. ტანსაცმელს ადამიანი სად ინახავს? ადამიანი ტანსაცმელს კარადაში ინახავს.

28. ახალი სასწავლო წელი იწყება. მოსწავლეები მადაზია „ბიბლუსის“ ხშირი სტუმრები არიან. რა უნდათ მოსწავლეებს? მოსწავლეებს უნდათ სახელმძღვანელოები, რეველები, ფანქრები, კალმისტარები, კალმები, საწერი

ქალაქი, საშლელი.

ნიკო, ის ყმაწვილი ვინაა? ის ჩემი ამხანაგია. შენი ამხანაგი სწავლობს? დიას, სწავლობს საშუალო სკოლაში. რომელ კლასშია? მეათე კლასშია. მერე უნივერსიტეტში უნდა გააგრძელოს სწავლა ისტორიის ფაკულტეტზე. უდიური ენა იცის, ინგლისურ ენას სწავლობს.

მშობლები ჰყავს? დიას, ჰყავს. მამამისი ექიმია, მუშაობს, დედამისი მასწავლებელია.

27. ვი ლახო კოსტუმ ლაფინე? ბელ ჯონ ბუტნე, შეტან კოსტუმ ლაფინე, ბეში კოსტუმ ლაფინე, შეტა ბელკონ ბუტნე? ჰო, შეტა კონ ბუტნე.

ხალათა, შარვალა, პალტონა, კაბინა ეკა ყუმ ესა? ხალათა, შარვალა, პალტონა, კაბინა ფართალყუნ კალესა. ფართალას დამარენ მე ექსა? ადამარენ ფართალას კარადინანე ექსა.

28. თაზა კალკალ უსენნე ბურხესა. შხოლუნ აილუხ მადაზია “ბაბლუსუნ” ჰარ დენე ყონადუხყუნ. ეკაყო ბუყსა შკოლუნ აილერონ? აილოდინ ბუყოსა კინიგიუს, ტეტრადუს, კარანდაშუს, ცამკალა შირუს, ცამკალა ქალუს; ნიკო, ტე ააიელ შუა? შენო ბეზ იოლდაშნე. ვი იოლდაშენ კლნესა? ჰო კალნესა შკოლა, ემამჯი კლასაა ვიწუმჯი კლასანე. ოშა უნივერსიტეტა კალკალე, ისტორიის ფაკულტეტა უდი მუზ აბატუ, ინგლისუნ მუზუს ზომნებაქსა. ნანა-ბაბა ბუტაი? ჰო ბუტაი, ბაბადოსტურნეაშესა ნანა უშტელნე

29. წელიწადში თორმეტი თვეა: იანვარი, თებერვალი, მარტი, აპრილი, მაისი, ივნისი, ივლისი, აგვისტო, სექტემბერი, ოქტომბერი, ნოემბერი, დეკემბერი. ახლა წელიწადის რომელი დროა? ახლა შემოდგომაა. მერე ზამთარი იქნება. ზამთრის შემდეგ გაზაფხულია. გაზაფხულის შემდეგ ზაფხულია. ზაფხულის თვეებია: ივნისი, ივლისი, აგვისტო. ეს თვეები ცხელია. ზაფხულის შემდეგ შემოდგომა იქნება. შემოდგომაზე გრილა.

თვეში ოთხი კვირაა. კვირაში შვიდი დღეა: ორშაბათი, სამშაბათი, ოთხშაბათი, ხუთშაბათი, პარასკევი, შაბათი და კვირა. დღეში თორმეტი საათია, დღე და ღამეში კი ოცდაოთხი საათია. საათში სამოცი წუთია. წუთში სამოცი წამია.

30. მე ქალაქ თბილისში ვცხოვრობ, ჩემი ამხანაგი სოფელში ცხოვრობს. თბილისი ლამაზი ქალაქია. თბილისს ორ ნაწილად ყოფს მდინარე მტკვარი.

თბილისი საქართველოს დედაქალაქია. აქ არის მშვენიერი ბაღები, შენობები, ძველი კულტურის ძეგლები. თბილისში არის სახელმწიფო უნივერსიტეტი და მეცნიერებათა აკადემია, მუზეუმები, თეატრები, კინოები.

საქართველოში ცხოვრობენ ქართველები, რუსები, სომხები, ოსები, აფხაზები, თათრები, ბერძნები და სხვები.

შენ ქართველი ხარ? დიას, მე ქართველი ვარ, შენ რუსი ხარ, ის კი ბერძენია.

აფხაზეთში აფხაზები ცხოვრობენ. ისინი ლაპარაკობენ აფხაზურ ენაზე. ოსეთში ოსები ცხოვრობენ. ისინი ლაპარაკობენ ოსურ ენაზე.

29. ურენა პაწწე ხაშნე: იანვარ, ქვერალ, მარტ, აპრილ, მაის, ივნისს, ივლისს, აგვისტ, სექტემბერ, ოქტომბერ, დეკემბერ. ჰაისა უსენუნ ე ვადაა? ჰაისა ფაიზნე, ოშა იჟენე ბურხესა, იჟენახო ოშა დაი ჟოღუნე. ყარი ჟოღუნე. ხაშრუნე ივნისს, ივლისს, აგვისტ. მე ხაშრუნე იღარხნე. ყარი ჟოღუნე ოშა ფაიზნე. ფაიზა სარინნე.

ხაში ბიპ შამატნე. შამატი ვულ დინე, ჰაშამატ, ხიბშამატ, ბიპშამატ, ხოშამატ, ფარასკი, შამატ, ბენდ. დენე ბოშ პაწწე საათნე ბიასდენახუნ საყობიპსაათნე საათა ხიპყო მინუთნე, მინუთა ხიპყო სეკუნდა.

30. ზუ შაარ თივლიზაზ ქარხესა. ბეზ იოლდამ ქარნესა აიზი. თივლიზაშავატ შაარნუ. თივლიზაზ პაგაღანუ ჯოგბესა ქურ ოხენ.

თივლიზ გირჯისტანუნ ნანაშაარნუ. მია ბუნე შავატ ფაქრუხ, კოჯრუხ, ბისი კულტუსინ შეირუხ. თივლიზა ბუნე უნივერსიტეტ, აცადემია, მუხეუმუხ, თეატრუხ, კინოუხ.

გირჯისტანა ქარყუნხესა გირჯიუხ, ურუზუხ, არმინუხ, ოსრუხ, აფხაზუხ, ბერძენუხყან ყერორ. უნ გირჯინუ? ჰო ზუ გიჯიზუ, უნ ურუზუნუ აფხაზეთა ქარყუნხესა აფხაზუხ. შეტყონ აითყენესა აფხაზუნ მუზინ, ოსეტა ქარყუნხესა ოსრუხ შეტყინ აითყენესა ოსხა მუზინ.

31. წელს არდადეგების დროს სოფელში წახვალ? დიახ, სოფელში წავალ. მარტო წახვალ? არა, უმცროს ძმასთან ერთად წავალ. სოფელში დეიდასთან წახვალ თუ მამიდასთან? ჯერ დეიდასთან წავალ, მერე მამიდასთან.

გიხარია სოფელში წასვლა? ძალიან მიხარია. ჩემს უმცროს ძმასაც უხარია. რატომ გიხარიათ სოფელში წასვლა? სოფელში წასვლა იმიტომ გიხარია, რომ იქ ხილი ბევრია, მდინარეში ვბანაობთ, ვთევზაობთ, მინდორში ბურთს ვთამაშობთ..

32..ძალიან მიყვარს შინაური ფრინველები და ცხოველები. შინაური ფრინველებია: ქათამი, იხვი, ბატი, ინდაური; გარეული ფრინველებია: ტყის ქათამი, მწყერი, გარეული ფრინველებია: ტყის ქათამი, მწყერი, გარეული იხვი და სხვები. სად ცხოვრობენ შინაური ფრინველები? შინაური ფრინველები ადამიანთან ცხოვრობენ. სად ცხოვრობენ გარეული ფრინველები? გარეული ფრინველები ტყეში, წყალზე ცხოვრობენ. შინაური ფრინველები რას აძლევენ ადამიანს? შინაური ფრინველები ადამიანს აძლევენ კვერცხს, ხორცს.

შინაური ცხოველებია: ძროხა, ხარი, კამეჩი, ცხვარი, თხა, ღორი, ძაღლი, კატა. რას აძლევს ზოგი შინაური ცხოველი ადამიანს? ზოგი შინაური ცხოველი აძლევს რძესა და ხორცს, ცხვარი კიდევ მატყელს.

შენს დეიდას ძროხა ჰყავს? არა, დეიდას ძროხა არა ჰყავს. მას თხა ჰყავს. შენს მამიდას ძროხა ჰყავს? დიახ, მამიდას ძროხა ჰყავს. მამიდას კიდევ ძაღლი და კატა ჰყავს.

31. ეფსენ შკოლახო ბართესხოლ თაღალუ აიზი? ჰო აიზი თაღალზუ. საფსა თახალუ? თე, კიწკე ვიჩესო საგალა თათაღალზუ. აიზი ხალა ტოღილ თაღალუ იოხსარ დაღა ტოღოლ? ჰალაქი ხალა ტოღოლ ოშა დაღატოღლ.

მუხნუბაქსა აიზი თაისუნენ? პო გოლო მუხზუბაქსა, ბეზ კინკე ვიჩივალ მუხნუბაქსა.

ეკალუ მუხმაქსა აზი თაისუნ? აიზი თაისუნ შეტენკზუ მუხმაქსა, ტია გოლონე მეივა, ოხა ოწკალიან ეხა, ცალიან ბიესა, მინდოსანა აჩიან, ხა

32. გოლოზა ბუესა კოჯინ ყუმრუხ, ჰეივანუხკოკოწ, ერდაგ, ყაზ, ჰინტ, ჩოლა ყუსრესყუნ: ჭალაგუნ კოკოწ, უროზი, ჩოლლა ერძაგ. მაყუნ ქარხესა კოჯინ ფურდღ. ყუმრუხ?

კოჯინ ფურკალ ყუმრუხ ადამარუნ ტოლოლნე ქარხესა მა ყუნ ქარხესა ჩოლლა ყუსრუხ? ჩოლლა ყუმრუხ ქარყუნხესა ჭალაგი, ხენელასა. კოჯინ ყუმრულონ ეკაყუნ თასტაა ადამარახ? კოჯინ ყუმრულონ ადაამრახ თაყუნდესა ხოსლა, ეყ.

კოჯინ ჰეივანუხყუნ ჩურ, ბულა, გემიშ, ეღელ, ქეჩი, ბოყ, ხა, ფიშიკ, ეკა თასტა ბაზ კოჯინ ჰეივანენ ადამარახ? ბაზ კოჯინ ჰეივანენ თანესტა, მუჭანაყყან ეყ. ეღეკენ გენა ხა.

33.- გამარჯობა, გრიგოლ!

- გაგიმარჯოს, ჩემო გიორგი!

- როგორ ცხოვრობ, ოჯახში ხომ კარგად ხართ?

- მადლობელი ვარ, ჩემო გრიგოლ, ყველა კარგად მყავს. შენ როგორ ხარ? გიორგი, ოჯახში ხომ ყველა კარგად გყავს?

- მადლობელი ვარ, კარგად ვართ. ასე ადრე სად მიდიხარ?

- სადგურში მივდივარ.

- თბილისში მიდიხარ?

- დიას, შვილთან მივდივარ. ჩემი შვილი პოლიტექნიკურში სწავლობს.

- თბილისში ვისთან ცხოვრობს შენი შვილი?

- ჩემი შვილი სტუდენტთა ქალაქში ცხოვრობს.

- მარტო ცხოვრობს თუ სხვასთან ერთად?

- ორი ცხოვრობს ერთად ერთ ოთახში. შენი შვილი რას აკეთებს?

- ჩემმა შვილმა საშუალო სკოლა დაამთავრა და დაიწყო მუშაობა.

- ქარხანაში რას აკეთებს?

- მუშაა, თანაც პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში სწავლობს. ახლა მეორე კურსზეა. დღე სწავლობს და საღამოს მუშაობს .

- ძალიან კარგია, ძალიან კარგი. ნახვამდის.

- კეთილი მგზავრობა, ჩემო გრიგოლ!

- მადლობელი ვარ.

33. - საბა ხეირ, გრიგოლ!

- აბათხეირ, ბეზ გიორგი

- ეთარნუ ქარხესა, კუა შელნან?

- დირის ბაქა შელიან. ბეზ გრიგოლ, ბითიმ შელ ყუნ. უნ ეთარნუ? გიორგი კუა ბითიმ შელყუნ?

- დირისბაქა, შელიან. მეთარ უსინ მან თაისა?

- სადგურინაზ თაისა

- თივლიზან თაისა?

- ჰო, აიღუნ ტოლოლზუ თაისა, ბეზ ალიენ პოლიტექნიკესინანე კალეხა.
- თიეღიზა სი თოლოლაქარხესა ვი აიელ?
- ბეზ აიელ სტუდენტლო შაარანე ქარდესა
- საბსანე ქარხესა იოხსამ ყერიტლოხო სავალაი
- პოყუნ საგალა ბაქსა. ვი ალიენ ეკაბსა?
- ბეზ ალიენ შკოლას ჩხარნეკე და ბურნეხე აშბესუნა
- ზავიდა ეკაბსა?
- აშბალნე, ჰამ პოლიტექნკური ინსტიტუტამე კალეხა, ჰაისა ჰამჯი კურსუნე. დენახუნ კალეხა ბაგავადინა აშნეხსა.
- ლაფ შელნე, ლაფ შელნე შეკუდენ ბაქა
- შელ იაყ, ბეზ გრიგოლ
- დირის-ბაქა.

თემატური ლექსიკა ზეპირმეტყველებისთვის

ნათესაობა

ადამიანი – ადამარ (ვართ.), ამდარ (ნიჯ.)ადამიანობა – ადამარლუდ (ვართ.), ამდარლუხ (ნიჯ.)ბაბუა – იხ. პაპა

ბიცოლა (მამის ძმის ცოლი) - მამილ, - შმიკუნ ჩუბუხ (ვართ.), შმიკინ ჩუეუხ (ნიჯ.)

ბიცოლა (დედის ძმის ცოლი) – ხალიკუნ ჩუბუხ (ვართ.), ხოლიკი ჩუეუხ (ნიჯ.)

ბიძა (მამის ძმა) – შმიკ, შმი ბიძა (დედის ძმა) – ხალიკ (ვართ.), ხოლიკ, ხოლიდ (ნიჯ.)ბიძაშვილი 1. (მამის ძმის შვილი - ვაჟი) შმიკუნ ღარ. 2. ... ქალი შმიკუნ ხინზრ.ბიძაშვილი 1. (დედის ძმის შვილი - ქალი) ხალიკუნ ხინზრ (ვართ.), ხოლიკი ხუარ (ნიჯ.). 2. ვაჟი -ხალიკუნ (ხოლიკი) ღარ, ბიჭი – ღარ, გერი – ოგა

გოგო – ხინზრ ,და – ხუნჩი, და-ძმა – ხუნჩი-ვიჩი, უფროსი და- ქალა ხუნჩი (ვართ.), დჷ (ნიჯ.) დედა – ნანა, სინონ. ნაქო (იხ. სიდედრი), დედამთილი – სიენე (ვართაშ.), სედნ (ნიჯ.), დედინაცვალი – ნანალუდ, დედობა – ნანალუდ, დეიდა – ხალა, დეიდაშვილი (ვაჟი) – ხალადარ, დეიდაშვილი (ქალი) – ხალახინზრ (ვართ.), ხალად-ხოარ, ხალად-ხუარ (ნიჯ.) დიდედა – ქალნანა, ტატიდისწული, დისშვილი (ქალი) - ხონჩე-ხი-ნზრ (ვართ.), ხუნჩე (ხუნჩად) ხოვარ, დისწული, დისშვილი (ვაჟი) - ხონჩე-ღარ (ვართ.), ხუნჩე (ხუნჩად) ღარ (ნიჯ.)ვაჟი, ვაჟიშვილი – ღარ

თაობა – არხა (ნიჯ.) კაცი, მამაკაცი – იშუ, იშყარ ,მაზლი – სეეჩე (ვართ.), სეეჩე (ნიჯ.)მაზლიშვილი (ვაჟი) – სეეჩედარ (ვართ.), სეეჩედ-ღარ (ნიჯ.) მაზლიშვილი (ქალი) სეეჩე-ხინზრ (ვართ.), სეეჩედ-ხოარ (ნიჯ.)მამა – ბაბა (ვართ.), ბავა (ნიჯ.)

მამამთილი – სედდე (ვართ.), სედდე, სედდ (ნიჯ.)მამიდა - დდმამიდაშვილი (ვაჟი)

- დღღ-ღარ (ვართ.), დღღღ-ღარ (ნიჯ.) მამიდაშვილი (ქალი) – დღღ-ხინზრ (ვართ.),
ღღღ-ხოარ (ნიჯ.) მამინაცვალი – ბაბალულ, მამობა – ბაბალულმძახალი – ყულა

ნათესავი – ყომ ,ნეფე-დედოფალი, მეფე-დედოფალი – ბინბზგ ოჯახი – ქულფთ,
კოჯ-მეც. – დოჯახება – კოჯ-მეც-ბაქსუნ პაპა, ბაბუა – ქალპაპა, ქალბაბა
(ვართ.), ქალა ბავა, ქალბავა (ნიჯ.) პატარძალი – ბინ, თზზ-ბინრძალი – ბინ

სიდედრი – ყანაქო, სიმამრი – ყანბაბა (ვართ.), ყანბავა (ნიჯ.) სიძე –
ეჟნა,უქმრო – სუბაჟ (ვართ.), სიათოვ (ნიჯ.)

ქალი – ქალიშვილი, ქალწული – ხინზრ (ვართ.), ხუარ (ნიჯ.); დედაკაცი – ჩუბუხ
(ვართ.), ჩუეუხ (ნიჯ.) ქმარი – იშუ , შვილიშვილი – ნზვ.

ცოლი – ჩუბუხ (ვართ.), ჩუეუხ (ნიჯ.),ცოლისძმა – ყან,

ცოლ-ქმარი – იშუ-ჩუბუხ (ვართ.), იშუ-ჩუეუხ (ნიჯ.) ძია – ვინი. უფროსი ძმა -
ქალა ვინი (ვართ.), კადა (ნიჯ.) ,ძმისშვილი (ვაჟი) ვიცე-ღარ (ვართ.), ვინა ღარ,
ვიეე ღარ (ნიჯ.) ძმისშვილი, ძმისწული (ქალი) ვიცე-ხინზრ (ვართ.), ვინაჟ ხოარ,
ვინჟ ხოარ (ნიჯ.) ძმობა – ვინილულ.

რელიგიურ ცნებები და წეს-ჩვეულება

ანგელოზი – ჭარიშტჷ ,ადღგომა– ახციმა, ბზობა – ზარზართარ,

დალოცვა, კურთხევა, დანათლება – ა ჭრეფსუნ ,ეკლესია, საყდარი – ნამაზ,
ნამაზუნ-კოჯ, ეშმაკი – შუეთან, კორკოტი, წანდილი – კორკოტ,ლოცვა – ნამაზ-
ბესუნ. ლოცულობს – ნამაზ-ნე-ბსა ,მარიამობა – ვართივარ||ფერისცვალება

მარხვა - ღირუხ. დიდ-მარხვა ქალა ღირუხ,მილოცვა – ხრუშტან-ფესუნ,
ხრუშტანლულ-ფესუნ,მკვდარი – პური ,მონათვლა – ხაშტესუნ, ხაშდესუნ,
ნათლავს – ხაშ-ნე-დესა, ხაშ-ნე-სტა,მსხვერპლი – ნეშ, ნოშ, ყურბან. –
მსხვერპლის გაღება, მსხვერპლად ქცევა – ნოშ-ბაქსუნ, ყურბან-ბაქსუნ,მღვდელო
– ბეჟნშ. მღვდლის ცოლი - ბეჟნშუნ ჩუბუხ ,ნათლია (კაცი) - ხაშბაბა.
ურთიერთ ნათლიად დაღგომა – ხაშპა (ნიჯ.) ნათლია (ქალი) – ხაშნანა

ნაკურთხი – აჭრეცი. ნაკურთხი ღვინო (საზიარებლად) – მუგინ,

ნიშნობა, დაწინდვა – ნიშან-თასტუნ (ნიშნის მიცემა). სინონ. (ნიჯ.) წი-ბსუნ

პირჯვარი, პირჯვრის გადასახვა – ხაჩესუნ, ხაჩეშჭუნ.

სადილი, საუზმე, ვახშამი – შუმ-უქსუნ, სამძიმარი– ბუღღურუხ
(ბუღღურუხლუღ) ფესუნ. საჩუქარი – ფეშქაშ, პატარძლისთვის მისართმევი
საჩუქარი – ხილჷ, სეფისკვერი – აჭამ, სტუმარი – ყონაღ, სტუმრობა, წვეულება
– ყონახლუღ. სული – ეღმუხ. სული დაღია, განუტევა – ეღმუხ-ნე-თადე.

ფერისცვალება – ვართიფჷრ. (შღრ. მარიაშობა), ქორწილი – ლაშკო

ქრისტიანი – ხაჩპარაზ, ხაშპარაზ, სინონ. (ნიჯ.) ქუსტონ ,ღმერთი – ბიხაჯუხ
(ვართ.), ბუ-ხაჯუხ (ნიჯ.) ღმერთმანი! ზუ-ბიხაჯუხ! ოჯოდონ!

შობა (შობის, ქრისტეს შობის დღე) – კიწკე ახციმა (=პატარა აღდგომა)

ძეობა –კუნუკ, წანდილი – კორკოტი, წმინდა, წმინდანი – ევეღ, ოვეღ

წმინდა აღგილი (სალოცავი – წმ. გიორგის სახელობის) – გერგეც

ჯვარი – ხაჩ ,ჯვრისწერა – ფესაკ, ფუსაკ-ბესუნ, ფუსაკ-ბაქსუნ.

განწყობილება, გართობა, თამაში

ბურთი – ნიკო ,ბუტია – ორე-ბაქაღ, ორე-ბაქაღო

გაბუტული – ორე, ორე-ბაქი. გაბუტულია – ორე-ნე,იბუტება – ორე-ნე,ბაქსა

გუნბა – ქეფ

თამამი – აჩი. თამაშობა – აჩი-ფესუნ. თამაშობს – აჩინება (ვართ.), აჩი-ნე (ნიჯ.).
მთამამაშე – აჩიკაღ, აჩიკაღო

კენესა – ლეთ-ფესუნ, კენესის – ლეთ-თეხა, ლეთ-ნე-ხა

მოტყუება - მოღორე-დესუნ, მოღორე-ღუღსუნ (ვართ.), ჟერეც-ბესუნ (ნიჯ.). ნუ
ატყუებ! ნუ იტყუილები! მა მოღორე-და! მა მოღორე-ღუღა! (ვართ.) ჟერეც-მა-ბა!
(ნიჯ.) საღამური, სტვირი – ტუტუგ (ვართ.), ტუტუგ (ნიჯ.), საქანელა – ზიკღამო

სიმღერა – მაღ, მღერა- მაღ -ფესუნ. მღერის მაღ-ნე-ხა. მომღერალი – მაღკაღ,
მაღკაღო. სირცხვილი- ოტ. სცხვენია – ოტ-ტუ-ბსა (ვართ.), ოტ-ნე-ბსა (ნიჯ.)
სირცხვილი-მორიდება, სირცხვილი-ნამუსი არა აქეს - ოტ-ჰაბურ თე-ტა-ბუ
(ვართ.), ოტ-ჰაბრ თე-ტახპუ (ნიჯ.)

სიცილი – ახშუმ – გაცინება – ახშუმ-ფესუნ. იცინის – ახშუმ-ნე-ხა. მოცინარი,
მცინარი ახშუმკაღ, ახშუმკაღო. ტაში – წაფ. ტაშის-კვრა, ტაშის დაკვრა –
წაფ-ღუღსუნ

ტირილი - ონე. ტირის – ონე-ნე-ხა. მტირალი ონეკალ, ონეკალო

ტყუილი – აფჩი (ვართ.), აფჩი (ნიჯ.); მოტყუება – აფჩი-დულსუნ: ატყუებს, ტყუის – აფჩი-ნე-დულსა. – შდრ. მოტყუება

შიში – ყა. შეშინება – ყა-ბესუნ, ყი-ბსუნ. ეშინია, შიშობს ყა-ტუბსა (ვართ.), ყა-ნე-ბსა (ნიჯ.) მშიშარა – ყაბაჯან, შური – ფახელლულ, მკვბალულ. შურს – ფახელლულ-ნე-ბსა ,ცეკვა – გოლოშ; გოლოშ-ფესუნ (ვართ.), აჩი (ნიჯ.). ცეკვავს – გოლოშ-ნე-ხა (ვართ.), აჩინ-ნე (ნიჯ.). შდრ. თამაში ,ცრემლი – ნელ. ცრემლიანი – ნელენ, ნელლუ. ცრემლის მორევა, მოდგომა (თვალში) ნელენ, - ნელლუ-ბაქსუნ ძილი, სიზმარი - ნეპ. ძილში, სიზმარი – ნეპენ. დაძინება – ნეპახ-ესუნ

ხუმრობა – ზარაფათ, ზარაფათ-ბესუნ. ხუმრობს, მასხრობს – ზარაფათ-ტე-ბსა. ხუმარა – ზარაფათჩი.

ავადმყოფობა, ჰიგიენა

ავადმყოფი – აზარუ

ავადმყოფობა, სნეულება – აზარ

გაცივება – მი-აყსუნ, მი-ლაფტესუნ. გაცივდა – მი-ნე-აყე, მი-ნე-ლაფტე

გიჟი – დაანგ

სიცხე – გამლულ

ტკივილი – ყაჭა

ციება, ციებ-ციხელება – იღარი-ბსუნ

ხველა – ოხ. ხველება – ჯოხ-ფესუნ. ახველებს – ჯოხ-ნე-ხა

ბანაობა 1. ოწკალ-ფესუნ. იბანება, ბანაობს – ოწკალ-ლე-ხა. 2. ოწკალდესუნ. აბანავებს – ოწკალ-ლე-დესა, ოწკალ-ლე-სტა

გამოვლენა (წყლით, წყალში) – ლაღალდესუნ. ავლებს (წყლით, წყალში) ლაღალ-ლე-დესა, ლაღალ-ლე-სტა

გამოცვლა (თეთრეულის) – ფართალ-ჭეფსუნ. იცვლის (თეთრეულს,) ფართალ-ლე-ჭეხა

გარეცხვა – 1. ოწ-ესუნ. ირეცხება – ოწ-ნე-სა. 2. ოწ-კესუნ.რეცხავს – ოწ-ნე-კსა
პირდაუბანელი – ჩომოწაკ

სუფთა – თამიზ. გასუფთავება 1. თამიზ-ბაქსუნ. სუფთავდება – თამიზ-ნე-ბაქსა. 2.
თამიზ-ბესუნ, ასუფთავებს – თამიზ-ნე-ბესა

ფრინველები და ცხოველები

არწივი – ყუზღუნ

აკლემი – ბუშ

ბატი - ყაზ. ბატის ჭუკი – ყაზნა ბალა, ყაზნა თულ

ბატკანი – ყუზი

ბაყაყი – ბადალაყ

ბელურა – ჩოვალ, ჩობალ

ბუ – ბაყუშ

ბუდე – მეც

ბუზი – ტატ

ბულბული – ბილბილ

ბუმბული – ფოსფოსკალ

გველი – დიზიკ, გველის წიწილა – დიზიკუნ ბალა, დიზიკუნ თულ

გოჭი – ფოტიკ

დათვი – შუვე, შუე. დათვის ბელი – შუენუნ ბალა, შუენუნ თულ

ვარია – შუმაკ

ვეფხვი – მაშალ

ვირი – ელუმ

ზღარბი – ცაცბელალ (ვართ.), ცაცლაალ (ნიჯ.)

თაგვი – მელ. თაგვის სორო – მელლადეშიკ (ვართ.), მელქე დეშიკ (ნიჯ.)

თიკანი – ველნიკ

თუთიყუში – თუთიყუშ

თხა – ველ, ქენი

ინდაური – ჰინტ

იხვი – ორღვ (ვართ.), ორღჳ (ნიჯ.), იხვის ჭუკი - ორღვუნ ბაღა

კაკაბი - უღუზ

კალია – ტეკალ

კამეჩი – ქლ

კატა – ფიშიკ. კატის კნუტი – ფიშიკუნ ბაღა, ფიშიკუნ თულ (ვართ.), ფიშიკუნ ბაღა (ნიჯ.)

კაჭკაჭი – კერწალ

კვერციხი – ჳოვღა ჳოხღა კვერციხის გული – ჳოხღინ ნეშუმ

კვიცი – კოპი

კოღაღა – ხოდ-ტუკტუკღაღ (=ხე-კაკუნა)

კოღო – მოწაკ

კუ – ყოღა, ყოღა

კურღღელი – ტოღჳან (ვართ.), ღოღჳან, ტოღჳან (ნიჯ.) – სინონ. (ძვ.) *ღო

ღეკვი – კუჭან

ღოკოკინა – ყუმყუმ

ღომი – ასღან

მაიმუნი - მჳმუნი, მეღმუნი

მამალი - 1. დაღაღ (ფრინგ.) მამალი ყივის – დაღაღენ ეღ-ღე-ხა

მატლი - მეჯ. მატლიანი - მეჯ-ბაღტი

მეღელი – უღ, ჳანაღარ

მეღა, მეღია – შუღ, თუღქი (ვართ.), თუღქი (ნიჯ.)

მეღციხალი - ბაჭანა.

მიმინო - ხამ-ყუმ.

მორიელი - ყღრხაღაღ

მწყერი - აღღა-ყუმ.

ნადირობა - ოხაღ-ბესუნ.

ობობა - ჯოლაკ.

ოფოფი - ოხლანყუმ.

სირაკლემა - ქანღ-გორგოც.

სპილო - ფილ.

ტილი, მკბენარი - ნეწ

ტოროლა - ტრატრა.

ტურა - არანტოლ

ფრინველი - ყუმ

ფურ-კამეჩი- გომუმ

ფუტკარი - უჭყ-ტატ (თაფლის ბუზი)

ქათამი - კოკოწ. საქათმე (=ქათმის სახლი) კოკოწუნ კოჯ (ვართ.), კოკოწუნ კოჟ, კოჟ (ნიჯ.).

ქურციკი - ჯეირან

ღამურა - მაშკატეკალ

ყანჩა - ჰაჯილაანგლანგ

ყვავი - ღაღნა

შაშვი - ჭაი

შველი - ჯუჭურ

შოშია - სღღრჩი

ჩიტი - ყუმ

ჩხიკვი - ყუდი

ციყვი- ცოყ

ცხენი - ექ. ცხენის ჭენება აქტესუნ.

ცხვარი ეღელ, იღელ. ცხვრის ფარა - ეღელუნ, იღელუნ სურუ.

ძაღლი - ხა

ძერა - ჩაღაღან

წიწილა - წირიკ. წიწილის ჩეკა - წირიკ-ჭევეკესუნ

წურბელა – პიწუმკალ

ჭია – მევ

ჭიანჭველა - იზაკ (ვართ.), ხური-თურ, ხურუ-თურ (ნიჯ.)

ჭრიჭინა - ჯირჯირკალ

ხარი - უს

ხელიკი - პილლონჭ (ვართ.), დერევალ (ნიჯ.)

ხოხობი – უროზი

ხოჭო – ბურღო-უს

ჯიხვი – თაჭ

ჯორი – ყათირ

ადამიანის სხეულის ნაწილები

ბაგე – ჯეჯერ

გულლი – უკ

ენა – მუხ

ზურგი, წელი – ბაჭან

თავი – ბულ

თვალი – ფულ. თვალისხინი, თვალის სინათლე – ფინ-ხაშ. თვალის გუბა, გუბა – ფინ-მაღნ

თითი – კაშა (ვართ.), კაშ (ნიჯ.)

თირკმელი – მაღნ-ფუშფუშ

თმა – ფოფ

ილღია – ონა (ვართ.), ონა (ნიჯ.)

კანი, ტყავი – ტოლ

კბილი – ულუხ

კეფა – კანტაზ

კუჭი – ხორაგუნ-ლეკერ (საჭმლის ჭურჭელი);

ლოყა – შეთ

მატყელი – ხა

მელოტი, თმაგაცვეთილი – ტუპაყ, ფოფბარი

მკერდი – დრშ

მუცელი – ბუქუნ

მუხლი – კაკაპ

მხარი - ამ

ნაწლავი – უნიდ

ნეკნი – ჭად

იდაყვი – ჯოჯნიკ, ქოქნიკ

ნიკაპი – მანგო

პირი – ჟომოხ, პირ-ღია – ჟომოხ-ამ

საფეთქელი – ლიპლიპკალ

სახე – ჩო

სისხლი – პი

სხეული – ლაშგ. სხეულის ნაწილები – ლაშგუნ გამხოს

ფეხი – თურ

ფილტი – მაწი-ფუშფუშ

ფრჩხილი – მუკ

ქუსლი – ფოფნიკ

ღვიძლი – ზიზამ

ღრძილი – უღღო-თუმ (ვართ.), უღხო თუმ (ნიჯ.)

ყელი – ყოყ

ყური – იმუხ

შუბლი – კოდოხ, კოდოლ

ცხვირი - ბოხმოხ

ძარღვი – ტამარ

ძეალი - უყეან

ძუძუ - წიწიკ

წამწამი - ხურუ-ნეთ (ვართ.), ხური-ნეთ, ხურუ-ნეთ (ნიჯ.)

წარბი - ნეთ

ხელი - ქულ

ხორხი - ხართვ

სახლი, ეზო, შენობა, ლითონი

აივანი - სეფან

ეზო - მწაღა, მწკლა

კარი, კარები - ჩომოს. კარში - ტოშ (ვართ.), ჭოშ (ნიჯ.)

კედელი - ბარუ, ბარუნ

კიბე - ფლაქან

კიბე (ხის) - კაწკალ

ნაგავი - ფოს

სარკმელი, ფანჯარა - აკუშკა, ფანჯარა

სახლი - კოჯ (ვართ.), კოჟ, კოა (ნიჯ.) - სახლში, შინ კუა, კუახ (ვართ.), კოა (ნიჯ.)

სახლ-კარი - კოჯ-ჩომოს

სახურავი - დაფულ, დაფუს

ღობე - ჩალ

ხიდი - ბობო

აგური - ქარფუჩ, ქარფუჭ (ვართ.), ქარფინ, ქარფუშ (ნიჯ.)

თიხა - ჭოჭა კულ (=წითელი მიწა)

კირი, კირ-ქვა - ქირჯ

ნაკვერხხალი -წილ

ნაფოტი – თალაშ

ნაცარი – იყ

ნახერხი - ფაფ

ნახშირი - ქმურ

ფიცარი – დახტაკ

ფიხი – თარანგუ

ქვა - ჟე

შეშა – უშ, უშა

ხე (მასალა) – დურუტ

ვერცხლი – გუმუშ. ვერცხლის წყალი - გუმუშუნ ხე

თუჯი – თუჯ (ვართ), თუქ (ნიჯ.)

ოქრო – ყზღელ, ყიზილ

რკინა – ზიდო (ვართ), ზიდო (ნიჯ.)

სპილენძი – მის, პილინჯ

ტყვია –ყურღუშ

მდებარეობა, რელიეფი

ადგილი – გა, ადგილ-ადგილ, ალაგ-ალაგ – განენ-განენ. ყველა ადგილას, ყველგან – ჰარ-გალა, ჰარ-განუ, განენ, გა-ბა-გა

აღმოსავლეთი – ბელჭელალ თარაფ. აღმოსავლეთით - ბელჭელალაჭ, ბელჭელალ - ამეხო

ბილიკი - ლიკარ

გზა - დაყ. გზაზე - დაყალ. გზიდან - დაყახო

დასავლეთი - ბუღბუღაქალ თარაფ. დასავლეთით ბუღბუღაქალაჭ, ბუღბუღაქალ

ამეხო

დედამიწა – ოჩალ (შდრ. მინდორი)

მთა – ბურუხ. მთაზე – ბურდოლ, მთისკენ – ბურდოჭ. ბურდო დამან- მთის ძირი

მინდორი, მინდორ-ველი - კაგან (ვართ.), ოცალ (ნიჯ.)

მიწა – კულ, მიწა-წყალი კულრუხ (მიწები)

მხარე - ამ, თარაფ

ორმო - ქურ, ქაზ.

სამხრეთი - ცინა

სოფელი - აზ. სოფელში, სოფლად - აზის, აზი.

ქალაქი - შაჰარ, შარ.

ჩრდილოეთი - ბულა

• ბუნება, ატმოსფერული მოვლენები

ვარსკვლავები - ვაბუნ (ვართ.), მუჭული (ნიჯ.)

მზე - ბელ

მთვარე - ხაშ

ცა - გრგ (ვართ.), გრგ (ნიჯ.) თბილი - გამ. თბილა - გამ-ნე

თოვლი - ოჟ. თოვს - ოჟ-ნე-სა. თოვლი დევს, თოვლია - ოჟ-ნე. თოვლის გუნდა - კანჭალ.

მდინარე, ხევი - ოვ, უვ.

ნისლი - ჩანჩან

სიტყვა - თაგარ

სითბო - გამლულ, გამ ჰავა

სიცივე – მი, სიცივეა, ცივა - მი-ნე

სიცხე 1. უნებრივი ღარის (ვართ.), ეღარის (ნიჯ.)

ქარი - მუშ. ქარი უბერავს, ქრის მუშენ ფუ-ნე-ხა. ქარია- მუშ-ნე
ღრუბელი - ჰასო (ვართ.), ჰასოღ (ნიჯ.)
ყინვა, ყინული - ჩახ. ყინვაა, ყინავს - ჩახ-ნე. გაყინა - ჩახ-ნე-ბიყე
ცეცხლი - არუს
ცივი - ცახ, ცივი წყალი - ჩახ ხე
ცისარტყელა - ღუფ
წვიმა - აღალა
წვიმს, წვიმა მოდის - აღალა-ნე-ესა, აღალა-ნე-სა
წყალი - ხე. წყლები, ხევ-ხუვი - ხურხოს
წყარო - ორედნ

მცენარეები, ხილი, ზოსტნეული

ატამი - შაფტალუკ.
ბალი - ბაღ, ალუბალი - გუღბაღ.
ბალახი - ო,ბალახები- ორხოს
ბალი - ფაქ. ბაღში - ფაქის, ფაქი.
ბადრიჯანი - პატუმჯან
ბოლოკი - ტუპ
ბოსტანი - დირიგ
ბრინჯი - ბირინწ
ბროწეული - ალაამ
ბუჩქი - ქოღ
გოგრა - ფაჩნა, ფაშნა
ეკალი - ცაც, ეკალნარი - ცაცლულ
ეკალა - ღურა

ენბელა - ვანყო
ვაზი - ჭაპ, ვაზის ფოთოლი - ჭაპნა ხაზალ
ვაშლი - ვაშ. ვაშლის ხე - ვაშნა-ხოდ (ვართ.), ვაშედ ხოდ (ნიჯ.)
ვენახი - ჭაპლულ (ვართ.), გა (ნიჯ.)
თაიგული - ყონჯა
თესლი - ცილ
თივა - ალაფ
თუთა - თუთ
თუთის ხე- თუტტა ხოდ
ია - მამუშაკ
კაკალი, ნიგოზი - უყ
კამა - შუვეტ, შუეტ
კვირტი - კაჭოლი
კომბოსტო - ქაღამ
კომში - ფუშა. კომშის მურაბა - ფუშინ მირაბ
კურკა - წან
ლეღვი - თოჯანა, თოხანა
მარცვალი - მუტულ. 2. ყურძნის -გიღ
მაყვალი - ბალანყო
მსხალი - არ, მსხლის ხე - არრა (ნიჯ. არაჲ) ხოდ
მტევანი - ღომა, ყურძნის მტევანი - ტულლა
მუხა - მაჳ
მწვანილი - გოგინ
ისპანახი - დაფუნ
ნაყოფი - ბჳჳრ
ნესვი - ემიშ, გუნდარუ

ნიორი - ქენ
ოხრახუში - კაროვ
პომიდორი - პამმიდორ
პრასი - ურუზუნ კაროვ
რეჰანი - რეჰან
საზამთრო - ყარფუზ (ვართ.), ყარფუზ (ნიჯ.)
სიმინდი - ყარლოდალი (ვართ.), ყარღდალი (ნიჯ.)
სოკო - შამკალ
სტაფილო - კაზარ
ქერი - მუ
ქინძი - ჰვეჭ
ქლიავი - დამპულ
ქონდარი - წანთარუ
ყვაილი - ციციკ
ყუნწი (ნაყოფისა) - ტუმა
ყურძენი - ტულ. რთველი - ტულლა (ნიჯ. ტულე) იმჯი
შინდი - ზოდალ
ცაცხვი - ხორიკ, ხორიკნა-ხოდ (ვართ.), ხორიკუნ, ხორიკი ხოდ (ნიჯ.)
ჭარხალი - ტაკ
ჭერამი - პრუგ
ხახვი - შიკლამ
ხე - ხოდ
ხორბალი - არუმ

წელიწადის დრო, თვე და დღეები

აპრილი - აპრილ. აპრელ, აპრელ; აპრელუნ ხაშ

გაზაფხული - დჰჟოდულ. გაზაფხულზე - დჰჟოდლა

დეკემბერი - დეკემბერ, დეკაბრ; დეკემბერუნ ხაშ, დეკაბრუნ ხაშ

დილა - დამდამ (ვართ.), აჰჰა, საგახტან (ნიჯ.)

დრო - ვჰდჰ, ვახტ

დროები - ვჰდიმუხ

დღე - დი. დღეები - დიმხოხ, დირხოხ

ზამთარი - იჟენ. ზამთარში - იჟენა

ზაფხული - ჟოდულ (ვართ.), აჰნულ (ნიჯ.)

თებერვალი - ფედირვალ, თებერვალ, ჟევრალ

თვე - ხაშ. თვიდან თვემდე - ხაშინო ხაშის

იანვარი - ანვარ; ანვარუნ ხაშ

ივლისი - ჰულის

ივნისი - ჰუნის

კვირა, კვირა დღე - ბეჰნდ, ბეჰნდი. კვირას - ბეჰნდენა

კვირა (შვიდი დღე)-შამატ

მაისი - მაჰს; მაჰსუნ ხაშ

მარტი - მჰრდ; მჰრდა ხაშ

ნოემბერი - ნოჰამბრ, ნოემბერ, ნოემბერუნ ხაშ

ოთხშაბათი - ბიჰშამატ. ოთხშაბათს - ბიჰშამატ-დენა

ორშაბათი - პაშამატ. ორშაბათს - პაშამატ-დენა

პარასკევი - ფარასკი. პარასკევს - ფარასკი-დენა

სამშაბათი - ხიბსამატ. სამშაბათს - ხიბსამატ-დენა

საღამო - ბჟას

სექტემბერი - სექტემბერ, სენტაბრ; სექტემბერუნ ხაშ, სენტაბრუნ ხაშ

ღამე - შჷ.

შაბათი - შამატ, შაბათს - შამატ-ღემა

შემოდგომა - ფაზ (ვართ), ფაიზ (ნიჯ.)

შუადღე - ბლჷზჷრ. შუადღეს - ბლჷზჷრუნ

შუაღამე - იშოუნ (შდრ. ღამე - შჷ)

წელი, წელიწადი - უსენ

ხუთშაბათი - ვოშამატ, ხუთშაბათს - ვოშამატ-ღენა.

ტანსაცმელი, ფესსაცმელი, სამკაული

ბეჭედი - ბაბონხალ

კაბა - კაბა

მძივი - ჩილ

პერანგი - გურატ

სამაჯური - ყოხლან

ქამარი - თოხყა, თოყა

საყელო - ყოყ, საყელოინი - ყოყენ (შდრ. ყელი - ყოყ)

ტანსაცმელი - ფართალ

ქსოვილი - ყჷწ

ქუდი - კოჰნ

ქურქი - ქურქ

შალი - შალ

შარვალ - შარვალ, შალვარ

ჩექმები - ჩექმიუს

ცხვირსახოცი, ხელსახოცი - ღაღლულ, ქინღაღლულ

წინდა - წინდაკ

ჯიბე - ჯუბ, ჯიბ

სურსათი

არაყი - არაყი. - სინონ - მაწი-ხე (=თეთრი წყალი)

გოზინაყი - გოზინაყ, გოზნაყ

თაფლი - უჭა

კარაქი - კარაქ-ჭან შდრ. ცხიმი

მარილი - ელ, უმარილო - შიტ

მაწონი - ნაყელ

მურაბა - მირაბა

მწვადი - ჩაწყ

მჭადი - ჭატ

ნამცხვარი - ბადი-შეე ,ტკბილი ნამცხვარი - მუჭა მუშ. შდრ. პური

პური - შუმ. კუტი ,პურის ჭამა - შუმ-უქსუს

რძე - მუჭანაყ

საფუარი (ცომისა) - ან, ხაშ

საჭმელი - უქალ (უქალა) შეე, ხორაგ

სმა, დაღევა - უღესუნ

ფაფა (ფქვილითა და ერბო თაფლით დამზადებული)- ხაშილ

ფლავი - ხუპ

ქადა - ბიში

ქონი- ფი

ღვინო - ფი. ღვინის ჭურჭელი - ფინელეკერ

ყველი - ღუსმე

ჩირი - ყარიბი მეფვა

ჩურჩელ - ჩერჩხელ, ჩერჩყელ

ცომი - ბოყო

წვენი, წვნიანი - ხება-ხორავ, ხელა-ხორავ

ჭამა - უქესუნ, უქსუნ

ხაჭო - შორ

ხალვა - ჰალვა

ხინკალი - ხინკალ

ხორცი -ეყ (ვართ.), ძეყ (ნიჯ.),

თვისება, სადაურობა

ანკარა, წმინდა - აწარ. ანკარა

ახალი - თაზა, ინი

ბევრი - გლ, გლო (ვართ.), გელე, გელეო (ნიჯ.)

ბრმა - კაჭი (ატრიბ.), ბრმაა - კაჭი-ნე

ბრტყელი - ტაპაკ, ტაპაკო (გასუბსტ.)

ბუტია - ორე, ორეო; ორე-ბაქალო. გაბუტული ორე-ბაქი, გაბუტულია - ორე-ნე

ბღენძი, გაპრანჭული, გაბღენძილი - ბუყ (ატრიბ.), ბუჟო (გასუბსტ.). იბღინძება,

მერთალი - გონ-თაცი (ფერწასული), გონ-თაციო

გემრიელი - ტამენ, ტამლულ (ატრიბ.); ტამენო, ტამლუო (გასუბსტ.)

გრძელი - ბოხო (ატრიბ.), ბოხოო (გასუბსტ.)

დაბალი - ოყალუ (ატრიბ.), ოყალუო (გასუბსტ.)

დამჰალი - ბაშა (ატრიბ.), ბაშაო, ბაშოო (გასუბსტ.)

დიდი, უფროსი - ქალა (ატრიბ.), ქალაო, ქალოო (გასუბსტ.). ოჯახი უფროსი -
კოჯინ ქალა (ვართ.), აპერ (ნიჯ.)

დღევანდელი - ღეუნ (ატრიბ.), ღეუნო (გასუბსტ.)

ვიწრო - ყაჭ (ატრიბ.), ყაჭო (გასუბსტ.) - ვიწროდ მოსჭერი, გაჭერი! ყაჭ ბოტა!

თეთრი - მაწი (ატრიბ.), მაწიო (გასუბსტ.). გათეთრება, შეთეთრება მაწიბესუნ
(=თეთრი კეთება).

იაფი - უჯუხ, უჯუხო. - იაფად იყიდა - უჯუხ-ნე-აყე

იისფერი - მამუშაკუნ-გონ, მამუშაკუნ-გონენ (ატრიბ.); ტაუნო (გასუბსტ.)

კარგი - შელ (ატრიბ.), შელო (გასუბსტ.) - კარგად ასწავლის - შელ ზომ-ნე-ბსა

კოჭლილ - კალა (ატრიბ.), კალაო, კალოო (გასუბსტ.). კოჭლობს - კალა-ნე-ხა

ლამაზი - შავატ, შავატო (ვართ.) შაჰატ, შაჰატო (ნიჯ.)

ღურჯი - გოგინ (ატრიბ.), გოგინო (გასუბსტ.), შდრ. მწვანე

მაგარი - ოსტავარ, ოსტავარო (ვართ.) ოსტაჰარ, ოსტაჰარო (ნიჯ.)

მაღალი - ალაღუ, ალაღუო (ვართ.), ალლო (ნიჯ.)

მახინჯი - ჰბეჯჰრ, ჰბეჯჰრო (ვართ.) ჰბიჰრ, ჰბიჰრო (ნიჯ.)

მდიდარი - დრვლჰთლუ, დრვლჰთლუ (ატრიბ.), დრვლჰთლუო, დრვლჰთლუო (გასუბსტ.)

მკვდარი - პური (ატრიბ.), პურიო (გასუბსტ.)

მლაშე - ელლუჭ, ელუჭ, ელახო; (ატრიბ.) ელუჭო, ელახოო (გასუბსტ.)

მოკლე - გრდჰქ (ატრიბ.), გრდჰქო (გასუბსტ.)

მუავე - ქეჯე (ატრიბ.), ქეჯეო (გასუბსტ.)

მრგვალი - კაკანიკ (ატრიბ.), კაკანიკო (გასუბსტ.)

მსგავსი - ლარი (გასუბსტ.), ლარიო (გასუბსტ.)

მსხვილი, სქელი - ღუ (ატრიბ.), ღუო (გასუბსტ.)

მუქი - ბიყ, ბიყ-გონ

მეთაური - ბულზაპლაკო (შდრ. თავკაცი)

მწარე - აღუ (ატრიბ.), არუო (გასუბსტ.)

მწვანე - გოგინ (ატრიბ.), გოგინო (გასუბსტ.), შდრ. ლურჯი

ნაცრისფერი, რუხი - იყნა-გონ, იყნა-გონენ; ბოზ, ბოზ-გონ; ბიყ-გონ (შდრ. რუხი, მუქი)

პატარა, პაწია - კიწვე, კუჭულუკ (ვართ.), მიწიკ (ნიჯ.)

პირდაპირი - თუმ-ბა-თუმ, თუმ-ბა-თუმო; ღუმ, ღუმო

ჟუჟუნა - ცამფი. ჟუჟუნა წვიმა - ცამფი ალალა. შდრ. ჭრელი

რბილი - ეუ (ატრიბ.), ეუო (გასუბ.), დარბილება ეუ-ბესუნ. არბილებს - ეუ-ნე-ბესა.

რუხი - ბიყ, ბიყ-გონ, ბოზ

სავსე - ბუჲ (ატრიბ.), ბუჲო (გასუბსტ.). გავსება - ბუჲ-ბესუნ; ავსებს - ბუჲ-ნე-ბესა

საწყალი - გოროხ, გორუხ (ატრიბ.), გოროხო (გასუბსტანტ.)

სახელოვანი (სახელიანი) - წილა, წიალა (ატრიბ.), წილაო, წიალაო (გასუბსტ.)

სქელი - ბოზო (ატრიბ.), ბოზოო (გასუბ.)

უგემური - ტამნუთ, ტამსუს (ატრიბ.), ტამნუთო, ტამსუსო (გასუბსტ.)

უკანა - ვოშუნ (ატრიბ.), ვოშუნო (გასუბსტ.)

უმარილო - ელნუთ, ელნუთო

ქლაქელი - შჰჰრუნ, შჰჰრლუ (ატრიბ.), შჰჰრუნო, შჰჰრლუო (გასუბსტ.)

ღარიბი - ქსიბ (ატრიბ.), ქსიბო (გასუბსტ.)

ღია - ვად (ატრიბ.), ვადო (გასუბსტ.). ღია ფერი, ბაცი - ვად-გონ, ვად-გონენ, ვად-გონენო

ღვიძლი, მკვიდრი - დოდმა, ღვიძლი ძმა - დოდმა ვიჩი

ღონიერი - ზორუ, ზორრუ, ზორლუ (ატრიბ.), ზორუო, ზორრუო, ზორლუო (გასუბსტ.)

ყრუ - ქარ (ატრიბ.), ქარო (გასუბსტ.)

შავი - მაჲნ (ატრიბ.), მაჲნო (გასუბსტ.)

შემდეგი - ოშუნ (ატრიბ.), ოშუნო (გასუბსტ.)

შიშველი - ჭუპლაყ

ცარიელი - ამწი (ატრიბ.), ამწიო (გასუბსტ.)

ცოდვა - გოროხ

ცოტა - კიწი (ატრიბ.), კიწიო (გასუბ.)

ცოფიანი, გაცოფებული - კარ-ბაქი (ატრიბ.), კარ-ბაქიო (გასუბსტ.)

ცუდი - ფის (ატრიბ.), ფისო (გასუბსტ.)

ძველი - ბისი (ატრიბ.), ბისიო (გასუბსტ.) - შდრ. ჩვარი, ძონძი - ბისი

ძნელი - ქოჯ (ატრიბ.), ქოჯო (გასუბსტ.)

წითელი - ჭოჭა (ატრიბ.), ჭოჭაო ჭოჭო (გასუბსტ.)

წინა - ბეშუნ (ატრიბ.), ბეშუნო (გასუბსტ.)

წმინდა - აწარ, აწარო. წმინდა, ანკარა წყალი - აწარ ხე

ჭრელი - ჩილ-ჩილ, ცამფი, ცამფი-ცამფი (ატრიბ.), ჩილ-ჩილო, ცამფიო, ცამფი-ცამფიო (გასუბსტ.)

ჭუჭყიანი - ჭემენ, ჭემლუ (ატრიბ.). ჭემენო, ჭემლუო (გასუბსტ.)

ქრესტომათია

ვართაშენული დიალექტი

ბემ ადზ

ზუ ადზიზ ქარხესა. ბემ ადზუნ წი ბუნე ზინობიანი. ზინობიანი ხაშტინე ზინოვინ წიენ – შინ-თე მია ენეჭერე. ზინოვინენ მია ენეჭერედ ბემ ინსანა ჰაზარ ვუდ-ბარ ვულეწუნჯი – ჰაზარ საყო-სამჯი უსენა. დახ თაყუნდესად ქარხესან კულ გაგონა. ამა ბემ ინსან გაგონა თეყუნ თაცე, მიდანუნ კულრუნ ლარინე ვართაშენუნ კულრულუ – ოვ იშანებაქე, ჭანლგ, ჟეალ ოვალ გოლო – მამყუნდე მია. ადზუნ წია ხაშყუნდე ზინობიანი. ზინოვინ ბუტად სა ლარ – აძიკ სილიკაშვილი ყა სა ხინარ – ლედლა. "

კოჯინ ბომ

ბემ ნანად ბანექე მულ დანა ადელ – ბიპ ლარ, ბიპ ხინარ. დან კოჯინ ბომ სუნახო გოლო შელ-დენ ბაქე, მუჭა-დან ბაქე. ბემი ბანექე გოლო, გოლო ქალა ქულრუხ. იჩ წაბულუნე ბაქე, უყნე ბაქე. საგალა გირდანბე, საგალა ამდანბე. ამლე მუჯდან ბე ჰამიშა.

დემონსტრაცინა

ზუ კალზუნად ვიწუმჯი კლასა. სა ლი ზახ ქალლესა რადკომინ სეკრეტარენ. ეხნეთე: ექე, ეხნე... ლე მადსუნ პანი, მადსუნ პატუ უნ დელალო დემონსტრაცინა, უდინ მუზინ გირე ეტქანუ. ომა ზუ ენე თაცე ურუზი სიმანი კუა. ტიდა შოტლო ახყე სა კინეგა, ზომზუბაქე ბემ უდინ ინსანეახო ეთარყუნ ტე ვანინა ქარხე, ეთარყუნ იჩოლო ქარხესუნა, ეჯურან ბაქე ჩუბყოლო, იშყარმულო. საშნა პატუ ჩერეზ ქალა დემონსტრაცინა. ლამანდახუნ გოლო ზახ ინსანე, გოლო შელ მუჯ პრინიმატებე. უდინ მუზინ ედთუფე, ჩინარზუკე. ომა ზახ რადკომინ სეკრეტარენ ზახ პადარკანე თადე, გოლო ღირისბაქანე ფე. ზუალ ენე ჩერი თაცე კუა.

აღალა სელ

აღალა სელ ბადნეცე,
კოკოწ ხოდალ ლადნეცე,
დლანგუნ ხინარ ჭენებაქე,
ბეზ უკინ ჭანდ ხენებაქე,
ად ხინარ, ხინარ მა-თაქე,
ბეზ უკინ ჭანდ ხენებაქე

ბურხლოდ მარალ

ამან, ონ^ალჯი, უნ ზა მადულა,
ზუ მე ბურხლოდ ნანა მარალ-ზუ,
მარალ-ზუ, ზუ ჰამ დარალუ,
ზუ მე ბურხლოდ ნანა მარალ-ზუ,
ნანა მარალ-ზუ, ნანა მარალ-ზუ,
მე ბურხლოდ მარალე ქურუკო,
ინ თურმულო ჟეენე-ნე ტაპკო,
მე ბურხლოდ ნანა მარალ-ზუ,
ნანა მარალ-ზუ, ნანა მარალ-ზუ

მამუშაკ

ოჩალუნ შავათლულ ჩოლლე ჭერე,
ჯეღრანუს პურანალ ღუზუნა-ნე
ჭერე, ღუზუნანი ჭერე,
ჭოჭა მამუშა აკუს კანკაპენე ჭერე,
მონო ღუნდა-ნე, მონო ღუნდა-ნე,
შავათლული ტლოდ

უდიუს ვა^ა გურჯისტან

ბისი, ზნაჩით (რუს.), უდილო პადჭადლულ აღბანეთ ბანექე გურჯისტანასო საგალა მანუთე ბეშა სიფტჷ ეხყუნიდ იბერიდა. იბერიენ ზაფტებე ღურუჷს მანდ დარანუნყა კასპი დარანუნ ბილ^აილ. მე კულურუხ ბანექე ბუთუჷმ სა დანა პადჭადლულ. სიბიძგი ერინა თამარ პადჭადლეთ არენე ტახტ-უ ტე ვანდინა ენე ჯრკ ბაქინე ბაქე... ბემ ვანდინალ წირიკ პადჭადლუხ ჯრკენე ბაქე; იბერიდა ჯრკენე ბაქე, აღბანეთასო გურჯისტანა. აღბანეთენ ანეეე ხამპარაზლუხ სიბიძგი ერინა ბემ ვანდინალ წირიკ, შოტხო ოშა გურჯისტანენე აყე, ხამპარაზლუხ. ჰამეთარ მეტლო ამურუხ თანეცე. პაწწიმჯი ვექნულ წირიკ აღბანეთ ბანექე გოლო ზორო, გოლო ჰარ სა ა^ამ-ენხო... დოღრინე პადჭადლ პურენე, შოტხო ოშა ყერი პადჭადლენე ბაქე მე ქალა ღარენ მე პადჭადლულა ღურუჷს ფუჩნე ბე, ამა იხ სალდატუა ბაქე. მანუთე სალდატუხ თუნგინენყენ ამბი ღურუჷს არმენისტანაყა არმენლო ჰეტუალე ბაქე მე სალდატლონ ქომქეყუნბე გურჯინასალყუნ ქომქე ბე ნუ ბუნეთე ნაემნი (რუს.), მენორ. პაწწიმჯი ვექნუ ბემ თარგალ წირიკ მუნგოლეითლონ ღურუჷს აღბანეთა ფასყუნბე, ღურუჷს ადზერლო ბოკესყუნბე, იყ^ანულყუნ ჭურეკე. და, ინსანა კაწყუნფე, იჩლონ ქულურუხლო ზაფთყუნდე ოშა აზერუხყუნ არე, და, მანუთე ჰადსა ბისი აღბანეთ ბანექესა აზერბეჯან მა აზერბეჯან ქანო ბუნე თათარმულონ აყი კულ პაწწიმჯი ვექნუ ბემ ვანდინალ წირიკ ოშა ენე მე აზერბეჯანა არეყუნი არმენუხ, მე არმენუხთე გარყუნ ბაქე თათარმულოხო. არმენლონ გოლო თათარმულოხო საგალა ბაჭან-ბაჭანე დული გოლო უდილო ღახო ადთყუნფე, გილე-ყუნბე, ინსანა გოლოყუნ ფუჩ ბე. ინსან ენე მანჯბულე ბაქე ჭელანე თაღანე, აზეზადჯანასო უდიუს ჭერი თაყუნცე. თაყუნცე ფასყუნბაქე მე უდიუს სიფტჷ ჰაზარ ვუდ ბაჩუმჯი თარგლა, ვუდ ბაჩა, ვუდ ბაჩა ჯომჯი თარგლა. ოშა ენე ჰაზარ ვუდ ბაჩა ვულ^აწემჯი ენე ვოლბე (რუს.). საყოსამჯი თარგლა, უდილო ყათი ჭერენე, ტე ჯურან, ჭერენე ტე ჯურან ადამართე მატინთე იჩინ ბულე ზაფე ინსანა,

ენიერე უდილობ გურჯისტანა. გურჯისტანათე ენიერე მე უდილობ. მე ადამარი წი ბანექე ზინო, სილიკი ზინო, ირ ბაბა უნდირი. ენიერე გურჯისტანა, ევანთე არეყუნი მენორ გურჯისტანა, მეტლო ფეყუნი: – ვგანამ ექან ბუევანსანანი, ექან თადენ კულურუხ მანდ დარანუნ ჭოტელ. თაქენან ტიდა! შელ კულურუხნი, ქარხანანი! ინსანენ ზინოვინახო საგალა არეყუნცე მასლაჰატყუნბე – ეთარდანბო? ეკადანბო? მაძან თალო? ეთართე ვართაშენ ბანექე გოლორ ჟეელა გა ბურუხალ იშა ანე ბაქე, მე ინსანენ ჭიქირებეთე, ელენ ჰამიდა მათე მაძანდე, ჰადსანუნ ზინობიანინა, მიდა ჭვანგალე ბუ, ჟეედალ ოვალ იშა ანე, ქარხენი მიდა, კოჯურუხ ბიყენი მანსლან ერენ, ქარხენი მიდა. ჰაქა-ჯურანლელენ ბენ, ინსან მანედე კვარელი რად... გურჯისტანა, ყვარელი რადონა, მანოთე ჰადსა ზინობიანი, ზინობი წიდე, მალთე ჰადსალ ქარყუნხესა ზინონენთე ენიერე მიდა უდილო, ერერი მიდა თანჯ ქარფუჩუნ ზავოდემეტია ვადფე, არბეშა უმუნ ზავოდე ვადფე, ბატაქე ირ არბეშა უმ, მათე ყეწ-რუხყუნ სერბე კირამიტუნ ზავოდე ვადფე, კირამიტუყუნ ჰებე, ჰამეჯუჩუნ ხაშენ ჩიჩესტე დურუხ რადონა ხაშ თენე ბაქე, ამა ზინობიანინა ხაშ ბანექე ოშა ენე. მე ზინოვინახთე აყუკეთე გოლორ მეჯუჩუნ ბულა მან-ლა ადამარე, ირ ადხინთე ბეშა ნე თაშეშა ჭერეყუნ ადამარუნ, მატლონთე მეტუ ჭეყუნერიე პროტიე პარტიი (რუს.), თე მონო ჰოქმანთუნ დუმანნი. და, ზინოვინახ ოჩალახო აჭესყუნბე აყი თაყუნცე თაყუნშერე, მე ზინობი მანედე სა დანან ღარ სა დანან ხინარ მანორთე ჰადსალ დურუხყუნ, ღარი წი ბუნე აძიკ. ბანექე მინისტერანე, მინისტერსტვინანე აშბე სვიანი, რადიო ი სხიანი (რუს.) ხინარენ გენა აშნებე კონსერვატორინა ლეკტორ. და, ირ ღარ მატადთე ბუნე ჰადსა პიანისტ, ამერიკინანე აშბესა.

ავტობიოგრაფია

ზუ ნანახო ბასქე ჰახარ ვუდ ბაჩა პანო უყუმჯი თარგლა, ვართაშენუნ რადონუ, ვართაშენუნ ირ ბოშ ვართაშენ ბუნე სა ქალა ადხ, ირ ბოშ ქარყუნხესა უდიუნ, ლეკურუხ, თათარმუნ, არმენუნ, ურუხუნ, ჯუუტურუხ. მე ინსანლობო უდიუნ გოლორ შელ თარაყუნხად, ბუთუმტხო, ჰარტხო მუხყუნ ბულაფსად, ჰარტხო ჰეყუნ ბესად. რადკომუნ სამჯილო ბანექე ბეში თათარ, ჩუბლო ასილ, დიბიროვა. პანოხიბეწეძე თარგლა ბადუეცე სამჯი კლასა, სენტაბრუნ ხაში ბანექე გოლორ ქალა ოჩალ გალფესუნ, პაწე ბალ. მე პაწე ბალე ბელნი ბეშ, ბეშ ვართაშენა გოლორ ქალა ჟერუხთე ბუნე, ოჩალ ბათქე თენე, ჰებე თენე, და, ინსან სალ-სალამათ ჩხარეკე პანოხიბეწეძე თარგლა შკოლა ბადცი, ჩხარუეკე ხიბეწეძე თარგლა მე შკოლა კალფესუნუნ მამენტლო, ზუ ბუთუმ გალა რადკომუნ სეკრეტარ/ახო ბურჯი, კამსამოლუნ სეკრეტარ/ახო ბურჯი, ბუთუმტინ ზახ ჰორმანთყუნ ბე, აშმუბე ჰამ შკოლა ადლულო ლახო, გახეთუნ რიდაკტორუ ბაქე, ბახქე რადონუნ კამსამოლუნ ბურონუნ ჩლენუ ბაქე, ტიდალზუ აშპე, ადლულო კამსამოლუ პრინიმატ (რუს.) ბესად, ქომანქ ბესად. ოშალ ბახქე ე(ტ)ჯუჩრთე შკოლა სამჯი ადელ, ბუთუმ გალა ზახ ჰორმანთყუნ ბე, ბუთუმ გალა ბახქე ეჯუჩრთე ლაზემენ. ბახქე ბანქუნ, სუმგაითა, ჰეტოლოხ ჭურუფე სპარტსმენუ ბაქე, ვგანამ ვართაშენა შკოლა კალკალ მამენტა სა დანან ქარამ მიტინგ ბანექე, ვგანამ ჭერეყუნ ადთურღონ სიფტანჯი რადკომუნ სეკრეტარენ ზახნე ჭაქეფე. შეტაბახტინგთე ბეზ ტატი, ნანა, ბაბა, ბუთუმ დან უდიუნხან ბაქე უდილო თარანახო ჰანმან ზუზ ვესტუპატ (რუს.) ბესად, ჰანმან ზუზ ადტენად, ეკათე ლაზემენ. შკოლუნ მომენტლო, დან შკოლუნ ადლულონ ფეესადან ლახსად ტეატრა, მანოთე პეესოლონ დან ვესტუპატდან (რუს.) ბესად ინსანუნ ბეშა მია ბეშ რადკომუნ დივანი (ქართ.) ბანექე ბეზ ჭამილინენ, ზუ ბუზუ ტელერი აკონინ ხინარ. და, რადკომუნ დივანი ბანექე დიბიროვა საფიდა ჰო, და, ზუთე საგალა თასსადლა ზახო ხაბარყუნ აყსად, ზუ ჰანმან ეხზუდ შონო ბეზ აშიკუნ ხინარე. სადალ ზახ გოლორყუნ უგაჟატ (რუს.) ბესად. და, მალთე ჰენე პურან ჰატე იჩინალ ტე ჩუბლონ ზახ გოლორ ჰორმანტე ბესად, ბუთუმ გალა კალლესად, ეხნე, – ეთარდანბო? ეკადანბო? ზახო ხაბარე აყსად. ხიბეწეძე თარგლათე ზუ ჩხარუეკე შკოლა, ზუ ბუზყე კალკაზუდ ოშა ენე ტე ჯუჩრანე ბაქეთე ენე არეზ გურჯისტანა იშენე თადე ბეზ ბაბან მიდა ბუბეზი ბეზ იშუ, ვო ადელ, ხიბ ღარ, პან ხინარ, ზუ, ბეზ სედენე ბაქე,

სედღენე ბაქე. არითხო ომა ზახ რადონა ეთართე ზუ ვართაშენახო არი აბაზად უყ^ე ტანა მუზ, რადკომუნ კამიტეტათე რადკომუნ სეკრეტარენთე იტუბაქე ზახ კალყუნფე რადონა. კანუნოყუნ ესად, და, ბაქუნახოყუნ ესად, ლოზუნგლო ბუთუმ ტე ჰეტლო ზახყუნ ცამფესტესად, თათარული ურუზინ მუზინ და, მიდალ რადონა პურან ბაბეზქე გოლო შელ ჰორმით, ამა მუზ ცამფესუნუნთე თეზა აბბაქე, ზუ მაკალა ბაპეს თეზა ბაქე

ღიზიკ

შკოლა კალკალ მამენტა ენე ვიწწუმჯი კლასადანიდ, ბეში ბანექე სა ვო-ვო გეკტარ ყარფუზუნ-ბოსტანუნ გა, ბანექე სალ ჯალა-ლულადან ბელსად მე აშლა თალახუნ დან ტიდა ადლულონ ჰერელივა ბესადანიდ ბირაზარუნ არცი აჭიდანებად ლიუბიტ-ნელიუბიტ ციციკუხ აყი ჰები, სა ლიდალ ჰედანბე ბასკიყუნიდ ადლუხდა სალ ბელსადან სა დექა ღიზიკ არენე ადლულო ლახო, სა პორტად ლახო ჭებაქენე თაცე თანეცე, ომა ღარმულონ გირეცი ბესყუნბე, იცოდებესყუნბე, ეჩერი ლყუნხე უშე ტელუნ ტოლოლ ბასკიყუნდე, უშტელთე ანეზერე მოლორებაქე, ბელსანი იჩ ტოლოლ სა დექა ღიზიკ ბასკინე თუ არადა (ქართ.) ბესპინე ბაქე ენე, ღარმულონ ბესყუნბედ. ანეზერი ბელნი წიღინეფე ომათე აყუკე დან ადლულონ ანშე უმფესინ, ანშე უმდანებად, და, უშტელენ-გენა თეტუ აბად, ეკა ბანედ. და, გოლო შელ ვადამუხდან ჭებაქესტესად ქა ზარაფატე, აჭინე, შკოლუნ მამენტლო. სა ვო-ვო გეკტარ ბოსტანენო, შელ ბოსტანბემ ბაქე, თადანდე ჰორქმანტედან თადე დახ პრემიუსყუნ თადე, ყარლოდალიდან სდავატბი (რუს.). ჯალალულბემ ბაქე, ტელან ეშე დან ბოყნი სდავატბე (რუს.). და, უსენუნ ახგრა დახო კალხოზენ შელ ჰორმანტებე, დახ პრემიუსხე თადე ეჩერი პახვალნი ლისტ (რუს.) ურუნხე თადეთე შკოლინ გოლო შელ აშნე ბე. და, გოლო სიფტამჯი გადან ბიყე დან რადონა.

ბეზ ნაიზუსტუნ

შკოლა კალკალ მამენტლო დახ რადკომუნ სეკრეტარენ კალეხად, ჰანმანშ ვესტუპატდან (რუს.) ბესად კულუბა. მიდა კულუბა ელახონ ზუ ჰანმანშ უდინ მუზინზუ ჭესად, ტიდა ბეზ ცამფი ნაიზუსტ-ლოხ (რუს.) კალეხად, ბეზ ცამფი მალნე და პერევიდბინე უდინ მუზინ ჰანმანშ ვესტუპატზუბე (რუს.) უდინ მუზინ სა ტეჯუჰრა დახ აგართე ნაიზუსტთე (რუს.) ცამზუფე ბეზი, ბუნე მანოთე ადზუნ ლახონე ცამ, ყოლოლუნ ლახო:

პურან ყოლულე არე, ბეზ დოღმა ნანა დურდე

ბურული წიწიკ, ჩომოლ წიწიკ ვადნეცე ჰარ საგალა

ვარდე ხომელ ყოლლა ხომელ ეკა ბაქო, ვარდე ხომელ ეკა ბაქო

ღუ... დოღმა ნანა ხომელ მე ღუნდანი ეკა ბაქო

მე ნაიზუსტა (რუს.) ცამზუფე ზუ, ბეზი გოლო ნაიზუსტუნხე (რუს.) ბუ ცამფი.

კიწკე ჭერტანი ნაღულ

ზუ შკოლა კალკალ მამენტლო დან ბეზ ბაბა კოჯინ ბანექე გოლო ქალა. უჰნა ფაქ-ურუხ, უჰნა ფაქმულო ბომ ბანექე სა ხიბყო დახ ხოდ ბიდასუნთე ეჩერი ფადათე უყნუ გირდანბესად, დან გირდანბესად ბუთუმ ყომ-ურუხ ბემ ტატიმუხ, ბემ პაპიმუხ, ნანანე, ბაბანე, ვიჩინე, ხუნჩინე, დაღანე, ხალანე ახგრ შუთე ბუდან ყომურუხ, არდანცესად ბოხო ღი უყდან ჭეყსად, მე უყნუ დან ჭედანყესადთე თაშერი ბაზარა თოგდესანგთე, მანოთე ბემ ლახოდე ბაქე, თოგდანდესად ბემ კოჯინ ბახტინკ ჰარ სა შედ ადანყესად, ქარდანხესად. ბიდასუნთე არდანცესად მე უყნუ ჭაყფა... ჭეყახუნ, ტაყფი ჭეყახუნ იჟენა შუნე ბოხოხელა, არცი ბუთუმტინ ჰარტინ სა ნაღულე ნაღულ-ბესად, თე შუ ჭებაქანე მე ნაღულლოხო სა სო ბუნე კიწკე ჭერტანი ნაღულ, გოლო შელ ნაღულე, კიწკე

აღლახონე ადთ... ადთეხა მანთოთე ადელ ბოხო შუ ბასკესა თენე და, ყაროლე არცესა, ირ დოლდამშულოლე ჩხარკესტესა ომა იჩალე ჩხარკესა ბანექე, თენე ბაქე სა კიწკე ადელე ბაქე სა აწხი. ირ წი ბანექე ჭტრტან, ჭკირტან ბუნე კიწქე ადელ, ჰამორ ირ წი, ჰსევდონიმ ჰო, და, ადხერი სა ღი მე ადლულონ მასლაჰატყუნ ბე, ადხერი ჭყერი თაყუნცე ჭჭლავი. თაღაღყუნ შამკალ გირბაღყუნე, გორღყუნ თაცე – კიწიყუნ თაცე მონორ ბურღოლ ბეშა ტან არი ბენყნებაქე, მე ადლუხ მაყუნდე ბურღოლ. ბასყუნკე ვადანე ჭებაქე, გორღ ვადანე ჭებაქე, კიწი ვადანე ჭებაქე, სალ ბელსაყუნ სჰსნე ბუ, მე სჰსი მეტლონ მოღორბაქი ბელსაყუნ, იჩლოხო ბეშა სა ღანა დექქა ქალა ღერვიმ ჩურფინემე ქალა ღერვიმ ტე ვახთე ადლულონ აყუკე, ადხერი ჰარო სა ქოლასომყუნ ჭიაპაქე ჭაპაყუნ ბაქე ტელან ბეყუნბესად, მე იშე ქე, მე ღერვიშუნ ქე ბაჩნელე ჭკირტან. მეტინ მე ადლახ ბინეყე თანეშერე ირ კუა, მეტუ ბელწი ვომტან ტე ღარმუნხალ არეყუნე, ირ დოლდამშუხ, არეყუნე თაყუნცე, მე შუ მანყუნდე მე კუა, ბიდასუნ სა ვადინა მე ღერვიშუნ ბუტუნხა მე ადლახ უქანე თარაფენე თე უქამა საბარე აყსა, გარა სიფტა ბესჰანე ნეჰას გალა, ომა უქანე, საბარე აყსა, შუა ბასკი, შუ მოღორ, ეფ სჰსი ჩინანან. მე ჭკირტანენ ეხნეთე ბუთუშ ბასკეყუნე, თჰქსა ზუ მოღორზუ. ეხნე უნ ეკალუ მოღორ ეხნე, ეხნე ზუ შეტენკზუ მოღორ ეხნე, ბეზ ნეჰას თაღამა ეხნე, ბეზ ნანან ეხნე თანესად ქალა ოჯახო გულლა ბომ ხენე ეჩჩად, ტე ხენახ დახ უღწენესტად, ომა ნეჰასზუ ესად. გორღონე დაყ ბელწე, კიწინე დაყ ბელწე მე ღერვიშუნ ისა ფიქირებესა, ზუ გულენ თაღალზუ ოჯახო ხე ჰეთარ ეჩალზუ, ქი ჰჰში, სალ პურან კალკალზუ ეხნე, შუა ნეჰას, შუ მოღორ, ეფ სჰსი ჩინანან, მე ჭკირტანენ ეხნე, ბუთუშ ბასკეყუნე, ზუ მოღორზუ ეხნე. უნ ეკალუ მოღორ ეხნე, პურან მოღორუ – ქი ჰო. თა ზენკენა ბეზ ნანან ხე თენე ეჩჩად, ზუ თეზ ნეჰახესად. მე ისა ახერ ხიბუმჯი ქარამალთე საბარე აყე, მე ჭკირტანენ თე ირ სჰსი ჩინეჩერე, მე ღერვიმ მჯჯბურე ბაქე, ბუსანე ეკაყანბი, მჯჯბურე ბაქე, თაღანე, გულუს აყანე, ოჯახო ხე ეჩანე. ადხერი თანეცე ოჯალ. თანეცე გულენ ხე ეჩანე. გულუს კოწნებე ოყა, ხენახ აყალე ოვე ბომტან, ეთარ გულუს აღანებუ, ხე ჰატეთარ ამწინე ბაქე ირ ბომტან ბარენე პურან კოწნებაქე გულუს ანეყე, პურან ხე ბარენე, ახერ ჰატე ჯჰურ ღერვიშუნ ოვე ბელ არცი, სახალუნ – გულლა ბომ თეტუბაქე ხენა ბუდ ბეს, ჰეთარ ბუდბალა შენო ბუთუშ ღეშიგნე, მე მამენტა ატუკეთე მონო ჭყერი თანეცე, მე ჭკირტანენ ირ დულდამშოლო გირებესა, მოღორებესა, ეხნე ადხანან ჭელენ თაღენი, დახ ღერვიშუნ უქალე, ჰაქეთარ მე კიწკე ჭკირტანენ იჩუყა ირ დულდამშოლო ჩხარკესნედე ღერვიშუნ ქეხო.

**პადჭაღლულ, მათე შუკალ
ბიესა თენე**

ბანექე თენე ბაქე სა ღანა პადჭაღნე ბაქე მე პადჭაღუნ პა ღანა ღარე ბაქე. ვახტ-ვადანე არე, მე ღარმუნ ქალქალაყუნ ბაქე. მე პადჭაღუნ ფაქნა ბიღილ სა ღანა ეშა ნა ხოღდე ბაქე. ტე ეშა ნა ხოღახო ევახთე ფაიზ არი ბანეპესა, ეშა ნუს არი ყუშენ აყი თანეშესა. აბათეყუ ეტინა თაშშა მე ხოღახო ღამღამ ადხალყუნე თე ენე ეშა ანეპე, ეშა ნურეკალყუნ, ბელაღყუნ ეშა ბუთენე. ეშა ნუ შედენ თანეშერე. ახერ სა ღი, პა ღი, სა უსენ, პა უსენ, ვიწ უსენ, მე ღარმუნთე ქალ-ქალაყუნ ბაქე. არი ბაყუნპე, ბაბან კალეფი ირ ქალა ღარა ფენეთე, ად ღარ ფენე, უნ ავაკე მეთარ ბეზ ფაქი მეჯჰურა ეშა ნა ხოღთე ბუნე, ტე ეშა ნა ხოღინ ეშა ნუ დან ჩუკეს თედან ბაქსან გარა თაღან ყაროლ ბანუ, ტე ეშა ნუ ეტინა უქსა თანეცე ღარ, არეცე ეშა ნა თუმე. გორღონე დაყ ბელწე, კიწინე დაყ ბელწე, შუნე ბიღ მე ღარ ნეჰალე თაცე. ნეჰალთე თანეცე, შავატ ყუმ ფილინ ენესა მე ეშა ნუ ჩუნეკესა, ახსანე ჭყესანე თაღსა ღამღამთე საშნე ბითე, მე ღარ მოღორე ბაქე, ბელსანეთე ეშა ნა ხოღა ეშა ბუთენე. ადხერი თანეცე კუა, თანეცე კუა, ირ ბაბას ეხნეთე ზუ ეხნე, ად ბაბა ეხნე, ბოხო შუ ეხნე არზუცე ეხნე, ამა ეხნე ეკალ თეზა აკე ეხნე ეტინა არი ტე ეშა ნუ ჩუქი თაშერე. ენესა მე სა უსენალ ჭენებაქსა, პამჯი უსენ კიწკე ღარახნე კალესა. კალესა, ეხნეთე ექე ეხნე, მე ვიჩენ ეხნე, ქალა ვიჩენ ეხნე ტე ეშა ნუ ყაროლ ბეს თეტუ ბაქე.

ეფსენ უნ ეხნე თაქე, ყაროლ ბა. ეშა თე ანეპე არი ირ მანზილა ბანეპე ენე ეშა ჩუქალ ვაღანე, კიწკე ღარას დაყანებსა, ეშა ნა თუმე ყაროლ ბესუნა. მე ღარენ ეკაყან ბი, ეთარყანბი, ბიყეს თეყუ ბაქსა ეტინა ეშა ნუ თაშშა. იჩხო სა ღანა მე სალ ელ აყსანე თადსა

თანესა ხოლინ თუმე, გოლონე დაე ბედსა, კიწინე დაე ბედსა, არი შუნე ბიდ ბანეპესა. შუნე ბიდ ბანეპესა, მე ღარას ნეპენ თანეშშა. ეკაყანბი ეხნე ეკაბალზუდა ერერი ირ კაშინა ბონესტა, ელუხალ ბანესა ირ ლახო ელუხთე ბანესა, მე ღარი ქეხო პი თანესა, და, ამა ირ ქულალ ჭიჭინესა, მე ქინ ჭიჭიფსუნე მე ღარა ბასკესან თენე ბარესა, ბოხო შუ არცი ყაროლე ბესა, შუნე ბიდ არი ელახუნ სა ვაღინა ხამ ბითალ მამენტა არი სა დექქა ქანგე გალესა ვურღუნე გალესა, ეხნე მონო ეკა ფესუნა ბაქო, სად ჭენებაქსა მე ქულანგუნ, მე ვურღუნუნ ბომ სალ ბედსანე სა დექქა ქალა ყუმ ჩილინ ენესა მე ეშა ნა ლახო. არცი ბუტუნსათე ჩუქალე მე ყუმშუ ბინიყესა, მე ყუმშუ ბინიყესა, მე ყუმენ ეხნეთე, ენე ზახ მახესა ეხნე, მახიყა ეხნე, უნ ეხნე ზახ ეკა უკადნუ ეხნე ზუ ვახ ჰამოტუ ბალზუ, ეხნე, უნ ეკა ბესვა ბაქო, ზუ ეხნე ვენკენა ეხნე ბეზ პადჭაღლულენ ეხნე, პადჭაღლენ ხინარე ბუ ეხნე, ტე ხინარე ვენკენა დუზბესა ბაქო, თე ჩუბუნ ბესანუ ქი უნ ე პადჭაღლულენ ყუმშუ, ზუ ეხნე, პადჭაღლულ მათე შუკალ ბიესა თენე ტე ვაღინა ეხნე შელ, ჰო, ერერი ბრახნესტა მე ყუმშუ, ჯომ ჭერი თანესა თანესა, თაცი მეტინ ირ ბაბახ ეხნეთე ჰამეთარ, პოდ ეხნე, ჰეზბე მელინ ნანინ მე ყუმშუხო ლამანესტა მე ღარ, მე ღარას მე ყუმენ აყი თანესა ირ პადჭაღლულა გოლორყუნ თადსა, კიწიყუნ თადსა, თაყუნსა სა ღანა პადჭაღლულა, მათე დურჟეს ვარღურუნე ციციკუნე, ბუთუმ ჰარ ხოდახო ვარღუნო ვარღუ ყუმენ ეხნე პურესა შავატ. ბედსანე მე ღარენ, მე პადჭაღლენ შელ ხინარტა ბუ, მაუქა, მაულა, თაქსან ირ ლახო ბელა ისა ეთარყან თაშერი, მე ხინარე ეთარყან ბაშყი მე პადჭაღლულახო, მე ყუმენ ეხნეთე ზუ ვახ ეხნე ქომანქალზუ. და, ჭენებაქსა სად მალ ვაღან, მე ყუმენ მე ღარას ირ ამელ არცესნესთა მე ხინარე საგალა ბაშნიყესა, აყსანე თადსა.

ჰაქავჯურს მე პადჭაღლენ ღარენ ირ ფაქნა ხოლინ ეშა ნუსალე ჩხარკესტესა, და, ხინარეხალ იჩენე ჩუბუნე ერჩა. მე ეშა ნუსალ, ზნაჩიტ (რუს.), ბანექე მე ეშა ტეჯურთე ტე პადჭაღლენთე უნექესად მანო პადჭაღლულა ტე ყუმენ თანეშშად. ქანო ბანექსა უქალუ ტე ეშა ნუსალ ადამარ ბიესა თენე

ნიჯური დიალექტი

სოფ. ნიჯი

ნიჟა

ნიჟა აზერბაჯანი ყაბაღღ რაიონი ქალა ადიზმოლოზუნ სოლონე. ადიზინ ბოხოდლულ ვიწ კილომეტრი, გენგლულ ვულ კილომეტირასუნ გელენე. ადიზე ბიპეწწე მანკლონო, შოტოლო პურანასტა აზერბაჯანლუდოს, ლაზგიდოს, პაწწე მანკლინა უდიდოსე ქარხსა. უდიდოს ქარხალა მანკლოლოდ წიურ მეთარე: მალბელ, ქარხილი, აღღლანქლი, მალიქლი, ქალჩოლუ, დღღქლი, ჯირმანკლან, დარმანკლან, ვაზირლი, დარბად, ყოყაბადლი, ფუწულოლუ, პაწწე მანკლანე. ნიჟა ჰამალ გელე ბისი ადიზმოლოზუნ სოლონე, ნიჟაე ამხუნ პა ჰაზარ უსენ მოტოზუნ ბეშა, ცამურე მანდიდო. პეტალამე წილა ქალა სა ალიმუნ ზაფი ქარტინასტა საყოფედ მანკლონ, ადიზინ წიდე ბომ ნიჟაე წიდალ ბუნე. ქე ჰესახენალ ფეს ბანექო პა ჰაზარ უსენასუნ გელენექი ნიჟა სა ადიზ კინა ბაქენე, ბუნე. ნიჟაე ბაქალა ოჩაალა პა ჰაზარ ბიპ ბაჩა – პა ჰაზარ გო ბაჩა უსენ მოტოზუნ ბეშა ბაქი დალოდლუ-თაფან წილა განო. შოტინალ აკესესტაქი ნიჟა ბისი ადიზმოლოზუნ სოლონე. ნიჟა ჰამალ ხიბ ხალგე დამანდშალა ადიზმოლოზუნ სოლონე. ქე თარაქუნუნალ ნიჟაე ბახტენ ერერენე, მიდა უდიდოსუნ საგალა ჰამალ აზერბაჯანლუდოს, ლაზგიდოს ქარხსა. პა მანკლანა შოტოლტუნ ქარხსა, გელე ხალგურხო

დამშინდალა სა ღანა ადიზე. უდიდოს სამალ... ფაიზ ენტადიდან გელენე, ბიპ ჰაზარ თანახუნ გელენე, მანდიდროსალ აზერბადჯანლუ-დოსყა ღანზგიდოსტუნ. უდილოდ ამხუნ ნიბ ჰაზარ უსენ მოტოსუნ ბეშა თარიხა მსლუმთხო ბუნე. ოშა უდილოდ ბარადა გეკე ცამურო. ჰანსალ უდილოსუნ გელე ცამტუნე, გელე ხავარტუნ ჰაყსა, ზომტუნბაქსა. უდილოდ ბოყალასტა ჰესაბბადიდან, ბითუნ ბოყალ ვუე ჰაზარახუნ გელენე, ვუეუნვი ჰაზარალ წირიკე უდი. სქსან ვუეუმჯი უსენინ ბოყალასუნასტა მუელ ჰაზარ უვი ბაჩა თანე ბეე, მე ჭოვაქი უსენსოსტალ ხედლქ ალუზბეენე. ადიზინ ბომ ბიპ ჰაზარ სა ბაჩა, ბიპ ჰაზარ პან ბაჩა თან მეთარ ბუნე, მანდიდროსალ ადიზესუნ ანლუტუნ ქარხსა.

ყოლი

ზუ გელე ლეგენდოლოზ ჩურესა უდინ მუხინ. ბეზ ქალნა ტე ვანტ დავა ქეთარ შედმოლო ჰანვანქარე. არესტად დანალ რასკახბესად დანაკალ, ქი ჰეთარა ყოლი ამსლ ჰარე. ყოლი სან ღანა თან ბინე ბეე. ტე ბინენ ბელენე კოდა შუეკალ თენო, ჩურეცენე ოწკალკანე. ეჩერენე ვანნა. ვანნა ღახნი ჰანზირბატან, ტე ყათე ბელენე, იზ ღოს მანსლ ოწკალკატან, ბელენექი ყადიმბანე ედსა. ფენე ადამან, ად ბუხაჯუხ, ვი ბეშა ბიდაზ! ზა თარბაქი, ზუ ყოლი ბაქახ, ჭელახ თალახ. ყადიმბად ჩოდე ჰეთარ ჭელოზ. ჰატტე ღინახუნალ კაკ ბუდტო⁴ ტე ლეგენდა ღუზე, ტე ენე ტე ბინ ბანექსა ყოლი.

ლაშკო

ჭოვაქი შამატ ბეშ ადიზე ლაშკოდე ბეე. დანალ გირეცი თადანცი. ბიდასინ ხუდარმუხ, ღარმუხ გელენე ჰარეე. სუნად ბაჭანესუნ შიბუნე. ზახუნ თაცი ხუდარმოლონალ ზუალ პან ქარან შიდანფი. ლაშკოდ შაპათ, პურანალ წირი თენე ცარეცი. ღარმოლო, ხუდარმოლოდ სა ფად თატუნცი ბინ შინსტა, ზუალ შოთოლოსუნ თახცი. ბინან შიბიტუნუნ ოშა ლაშკოდ ცარეცი. ჰარ სოლო თადანცი ბეში კოდა.

რუტ

ელიმელეხი { XE "Elimelexi" } მოავ { XE "Moav" } ოჩალა { XE "očala" } ქორჩი თადსუნ { XE "taysun" } }

(1) დივანბალხონ { XE "Divanbalxon" } ისრაილან { XE "İsrailä" } ქალალუღბი { XE "kalaluğbi" } ღიმბოსტა ოჩალა { XE "očala" } ბუსალუღე { XE "busaluğē" } ბაქსა { XE "baksa." } ტე ვადინე { XE "vädine" } სა { XE "sa" } იშყარ იუდა { XE "İuday" } ბეტ- { XE "-" } ლეხემ შანქარესუნ { XE "šähärexun" } იზ { XE "iz" } ჩულო { XE "čugō" } ყა პალარა { XE "ğara" } ჰაყი მოავ { XE "Moav" } ოჩალა სამალ { XE "samal" } ვადან { XE "vädä" } დამშინდალსეენაკ ქომპი თანესა { XE "tanesa" } . { XE "tanesa." } }

(2) ტე იშყარი წი ბანექსა { XE "baneksa" } ელიმელეხ { XE "Elimelex" } , { XE "Elimelex," } ჩულო { XE "čugōy" } წი ნაომი { XE "Naomi" } , { XE "Naomi," } ღარმოლო { XE "ğarmoğoy" } სუნტად { XE "ay" } წი მახლონ { XE "Maxlon" } , { XE "Maxlon," } ტე სუნტად წი ქილონ, { XE "Kilyon," } შოროს { XE "šorox" } იუდა { XE "İuday" } ბეტ- { XE "-" } ლეხემ შანქარე { XE "šähäre" } ბაქალა { XE "bakala" } დეფრათხოხუნტუნიდ. მე { XE "Me" } ამდარხო { XE "amdarxo" } ჰარი { XE "hari" } მოავ {

⁴ ბარბარიზმი.

XE "Moav" } ოჩალა{ XE "očala" } ავშაინშტუნსა.

(3) სა{ XE "Sa" } ღი{ XE "gi" } ნაომინ{ XE "Naomin" } იშყარ ელიმელს{ XE "Elimelex" } ბისანე,{ XE "bisane," } იჩალ{ XE "ičal" } მანესტა პვლარასუნ.{ XE "ğaraxun." }

(4) ღარმოღონ{ XE "Ğarmoğon" } იხოლოდნაკ ჩუფუხტუნ ჰაყსა{ XE "sa" } მოავინ{ XE "Moavin" } სუდარმოლოხუნ{ XE "xuyärmogoxun" }.{ XE "xuyärmogoxun." } ჩუფუხხოო{ XE "čupuxxoy" } სუნტად{ XE "ay" } წი ორფა,{ XE "Orpa," } ტე სუნტად წი ისა{ XE "isä" } რუტედ. შოროხ{ XE "šorox" } ვიწ უსენალ{ XE "usenal" } ცირიქ{ XE "cirik" } მე{ XE "me" } ოჩალატუნ ავშაინშბსა.{ XE "yäšäyinšbsa." }

(5) ოშა{ XE "Oša" } მახლონ{ XE "Maxlon" } ყა კილონ ბისატუნ. ნაომი მანესტა სავსა:{ XE "savsä:" } ღარმოღსუზ,{ XE "ğarmogšuz," } იშყარსუზ.

ბეტ-{ XE "-" } ლეხემა ვადბაქსუნ{ XE "qaybaksun" }

(6) ნაომი ბინხოხუნ{ XE "binxoxun" } საგალა{ XE "sagala" } სა{ XE "sa" } ღი{ XE "gi" } გირგირესა{ XE "girgiresa" } მოავ{ XE "Moav" } ოჩალასუნ{ XE "očalaxun" } ვომ{ XE "qoš" } ვადბაქი{ XE "qaybaki" } ედსენაკ. იჩინ{ XE "İčin" } მოავ ოჩალა{ XE "očala" } იბაქენე{ XE "ibakene" } ქი,{ XE "ki," } ყონჯულონ იზ{ XE "iz" } ახუკა ედეს{ XE "eyex" } ბადი{ XE "badi" } შოტოლო შოუმლანები.{ XE "šumlanebi." }

(7) ნაომი იუდა{ XE "İuday" } ოჩალა{ XE "očala" } ვადბაკსედნაკ იზ ბინხოხუნ საგალა ავშაინში{ XE "yäšäyini" } განუხუნ{ XE "ganuxun" } ჭერი თანესა{ XE "tanesa" }.{ XE "tanesa." }

(8) ნაომინენ{ XE "Naominen" } იზ{ XE "iz" } ფვ{ XE "pä" } ბინა{ XE "bina" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ედან ვან{ XE "vā 𐌆n" } ჰარ{ XE "här" } სოლო{ XE "soğo" } ვადბაქანან{ XE "qaybakanan" } ეფი{ XE "efi" } ნანა{ XE "nanay" } კოა, ვან{ XE "Vā 𐌆n" } ეფი პურიტოლო ყა ზა{ XE "za" } სადმიშუნა{ XE "saymišsuna" } გორა{ XE "göra" } ყონჯულონ ვან{ XE "vā 𐌆x" } მუწყანდი.{ XE "mü 𐌆 qq'andi." }

(9) ყონჯულონ ტეთარყან ბი{ XE "bi" } ქი,{ XE "ki," } ჰარ{ XE "här" } სუნტინ იზ{ XE "iz" } იშყარი კოა ირატტულ ბანბანე».{ XE "bägäbane»." } ოშა{ XE "Oša" } ნაომინენ{ XE "Naominen" } მუჩენე{ XE "mučene" } ბინხო,{ XE "binxo," } შოტოლონალ ბურტუნესა{ XE "sa" } ჰონკურ-ჰონკურ{ XE "hönkür-hönkür" } ონოფსა.{ XE "önöpsa." }

(10) ბინხონ{ XE "Binxon" } შოტო ფიტუნ: «თაა,{ XE "Tää," } ანალ{ XE "yanal" } ვადანბაქსა{ XE "qayyanbaksa" } ვახუნ{ XE "vaxun" } საგალა{ XE "sagala" } ვი{ XE "vi" } ამდარხოო{ XE "amdarxoy" } ტ ოლლლლ».

(11) ნაომინენ{ XE "Naominen" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ად{ XE "Ay" } ბეზი{ XE "bezi" } სუდარმოხს,{ XE "xuyärmux," } ვადბაქანან{ XE "qaybakanan" } ვომ{ XE "qoš" }.{ XE "qoš." } ჰეტადნაკ ვანალ{ XE "vānal" } ზახუნ{ XE "zaxun" } თადალანა?{ XE "tağalnan?" } ზახუნ{ XE "Zaxun" } სალ{ XE "sal" } ღარმოხს{ XE "ğärmux" } ბაქალე{ XE "bakale" },{ XE "bakale," } ვანბაქი{ XE "vā 𐌆 ynak" } იშყარ ბაქსედნაკ?

(12) ვადბაქანან,{ XE "Qaybakanan," } ად{ XE "ay" } ბეზი{ XE "bezi" } სუდარმოხს,{ XE "xuyärmux," } თადანს{ XE "taynan" } ეფი{ XE "efi" } აყენ. ზუ{ XE "Zu" } გელე{ XE "gele" } ყოჯაზუ იშყარა თადსედნაკ. უალკადიზ, უმუდ{ XE "umud" } ბუნე,{ XE "bune," } მე{ XE "me" } უშე{ XE "üşe" } იშყარასუნ ღარმოხს{ XE "ğärmux" } ბაქალე{ XE "bakale" },{ XE "bakale," }

(13) შოროხ{ XE "šorox" } ქალა{ XE "kala" } ბაქამინ{ XE "bakamin" } ჰემა{ XE "hema" } სა{ XE

"sa" } დაე ბელანან?{ XE "beğalnan?" } იშყარა ნუ{ XE "nu" } თასი{ XE "tasi" } ფორთაპანან? თაჰ,{ XE "Tää," } ბეზი{ XE "bezi" } ხუეარმუხი!{ XE "xuyärmux!" } ვანაკეზ{ XE "Vä Ի ynak'ez" } ყაჭე, ზა{ XE "za" } ყონჯუღონ ბოკოსჰენე{ XE "ene" }».

(14) შოტოღონ პურემადლ ოსტაჰარ ონრტუნენე.{ XE "ö Ի nö Ի t'unne." } ორფან{ XE "Orpan" } ყანაქო მუჩი ვადეპაქი,{ XE "qayebaki," } რუტ ისა{ XE "isä" } შოტო ლანჰყესა.

(15) ნაომინენ{ XE "Naominen" } რუტა ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ბელა,{ XE "Beğa," } ვი{ XE "vi" } სევიჩე{ XE "sevičey" } ჩუუხ{ XE "čuux" } იზ{ XE "iz" } აზუკი, იზ ბუნაჩუღონო{ XE "buxacığxoy" } ტონლლე ვადეპაქი{ XE "qaybaki" },{ XE "qaybaki," } ექი{ XE "eki" } ჰუნალ{ XE "hunal" } ვადეპაქა{ XE "qaybaka" } შოტად{ XE "ay" } ბანანენუნ».

(16) რუტენ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «მეჯგურ მაბა{ XE "maba" } ქი,{ XE "ki," } ვახუნ{ XE "vaxun" } ჯრბაქაზ,{ XE "ჯöybakaz," } ვახუნ{ XE "Vaxun" } მა{ XE "ma" } თაღაზ{ XE "tağaz" }.{ XE "tağaz." } ავაბაქა,{ XE "Avabaka," } მადა{ XE "maya" } თაღადინ,{ XE "tağayin," } ტიდა თაღოზ.{ XE "tağoz." } მადა{ XE "Maya" } მანდადინ,{ XE "mandayin," } ტიდა მანდოზ.{ XE "mandoz." } ვი{ XE "Vi" } აზუკ ბაქალე{ XE "bakale" } ბეზი{ XE "bezi" } აზუკ. ვი ბუნაჩუღონ{ XE "Buxacıx" } ბაქალე ბეზ{ XE "bez" } ბუნაჩუღონ.{ XE "Buxacıx." }

(17) ჰუნ{ XE "Hun" } მადა{ XE "maya" } ბიდალნუ,{ XE "biyalnu," } ზუვალ{ XE "Zuval" } ტიდა ბიდალზუ.{ XE "biyalzu." } თეტიდალ ოჩალახეღოზ.{ XE "oçalaxeğoz." } ბისუნახუნ{ XE "Bisunaxun" } ყერაზ{ XE "q'eräz" } ზა{ XE "za" } ვახუნ{ XE "vaxun" } ჰეტიენესა ჯრბადინ,{ XE "ჯöybayin," } ბართა{ XE "Barta" } ყონჩუღონ ზა მოტოხუნალ ბეთარყან ბი».{ XE "bi.» }{ XE "bi.» }

(18) ნაომინენ{ XE "Naominen" } ანეკი ქი,{ XE "ki," } იჩუხუნ{ XE "ičuxun" } თენე{ XE "tene" } ჯრბაქალ,{ XE "ჯöybakal," } ენე{ XE "ene" } შოტო ჰიკკალ თენე ფი.{ XE "pi." }

(19) პრდლ ჰარი{ XE "hari" } პატუნფსა ბეტ-{-} }ლეხემა. ბეტ-ლეხემა პაპატან ქოტოლო აკალა ამდარხო{ XE "amdarxo" } მათ{ XE "mat" } მანტუნდი. ოშალ{ XE "Ošal" } ფიტუნ: «მონო ნაომინე?»{ XE "Naomine?«" }

(20) ნაომინენ{ XE "Naominen" } შოტოლო ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ზა{ XE "Za" } ნაომი მა{ XE "ma" } კალფანან, ზა{ XE "za" } მარა კალფანან, შოტადნაკ ქი,{ XE "ki," } ყონჯუღონ ბეზი{ XE "bezi" } დაშაინშა{ XE "yāšäyinšä" } აღუნებე.{ XE "ağunebe." }

(21) ზუ{ XE "Zu" } მეშიინი{ XE "memiyin" } ბუეეზ{ XE "buyez" } ჰერე,{ XE "č'ere," } ყონჯუღონ ზა{ XE "za" } ამწინე ვადი.{ XE "qaydi." } ჰეტადნაკ ზა ნაომი კალკალანან, ყონჯუღონ ზა ქორულე{ XE "koruğe" } თადი{ XE "tadi" },{ XE "tadi," } ბითოვა-ბაშარბალტინ{ XE "Bitova-Başarbalt'in" } ბეზი{ XE "bezi" } ბელ{ XE "bel" } ბლანე{ XE "bäläne" } ეჩერე,{ XE "ečere," } ენე{ XE "ene" } ჰეტადნაკ ზა ნაომინან კალე?»

(22) მეთარლუგენ,{ XE "Metärlügen," } ნაომი იჩუხუნ{ XE "ičuxun" } საგალა{ XE "sagala" } ჰარი{ XE "hari" } იზ{ XE "iz" } მოავლუ{ XE "Moavlu" } ბინ{ XE "bin" } რუტახუნ მოავ{ XE "Moav" } ოჩალახუნ{ XE "oçalaxun" } ვომ{ XE "qoš" } ტუნ ვადეპაქი{ XE "qaybaki" }.{ XE "qaybaki." } შოროხ{ XE "šorox" } ბეტ-{-} }ლეხემა მუეე{ XE "muye" } ეხ{ XE "ex" } ბურეველატან ჰარტუნ.

[2] რუტ ბოაზი{ XE "Boazi" } ოჩალა{ XE "očala" }

(1) ნაომინ{ XE "Naomin" } იშყარი ელიმელეხი{ XE "Elimelexi" } აზუკახუნ მარდ,{ XE "märd," } ხეიორ{ XE "xeyir" } თადალა{ XE "tadala" } სა{ XE "sa" } ყომებუე, იზ{ XE "iz" } წი ბოაზ{ XE "Boaz" }.{ XE "Boaz." }

- (2) სა{ XE "Sa" } ღი{ XE "ği" } მოავლუ{ XE "Moavlu" } რუტენ ნაომინა{ XE "Naomina" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ბართა{ XE "Barta" } თაღაზ{ XE "tağaz" } ეხბი ოჩალა{ XE "oçala" },{ XE "oçala," } შინ{ XE "şin" } ბარკადინ იზ{ XE "iz" } ბავჯანეხუნ{ XE "bağ'anexun" } სუმბულ{ XE "sümbül" } გირბაზ».{ XE "girbaz»." } ნაომინენ{ XE "Naominen" } შოტო ფინე: «თაქი, ბეზი{ XE "bezi" } ხუდარ».{ XE "xuyär»." }
- (3) რუტ ჰარი{ XE "hari" } პაპი ბურეკსა{ XE "bureqsa" } ეხპალტოლო ბავჯანეხუნ{ XE "bağ'anexun" } სუმბულ{ XE "sümbül" } გირფსა.{ XE "girpsa." } ტე ოჩალ{ XE "oçal" } ისა{ XE "isä" } ელიმელეხი{ XE "Elimelexi" } აზუკახუნ ბაქალა{ XE "bakala" } ბოაზი{ XE "Boazi" } ოჩალეფი.{ XE "oçaley." }
- (4) ტე ვადინე{ XE "vädine" } ბოაზ{ XE "Boaz" } ბეტ-{- XE "-" }ლეხემასუნ ჰარენეფი.{ XE "hareney." } ეხპალტოლო ტორს ჰარი{ XE "hari" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ყონჩუხ ვაჩ{ XE "vä Ի x" }უნყან{ XE "vä Ի xunq'an" } ბაქი».{ XE "baki»." } ეხპალტონ ჯოგატუნ თადი{ XE "tadi" }:{ XE "tadi:" } «ყონჯუღონ ვა{ XE "va" } ხეირი{ XE "xeyir" }-ბარაქათყან{ XE "xeyir-bäräkätq'an" } თადი».{ XE "tadi»." }{ XE "tadi»." }
- (5) ბოაზენ{ XE "Boazen" } იზი{ XE "izi" } ეხე{ XE "exe" } ლოხოლ{ XE "loxol" } ქალაღებლა{ XE "kalaluğbala" } ნოქარახუნ{ XE "nökäraxun" } ხავარე{ XE "xavare" } ჰაყი: «პო მე{ XE "me" } ჯაილ{ XE "žäyil" } ჩუუხ{ XE "čuux" } შუვა?»{ XE "šuva?»" }
- (6) ნოქარენ{ XE "Nökären" } ჯოღაბეთადი: { XE "žogabetadi:" } «მე{ XE "Me" } ჯაილ{ XE "žäyil" } ჩუუხ{ XE "čuux" } მოავლუნე.{ XE "Moavlune." } შო{ XE "šo" },{ XE "šo," } მოავ{ XE "Moav" } ოჩალახუნ{ XE "oçalaxun" } ნაომინახუნ{ XE "Naominaxun" } საგალანე{ XE "sagalane" } ჰარე.{ XE "hare." }
- (7) ზა{ XE "Za" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } "ბართა{ XE "Barta" } ეხპალტონ ბავჯანეხუნ{ XE "bağ'anexun" } ოჯე{ XE "yoqe" } ბომტან ბარალტოლო გირბაზ».{ XE "girbaz»." } სავახახუნ{ XE "Savaxaxun" } ჰარი{ XE "hari" },{ XE "hari," } ჰანდსტინალ წირიქ მიდანე,{ XE "miyane," } მანდაკლელ მალე{ XE "male" } ჰაყსა{ XE "sa" } ხოჯინა».{ XE "xojina»." }
- (8) ბოაზენ{ XE "Boazen" } რუტა ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ზა{ XE "Za" } უმჟუნ{ XE "ü Ի mü Ի x" } ლახა,{ XE "laxa," } ბეზი{ XE "bezi" } ხუდარ!{ XE "xuyär!" } ბამალ{ XE "Başag" } გირბსედნაკ ყერაზ{ XE "q'eräz" } ოჩალა{ XE "oçala" } მა{ XE "ma" } თაქი{ XE "taki" }.{ XE "taki." } მეშიდა{ XE "Memiya" } ზანაკ ვშპალა ხუდარმოლოხუნ{ XE "xuyärmoğoxun" } ბაქა.{ XE "baka." }
- (9) ეხპალტო ვი{ XE "vi" } ფიდიხ{ XE "piyin" } ბესყატუნ ბაქი{ XE "baki" },{ XE "baki," } ხუდარმოლო{ XE "xuyärmoğoy" } ბაჩანეხუნ{ XE "baçanexun" } თაქი{ XE "taki" }.{ XE "taki." } ვშპალტო თაფურბეზუ,{ XE "tapşurbezu," } ვა{ XE "va" } გალოტუნდალ, ხენეზა{ XE "xeneza" } ბაქატან იხოლო{ XE "içoğoy" } ხენახუნ{ XE "xenaxun" } უღან».{ XE "ü Ի ց ä Ի »." }
- (10) რუტენ შოტად{ XE "ay" } ბეშა{ XE "be Ի ს" }{ XE "be Ի ს" } იზ{ XE "iz" } ბულა{ XE "bula" } ოჩალალ{ XE "oçalal" } წირიქ ქოწი ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ჰეტადნაკ ზუ{ XE "zu" } ეფი{ XE "efi" } ფიდეხ{ XE "piyes" } შაატეზ აყესა? ჰეტადნაკ ზა{ XE "za" } შაათლუნენსა?{ XE "šaatlügenbsa?" } ზუ{ XE "Zu" } ქი,{ XE "ki," } ყერაზ{ XE "q'eräz" } ზუ».
- (11) ბოაზენ{ XE "Boazen" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «იმყარ პურიტუნ ოშა{ XE "oša" } ყანაქოდნაკ ბიტოლო იბაქეზუ.{ XE "ibakezu." } ჰუნ{ XE "Hun" } ვი{ XE "vi" } ბავა{ XE "bava" },{ XE "bava," } ნანა,{ XE "nana," } დოღმა{ XE "doğma" } ოჩალა{ XE "oçala" } ბართი,{ XE "barti," } სალ{ XE "sal" } ვი ნუ{ XE "nu" } ჩალხალა{ XE "çalxala" } სა{ XE "sa" } აზუკან გვრბაქე».{ XE

"gärbake»." }

(12) მე{ XE "Me" } აშურხო{ XE "äšurxo" } გორა{ XE "göra" } ყონჯუღონ ვა{ XE "va" } გელეყან თადი{ XE "tadi" }.{ XE "tadi." } ისრაილი{ XE "İsraili" } ყონჯუღონ იზი{ XE "izi" } აშნა{ XE "ä ႏ mna" } ოყა ვა ეფი{ XE "efi" },{ XE "efi," } სამალალ{ XE "samalal" } მუყყანდი.{ XE "mü ႏ q'q'andi." }

(13) რუტენ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ვი{ XE "Vi" } ფიეეს{ XE "piyes" } შატეზ აქეცი,{ XE "akeci," } ბეზი{ XE "bezi" } ალა,{ XE "ağa," } ზა{ XE "za" } შატ არხადინენბი.{ XE "arxayinenbi." } ჰუნ{ XE "Hun" } ბეზი უკ{ XE "ük" } ე ბასკალა{ XE "baskala" } ადითმოხენ{ XE "äyitmoxen" } ფი,{ XE "pi," } ზუ{ XE "zu" } ვი{ XE "vi" } ნოქარხო{ XE "nökärxoy" } ჰამა{ XE "hama" } თეზბუ».{ XE "tezbu." }

(14) სუმა{ XE "Suma" } არკათან{ XE "arcatan" } ბოზენ{ XE "Boazen" } რუტა ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «მემიია{ XE "Memiya" } ექი{ XE "eki" },{ XE "eki," } ჰუნალ{ XE "hunal" } შუმ{ XE "šum" } უქა,{ XE "uka," } ლოყმინა ნოჯაა{ XE "noႏ'a" } თორფა{ XE "torpa" } უქა».{ XE "uka.» } რუტ ჰარი{ XE "hari" } ესპალხო ტრლრლ არესტა. ბოზენ შოტო ტატაფი თანელი,{ XE "tanedi," } ქადი{ XE "käyi" } ბონეში,{ XE "boneši," } ავუზალ{ XE "avuzal" } მანელი.{ XE "manedi." }

(15) რუტ ჰაიზერი{ XE "hayzeri" } თანესა{ XE "tanesa" } ბაშაღ{ XE "bašağ" } გირბსა,{ XE "girbsa," } ოშა{ XE "oša" } ბოზენ{ XE "Boazen" } იზი{ XE "izi" } აშპალხო ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ბართანან დოყე არანეზუნალ{ XE "aranexunal" } ბაშაღ ბეყან, მა{ XE "ma" } ლაქტანან.

(16) დოყე ბოშტანალ ჰეკვი საქანან,{ XE "sakanan," } გირბეყან. შოტლო მა{ XE "ma" } ყინაინშანან».

(17) რუტენ ბიდასლ{ XE "biyäsäl" } ცირიქ{ XE "cirik" } ბაშაღბსა,{ XE "bašağbbsa," } იზ{ XE "iz" } გირბი{ XE "girbi" } ბაშაღა{ XE "bašağa" } მუყყენ{ XE "mü ႏ q'älen" } ტაპეფი, სა{ XE "sa" } თადა{ XE "taya" } ისა{ XE "isa" } მუნე{ XE "mune" } ბაქი{ XE "baki" }.{ XE "baki." } (18) რუტენ მუდა{ XE "muya" } ესტი ენესა{ XE "enesa" } შაჰარე{ XE "šähäre" }.{ XE "šähäre." } ყადნაქონ ანექსა{ XE "aneksa" } ქი,{ XE "ki," } შოტინ ბაშაღე{ XE "bašağe" } ეჩერე.{ XE "ečere." } რუტენ ბერეზარე{ XE "berezäre" } ქადი{ XE "käyi" } ავუზ{ XE "avuz" } მანდი{ XE "mandi" } შუმმა{ XE "šuma" } ეჩერი{ XE "ečeri" } ყადინაქონე თადი{ XE "tadi" }.{ XE "tadi." }

(19) ყადნაქონალ იჩუ{ XE "iču" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ლე მადან{ XE "mayan" } ბაშაღბე?{ XE "bašağbe?" } მადან{ XE "Mayan" } აშპე? შინ{ XE "šin" } ვა{ XE "va" } შაათლეღ{ XE "šaatlüğ" } ბენე{ XE "bene" } ბარაქატყან ბაღაბი».{ XE "bä ႏ gä ႏ bi.» } რუტენ ში{ XE "ši" } ტრლრლ აშბსუნა{ XE "äšbsuna" } ყადნაქო ეხლბთბი,{ XE "exlätbi," } ფინე: «ლე ზუ{ XE "zu" } აშპი ოჩალი{ XE "očali" } ყონჯუღოღო წი ბოაზე».{ XE "Boaze.». }

(20) ნაომინენ{ XE "Naominen" } იზი{ XE "izi" } ბინა{ XE "bina" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ტე ამდარ{ XE "amdar" } დახ{ XE "yax" } იშანე,{ XE "isane," } ბეში{ XE "beši" } ყონჯუჟე. დირიტოლოზუნ საალ{ XE "saal" } ჰურიტოლოზუნ იზ{ XE "iz" } შაატლეღა ნუ{ XE "nu" } ქამბალა{ XE "kambala" } ყონჯუღონ ბართა{ XE "barta" } შოტო ბარაქატყან თადი».{ XE "tadi.». }{ XE "tadi.». }

(21) მოავლე{ XE "Moavlu" } რუტენ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «საალ ზა{ XE "za" } ფენეე,{ XE "peney," } ბეზი{ XE "bezi" } ეს{ XE "ex" } ჩარკამინ ბეზი აშპალხოზუნ საგალა{ XE "sagala" } აშპა». (22) ნაომინენ{ XE "Naominen" } იზი{ XE "izi" } ბინა{ XE "bina" } ფინე: «ბეზი{ XE "Bezi" } ხუიარ,{ XE "xuyär," } შოტად{ XE "ay" } აშპალა ხუიარმოღოზუნ{ XE "xuyärmoğoxun" } ვი{ XE "vi" }

} აშსუნ{ XE "äšsun" } ლაფ{ XE "lap" } შაატე, მანდი{ XE "mandi" } ოჩაალხო{ XE "oçalxo" } ვა{ XE "va" } ინვიტიმიშტუნბო».

(23) მეტარლუენ,{ XE "Metärlügen," } რუტენ მუ{ XE "mu" },{ XE "mu," } არუმ{ XE "arum" } ჩარკამინ ბოაზი{ XE "Boazi" } აშპალა სუდარმოლო{ XE "xuyärmogoy" } ტრლრლ ბამაღები,{ XE "bašağebi," } იზ{ XE "iz" } ყადნაქონუნ საგალა{ XE "sagala" } აშშინშბსუნ.{ XE "yäšäyinsbsun." }

[3] რუტ ბოაზი{ XE "Boazi" } ეჭუ

(1) სა{ XE "Sa" } ლი{ XE "ği" } იზ{ XE "iz" } ყადნაქო ნაომინენ{ XE "Naominen" } რუტა ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «აა{ XE "Ay" } ბეზი{ XE "bezi" } სუდარ,{ XE "xuyär," } ვი{ XE "vi" } კოუ-{ XE "-" } მეს ბაქსედნაკ სა{ XE "sa" } გა{ XE "ga" } მა{ XE "ma" } ვაწველავ?{ XE "qä ოve ოğaz?" }

(2) ბელა,{ XE "Beğa," } ბოაზ{ XE "Boaz" },{ XE "Boaz," } ში{ XE "ši" } ოჩაალა{ XE "oçala" } ჰუნ{ XE "hun" } აშპენუ სუდარმოლოხუნ{ XE "xuyärmogoxun" } საგალა{ XE "sagala" },{ XE "sagala," } ბეში{ XE "beši" } ყოთმე. შოტინ მე{ XE "me" } უშე{ XE "üşe" } ეჭუ მუნე{ XE "mune" } ტაპე.

(3) ჰუნალ{ XE "Hunal" } ოწკალფა, ვარდე{ XE "varde" } ხე{ XE "xe" } ღელა{ XE "duğa" } ვი{ XE "vi" } ლოხოლ{ XE "loxol" },{ XE "loxol," } ონბარი{ XE "yönbäri" } ლაფა,{ XE "lapa," } ეჭუ თაქი{ XE "taki" }.{ XE "taki." } შოტინ ქაი{ XE "käyi" }-ული{ XE "käyi-üği" } ჩარკამინ ვა{ XE "va" } იჩუ{ XE "iču" } აკესმალა.

(4) შო{ XE "šo" } თაცი{ XE "taci" } ბასკატან, იზი{ XE "izi" } განუ{ XE "ganu" } ავაბაქა,{ XE "avabaka," } იზი თურმოლოხუნ{ XE "turmogoxun" } ვაფი{ XE "qaypi" },{ XE "qaypi," } ჰატიდა ბასკა. ოშა{ XE "Oša" } კა ბალნუსა{ XE "balnusa" },{ XE "balnusa," } შოტინ იჩინ{ XE "ičin" } ვა{ XE "va" } უკალე».

(5) რუტენ შოტო ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «კა ნეხნუ{ XE "nexnu" } ბითოვა{ XE "bitova" } ბოზუ».{ XE "bozu»." }{ XE "bozu." }

(6) რუტ თანესი{ XE "tanesi" } ეჭუ, ყადნაქონ ფიტოლო ბითოვა{ XE "bitova" } ბინე.{ XE "bine." }

(7) ბოაზ{ XE "Boaz" } ქაი{ XE "käyi" }-ული{ XE "käyi-üği" } ქეფ{ XE "kef" } ქოქ,{ XE "kök," } ბასკედნაკ თანელი{ XE "taxəli" } კოტტაკი ტრლრლე ჰარი{ XE "hari" }.{ XE "hari." } რუტ შიპ{ XE "šip" } ჰაჰარი თურმოლო{ XE "turmogoy" } ტრლრლხუნ ვაფი{ XE "qaypi" } ტიდა ბოხოებაქი.{ XE "boxoyebaki." }

(8) უშენი{ XE "Üšeni" } ვაწტუხუნ{ XE "qə ოt'uxun" } ოშა{ XE "oša" } ბოაზ{ XE "Boaz" } ჯაღეფი,{ XE "žəğepi," } ფურუფი{ XE "furupi" } ბელ{ XE "be ოğ" } ატან{ XE "be ოğat'an" } ანეკი ქი,{ XE "ki," } იზი{ XE "izi" } ტურმოლოსტა სა{ XE "sa" } ჩუუხ{ XE "čuux" } ბოხოე{ XE "boxoy" } ბაქენე.{ XE "bakene." }

(9) შოტინ ჩულო{ XE "čuğö" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ჰუნ{ XE "Hun" } შუნუ?»{ XE "šunu?" } ჩულონ{ XE "čuğon" } ფინე: «ზუ{ XE "Zu" } ვი{ XE "vi" } ნოქარ{ XE "nökär" } რუტზუ{ XE "zu" }. ვი{ XE "Vi" } ჭოტენ მე{ XE "me" } ნოქარი{ XE "nökäri" } ლოხოუნ{ XE "looxun" } ბუტკა, ჰუნ{ XE "hun" } ბეში{ XE "beši" } ყონჯოუნუ».

(10) ბოაზენ{ XE "Boazen" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ყონჯოუნ ვა{ XE "va" } ბარაქათყან თადი{ XE "tadi" },{ XE "tadi," } აა{ XE "ay" } სუდარ.{ XE "xuyär." } ვი{ XE "Vi" } მე{ XE "me" } ბიგი აშ{ XE "äš" } სუფტინტუხუნალ შაატე. შოტადნაკ ქი,{ XE "ki," } ნა{ XE "nä" } ქასიბ,{ XE "käsib," } ნა ვარლუ{ XE "varlu" } ჯაილ{ XE "žäyil" } თენ{ XE "ten" } ვაწვეცი.{ XE "qä ოve ოci." }

(11) ად{ XE "Ay" } ხუდარ,{ XE "xuyär," } ენე{ XE "ene" } მა{ XE "ma" } ვიზა! ვი{ XE "Vi" } უკალტოლო ბითოვა{ XE "bitova" } ვანაკ ბოზუ.{ XE "bozu." } ბეში{ XE "Beši" } შჰჰარი{ XE "šähäri" } ბითოვ{ XE "bitov" } ამდარხო{ XE "amdarxon" } შაატ ავატუნ ქი,{ XE "ki," } ჰუნ{ XE "hun" } შაატლეუბალა სა{ XE "sa" } ჩუენუ.{ XE "čuuxnu." }

(12) ღუზე,{ XE "Düze," } ვი{ XE "vi" } ყოომ ზუზუ,{ XE "zuzu," } ამა{ XE "ama" } ზახუნალ{ XE "zaxunal" } ისა{ XE "isa" } ვი სა{ XE "sa" } ყონჯოუხ ვახზუ. მე{ XE "Me" } უშე{ XE "üşe" } მანდა,{ XE "manda," } ადჰა შო{ XE "šo" } ვანაკ ყონჯოუხ ბაქსუნა{ XE "baksuna" } ჩურეღაინ,{ XE "čureğayin," } ლაფ{ XE "lap" } შაატე ბაკონ.{ XE "bakon." } ნუ{ XE "Nu" } ჩურეღაინ, ყონჩულო ბეშა{ XE "be ԲՏ" }{ XE "be ԲՏ" } ელასეზ{ XE "elasez" } თასტა, ვი ყონჯოუხ ზუ{ XE "zu" } ბაქოზ,{ XE "bakoz," } სავახალ{ XE "Savaxal" } ცირიქ{ XE "cirik" } ბასკა».

(14) რუტ შოტად{ XE "ay" } თურმოლოსტა ქაქამოლოლ{ XE "käykämoğol" } ცირიქ{ XE "cirik" } ბასეკი, იშიღ{ XE "išiğ" } ბითამინ{ XE "bitamin" } -{ XE "-" } ფიინ{ XE "piyin" } ჰიქკალნუ{ XE "nu" } ჭჰკკალა ვადინე{ XE "vädine" } ჰაეზერი{ XE "hayezeri" }.{ XE "hayezeri." } ბოზენ{ XE "Boazen" } იჩუ{ XE "iču" } ფენეი:{ XE "peney:" } «შუეკკალენ მაყან ავაბაქი{ XE "avabaki" } მემიდა{ XE "memiya" } ჩუენ{ XE "čuux" } ელსუნა».{ XE "eysuna.» }

(15) ოშა{ XE "Oša" } ბოზენ{ XE "Boazen" } რუტა ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ვი{ XE "Vi" } შალა{ XE "śala" } ეხტა მიდა{ XE "miya" } ბიყა». რუტენ შალე{ XE "śale" } ტორღზინეკსა.{ XE "bineqsa." } ბოზენ უჩჰ{ XE "ü Բq" }{ XE "ü Բq" } უსკუნ მუდა{ XE "muya" } შალე ბოშ{ XE "boš" } ბაფი{ XE "bapi" } ახანელი{ XE "axanedi" } რუტე ბაჯანე.{ XE "baž'ane." } ბოზ{ XE "Boaz" } ისა{ XE "isä" } შჰჰარენე{ XE "šähärene" } ვადბაქი{ XE "qaybaki" }.{ XE "qaybaki." }

(16) რუტ, ყანაქოდ ტორღორღ ვადბაქატან, ყანაქონ იჩუ{ XE "iču" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ჰეთორე ბაქი{ XE "baki" },{ XE "baki," } ად{ XE "ay" } ბეზი{ XE "bezi" } ხუდარ?»{ XE "xuyär?» } რუტენ ბოზახუნ{ XE "Boazaxun" } ბაქი ჰარ{ XE "här" } შედა{ XE "šeyä" } ნაომინა{ XE "Naomina" } ეხლტები.

(17) ოშა{ XE "Oša" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «მოტინ ზა{ XE "za" } უჩჰ{ XE "ü Բq" }{ XE "ü Բq" } უსკუნ მუ{ XE "mu" } თალი{ XE "tadi" } ფინე ქი,{ XE "ki," } ყანაქოდ ტორღორღ ამწი მა{ XE "ma" } ვადბაქა».{ XE "qaybaka»." } (18) ნაომინენ{ XE "Naominen" } რუტა ფინე: «ბეზი{ XE "Bezi" } ხუდარ,{ XE "xuyär," } დაყ ბელ{ XE "be Բğ" } ა,{ XE "be Բğa," } მე{ XE "me" } აშლინ{ XE "äšlin" } ახერ{ XE "axər" } ჰეთორე{ XE "hetäre" } ჩარქსა,{ XE "čarksa," } ტე ამდარენ{ XE "amdaren" } ლე{ XE "ğe" } მე აშლან{ XE "äšlä" } ჩარკესტინუტ თენე{ XE "tene" } არხაინბაქალ{ XE "arxayinbakal" }

[4] ბოზ{ XE "boaz" } რუტახუნ ლაშკოდბაქსუნ

(1) ბოზ{ XE "Boaz" } დარვაზინახუნ{ XE "darvazinaxun" } ჭერი, ამდარხო{ XE "amdarxo" } გირელალა{ XE "gireğala" } გალა{ XE "gala" } არეცი{ XE "areci" }.{ XE "areci." } ბოზენ{ XE "Boazen" } უკალა ტე ყონჯოუხ ტეტიდინ ჭოვანექსად. ბოზენ შოტო აქი{ XE "aki" } კალეფი: «ექი მიდა{ XE "miya" } არცა».{ XE "arca»." } შოვალ{ XE "šoval" } ჰარი{ XE "hari" } არეცი.

(2) ბოზენ{ XE "Boazen" } შჰჰარი{ XE "šähäri" } ჰამფოლოხუნ{ XE "hampoğoxun" } ვიწ თან{ XE "tan" } კალეფი არცევეკი.

(3) ბოზენ{ XE "Boazen" } ტე ყონჩულო ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ნაომი მოავინ{ XE "Moavin" } ოჩალახუნ{ XE "oçalaxun" } ვადბაქენე,{ XE "qaybakene," } ბეში{ XE "beši" } ვიჩი{ XE

"viči" } ელიმელეხი { XE "Elimelexi" } ოჩალა { XE "očala" } თოდესტა.

(4) ზუვალ { XE "Zuval" } მე { XE "me" } ჰამფოოხ { XE "hampoox" } საალ { XE "saal" } მე ამდარხო { XE "amdarxo" } ბაკალა { XE "bakala" } გალა { XE "gala" } ვა { XE "va" } იბაქესტუნეზ ჩურესა { XE "čuresa" } ქი, { XE "ki," } შოტო ჰუნ { XE "hun" } ჰაყავახ. ჰუნ { XE "Hun" } შოტო ყონჯაუხლულ ბალნუსა { XE "bálnusa" } ბა, { XE "ba," } თენ { XE "ten" } ბალსა { XE "balsa" } ზა { XE "za" } ვად { XE "qay" } უფა, { XE "upa," } ზუვალ { XE "zuval" } ავაბაკაზ. { XE "avabakaz." } ვახუნ { XE "Vaxun" } ბამყალ ყონჯაუხლულ ბალ { XE "bal" } თენო, { XE "teno," } ვახუნ { XE "vaxun" } ოშა { XE "oša" } ზუზუ. { XE "zuzu»." } შოტინ ბოზა { XE "Boaza" } ფინე { XE "pine" } : { XE "pine:" } «ზუ { XE "Zu" } ყონჯაუხლულ ბოზუ. { XE "bozu»." } { XE "bozu»." }

(5) ბოზენ { XE "Boazen" } შოტო ფინე { XE "pine" } : { XE "pine:" } «ნაომინ { XE "Naomin" } ოჩალა { XE "očala" } ჰაყატან შოტად { XE "ay" } ფური { XE "puri" } ღარე { XE "ğare" } ჩულო { XE "čũgo" } მოავლუ { XE "Moavlu" } რუტა ჩუუხ { XE "čuux" } ქინჯ ჰაყინ ბუყო ქი, { XE "ki," } პურიტად წი იზ { XE "iz" } ლოხოლყან მანდი. { XE "mandi»." }

(6) ყონჯაუხლულ ბალტინ ფინე { XE "pine" } : { XE "pine:" } «ზუ { XE "Zu" } შოტადნაკ ყონჩუხლულ ბეს { XE "bes" } ბათესქონ, { XE "bateskon," } ბეზი { XE "bezi" } ნასილ { XE "näsil" } ცარელო. { XE "careğo." } ყონჯაუხლულ ვი { XE "vi" } ოზანე { XE "ozane" } ეხტა, ზუ { XE "zu" } ყონჯაუხ ბაქეს { XE "bakes" } ბატესქონ».

(7) ტე ვახო { XE "vaxt" } ისრაილა { XE "İsraila" } მეტარ { XE "metär" } ადთებუდ: { XE "ädätebuy:" } ყონჯაუხლულ ბატან, ჰაყი- { XE "-" } თოდდატან სუნტინ იზ { XE "iz" } თორაკალა ჭყევი ტესუნტუნე თასტა.

(8) ყონჯაუხლულ ბალა { XE "bala" } ამდარენ { XE "amdaren" } ბოზა { XE "Boaza" } ფინე { XE "pine" } : { XE "pine:" } «ჰუნ { XE "Hun" } ჰაყა». იზ { XE "İz" } თორაკალა ჭყევი თანესტა.

(9) ბოზენ { XE "Boazen" } ჰამფოლო { XE "hampoğo" } საალ { XE "saal" } ტეტიდა გირეცი { XE "gireci" } ამდარხო { XE "amdarxo" } ფინე { XE "pine" } : { XE "pine:" } «ვან { XE "Vä Ի n" } ალ { XE "Vä Ի nal" } ლე { XE "ğe" } ანანკსა { XE "sa" } : ზუ { XE "zu" } ელიმელეხი { XE "Elimelexi" } ბითოვ { XE "bitov" } მულქა, { XE "mülkä," } ქელდონა, { XE "Kəlyona," } მახლონა { XE "Maxlona" } აიდ { XE "aid" } ბაკალა { XE "bakala" } ტონლ, ნაომინახუნ { XE "Naominaxun" } ჰაყი ყონჯაუხლულეზსა.

(10) პურიტად { XE "ay" } წი მანსტედნაკ, მახლონი { XE "Maxloni" } სუფურ { XE "süpür" } ჩუუხ { XE "čuux" } მოავლუ { XE "Moavlu" } რუტა ზანაკ ჩუუხეზ { XE "čũuxez" } ჰაყსა { XE "sa" }. ვიხიმოლო { XE "Vičimoğoy" } ყურდახუნ { XE "yurdaxun" } იზი { XE "izi" } წი სილმაცანბაქი. ვან { XE "Vä Ի n" } ალ { XE "Vä Ի nal" } ქოტო ანანკსა».

(11) დარვაზინ { XE "Darvazin" } ტონლ, გირეწი ჰამფოლონ { XE "hampoğon" } ყა ამდარხო { XE "amdarxon" } ფიტუნ: «დან ადანქვა, ყონჯულონ ვი { XE "vi" } კოდა ეღალა { XE "eğala" } მე { XE "me" } ჩულო { XE "čũgo" } ისრაილი { XE "İsraili" } კოჟა ბიყი პუჩუფუხ { XE "čũpux" } რაჰილ { XE "Rahilä" } ყა ლეა { XE "Lea" } კინჯყან ბი { XE "bi" } . { XE "bi." } დეფრათი { XE "Yefrati" } ვარდოვლანთ { XE "var-dövlät" } ვიყან ბაქი { XE "baki" } , { XE "baki," } ბეტ- { XE "-" } ლეხემალ ვი წიყან ტაპეცი.

(12) ბართა { XE "Barta" } ყონჯაულონ ვი { XE "vi" } კოჟა მე { XE "me" } ჯაილ { XE "žäyil" } ჩულოხუნ { XE "čũgoxun" } ბაკალა { XE "bakala" } ოშინ { XE "ošin" } ნასილ { XE "näsil" } თამარი { XE "Tamari" } იუდახუნ { XE "İudaxun" } ბაქი { XE "baki" } ფერესი { XE "Peresi" } ქოჟალ { XE "kojal" } ლარიკყან ბი. { XE "bi»." } { XE "bi»." }

(13) ბოზენ{ XE "Boazen" } რუტა იჩენაკ ჩუუხე{ XE "čuuxe" } ჰაყი. ბოზ{ XE "Boaz" } შოტად{ XE "ay" } ტრწლწლე ბასი.{ XE "basi." } ყონჯჟულონ რუტა აველე{ XE "äyele" } თადი{ XE "tadi" },{ XE "tadi," } რუტასუნ ღარე{ XE "ğare" } ბაქი{ XE "baki" }.{ XE "baki." }

(14) ჩუფუხსონ{ XE "čupuxxon" } ნაომინა{ XE "Naomina" } ფიტუნ: «ყონჯჟულო ალხიშყან ბაქი{ XE "baki" },{ XE "baki," } ვა{ XE "va" } ლე{ XE "გე" } ყონჯჟუხე თადი{ XE "tadi" }.{ XE "tadi." } იზ{ XE "İz" } წი ისრაილა{ XE "İsraila" } ჩალხეცყყან.

(15) მე{ XE "Me" } აველენ{ XE "äyelen" } ვა{ XE "va" } მჟყტალე,{ XE "mü ოq't'ale," } ვი{ XE "vi" } ყოჟა ვადინე{ XE "vädine" } ვა ბეღ{ XE "be ოგ" } ალე.{ XE "be ოგale." } შოტადნაკ ქი,{ XE "ki," } ვუღ{ XE "vüg" } ღარე{ XE "ğare" } განუ{ XE "ganu" } თადლა{ XE "tadala" },{ XE "tadala," } ვა გელე{ XE "gele" } ჩურელალა{ XE "čureğala" } ბინახუნე{ XE "binaxune" } ბაქე.{ XE "bake»." }{ XE "bake»." }

(16) ნაომინენ{ XE "Naominen" } აველწ{ XE "äyelä" } იზ{ XE "iz" } ყუჟელ ეხტი თარანესტა, შოტადნაკ ქალნანე{ XE "kalnane" } ბაქსა.{ XE "baksa." }

(17) ყონში ჩუფუხსონ{ XE "čupuxxon" } შოტადნაკ წი ღახი{ XE "laxi" } ფიტუნ: «ნაომინენაკ ღარე{ XE "ğare" } ბაქე». { XE "bake»." }{ XE "bake»." } შოტად{ XE "ay" } წიდალ ოვედტუნ ღახი.{ XE "laxi." } შო{ XE "šo" },{ XE "šo," } ღავიდი{ XE "Davidi" } ბავა{ XE "bava" } ეჟსეინი{ XE "Yeseyini" } ბავანე{ XE "bavane" } ბაქსა.{ XE "baksa." }

ღავიდი{ XE "David" } ასილ{ XE "asil" }

(18) ფერესი{ XE "Peresi" } ნასილ{ XE "näsil" } მოროხე:{ XE "moroxe:" } ფერესახუნ{ XE "Peresaxun" } ხესრონე{ XE "Xesrone" } ბაქი{ XE "baki" }.{ XE "baki." }

(19) ხესრონახუნ{ XE "Xesronaxun" } არამე{ XE "Arame" } ბაქი{ XE "baki" }.{ XE "baki." } არამახუნ{ XE "Aramaxun" } ამმინადაფეე{ XE "Amminadafee" } ბაქი.

(20) ამმინადაბახუნ{ XE "Amminadabaxun" } ნახსონე{ XE "Naxsone" } ბაქე.{ XE "bakə." } ნახსონახუნ{ XE "Naxsonaxun" } სალმონე{ XE "Salmone" } ბაქი{ XE "baki" }.{ XE "baki." }

(21) სალმონახუნ{ XE "salmonaxun" } ბოზე{ XE "Boaze" } ბაქი{ XE "baki" }.{ XE "baki." } ბოზახუნ{ XE "Boazaxun" } ოვედე{ XE "Ovede" } ბაქი,{ XE "baki," } ოვედახუნ{ XE "Ovedaxun" } ეჟსედე{ XE "Yesseye" } ბაქი. ეჟსედახუნ{ XE "Yesseyaxun" } ღავიდე{ XE "Davide" } ბაქი.

იონა { XE "iona" }

იონა{ XE "Iorta" } ყონჩჟულოხუნ ტინესტა

(1) ყონჯჟულო ადითე{ XE "äyite" } ჰარი{ XE "hari" } ამიტტადე ღარე{ XE "ğar" } იონა{ XE "İona" }:{ XE "İona:" }

(2) «ჰაფა{ XE "Hayza" } თაქი{ XE "taki" } ნინევისა{ XE "Ninevina" },{ XE "Ninevina," } ქალა{ XE "kala" } შაჰარე{ XE "šähäre" },{ XE "šähäre," } შოტოლოდნაკ ჯარე{ XE "žär" } კალფა, შოტადნაკ ქი,{ XE "ki," } იზოლოდ{ XE "izoğoy" } ბიყალა ფის{ XE "pis" } აშურხო{ XE "aşurxo" } ზა{ XE "Za" } პაჟენე{ XE "ene" }».

(3) ამა{ XE "Ama" } იონა{ XE "İona" } ჰადესტა ყონჯჟულოხუნ ტისტუნი ფიქირენ{ XE "fikiren" } თარსინა{ XE "tärsinä" } თარშიანე{ XE "Taršišane" } თადსა{ XE "taysa" }.{ XE "taysa." } დაფონა{ XE "Yafona" } ჰარი{ XE "hari" },{ XE "hari," } თარშია{ XE "Taršiša" } თადლა{ XE "tağala" }

- გამინე{ XE "gämine" } ბწღზსა,{ XE "bä ო gä ო bsa," } თადსუნი{ XE "taysuni" } ჰაყყა თადი{ XE "tadi" } ყონჯულოზუნ ტისტენაკ არესტა გამინა.{ XE "gäminä." }
- (4) ამა{ XE "Ama" } ყონჯულოზუნ დანიზა{ XE "dänizä" } ქალა{ XE "kala" } მუშე{ XE "muše" } ეშტა, დანიზა გელე{ XE "gele" } ოსტაჰარ თუფანე{ XE "tufane" } ბაქსა,{ XE "baksa," } გამი{ XE "gämi" } მალე{ XE "male" } მანსტა სარეღანე.{ XE "sareğane." }
- (5) გამიჩიოზ{ XE "Gämiçiyox" } ყწაბტუნ ბაფტი, ჰჰრ{ XE "här" } სუნტინ ოზ{ XE "iz" } ბუსაჯულოზე{ XE "buxažugone" } კალვი, ტეტიდა ბაქალა{ XE "bakala" } ხელურხო{ XE "xelurxo" } დანიზტუნ ბოსი{ XE "bosi" } ქი,{ XE "ki," } გამი{ XE "gämi" } სუეკყან ბაქი{ XE "baki" }.{ XE "baki." } იონა{ XE "İona" } ისა{ XE "isä" } გამინ{ XE "gämin" } ოყინ ოთალა{ XE "otağa" } ცირი{ XE "ciri" } ოსტაჰარ ნეპახე ბაქსა.{ XE "baksa." } (6) გამინ{ XE "Gämin" } ქალოო{ XE "kaloo" } შოტად{ XE "ay" } ტრწღწღ ჰარი{ XE "hari" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ჰუნ{ XE "Hun" } კან ბასკე? ჰაზა{ XE "Hayza" } ვი{ XE "vi" } ბუსაჯულო{ XE "Buxažugo" } კალვა, ბჰრქა{ XE "bärkä" } ვი ბუსაჯულოზ{ XE "Buxažugon" } დახ{ XE "yax" } ეყეხე{ XE "eyexe" } ბალო,{ XE "bado," } ანალ{ XE "yanal" } კაწთედანლო».
- (7) გამიჩიღონ{ XE "Gämiçigon" } ფიტუნ სუნ-სუნა:{ XE "sun-suna:" } «ექინან ჩოფ{ XE "čöp" } ბოსენ{ XE "bosen" } ბეღ{ XE "be ო გ" } ეენ,{ XE "be ო გე ო n," } ში{ XE "ši" } დარდენა{ XE "därdena" } მე{ XE "me" } ბლა{ XE "bäla" } ბეში{ XE "beši" } ბელ{ XE "bel" } ჰარე».{ XE "hare»." } ჩოფტუნ ბოსტა, ჩოფ იონად{ XE "İonay" } ლოხოლე{ XE "loxole" } ბოსტა.
- (8) ტე ვადინე{ XE "vädine" } შოტოზუნ ხავარტუნ ჰაყსა{ XE "sa" }:
«უფა დახ{ XE "yax" },{ XE "yax," } ბეში{ XE "beši" } ბელ{ XE "bel" } ეღალა{ XE "eğala" } ბლოოზ{ XE "bäloox" } შუ{ XE "šu" } გორა{ XE "görä" }?{ XE "görä?" } ვი{ XE "Vi" } შმე{ XE "äše" } წი ჰიკა? მაინენ{ XE "Mayinen" } ედა?{ XE "eysa?" } მადა{ XE "Maya" } ლუნუ?{ XE "Mayalunu?" } მანი{ XE "Mani" } აზუკახუნუ?»
- (9) ლონენ{ XE "lonen" } შოტოლო ვოღაბე{ XE "žogabe" } თადი{ XE "tadi" }:{ XE "tadi:" } «ზუ{ XE "Zu" } აბრანიზუ.{ XE "Äbranizu." } დანიზა{ XE "Dänizä" } ყა ოჩალა{ XE "očala" } დარათმიში{ XE "yaratmiši" } გორნულ{ XE "göynul" } ბაქალა{ XE "bakala" } ბუსაჯუოზ{ XE "Buxažux" } ყონჯულოზ ბულ{ XE "bul" } კოწბსა».
- (10) შოტოლოდ უკ{ XE "ük" } ეე გელე{ XE "gele" } ქალა{ XE "kala" } ყეზაფტი ფიტუნ: «ჰუნ{ XE "Hun" } მო{ XE "mo" } ჰე{ XE "he" } შმე{ XE "äše" } ბიყენუ?» შოტოლოზ ავატუნიდ, შოტადნაკ ქი,{ XE "ki," } იონენ{ XE "İonen" } ყონჯულოზუნ ტისტუნა ეხლტჰენე შოტოლო.
- (11) დანიზა{ XE "Dänizä" } თუფან{ XE "tufan" } თადსუნ{ XE "taysun" } ოსტაჰარ ბაქსუნახუნ{ XE "baksunaxun" } შოტოლოზ იონახუნ{ XE "İonaxun" } ხავარტუნ ჰაყი: «ისა{ XE "isä" } დან{ XE "yan" } ვა{ XE "va" } კანენ ქი,{ XE "ki," } დანიზა{ XE "däniz" } შიბ ჩურკანე დადაკ?»
- (12) იონენ{ XE "İonen" } შოტოლო ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ზა{ XE "Za" } ეხტანან ბოშანან{ XE "bošanan" } დანიზა{ XE "dänizä" },{ XE "dänizä," } ტე ვადა{ XE "vädä" } დანიზა{ XE "däniz" } შიფ{ XE "šip" } ჩურკალე, შოტადნაკ ქი,{ XE "ki," } ზუ{ XE "zu" } ავაზუ{ XE "avazu" } მე{ XE "me" } თუფან{ XE "tufan" } ბეზ{ XE "bez" } დარდენე».{ XE "därdena»." }
- (13) შოტოლოზ ისა{ XE "isä" } იხოლოზუნ{ XE "ičogoxun" } ბაქამინ{ XE "bakamin" } ბურტუნჰსა ავარ{ XE "avar" } ზაფსა{ XE "zapsa" } ქი,{ XE "ki," } ოჩალა{ XE "očala" } ჰაპატუნ, ამა{ XE "ama" } ბაჯარ{ XE "bažar" } თეტუნბი.{ XE "tet'unbi." } შოტადნაკ ქი, დანიზა{ XE "dänizä" } თუფან{ XE "tufan" } თადსუნ{ XE "taysun" } ზორბანე{ XE "zorbane" } ბაქსად.{ XE "baksay." }

(14) ტე ვადა{ XE "vädä" } გამიჩიღონ{ XE "gämičiğon" } ბურტუნვსა ყონჯაულო კალვსა: «აჲ XE "Ay" } ყონჯაუხ! სოინშდანბსა{ XE "Xoyinšyanbsa" } ვა{ XE "Va" },{ XE "Va," } მა{ XE "ma" } ბართა{ XE "barta" } მე{ XE "me" } ამდარი{ XE "amdari" } ელმოლო{ XE "elmoğoy" } დარდენ{ XE "därden" } კაწელადან, მე გუნახსუზ{ XE "günaxsuz" } პი ბეშ{ XE "beš" } ლოხოლ{ XE "loxol" } მაყან მანდი{ XE "mandi" }.{ XE "mandi." } მოტანაკ ქი,{ XE "ki," } ჰუნ{ XE "Hun" } ვი{ XE "Vi" } ჩურელატუნ ბე».{ XE "be»." }

(15) მოტოლონ ესტი იონა{ XE "İona" } ბოტუნსტა დანიზა{ XE "dänizä" },{ XE "dänizä," } დანიზა ბაკალა{ XE "bakala" } თუფან{ XE "tufan" } შიპ{ XE "šip" } ე ბაქსა.{ XE "baksa." }

(16) ტე ამდარხონ{ XE "amdaxon" } გელე{ XE "gele" } ყენტუნბსა ყონჯაულოხუნ. ყონჯაულო ყურბან თადი{ XE "tadi" } ელასტუნე.

(17) ყონჯაულონ იონა{ XE "İona" } ყუკბსედნაკ ქალა{ XE "kala" } ჩალინე{ XE "čäline" } დაყაბსა, იონალ{ XE "İonal" } ხიბ{ XE "xib" } ლი{ XE "ği" } ხიბ შუქ{ XE "šü" } ჩალინ{ XE "čälin" } თაფანენე{ XE "tapanene" } მანსტა.

[2] იონაჲ{ XE "əonay" } აფერე{ XE "afərə" }

(1) იონენ{ XE "İonen" } ჩალინ{ XE "čälin" } თაფანეხუნ{ XE "tapanexun" } იზ{ XE "iz" } ბუხაჯაუხ{ XE "Buxağux" } ყონჯაულო აფერეფსუნ{ XE "afərəpsun" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" }

(2) «ბეზი{ XE "Bezi" } ჩათინ{ XE "čätin" } ვადინე{ XE "vädine" } ზუ{ XE "zu" } ყონჯაულო კალვი. ეჩინალ{ XE "əčinal" } ზა{ XE "za" } ჯაოლაბე თადი{ XE "tadi" }. { XE "tadi." } ზუ{ XE "Zu" } ფურიტოლო განუხუნ{ XE "ganuxun" } ოსტაპარ ჰარადესვი,{ XE "harayespi," } ჰუნალ{ XE "Hunal" } ბეზ{ XE "bez" } სასა{ XE "säsä" } ინბაქი.{ XE "inbaki." }

(3) ჰუნ{ XE "Hun" } ზა{ XE "za" } ბანდი{ XE "bandi" } ლაფ{ XE "lap" } ბანდლოდა,{ XE "bä ოგა ოლოა," } ლაფ დანიზი{ XE "dänizi" } უქ{ XE "ük" } ბომ{ XE "boš" }. { XE "boš." } ბეზ{ XE "Bez" } ჰარამინა{ XE "härräminä" } ოჯურხონე. { XE "oqurxoney." } ვი{ XE "Vi" } ბითოვ{ XE "bitov" } დანფოხს,{ XE "läpoox," } ვი{ XE "vi" } ბითოვ დალლოხს, { XE "dalğoox," } ბეზ{ XE "Bez" } ლოხოლხუნე{ XE "loxolxune" } ჭოვაქი.

(4) ზუ{ XE "Zu" } ფიზუ:{ XE "pizu:" } ვი{ XE "Vi" } ფიდეხუნ{ XE "piyexun" } ზუ{ XE "zu" } ბისტი. ამა{ XE "Ama" } ზუ{ XE "zu" } ჰურემაღ ვი{ XE "Vi" } იქველ{ XE "i ოvel" }{ XE "i ოvel" } კოჟა აკოხ.

(5) ბეზი{ XE "Bezi" } ნაფას{ XE "näfäs" } ბათკამინ ზა{ XE "za" } ხენენ{ XE "xenen" } ყუჭეფი. ბანდლოდელეგენ{ XE "Bä ოგა ოლოღენ" } ზა{ XE "za" } ჰანევი ბეზი{ XE "Bezi" } ბულა{ XE "bula" } დანიზი{ XE "dänizi" } ილენ{ XE "ilen" } ბჭურეფი.

(6) ბურელო{ XE "Buruğoy" } თუმელ{ XE "tumel" } ცირიქ{ XE "cirik" } ზუ{ XE "zu" } ჰარი{ XE "hari" } ცირიზ.{ XE "ciriz." } ბეზი{ XE "Bezi" } ბაჯანეხუნ{ XE "bağ'anexun" } ჰამიშალუღ{ XE "hämišälüğ" } დუნაჲ{ XE "dünya" } ლაჩეცი.{ XE "ğaçeci." } ამა{ XE "Ama" } ჰუნ{ XE "Hun" },{ XE "Hun," } ბეზი{ XE "bezi" } ყონჯაუხ ბუხაჯაუხ{ XE "Buxağux" },{ XE "Buxağux," } მე{ XE "Me" } ჯაჰანამეხუნ{ XE "žähännämexun" } ზა{ XE "za" } ჭევენკი.

(7) ბეზი{ XE "Bezi" } ელმუხ{ XE "elmux" } ბეზ{ XE "bez" } ბომტან ჭელატან, ზუ{ XE "Zu" } ყონჯაულო ედეხ{ XE "eyex" } ბადი{ XE "badi" },{ XE "badi," } ბეზი აფერე{ XE "afərə" } თაწი ვა{ XE "Va" },{ XE "Va," } ვი{ XE "Vi" } იქველ{ XE "i ოvel" }{ XE "i ოvel" } კოჟანე ჰაპი.

(8) აჭი{ XE "Äfci" } ბუხაჯუღო{ XE "buxažugxo" } ვეზაქალხონ{ XE "ve Խ bakalxon" } იხოლო{ XE "İz Խ oğoy" } { XE "İz Խ oğoy" } ბაჩანატუნ{ XE "ba'ānat'un" } თარასტა ბუხაჯუღო{ XE "Buxažugo" } ი{ XE "Buxažugoy" } შათლუღახუნ.{ XE "šaatlugaxun." }

(9) ამა{ XE "Ama" } ზუ{ XE "zu" } ბეზი{ XE "bezi" } აფირენ{ XE "afirən" } მანენ{ XE "mä Խ ğe Խ n" } ვა{ XE "Va" } ყურბან თაღოზ.{ XE "tadoz." } ბეზი{ XE "Bezi" } ელასა{ XE "elasa" } ამალ{ XE "ämäl" } ბოოზ.{ XE "booz." } ყონჯაუღოსტანე ჩარკესუნ!»

(10) ყონჯუღონ ბურუშები{ XE "bürüşebi" } ჩალინა,{ XE "čälinä," } ჩალინენალ{ XE "čälinenal" } იონა{ XE "iona" } იზი{ XE "izi" } ჟომოხუნ{ XE "jomoxun" } ყარილუღანე ბოსი{ XE "bosi" }.{ XE "bosi." }

[3] ლონა{ XE "lona" } ნინევიანე{ XE "Ninevinane" } თაღსა{ XE "taysa" }

(1) ყონჯუღოზუნ იონა{ XE "İona" } პამჯვი ქარამ{ XE "käräm" } ადითე{ XE "äyite" } ჰარი{ XE "hari" }:{ XE "hari:" }

(2) «ჰაღა{ XE "Hayza" }, თაქი{ XE "taki" } ნინევიანე{ XE "Ninevina" },{ XE "Ninevina," } ტე ქალა{ XE "kala" } შაჰარე{ XE "šähäre" },{ XE "šähäre," } ტეტიდა, ზუ{ XE "zu" } ვა{ XE "va" } უკალა ადითმოღო{ XE "äyitmoğo" } შოტოლოღანე ჯარ{ XE "žär" } კალღა».

(3) ყონჯუღო ადითენ{ XE "äyiten" } იონა{ XE "İona" } ჰაღერი{ XE "hayzeri" } თანესა{ XE "tanesa" } ნინევა{ XE "Nineva" } შაჰარე{ XE "šähäre" }.{ XE "šähäre." } ნინევა გელე{ XE "gele" } ქალა{ XE "kala" } შაჰარე,{ XE "šähäre," } ხიბ{ XE "xib" } ლიღინ{ XE "ğiyin" } დაყეღ.

(4) იონა{ XE "İona" } ბურეჟსა{ XE "bureqsa" } შაჰარე{ XE "šähäre" } თარაღსა,{ XE "tarapsa," } სა{ XE "sa" } ლიღულ{ XE "ğilug" } დაყ თარაღი{ XE "tarapi" } ჯარ{ XE "žär" } კალღსუნ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ყირს ლინახუნ{ XE "ğinaxun" } ოშა{ XE "oša" } ნინევა{ XE "Nineva" } ცარეღალე!»{ XE "careğale!" }

(5) ნინევაღუღოზ{ XE "Ninevaluyox" } ისა{ XE "isä" } ბუხაჯუღო{ XE "Buxažugxo" } ვეზაქი,{ XE "ve Խ baki," } ქალატუნუნ მიწიქტულ ცირიკ ბითოვტინ იხოლო{ XE "İz Խ oğoy" } { XE "İz Խ oğoy" } ლოხოლ{ XE "loxol" } ჩულ{ XE "čul" } ლაფი,{ XE "lapi," } ლურუხ{ XE "ğurux" } ეფი{ XE "efi" },{ XE "efi," } ბუსატუნ ჩურფი.{ XE "čurpi." }

(6) ნინევიანე{ XE "Ninevin" } ფაღზაღენ{ XE "padz Խ ağen" } მე{ XE "me" } ადითმოღო{ XE "äyitmoğo" } იბაქი{ XE "ibaki" } ჰაღერი{ XE "hayzeri" } იზ{ XE "iz" } თახტახუნ, ჭენევი იზ ფაღზაღული{ XE "padz Խ ağluğ" } ფაღთარა,{ XE "paltara," } ჩულ{ XE "čul" } ლაფი,{ XE "lapi," } არეცი{ XE "areci" } ჟეყე ბოშ{ XE "boš" }.{ XE "boš." }

(7) ფაღზაღენ{ XE "Padz Խ ağen" } ბურუშებსა{ XE "bürüşebsa" } იზი{ XE "izi" } ყა სარადი{ XE "sarayi" } ამდარხო{ XE "amdarxoy" } წიღენ ნინევიანე{ XE "Ninevina" } სას{ XE "säs" } საქატუნ ქი,{ XE "ki," } ნა{ XE "nä" } ამდარხო{ XE "amdarxon" },{ XE "amdarxon," } ნა ჰეღვანხო,{ XE "heyvanxon," } ნა მანინ{ XE "mä Խ yin" } ბელინენ,{ XE "belinen," } ნალ{ XE "nääl" } ეღელ-ქეჩინენ{ XE "eğel-kečinen" } ჰიკკალ მაყატუნ ქაღი{ XE "käyi" },{ XE "käyi," } ოღტაღა მაყატუნ თაცი{ XE "taci" },{ XE "taci," } ხეღალ{ XE "xeyal" } მაყატუნ უღი.{ XE "üğü." }

(8) ამდარხოზალ,{ XE "Amdarxonal," } ჰეღვანხოზალ{ XE "heyvanxonal" } ჩულყატუნ ლაფი,{ XE "lapi," } უკ{ XE "ük" } ენ ოსტაჰარ ბუხაჯუღო{ XE "Buxažugxo" } ყატუნ{ XE "Buxažugoq'at'un" } კალღი, ჰარ{ XE "här" } სოღოვალ{ XE "soğoval" } იზ{ XE "iz" } ფის{ XE "pis" } დაყახუნ, ყაღდარღულახუნ ჳომყატუნ ჳაღბაქი{ XE "qaybaki" }.{ XE "qaybaki." }

(9) შინა{ XE "šina" } ავა,{ XE "ava," } ბარქა{ XE "bärkä" } ბუხაჯუღო{ XE "Buxažugo" }ნ{ XE "Buxažugon" } გოროხ{ XE "gorox" } ჰარი{ XE "hari" },{ XE "hari," } იზ{ XE "iz" } ბოკოსბალა აჯუღო{ XE "āžuğo" } დახუნ{ XE "yaxun" } ვომბალა,{ XE "qošbala," } დანალ{ XE "yanal" } თედან{ XE "teyan" } კაწელო".

(10) ბუხაჯუღო{ XE "Buxažugo" }ნ{ XE "Buxažugon" } შოტოლო აშურხო{ XE "āšurxo" },{ XE "āšurxo," } შოტოლო ფის{ XE "pis" } დაყახუნ ვომ{ XE "qoš" } ვადბაქსუნა{ XE "qaybaksuna" } ავი, შოტოლო გოროხ{ XE "gorox" } ჰარი{ XE "hari" },{ XE "hari," } სუჭტინახუნ ჩურესი{ XE "čuresi" } დაყაბალა ბალინა{ XE "bälina" } თენე{ XE "tene" } დაყაბი.

[4] იონა{ XE "ionay" } აჯოლ{ XE "āžog" }

(1) მე{ XE "Me" } აშურ{ XE "āšur" } სალ{ XE "sal" } იონი{ XE "İoni" } ხომელ{ XE "xošel" } თენე{ XE "tene" } ჰარი{ XE "hari" },{ XE "hari," } იზი{ XE "izi" } აჯოლონ{ XE "āžogon" } ბინევი.

(2) ყონჯულო აფერეფი{ XE "afərapı" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «აა{ XE "Ay" } ყონჯულებ! ზუ{ XE "Zu" } ბეზი{ XE "bezi" } ოჩალა{ XE "očala" } ბაქატან ავაზუე{ XE "avazuy" } ქი,{ XE "ki," } მეთარ{ XE "metär" } ბაქალე{ XE "bakale" }.{ XE "bakale." } შოტადნაკალ ზუ{ XE "zu" } თარშიშაზ{ XE "Taršišaz" } ტიტერი, შოტადნაკ ქი, ავაზუე,{ XE "avazuy," } ჰუნ{ XE "Hun" } გოროხ{ XE "gorox" } ელანუ,{ XE "eğalnu," } გელე{ XE "gele" } საბირლუნუ,{ XE "säbirlunu," } ჩურესუნენ{ XE "čuresunen" } ბუე{ XE "buy" } ბუხაჯუღუნუ,{ XE "Buxažugnu," } გოროხ ჰარი{ XE "hari" } ბალა{ XE "bäla" } თენ{ XE "ten" } ეჩონ.{ XE "ečon." }

(3) ესა,{ XE "əsä," } აა{ XE "ay" } ყონჯულებ, ვა{ XE "Va" } ხოინშეზბსა,{ XE "xoyinšezbsa," } ეხტა ბეზი{ XE "bezi" } ელმოლო{ XE "elmoğo" } ზახუნ{ XE "zaxun" } შოტადნაკ ქი,{ XE "ki," } ზადნაკ მანსტუნახუნსა, ბისუნ{ XE "bisun" } შატე».

(4) ყონჯულონ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ვი{ XE "Vi" } აჯოლონ{ XE "āžogon" } ბიესუნ ღუზ{ XE "düz" } აშე{ XE "āše" } ქი?»{ XE "ki?" }

(5) ღონა{ XE "Iona" } შაჰარეხუნ{ XE "šähärexun" } ჭერი ბელ{ XE "be Ի ց" } ჭელალა{ XE "eğala" } ჩე თარაჟინენ{ XE "täräjinen" } იხედნაკ ხოიბი{ XE "xojibi" } არეცი{ XE "areci" },{ XE "areci," } აქსედნაკ ქი,{ XE "ki," } შაჰარე{ XE "šähäre" } კა(°) ბაქსა.{ XE "baksa." }

(6) ყონჯულებ ბუხაჯუღო{ XE "Buxažugo" }ნ{ XE "Buxažugon" } იონენაკ ხოი{ XE "xoji" } ბაქსედნაკ, იზი{ XE "izi" } აჯოლო{ XE "āžog" } ბასკესტედნაკ ჭურე დარატმიშბსა. იონა{ XE "İona" } მე{ XE "me" } ჭურე გორა{ XE "göra" } გელე{ XE "gele" } მუჩე{ XE "mü Ի Գე" } ბაქსა.{ XE "baksa." }

(7) ადჰინდარი იშილ{ XE "išiğ" } ბითატან ბუხაჯუღო{ XE "Buxažugo" }ნ{ XE "Buxažugon" } ტეტარეზსა ქი,{ XE "ki," } მევენ{ XE "meven" } ჭურე ქაწენე{ XE "ene" }, ჭურე ყარინებაქსა.

(8) ბელ{ XE "Be Ի ց" } ჭერიტუხუნ ომა{ XE "oša" } ბუხაჯუღო{ XE "Buxažugo" }ნ{ XE "Buxažugon" } ბოკოსბალა მუშე{ XE "muše" } დაყაბსა. ბელ{ XE "Be Ի ց" } ენალ{ XE "Be Ի ցenal" } ბურეკსა{ XE "bureqsa" } იონა{ XE "İonay" } ბულა{ XE "bula" } ჯარსტა, იონა{ XE "İona" } ჰალნუნუნ{ XE "halnuxun" } ბითი,{ XE "biti," } ბისუნ{ XE "bisun" } ჩურესი{ XE "čuresi" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ზადნაკ მანსტუნახუნსა ბისუნ შატე».

(9) ბუხაჯუღო{ XE "Buxažugo" }ნ{ XE "Buxažugon" } იონა{ XE "İona" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «მე{ XE "Me" } ჭურე დარდენ{ XE "därden" } ვი{ XE "vi" } აჯოლონ{ XE "āžogon" } ბი{ XE "bi" } ვისუნ{ XE "biqsun" } ღუზ{ XE "düz" } აშე{ XE "āše" }?»{ XE "āše?" } შოტინ ჯოლაბე{

XE "žogabe" } თაღი{ XE "tadi" }:{ XE "tadi:" } «პოო, ღუზე,{ XE "düze," } ბეზი{ XE "bezi" }
ჰვოღონ ტეთჰრე ბიეი ქი,{ XE "ki," } მალე{ XE "male" } მანდი{ XE "mandi" } პურიღზუღ».

(10) ტე ვადჷ{ XE "vädä" } ყონჯუღონ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «მე{ XE "Me" } ჭურა ვი{
XE "vi" } ღოროსე{ XE "ğoroxe" } ჰარი{ XE "hari" },{ XE "hari," } ჰუნ{ XE "hun" } ნუ{ XE "nu" }
ბიტი ქალაბი,{ XE "kalabi," } სა{ XE "sa" } უშენი{ XE "üşeni" } ბომ{ XE "boš" } ქალაბაქი,{ XE
"kalabaki," } სა უშენი ბომ აფჩიბაქი.{ XE "äfçibaki." }

(11) პოდ ზუ{ XE "Zu" } მა{ XE "ma" } გოროხ{ XE "gorox" } ეღაზ{ XE "eğaz" } ნინევინა{ XE
"Ninevina" },{ XE "Ninevina," } ქალა{ XE "kala" } შჰჰარა,{ XE "šähärä," } მადა{ XE "maya" } ქი,{
XE "ki," } დონ{ XE "yön" } ქულა{ XE "kula" } თარს{ XE "tärs" } ქულახუნ{ XE "kulaxun" } ჭჷკბეს{
XE "bes" } ნუ{ XE "nu" } ბაკალა{ XE "bakala" } საბაჯ{ XE "sabaž" } ყა ჰაზარ{ XE "hazar" }
ამდარხო{ XE "amdarxo" },{ XE "amdarxo," } საჰჰჷთჷლ{ XE "sahäkätäl" } ჰეღვანხო?»{ XE
"heyvanxo?»" }

ნაღვლობა

ფაღვალეა ნახვრჩი

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ფაღვალე. შოტადალ ბუნედ სა ბილიჯი. სა ლი ფაღვალენ ფინე ტე ბილიჯინა:

- ჰუნ სა ბენა ღუნდანი ჰე ხავარებუ.

ბილიჯინენ ფინე:

- სა ოლქინან ნახვრჩინებუ. შოტად ღარენ ვი ფაღვალეუდა ენტალე.

ფაღვალ შიპე ბაქი. სა ხაშ ოშა ყედრაზ ბილიჯინე ეჩერი. შოტინალ სიქტინ ბილიჯინ ვითომლონე ფი.

ფაღვალ ექა ლაცი თანეცი ნახვრჩი ბაქალა შნჰპრე. ბიძჰსინ ჩირალხო ბაჩუქელატან პანეპი. დაცა ჩურეფი. იზი ბენშეტან ჩოვაქალა ნახვრჩინა ანეკი. შოტინ ნახვრჩინა ფინე:

- ხა მე ბიძჰსინ ყონალბა.

ოშა ფაღვალ თანეცი ღუნ ნახვრჩინ კოდა. შოტო ტიდა გელე ჰორმანტუნბი. ფაღვალენ ფინე სა ღარ ადელ ბანლანან ზანდაკ, ბეში ოლქინან დაცაბალზუ. ნახვრჩინენ იზი ღარანე კალფი. ფინე ბეზი ღარა დაცაბეს ბანქო. ფაღვალენ სა ქალღზე ცამფი, თანელი ნახვრჩინ ღარა. ქალღზინ ბოშალ ცამფე: «მე ღარ ჰარი პაპატან, ქოტად ოზანა ბოტანან».

ღარენ ქალღზა ენტი დაცანე ბაქტი ფაღვალი შნჰპრე. თანეცი ღუნ ფაღვალი ბახინა. ბახინ ბოშალ სა ჰოვეუზებუდ. ღარ თაცი ტე ჰოვეუზი ბესტა ბასკი ნეპახეცი.

სამალ ოშა ფაღვალი სუდარალ ჰარე ჰოვეუზი ბელ. შოტინ იზი ჯოდა ოწკალედ. ბენენლი ჰოვეუზი ბესტა სა ღარე ბასკე, იჩალ ტემა შონო შავატედ. სამალალ იშა ჰარე ღარე ტოლოლ. ბენენლი შოტად კონ ბომ სა ქალღზებუ. ქალღზა ჩევეკი კონ ბომტან კალეფი. ქალღზინ ბომ ცამფე: «მე ღარ ჰარი პაპატან, ქოტად ოზანა ბოტანან». ოშა ტე სუდარი ფიქირ ჯოდ ჯურანედ. ქალღზა თაშერი არულონე ბასკი. იზი გალა ყედრაზ სა ქალღზე ცამფი. ქალღზინ ბომ ცამფეფი: «მე ღარ ჰარი პაპატან, ბეზი სუდარ ჰოტოსუნ ქანბინანან». ქალღზა ღანეხი ღარე კონ ბომ.

ფაღვალი ამღარხონ ატუნკი ღარა. ქალღზა ენტი კალტუნფი. იზი ბომ ცამეცი კინან ბიტუნ.

სა-ჰა ღინახუნ ოშა ფაღვალ იჩალ ჰარი ჩევე. ბენენლი იზი სუდარ ქანბინტუნ ბოტე ტე ღარახუნ. ფაღვალი აჯოლონ გელენე ბიყი. ანეკი ჩარა თენებუ, სუდარ ტე ღარე ბელ ღაჭეფეტუნ. იზი თაჯა ენტი ღანეხი ნახვრჩინ ღარე ბელ. შონო ბანეკი ფაღვალ. ოშა შოტადცა იზი სუდარი ღაშაკოდანე ჩოვაქესტი. ნახვრჩინ ღარ ბანეკი ფაღვალ, შოტად სუდარალ შოტად ჩუჰუნ. შოროს იჩოლოდ მურადცატუნ პაპი, დანალ ბეში მურად.

ჰურინახუნ მანდი ბორჯ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ფაღვალ. შოტად ხიბ ღარებუდ. სა ლი ფაღვალენ ფინე სა ბენაზ, მანუა ღარმოლოხუნ ჰაყულლეუო. თანელი ჰარტუ ვო-უნ ჰაჭ მანათ, ფინე:

- თაქინან, ქოტანან!

ღარმუნ ჰადხერი თატუნცი ჰარ სოლო სა გალა.

ქალა ვიჩენცა ბილინ ვიჩენ ბანტუნბი იჩოლოდნაკ დოლდაშხო. თაცი საგალა ქოტტუნბი. მიწიკ ვიჩენ ჩურეცი თადანე შნჰპრე, სამალ ალვერბანე. შონო თანეცი შნჰპრე. თარანეფი, ქურუნეფი, ამა ჰიკალ თენე ბანლზი. ვადბაქი თანეცი კოდა. კოდა თალატან შოტად დაც სა გარანმანლეუი ბომტანე ბითი. ტედინ ჩოვაქატან

ბენედი სა იმყარენ სუნტად გვრამზინ ჟეინა თურინ ტაპენე ოსტაპარ. ფაღალი ღარ იშანე ბაქი შოტო. ხავარე ჰაყი:

- ჰეტადნაკენ ტაპე ქე გვრამზინ ჟეინა?

იმყარენ ჯოლაბე თადი:

- მე პურიტინ ზა ხიბყო მანათე ბომლეუ ბაქე. ღირისტ ვანდინე თენე თადე, შოტადნაკალ ისა იზი გვრამზინაზ ბაქე.

ფაღალი ღარენ ჯუნუნხუნ ჩევეკი ხიბყო მანათ თანელი ტე იმყარა. ფინე:

- ადიბე! ენტა მე თანგინა, ლაქმალა ქოტად გვრამზინა. შოტინ თანგინა ენტი თანეცი ტედინ.

ფაღალი მიწიკ ღარ ჰარი პანეპი კოდა. ამა გელენე ზაპესად იზი ბავახუნ, ჭიქირეპსად ქი, ბარქაზ შოტად აჯოლონე ბიყი. სამალ ომა ვიჩიმუნხალ ჰარტუნ.

ხიბ ღინახუნ ომა ფაღალენ კალფი ხავარე ჰაყი ღარმოლოხუნ ქი, შოტოლონ ჰიკატუნბე, მადატუნ თაცე, ჰიკატუნ აკე, თანგინა მადატუნ ცარფე. პა ქალა ღარენ ფინე:

- დან ბეში დოლდაშხოხუნ ქოქდინბე. ბეში თანგინალ ცარფედან.

ომა მიწიკ ღარენე ფი:

- ზუ გვრამზინელახუნ ჩოგაქატან, ბეზლი სა იმყარენ სუნტად გვრამზინ ჟეინა თურინ ტაპენე ხიბყო მანათი დარდენ. ზუ ხიბყო მანათა შოტოზ თადი ქი, მაყან გალი გვრამზინა. ყედრაზ ჰიკალ თეზ ხარჯბე. მანდი თანგა ზასტანე.

ფაღალი აჯოლონე ბიყი ქალა ღარმოლოდ ლოხოლ. მიწიკ ღარა ამა გელე თარეცი ქი, ჰაყულლეუ აშე ბიყე. ფინე ზახუნ ომა ჰუნ ფაღალ ბაქალნუ. შოტო თანელი ჯრდ კოჟ, თანგა, დოდლათ:

- ჰუნ ვადნაკ ქარხა. ომა ფინე:

- ვადნაკ ტე ამდარა გვლ ბიყა, მანტინ ქი, ჰუნ უკატან იჩუ ექი, არცა ზახუნ შოუმ უქენ ნუელანე.

სა ჰემა ღინახუნ ომა ფაღალი ღარ თანეცი ბახარე გვლ ბიყსა. სუნტუ ბიყი ენეჩერი. ბიძასინ, ჰევახ ქი გვდინენ შოუმა ენეჩერი შოტად ბეში, ფინე:

- ზუალ საქსაზუ, ჰუნალ. ექი, არცა მიდა საგალა უქენ!

გვლ ჰატესათ თაცი არეცი. ფაღალი ღარენ აჩინ დარი შოტო დაყანე ბალი. თაცი ყედრაზ გვლანე ბიყი. შონოალ ფაღალენ კალკატან, თაცი არეცი. შოტოალ დაყანე ბალი. ხიბიმჯი ღინე თაცი სა ჯადილ ღარე ბიყი ხიბყო მანათალ. ბიძასინ შოუმ უქატან ფინე:

- ზუალ საქსაზუ, ჰუნალ. ექი, მიდა საგალა შოუმ უქენ!

გვდინენ ფინე:

- ზუ ვახუნ ბათეხქო შოუმ უქეს. ჰუნ უქა, ჰიკან მანელო ომა ზუ უხქო.

ჰეყარა კალეფი გვდინა, თენე ჰარი იშა შონო. «ბეზი ბავან ფილო, ჰამონონე», - ჭიქირეცი ფაღალი ღარენ. ტე გვდინა ენეცი. გვდინენ გელე შაჰატე ყულლეულბსად შოტადნაკ. გელეალ ჰაყულლეუნე.

სა ჰემა გვლ ომა ფაღალი ღარენ ქარავანე ლაჭკი. გვდინალ იჩუნხუნ ენტი, სა ანილ შაჰარე ალვერანე თაცი. შოტოლოხუნ საგალაყედრაზ ალვერჩიოხალ თატუნცი.

ტე შაჰარე პა დაყე თადსად. სოლო ვულ ღინენ პაპალა დაყ, ტე სოლო ხიბ ხაშენ. ამა შუ ტე იშა დაყენ თანესად, ჰატე დაყა ანეშატად. შუკალენ ავათენე ჰორტუნ ბაქსა ტედინ თალალოროხ.

გვდინენ ფაღალი ღარა ფინე:

- დან გვრან იშა დაყენ თალადან.

- იშა დაყენ თალალა ამდარხო თეტუნ ვადბაქსა ვომ.

- ქონო ვი ბორჯ თენე. ზუ ვა ხოდიშეზბსა, ჰატედინ თალენ.

ფაღალი ღარენ იზი გვდინა გელენე ჩურესად. შოტადნაკალ შოტად

წდითაზუნ თენე ჩიერი.

იშა დაცა ჰარი პაპატან შორის ქარავანასუნ ჯრდტუნბაქი. აღვერჩიდოს გირტუნცი შოტოლოდ ბელ. ხოდიშოტუნბსად ქი, მაცატუნ თაცი შორის ტე სათალო დაცენ. «მედინ თაღალო ანეშოტა», - ნეხტუნიდ. ფაღჩალი ღარენ ფინე:

- ზუ ბეზი გვდინა გელეზ ჩურესა. შოტად ხნთირენ, ჰიკა ბაქადინალ თაღალზუ. თატუნცი იშა დაცენ.

შორის ბიდა ბაქამინ დაცტუნ თაცი. ბიდასინ სა გა ბაღაზი ჩურტუნფი. შოუმ ქნდტუნზუნ იშა ფაღჩალი ღარ ბასეკი, გვდინენალ არცი ყარლოლე ზაპედ. შუნე ბინღასტა ფაღჩალი ღარე თუღინენ ბურევი ოსტაჰარ ბაფსა. გვდინენ ინებაქი სა ცაცლული ბოშტან სუნტინ ფინე: «ად ხა, ვა ვი კონჯოულონ უსუმ ბესბაღე, ვი ჰიდა იზი ფიდეღ ლაღაღე. ბართა, ქე მალა ზუ თამაზ». თუღინენ ვადღი ბურევი ბაფსა. გვდინენალ არცი ყარლოლე ზაპედ.

სავადნა ჰადხერი დაცტუნ ჩიერი. საღამათ ჰარი პატუნჰი შნჰჰრე. იჩოლოდ მალა თოღტუნდი, საღ მალტუნ ჰაცი. ტე არანე აღვერჩიდოსნალ ჰარი ჩიერტუნ. შოტოლონ აკი ქი, მორის საღამათ ჰარი პაპეტუნ ჰაცტუნცი. გვდინენ ფინე:

- ვანალ დახუნ თაქინან იშა დაცენ!

შორის ირანტუნბაქი.

სა ჰემა ღინახუნ იშა შორის საგალა იშა დაცენ ვადბაქი თატუნცი. ჰარი პურუმ ტე უშე მანდი გალა ჩურტუნფი. ბიდასინ შოუმა ქნიდ ბუთუშმ თაცი ბასტუნკი. თაქ სა გვდინენ არცი ყარლოლე ზაპედ. შუნე ბინღასტა პურუმ თუღინენ ბურევი ბაფსა. გვდინენ ინებაქი სა ცაცლული ბოშტან: «ად ხა, ვა ვი კონჯოულონ უსუმ ბესბაღე, ვი ჰიდა იზი ფიდეღ ლაღაღე. ბართა, ზუ ქე მალა თამაზ».

გვდინენ თაცი ფაღჩალი ღარა მულურები:

- მიდა სა სანსებუ. ზუ თაღაზ სანსე ლოხოღ, ჰუნალ ბეზი ბაჭანეხუნ ექი.

- შაჰატ! ჰუნ თაქი, ზუღელ ეზსა.

გვდნ თანეცი სანსე ლოხოღ. ანეკი ტიდა სა ამღარე ტიტერი. ბაქეღი შოტად ბაჭანეხუნ. გელეტუნ ტიტერი, მალტუნ ტიტერი, ბირღან ტე ამღარ სა ქურანე ბაქტი. ტე არანე ფაღჩალი ღარალ ჰარი ჰანეჰი.

გვდინენ ფინე:

- ზუ ბაღაზ მე ქურა, ჰუნ სა ჩა ბასაკა. ჰიკა შოტინ ღაჭკაიღზ, ზაფი ჩიევენკო.

გვდნ ბანეცი ქურე ბოშ. ბენენღი ტიდა გელე ოთაღონებუ, ბუთუშმ იჩალ ყგზღელენ, გუშუშენ ბუდ. ოთაღხო ბოშალ ხიბ ხუდარე არცი, სოლო სუნახუნ შავატ. ხუდარმოღონ შოტო აკი ფიტუნ:

- ად ღარ, ჰეტადნაკენ ჰარე ჰუნ მიდა? მიდა ვუნღ დევე ბაქსა. მე ოთაღხო შოტოლოდ. დანალ ჰარ სუნტუ სა ღუნდიანინ ჩოტუნტუნტუნ ეჩერე. ჰნდს ჩიერი ვა უქალტუნ.

გვდინენ ფინე:

- მადატუნ დევეურუხ?

ხუდარმოღონ ფიტუნ:

- ტე სოლო ოთაღა.

გვდინენ თაცი დევეურხო ბაღაზი კაწიფი. ოშა დევეურხო უშუწინხო ბოტი დალუღი ბოშ ბანაურეფი.

გვდნ ვადბაქი ჰარე ხუდარმოლოდ ტონღონღ. შოტოლო სოღო-სოღო ჩადენ ღაჭეფი. ფაღჩალი ღარენ ზაფი ლაჩევეკი. ოშა გვდინენ გირები ტიდა ბაქალა ყგზღელა, გუშუშენ, ღონღლთა დევეურხო. ღაჭეფი ჩადენ. ფაღჩალი ღარენ ზაფი ჩიევეკი ალა. ტე ღონღლთა დევეურხო დაც ჩოვაქაღონუნტუნ ქუწყკედ შოტოლო ბესბი. ბუთუშმ ლაჩევეკიტუნ ოშა, გვდინენ იჩუნე ღაჭჰი. ფაღჩალი ღარენალ ზაფი ჩიევეკი.

ბუთუშმ შედურხო გირბი ვადტუნბაქი იჩოლოდ გალა. გირბი ტიდა იჩოლოდ მალა, ხუდარმოლოღ ენტი თატუნცი კოდა.

კოდა ჰარი პატუნპი. ფაღალი ღარენ ბენელი იზი ბავა კაჭინებაქე, სუნჩიალ გიჟებაქე. შოტოლონ ჰეკას იბაქეტუნდი ქი, იჩოლოდ ღარ ხათალუ დაყენე თაცე, შოტო ენე პურიტუნ ჰესაბბე. გელე ონენფსუნახუნ, გელე ფიქირბსუნახუნ ბავად ფულ კაჭინებაქე, სუნჩიალ გიჟებაქე.

სა ჰემა ვანდნ ჩოვანექი, სა ღი გვდინენ ფინე ფაღალი ღარა:

- ზახუნ ონანლ თაღენ!

თატუნცი შოროხ ონანლ. ბიძან ბაქამინ ვანვტუნცი სა შედ ღოფტატუნ, ჰიკალ თეტუნ ბანლბი. ბიძანინ ვადბაქი თატუნცი კოდა. დაყ თაღატან გვდინენ ფაღალი ღარე თუღინა ბიყი ღოფელი. ომა იზი დალულა ჩიეკი თუღინ პიდე ბომ ჩანკელი. ვადლი ღანეხი იზი ჯუნუ. ფინე:

- ჰიკან ფიქირბსა? სა თუღინ ჰამალ ურბათ ბუთეზან! ბაქიდო, ბაქენე, სა ხათანედ ჩოვანექი. ფაღალი ღარენ გვდინან გელენე ჩურესად, ჰიკალ თენეფი შოტო.

პან-სიბ ღინახუნ ომა გვდინენ ფინე ბეზი ვანტ ჩოვანექი. ის გვან ვან სიბ ვიჩიალ ღამეკოდბაქანან ბეში ეჩერი ხუდამოლოდ ღოხოლო. ფაღალი ღარმოლონ ჰეთარ გვდინენ ფინე, ჰატეთარ ბიტუნ. სა ჰემა ღი ჩოვანექი სიბ ღარალ ღამეკოდებაქი. ქალა ვიჩენ ჰანეყი ქალა ხუდარან, ბიღინ ვიჩენ ჰანეყი ბიღინ ხუდარან, მიწიკ ვიჩენალ ჰანეყი მიწიკ ხუდარან. ომა გვდინენ უსუმ იჩუ ქოტატალა ღონღულა ჩურეცი იზი აღახუნ. ფაღალი ღარენ ტიდა ხოდიშეხსად შოტო ქი, მანდანე პურუმ იზი ტოლოლ. ვანდ თენე ირანბაქი. ფინე:

- თაღენ, თარაკენ ბეზლო ჰიკან ფიქირბსა. ტიდა სა ადით უნკო.

თატუნცი შოროხ თარაფსა. თარატუნფი, ჟურუტუნფი, ჰარი სა გვანმხალული ღოხოლო ჩიერტუნ. ბეტუნდი ტიდა სა გვანმხან ქამაპი ჰანჩირე. ვანდ ექახუნ ცირე:

- სა ბაღაზ, ბელაზ, გვანმხინან ბასკაზ.

ბაცი ბასეკი.

ფაღალი ღარენ ფინე:

- უნკო ქე გვანმხინან ვადნაკტუნ ქამაპე.

გვდინენ ფინე:

- ბეზი ქულა ბიყა, ჩიელაზ!

ღარენ ქულა ბოხოდატან, შოტინ თანელი ხიბყო მანათ, საღ თუღინ პიდე ბომ ჩანფტი დალულა. ომა ფინე:

- დალულა ვი ბავად ფიდე ღაღა, შოტად ფულუმუნ ვადელაღე. კოდა ღევე უმუნხონებუ. შოტოლო ბონა ხენე ბომ, ხენა თაღა ხუნჩა. შონო ყოღადბაქალე. ბავად ფულ ყოღადბაქიტუნუნ ომა, გვან იჩ თახტახუნ ციღანე, იზი გაღა ჰუნ არცანე.

გვდინენ მე ადითმოლო ფი ჩარკალა კინან, გვანმხინ ჰო ბუტეცი. მანელი გვანმხინ ბომ. ფაღალი ღარენ ტიდა გელენე არცი ონეფი იზი გვდინ ღარღენ. გელე ფეშემან ვადებაქი კოდა. ჰარი კოდა შოტინ პიდე დალულა ღანელი ბავად ფიდეღე. ბავად ფულუმუნ ჰატიდა ყოღადებაქი. ღეგურხოდ უმუნხოლ ბონეხი ხენე ბომ, იზი ხენა თანელი გიჟ ხუნჩა. სუნჩიალ უსუმ ყოღადებაქი. ომა ფაღალ ცირე იზი თახტახუნ, ფაღალღულაღ თანელი იზი მიწიკ ღარა. მიწიკ ღარ ბანექი ფაღალ. გელეღ შაჰატ ფაღალღულეღი.

ადიზლუყა ბუმ

სა ღი აზრეილ ჰარე სა ადიზლუნ კოდა. ფინე:

- ბუნაჯოლონ ზა თაბმურბენე ქი, ვი ეღმოლო ჰაყაზ.

ადიზლუნენ ფინე:

- ყღსმათახუნ ტიტეს თენე ბაქო. აზრეილ, ის ქი ჰუნ ბეზი ეღმოლოდნაკ ჰარენუ მიდა, ბართა ბეზი ადლოღოხუნ, ჩუღოხუნ ღირისტოლონ მანდა ბი ეღაზ.

აზრეილენ ფინე:

- შაკატ, თაქი!

ადიზლუნენ იზი ადლოდოხუნ, ჩულოხუნ დირისტოლონ მანდა ბინე, თანეცი ოშა იზი ბუშე ტოლოლ. შოტინ ბუშე ოზანა ყუჟბი ფინე:

- ად ბეზი ბუშ! ჰუნყა ზუ ყა უსენ დოლდამლოდან ბე.

პრანანალ უშე-ლენა აშბი, ქალა ქულოქანთა ექედან. ვი აზიდათალ გელენე ბაქე, ვი ბაჭანე ბინლი ხელ ლახი ვანდამუსალ ბაქენე. ამა ჰუნ ბეზი ჭოდე თენ ჩურფე. ზა ჰალალ ბა!

ბუშენ ახა საქი ფინე:

- ბეზი ალა! ქულოქანთედანაკ აზიდათ აკსუნ ბეში პრანანალ ბორჯედ. ზუ ვანდაკ აშეზბე, ჰუნალ ზა უქუნენ თადე, ხენ თადე, ზანდაკ ბელინკოჟენ ბიყე, ბეზი ლოხოლ იწჷ, ალალა მაყან ჰარი ფი. ამა სა აშ ბეზი ედესუნ ჩეთენელო. სა ქარამ სა დოხუნენ თიქალა დან ლალატან ჰუნ შორ ბენლი ქი, ზუ ტედინ ლადეს თეზ ბაქო. ბეზი ქანდურა ეწტი ელემინ ოჟაულახუნენ ლაჭკი. ელემენალ ბეზი ლოხოლ ანშოუმფი ფინე: «ვა მე დოხუნახუნ ზუზ ლაჩუგკსა, ად ბუშ!» ბეზი მე ყა უსენ აშბსუნე ბეშა, ჰუნ ზა ელემახუნ თადენბი. ახერ ჰუნ თენ ავად ქი, ბუშ ჰეყარა მაქარნუტალ ბაქადინ, შოტად თაქ სა ტოლ, სა ელემინ ხელე.

ჩოვალ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ჩოვალ. შოტად თურე სა ცაცე ტანყეცი. ჩოვალ ფურფი თანეცი სა ქარნუნ ტოლოლ. ქარნუნენ შოტო თარინ შოუმე თასტად, ჩოვალენ ფინე:

- ად ქარნუ, ბეზი თურესუნ მე ცაცა ჩინა, ზა სა შოუმ თადა. ქარნუნენ შოტად თურესუნ ცაცა ჩევეკი თარინანე ბოსერი. ოშა სა შოუმე თადი. ჩოვალენ შოუმა ეწტი, ფურფი თანეცი სა ჩოზანი ტოლოლ. შოტო ფინე:

- მე შოუმა ეწტა, ზა სა ელელ თადა!

ჩოზანენ შოუმა ეწენდი, იზი გალა სა ელელე თადი. ჩოვალენ ელელა ეწტი, ფურფი თანეცი ლაშაკოდე. ტიდა აჩიტუნენე, მალტუნენე, აშულენ საზე ქარედ.

ჩოვალენ აშულა ფინე:

- მე ელელა ვა თადაზ, ჰუნალ ვი საზა ზა თადა.

აშულ თენე ირანზიბაქი. ჩოვალენ თაშერი ელელა თანედი ლაშაკოდინ კონჯაულო. ოშა ჰარი აშულა ფინე:

- ჰუნ ელელა ზახუნ ეწტი თენ თადი, ამა ზუ თაშერი თაზლი ბინა.

ტევანდ აშულენ საზა თანედი ჩოვალა. ჩოვალენალ საზა ქარფი მანღეფი: «ცაც თადი, შოუმეზ ეწტი, შოუმ თადი, ელელეზ ეწტი, ელელ თადი, საზეზ ეწტი». მანკა ფურფი თანეცი.

შახანდყა შახვანდ

სა ქანსიბი ხიბ ხუდარებუდ. შოტოლო უქესტედანაკ შოუმ თენებუდ. სა ღი შოტინ ხიბ ეწე ეჩერი ხუდარმოლო თანედი. ქალა ხუდარმოლონ ხავარტუნ ჰაყი:

- ბავა, მე ეწეე გა მადა?

ბავან ფინე:

- ჩანლადე!

ხუდარმოლონ ხოდიშატუნბი ბავა ქი, შოტინ იხოლოლ თამანე ტე ჩანლადე. ბავან ფინე «შაკატ», ამა იზი უქესტა ბუნეე ქი, ტე პა ქალა ხუდარმოლო თაშერი ჩანლადე აჭესბანე. შოროს გირეცი თადატან მიწიკ ხუნჩენ ონენეფი, ფინე ზაალ თამანან. ბავან ჩურთენესად თაშტუნ შიტო, ამა მიწიკ ხუდარ შოტოლოდ ბაჭანესუნ

ჩაპკინ თანეცი.

თაცი პატუნპი ჩაწლადე. ბავან ფინე:

- თაქინან, ეშა ჰანკყანან, ზუალ ომა ეზლო.

მე ადითმოლო ფი იჩ თანეცი კოდა.

ხუდარმუხ თატუნცი, თატუნცი, ბეტუნლი ბუთენე ეშა ტიდა. ბადინე ბაქსა ბურევი, მიწიკ სუნჩიალ ჰარე მოტოლო ტონლო. შორახ ვულ ღი ჩაწლადე მანტუნდი, ბუსატუნბაქი. ქალა სუნჩიმოლონ ადითა საბი მიწიკ სუნჩა ფიტუნ:

- ექი, მიდა ჩიშბენ. ში ჩიშპუნ ქაქუნალბაქადინ, მოტო უქენ.

მიწიკ სუნჩენ ჩიშები. მოტად ჩიშპუნ ქაქუნალბაქი. ქალა სუნჩიმოლონ ჩიშბატან კულტუნ ციფი ქი, მაყან ქაქუნალბაქი. მოტოლონ ფიტუნ მიწიკ სუნჩა:

- ვა უქალდან!

მიწიკ სუნჩენ ფინე:

- შაჰატ, ამა ბართანან სა გალა თაცი ელაზ უსუმ.

მიწიკ სუნჩი თანეცი ჩაწლადე. თაღატან ჩაწლადე შონო სა ქურე ბომე ბაქტი. ტე ქურე ბომ თაცი, თაცი, ბანეცი სა კოდა. კოჟინ ბომ სიბ ექ ლაჭე, იხოლო ბეშალ ყარიტულე ბარედ. ხუდარენ მოტოხუნ გირბი ბუეები იზი ჯუდურხო. ვადბაქი ჰარე სუნჩიმოლო ტონლო. ეჩერი მოტოლო ბეშა ცინეფი. ბურტუნვი უქსა. მიწიკ სუნჩენ ჰარ ღი თაცი ტე ყარიტულახუნ ენეშტად. ტე ექურუს სა ფაღჩალინე. სა ღი ფაღჩალი ამღარენ ხუდარა ბინეყი. ფინე:

- გარან ვა თამაზ ფაღჩალი ტონლო!

ხუდარენ ფინე:

- ბეზი სუნჩიმუსალ ბუნე.

მოტინ თაცი სუნჩიმოლოლ ენეჩერი. თატუნცი საგალა ფაღჩალი ტონლო. მიწიკ სუნჩენ ტიდა ბუთუმბ ეხლათები. ფაღჩალილ ვოწე უსენედ. ხუდარე ვანეშად იჩენაკ. მე ხუდარმოლო აკი მოტინ ხავარე ჰაყი:

- ვან ჰიკანან ბაქსა?

ქალა სუნჩენ ფინე:

- ზუ სა ხაღჩაზ ალო, ვი ყომუნ ბუთუმ იზი ლონოლ არეცო.

ბინინ სუნჩენ ფინე:

- ზუ სა ვოყლინ ბომ ხუპეზ ბოხო, ბუთუმ ვი ყომუნენ უნექო.

მიწიკ სუნჩენ ფინე:

- ზუ პა ადელეხ ეხო, სა ღარ, სა ხუდარ. ღარე ბელხუნ ყეზელე ბარო,

ხუდარი ბელხუნ გუმუმ.

ფაღჩალენ მიწიკ სუნჩანე ჰაყი. ვუდ ხაშ, ვუდ ღი ჩოვანექი, ბანექი სა ღარ, სა ხუდარ. ღარე ბელხუნ ყეზელე ბარსტად, ხუდარი ბელხუნ გუმუმ. ამა სუნჩიმოლონ თაცი მამაჩინა თანგა თადი, ტე ადლოლო ბოსესტუნდი. იზი გალა ლატუნნი სადე ბალოლო. ფაღჩალენ ჰარი ბენელი კუჩანხონე, თაცი ხუდარა ბედაბურები. ფინე:

- ჰანს ავანბაქო ვა ჰიკანზო.

თამერი მოტო ღარვაზინახუნ ჩარმ ჩეკვი, ვიტუნუნ ოყა ოჭალახები სა ქურე ბომ ქი, ბუთუმტინ ჭუფეყატუნ იზი ჭოდე.

ადლოლო ხენატუნ ბოსერედ. ხენენ მოტოლო თამატან ჟომოკოჟინ ჩულონ ანეკი. მოტინ ადლოლო ენტი თანეშერი იზი კოდა. ბურევი იზი ადლუხ კინა ექსა. ადლუხ ქალატუნბაქი . ბურტუნვი ტე აში ადლოლოხუნ აჩიფსა. სა ღი მოტოლოხუნ ხავარტუნ ჰაყი:

- ვან ში ადლუხნან?

აღლოლონ ჯგობატუნ თადი:

- დან ჟომოკოყინ ადლუხდან.

- თან, ვან ჟომოკოყინ ადლუხ თენან, ვან ბანატუნბე, – ჯადი ფიტუნ შოტოლო.

მე აშლან ქი ადლოლონ ავატუნბაქი, კოდახუნ ტიტერი თატუნცი ჩანლანდე. სუდარენ იზი ბელხუნ ბარალა გუშუმან თანელი ვინა, ფინე:

- თაქი შანპრე შუმე ჰაყა, ექი!

ლარ თანეცი შანპრე. შუმე ჰაყი, ლევეტე ჰაყი, მალაკანე ჰაყი, ჰარ სა შედ ჰაყი, ეჩერი კოჟა ბუდები. სა ლი პურუმ შონო თანეცი შუმე ჰაყსა. თაცი ბენელი ტიდა ექალ არცი ღარმუნებუ, იხოლოდ ლონოლალ დარად. შოტინ თანგან თადი ჰანეცი იჩენაკ ტე ექახუნყა დარალახუნ. ჯადბაქი ჰარე კოდა.

სა ლიდალ ღარ ექა ლაცი თანეცი შანპრე. ტიდა ღარმოლოხუნ ბურევი ექ ჩიისტა. ექ ჩიდატან იზი ბელხუნ კოი ბინეთი. ტე არანე შოტად ხალოხალ ტიდატუნიდ. შოტოლონ ჰატესაათ ჩალტუნხი ღარა. ტიტერი თატუნცი მამინ ტონლოლ, ბუთუმან ეხლანტუნბი. მამინენ ფინე:

- შაკატ, ზუ ავაზუ ჰიკან ბესუნე ლაზუმ.

მამინ თაცი არეცი დაყე ბომ. ღარე დაყანე ბენლსად. ღარ ტეინ ჩოვაქატან შოტინ ონენკა ფინე:

- ად ღარ, ზუ ყოჟა ჩუჰუნხუ. ზაალ თამა ექი კოდა. ღარენ შოტო ექქე ლონოლ არცეკვი თანეშერი კოდა. ამა ხუნჩი ირანხი თენე ბაქი. ფინე:

- ჰეტადნაკენ ეჩერე ქე ჩულო?

ჩულონ ბურევი ზორ-ზორ ონენფსა. ღარენ ხუნჩა ფინე:

- ჰიკან ბან ად ხუნჩი, ყოჟა ჩუჰუნხე. ბართა, მანდეყან მიდა. სა ლი ჩულონ ხავარე ჰაყი სუდარანხუნ:

- ჰუნ საქსანუ? ჰეტადნაკ ვი ვიჩენაკ ჩუჰუნ ეთენშტა?

სუდარენ ფინე:

- ბეზი ვიჩენ ჩურთენესა ჩუჰუნ ეშტუნ.

- აგარ ქოტო ჩურთენესა, უფა თაცი ვადნაკ ადითკალა სალბინხოდაყან ეჩერი. ტე ხოლენ ვახუნ ადითეკო.

ღარ ბიდანინ ჰარე კოდა. ხუნჩენ ფინე შოტო:

- ვიჩი, ზადნაკ ამდარახუნ ადითკალა სალბინხოდა ეჩა.

ღარენ ფინე:

- ბეზი ფიინ ლონოლ! თაცი ეჩიო.

ადჩინ დარი თანეცი ღარ შანპრე. ტიდა სა ყოჟა იმყარახუნ ხავარე ჰაყი სალბინხოლინ განუ. ყოჟა იმყარენ ფინე:

- ბალა, სალბინხოლინ დაყ გელე ხათალუნე. ტიდა გელე ღევეურუნებუ. დაყ ბელ სა ვუნდუღულა ღევე არცე. შოტად ქიდეხუნ ამდარ თენე ჩარკსა. ღარენ ფინე:

- ჰიკან ბაქაინ, ზუ თალალზუ.

თანეცი ღარ ტე ვუნდუღულა ღევე ტონლოლ. ბენელი შოტად თურე სა ცაცე ტანყეცე. ჩევეკალ ბუთენე. ღევენ ხოდიშეები ღარა ქი, შოტინ ცაცა ჩევეკანე. ღარენ ჩევეკი შოტად თურეხუნ ცაცა, ღევენ ფინე:

- ჰიკან ჩურუნსა, უფა ვადნაკ ბან!

- ზუ სალბინხოდაზ ვანენსა.

- ონ, ტე დაყა გელე ღევეურუნებუ. შოტოლოდ ქიდეხუნ ჰუნ ჩარკალა თენუ.

ომა ღევენ ღარა სა მანშურე თადი:

- თაქი, მადა ღევე აკაინ მე მანშურა აკესტა. ჰევის ქი სალბინხოდა ბანბალანუ, შოტო ჩუქა, ბაქტა დაყა, ვომ მახენა.

ღარ თანეცი. ღევეურხო ტე მანშურა აკესტი ჩოვანექსად. შოტინ ბანანები სალბინხოდა, ჩუქი, ბაქელი დაყა.

ქოჯღულენ ჰარი პანეპი კოდა. ეჩერი სალბინხოდა თანედი იზი ხუნჩა.

სა ჰემა ღინახუნ ომა ღარ საალ თანეცი შჷჰჰრე. ტიდა სალოღონ შოტო აკი, ტიტერი თატუნცი მამაინ ტონლოლ. მამაინენ პურუმ ბურევი ხუჰარჷ აშ ზომბსა:

- ჰუნ ჰეტანაკ ვი ვიჩედნაკ შახსანჷმ ჩუჰუნ ეთენშტა?

ხუჰარენ თაცი ფინე ვიჩა. შონო ჰატესათ ბაქელი დაყა. თანეცი პურუმ ღევე ტონლოლ. ღევენ ზომები:

- თანლო, შახსანჷმი კოჷინ ბეშე კალენკო: «შახსანჷმ, სა ჩეჷი, ბელა ბეზი ლოხოლო». შოტინ ვი ლოხოლო ბელი უკალე: «მონო ჰე შავატ ღარე». ომა ვა თამალე იზი ტონლოლ.

ღარ ბაქელი დაყა. ჰეთარ ღევენ ზომბენედ, ჰატეთარ თაცი კალეფი: «შახსანჷმ, ჩეჷი, ბელა ბეზი ლოხოლო». შახსანჷმენ ღარა აკი ცირე ოყა. ომა შოტო თანეშერი იზი კოდა. ტიდა შოტოღონ საგალა კოჷინ შედურხო გირ-გირბი თატუნცი ღარე კოდა. ჰარი ჰატუნპი, ხუნჩენ ბენელი გელე შავატ ბინე. ვულ ღი, ვულ შუ ლაშეკოდტუნ ჩოვაქესტი.

სა ღი პურუმ ღარ თანეცი შჷჰჰრე. შოტად სალოღონ პურუმ შოტო ატუნკი. თაცი მამაინა ჰაჰესტუნბი. მამაინ თანეცი ფაღალი ტონლოლ. ფინე:

- მიდა სა გალა ნუჷაქეცი სა შავატ ხუჰარებუ. თაქი, შოტო ვადნაკ ეჩა.

ფაღალენ იზი ყოშუნანე დაყაბი ტიდა. ჰა ხუჰარალ ეჩესელი. ღარალ შოტოღოდ ბაჰანეხუნ ენესად. ტე ღარ შახზადნედ, იზი ხუნჩი შახვალდედ, იზი ჩუჰუნალ შახსანჷმ. ჰარი ფაღალი ღარვაზინ ბეშე ჰაჰატან, შახზადან ანეკი ოჭალას ჩულო. შოტინ ექასუნ ცირი, თაცი ჩულო ქულა მუჩეფი. მე ხავარ პანეპი ფაღალა. ფაღალი გელე აჯოღონე ბიცი. ბალა ჭომოდ ბეშე ქალა სა ქურე ქაშაჰესტი, იზი ლოხოლოლ ხაღანე ფასტი ქი, ღარ ტედინ ჩოვაქატან შონო ბაქტი ბიდანე. ამა შახზად ბეხებაქტი, ჭომო ჰაპი, ჯუფი ბანეცი კოდა. ფინე:

- ფაღალ, ბანექო ამღარახუნ ხა ბაქანე?

ფაღალენ ჯოღაბე თადი:

- თენე ბაქო!

ღარენ ფინე:

- ქონო ქი თენე ბაქო, ტეგვად ზუ ვი ღარზუ.

აშ ვადეცი. ფაღალ გელე მუნეჷბაქი. ჰატესათ იზი ჩულო ქურახუნ ჩევეკესელი. ოწკალფესელი, ფართალ ლაფესელი. ომა ტე ჰა ხუნჩაყა მამაინა ეჩესტი ბანელი ყალინა. შახვალდეყა შახსანჷმალ კალეფი. ვულ ღი, ვულ შუ ლაშეკოდე ჩოვაქესტი.

ომა ეჩესელი ექურხო. ტე ჰა ხუნჩაყა მამაინა ღაჰეფი ექურხო ოჟოულახუნ. ჩიღესტი შოტოლო ბესები.

როსტომ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ჩობან. შოტად ბუნედ სა ჩუჰუნ, სა ღარ, იზი წი როსტომ. სა ვად ჰარე, ტე ჩობან პურე. ამა შოტად ჩუჰუნ ტემა შავატედ ქი, ტე ოლქინ ფაღალენ შოტო აკი ჩურეცი. ფაღალენ ჩობანი ჩულო თანეშერი იზი კოდა. როსტომალ იჩუნენ თანეშერი.

როსტომ ქალანებაქსა ფაღალი მჷჰჰლე. შონო მიწიკ ჰამახუნ გელე ზორბა ღარედ. იზი დოღდაშხოხუნ ჩიღინე აჩიკატან კოვალა ჩაბი თადიდტუნ იჩუ, ჰატიდა შოტოლო ქულა-თურა ხაზაფი ჩიღინგე სერბსად. ადლოღოხუნ ნიქო აჩიკატან ნიქონა ჩაბი თადიდტუნ, ადლოღოდ ბულა ჩუქი ნიქონი გალა ბონესტად. ფაღალი ტონლოლ გელენე არზნჩიღოს ედსად. ფაღალ ლაფ ბეზარებაქი. თენე ავად ჰეთარყან როსტომა ბესბესტი.

სა ღი ფაღალი ტონლოლ სა ქარხუნე ჰარი. ფინე:

- სა ჩაზადე ხიბ ღევე ბაქსა. როსტომა დაყაბა ტიდა უშეიდნაკ. ბართა, შოტო ღევეურხონ ქედეყატუნ.

ფაღჩაღენ როსტომა კალეფი:

- ჰუნ გვრან ჩაღლდე თაღანე უშა ეშტა.

როსტომენ ფინე:

- შაჰატ, ზადნაკ ჰაზირბანან ვულ ელემ, სა თავარ, სა კერე. ჰარ სოლო ბაქეყან პაწწე ფუთ.

ჰიკა შოტინ ფინე ჰაზირტუნბი იჩენაკ. ენტი ვულ ელემ, სა თავარ, სა კერეა როსტომ თანეცი ჩაღლდე. თაცი ჩაღლდე პაპალა კინა დევურუნ ლავატუნბაქი შოტად ლოხოლ. როსტომენ ჩევეკი პაწწე ფუთლულ თავარაყა პაწწე ფუთლულ კერეა დევურხო სოლო-სოლო კაწეფი. ომა ჰარ სა დევა ხელები ჰარ სა ელემი ლოხოლ. ბიპ ელემალ ხელები უშეენ. ეჩერი ფაღჩალი მანკლე ცინეფი. ფაღჩაღენ ჩეერი აკი მოტო ჰაყეცი.

სა ჰემა ვაღლ ჩოვანექი ფაღჩალი ტონლოლ სა ყოჟა ქაქტარე ჰარი. ფინე:

- სა გალა მაწი დევე ბაქსა. დაყაბა როსტომა ტიდა, ტე დევახუნ ბუშურუფეყან.

ფაღჩაღენ დაყანები როსტომა დევე ტონლოლ. დევენ ფინე:

- სიქტა დან გვრან პაყო ლი წუმ ექადან.

პაყო ღინახუნ ომა როსტომ ლაფ ჰაღუნუნ ბინეთი. ქიქირები ქი, ენე დევენ იჩე საქალე. შოტადნაკალ თანეცი იზი ნანახუნ ღირისტოლონ მანდა ბესა. კოდა ნანან სა ქალა დაღალე ჟაღლდე. შოტინ იზი ღარა ფინე:

- ად ბალა, უქა მე ჟაღლი დაღლა!

როსტომ თენე ირანზიბაქი. ამა ნანან ზორინ უქესედი. სა კოტორ ენტი შოტად ჟომო ლანეხი. როსტომენ ჰატესათ ვანკეფი. იზი ყოყეხუნ ჩოვათენექი ტე დეყ.

ნანახუნ ღირისტოლონ მანდა ბი თანეცი შონო დევე ტონლოლ. ბურტუნვი შოტოლონ ბუშურუფესა. სუნსუნახუნ ტეთარ ბიყ-ბიყტუნცი, ტეთარ პეტტუნბი სუნსუნა ქი, პოღალ გოღნუტუნ ლაცი. როსტომენ ტედინ ბიყი შორე გაფტი დევა, ქი შონო ხიბ ალულ ოჭალანე ბაცი. დევე ტედინ ჩეერი პურუმ თაცი ლავანებაქი. როსტომენ საღ ბიყი ბონესერი შოტო. დევე ხაშხაშ კინა ცარეცი.

დევა ბესბი როსტომ ჰარე კოდა. სა ჰემა ვაღლ მანედი ტიდა, ბენელი იჩე ტე კოდა ჩურთეტუნსა. სა ლი ბუთუქმტუნუნ ღირისტოლონ მანდა ბი იზი ბულა ჰაყი თანეცი.

დაყა როსტომა სა ამდარე ლამანი. შოტინ იზი ქიდე უყნახოდა ბიყი ეხბალხოღნაკ ხოჟინებსად.

როსტომენ ხავარე ჰაყი:

- ქონო ჰე ჰუნარე, ბესანუ?

- მონო ჰე ჰუნარე! ჰუნარ როსტომენე ბესა.

- ქონო ჰე ფეშაადე, აშბესენსტა. ექი, თაღენ ზახუნ!

- შაჰატ, თაღენ!

შორონ პაღლენ თატუნცი, თატუნცი, ბეტუნდი ქი, სა იშყარენ იზი თურმოლოდ ლოხოლ ლავკენე პა ჟომოკოჟინ ჟენა ხარინე ბერხსა.

როსტომენ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ქონო ჰე ჰუნარე, ბესანუ?

- მონო ჰე ჰუნარე! ჰუნარ როსტომენე ბესა.

- ბართა ქე ვი ფეშაადე. ექი, დახუნ თაღენ!

- შაჰატ, პა ვიჩი მაბაქენ, ბაქენ ხიბ ვიჩი.

შორონ თატუნცი, თატუნცი, ბეტუნდი ქი, სა ამდარ არცენე ოვე ბომ. ჰეყარა ხე ენესად, ბუთუქმ შოტინ წუმენე.

როსტომენ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ქონო ჰე ჰუნარე, ბესანუ?

- ჰუნარ ზე თეხ ბესა, ჰუნარ როსტომენე ბესა.

- ბართა ქე ვი ფეშადა. ექი, დახუნ თაღენ! შონო ირწინებაქი.

შორის ბიპალინ თატუნცი ჩაწლდე. ტიდა სა ღურუტინ კოჟტუნ ბიცი. ჰარ ღი ნუგადენ სოლო მანესტად კოდა ხორად ბოსხედნაკ. მანდიოროს თატუნსად ოწანლან.

სამჯი ღი მანელი კოდა უწინაწოდბიყალ. შოტინ ხუპე ბონი, კწირბი. ტე არანე ჰარე სა აჟდაჰა, შოტოხუნ კწლიმე ჩურეცი.

უწინაწოდბიყალენ ფინე:

- ფორთბა, ბეზი დოლღაშხო ჰარეყატუნ ოშა.

აჟდაჰად აჯოღონე ბიცი:

- ჰოო, კწლან ვი დოლღაშხოდ დაყა ბელაღუ. ჩევეკი იზი ბიღახუნ სა ფოფ, შოტო ტიდა ლაჭკი სანექი. იჩინალ ხუპა ქადი თანეცი. უწინაწოდბიყალენ სა ზორინ ბიღა კაწეფი. პურუმ ბურევი ხორად ბოსსა. მე ვწდინე დოლღაშხო ჰარი ჩერტუნ. ბეტუნლი ქი, კწლან ჰიკალ კწხირ თენე. ფიტუნ:

- ჰეტადნაკ შუმ კწხირ თენე?

უწინაწოდბიყალენ ფინე:

- ვახტა თეზავად, ჰეგას ბოხალაზუდ.

ამა როსტომ ბეხე ბაქტი ქი, მიდა სა აშებუ.

პამჯი ღი კოდა ჟომოკოჟინე მანდი. შოტად ბელალ ჰატე აშე ჰარი. სიბიმჯი ღი ხეყუჩაკალი ბელე ჰარი ტე აშ. ბიბიმჯი ღი მანელი კოდა როსტომ. შოტინ ხორადა ბონი ჩარკატან აჟდაჰა ჰარე, კწლიმე ჩურეცი.

როსტომენ ფინე:

- აჭა მედინ!

აჟდაჰან ჩევეკი სა ფოფ იზი ბიღახუნ. ჩურეცი როსტომა ლაჭკანე. როსტომენ შოტად ბულა ჩექი ბონესერი. აჟდაჰად ბულ ტეკერფი, თაცი ქურანე ბაქტი.

სამალ ოშა დოლღაშხოდ ჰარი ჩერტუნ. შუმ ქანდტუნუნ ოშა როსტომენ ნაღლეგი იზი ბელ ჰარი აშურხო. დოლღაშხონ ფიტუნ ბეში ბელალ ჰაქეთარ აშე ჰარე, ამა ოტეხუნ თედან ფე.

როსტომენ ფინე თაღენ, ბელენ აჟდაჰად ბულ ბაქტი ქურე ბომ ჰიკაბუ. თაცი ბეტუნლი ქურ გელე ბანლადე. ჰიკალ აკთენესა. ფიტუნ ექინან სა ბაღენ. უწინაწოდბიყალა ქანდტუნენ ლაჭკი ბატუნლი ქურა. ბაღალა კინან შოტინ წინწინეფი: «ად ბოხკი, ად ჩევეკანან ზა». ჰატესაატ ზაფი ჩევეტუნეკი. ოშა ჟომოკოჟინატუნ ბადი. შოტინალ წინწინეფი «ბოხკი». შოტოალ ჩევეტუნეკი. ოშა ხეყუჩაკალე ბაცი. შონოალ თენე ბაქი ბადეს. მანელი როსტომ.

როსტომენ ფინე:

- ჰეყარა წინწინეკადიზ, წირიტკადიზ ზა ალაძაბანან. სურეკბანან ქანდტუნ ლაფ ქურე ოშეღ წირი.

დოლღაშხონ ჰატეთარალ ბიტუნ. ჰეყარა როსტომენ წინწინეფი, ჰარადეფი თეტუნ ალაბი შოტო.

როსტომ პანეპი ქურე ოშეღ. ბენელი ტიდა სა ზიდოღინ დარვაზანებუ. შოტინ ტე დარვაზინა ხანწი ბანეცი ბონა. პურუმ ბენელი დარვაზანებუ. შოტოალ ხანწინეფი. მეთარლუღენ, სუნად ბაჭანეხუნ ვუნლ დარვაზანე ხანწი. ლაფ ბონანე ბაცი. ბენელი ტიდა სა ხუდარე არცე, იზი კანკანწელალ სა დევე ბასკე. ხუდარენ ფინე:

- ად ღარ, მიდა ჰეტადნაკენ ჰარე? დევენ ჰადხერი ვა უქალე. დევე მულურებაქი. ადე ბიცი, ფინე:

- ამდარენე ადესა. გელე ვახტე ამდარი დეყ თეზ ქედე. როსტომენ ტე დევე ბულა ჩექი ბონესერი. ხუდარან ჩარკესელი შოტად ქიდეხუნ. ხუდარენ ფინე:

- ჰუნ ზადნაკ მე შაჰატლულა ბინუ, ღირისტბაქა! ამა ტე აშ სა დეველ ბუნე. ბეზი ხუნჩიმუხ შოტად ქიდელე. შოტოლოალ ჩარკესტა.

როსტომ თანეცი ტე აშ. პურუმ დარვაზინა ხანწი ბანეცი. ტე დეველ ბანწი ბესეგი. მეთარლუღენ, სიბ ხუდარ დევე ქიდეხუნ ჩარკესელი. ახერ, შონო ლაფ ბონანე ბაცი. ბენელი სა ოსტაჰარ დარვაზინ ბონა ნუაკეცი,

სა შავატ ხუდარე არცე. იზი კანკანპელალ სა მადინ ღევე ბასკე. როსტომენ სა ზორინ დარვაზინა ხანაფი ბანეცი ბონა. ბენეღი აჟდაჰად ბულ ტეკერფი ღევე ტონღლე ჰარე. როსტომენ აჟდაჰად ბულა თურინ პეტეტი. ომა თაცი მადინ ღეველ ბესეტი. ფინე: «ხიბ ხუდარ ბენი დოლდამხონაკ, მე შავატ ხუდარალ ზანაკ».

როსტომენ ხუდარმლო თანეშერი ქანღური ტონღლ. ხიბ ხუდარ სოლო-სოლო ღაჭფი ჩევეკესელი ალა. მანელი იჩყა შავატ ხუდარ. როსტომენ ფინე:

- გვან ზახუნ ბეშე ჰუნ ლლანე, ომა ზუ ვი ბაჭანესუნ. ყინები ქი, სიფტან იჩ ლლადინ ომა ხუდარ თენე ლლო. ხუდარენ ფინე:

- თან, სიფტან გვან ჰუნ ლლანე.

შოტინალ ყინები ქი, როსტომი დოლდამხონ აკი ქი, გელე შავატ ხუდარე, როსტომა ნულაჩეკატუნ. ახერ, როსტომენ ხუდარ ფინე:

- ჰუნ ნულადინ, ზუ ლლალა თეზუ.

ხუდარენ იზი ჯუნესუნ ჰან ყანამ ჩევეკი თანელი როსტომა. ფინე:

- ჰანს ზუ ლლალზუ. ავარ ვი დოლდამხონ ვა ნულაჩეკატუნ, მე ყანამხო დულა სუნსუნა. ელლე სა მაწი ელელ, სა მადინ ველ. ელელი ლოხოლ არცადინ, შოტინ ვა თამალე აღინ ღუნდანე. ველე ლოხოლ არცადინ, თამალე ვა ოყინ ღუნდანე.

ხუდარ ლანეცი ალა. როსტომი დოლდამხონ შოტო აკი ჰაყტუნცი. ქანღურალ ენე ბოთეტუნსერი როსტომენაკ. ჩურტუნცი ტე შავატ ხუდარ იჩოლონაკ მანდანე.

როსტომენ ბენეღი იჩუ თეტუნ ლაჩეკესა. შოტად გელე აჯოლონე ბიყი. ჭოოყა ბინეთი ოჭალა. ხიბ ღი ჰატეთარ ბითინე ბაქი. ბირან, ხუდარენ თადი ყანამხო იზი ევეხე ბაქტი. ჩევეკი შოტოლო სუნსუნა ღუნელი. ჰარე სა მაწი ელელ, სა მადინ ველ. როსტომენ ჩურეცი ელელი ლოხოლ არცანე, ამა ველ ჰარი თურინ ყათე ბანეცი. ჰეყარა შოტინ ჩურეცი ელელი ლოხოლ არცანე, თენე ბაქი. ახერ, ველე ლოხოლე არცი. ველენ შოტო თანეშერი ოყინ ღუნდანე. თაშერი სა ქარუნ კოდა ცივეკი.

როსტომ ხენეზა ბაქენედ. შოტინ ქარუნახუნ ხენე ჩურეცი. ქარუნენ თაცი ენეჩერი ლანარ ხე. როსტომენ ფინე:

- შაკატ ხე თადა ზა!

ქარუნენ ფინე:

- შაკატ ხე თედახბუ. ბეში ორადინა სა ღიზიკებუ. შოტინ თენე ბარე დახ ხე ენსუტა. გვან ღინენ სუნტინ ფეშკანთ თამანე შოტადანაკ ქი, ომა ხე ენსუტა ბარკანე. ღე ფადღალი ხუდარი ნუვადე.

როსტომენ ფინე:

- ტე ორადინ მადა, აკესტა ზა.

ქარუნენ თაშერი აკესელი ორადინა. როსტომ არეცი ორადინი ბელ. დაყე ბელსად ღიზიკე ჰევეს ჩეღალე. სა ჰორენ ფადღალი ხუდარალ ჰარე. იზი ქიდეღალ სა ტალიკ სუპ. როსტომ გელე ბუსანედ. სუპა აკი ჩურეცი ფადღალი ხუდარახუნ. ხუდარენ ფინე:

- მე სუპ ღიზიკენაკე. ჰანს შოტინ ჩერი უქალე, ომალ ზა ხე თადალე. სუპა ვა თადაიდზ, ხე მადინ თამალზუ?

როსტომენ ფინე:

- ქონო ვი ბორჯ თენე. ჰუნ სუპა ზა თადა, ომა ზუ ავაზუ ჰიკან ბესუნე ლაზუმ.

ხუდარენ თანელი სუპა როსტომა. შოტინ ქანდე, ომა პურუმ თაცი ორადინი ბელ არეცი.

სა ჰორენ ღიზიკე ჩერი. როსტომენ ტე ღიზიკე კაწვი ცინეფი. ორადინი ხე ღირისტ ჰიდალებაქი. ფადღალი ხუდარენ იზი ქულა ტე ხენე ბომ ჩანფტი როსტომი ბაჭანე ღუნელი. ომა ჩერი თანეცი კოდა.

ფაღჩაღენ ინებაქი დიზიკა ბესბეტუნ, ბუთუშმ რლქინ ჯამაჰათა კალეფი. ჩურეცი ავაბაქანე შუა ტე დიზიკა ბესბი ღარღადინ. ფაღჩაღი ხუდარენ ბენენლი გირეცი ხალხე ლოხოლ, ამა ბანღათენები როსტომა. ფინე:

- ტე ღარ სა ქარუნ კოღანე.

ფაღჩაღი ამღარხონ თაცი ეტუნჩერი როსტომა.

ხუდარენ ფინე:

- შონო ჰამონონე.

ფაღჩაღენ ფინე:

- ჰეტინენ ჩალხი?

ხუდარენ აკესელი როსტომი ბაჭანე პიდე ლქანე მანდე. ტეკვანდ ფაღჩაღენ ფინე როსტომა:

- ღარღადინ, ჰიკა ჩურუნსა ბოზუ ვადნაკ.

- ზუ ვახუნ ჰიკალ თეზ ჩურესა. ზა აღინ ღუნღანე დაყაბა.

- ჰაქე ვშლან ზუ ბეს თეზ ბაქო, ამა ვა სა დაყ აკესე ზღო.

ჩანღანდე სა ყუშე ბაქსა. შოტად ბალოლო სა დიზიკენ ჰანძიშჰ ჰარი უნექსა. ჰუნ თაცი ტე დიზიკა ბესბადინ, ბანექო ტე ყუშენ ვა თაშანე აღინ ღუნღანე.

როსტომ თანეცი ყუმ ბაქალა ჩანღანდე. შოტინ დიზიკა ბანღაბი ბესები. ამა გელენე მანდაკბაქედ. ბითი ბასეკი. ტე არანე ყუმ ფურფი ჰარე. ყუშენ როსტომა აკი ფიქირები ქი, იზი ბალოლო უქალო შონონე. ჩურეცი შოტო ბესბანე. ამა ყუშე ბალოლონ ფიტუნ:

- ქოტო გაღმადა, დას უქალო დიზიკედ. ქე ღარენე ჰარი ბესბე შოტო. ყუშენ მოტო ავაბაქი თანეცი როსტომი ტონღონღ. თაცი იზი ყანღანღო ფასელი შოტად ლოხოლ. შოტადნაკ ხოჯინებსად. როსტომ მულურებაქი. ჯუფი ჰადეზერი. ყუშენ ფინე:

- მაყიზა ზახუნ. ჰიკა ჩურუნსა უფა, ზუ ვი ყულღულაზუ!

- ზა აღინ ღუნღანე თაშა.

- ჰუნ ზახუნ გელე ქოჯ ვშენ ჩურესა. აგარ ზუ ჯადილ ბაქიზუდ ოხარინედ ქონო ზადნაკ, ჰანღს ყოჯაზუ. ამა ჰიკანბო, ჰუნ ქალა შაჰატლულ ბენუ ზადნაკ, ზუალ გარან ვი თავაყინა ბაზ. თაქი, ფაღჩაღახუნ ვუნღ ფუთ დეყ, ვუნღ ფუთ ხე ეჩა.

როსტომენ თაცი ფაღჩაღახუნ ენეჩერი ვუნღ ფუთ დეყ, ვუნღ ფუთ ხე. ყუშენ ხენალ, დეყალ ენენღი, როსტომალ იზი ბაჭანე არცევეკი. ფინე:

- ჰანღს ზუ ფურკალზუ. ჰარ ღემიშ ზუ სანბატან, სა ფუთ ხე, სა ფუთ დეყ ბეზი ჟომო ბოსა.

ჰეთარ ყუშენ ფენედ, ჰატეთარ ბესანედ როსტომენ. ჰარ ღემიშ სანბატან ყუშენ, როსტომენ შოტად ჟომო სა ფუთ ხე, სა ფუთ დეყ ბონესტად. პაპალა ვანდინე, ახერგმჯი ფუთ დეყა ბოსატან დეყ თარაფი ბინეთი. როსტომენ იზი თურინ დეყახუნ ბოტი თანელი. ყუშენ ამა ავანებაქი. ამღარი დეყ მუჭანე. ტე დეყა იზი მუზე ყათე ენეფი.

ჰარი პატუნპი აღინ ღუნღანე. ყუშენ ცივეკი როსტომა. ციღალა კინა შონო ბინეთი ოჭალა.

ყუშენ ფინე:

- ვა ეჩერიო ზუზუ, მანდაკბაქიდო ჰუნ.

როსტომენ ფინე:

- ვადნაკ დეყ ქამ ბაქატან, ბეზი თურინ დეყახუნეზ ბოტი თადე.

ყუშენ ჩევეკი იზი მუზე ყათეზუნ დეყა, როსტომი თურელ ლანყტი ქანღანენ შარეფი. შოტად თურ ჰატედა ყოლადებაქი. ომა ჩევეკი პან ყანღანე თადი. ფინე:

- ჰეკვან ჰუნ ტარ ღინა ბაქტადინ, მე ყანღანხო სუნსუნა ღულა. ზუ ქომანდ ვადნაკ ჰანზირზუ.

ტიდინ ჩერი როსტომ თანეცი დოღღაშხოდ ტონღონღ. დოღღაშხონ აკი როსტომა ჰაყტუნცი. გელე ოტტუნბი.

თაცი შოტად თურმლოდ ოყა ბითი ხოიდშეტუნბი:

- მონო სა ვშე ბედან, ბალიშლადინშა დას!

როსტომენ ფინე:

- შაკატ! ბაქიდო, ჩოვაქენე.

ომა როსტომენ ჰანეცი შავატ ხუდარს იჩედნაკ ჩუჰუნ. ტე ხიბ დოლდაშენალ, ჰარ სუნტინ სა ხუდარს. შოტოლონ მასლაჰათუნბი ქი, ჰარ სოლო ჯრდბაქი თალალე სა რლქინს. ბიჰ დოლდაშენალ სუნსუნა სა ბოლოჭალტუნ თადი. ჰევას ქი, ტე დოლდაშენალ სოლო ტარ ღინა ბაქტალე, შოტად ბოლოჭალი ფულ მანდინბაქალე. ტევედშ შოროს ქრმდშ ედეს ბატუნქო სუნადნაკ. ღირისტოლონ მანდა ბი, ჰარ სოლო სა ჭო თატუნცი.

როსტომ იზი ჩულოხუნ თანეცი სა ფადრალლუდა. თაცი ბენელი ტიდა სა შაკატ კოჟებუ. შოტინ ტიდანინ ამდარხოხუნ ხავარე ჰაცი:

- მე კოჟ შია?

ფიტუნ:

- ქონო დევე კოჟე.

როსტომ თაცი ბანეცი ტე კოდა. დევა ბანდა ბესები. დევე ჩუჰუნხალ ბუნედ. როსტომენ შოტოალ ჰანეცი. ბანეცი შოტად პა ჩუჰუნ. შოროს ტე კოდა მანტუნდი.

ტიდანინ ფადრალი ფულ გელე ვახტეხუნ დევე ჩულოდ ლოხოლე, ამა ყინდუნენ ჰიკალ ბეს თენე ბაქსად. შოტინ ინებაქი როსტომენ დევა ბესბენე, ჩურეცი შოტად ქიდუნენ სა ძანდენ ჰაციანე ჩულო.

სა ღი ტე ფადრალი ტონლოლ სა ქარუნენ ჰარი. შოტინ ფადრალა ფინე:

- ზუ ტე ჩულო მიდა ეხრო. ამა ჰუნ ტეტარ სა სანდულ სერბესტა ქი, შოტად ბომ არცი იზი აჩარა ჟურულატან, შონო ჰატესაატ ფურფი ელანე ვი მშჰალე. დაცაბა ტე სანდულა როსტომი განუ.

ფადრალენ ფინე:

- ზუ ვი უკალა სანდულახუნ სერბესეზლო. აგარ ჰუნ ტე ჩულო ერეს ბაქაიდნ მიდა, ზუ ვა გელე ყეზელ თადალზუ.

ქარნუ თაცი არეცი როსტომი დარვაზინ ბეშა. როსტომ ონანლახუნ ელატან, ფინე:

- ზუ ბუსა ბისაზუ. ზა სა თაფან შოუმალ ყულლულღი ბიყა.

როსტომენ ფინე:

- ვახუნ ჰიკალ თეზ ჩურესა. ქარხა ბეზი კოდა.

სა ჰემა ვდშ ჩოვანეცი, ტე ქარნუ პამჯი ჩულოხუნ იშანებაქი. სა ქარამ ქარუნენ შოტოხუნ ხავარე ჰაცი:

- ვი იშყარი ზორ ჰეტუსტა?

ჩულონ ფინე:

- თეზ ავა.

ქარუნენ ფინე:

- ჰუნ ჰეტარ ჩუჰუნუნუ ქი, ვი იშყარი სირა თენ ავა. ჩულონ თაცი როსტომახუნ ხავარე ჰაცი:

- ვი ზორ ჰეტუსტა?

როსტომენ ფესუნ ჩურთენესად, ამა ჩულონ გელე ხოდიშბიტუნუნ ომა ფინე:

- ბეზი ზორ ბეზი ბოლოჭალასტანე. აგარ მე ბოლოჭალა ჩიეკვადტუნ, ზუ პური კინანზ ბაქო. თურელალ ჰადზეს თეზ ბაქო. პაყო ღი ტეტარ მანდაიდზ ბიდალზუ.

ქარუნენ შოტოლოდ ეხლშთნ ჩააკინ უმუნენ ლახი.

სა ღი როსტომ განუ ბასკენედ. ქარნუ დავამ-დავამ იშანებაქი. როსტომი კანინან ჩანინ ლადი ბოლოჭალა ჩიევეკი. თაშერი ჰოგუნა ბონესერი. როსტომ ბანეცი პური კინან.

ომა ქარნუ თანეცი კოდა. პაშვი ჩულო ფინე:

- ჰე შაჰატ ჰავანე ლე. თაღენ, განუ თარაკენ!

შორის თატუნცი ღუზ ტე სანდულ ბაქალა გალა. სანდული ტონლონუნ ჩოგაქატან ქარნუ თაცი იზი ბომ არეცი. ჩულოალ კალეფი ქი, მიდა არცა, ბელა ჰეთარ შაჰატე, მოტო შინა სერბე. ჩუჰუნ თაცი არცალა კინა, ქარნუნენ აჩარა ჩურუნელი. სანდულ ფურფი თანეცი ფაღალი მანკლე.

დოლდამსოდ ბოლოჭალინ ფულურუს მანინებაქსა. ავატუნბაქსა შოტოლონ ქი, როსტომ მანინ ლინანე ბაქტე. შოტოლონ ჰარი ბანტუნბი როსტომა. ბეტუნდი შონო პური კინა ბითენე. ქიდელალ ზორე ბოლოჭალ ბუთენე. ვანტუნცი, ვანტუნცი ბოლოჭალა, თეტუნ ბანაზი. ომა ხეყურაკალენ ჰოვუზა ბაცი ხენა წუმეფი. ბოლოჭალ ჰოვუზი თუმეხუნ ბანდეცი. ეჩერი როსტომი ქიდელ ლავტუნკი. როსტომ ჰადეხერი. შოტინ იზი დოლდამსო აკი გელე მუკეზაქი. ფინე:

- გელეზ ბასკე ზუ.

დოლდამსონ ფიტუნ:

- ჰუნ ბასკითენუდ, ჰუნ პურინუდ.

დოლდამსონ ბუთუმან ეხლანტუნბი.

როსტომ ჰადხერი თანეცი კოდა. ბენელი ტიდა თაქ სა ჩუჰუნე. ბეხე ბაქტი ქი, ქარნუნენ ბამყი თამერენე პაშვი ჩულო ფაღალი მანკლე.

ბიპ დოლდამ საგალა ექა ლაცი, თაცი ფაღალალ, შოტად ყომუნალ კაწტუნფი. ჩულოალ ეტუნჩერი ვადი კოდა. ომა შაჰატ ქრატუნბი. საგალა მუჭაა ქარტუნბი.

ბელხუნ ბინეთი ნიბ ეშა. სოლო ზადნაკ, სოლო ნაღელ უკალტადნაკ, სოლოალ უმუნლანალტადნაკ.

თარალ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ფაღალ. შოტადალ ბუნედა სა ჩუჰუნ. სა ღი ფაღალენ ჩულო ფინე:

- კოჟ იშყარინე ბაქო, ვავუნ ჩულოდ!

ჩულონ ვადი ფინე:

- ქონო ჰეთარე ბაქსა? კანმიშა ვავუნ იშყარინე ბაქე, კოჟ ჩულოდ.

ფაღალენ ფინე:

- პოდ ჰეთარე ბაქსა ქი, ზანკმან-ზაკალ იშყარ ვავუნა ბაქანე.

ჩულონ იზი უკალტუნე ბი, იშყარენ იზი უკალტუ. ახერ, სა ღი სუნა ბაქტუნდი შორის. ფაღალი აჯოლონ ბინეცი, ბურმიშები იზი ამდარხო:

- თამანან, ჩულო ბესბი ბოსანან!

ფაღალი ამდარხონ ჩულო ბიცი თატუნშერი. ამა გოროს ჰარი ბესთეტუნბსა. ჩუჰუნალ გელე სა შაჰატ უკალა ამდარედა. თამერი შოტო თარტუნბი. ფიტუნ:

- მედინ მადა ჩურუნსა თაქი, აჯესბა ვა. ამა ფაღალი ფიდეს აკმაექი. სა თორად ყვზღალალ თატუნდი ჩულო, ჩაერი თანეცი შონო.

გელენე თაცი, მალე თაცი, სა ადიხენე ბაცი. ტე ადიხე სა ქარნუ, შოტადალ სა თარალ ღარებუდ. ჩუჰუნ ღუზ შოტოლოდ კოდანე თაცი. თაცი ქარნუნა ფინე:

- ად ნანა, ზა მე ბიძასინ ყონაღბა!

ქარნუნენ ფინე:

- ბეხი სა თარალ ღარზახბუ, კოდალ ჰიკალ თეზახბუ. ვა ჰეთარ ყონაღბაზ?

სერინედა, ტე ღარენ სა აშლან იზი ქულა ღუთენელსად. სა კატ ხე უნლედნაკალ თარალედა. ახერ, ფაღალი ჩულო

ყონაღტუნბი. შონო ტიდა ბოხო ვაღ მანელი.

სა ღი ჩუღონ უნჯ ეშა ჰაყი, ეჩერი კოჟინ ჰარრამჷ უნჯ გალა ტაკეფი. სა ეშა ჭომოდ ბეშეი ლახი ქი, ტე თარაღენ ეშა აკი ჩოშ ჩელანე. სუნტუ ლანეხი სამალ ჭომოხუნ ანილ. სუნტუალ ლაფ ანილ გაღანე ლახი ქი, თარალ სამალალ ანილ ჩელანე. სუნტუ ტაღად, სუნტუ მაღად, ტიდა-მიდა ეშურხო ლახი ჩუღონ შოტო ჩევეკი ვავუნა.

სა ღი ჩუღონ ტე თარალ ღარა ფინე:

- ვადნაკ ზუ ხუპეზ ბოხო. ჰუნ თაქ ზადნაკ სა შად ეჩა.

თარაღენ ფინე:

- სა შადალ ზა შინა აშბესტო?

ჩუღონ ფინე:

- ჰუნ მეთარ ფესუნ თაქი: «სა შადალ აშბესტალ, სა შადალ აშბესტალ». ბანეკო ვა სა გალა აშბესტატუნ.

თანეცი თარალ შაჰარე. შოტინ ჩუღონ ზომბი კინა ბინე. ტე ადითმოლო უკა თარანნე. შოტო ტიდა მადა უკადინ აშბესტუნდი. იჩუ თანგაღ თატუნდი. შოტინ სა შადახუნ აღუხ ეხთენესტად. ბიდასინ თანგინა ეჩერი ჩუღო თანელი.

აღჩინ დარი ჩუღონ თარალა ჰა შადენაკე დაყაბი. ფინე:

- ჰურუმ ვა ხუპ თადალზუ, სამალალ გელე.

საღ თანეცი თარალ შაჰარე. ჩუღონ ზომბი კინა ბინე. შოტო აშბესტუნდი, თატუნდი ჰა შად. ჰაყი ჰარე კოდა. ჩუღონ ეჩერი ლანეხი შოტად ბეშა ხუპ. ახერ, თანეცი თარალ სა აბასინალ აშბას. აბასინალ ენეჩერი კოდა. ჩუღონ ჰურუმ შაჰატ თარალა უქესელი ჩადინახ ხუპახუნ.

სა ღი ჩუღონ თარალა ჰურუმ დაყანები. ჰამალ ზომბი მე ადითმოლო: «სა უსენ აშბესტალ, სა უსენ აშბესტალ». ჩუღონ ფინე თაქი, აშბა სა უსენ, ოშა ვადბაქა, ექი. ბელანუ ვა ჰეთარ დოდღათ ქოქტალე.

თარალ თანეცი შაჰარე. ჩუღონ ზომბი კინა ბინე. ტიდა-მიდა უკა თარანნე: «სა უსენ აშბესტალ, სა უსენ აშბესტალ». შოტო სა ქარუნენ ბინეყი გადლოლა. ტიდა თარალ ღარენ ეღენ ბუე გავალხო დირისტ-დირისტ აღანები. შოტად აშბასუნ ბუთუბტად ვოშელე ჰარი. ტეღინ ოშა ჰადხერი დაყტუნ ჩერი შოროხ. შოტოლოდ ბუშურუნალ ბუნე. დაყა ბუშურუნ ხენეზატუნ ბაქი, ამა ხე თადალა ლეკერ ბუთენე იჩოლო. თარალ თანეცი ლეკერ ვავესა. თარანეფი, ჰურუნეფი ტე ფედარხო, ბენელი ტიდა ჰა დევებუ. აკესა ტე გა დევე ფადღადლე. დევეურხო ბომ სა შავატ, ბელახუნ ბარაბარ ხუდარებუ. მე ხუდარი ფულ ბინეთი თარალ ღარე ლოხოლ. ხუდარენ ჩაჰკინ ღარა ფინე:

- ჰუნ მადან ჰარე! ვა ბესბალტუნ მიდა. ოშა ჩევეკი თანელი ღარა სა ხანჩალ.

ღარენ ხანჩალა ეხტი, თაცი კაწეფი დევეურხო. ხუდარ ბანეკი ბენგინა. ოშა ხუდარენ თანელი თარალ ღარა სა ალამ – დუნდანე ნუბაქალა შედ. მე ალამა ეხტი თარაღენ ფადღალი ჩუღოდნაკე დაყაბი. ფადღალი ჩუღონ ბენელი ქი, ალამ დიმ ბრილიდანთე, თაშერი შოტო ბრილიდანთი თოდენ თოდელი. ტე თანგინენალ ქაქალა კოჟურუნე ბიყი, ბინოხე ბიყი. ზერევეკი ჰარსა შედ-შუდენ. ჰამალ შოტინ ტე თარალ ღარე დაყანე ბელსად. ღარ ჰაღან ქი ეთენესა, ამა ჰურუმ შოტინ ჩუღოდნაკ ჰა ალამე დაყაბი. იჩ ტე ხუდარი ტოლოლ მანელი.

სა უსენ ჩოგანეკი. თარალ ღარენ ხუდარ ფინე:

- ზა დაყაბიტინ ფენე სა უსენახუნ გელე მაჩურფა. თარალ ვადბაქი თანეცი კოდა.

ჰარი ჰანეკი კოდა. ბენელი იხი კოჟ-მეს ბუთენე. ვავეცი, ვავეცი, ამა იხი კოჟა ბანაბეს თენე ბაქი. იხი გალა ბენელი ალოდალოდ კოჟურუნ, ბინოხე ჩურფე. შოტოლო აკი ჰაყეცი. ტე არანე ფადღალი ჩუჰუნ ჰარი ჩერე. ფინე:

- თაქი, ეჩა მიდა ტე ხუდარ. ბაქეყან მიდა ბინ.

თარალ ღარენ თაცი ენეჩერი ხუდარ. ჰანეყი შოტო იჩენაკ ჩუჰუნ. ტიდა სა შაჰატ ლამაკოდე ჩოგაქი.

ის მანდი ფაღალ. შოტოსუნ ჩაპკინ ტიტერი ჩულონ ტე ნუვენაქალა აშურხო ბინე, ომა თაცი ფაღალა ყედრაზ ამდარი ჟომოსუნ ხავარბი ყონადე კალფი.

ფაღალ ჰარე. ბენელი ჩულო ქარხალა გა იზი ფაღალდულასუნ გელე აღუხე. თენე ავად ჰაღლ შონო ში განურუხედ, ში დოდლთედ. ფაღალენ ვაზირხო ფინე:

- მოტო ჰაზირბიო შუა? ჰარეყან, სა აკაზ.

ჩუჰუხ ლაკლაკეცი: ყეზღლინ ბოლოჭალხო კაშამოლო ლავეკი, უშულო სფრეღანხო სურეკები, იზი ბელ ყეზღლინყა გუმუშინ კატარა ლანეხი, იზი ჭოდა ჯინჯიკენ ბუტეკი, თურელალ მასპურინ თურუნყავე ლაფი. ომა ქიდელ სა სინი ბიყი, იზი ლოხოლალ სა ალაშ ლახი ჩერე. თაცი იშყარა ფინე:

- მე განურხო კონჯაუხ ზუზუ! იზი ჭოდეზუნ ალაბი ჯინჯიკა აკესელი იჩუ.

ფაღალ ჰაყეცი მანდი. შოტად ჟომო აშედ. ჰაყეცი სა ჰემა ვახტ, ფულმოლო ცინაშფი განურუნ გალთენეფი. ჩულონ თარალ ღარა კალფი აკესელი:

- ჰამე ღარ სა თარალ ღარე. ბელა, მოტო მადაზ პაპეზხე. ის ვენბაქსა ქი, ვავუნ იშყარინე ბაქო, კოჟ ჩულო!

ჩულონ სინინ ლოხოლ ბენი ფინე: «ალაშ დოფა, ცარექი». ალაშ დოფი ცარეცი. სა ქალა ფაღალდულანე ჩურეცი. ჩულონ თამერი ტიდა თარალ ღარა ფაღალე არცეკვი. იზი იშყარალ მეთარლულენ ოტბესელი. ფინე, ენე ჰიკან ბაქენე, ჩოვაქენე. თაღენ დანალ ბეში ფაღალდულა.

შოტოსუნ ომა ფაღალენ ავანებაქი – ვავუნ იშყარინე, კოჟ ჩულო.

ბინე ჩურესუნ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ყოჟა იშყარე ბაქე. შოტად ვულ ღარ, სა ბინებუდ. სა თაშნ უსენინ ღინა ბუნჯაჟუხ ჰარე ტე იშყარი კოდა.

ბუნჯაჟოლონ შოტოსუნ ხავარე ჰაყი:

- ზახუნ ჰიკან ჩურესა?

ყოჟა იშყარენ გელე ფიქირბიტუნუნ ომა ფინე:

- ბუნჯაჟუხ, ღარმუნ ბუნჯან, ბინალ ბუნჯან. ამა შოუმედნაკ სამალ ქორულეზ აკსა. ამდარა სიფტა შოუმე ლაზუმ.

ბეზი მე ულ არუმენ ბუდბა, ვახუნ ყედრაზ ჰიკალ თეზ ჩურესა.

ომა ბუნჯაჟოლონ ქალა ღარანე ფი:

- პოდ ჰუნ ჰიკან ჩურესა?

- ბუნჯაჟუხ, ზა ტეთარ სა ექ თადა ქი, შუკალი შოტოსუნ მაყან ბაქი.

ტე სოლო ვიჩიმოლონალ ჰარ სუნტინ სა შედტუნ ჩურეცი. ახერ, ნუვად პანეპი ბინა.

ბუნჯაჟოლონ ფინე:

- ად ბინ, პოდ ვი ჩურესუნ ჰიკან?

ბინენ ყინა-ყინეცი ფინე:

- ბუნჯაჟუხ, ჰუნ ბეში კოდა სერლულ თადა. ტეგვად, ყადინბანალ, სევიჩიმოლონალ ჩურეციდოროზ ბუთუქმ ბაქალე. ავარ კოდა სერლულ ნუბაქადინ, ჰუნ მას ჰიკან თადადინალ, შოტოსუნ ხედირ თენე ბაქალ.

ბინე ჩურესუნ ბუნჯაჟოლოდალ, ყადინბადალ, სევიჩიმოლოდალ გელე ვოშელე ჰარი.

ბახინ ეშა

ბაქენე, თენე ბაქე, სა იშყარე ბაქე. შოტად ბახინა ქალა სა ეშინახოღებუდ. ჰარ უსენ ტე ხოდენ შაპატ ქაქალა ეშე ჩედედ. გელეალ მუჭა ეშედე.

სა უსენალ ეშნახოდენ შაკატ ჩენენფი. ხოდინ თადურუნ ბასეკსად, ტემა ეშენ ბუდედ.

სა ღი იმყარ თანეცი ბახინა ეშა ჰანყსა. ჰარი ბენელი ეშურუნ ოყა ბარენე, საზალხოლ ხოდახუნ ჭუჭუდეცენე. უშე ღევენ ეშა ქანი თაცენე.

იმყარი ხიბ ღარებუდ. კოდა ჰარი შოტინ იზი ქალა ღარა კალფი ფინე:

- უშე ღევენ ბახინახუნ ეშურხო ქანი, ციფი თაცენე. მე უშე ჰუნ თაქი, ხოდინ ოყა არცა. ღევ ელატან ღოფტა, ბესბა შოტო.

ქალა ღარ თანეცი ბახინა. ეშნახოდინ ოყა არეცი. დაყე ბელსად ჰევას ღევ ელაღედ. ბადინე ბაქალა კინა ღარე ნეპენ ბინეცი. ფორთთენები, ნეპახეცი. უშე ღევენ ჰარი ეშა ქანი თანეცი.

სავადნა ბავან ჰარი ბენელი ღევენ ეშა ქედენე. კოდა ჰარი ბილინ ღარანე კალფი. ფინე:

- მე უშე ჰუნ თალაღნუ ღევა ბიყსა!

ბილინ ღარალ თაცი ეშნახოდინ ოყა არეცი. ჰეყარა შოტინ ენეფი იზი ნეპა, თენე ბაქი მუღურ იჩუ ექეს. არცი გალა ნეპახეცი. ღევენ ჰარი ბენელი ნეპახე შონო, ეშა ქანი თანეცი.

სავადნა ბავან ჰარი ბენელი ღევენ ეშა პურუმ ქედენე. კოდა ჰარი ფინე: «მე უშე გვან ზუ თალაზ». მიწიკ ღარენ ინებაქი, ფინე:

- ბავა, ბართა ზუ თალაზ მე უშე!

ბავან ფინე:

- ვი ქალა ვინიმოდონ ჰიკალ ბეს თეტუნ ბაქე. ჰუნ ჰიკა ბალნუ?

- ზუ ავაზუ ჰიკა ბესუნე ლაზუმ. ბართა თალაზ!

მიწიკ ღარალ თანეცი ბახინა. ჰატე ხოდინ ოყა არეცი. შოტინ მენა ენტი იზი კანინ ბელხუნ ბონეტი. ოშა დარინ ლოხოლ სამალ ელე ციფი. ტე დარინ ზინინენ ბართენედე შოტო ნეპახესა.

ღევ ელატან ღარენ იზი ფულმოდო ყინეფი. იჩუ ბასკი კინანე აკესტი. ღევენ შორ ბენელი შონო ნეპახე, ლანეცი ხოდალ. ღევ ლალა კინა, ღარენ ღოფტი ალახუნ ოყა სანექი შოტო.

სავადნა ბავან ჰარი ბენელი ოყა სა ქალა ღევ ბითენე.

ქალნაყა ჩუქუდი

სა ქარნუ ჩულოდ ბოდახუნ გელე მიწიკ სა ნანენებუდ. ტილინ კანინახუნ მალმულ ქალანე ბაქოდ. შოტად წი ჩუქუდინედე.

ჩუქუდი ჰარ ღი ადლოლო გარბაქი შინანე თადსად. შოტოდონ შიტუნენედე. იჩინალ სამალ ანინ არცი თამაშანებსად.

სა ღი პურუმალ ჩუქუდი შინანე თაცედ. სამალ ადლოლო შინან თამაშანები, ოშალ შოტოდონ ფიტუნ:

- ჩანლადე თარანგი გირბსა თალადან.

მე ადითოდო იბაქატან ჩუქუდი მუჯებაქი. შოტინ ჰანლ სალ ჩანლად თენე აკედ. თარანგინ ჰეთარტუნ გირბსად თენე ავად. შოტადნაკალ ადლოლო ფინე:

- ზალ თამანან! ჩანლად აკსუნეზ ჩურესა. ჰამალ თარანგი გირბსუნ ზომბაქალზუ.

ადლუნ ირანი თეტუნ ბაქი. ფიტუნ:

- ჰუნ გელე მიწიკნუ, თამეს თედან ბაქო. დაყა ბაქალა ოჯახუნ ვა შინ ჩეეკალე? ოვე სენენ ვა თამადინ, ჩანლადე აჭადივას, ქალნად ჯოღაბა შინ თადალე?

ჩუქუდინენ უსუმ იჩუ პაქესები ქალნა. - ქალნა, ფინე, - ადლუნ ჩანლადეტუნ თადსა. ზა თამტუნ თეტუნ ჩურესა. ქალნა, შოტოდო უფა, ზა ბართი მაყატუნ თაცი.

ქალნან ადლოლო კალფი ფინე:

- ადლოუს, ჩუქუდინა ბართი მათაქინან. ვაზუნ თაშანან. ამა ოჯა ბადსა მბართანან. ახაფი ჩიეკანან. ზუალ ბუდკალ ბუდკალზუ. ვადბაქატან ექინან, ვაზ პატარ თადალზუ.

ადლოუს ქალნად ადითაზუნ თეტუნ ჩიერი. ჩუქუდინასუნ საგალა ბატუნდი დაყა. შოტო ახაფი ოჯასუნ ჩიეკტუნკი. თაცი პატუნპი ჩაღდადე. ბურტუნვი თარანგი გირბსა. გირბალტუ ბალ-ბალ ლატტუნფი. ჩუქუდი სამალ ადლოლოდ ფერვარე თარანეფი. ომაალ ხური-მური ჩიკურხო გირბი იჩენაკ სა შალაკე ღჭზბი.

ბერეზარა იშა ადლოლონ ბალურხო ეზტუნდი. კოდა თადსუნტუნ ჩურეცი. ჩუქუდი იზი შალაკი ლოხოლ არცენედ. შოტო ფიტუნ:

- ჰადზა, ვი შალაკა ახაფა, კოდადან თადსა.

ჩუქუდი იზი განუსუნ თენე გაღვი. ადლოლო ფინე:

- ზუ თურინ თალალა თეზუ. ქალნან ვაზ ფინე, ჩუქუდინა ახაფანან. ისა ზაალ, ბეზი თარანგინ ბალაალ ახაფანან, თალენ კოდა.

ადლოლონ ჰეყარა ფიტუნ, ჩუქუდინა დაყალ ეჩეს თეტუნ ბაქი. ჩუქუდინაალ, შოტად შალაკაალ ახატუნფი. ბატუნდი დაყა. ჰარი პატუნპი ოვე ჩოტა. ოვე ხე გელებაქენედ. ადლოლონ ჩუქუდინა ოყა ციკვი ფიტუნ:

- ჰუნ სა ჰორ მიდა ჩურეფა! დან ბეში შალაკხო ტე ჭოდე ჩოვაქესტენ. ვადბაქი ელენ, ვაალ ახაფი ჩიეკენ. ჩუქუდინენ თურმოლო სუნა ტაპკა ფინე:

- ზუ თაქ მიდა ჩურეკალა თეზუ. ჩურნანსა ზა ბართი თადანან? ზაალ, ბეზი შალაკაალ ახაფანან, საგალა ჩიელენ ტე ჭოდე. ადლოლონ ჩუქუდინა ახატუნფი. თარანგინ ბალე ლოხოლ არცევეტუნკი. შოტოსუნ საგალა ბატუნცი ხენა. ოვე ბიღეს პაპატან, ჩუქუდინ ფულმოლო ხენენ თანეშერი. ჩურწეცი ბინეთი ბუჟაფი თალალა ოვე ბომ.

ადლოუს ბატუნდი სუნა. ბურტუნვი კალფსა, ალა-ოყა ტისტა. ბალაბეს თეტუნ ბაქი. სა ხედლქ ოვე ჩოტუნუ არტუნცი. ჩუქუდინასუნ ხავარ თენე ჩიერი. უმულა ბოტუნტი. შალაკხო ახატუნფი. ჰარი ჩიერტუნ ადიხე. უსუმ იხოლო პაპესტუნბი ქალნა:

- ად ქალნა, ფიტუნ, ჩუქუდინა ოვე ხენენ თაშერენე. ჰეყარა ვავეცეადან, თედან ბალაბე.

ქალნან ფინე:

- ეფი უკან ხანაშაფანან. ჩუქუდინა ხენენ გელე ანილ თენე თაშერი ბაქო. ზა ბუდკალედნაკ ხე ლაზუმე. ჰანდსა თაზსა. ოვნუსუნ სა გამათ ხე ეჩალზუ. შოტოალ ვავეცი ბალაზხო.

ქალნან გამათა ეხელი. უსუმ კოდასუნ ჩიერი. ოვე ჩოტა პანეპი. ბურევი «ჩუქუდი ჰუდე!» უკა იზი ნავვ ვავესა. კალფსუნ ალანე თაცი, ოყანი ვადბაქი. სან თენე ჩიერი. ხენე ტე აშალ ჩიერი. ნავვ ბალაბეს თენე ბაქი. შოტინალ უმულა ბონეტი. გამათა ხენენ ბუდბი კოდანე ვადბაქი.

ხენა ბანეფი ბუდკალა. არცი ბურევი ბუდფსა. მონო ჰიკან? ქალნან ბუდფსუნენ ბუდკალი ბომტან სანე ჩიედსად: ბეშ ბუდკატან «ვად ბეზი ბულ», ვომ ბუდკატან «ვად ბეზი ბაჭან!» ადითმუხე უმულ ლაქსტად. ბუდფსუნა ეფატან სან ბოტებაქსად. ქალნან მე სანსუნ ჰიკალ ბეს თენე ბაქტი. შორ ბენელი იზი უმულონე სანსბსა. ბუდკალა ბუდფი ჩარეკი. სელაკა შადები. ბუდკალა ამწინები ქალა სა ლევეტინ ბომ. ქულა ჩაღლი ბურევი ნაყე ჭოდე ბაქალა ჩანდინან გირბსა. საალ ქიდე სა გუნდანე ჰარი. შოტო ნაყე ბომტან ჩიეკატან სანე ჩიერი:

- ვად, ჰე ბადინყუნე! ჰიკალ აკეს თენე ბაქსა.

ქალნა ჰაყეცი მანედი:

- ად ამან, მონო ჰე სანე იზბაქსა?

გუნდინ ბომტან პურუმ სანე ჩიერი:

- ქალნა, ზუზუ! უსუმბა, ბეზი ჭოდა-ხოჟინა ოწკა, თამიზბა.

ქალნან გუნდინან კუვან ხენენ ოწეკი, თამიზები. სერინასუნალ, ჩუქუდინედ. ბელსუნ ოშიელ ჩანდინან ბანაჟრეცი გუნდინ ბომ არცენედ. შოტო არცესელი თახტე ლოხოლ. ჩუქუდინენ თახტე ლოხოლ ზივ-ზივ ტუტუნენედ. სამალ გამეციტუნსუნ ომა ქალნან ხავარე ჰაყი:

- ჩუქუდი, საალ თაზრანგი გირბსედნაკ ჩაზლადე თანლო? ჩუქუდინენ ბულანე ჟიკპი:

- ქაღნა, ზუ საალ ჩაზლადე თაღალა თეზუ.

აღლოზ გირეცი ჰარტუნ. ჩუქუდინა აკი მუჯტუნბაქი. ქაღნან შოტოლო პატარე თადი. პატარა ქაღი ცარტუნცი.

ქაღნად ჩუქუდი მეთარ ჩუქუდინედ.

დესირ ფაღჩალ

სა ფაღჩალენ ყედრაზ სა ფაღჩალა ჭახპი, დესირე ეზტი. ენეჩერი შოტო იზი ოლქინა. იზი კოდა ენეტი. შოტად ფაღჩალლულა ზაქები.

ყა უსენახუნ ომა დესირ ფაღჩალენ ხოდიშეები ქი, ვაძან ბეზი ედეხე ბაქტე. ბართა, ბეზი ოლქინა თაღაზ, თარაფი ეღაზ.

ფაღჩალია სა ყოჟა, გელე ჰაყულლე მასლაჰათინებუდ. შოტინ ყულლულთენებსად ფაღჩალედნაკ. ამა ფაღჩალენ შოტო გელენე ჰორმძთბსად, შოტო დონლულა თანესტად.

ფაღჩალენ თაცი შოტოსუნ ხავარე ჰაყი:

- დესირ ფაღჩალენ ზა ხოდიშეებსა ქი, იჩუ თარბაზ იზი ოლქინა თარაფსა თაღანე. ჰუნ ჰეთარენ მასლაჰათბო? მასლაჰათინენ ფინე:

- მბართა თაღსა! ავარ ჩურუნსა ავაბაქსუნ შოტად ქიქირ ჰიკა თაქი, შოტად ოლქინაზუნ კულ ეჩესტა. ციფა ტე კულახუნ ეტი თარაკალა განუ. შონო იზი კულე ლოხოლ ბაქატან, იზი ჰარაქანხო ბაღალბადინ, ბარმათა თაღსა.

ფაღჩალენ ეჩესელი დესირ ფაღჩალი ოლქინაზუნ კულ. ციფესელი იჩოლო თარაკალა განუ.

სა ლი შოროს პალენ თარაფსატუნ თაცი. თატუნცი ტე კულ ციფი განუ. დესირ ფაღჩალენ თურა ჭახკალა კინა იზი კულე ლოხოლ, ბაღალბაქი. ბურევი ბულა თიქ ბიყსა, ოსტაჰარ-ოსტაჰარ ადითფსა. უნკო იზი ჟომოზუნ არუხე ბარსტად. ბურევი ფაღჩალა ჰრჯაბთბსა.

ფაღჩალენ მე აშლ აკი ქიქირები ქი, ავარ შოტინ მიდა იზი კულე ლოხოლ მეთარე ბესა, იზი ოლქინა თაღადინ ღავა ბურვალე. შოტადნაკალ თენე ბარე დესირ ფაღჩალა თაღანე იზი ოლქინა.

არულო ბელაჩი

სა იშყარი ადიხესუნ ანინლ ხური ერეყლულებუდ. ფადიზინ ლინურხო სუნტუსტა ტიდა თარაფსანე თაცედ. ბენელი ერეყლულა ქალა სა ეღელინ სურუნებუ. ჩობანა კალეფი იზი ტოლოლ. ფინე:

- მეთარ აშ თენე ბაქო, სურუნა უსუმბა ჩეეკა! ეღელხო საალ მე ფერვარე მაყატუნ აკეცი! ინბაქი!

ომინ ლი თაცი ბენელი სურუ პურუმ ერეყლულანე. პურუმალ ჩობანა იზი ადით ფინე. შოტინ ადითე თადი ქი, ენე სურუნა ერეყლულა აკალათენუ. ბეზი ადით ადითე.

სა ჰემა ლი ომა იშყარენ სურუნა პურუმ ერეყლული ბოშე აკი. სალ ჩობანი ფერვარე თენე თაცი. ბეხე ბაქტი ქი, ვარდ სა დაყ ქიქირბსუნე ლაზუმ. თენე, ჩობანენ თოფოლო თამიზ ეღელხო უქესტალე. ვადბაქი ჰარე კოდა. ხედლქ ქიქირები. ბიღანინ კოდაზუნ ჩეერე. იშა დოსტურხო გირბი ფინე:

- მე უშე ბეზი ჩოღნა ერეყლულა თაღალდან. სა ჩობანენ სურუნა ტიღანე ექსა. ჰარტინ სა გავალ ეზტანან. ამღარხო ბასკიტუნენ ომა დაყა ბაქტალდან. ვან ერეყლული ოშეელ ჩურფანან. ზუ თაცი ჩობანა ბალბალზუ. შოტო ჭახკალაზუ ეხლათ. ბანეჟო, ტუტბადალ ქარფესტალზუ. ბეზი სანა იბაქალა კინა არვა ჩოვაქანან. სურუ ბასკი ბაქალე. ჰარტინ სა ეღელ გავალა ბასკი არანესუნ ჩეექინან. მაყიზანან, სურუნა ხან თენებუ.

დოსტურებს ირწინებენ. ვაჰაპათ ბასკიტუნენ ომა ადიზენენ ჩერტუნ. ერეყელულა პაპატან დოსტურებს ჩურტუნფი. იმყარ თანეცი სურუნუნუნ სამალ ტადა აკელალა არულოჩ, ჩობან არულოდ ბესტა არცენედ. იმყარა აკი სამალ იჩუ აჭეცები. შორ ბენენდი ჟამდი ღუვანუნბაღე. ამა იმყარენ ბურევი მუჭა მუხ ციფსა:

- ად ვინი, ზუ დავა საქედნაკ თეხ ჰარე. ჰიკან ბაქენე, ჩოვაქენე. ერეყელულა უქესტენუ დირისტბაქა. ბეზი ადითმოლო ბარან თენ თადე, პურუმ დირისტბაქა. ვახუნ სა ჩურესუნუნახბუ. ნესტუნ შაკატ ტუტუნდენ ჩარე, სერინე?

ჩობანენ, ბულანე გალდი:

- სერინე, დინურხო ჩარენეხ ბელ დულსა.

- ად დირისტბაქა. ბეში ადიზე ტუტუნდ ჩარკალ თენებუ. ზუ ტუტუნდი ჩარენ ბოშამინ ანიფსუნენ ჩურესა. ჩურესსა ჰუნ სა ანინ ჰავა ჩარკავახ, ზუალ ანიკახახ, ბანექო?

ჩობან ეხლთი მეთარ მუჭა ჰაყესუნა მუწვედ. ქავადი ოყახუნ ტუტუნდ ჩევეკი. ბურევი ჩარფსა. იმყარენალ ამურხო ვადფი ბურევი ანიფსა. არულოდ ბესტა ანიკა დოსტურხო ოსტაჰარახუნ მე ადითმოლონე იბაქესტად:

- ად დირისტბაქანან! ად ჯან, ად ჯან!

შოტად სანს იბაქალა კინან დოსტურხო ბურტუნვი იხოლოდ აშლდ. ჰარტინ ქიდე ქოქტალა ელელოხოუნ სუნტუ გავალა ბასკი ახანტუნფი, უსუმ არანეხუნ ჩერტუნ.

ჩობანენ ხედლქ ჩარეფი, იმყარენალ «ად ჯან» უკა ანინეფი. საალ ქულა ალაბი ჩურეფი, ჩობანა ფინე:

- ვინი, ჩარა ბოტეს ბანქო. გელე დირისტბაქა. ვახუნ ირწინეხ ბაქი. დირისტოლონ!

ომალ ქულ-ქიდე ბიცი ჩობანახუნ ჯრდებაქი. თალატანალ ბასკი ელელოხოუნ სუნტუ გავალა ბასკი ახანეფი. იჩუ პაპესები დოსტურხო. საგალა ჰარტუნ ადიზე. პაპალა კინან ელელო შამფი ჯრდ-ჯრდტუნები.

ადინი დარი ჩობანენ სურუნუნ ბოყალკატან უქ ელელ ქამე ჩერი. შორ ბენენდი ულურხოტუნ ზაფი თაშერე. ტე დინახუნალ სურუნუნ ერეყელულა ბასტუნახუნ ქულე ჰაყი.

ლეგენლოხ

ონლაყუში ლეგენდა

სამალ აქინიდე, სამალ სერინედე, ამა ნესტუნდი ტევახტ მეთარ სა აში ბაქედ.

სა დი ადიზე შაკატ სა ლაშეკოდე ჩოვაქსად. ბადე კოყედ. ზურნანინ ჩარენ შუკალა არსტა ბართენედი ტიდა. ჯადილონ სუნსუნა მანდაკი ანინახუნ ჩევეკეს ბათეტუნქსად. ბინე ბაჭანენუნალ თაცი ჰარეტუნდი. შოტო ჩარენ, ანინენ ეჩერეტუნდი ბადე კოდა. ბინ იჩ გელე სა შავატ ხუდარედ. ადიზე ჰემა ლარენე ჩურეცეე შოტო, ჰემა ამდარე თაცეე ხოზამანდ შოტადნაკ, ამა შონო მე ლარანე ყდსმათ ბაქი. შონოალ უკენ ქი, ტევახტინ ვაჰაპათ ჯრდ ჯურანედე. ამდარხო არანე გელე ადთხოუნე აშესად. სუნახუნ ოტბსუნ, სუნახუნ ზაპესუნ ქალა გალანე ლახეცედე. კოდა მიწიკტინ ქალატად ადითახუნე ჩედეს ბაქოდ, ქეთარ აშ სალ ათენკოდ. ბავა კოდა ბალატან ბუთუმ თურელე ჰადსტად. ჩულოდალ იზი განებუდე. შოტინ იზი ჭოდა ჩაპებსად იმყარხოხოუნ, ბელალ ჰამიშ ჩალმა ბაქალანედე. ბინურხო ბოხო უსენხო ყადინახუნ, სევიჩიმოლოხოუნ ადითთეტუნენე ოტეხუნ. ადიზე ჰესაბბაქსად. ქეთარ დორხოლო ბაქენე.

ყონალხო ანიტუნფი, ქადი-უტუნდი, ბინან-ბადლ ფულსაშლულ თატუნდი, ლაშეკოდ ჰარი ჰანეპი ოშიელ. კოყინ კონჯოლონ ჰადხერი ბუთუმ იზი ირწინელულა ავაბაქესელი, დირისტბაქა ფი ლაშეკოდინ თარხამოდა დულესელი. ვაჰაპათალ დავამ-დავამ ბურევი ცარესა. ჰარ სოლო ჰადხერი თანეცი იზი კოდა.

სა ჰემა დი ჩოვანექი, ლაშეკოდინ კოყალ იჩულ ედსა ბურევი. კოყინ ამდარხო ვადებაქი იხოლოდ აშლდ. დორხო

ფის დრორედ. სამალ ვა ვშლანხუნ ბოტადინ, ბუსა მანდალნუდ. კოდა ჰარ სუნტად იზი ფად ვშებუდ. სუნტინ თაცი ჩაწლადეხუნ უშიე ეშტად, სუნტინ ბოსტანანე ვშბსად, სუნტინ ონე ცაპედ. ჰარ სუნტინ იზი ვშლან ავანედ. ჩუფუხონალ კოჟინ ვშურხოტუნ ბესად. ჰამეთარ ზანჰანთენ ქალა ქულქანთენ იჩუ ენეფსად. თანზ ბინალ ზომბაქსა ბურჟენედ მე კოდა. შაჰატალ ბინლულესად.

სა ღი შაჰატ ბელლუ ღინედ. იშყარხო ჰადხერი თატუნცი იხოლოდ ვშლინ ვომტან. ჩუფულალ ტე ღი ყონალტუნ კალფედ ყონშილულა. სა ბინედ თანზ ადელე ბაქედ. ტე ღი შოტად ყვრხუნ ჩელალა ღინედ. ჩუფუხ გირეცი ადელს აკსატუნ თაცი. კოდა თანქ თანზ ბინე მანდი.

თანზ ბინენ კოჟა გირგირეზი, შარეფი, ლეკერხო ოწეკი, მანჰლინ ვშურხოლ ბინე. ომა სამალ მანდაკულუ ჰაყი, ჰადხერი იზი ბულა ოწესუნე ჩურეცი. შაჰატალ კოდა შუკალ ბუთენედ.

ბინენ თაცი ენეჩერი სა კანუ. ომა თაცი საფუნ, ღანსმანე ეჩერი, საალ სა ტანყ-ტანყტალა ოხე იჩუნუნ ენტი. ბურევი ბულა ოწესა. შინა უკოდ ვშ მეთარ თარაკალედ. თანზ ბინენ ბულა ოწესა ბურჟალა კინან მანჰლინ ჭომონე ვადეცი. ჭომონუნ ყადინბანე ბაცი. მათუა პოდ, შოტინ ედესუნ ჩეერი კოდა თავარანე ექედ. შოტო ენსტანე ჰარედ. თანზ ბინენ ანილანუნ ანეკი, ფინე:

- ვად, პოდ ისან ჰიკან ბან, ჰეთარ ჩელან ყადინბად ბეშე.

ქალა გუნანხედ ტევახტ ჩულოდნაკ ბულ ვად ჭოდელ ჩედსუნ.

ყადინბა თადსუნ იშთანე ბაქსად, ამა აკითენედ ბულ ოწესალა ბინა. ბინენ ლაფ იჩუ აჭესეზი, ფინე:

- ად ბუსაჯაჟუნ, ზა მე ვშლანხუნ ჩარკესტა!

ომა ხენე კანუ ენტი შოტინ იზი ბულა ბუტესუნე ჩურეცი. ტე კანუ ბომ ოხალ ბუნედ. ბინენ კანუ თარადალა კინან, ტე ოხ ტანყეცი იზი ბელ. თანზ ბინ ოხლანყუშანე ჩურეცი, ფურეფი თანეცი ტე მანჰლესუნ.

ჰატე ღინანხუნალ ამდარხონ ოხლანყუშ აკატან ნესტუნ: შონო სა თანზ ბინე. შოტინ ბულა ოწესათან იზი ბელ ოხე ბითი ტანყეცი. ოხლანყუშა ჩურეცი, ფურეფი თაცენე.

ქულბაკახუნ ყვზელ

ქანსიბლულა ბაქტი სა ადიზლუნენ ფარანქალ ექსუნე ჩურესად. თაცი მევა ენეჩერი. ამა შოტო ჰეთარ ბელსუნე ლანუმ თენე ავად. ადიზლუნ გელე ფახელ ყონშინებუდ. ჰარ უსენ ფარანქალ ბელი ქულბაკე თოდსტად. ადიზლუნენ ტე ფახელ ყონშინანხუნ ხავარე ჰავი:

- ად ყონში, ფარანქალ ბელსუნეზ ჩურესა. მევა ეჩერეზუ. შოტო ჰიკან უქესტან?

ფახელ ყონშინენ მეჯურხოდ კაწესუნანე ჩურესად. შოტადნაკალ ადიზლუნა მეთარ ჯოლაბე თადი:

- თაქი, მეჩა ჰანყა. ეჩა, ხური კაწესა. ციფა მეჯურხოდ ლოხოლ, ქედეყატუნ.

ადიზლუნენ შოტად ფიტუ ბინე. თაცი მეჩა ჰანყეცი. ეჩერი ხური კაწეფი. ცინეფი მეჯურხოდ ლოხოლ. ამა ფახელ ყონშინენ ჩურელალა კინან თენე ბაქი. მეჯურხუნ მეჩა ქანდი თეტუნ კაწეცი. ბურტუნვი ღინანხუნ ღინა ქალბაქსა. იზი ვახტ ელატან არტუნცი, ჰადტუნხერი. ბურტუნვი სამალალ გელე მეჩა უქსა. სა ღი ადიზლუნენ მეჩა ციკატან ყარი კოვალხოდ ყათე სა ჰემა ქულბაკე აკეცი. თენე ავბაქი ჰიკან ბანე. პურუმ თანეცი ფახელ ყონშინ კოდა. შოტო კალფე ფინე:

- ად ყონში, ფარანქალხონ ბურჟეტუნ ქულბაკ სერბსა. ისან ჰიკან ბესუნე ლანუმ?

ყონშინენ შოტო მეთარ სა დაყე აკესტი:

- თაქი, სა შალაკ მანდინ ცაც კაწესა. ეჩა, ფარანქალხონ ლოხოლ ლანა. ცაცურხოდ ლოხოლ ქულბაკატუნ სერბი.

ადიზლუ თანეცი ბურელო. ცაცა კაწეფი. შალაკენ ზაფი ენეჩერი. ჯოდ-ჯოდბი ცინეფი ზოლე ლოხოლ.

ფარანქალხონ მანდინ ცაცურხოდ ბომ ნუაქეცი ქულბაკეტუნ სერბი. ჰარსა ცაც ბელსუნ ოშიელ ბილლან

ქულბაკენ ბუდებაქი.

ადიზლუნენ თენე ავად ჰიკანბანე. იჩუ პურუმ პაპესეები ფახელ ყონშინა:

- ად ყონში – ფინე, - ფარაქანბონ ქულბაკ სერბი ჩარკეტუნ. ცაცურუს ბელხუნ ოშიელ ქულბაკე. პოდ ისა ჰიკა ბახ?

ფახელ ყონშინენ აჯულოხუნ ულუხხო კარამკა ჯოლაბე თადი:

- თაქი, უში კაწპა. მანკლე ქალა სა არუხ ყონფტა. ქულბაკლა ცაცურხო სოლო-სოლო ჩეკვა ტე არულო ბაფა, ბოკოსბა.

ადიზლუ მე სანქარულ ყონშინ ადითახუნ თენე ჩიერი. თაცი უშიე კაწპი. მანკლე ქალა სა არუხე ყონფტი. ქულბაკენ ბუე ცაცურხო სოლო-სოლო ტე არულო ბაფი ბოკოსეები.

ადიზინ დარი სავადნა ადიზლუ არუხ ბოკი გალა ელატან, ფულმოდონ აკალტუ ვეზაქეს თენე ბაქე: ბოკი ქულბაკხო ჰარ სოლო თარაფი ბაქენეე სა ყეზელ. არულო გა ბულოში ყეზელე.

სერიტუნ ფიოდ, ბუნაჯაუნ ამდარა ქომად ბაქატან სალ სუნტინ, ლაფ ფახელ ყონშინენალ შოტო ქულამწი ბართეს თენე ბაქო. იზი ბედი ფარაქანბონ სერბალა ქულბაკ არმუშოუმი გალა თარაფი ლაფ ყეზელალ ბანექო.

ბათკი კოყურუნ

ბუნე, თენებუე, ადიზინ ცილინ შაყყინა პა კოყებუე. ბოხოდ უსენხონეე ორთალტუნე. საგალა ბიტი, საგალა ეხტუნბსად.

სა უსენა ეხნახამ ბურვატან ორთალხონუნ სუნტად ღარე ბაქი. შოტად ყერხუნ ჩიერინუტ ტე ორთალიალ სა ხუდარე ნანახუნ ბაქი. ამდარხონ ორთალხონ ფულ ხაშლულტუნ თადი. მუკლულ მუკლულანე გარბაქი.

ადლოლოდ ყერხუნ ჩიერიტუნუნ სამალ ოში ღარე ბავან იზი ორთალა ფინე:

- ბუნაჯაოლონ ზა სა ღარ, ვაალ სა ხუდარე თადე. შოტოლოდ ქანბინ გოდნულე ბოტბაქე. ღირისტულ ბაქადინ, ვი ხუდარე ბეზი ღარედნაკ ეჩალზუ.

ხუდარი ბავან - ბუნაჯაოლონყან იბაქი - ფინე - ქალბაქეყატუნ, ხუდარე ბაქეყან ვი ბინ, ღარალ ბაქეყან ბეზი დეზნა.

ტე ღინახუნ ორთალხონ ბურტუნვი სუნსუნა «ყულა» კალფსა. პა კოყინ ყათე მუჭა ყოჰუმლულე ბურვი.

ადლოლონ ღიბა-ღი ბოდტუნ ენტი. თურინტუნ თაცი. ადით ფესუნტუნ ზომბაქი. ნანა-ბავოლონ საალ ფულმოდო ვადფი ბეტუნღი ხუდარე იმყარა თალალა, ღარალ ლამაკოდბალანე. ღოროცინ ბელხუნ სუნად ნიშანლუ ბაქსუნაალ ავატუნე. ხუდარი კოდა ღარა «ბეში დეზნა», ღარე კოდა «ბეში ბინ» ტუნ კალე. იჩალ სა მარალანე ზერსტად. ბელა ნეხე პუნ მჩიექი, ზუ ჩიელალზუ. ადიზინ ჯადილხონ შოტო აკატან ხე-ხეტუნ ბაქსად. დე ექი, სა ადით ფეს, ხოზამანდ დაყბეს თეტუნ ბაქსად. ავატუნე ღოროცი ბომ ნიშან თადეცენე. სალ შუკალენ ნიშანლუ ხუდარი წიდა ზაფეს თენე ბაქო.

ნეტუნ ცამეციტუნუნ ტიტეს თენე ბაქო. პუნ მაუფა, შედთან თენე ბასკე, ბადინყუნ გალა ჩაპბაქენე. მე პა ჯადილი ბახტავარლულა ცარფსედნაკ დაყე ვაწეწა.

სა ღი ფიტუნ ღარე კოდა სა ქალჩი ქარხუნე ჰარე. მომა ხეზი ბაფენე ხენენ ბუე ჯამე ბომ. ქალე ვადფე. ოშაალ ნანა-ბავა ფენე ქი, ტე ღოროცი ბესტა ნიშან თადეცი ხუდარე ქანბი კოდახუნე. ვანდაკ შაპატ ღინურუნ ალუზბაქალა თენე. შოტოხუნ ქულ ჰაყანან. ექი ღარედნაკ ადიზი ზარლ-ზორლა ამდარხონუნ სუნტად ხუდარე ეჩანან, იზი ხოყინა ქარხანან.

ნანა-ბავა ქალჩინ ადითახუნ ჩიედეს თეტუნ ბაქი. ბურტუნვი ღარედნაკ ჯოდ სა ხუდარე ვაწეწა. შოტინ ონენ-ზიზინე საქი. ფინე ბეზი ჩურელალა ზახუნ ჯოდ მახანან. ნანა-ბავა იჩოლოდ ადითინ ღოხოლო ჩურტუნფი.

ჰიკა ფესე ბაქოდ. დორ დორ ჯოდ დორდრე. ნანა-ბავა ქალჩინ ადითახუნ, ადლუხალ ნანა-ბავად ადითახუნ ჩიედეს

თეტუნ ბაქსად. ძალი კარიტუხუნ სა ჰემა შამატ ჩოვავი ღარენაკ სა დოდლთლუნ სუდარან ნიშანტუნ თადი.

მე ხავარ ჩიელას კინა სუდარი კოჟინ ღინურუნ დასანე თარაფი. ზარაფათ თენე, ყა უსენა ნიშანე სუნ-სუნა «ყულა» ფიტუნ ჩალხსად. თაცი-ეღსუნე ბაქსად. ადიზლუნ ნიშან ლოროცი ბესტა ბოტბაქი პა ჯვდილინ ლამაკოდი დაყატუნ ბელსად. ისანლ მეთარ ნუაკეცი სა ხავარტუნ იბაქი.

ადითი სერიტუ უკადან, ქალა ყაჭა ძალღრ სუდარანე ლაქტედ. ფის ხავარა იბაქი ბაქელი შონო ქალა დარდ. ქულმუნ ვმლანუნ, თურმუნ დაყ თადსუნანუნ ზაპეცი. უქსუნანუნ, უღსუნანუნალ ქულე ჰაყი. უსუმლუნე ყოლანუბაქალა სა აზარე ბანაზი. ბინეთი ლდიფინ ოყა.

ეხლანთუნ სა უსენე ჩოვავი ბაქოდ. ფადიზინ ღინურნობუნ სუნტუსტა ღარე კოდა ლამაკოდე ბურვეცი ძარესა. ზურნინ, ნაღარინ სან შუნე ბილალ წირი თენე ბოტბაქი. ადინ დარი ბინტუნ ეჩერი. ოშინ ღი ბიდანსინალ უდილოდ ადთენ შოტო ბად თაბშურბალატუნე...

ღარე კოდა ბად ბინე ოთალა თაშტუნე ეხლანთ თალატან ტე ბანტუნუტ სუდარი კოჟ ჯვრდ სა გალანე. ძალღრ სუდარი სა ნაქანე, თაცი ენესად. ნანა-ბავალ შოტად ბერე ბესტა ფულმლოხუნ ნელ ციკა ჩურფეტუნე.

საალ სუდარ ბერანე ტადალ ბაქი. იჩუ ენედი ალა. ჭოდა აღარციტუნე თარადი. ანინლანუნ იბაქეს ნუბაქალა სა სანსენ მე ადითმოლონე ფი:

- ბუხაჯაუნ! ელმოლო ჰაყა, ზა მე ზინზილინანუნ ჩარკესტა. ამა ბეზი გუნანან ბაცი, ზა მე დარდ ბადიტოლოლ ჯანანუტ მბართა. შორბა, ბეში მე პა კოჟინ გალა ორადინყან ჩიერი.

მე ადითმოლო ფი ბულა სანექი ბერე ლონხოლ.

შაჰატტუნ ფე, უკ აწარ, თანსღრ ნუბაქალა ამღარხოდ ჩურესუნ უსუმე ბელ პანსა. ტე ღილ ჰაქეთარე ბაქი. სუდარენ ადით ჩარკესუნყა ტე პა კოჟ იჩოლოდ განუნუნ ჟიკესუნ სანე ბაქი. პრანდალ ოყანუნ ოჭალ ვინებაქი. იზი გალა ქალა სა ბადინყუნე ამლან ჰარი. ტე ბადინყუნენ ფულა ყიჩაპი ვადკამინ პა კოჟალ ზაფი თანეშერი ბულოყა.

ოშინ ღი სავადან ელას ამღარხონ კოჟურნოდ ჰარ სუნტად გალა ხე პანლან ნუაწარეცი სა ორადინტუნ აკი. კოჟურნობუნ, შოტოლოდ ბომ ბაქალა ამღარხობუნ სა ნიშანა თეტუნ ბანაზი.

ბავოლოდ ეხლანთენ ადიზე თამბათან კინა ჩალხელალა პა ორადინ მეთარე ამლან ჰარე. შოტოლოდ ხეალ ნესტუნ იზი ჩურესუნა ნუპაპი ტე ბანტუნუტ სუდარი ფულმლოხუნ ბარალა ნელე.

დაღალი ელე ლეგენდა

ღუნდანი ზუზუ-ბუზუ უკალა სა თავადებუდ. შოტად წი ედმურედ. ომურან დავოლოდ ბომე ჩოვავესტედ. სალ სა ქანამალ თენე ჭანეცედ. ჰემა ოლქინ თავადხოდ კანკანა ოჭალანე ღულედ. შანკანმუნ ბიყი, ადიზმუნხე ცარფესტედ. შოტად არდოვულა ზერდალა აქანხო ბურუნხმოლოხუნ, ვავუნხობუნ სა მუმ კინატუნ ჩოვავესად. ღინურნოდ სუნტუსტა თედმური ყოშუნ ყანბლინ ფერვარეალ ჰარი ჩიერე. შანკან გელე ზინზილინენ ქიდეტუნ ბადი. უსუმლუნე შოტად აფათა ბაქალა ადიზმოლოლ ბიტუნეცი.

თედმური ქიდე ქოქტი ადიზმოლოხუნ სოღოლ ნიჟედ. შოტო ბიყსენდაკ ოსტაჰარ დავანე თაცი. ადიზლოლოხუნ სა ფად ტე დავინა კაწეცი. გელე ფადალ ცარეცი ადიზი აფათა ბაქალა ჩანლანმოლო, ბურუნხმოლო. სა ფადალ მაჭუუკალ ტიტეს თენე ბაქი. თურგანან თალალა დაყე ლონხოლ ბაქალა ალლოდ გემოლულა ჩაპტუნბაქი.

გემოლულა სა ჰემა ბაჭ ამღარე ბაქოდ. შოტოლოდ ბომ ჩუფუნ, ადლუნხალ გელენე. ღარღადინხონ იჩოლოდ დავინ სურსათხოლ ენტეტუნე. ღენანუნ შუკალ იზი განუნუნ თენე გალედ. ანშუმე, ეხლანთ ბოტუნსტად. გემოლულა ამღარ ბაქსუნა ავაბაქესტუნ თეტუნ ჩურესად. ჰიკან აშ ბუნე ბადინე ბაქიტუნუნ ომატუნ ბიყსად.

ჩუფუხონ არუხბი დონატუნ ბასტად, ხორადტუნ ბოსსად, ჩაინტუნ ჟაღსტად. ბიძისინ შუმა ქაღიტუნუნ ომა იშყარხო ჩაპკინ დაყურხონ კოჟურხოტუნ თარანედ. ქიდე ქოქტალა ხარინახუნ, ბირინძახუნ ეტუნშტად. ქიდე ქოქტალა არაკა, მოზინაალ თეტუნ თარბსად. ბიყი შამტუნენედ. დეყა ახაფი ეტუნშტად ჩაპპაქი ამდარხოზნაკ. სა ჟშე ადიზე თაციტოლონ გავალი ბომ სა ჰემა კოკოწტუნ ერერი. შოტოლოდ ბომ სა დადალალ ბუნედ. შოუმაკხო პაპალა კინა შამფი ავესტუნბი. დადალა ეტუნტი ოშინ შუნენაკ. შინა უკოდ ტე დადალენ გეშალოლა ბაქალა ამდარხოდ ბელ ქალა სა ვშ ეჩალე. ჰიკა ბესე ბაქოდ. კოლოლო ჰიკა ცამეცენე, შონოალ ბაქალანედ.

დადალ ერერიტად ადინ დარი ბერეზარეხუნ სამალ ჩოვაქინე ბაქოდ. თედმური ყომუნ დაყენ ჩოვანექსად. ბეშაალ თედმურ იჩედ, საალ იზი იშა ამდარხო. შოროხ ჰარი გეშალოლი თუშ პატუნპი. საალ ტე აშანუნ დადალი ელე სანე ჩერი. სან ჩეღალა კინა თედმურენ ქულა ენედი ალა:

- ჩურფანან!

ყომუნ ჩურეფი. დადალენ გეშალოლა საალ ელეფი. თედმურენ ფინე:

- ამდარნუტ გალა დადალენ თენე ელეკო. უსუმ ბაქანან გეშალოლა ბაცი-ჩეღალა ირანოლო ბიყანან.

ასქარხო სა ფულ ყინაპი ვადკამინ ექურხოხუნ, ჰარაბოლოხუნ ცირტუნ. გეშალოლა ბიპ ტონანუნ ბატუნდი პალყინა. სამალ ჩოვაქი დოფანდოფ ბურევი. ჰარად-წირიტი ბიძასალ წირი თენე ბოტბაქი. გეშალოლა ბაქალა ღარადინხოხუნ ბიძალო, დარა ჰაყალო გელენე ბაქი. ამა ჩუფუხხო, ადლოლო ხათა ლაქსტა თეტუნ ბართი. ტე ღი თედმური ასქარხოხუნალ ბიძალო, დარა ჰაყიდო მალ თენედ. თავადენ იჩინალ თურელხოუნ ბილი დარანე ჰაყი. ბადინე ბითატან თედმური ამდარხო პურილო, დარალოლო, შოტოლოხოუნ საგალა დარალო თავადალ ენტი ზაპეცი თატუნცი.

თედმურა უსუმლოლენ ყოლადტუნბი. ამა თურეხუნ კალა მანედი. დუნდანი კალა თედმურ წიდენე ჩალხეცი.

გეშალოლი ამდარხო იჩოლოდ პურილო გირტუნბი. ჟშე ონე ზინიტუნ საქი. ოშინ შუ თატუნშერი ქალა დაყე ტონოლ ბაქალა ხოდლეულა. ჰარტადნაკ სა გარანაშ ქამაპი ოჭალახტუნბი. ტე ხოდლეულ თარაფი ბანეკი დადალენ კაწკესტი ამდარხო ოჯალ.

მე ახვალათახუნ ომა ადიხლოლონ ბუტუნვი ჰარ უსენ ტე ოჯალა ნეინშე შამფესა, შამ ბანაჟესტა. ამდარხო კაწკესტი ტე ნაქან დადალაალ ედეხ ბადი დუვანარტუნბსად.

ნესტუნ ადიხინ ბილენუნ ქალა ფურჟუნა თაღალა დაყე ლოხოლ ბაქალა თოდუკეგრან წილა ოჯალ მეთარე აშალ ჰარე.

იველ გეორგი ლეგენდა

იველ გეორგი წი გელე ხალხურხოდ ბომე ჩალხეცი. შონო ქუშატონხოდ ქალა სა იველხოხუნ სოლონე. ნესტუნდი იჩალ იველ გეორგ გელე სა მარდ, ჰუნარლო ამდარე ბაქედ. შოტო ბუნაჯაოლოხოუნ ზორე თადეციე ქი, შოტინ ფის ვშურხოხუნ, ხათა-ბანლოლოხოუნ ამდარხო ჩარკესტანე.

იველ გეორგი წი უდილოდ ბომალ ტაპესა. ბავოლოდ ეხლანთენ შონო ბეში ფერვარხოალ ბაქენე, კაქკაზი ბურეხმოდხოხუნალ შოტად დაყ ბითენე. ლედინ ღინეალ შოტოხოუნ გელე ეხლანხო, გელე ლეგენდოხო მანდე. ტევახტახუნ ხალხე ედეხე შოტად ჰუნარლო ვშურეხ. ბისი ეხლანხოხუნ სოლოალ მეთარედ.

ნესტუნდი შედთანხო ჟშე-ღენა ბასთეტუნკსად, სა დაყტუნ ვაგესად ქი, ამდარხო ბანინ ბადატუნ. ამა იველ გეორგენ ჰამიმე შოტოლოდ დაყა ბონესტად, ჰამოტადნაკალ შოტოლონ სალ შუკალა ლაქტეს ბათეტუნქსად.

სა ღი შედთანხო ჩურტუნცი იველ გეორგა ჭერეტტი ბურელო თამატუნ. ტედინ შოტო ოყა საქი ბესბალტუნდი. ჰატეთარალ ბიტუნ. შედთანხო ამდარალ ჩურეცი, თაცი დაყე ტონოლ არტუნცი. ტედინ

ეჭენ იველ გეორგ ენესად. ტე ლილ გელე ელარის ღინედ. ბელენ ამდარა ავესებსად. იველ გეორგენ დაყე ტონლოლ შოტოლო აკი ჩურეფი. ექახუნ ცირე. ფინე:

- ად ვიჩიმუხ, თენან ავა ულალა ხე მაღინ ბალაზხ? ზუ ანილ დაყეხ თადსა, გელეხ ხენეზა ბაქე.

შედთანხონ ფიტუნ:

- ექი, თაღენ დახუნ. ბეში კოჟ ტე ბურულოდ ბელე. ტიდა ჩახ ორადინხო გელენე. თაღენ, ტიდა ბოშამინ ხე უნლო, ვი უკინ ხენეზალულა ბონტო.

მე ადითმოლოხუნ იველ გეორგ ირანინებაქი. თენე ავად შოტინ ქი, იხი ტონლოლ ჩურეფიოროს შედთანხონე, იჩუ ბესბსუნტუნ ჩურესა.

შედთანხო ჰადხერი თატუნცი ბურულო, იველ გეორგალ იხოლოდ ბაჭანეხუნ. თაცი პატუნპი. ლატუნცი ლაფ ბურულოდ ყურელ. გელე შაჰატ განედ ტიდა: თამიხ ჰავა, სწრინ მუშ, აწარ ორადინხოლ სუნსუნად ლოხოლე. ამა შედთანხოდ ჩიქირ ჯოდ ჯაჭრანედ. შოტოლონ თატუნშერი იველ გეორგა ორადინი ბელ. ორადინახუნ იველ გეორგენ ბულა კოწბი ხე ულანტან შოტო ლიკტი სატუნქი ბურულოხუნ ოყა.

შაჰატტუნ ფე, ბუნაჯაუხ ქალა იშყარე, შოტინ ედენუნ ჩიეკვი თენედ შოტო. ლეგენდინენ ნეხე ქი, იველ გეორგ ბითი ბურულოხუნ ვულ გაღანე ცარეცი. ომა შოტოხუნ ვულ იველუ აშალა ჰარი. ნესტუნ ტე ვულ იველენ, ჰარ სუნტინ ჯოდ-ჯოდ ლეღინ ლიდალ ამდარხო ქომდე აკესტა.

აჭი ადელ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ადიზე ჰანჯარხო წილა სა აზუკე ბაქე. ტე აზუკე თუმ მე ადიხეხუნ თენედ. გელეტინ თენე ავად მაღინტუნიდ. ავაბაქალტოლონ ნესტუნიდ შოტოლოდ თუმ გელე ანილანუნე. მანი განუხუნ ბაქსუნა ფეს თეტუნ ბაქსად. ეხლანთხოხუნ აკესად ვულ ბურუხ, ვულ ოვ ჩოვავქიტუნ ჰარი მე ადიზე ჩიერე. სამალ ჩოვავქი შოტოლოდ ამხუნ მეთარ სა ეხლანთალ ჩიერენედ. ნესტუნიდ ჰანჯარხოდ ულუ ქალბოხ ამდარუქალტუნ ბაქე, კანა ბოტალხო კინატუნ ჩალხეცე. შოროხ იჩანალ ამდარუქალტუნ.

ადიხლულოდ სა ფად მე ეხლანთ ვენედ. ნესტუნიდ აქჩინახუნ ადით თენე ჩიედო. შოტოლოხუნ ანილ თარაფსუნე ლაზუმ. ტე სოლო ფადენ ნესედ აქჩინე, იშყარხოდ ლოხოლ ჩოვტუნ ჩიეკვი. შოტოლოხუნ არციჰადსტუნე ლაზუმ.

შაჰატტუნ ფე, ამდარი ლოხოლ ფის წი ჩიელამინ იხი ფულმუხ ჩიელადინ შაჰატე. ფის წი ჩიედსუნენ ჰანჯარხო ჯამაჰათახუნ ანილები. სა ჰემა უსენ სალ სუნტად შოტოლოხუნ თადსუნ-ედსუნ თენე ბაქი. შოტოლო ხუდარ თეტუნ თასტად. შოტოლოდ ხუდარ თეტუნ თამტად. ჰანჯარხო იჩან იხოლოდნაკ.

უსენხო ჰარი ჩოვანექი. ჰანჯარხოდ ამდარუქალ ბაქსუნი ეხლანთ ბურევი ბიხიბაქსა. ადიხლუდოხ ბურტუნვი შოტოლოხუნ არცი-ჰადსტა. სა ჰემა უსენ ოშაალ ბურტუნვი ყოჰუმ ბაქსა. ამა შოტოლოდ ლოხოლ ჩიერი ადით გელეტად ედესედ. ადით ბითატან ნესტუნიდ ამდარუქალხოტუნ. შოტოლოხუნ შუკალა ხეღირ თენე ლაქტო.

აშ მეთარე ჰარი, ჰანჯარხო იხოლოდ ღარმოლოხუნ სუნტადნაკ ჩურეკალი შაყყინახუნ ხუდარტუნ ეჩერი. ინსაქენ უკადან, შაჰატალ ყოჰუმლულტუნ ბესად. მუჭა ნესტუნიდ, მუჭა იტუნბაქსად. მოტო აკი ნესტუნიდ ამდარ უქსუნი ამხუნ ჩიერი ადითმუხ სერინახუნალ აქჩინე, ჩოვე. ოყა ეხლანთელა აშ ნუბაქინიდ, ტე აზუკი ლოხოლ ჩიერი წი ბანექოდ თამამ ედესუნ ჩიელანედ.

უსენი გირვალა ღინურხოხუნ სოღინედ. ჰანჯარხო ეჩერი ბინე მიწიკ ვიჩი დანდა კოდა ყონალე ჰარი. ნანან-ბავან შოტო დაყაბატან ფეტუნიდ ბიდასალ წირი ხუნჩედ კოდა ბაქა, ბიდასინ კოდა ექი.

ხუნჩედ კოდა ადლა შაჰატ ჰორმანტუნბი. შოტადნაკ ხუპტუნ ბოხი, კოკოწტუნ შამფი. ბოტუნხი, ცივტუნკი. უქესტუნდი, ულესტუნდი.

ბიდა ბანექი. ბადინყ ბინეთი. ადიღინ ნანა-ბავან დაყტუნ ბელსად. შონო კოდა თენე ჰარი. კოჟინ ამდარხო ჩოშ

ჩიერი, კოდატუნ ბაცი. სა უნ თენე ბაქი, ჰა დაყტუნ ბელი, თენე ჰარი ჩიერი. ბასკალმულოლ წირი სა თჳპრენ ფორთუნი. შუნი ბინასტა ბავან სა ფუჳსუჳე ბაჳუჳეტი. თანეცი ყულოლო კოდა. ბასკეტუნი. კალფი მუღურები. ახვალათა ეხლათები. ჟეი ენტი ჟეიტუნ ბოსი:

- ად ყუდა, მონო ჰე ეხლათ იდანბაქსა? ადელ ჰორებაქო? ბელ ბათკამინ მიდანე ბაქე. ფიდან ვი ხუნჩე კოჳე. ჩურუნსა მანდა. ფინე კოდა ფეტუნ ბიდანსინ ექი. მანდეს თეზ ბაქო. ფიდან ქორფე თენე. დაყა ჩალესა. თადსუნ ჩურესა, თაცეყან. შონოლ დირისტოლონ მანდანან ფი ჩიერე მჳპლეხუნ. ბაჳანეხუნ ხავარ თედახბუ. ბანექო, ტე სოლო ყოჳუმხოხუნ სუნტად კოდანე.

ყულოლო მე ადითმოლო იბაქატან ბავად ბელ უნკო სა ლევეტ ჟაალკა ხეტუნ ციფი. თურმოლოდ ოყახუნ ოჳალ ფოსი თანეცი. ირუ თამამ აჳესები. ფუჳსუნ ენტი მჳპლეხუნ ჩიერე. დაყე ლოხოლ ბაქალა ყანდახო, ხენურხო, ორადინხო, ჩედილხო ფულე ჩურეგვი. ჰიკალ თენე აკი. უკენ ჰი ონეკა ჰარი ჰანეპი კოდა. ბასკი თეტუნი. ახვალათა ეხლათები. ხური-ქალა ბაქტუნდი სუნა. სჳს ყონშიდოხალ ეცტუნცი. სა ჰემა თანა დაყატუნბი ტე სოლო ყოჳუმხოდ კოჳურხო. მანდიტოლონალ ქად ბაქამინ ადელტუნ ჰანეცი. ბანდესალ თეტუნ ბაქი.

ადჩინ დარი ადიზინ ჯამაჳათ ბაქედი სუნა. მე ხენა ზუ ბელაზ, ტე ქურა ჰუნ, მე ჩაღან ზუ თარაკაზ, ტე სუნტუალ ჰუნ უკა ბურტუნვი ჰანეცა. ადიხალ, შოტად აფათაალ ბულოშო სუნატუნ ბადი. «ადელა აკეზუ» უკალ თენე ბაქი. შოტოხუნ სა ირიზ, ნიშანალ თენე ბანდეცი. უნკო სალ ბაქი თენე. ბაქადინალ ჟუმინინ ბადინყუნა არლოვულენე თაშერე.

ხიბ ლი, ხიბ შუ დირისტ ადიზინ ადელე ჰანეცი. სალ სუნტინ სა ჩიმირ ნეპ თენე აკი. ნანან ფოფურხონე ჳუფი, ბავან ახ-ვადები. ვინიხუნჩიმოლო ონენი სჳს სა ჰორ თენე ბოტბაქი. ხიბ ლინახუნ ოშა ამდარხო უმულა ბოტი ზატუნცი კოჳურხო.

ადელ ამბტუნი შამატ თამამ ბაქალა ლი შოტად წიდალ დასე სულქატუნ ჰადფი. ჯამაჳათა შუმტუნ თადი. ჰჳჳხარხოლ გირეცი ჰარეტუნი. უსუმ-უსუმალ ნეტუნი:

- ბეში ოზანყან ხონბაქი. ადელა ჰეტადანაკან თარბი? მონო ჰე არუხე, ბეში ბელ ბარედი?

ადლინ ნანა-ბავანალ შოტოლო უკტუნ თასტად:

- ად ყულონ, ექი თახსერ ბუთენე. ბუნაჯაოლო ცამე. ჰანდენ ბადი არულოხუნ ტიტეს თენე ბაქო.

დასე მარანქად ცარელატან ჰჳჳხარხო ქალა ჩელონ იზი ყუდა მე ადითმოლონე ფი:

- სამანე ადლინ წიდალ დანალ შუმ თადლადან. გირექინან, ექინან. ჩეფუნ ფი ლინა ჰარი ჩიერტუნ ჰჳჳხარხო კოდა. არცალა კინა ვად-შივანა ბურტუნვი. სულქინა ჩანე ჰარი.

ონენ-ხიზინახუნ ოშა ჰარტინ სა ადაყ ჩან ყოყეხუნ ჩოვაკესტუნდი. ოშა ტედინ-მედინ ეხლათე ბურვი. ჰურუმალ მუხ ციფი ონეტუნფი.

ჩან ჩარკიტუნუნ ოშა ყადინაქონ ბინა ჰადევეკი. შოტად ნანალ ჰადეხერი. ბინენ თაცი სა ჯამ, სა ჰემაალ ჰანდუნე ეჩერი. ჯამ ბასტერმა დეყენ ბუდე. ნანა-ბალა ბურტუნვი ხური კაწეცი, ელ, შიკლამ დულეცი თიქოლო ჰანლოლო ლავკა. ნანან ჯამახუნ დეყა ჩევეკსად, სუდარენალ ჰანდინანე ჰაჳე. ჯამახუნ სა ქალა დეყ ჩევეკატან ნანად ფულ თიქოლო ბომ ბაქალა ამდარი კანინანე ლამანი. აკალტუ თენე ვეზაქი. იშანახუნ ფულე ჩურეგვი. შოტად აჳი ლარე კანინ იჩე ქი ბუნე.

ნანად «ვად, ბალა!» ფესუნყა ირუხუნ თაცი პოლე ლოხოლ ბისტუნ სანე ბაქი. ჩეფუნ, სუდარმუნ ბაქტუნდი სუნა. მარანქად თარაფი ბანექი დასნა ვა. ონენ-შივანი სჳსენ ადიზა ენელი იზი ბელ. ხური-ქალა გირეცი ჰარტუნ ჰჳჳხარხო მჳპლე. ჯამახუნ კანინ ჩეფუნა იბაქატან ჰაყეცი მანტუნდი: ჰუნ მაუფა, ჰჳჳხარხო ამდარუქალ ბაქსუნი აშხუნ ჩიერი ეხლათ ჩოვ თენე. შოროს სერინახუნალ ამდარუქალტუნ. ფიტუნ მეთარ ნუაკეცი აშ ბიყი აზუეკენაკ ბეში ბომ ვა ბუთენე. ხური-ქალა ჩიერეყატუნ ადიხუნ.

ჰატე უშე ხავარ ჰანეპი ალა. გირეცი ჰარტუნ. ჰჳჳხარხო იშყარხო ბიყი თატუნშერი. ბატუნდი ყალინა.

მანდიტოლოდ ვამაჰათენ ტაფი ჩევეკი ადიზეზუნ. შოტოლო ცილინ ბურულო პაპამინ შაპტუნცი. იწოდ ბაჭანენუნალ ჟეინურუხტუნ ბოსი. შოტოლოდ ტედინ ტაღად მაჭუ თადსუნა, ჰორ ბაქსუნა ჰანსტინალ წირი ადიზე სალ შუკალენ თენე ავა.

პიმპილ

კორი-მორი მუყანე,
ხაზალხოდალ ოყანე.
ქულ ბოხოლი ჩუქადინ,
ჟომო ლახი უქადინ,
ვპრედო წაღნედო,
ვა არულო ბანედო.

კარტოპი

ვავენა ბულოში,
ციციქე საქე.
ოჭაღინ ოყა,
ინ ჭაპე ბაქე.

მე ვდელ

“თადრ უნკო, თათენედო.
ფულ ცინამფი ბენედო.
განდნეგო, ღუნედო –
სა დავანე მე ვდელ.

დაყ აქესტეს თენ ბაქო,
შშ ბიყესტეს თენ ბაქო,
სა ვდით ფეს თენ ბაქო,
მუზ დავანე მე ვდელ.

სა ქაროზ თენე აქე
ქალანუტე ზომბაქე
ხოხბალ, ცარკალე ბაქე –
ინ ბავანე მე ვდელ.

სა თორად კაცული

(ჰექემი)

ბაზარე თოდსტენდაკ ქოლხოზი ბოსტანასუნ კაცული თაშალა ჰარაბა ქალა დაყა ჩიელატან ქანდაგა მაწინე ბაქსა. ჰარაბაჩი უსბენ “ჰოოჰა! ო ფი ქანლურხო ენეფი, მემაჯალ შოტოლო ბე°ში თაღალა ბულუმა ფინე:

- ად ბულუმ, ენე დაყა ჭერეიან, ქანლურ იჩან ტაღალტუნ, არცაჰარაბინა!

ბულუმი ჰარაბინა ლადსუყა ბურვსუნ სანე ბაქი:

- უსუბ აში, ნეხტუნ ჭოვაქი შუ ვი ყონში ბედლარაყა ხოდიდ ბე°ლალა ასლანა ენკეველენენ თაშერენე. ჰორთუნ ბაქი, სა ხავარ ტთენებუ? ვადბაქი ჰართუნ?

უსუბენ ბულანე გალდი:

- ბახტავარ ვი ბელ. უშე თაციტოლოხუნ შუა ვომ ვადბაქი? დარქინ ბოსი ჟე° ვად ბაქო? შოტოლო ის სიბირა პაპესპიტუნ ბაქო.

- სალ ბუნაწულოდ ბიძინ ე°ხტალა აშ თენე. ამწი გალა ამბარხო ადლულო დეთიმტუნ ბარე. ხოდიდინ ოჯინა აშბალა სა ლარადინა ბიყი თატუნშტა, წიდაალ ლატუნსსა ხალკე ღუშმან. მე ოთუხ ვულ ქელე ბიპი° უსენე ბაქი.

უსუბენ სა ვომ, სა ბე°შ, ბე°ლი°: – ბულუმ, -პინე, -ქანსიბ ამბარხუ. ბულ ნუჰაყალა გალა ლაშა მადა. ვახუნ, ზახუნ, შინა აშ ხავარ ჰაყსა?

ომალ ჯუნუნუნ ქისქა ჭევექი სა პაპიროწე ბანჯორფი. შოტო ჟომო ლახი ჩახმალ – ყოვანე ყოვანე ჭევექი:

- ჰოო, ბულუმ, შაჰატე ედენ ბაქტი. ნანინ ტირგა ონადი სარადინენ

ჩურეცენე იზი სევიჯი აქელ ბოსტანინ კომისონ ბაქანე. ბრიგადირენალ შოტად ადითა ოყა საქი ზანე თადინბე. სარადი ნანინ ქიმქინანე ჰარედ. ფინე ბულუმ ტირქანი თენე, შოტო ბოსტან ეხტიბარბეს ტენე ბაქო. ბეზი ბიძინ მე° გალეფი. ფიზუ ად ბავახუნ ხავარ ნუბაქალა ჩანქი, ვა ღირისთი კოლხოზ ეხტიბარბეს ბანექსა ზა კაჯული ეხტიბარბეს ტენე ბაქსა? შაჰატე, უსუნ ჭერი თანეცი. ჩურეფიძინი, ავაზინ ეხლათ ქელე ბაქალედ.

უსუბენ პურუნ ბულანე გალდი:

- ღიმ ნაჰავ. სარადი სათალუ ჩუჰუნე. შოტად ფერვარეხუნ წოვაქალტინ

იზი არცალმუღონე ხამე. უნკო, უშე ბიყელალა ამდარხოხუნალ ხავარ ბუტუხ. შოტოხუნ ე°ხილ ბაქა, ჩურეფი გალა აშლან ბაქტო. ჰოო..., სა ქულა ბოხოდა, თორადინ კაჯულინასუნ თადა, პუწურბენ, უქენ ხენეზალუდ ბოტბაქეყან.

ბულუმ ირანე თენე ბაქი:

- ქეთარ აშ თენებუ. თორადინ კაჯულინა ბაზარე თოდლადა. თანგინენალ ელეღინ დეყე ჩანაყ უქალდნ.

უსუბენ დაყე ბოხოინი თორადინ კაჯულინა გელენე ედენ ბადი.

ბულუმალ ყ°რჩი ბულუმედ. ადითინ ლოხოლ ჩურეფი:

- ბართა მანდეჰან. თოდდი ჩანაყ უქალდან.

ქადრენ თენე ავად ტე თორადინ კაწულინენ შოტად ბელ ზინზილან ციკალე. პანს, შოტოლო ჰარაბა ნე°შუმ ხენა ცილატან სარადი ადიზინ ფორტა არცენე. ენკეველენანე ზენქბესა. შოტო ბე°ლე°დბი უკალე: სტახანოვი წიდალ კოლხოზი ბოსტანასუნ ბაზარე თოდსტენდაკ ცამეციტუნუნ ავუზ კაწულიტუნ თაშერე. ენკეველენენ ზანქბალე მილიცინ ნაჯანნიქე. შოტინალ ამდარხო დაყბალე ბაზარე. კაჯულინა ადხაკალტუნ. დუე ქილო ავუზ ჭელალე. ქალა სა აქთ ცამკალტუნ. ომალ ბურვალე სილისტ, სუდ. ბულუმა სა უსენ აშ თაღალენ. ბიყი თურმინა დაყბალტუნ...

მოროს ომა ბაქალე. ისე პანს ტედინ-მედინ ადითკა დაყ თაღალა პე° დოლდაშენ უსუნ-უსუნ ელეღინ დეყე ჩანაყატუნ ედენ ბასტად. ჩურეფი აშლან ბაქსტუნა თეტუნ ავად. ავა ბაქიდიტუნიდ, თორადინ კაჯულინა სა

ბარტუნკოდ მანდანე? პუჭურბი უტუნქოდ. ამწი თორადახალ ჭაღახუნ სურუკტუნბოდ.

ჰარაბა ბაზარი დარვაზინა პაპაზ-მაპაპაზასტა მილიცინ ძორმალა პე თანენ დაყა ბოტესედი:

- ჩურფანან! სტახანოვი წიდალ ქოლხოზახუნნან?

წმლახუნ ანდას ნუბაქალა ბულუმ ჰარაბინახუნ ცირე:

- ჰა ტე ქოლხოზახუნდნ. ჰიქანან ჩურუფა?

ომალ ჯუნუხუნ სა ჰემა ქალზე ჭევექი:

- ბეღეს ბანანქო. ბიპ ბაჭა ყა ქილო კაჯულიდან ეჩერე. ქილოდა სა მანთახუნ თოდადალადან.

- გელე შაპატ, ქალხოხო ექა ომანენაკ. ჰარაბინა ჭიდანან ყაფანი ბეშ. კაჭაულინა ადზაფაკაღან.

ჰარაბინა ჭიტუნდი ყაფან ბაქალა კალა. ბაზარკომა კალტუნფი. ჯრო პე თანალ ეტუნჩერი. თორადინ კაჯულინა მძმექსოხუნ სუნტად ბომ ამწიტუნბი. კაჭაულინა ადზაპთიუნფი. ნაქლადნოდა ცამეისიტხუნ ვუდ ქილო ავეზე ჭერი.

ბულუმენ ბენელი გელე ფის გაღანე ბადინე ბაქე. მილიცინ წმბალხოდ ლოხოლ გოროხ-გოროხ ფულე ტარადი:

- ად ნწანლიკ, ტე თორადინ კაჩულინა დაყა უქსედნაკტუნ თადედ. ბეზი ოზანყან ხოს ბაქი. უქსა თეზ ბართი. ფიზე თოდადნოდ, იზი თანგინენ ჰარტინ სა ჩარწყადან უქო.

- ჩარწყ უქსუნ. ჰარ ლი ვეწ ლარი ამდარხოხუნ სა შალონ ბიყი ბატუნენე თურმოდო. პურუნალ ზიდანხორ წმურხოხუნ ქულ თენან ჰაყსა.

ეხლეთე ბაზარკომალ გარებაქი:

- ნაქლადნოდი ბომ ავეზბენ. თანგინე ქოლხოზა ჭოვაქესტუნდო. გოროხტუნ, აქტ მაცამფანან.

ირაზი თეტუნ ბაქი:

- ჭო მადლო. აქტა ცამკალადან. დას დაყაბი ამდრხოხებუ. შა ქილოალ ჭაპბეზ თედან ბაქო. თენან აკსა უსა ალაბი იზი ოყა მოზიტუნ ვაწვეწა? ადლუხდახბუ. ნეხე, ვას გელეზ ჩურუსა, ამა ვახუნ გელე ზახუნ ჩურუსა. ნენან ადჭან ქოლხოზ ცარკალხო თარაქან ჩურფე ფი დახყატუნ ბონა ბადი?

აქთ ცამეცი. ამდარხოხ აწტუნ ზაფი. მილიცინ წმბალხო თატუნცი. უსუბენყა ბულუმენალ მომჭკხო. ზატუნფი დახტაკხო ლოხოლ. კაჭაულინა ბიდესჭო თოდდი ჩარტუნკი. ბუსა, ხნეზა, ჰამალ უქ საწა ვადტუნბაქი ადიზე.

სა ჰემა ლინეხუნ ომა შოტოლო ადიზინ ინსპექტორენე კალფი. შოტად თილწლ რადინახუნ ჰარი სა ამდარებუდ. ჯადილ გარედ. “კაჭაული ბამყალხოწ ადითპესედი. ვო-უწ ვერა ქალზა ცამფი ბუდები. უსუბაალ, ბულუმაალ აწმე ზაფესტი. წმლწ ჩარქი თაღატანალ ფინე:

- ადზე ბაქანან, უსუნლოლენ კალკალტუნ.

ომინ შამატ შოტოლო სულდენე კალფი. იჯლას სა საჰადახუნ გელე თენე ზაფი. ალახუნ-ოყახუნ ადითტუნ საქი, ხავარტუნ ჰაყი. ომალ ფიტუნ:

- ჭრმ ჩურფანან, კალკატან ენანდო.

სამალ ჭოვაქი კალტუნფი. სუდდან ბულუმენაკ სა უსენ თურმე, უსუბენაკ, საალ ბრიკადირ ვურდალენაკ ვო ხამ იჯბარი წმე კალფი. ულუმა ჰა ტედინ ბიყი თატუნშერი.

ბულუმ ბიყეცი ლინახუნ ხიბ ჭოვაქი ბაქოდ. შანწარე თაცი ამდარხოხ ტედინ ფის სა ხავარტუნ ეჩერი. ფიტუნ ბულუმ წმლინ გალა დურუტინ ოყა პურენე. შა თორად კაჭაულინენ შოტად ჩულო სჭფურ, ადლულო დეთიბ ბარეტი.

სოზამანდხო
(“ლამკოდ” დრამინახუნ სა აქესუნ)

აქესუნასტა ბუტუნ:

7. არის – 40-45 დჰმლო, ღარე ბავა.
8. მურად – 40 დჰმ იშა ადიზლო, ხაზბავა.
9. ჰარუნ – 50 დჰმ იშა ადიზლო, ხუდარი ბავა.
10. სორუმ – ხუდარი ნანა.
11. ქპრუმ – ხუდარი ტადი.

(უშენე, გირეცი, თამიზბაქი სა ოთად, ისტოლინ ლოხოლალ ოყალოდახუნ ბოკალა სა ლმფანებუ. ფარდჷ ვადელალა ქინჷ სა ჩუჰუნ ოთალა ბაცი ლმფინჷ ალანებსა, სცლქინა, შოტად ლოხოლ ბაქალტოლო ფულ ჩურეკვი თანესა. სამალ ჩოვაქი ტე სოლო ჭომოს ვადესა. სა იშყარ ბონა ბაცი შოტო სამალალ გენგ ვადფი ბაჯანესუნ ბონა ბაღალა ამდარხო ნესე).

ჰარუნ – უსუნან ჰარე. ჭრუმ მაჩურფანან. ჭოვაქანან, არცანან. ფიფინ ლოხოლ გაგანბუ.

არის – პურუნალ ბიფჷს ხედიჩყან ბაქი. ექი კოდა ჰჷმშიშ მუჷვულა ეღადან.

(არის, ბაჯანესუნალ სა თან კოდატუნ ბაღსა. არისი აჷმნაბელ სა ჰჷვგანებუ.)

ჰარუნ – ღირისტ ბაქანან. პურუნალ უსუნან ჰარე.

(ტე საღო ჩომოსუნ სა იშყარალ ბანესა).

ჰარუნ – ად ქპრუმ, ჭოვაქა, არცა, ყონაღხოლ არცესტა.

(ქულ-ქიდე ბიცი, აქმუქა არტუნსტა. არისენ ჰჷვგინჷ იზი ტოლოლ ლანესსა).

არის – სამალ ჭჷდიდან ბაქი. ჰარუნ იშყარ, აშურ ჰეთარჷ? გელე მანდაკ ენ ბაქსა?

ჰარუნ – ღირისტ ბაქა, აშურ შაჰატე თადსა. სავანა კოდახუნ ჭეზსა, ბიფ ბაქამუნ ეზე, ხე ღულსუნინ ლოხოლხუ. საჰა ღინენ არუმა ხე ღული ჩარაზკო. ჰუნ ჰეთარჷ, ცილ ცარფი განხო გოდჷნ აქესა?

არის – ბუნაჯეღულო შუქჷრ, ქიზ ქინჷ ჭერენე. სა ქჷზ ეზალა გაზახ მანდე. ჰაჰ ბადიზ, მე სამათ ჩარუზკო.

ქპრუმ – (სამალ ოსტადარახუნ) ახარ, ად ხუდარმუხ, ად სორუმ, ჩანდ უსუნბანან. ყონაღხო ბოხოდ აყტუნ ჰარე (სორუმ ბანესა).

სორუმ – არის ვიჩი, უსუნენ ჰარ, მურად ვიცი, უსუნენ ჰარე. ბულ აშლჷ გარბაქენე, ექი ეღსუნა ტეზ ავა ბაქე. არის ვიჩი, სონა ჰეთარჷ, ჰემა ღინე თეზ აქსა.

არის – გელე ღირისტ ბაქა, შაჰათე. ერეყა პუჭურბი ჩარქედან. ისაღლ ნელუნინ ბუდკალინ ჰადეხე. ეშლინ ქიდეხუნ ფულმულო ვადფეს ბაქადინ, უსუნ-უსუნ აქელო.

ჰარუნ – მურად ვიჩი, ადღედნაკ ბიყალა კოჷა მადა ჰაჷსებს ბაქენე? ბარინა ზაფესტი ჩარნანქი?

მურად – გე ბერეზარე ჩარტუნქი. ადჭინახუნ ღურუტინ აშლჷტუნ ბურჷსა. ღირისტლულ ბაქადინ, ეღალა შამათ Bბაშტურა ენტაღდან.

არის – ვი უსტოხო შაჰათ ამდარხოტუნ. შოტოლო ქაფმადა. კოჷა ვი უკალა ქინჷ ბიყალტუნ. (სორუმ ბონა ბაცი პოტნოსი ბოშ ეჩერი ჩანდენ ბუდ ადაყხო ამდარხოდ ბეში ტაჷკენე).

მურად – მონო ლაფ ბეზი უქესუნე ბაქი. სავანინახუნ ქალა ჰანდჷ აშლჷზ ბაქე. გელე ხენეზაზუ.

ქპრუმ – ად ხუნჩი, ანკსა მურად ხენეზანე. შოტინ ჩანდყან უღო. ჰუნალ უქუნა უსუნბა. სავანინახუნ თაფანა ფუმეღლ ლახეზუ, ბიფსინ ხუნჩედ კოდა უქუნ ბაქალე. მიდა სა შამატინ ხელა ენტაღალხუ.

მურად – უნკო ტადი გელე ბუნანე. შოტადნაკ სა ღუსმიშუმე ჩანან, ნაწილბეყან. ბეზი უმ უქსუნა ექენ სამალ ოსანენაკ. ბეში ჰეტადნაკ ეღსუნა სა უქენ, ჯოღაბა ავა ბაქენ. ოშა შოუმ უდანქო. ჰარუნ ვიჩი, ავანუ დან ჰეტადნაკდან ჰარე?

ჰარუნ – მალ-გელე იბაქეზუ. არისენ ნანდი ადით ვაჷფენე. პურუნალ ადით ექინე. უფანან, იბაქენ. ოშაღლ

ბეში ადითადან უკო.

არის – (მურადი ლოხოლ ბეგი) ხაჩბავა, ადით ვინე. უფა იბაქენ. ჰა, დე ბურჯა!

მურად – ბურჯა ნენუ, ბურჯაზნე. ჰარუნ ვიჩი, ნენუ ბეში ჰეტადნაკ ედსუნა მალმულ ავანუ. ბავოლო ადითე, იბაქინ ბაქო, ნესტუნ სა სუდარ სა ღარეე. ბეში არისი ღარენ ექი სუდარანე ჩურესა. ჯოდ შაყყინასუნ ბაქადინალ, სა ადიზლოვან, სუნ-სუნას შაჰატდან ჩალხსა. ადითა ჰეტადნაკ ბოხოდაზ. ჰარედან ექი სუდარენაკ ხოზამანდლოლა. ექი ადითა უფანან, ბურხენ შოუმ ბოსტა.

ჰარუნ – (იქირებსა) – ბეზი ჭომხო მუჰ ვიდე ვადფსუნა ღირისთი ბაქანან. ნესტუნ ჰაპი სუდარი ყონჯოუს ბაქსუნ ზორ აშე. ვანსუნ ჰიქა ჭაბაზ, ხოზამანდლო ქიელხუნ ფულ ვადფეს თედან ბაქსა. სუნთიუ დაყადან ბასტა, ტე სოლონე ედსა. არისაალ, სონა ხუნჩაალ ადელლულასუნ ჩაღდანსა. ჰაალლ ამღარხოტუნ. შოტოლო ქალაბი ადელალ ფის თენე ბაქო. სა ქამასი ადით თეხახბუ. სუდარა ქალაბი ნანანებუ, სა შოტოალ უქენ, ავაბაქეყან. იზი ადითა ფეყან. (სამალ ოსტაღარასუნ) ად სორუმ, ავანუ, მე ისყარხო ბეში მიღანენაკ ხოზამანდლოლატუნ ჰარე. ნანანუ, ჰუნალ ვი ადითა უკალანუ.

სორუმ – ად ჰარუნ, კოჟინ ქალოო ჰუნენუ, ზახუნუნ ხავარ ჰაყსა? ჰუნ “ჰოოო ფიტუნუნ ომა ზუ ჯოდ სა ადითუხ უკო? ზა გელე ჩათინან ბასტა. სა აშალ ბუნე. ღარენყა სუდარენალ სუნ-სუნას ჩაღხიტუნ ბუყო, ჩურეციტუნ ბუყო.

მურად – ზუ ბანან ბანან ღარა აქეზუ. ფინე ხაჩბავა, სუდარენალ ავანე. აშ შოტა ნანა-ბავახუნე ღაჭა.

ქაპარაშ – ზუალ ჭოვაქი შამატ მიდა ბაქეზუ. სუდარენ თენე ჭაფვბსა. ექი ღარახუნალ ადით ბინეთი. ფინე ტადი, ვანან ავა. ზუ ტადინ, ნანად-ბავად ადითახუნ თეზ ჭელო.

სორუმ – გელე შაჰათე. ვან ჰარ სა აშალ ავანან. ხავარნუტ მაღიდო უნკო სა ზუზუ. ზა მანდადინ, ირახიზუ. ფორობანან, სა ტე კოდა ჭერი სუდარი ჟომოალ აკაზ. ბელაზ იზი მაღ ჰიქა (თანესა).

არის – ად ჰარუნ, აშურ ჰარი დაყენალ თაღალანე. ქალაბედან, ღაშკობინ კოჟ-მეს ბესუნალ ბეში ოხანენე. ჰიქე უკაზ, ბეზი ღარ ფის ადელ თენე. ქალა-მიწიქ ჩაღხალე. სუდარმულო აყა ბადედან, სა ღარე მანდე. დანალ იშყარ – ჩუჰუნ თურელხუნ ბისტახდან. კოდა ბინე ბუყო, აშა ენტანე.

ქაპარაშ – არის ყულა, უქან მახანაფა. ადით ექინე (სორუმ ბონა ბაცი ჰარუნე უმულ ჰიქანე ნესე).

ჰარუნ – ად ყულოხ, ტადინ ადითმუნ სერინე, აშურ ექი უკალა ქინანე. შოუმა არხადინ ბოტეს ბანანქო.

მურად – არის ხაჩბავა, ჰიქან ჩურეფიდო. დან ყულან ღახი უქუნხო თამა ბელამუნ, ჰუნ ჰანგინ ვადფა. ჰიქან ეჩერენუ, ტა კვა ისტოლინ ლოხოლ. (არისენ ჰანგინ ვადენე. სა ჯოჯა ეშალ ჭევექი ღანესა ტალექინ ბომ. სორუმენ ტალექა ენტი ჭოვანექსა ტე სოლო ოთაღა).

მურად – ჰარუნ ყულა, ქაპარაშ ყულა, დან ბეში ედსუნუნ ომა ავადან ბაქი. ჰაღვინასუნ ენტანან, ექი ჟომო მუჯაბანან. (ამღარხო ჰარტინ სა ღოყმა ჰაღვა ეტი ნესე. “ფულ ხაშყან ბაქი. მურადენ ჰამალ ადაყხო ფინე ბადე. სორუმ ჯოჯა ეშე ვიდო იზი ბომ აქელალ ტალექ ქიდე ბანესა).

სორუმ – ად ყულოხ, ექიალ, ბეშიდალ ფულმუნ ხაშყან ბაქი. ეშე ვიტუ სუდარენ ენელი. ვიტუ ევერეზუ, ბეში თან ეხანდაკ თამანან.

მურად – ყულოხ, ისა ზა უმუნ ღახანან. ექინან, ადაყხო ენტენ, ბეში ჰან წიწიქი – ღარეყა სუდარი ღირისტლურა დედენ. ოღულიყა მიდანი ღირისტლურა!

ამღარხო სა გაღა – ხუჯუსტანე! ფულმუნ ხაშყან ბაქი ღარეყა სუდარი ღირისტლურა! (ადაყხო სუნანე ღაქსტა. ტე სოლო კოდახუნ რადიონენ თადელალა სა მაღ სანე უმულ ღაქსტა. ფარად ბუტესა).

(ჩარეკი)

ქაბოლოზუნ, ბავოლოზუნ იბაქიფოროზ
ბოვოლოდ ადითმუნ

კარანფუზ გელე უქალტად ლაშაკოდე ი გე ელო.
ჰუნ ქალა, ზუ ქალა, პოდ ჩურა შინ ჩახკალა?
სა ჯი კულალ ვპთანე.
სათსა ამდარ ქრძე ბოშალ ღოროხე.
ამდარი თოდ შაჰატ ცინე.
შუმ თასტუნეტუნ შუმლა ბაქსა.
სა კ თემ ვშ ეიწ ადითანუნ თოდეხე.
ქალატინ ციფითუ მიწიქტინ გირებო.
შუმლა კოჟა ბეჭარენალ თენე ცარკო.
ჟოლულა ვშბა, ი გენა ქანგპა.
აქჩინენ ამდარა ჭომანდინებო.
ყონშინ კოდაზუნ ჰარი სუპენ თაფან თენე ბოშო.
ხენა ჯიდარტუნბო, უქან თეტუნ ჯიდარბო.
ერეყ პემპელი ბოშე ჭოჭო ბაქსა
სოლო არუხ ბაქატან, ტე სოლო ხენე ბაქო
თოდმანგ ჩადინან უმუდ ბაქი სუფი თეტუნ ბოხო
ჩურ ჩახეცეყან, ლაჟან ბანელე.
ჰარ ხოდინ ხაზალ იზი თუმელე ბარსტა.
სა შაჰატ ხრ ფი ღარ ფესუნე
თანუტ ხოდენ ხოჟი თენე საქო.
ფაფაყა მიდედნაკალ ლატუნსა, წიდედნაკალ
თოდსტუნ ნუჩურელალა ბელინ ლოხოლ თოდ თეთიუნ ლახო
ბუსა ხანდენ თენე ბანფკო
თოროკალ ბამესუნენ ხან თურუნყავალა თენე ბაქო
ქუჩან ბანფკა ხანე ბაქო.
ქინოლოდაზუნ ხოზამანდ თენე ბაქო.
ბურულო ლალატან ვადბაქი ციდსუნაალ ედეს ბადა.
ყრჯინენაკ ჭაუფუნ ყუჯგფსუნალ ყაზანჯე.
ოჯენ ჰამიშან კოკალ თენე ეჩო.
ადითენ თაფან თენე ბოშო.
თალაშე უშახუნე, ტუმა ეშახუნ.
ონანლბალა ვომ ვადბაქატან თოდ თადა.
სა ყალა შავალუტახუნ სუფი თენე ბაქო.
დუყურ ქირეცინე ირალ ბაქსა.
მუნგულ კოჟ შამკატან ლაზმე.

ელასხო

ბუხაჯეუს ახინ
ოჯას ახინ.
ბელ ახინ.
არუს ახინ.
შუმ ახინ.
მე დაყ ახინ.
სულტინ ბარაქათ ახინ.
ტე ბელ ქინა ბოკაზ.
მე არუს ქინა ბოკაზ.
ნანად ელმუს ახინ.
ბეზი ბულ ახინ.
აქრი უკალტად ფულყან ვგერი.
აქრი უკალტუ ოჯალენყან ყარიბი.
აქრი უკალტად კოყყან ცრეცი.
აქრი უკადიზას ბელ ქინა ბოკაზ.
ფიურიტოლოდ ქარამზუს ახინ.
აქრი უკალტუ ალა არციტინყან ბესპი.
მე პაჟანგ ახინ.
აქრი უკადიზას, ბეზი მედიდყუნ აქი.
აქრი უკალტოდ კოჟინ გალა ორადინყან ჭერი.
აქრი უკალტუ არლოვულენყან თაშერი.

ალხიშხო

ვი ფულმუს ნაშყან ბაქი
ბუხაჯეუს ვა ქომანდყან ბაქი.
ბუხაჯეულონ ვა ჰაზარ თადლაყანბი.
იშილა ჭელავას
ბოხოდ ომჟერენ ბაქავას.
ალა არციდო ვადნაკ ჰადანყან ბაქი.
ვი ჭოლ ახუშმლაყან ბაქი.
ჰამიშჰ ქოტე ბომ ბაქავას.
სა ბერე ლოხოლყანან ყოჟაბაქი.
ბუხაჯეულონ ვა ქამასი ღი მაყან აქესტი.
ბასტავარუ ბაქავას.
ბუხაჯეულონ ვა მუწყანდი.
ვი ბემე ჰამიშჰ ულურყან ჭერი.
ბომშამუნ მუწულუ აკავას.
ვი ბემე ზუ ბიდაზ.
ვა ჰამიშჰ მუწ აკავას.
ვი ფოფე ყარალ მუწ ღინურ აკავას.

ვი კოჟ ავანდყან ბაქი.
ვი ომჟურ ბონოდყან ბაქი.

ბიტარხო

ბუხაჯჯულონ ვი ბელ არუხყან ციფი.
ვა ოჯალენყან ბოტი.
ვი ბელ ჟეყან ბითი.
ვი ვადეხ არცაზახ.
ვი ბელ არუხყან ბარი.
ვი კოჟინ გალა ორადინყან ჭერი.
ქულმუხ ამწიყუნ მანდი.
თადსუნ ბაქავახ, ედსუნ ნუბაქავახ.
ვა არლოვულენყან თამერი.
ვი ფოფყან მუმადეცი.
ვი ფიდეხ ჟუჟყყატუნ ურტი.
ჰქჩიყუნ ბაქი.
პურიყუნ ჩარქი...
ვი სურათ ვოშყან თარაფი.
აზრედილენ ზა აკანე, ვა თამანე.
მაყუნ ქალაბაქი.
ვი მუზ თაფანეყან ტიტერი.
აქიზა ბუყო ქულ ონიდე მანდავახ.
ვი მუზ ლალყან ბაქი.
ვი კოჟა ქაღლდენყან ცარფი.
ბუდ ორადინახუნ ამწიყუნ ვადბაქი.

უსუნფესუნხო

უნჯ ბოყენ უჯ უყენე ხოლინ თუმელ უჯ უყე უქსა.
ხაპანენ უჯ ხანამ უყან უჯ უყენ ხანაფი.
ჭანდინ ჭადინ ჭოდეხე.
უმა ვინბსა, მაყინბა ყინბსა უმა მავინბა.
ონმანენ სა მანა მანა მანტენე.
ჩილე ჭემენ ჭო ჭაფ-ჭოჯანე.
ხათადინენ ყარი ხური ხარინ ხამილა ხამგანდილეხი.
ქალა ცამფი წირიქენ მიწიქ ცამფი წიდაყ წირიქა ცეწენეფი.
მუნვალ მუნყანლანე, მუნყანლა ნუბაქადინ, მუნვალალ თენე.
მურადენ მუჭაა უჭაა ყამეპი ყუჭეფი, ყუჭეფი ყამეფი.
მანდინენ ახინლ აჯუნან ბოყე ბუნყალოფი.

ვეზაქსუნხო

შუმეა ჭოო ოყა თეტუნ ლახო.

შუმე ბაქალა გალა ბიჭი ადითმუნ თეტუნ უკო.

შუმე ლონოლ თურინ ჭახავეს თენე ბაქო.

შუმეა ლონოლხუნ ჭახავი თეტუნ ჯოდხო.

თარუნინ ბელხუნ ყონშინ ბორჯა ვადატან სა შუმე ავეზტუნ ლახო.

ბოყოდ შარელალა, შუმე ბადეყალაგალა ბიქარფეს, ჟამდეს, სუჰუკ ადითმუნ ფეს თენე ბაქო.

უქუნა ბაფინუტ ტალექა შუმე თეტუნ ბაჭუყკო.

შუმე ბადელატან აყახუნ ჭოვაქალტუ თანან შუმე ფადტუნ თადო.

თარუნახუნ ჭელალა სამჯი შუმეა ყედრანტუ თეტუნ თადო.

თანან შუმეა თეტუმ კამდო.

შუმეა ეზტინუტ სულქინ ბაჭანხუნ თეტუნ ჰადხო.

მუნჯლელი სულქინ შუმეა ბულ ბენჯელალაჲ, დასე სულქინ შუმეა ბულ ბენბათკალაჩტუნ ლახო.

ბიდა ვანდინე ყედრანტუ შუმე თეტუნ თადო. თადალა ბაქატან, შოტოხუნ სა კტმ ჩუქი ენტუნდო. თენე, ბანანქანთ კოდახუნ თანედო.

მუნჯლელი სულქინ შუმეა თანქ, დასე სულქინ შუმეა ჩუთ თეტუნ ლახო.

ქოდუნ ხახალა არულო თეტუნ ბოსო.

ჩინარნა ხოლა თეტუნ ბოტო.

თანან ხაშა აკსედნაკ ქულ ამწი თეტუნ ჭიელო.

ორადინ ჭიეკვალტუ, დაყ ლასაქალტუ, ბინბინ საქალტუ თეტუნ ჟამბო, თეტუნ ყარლიშბო.

შამატ ლინან ბიდასინ ჭოო თეტუნ ხამკო.

ამწი ლოროცა თეტუნ კალდო.

ნეპე ბოშ ადითკალა ამდარა თეტუნ მუდურბო.

ნეპას ამდარა ლონოლხუნ ლანგბი ჭოვაქეს თენე ბაქო.

ყედრანტად კოდა მუნ თეტუნ ბოტო.

ხენე ლონოლ თეტუნ ჭუეკო.

ბიდა ვანდინე სუკალა ქენ, შიკლამ, არუნ, წილ თეტუნ თადო.

ბადინე ბაქიტუნუნ ოშა მანქანე ჟალკა ხე თეტუნ ციკო.

ჩულო ტულ ჰანვესა, ყაჯფსა, ქი წორობსა, ქი ბათქიბსა თეტუნ ბარკო.

ბიდა ვანდინე კოდახუნ ნედუნ თადეს თენე ბაქო. თადალა ბაქადინ, იზი ტონდონ ქომურტუნ ლახო. ნულახადინ, ბელილო ფულე ლაქტო.

მუჭანაყ თამალტინ ყავა ვოშ ვადატან იზი თუმელ სამალ ელ ნუბაქაინ, ბელილო ფულე ლაქტო.

ჩურახუნ სიქტე ჩახელალა მუჭანაყა ციფეს თენე ბაქო. შოთტო ჟენე ლონოლუნ ციკო ქი, იზი ჭანდინ ყარი ბაქანე. ოვე ხენატუნ ბაკო ქი, ჩურენ გელე მუჭანაყ თადანე.

ყონშინ ორადინახუნ ხე ეჩატან გამათ ამწი თეტუნ თადო. შოტად ბოშ სა კტმ ხეტუნ თაშო. თე ხენა ორადინი ბელ ამწიბი, ოშა გამათა ბუდტუნბო.

თანან უსენინ სავადნა კოდა ქულ ამწი თეტუნ ვადბაქო.

ხოდენ თადალა სიქტინ ბარა ოყა თეტუნ ციკო. ქალა სა ყავე ბომტუნ ბაკო ქი, ტე ხოდე ბარ ბოლ ბაქანე.

მრქსტა სალ სუნტუ ზორენ რყი, ი თეტუნ თადო.

მანანქან ჩარკამუნ ქინე, პრანყინ ყავა თეტუნ ბუთგკო.

ყონალი თურინყავურხო ბულურ დარვაზინაჲ თეტუნ ლახო.

ელა თეტუნ ცარკო. შონო ცარელატან ნესტუნ კოდა დავა ბითალე.

ყანდე ოყა ბისტუნ შაჰატე. ნესტუნ მუჯა ყონად ელალე.

აველ ბაქიტუნენ ომა ჩელონ 40 ღი ბოყოდ შარფეს, ხორად ბოხეს, შუმ ბადეს თენე ბაქო.

აღლინ 40 ჭელამუნ იშყარ ონწლან თადეს, ჰევეან, ყუმე შამფეს თენე ბაქო. შოტო ყურბან შამფესტუნ ქალა გუნჰჰე.

აღლინ 40 ჭელამუნ შოტო ჰარ ღი ოწკალტუნდო. სიქტინ 7 ღი სოტო ქალან, ქალან ნუბაქადინ, დანან (ბავად ხუნჩენ) ოწკალდლანე.

აღლინ 40 ჭელამუნ შონო ბაქალა კოჯინ ჭომოდ თუმელ ჰანწლანტუნ ლახო. ელალა ამდარხო შოტად ლოხოლხუნ ჭოვაქი ბონა ბალალატუნ. ჰანწლან ფის ამდარხო ფიდე ტანყეცი ავლ ფულ ლაქსტუნახუნ ენექსა.

დასნა განე უქუნხოხუნ ბიჰი ჩელოდნაკ, ხური ავლულოდნაკ ფად თაშეს თენე ბაქო.

დასნა განუხუნ ჭერი ყონად თეტუნ თადო.

დასნა გალა აშელალა ყავურხო სუნად ბოშ თეტუნ ქირბო.

დასნა განუხუნ ჯადბაქატან საბულ კოდა ეტუნ ბადო. კოდა ბაქალა ამდარხო თურელ ჰადხალატუნ, ნეჰახ ამდარ ბუნე, მულურბი ჰადხეკალატუნ. ლოროც ბუნე, შოტო ჭომ ჭევეკალატუნ. მოტოლო ბიტუნენ ომა კოდა ბადეს ბანექო.

ლოროცინ ავლ ბულ ბე ღბათკალან თეტუნ ბასქესტო.

პური ოწქელალა გა 7 ღი ბაქი ქინან მანდლანე. თიდა ჰარ უშე იშილტუნ ბანჭუტქტო.

თანან საშე ოყინ ბულ სამალ ალა კორიბაქი, მიხან ზერადინ, (ინუხუნ თანქიტ სურუკბეს ბაქადინ) ნესტუნ ელალა ხაშ ყარი ჭოვაქალე. ხაშე ოყინ ბულ ქუთ ბაქადინ, ნესტუნ ელალალა, ირჯელა ბაქალე.

ფადიზინ ოშაბა ალლოდ ხოდურხო ბელხუნ ხაზალ ბარი, ოყინოროს მანდადინ, ნესტუნ იწჟენა ჯაქტი ჭოვაქალე. ოყინ ხაზალხო ბარი, ყურინოროს მანდადინ, ნესტუნ იწჟენა ოსტადარ ბაქალე.

მანწან ხოდურხო გელე ჭეკალა უსენა ნესტუნ იწჟენა ოსტადარე ჭოვაქსა.

ბელი ჩრლე მანდატან შოტო ულახუნ ჩარქესტედნაკ ნესტუნ სა მენა ბუთქი ლაჭაფსუნე ლაზბ. მოტოხუნ ომა ბელინა ულ ლაქტალა თენე.

აღლინ ბოტბაქსუნა ჩურელატან შოტად კატურხო მანწინ ბოშ გირბი ნესტუნ: - ალალა – მაღალა მაექი. არქან ექენ ქიქინე. ქრდუნ ხაზალენ ტუტუნე. ბეზი ავლენ ონენე. ნესტუნ მე ავითმულოხუმ ომა ალალა ბოტე ბაქსა.

თანწარი ბოტბაქსუნა ჩურელატან შოტად სუნტუ მენენ ბოტი (ჰან გალა ჯრდბი) მენა ტანყტუნსტა ოჭალა. ნესტუნ მოტოხუნ ომა თანწარ უსუნ ბოტე ბაქსა.

ნანან იზი ხუდარი უსუნ ქალა ბაქსუნა ჩურელატან შოტად ფოფურხო ოხკსუნ მე ავითმულო უკალანე: - ხუდარ, ხუდარ, ად ხუდარ! ჰეგანთე ქალა ბაქალნუ, ტადინ კოდა თადალნუ, ჰარაბინა ლადალნუ? ნესტუნ მე ავითმულოხუნ ომა ხუდარ სამალალ უსუნე ქალა ბაქსა.

ხოდალ არცი ყალ ბალა ლანინა ნესტუნ: - ლანან, ად ლანან! შაჰატ ხავარუნ ეჩერე, ვი განუ ბადალბა! ფის ხავარუნ ეჩერი, ოჟუღლინ თუმა ხამფა! ლანინენ იზი განუ ბადალბადინ, მუწტუნ ბაქსა. ოჟუღლინ თუმა ხამკატან, ფის ხავარახუნ ჩარქესედნაკ ოჯალა შამტუნ ბანჭუქსტა.

ჟოღულა ავლუღონ ნანან ზოლე ჯოლახუნ ქიტიტი ლუზბსუნ ჩურელატან გელე ვახთე ჯოლ ზოლახუნ თენე ჩუქესა. თე ვანდ მენე ბასჯანენ ზოლა ტაჰკა უკალატუნ: - კაკული – მაკული, დიხიქ ჭექი, დერეველ ბაქა, ხე ეჩა, ჰუნალ ულან, ზუალ ულახ. ნესტუნ მე ავითმულოხუნ ომა ჯოლ ზოლახუნ ჩუქესა.

ქულბაკუნ ყზელ (ლეგენდა)

ქსიბლულა ბაქტი სა ადიზლუნენ ფარაქაქლ ექსუნე ჩურესად. თაცი მევა ენეჩერი. ამა შოტო ჰეთარ ბელსუნა თენე ავად. ადიზლუნ გელე ფანლ სა ყონშიტუნბუდ. ჰარ უსენ ფარაქაქლ ბელი ქულბაკე თოდსტად.

ადიზლუნენ ტე ფანლ ყონსინახუნ ხავარეე ჰაყი:

- ად ყონში, ფარაქაქლ ბელსუნუზ ჩურესა. მევა ეჩერეზუ. შოტოლო ჰიქა უქესტაზ?

ფანლ ყონშინენ მეკურხოდ კაწესუნანე ჩურესად. შოტანაკალ ადიზლუნა მეთარე ჯოლაბ თადი:

- თაქი, მეჭ ჰანკა. ეჩა, ხური კაწა. ციფა მეკურხოდ ლოხოლ, ქანდეყატუნ.

ადიზლუნენ შოტად ფიტუ ბინე. თაცი მეჭა ჰანკეცი. ეჩერი ხური კაცეფი. ცინეფი მეკურხოდ ლოხოლ. ამა ფანლ ყონშინენ ჩურელალა ქინა თენე ბაქი. მეკურ მეჭა ქანდი თეტუნ კაწეცი. ბურტუნვი ღინახუნ-ღინა ქალა ბაქსა. იზი ვახთე ელატან ართუნცი, ჰადტუნზერი ბურტუნვი სამალალ გელე მეჭ უქსა. სა ღი ადიზლუნენ მეჭა ციკატან ყარი კოვალხოდ ყათე სა ჰემა ქულბაკე აქი. თენე ავაბაქი ჰიქა ბანე. ფურუნ თანეცი ფანლ ყონშინ კოდა. შოტო კლფი ფინე:

- ად ყონში, ფარაქაქლხონ ბურვეტუნ ქულბაკ სერბსა. ისა ჰიქა ბესუნა ლაზემ?

ყონშინენ შოტო მეთარ სა დაყე აქესტი:

- თაქი, სა ალაკ მანინ ცაც კაწა. ეჩა ფარაქაქლხოდ ლოხოლ ლაფა. ცაცურხოდ ლოხოლ ქულბაკყატუნ სერბი.

ადიზლუ თანეცი ბურულო. ცაცა კაწეფი. შალაკენ ზაფი ენეჩერი. ჯოდ-ჯოდბი ცინეფი ლოხოლ.

ფარაქაქლხონ მან ცაცურხოდ ბომ ნუაქე ქულბაკტუნ სერბი. ჰარ სა ცაც ბელხუნ ოშიელ ბილლაჯ ქულბაკენ ბუდე ბაქი.

ადიზლუ თენე ავად ჰიქა ბანედ. იჩუ პურუნ პაპესეები ფალ ყონშინა:

- ად ყონში-ფინე, -ფარაქაქლხონ ქულბაკა სერბი ჩექრტუნ ცაცურ ბელხუნ ოელ ქულბაკე. ფოდ ისა ჰიქაზა?

ფანლ ყონშინენ ჯულოხუნ ულუნხო კრამკა ჯოლაბე თადი:

- თაქი, უში კაწა. მანკანე ქალა სა არუხ ყოფტა. ქულბაკლა ცაცურხოდ სოლო-სოლო ჭევეკა ტე არულოლ ბაფა, ბოკოსა.

ადიზლუ მე სავსელ ყონსინ ითხუნ თენე ჭერი. თაცი უე კწა. მკლნე ქალა სა არუხე ქფტი. ქულბაკენ ბუ ცაცურხოდ სოლო-სორო ტე არულო ბაფი ბოკოსები.

ადიზლუნენ სავანა ადიზლუ არუხ ბოქი გალა ელატან, ფულმულონ აკალტუ ვებაკეს თენე ბაქი: ბოქი ქულბაკხოდ ჰარ სოლო თარაფი ბაქენეე სა ყეზ ლ. არულოდ გა ბულომ ყზ ლედ.

სერიტუნ ფიოდ, ბუნაჯუნ ამდარა ქომან ბაქატან სალ სუნტინ, ლაფფ ფანლ ყონშინენალ შოტო ქულამწი ბართეს თენე ბაქი. იზი ბელი ფარაქაქლენ სერბალა ქულბაკ არმიშოუმი გალა თაფაფი ლაფ ყზ ლალ ბანექო.

ბათქი კოჟურხო ლეგენდა

ბუნედ, თენებოდ, ადიზინ ცილინ შაყყინა ფა^ც კოჟებუდ. ბოხოდ უსენხოხედ ორთაღთუნიდ. სა გალა ბიტი, სა გალა ეხტუნსად.

სა უსენა ეხნახამ ბურჯატან ორთაგხოხუნ სუნტან ღარე ბაქი. შოტად ყ^რხ ჳერინუტ ტე სოლო ორთაღიღლ სა ხუდარე ნანახუნ ბაქი. ამღარხონ ოფთაღხო ფულ ხაშლოლტუნ თადი. მუჳლულ მუხლოღანე გ^რბაქი.

აღლოლოდ ყ^რხ ჳერიტუხუნ სამალ ომა ღარე ბავან იზი ორთაღა ფინე:

- ბუნაჯგულონ ზა სა ღარ, ვახალ სა ხუდარე თადე. შოტოლოდ ქანბინ გ^რდნულე ბოტბაქე. ღირისტლულ ბაქადინ, ვი ხუდარე ბეზი ღარედნაკ ეჩალზუ.

ხუდარი ბავან-ბუნაჯგულონყან იბაქი-ფინე-ქალბაქეყატუნ, ხუდარ ბაქეყან ვი ბინ, ღარაღ ბაქექან ბეზი დეზნა.

თე ღინანხუნ ორთაღხონ ბურტუვი სუნ-სუნა “ყუღარ კაღფსა. ფა^ც კოჯინ ყათე მუჯა ყოჳუმღლულე ბურჯი.

აღლოღონ ღიბა-ღი ბოღტუნ ე^ნტი. თურინტუნ თაცი. ადით ფესუნტუნ ზომბაქი. ნანა-ბავაღონ სააღ ფულმუღო ჳადფე ბე^ნტუნღი ხუდარ იშყარა თაღლა, ღარაღ ლაშაკოობაღანე. ლოროცინ ბელხუნ სუნად ნიშანღუ ბაქსუნაღლ ავატუნიდ. ხუდარი კოღა ღარა “ბეში დეზნარ, ღარე კოღა ხუდარ “ბეში ბინო თუნ კაღე. იჩაღ სა მარაღანე ზერსტად. ბე^ნღა ნეხედ ჳუნ მაჭექი, ზუ ჳელაღზუ, ხაშა ნეხედ ჳუნ მაჭექი, ზუ ჳელაღზუ. ადიზინ ჳადიღხო შოტო აკატან ხეხეტუნ ბაქსად. დე ექი, სა ადით ფეს, ხოზამანღ დაყაბეს თეტუნ ბაქსად. ავატუნიდ ლოროცი ბომ ნიშან ტაღაცენე. საღ შუკაღენ ნიშანღუ ხუდარი წიღა ზაფეს თენე ბაქო.

ნეხტუნ ვი ცამფიტუ ლახა დანულ, ბე^ნღა სა ტანღდენ ჳიქან ცამკაღე. ჳუნ მაუფა, შედთან თენე ბასქე, ბადინყუნ გალა ჳაპბაქენე. მე პა^ნ ჳადიღი ბახტავარულა ცარფსედნაკ დაყე ჳ^{ან}კესა.

სა ღი ფიტუნ ღარე კოღა სა ტაღჩი ქარხუნე ჳარე. მომა ხები ბაფენე ხენენ ბუღ ჳამე ბომ. ტაღე ჳადფე. ოშაღლ ნანა-ბავა ფენე ქი, ტე ლოროცინ ბესტა ნიშან თაღეცი ხუდარ ქანსიბ კოღახუნე. ვანდაჳ შაჳათ ღინურ ავუზბაღა თენე. შოტოხუნ ქულ ჳაყანან. ეტი ღარედნაკ ადიზი ზარღ-ზორღა ამღარხოხუნ სუნტადხუდარე ეჩანან, იზი ხოჟინა ქარხანან.

ნანა-ბავა ტაღჩინ ადითანხუნ ჳედეს თეტუნ ბაქი. ბურტუნვი ღარედნაკ ჳ^რდ სა ხუდარ ხა^ნკესა. შოტინ ო^ნენე-ზიზინე საქი. ფინე ბეზი ჩურეღაღა ხუდარე ზახუნ ჳ^რდ მახანან. ნანა-ბავა იჩოღოდ ადითინ ლოხოღლ ცურტუნფი.

ჳიქან ფესა ბაქოდ. ღ^რგურ ჳ^რდ ღ^რგურედ. ნანა-ბავა ჳაღეგ^რი, ტაღჩინ ადითანხუნ, აღლუხაღ ნანა-ბავა ადითანხუნ ჳედეს თეტუნ ბაქსად. ტაღჩი ჳარიტუხუნ სა ჳემა შამატ ჳოვაქი ღარედნაკ სა ღ^რღღლთლუნ ხუდარ ნიშანტუნ თადი.

მე ხავარ ჳელაღა ქინან ხუდარი კოჟინ დასანა თარაფი. ზარატათ თენე, ყა უსენა იშანეღ სუნ-სუნა “ყუღარ ფიტუნ ჩაღხსად. თაცი-ედსუნე ბაქედ. ადიზლოღონ ნიშან ლოროცი ბესტა ბოტბაქი პა^ნ ჩანდიღ ლაშაკოი დაყატუნ ბე^ნღსად. ისანღ მეთარ ნუაქეცი სა ხავარტუნ იბაქი.

ადითი სერიტუ უკადიღან, ქაღა ყაჯ ტაღჯრ ხუდარანე ლატტედ. ფის ხავარა იბაქი ბატედი ო^ნენი ღ^რფგ^{ან}ან. ქულმუხ აშღანხუნ, თურმუხ დაყ თაღსუნახუნ ზაპეცი. უქსუნახუნ, უ^ღლსუნახუნაღ ქულე ჳაყი. უსუნღლღენ ყოღად ნუბაქაღა სა აზარე ბა^ღღბი. ბინეთი ღ^რდიტინ ოყა.

ეხღანხუნ სა უსენე ჳოვაწი ბაქოდ. ფადიზი ღინურხოხუნ სუნტუსტა ღარე კოღა ლაშაკოღე ბურჯეცი ტარესა. ზურინ, ქოსნაღარინ სან შუნე ბი^ღღლ ცირი თენე ბოტბაქი. აჭინღარი ბინთუნ ეჩერი. ოშინ ღი ბიღანსინღლ უდიღოდ აღ^რთენ შოტო ბანთ თაფმურბაღატუნიდ...

ღარე კოღა ბანთ ბინე ოთაღ თამტუნი ეხღთ თაღატან ტე ბახთენუტ ხუდარი კოჟ ჳ^რდ სა ჳაღახედ. ტაღ^ღრ ხუდარი სა ნტანსედ, თაცი ენესად. ნანა-ბავაღლ შოტად ბერე ბესტა ფულმუღოხოხუნ ნელ ციკა ჩურფეტუნიდ.

საალ ხუდარ ბერანე ტადალ ბაქი. იჩუ ენედი ალა. ჭოდა ალა არციტუჩე თარადი. ანილსუნ იბაქეს ნუბაქალა სა სანენ მე ადითმულონე ფი:

- ბუნჯუგუხ, ვა ყურბან ბაქაზ! ბეზი ჰე ლინე ბაქსუნ ვა ადანე. ელმულო ჰაყა, ზა მე ზინზილინანხუნ ჩარქესტა. ამა ბეზი გუნანჰ ბაცი, ზა მე დარდან ბადიტოლოალ ჯანანუტ მბარტა. შორბა, ბეში მე პა კოჟინალ გალა ორანიყან ჭერი.

მე ადითმულო ფი ბულა სანექი ბერე ლოხოლ.

შაჰატტუნ ფე, უქ აწარ, თახსგრ ნუბაქალა ამდორხოდ ჩურესუნ უსუნე ბელ პასა. თე ლილ ჰაქეთანე ბაქი. ხუდარენ ადითან ჩარკსუნყა ტე ფან კოჟი იჩოლოდ განუხუნ ჟიკესუნ სანე ბაქი. პურანდადლ ოყახუნ ოჭაალ ხინე ბაქი. იზი ლალა ქალა სა ბაინყინე აძლან ჰარი. თე ბადინყუნენ ფულა ყინჰი ვადკამუნ ფან კოჟაალ ზაფი თანეშერი ბულოყა.

ომინ ლი სავადან ელალ ამდარხონ კოჟურხოდ ჰარ სუნტად გალა ხე აძლან ნუაწარეცი სა ორადინტუნ აქი. კოჟურხონხუნ, შოლტოლოდ ბომ ბაქალა ამდარხონხუნ სა ნიშანა თეტუნ ბანდბი.

ბავალოდ ეხლანთენ ადიზე თამბათან ქინან ჩალხედალა ფან ორადინ მეთარან აძლან ჰარე. შოლტოლოდ ხეალ ნეხტუნ იზი ჩურესუნა ნუპაპი ტე ბახთენუტ ხუდარი ფულმულოხუმ ბარალა ნელე.

დადალი ელე ლეგენდა

ლეგენანან ზუზუ-ბუზუ უკალა სა თავადებუდ. შოლტად წი თედმურედ. ომურან დავოლოდ ბომე ჭოვაქესტედ. სალ სა ქარანანლ თენე ჭახეცედ. ჰემა ოლქინ თავადხოდ კანკან ოჭაალანე ლულებ. შანჰამუნ ბიყი, ადიზმუხე ცარეესტედ. შოლტად არდოვულა ზერდალა აქარხი ბურუნხმულოხუნ, სა მუქუჩურგან ქინანტუნ ჭოვაქსად.

ლინურხოდ სუნტესტა თედმური ყომუნ კანბლინ ფერვარეალ ჰარი ჭერი. შანჰარან გელე ზინზილინენ ქიდეხთედან ბადი. უსუნლულენ შოთად აქათა ბაქალა ადიზმულოალ ბიტუნყი.

თედმური ქიდე ქოქთი ადიზმულოხუნ სოლოალ ნიჟუედ. შოლტო ბიყსედანაკ ოსტადარ დავანე თაცი. ადიზმულოხუნ სა ფად ტე დავინა კაწეცი. გელე ფადალ ცარეცი ადიზი აქათა ბაქალა აძლანდმულო, ბურუნხმულო. სა ფადალ მარეკალ ტიტეს თენე ბაქი. თურგანან თადალა დაყე ლოხოლ ბაქალა ალლოდ გემელულა ბაქი.

გემელულა სა ჰემა ბაჭა ამდარე ბაქოდ. შოლტოლოდ ბომ ჩუფუს აძლუხალ გელენედ. გარდინხონ იჩოლოდ დავინ სურსათხოალ ეხტეტუნედ. ლენახუნ შუკალ იზი განუხუნ თენე გალედ. ანშუმა, ეხლანთან ბოტუნსტად. გემელულა ამდარ ბაქსუნა ავაბაკესტუნ თეტუნ ჩურესად. ჰიქან აშ ბუნე ბაინყ ბაქიტუნხუნ ომატუნ ბიყსად. ჩუფხონ არუხი დოხატუნ ბასტად, ხორადტუნ ბოსსად, ჩანტუნ ჟაალსტად. ბიდასინ შუმა ქანდიტუნხუნ ომა იშყარხო ჭანჰკინ აყურხონ კოჟურხოტუნ თარანედ. ქიდე ქოქტალა არაკა, მოზინაალ თეტუნ თარბსად. ბიყი შამბტუნენედ. დეყა ანაფი ეტუნშტად ჭაბ ბაქი ამდარხონდნაკ.

სა უშე ადიზე თაცითედონ გავალი ბომ სა ჰემა კოკოწტუნ ეჩერი. სოლტოლოდ ბომ შა დადალალ ბუნედ. შუმაკხო პაპალა ქინან შამფეი ავესტუნბი. დადალა ეტუნქი ომინ შუნენდნაკ. შინა უკოდ ტე დადალენ გემელულა ბაქალა ამდარხოდ ბელ ქალა სა აშ ეჩალე. ჰიქან ბესა ბაქოდ. კოლოლო ჰიქან ცამეცენე, შონოალ ბაქალანედ.

დადალ ეჩერიტად აძჰინდარი ბერეზარეხუნ სამალ ჭოვაქინე ბაქოდ. თედმური ყომუნ დაყენ ჭოვანექსად. ბეშაალ თედმურ იჩედ, საალ იზი იშა ამდარხო. შოროხ ჰარი გემელული თუმან პატუნპი. საალ ტე თარანტანხუნ დადალი ელე სანე ჭერი. სან ჭელალა ქინან თედმურენ ქულა ეხედი ალა:

- ჩურფანან!

ყოშენ ჩურეფი. დადალენ გეშელულა საალ ელეფი. თეიმურენ ფინე:

- ამდარნუტ გალა დადალენ თენე ელკო. უსუნ ბაქანან, ქეშელულა ბაცი-ჭელაღა ირამოლო ბიყანან!

ასქარხო სა ფულ ყიჭკი ხადკმუნ ეყურხოხუნ, ჰარაბოლოხუნ ცირტუნ. გეშელულა ბიპ ტონდუნ ბატუნდი ჰალყინა. სამალ ჭოვაქი დოფაჰადონ ბურევი. ჰარა-წირტ ბიძასლ ცირი თენე ბოტ ბაქი. გეშელულა ბაქალა ღარღანხოხუნ ბიდალო, დარა ჰაყალო გელენე ბაქი. ამა ჩუფხო, ალლულო ხათა ლატსტა თეტუნ ბართი.

თე ღი თეიმური ასქარხოხუნნალ ბიდალო, დარა ჰაყიძო მალ თენედ. თავადენ იჩინალ თურელხუნ ბიპინ დარანე ჰაყი. ბაინყ ბითატან თეიმური ამდარხო პურილო, არალულო, მოტოლოხუნ სა გალა დარალუ ტავადალ ენტუ ზაპეცი თატუნცი.

თეიმურა უსუნლუღენ ყოლაღტუნბი. ამა თურახუნ მაიდი მანელი. დუნანე თოფალ თეიმურ წიდეე ჩალხეცი. გელული ამდარხო იხოლო პურილო გირტუნბი. უშე ონე ზიზითუნ საქი. ოშინ შუ თატუნშერი ქალა აყე ტონდო ბაქალა ხოდლულა. ჰარტადნაკ სა გარამზ ქაშაპი ოჭალასტუნბი. თე ხოდლულ თარაფი ბანეკი დადალენ კაწკესტი ამდარხო ოჯალ.

მე ახვალატუნ ომა ადიზლულონ ბურტუნვი ჰარ უსენ ტე ოჯალა ყურბან შამფსა, შამ ბჭუქსტა. ამდარხო კაწკესტი ტე ნაქას დადალალ ედეს ბადი დუვზარტუნბსად.

ნესტუნ ადიზინ ბიდეუნ ქალა ფურუნზარ ტაღალა დაყე ლოხოლ ბაქალა თოდუკ რან ცილა ოჯალ მეთარა მშალ ჰარე.

აჭი პილინ ლეგენა

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ადიზე ჰვზხო წილა სა აზუკე ბაქე. თე აზუკე თუმლა მე ადიზეხუნ თენედ. გელეტინ თენე ავად მაინტუნ. ავაბაქალტოლონ ნესტუნდი მოტოლო თუმ გელე ანილუნე. მანი განუხუნ ბაქსუნა ფეს თეტუნ ბაქსად. ეხლთხოხუნ აქესად ვულ ბურუხ, ვულ ოვ ჭოვაქიტუნ ჰარი მე ადიზე ჭერე. სამალ ჭოვაქი მოტოლო ანხუნ მეთარ სა ეხლთალ ჭერენედ. ნესტუნდი ჰვზარხო ულუ ქალბოხ ამდარ უქალტუნ ბაქე, ქაშა ბოტალხო ქინტუნ ჩალხეცი. სოროხ იჩინალ ამდარ უქალტუნ.

ადიზლულო სა ფად მე ეხლთა ვენედ. ნესტუნდი აქჩინახუნ ადით თენე ჭელო. მოტოლოხუნ ავილ თარაფსუნე ლახ მ. თ სოლო ფადენ ნესტე აქჩინე, იშყარხო ლოხოლ ჩოვტუნ ჭევექე. სოტოლოხუნ არცი-ჰადსტუნე ლახუმ.

შაჰატტუნ ფე, ამდარი ლოხოლ ფის წი ჭელამუნ იზი ფულუმუნ ჭელადინ შაჰატე. ფის წი ჭედსუნენ ჰვზარხო ჯამაჰათახუნ ანილები. სა ჰემა უსენ სალ სუნტად სოტოლოხუნ თადსუნ-ედსუნ თენე ბაქი. მოტოლო ხუდარ თეტუნ თასტად. მოტოლო ხუდარ თეტუნ თაშტად. ჰვზარხო იჩინ იჩლოდნაკ ქარტუნხსად.

უსენხო ჰარი ჭოვანეკი. ჰვზარხო ამდარ უქალ ბაქსუნ ეხლთ ბურევი ბისი ბაქსა. ადიზლუდოხ ბურტუნვი მოტოლოხუნ არციჰადსტა. სა ჰემა უსენ ოშაღ ბურტუნვი ყოჰუმ ბაქსა ამა მოტოლო ლოხოლ ჭერი ადით გელეტად ედენედ. ადით ბითატან ნესტუნდი ამდარ უქახოტუნ. მოტოლოხუნ შაკალა ხედიო თენე ლატტო.

აშ მეთარა ჰარი, ჰვზარხო იხოლო ღარმოლოხუნ სუნტადნაკ ჭურკალი შაყყინახუნ ხუდარტუნ ეჩერი. ინსანტენ უკადიდან, შაჰატალ ყოჰუმლულტუნ ბესად. მუჭა ნესტუნდი, მუჭა იტუნ ბაქსად. მოტო აქი ნესტუნდი ამდარ უქსუნე ანხუნ ჭერი ადითუმუნ სერინახუნალ აქჩინე, ჩოვე. ოქა ეხლოთელა აშ ნუბაქიძინი, ტე აზუკი ლოხოლ ჭერი წი ბანეკო თამამ ედესუნ ჭელანედ.

უსენი გირვალ ღინურხოხუნ სოღონედ. ჰვზარხო ეჩერი ბინე მიწიქ ვიჩი დლდ კოდა ყონაღე ჰარი. ნანან-ბავან მოტო დაყაბატან ფეტუნდი ბიძასლ ცირი ხუნჩედ კოდა ბაქა, ბიძასინ კოდა ექი.

ხუნჩედ კოდა ავლ შაჰატ ჰორმთთინბი. მოტადნაკ ხუპტუნ ბოხი, კოკოწტუნ შამფი. ბოტუნხი, ცივტუნქი. უქესტუნდი, უღესტუნდი.

ბიძა ბანეტი. ბადინყ ბინეთი. ადლინ ნანა-ბავან დაყტუნ ბელსად. შონო კოდა თენე ჰარი. ღოჟინ ამდარხო ჭროშ ჭერი, კოდატუნ ბაცი. სა უნ თენე ბაქი, ჰა დაყტუნ ბეგი, თენე ჰარი ჭერი. ბასკალძულოლ ცირი სა თაპპრენ ფორთუტუნბი. შუენე ბინდსტა ბავან სა ფუესუსე ბანჭუქტი. თანეცი ყულოლოდ კოდა. ბასქეტუნიდ. კალფი მულერები. ასვალათა ეხლანთები. ჟეე ენტი ჟეტუნ ბოსი.

- ად ყულა, მონო ჰე ადითან იდანბაქსა? ადელ ჰორაბაქო? ბელ ბათკამუნ მიდანე ბაქე. ფიდან ვი ხუნცედ კოჟე. ჩურუნსა მანდა. ფინე კოდა ფეტუნ ბიდანსინ ექი. მანდეს თეზ ბაქო. ფიდან ქორფან თენე. დაყა ჩალესხა. თადსუნ ჩურესა, თაცეყან. შონოლ ღირისტოლონ მადანან ფი ჭერე მანპლნეხუნ. ბაჭანახუნ ხნავარ თედახბუ. ბანექო, ტე სოლო ყოჰუმხოხუნ სუნტან კოდანე.

ყულოლოდ მე ადითმულო იბაქატან ბავა ბელ ინკო სა ლევეტ ალკა ხეტუნ ციფი. თურმულოდ ოყახუნ ოჭაალ ფოსპი თანეცი. ირუ თამამ აჭესეები. ფუსუსან პნტი მანპლნეხუნ ჭერე. დაყე ლოხოლ ბქალა ყანდალხო, ხენურხო, ორანხო, ჩედილხო ფულე ჩურევექი. პიქალ ტენე აქი. უქენ პი ონეკა ჰარი პანეფი კოდა. ბასქი თეტუნიდ. ასვალათა ეხლანთები. ხურიქალა ბაქტუნდი სუნა.

სანს ყონშიდოხალ ევთიუნცი. სა ჰემა თანა აყატუნბი ტე სოლო ყოჰუმხო კოჯურხო. მანდიტოლონალ ქან ბაქამუნ ადელტუნ ხანვეცი. ბანდბესალ თეტუნ ბაქი.

ადინდარი ადიზინ ჩამაჰათ ბაფელი სუნა. მე ხუნა ზუ ბელაზ, ტე ქურა ჰუნ, მე ჭანდან ზუ თარაკაზ, ტე სუნტულა ჰუნ უკა ბურტუნვი ჰანვესა. ადიზალ, შოტად ბულომა სუნატუნ ბადი. “ადლან აქეზო ოკაზ ტენე ბაქი. შოტოხუნ სა ირიზ, ნიშანალ თენე ბანგანეცი. უნკო სალ ბაქი თენე. ბაქადინალ უშენინ ბადინყუნა არლოვულენე თამერედ.

ხიბ ღი ხიბ შუ ღირისტ ადიზენ ადელე ხანვეცი. სალ სუნტინ სა ჩიმიჩ ნეფ თენე აქი. ნანან ფოფურხოხუნ ჭეფეფი, ბავან ახ-ვადები. ვიჩი-ხუნჩიმულოდ ონენი სანს სა ჰოლო თენე ბოტბაქი. ხიბ ღინანხუნ ომა ამდარხო უმულა ბოტი ზანტუნცი კოჟურხო.

ადელ აჩატუნი შამატ თამამ ბაქალა ღი შოტად ციდალ დასე სულქატუნ ვადფი. ჩამაჰათა შუმტუნ თადი. ჰანჯანხოლ გირეცი ჰარეტუნიდ. უსუნ-უსუნალ ნეხტუნიდ:

- ბეში ოზანყან ხოხბაქი. ადლან ჰეტადნაკადან თარბი? მონო ჰე არესა, ბეში ბელ ბარედი?

ადლინ ნანა-ბავანალ შოტოლო უქეტუნ თასტად:

- ად ყულონ, ექი თანს რ თენებუ. ბუხაჯულო ცამე. ქანდენ ბადი არელოხუნ ტიტეს თენე ბაქო.

დასე მანპქან ცარელატან ჰანჯანხოლ ქალა ჩულონ იზი ყულა მე ადითმულონე ფი:

- სამანე ადლინ ურუქა დანალ შუმ თადლადან. გირექინან, ექინან.

ჩუფუნ ფი ღინან ჰარი ჭერტუნ ჰანჯანხოლ კოდა. არცალა ქინან ვად-შივანა ბურტუნვი. სულქინ ჩანე ჰარი.

ონენ-შიზინანხუნ ომა ჰარტინ სა ადაყ ჩან ყოყეხუნ ჭოვაქესტუნდი. ომა ტედინ-მედინ ეხლანთე ბურვი. პურუნალ მუხ ციფი ონეტუნფი.

ჩანდ ჩარქიტუნუნ ომა ყადნაკონ ბინან ჰადხევექი. შოტად ნანალ ჰაეზერი. ბინენ თაცი სა ღანჟ, სა ჰემაალ ჰანჯანხუნე ეჩერი. ღანჟ ბასტ რმა დეყენ ბუდედ. ნანა-ბალა ბურტუნვი ხური კანეცი, ელ, შიკამ დულცი თიქოლო ჰანჯანხოლ ლავკა. ნანან ღანჟინანხუნ დეყა ჭევეკსად, ხუდარუნალ ჰანჯანხუნე ზანჟედ. ღანჟინანხუნ საკალ დეყ ჭევეკატან ნანად ფულმუნ თიქოლო ბომ ბაქალა ამდარი ქანშინანე ლამანდი. აკალტუ თენე ვებაქი. იშანანხუნ ფულე ჩურევექი. შოტად აჩი ღარე ქანშან იჩედ ქი ბუნედ.

ნანად “ვად, ბალა! ო ფესუნქა იჩუხუნ თაცი თანქინ ლოხოლ ბისტუნ სანე ბაქი. ჩუფუნ, ხუდარმუნ ბაქტუნდი სუნა. მანპქან თარაფი ბანეტი დასნა გა. ონენ-შივანი სანსენ ადიზა ენელი იზი ბელ. ხური-ქალა გირეცი ჰარტუნ. ჰანჯანხოლ მანპლნე. ღანჟინანხუნ ქანშან ჭედსუნა იბაქატან ჰაქეცი მანტუნდი: ჰუნ მაფა, ჰანჯანხოლ ამდარ უქალ ბაქსუნი ანხუნ ჭერი ეხლანთ ჩოვ თენედ. შოროხ სერინანხუნალ ამდარ უქალტუნ. ფიტუნ მეთარ ნუაქეცი სა ან ბიქი აზუკედნაკ ბეში ბომ გა ბუთენე. ხური-ქალა ჭერეყატუნ ადიზუნუნ.

ჰა ტე უშე საგარ პანეპი ალა. ქირეცი ჰარტუნ. ჰწვზრხოდ იშყარხო ბიყი თატუნშერი. ბატუნდი ყალინა. მანდიტოლოდ ჩამაჰეტენ ტაფი ჭევექი ადიზეხუნ. შოტოლო ცილინ ბურუდო ჰაჰამუნ შჰჰტუნცი. იხოლო ბაჭანენუნალ ჟეწურტუნ ბოსი. შოტოლო ტედინ ტალად მარჟუ თადსუნა, ჰორ ბაქსუნა ჰწდსტინწლ ცირი ადიზე სალ შუკალენ თენე ავა.

ფაჩაღყა ნახ რჩი (ნაღღ)

ბაქენე, თენე ბაქე, ბაქენე სა ფაჩაღ. შოტადალ ბუნედ სა ბილიჯი.

ფაჩაღენ ტე ბილიჯინწ ფინე ჰუნ სა ბელა ლწინწანე ჰე საგარაბუ. ბილიჯინენ ფინე ჰაჩაღა: ტე აწილ ოლქინწ ბაქალა სა ნახრჩინ ლარენ ვი ფაჩაღელუღა ეხტალე. ფაჩაღ შიჰე ბაქი. სა ხამ ომა ჯრდ სა ბილიჯინე ეჩერი. შოტინალ სიქტინ ბილიჯინ წდითმულონე ფი.

ფაჩაღ ეწა ლაცი დაქანე ბაქტი ნახგრჩი ბაქალა შწჰწრე. ბიდწინ ჩირადხო ბწჭუქელატან ჰანეპი. დაყა ჩურეფი. იზი ბეწშტან ჭოვაქალა ნახგრჩინა ანექი. შოტინ ნხრჩინა ფინე: ზა მე ბიდწინ ყონაღბა. ომა ფაჩაღ თანეცი ლწხ ნახ რჩინ კოდა. შოტო გელე ჰრრმწთტუნბი. ფაჩაღენ ფინე სა ლარ წდელ ბწღწბანან, ბეში ოლქინწ დაყბალზუ. ნახგრჩინენ ფინე ბეზი ლარა დაყბეს ბანქო. ფაჩაღენ სა ქალ ლე ცამფი, თანელი ნახ რჩინ ლარა. ფაჩაღენ ქალღზი ბომ ცამფენედ: “მე ლარ ჰარი ჰაჰალა ქინწ იზი ოზანა ბოტანანწ.

ლარენ ქალზა ეწტი დაყანე ბაქტი ფაჩაღი შწჰწრე. თანეცი ლწხ ფაჩაღი ბახინა. ბახინ ბომალ სა ჰოვუზებუდ. ლარ თაცი ტე ჰოვუზი ბესტა ბასქი ნეჰახეცი.

სამალ ომა ფაჩაღი სუდწწლ ჰარე ჰოვუზინ ბელ. შოტინ იზი ჭოდა ოწკალანედ. ბეწწელი თე ჰოვუზინ ბესტა სა ლარე ბასქე. იჩალ ტემა დარაშუღლუნე, ბელა ნეხე ჰუნ მაჭექი, ზუ ჭელაზ.

შოტო სამალალ ანე ბაქი. ბეწწელი შოტა ფაფაყინ ბომ სა ქალზებუ. ქალზა ჩინეჩერი ფაფაყინ ბომტან. შოტო კალეფი, ქალზი ბომ ცამედ: “მე ლარ ჰარი ჰაჰალა ქინწ იზი ოზანა ბოტანანწ. სუდწრენ ქიქირები. ქალღზა თაშერი არუდოდ ბომ ბასაქი ბოკოსები. ჯრდ სა ქალზე ცამფი. ქალ ლინ ბომ ცამეფი: “მე ლარ ჰარი ჰაჰალა ქინწ ბეზი სუდწწლ ქოთოხუნ ქწბინბანანწ. ქალ ლანეხი ლარე ფაფაყინ ბომ.

ფაჩაღი ამდარხო ნარა ატუნქი. თატუნშერი სარადა. ქალ ლა კალტუნფი. იზი ბომ ცამეცი ქინწ ბიტუნ.

სა ჰა ლინწხუნ ომა ფაჩაღ იჩალ ჰარი ჭერე. ბეწწელი იზი სუდწწლ ტე ლარახუნ ქწბინტუნ ბოტე. ფაჩაღი წწულონ გელენე ბიქი. ანექი თე ჩარა თენებუ. სუდწწლ ტე ლარე ბელ ლაჩეტუნ. იზი თაფა (თაჯა) ეწტი ლანეხი ნახ რჩინ ლარე ბელ. შონო ბანექი ფაჩაღ. ომა შოტადყა იზი სუდწარი ლაშაკოდანე ჭოვაქელსტი. ნახგრჩინ ლარ ბანექი ფაჩაღ, ფაჩაღი სუდწწლ შოტად ჩუჰუნ. შოროხ იჩად მურადაყატუნ ჰაჰი, დანალ ბეში მურადა.

ქალნაყა ჭუკუღი (ნაღღ)

სა ქარნუ ჩუღოდ ბოდახუნ გელე მიწიქ სა ნწვწტუნბუდ. თილინ ქწშინწხუნ მალ-მულ ქალანე ბაქოდ. შოტა წი ჭუკუღინედ.

ჭუკუღი ჰარ ლი წდლუღო გწრბაქი წჩინწნე თადსად. შოტოლონ წჩიტუნენედ. იჩალ სამალ აწილ არცი თამაშანე ბესად.

სა ლი ჰურუნალ ჭუკუღი წჩინანე თაცედ. სამალ წდლუღოდ წჩინწ თამაშანები. ომაღ შოტოლონ ფიტუნ:

- ჭწლწდე თწრწნეწუ გირსბა თალაღან.

მე ადითმულოო იბაქატან ჭუკუელი მუწვე ბაქი. შოტინ ჰვლჷ სალ ჭვლჷდ თენე აქედ. თჳრჳნგჳუნჳ ჰეთჳრ გირბსუნა თენე ავად. შოტადნაკალ ვდლულო ფინე:

- ზახალ თამანან! ჭვლჷდ აკსუნუზ ჩურუსა. ჰამალ თჳრჳნგჳუ გირბსუნ ზომბაქალზუ.

ვდლუენ ირჳზი თეტუნ ბაქი. ფიტუნ:

- ჰუნ გელე მიწიქნუ, თამეს თედან ბაქო. დაცა ბაქალა ოვანუნ ვა შინ ჭეკვალა? ოვე ხენენ ვა თამადინ, ჭვლჷდე აჭადივას, ქალნად ჯოლაბა შინ თადალა?

ჭუკუელინენ უსუნ იჩუ პაპესები ქალნას. – ქალნა, ფინე, - ვდლუენ ჯგვლჷდეტუნ თადსა. ზა თამტუნ თეტუნ ჩურუსა. კალფა, სოტოლო უფა, ზა ბართი მაყატუნ თაცი.

ქალნან ვდლულო კალფი ფინე:

- ვდლუენ, ჭუკუელინა ბართი მათაქინან. ვანუნ თამანან. ამა ოვა ბადსა მამართანან. ასაფი ჭეკვანან. ზუად ბუდკალ ბუდკალზუ. ხ ადბაქატანექინან, ვან ფიათარ თადალზუ.

ვდლუენ ქალნად ვდითხუნ თეტუნ ჭერი. ჭუკუელინახუნ სა გალა ბაქტუნდი დაცა. სოტო ასაფი ოვანუნ ჭევეტუნქი. თაცი პატუნპი ჭვლჷდე. ბურტუნვი თჳრჳნგჳუ გირბსა. გირბალტუ ბალ-ბალ კაჭატუნფი. ჭუკუელი სამალ ვდლულოდ ფერვარე თარანეფი. ომალ ხური-მური ჭიქურხო გირბი იჩედნაკ სა შალაკე ღუზბი.

ბერეზნრე იშა ვდლულონ ბალურხო ენტუნდი. კოდა თადსუნტუნ ჩურეცი. ჭუკუელი იზი შალაკი ლოხოლ არცანე. სოტო ფიტუნ:

- ჰადზა, ვი შალაკა ასაფა, კოდადან თადსა.

ჭუკუელე იზი ღანუხუნ თენე გალფი. ვდლულო ფინე:

- ზუ თურინ თადალა თეზუ. ქალნან ვან ფინე. ჭუკუელინა ასაფანან.

ის ზახალ, ბეზი თჳრჳნგჳუნ ბალაალ ასაფანან, თადენ კოდა.

ვდლულონ ჰეყარა ფიტუნ, ჭუკუელინა დაცალ ერეს თეტუნ ბაქი. ჭუკუელინაალ, შოტად შიალაკალ ასატუნფი. ბაქტუნდი დაცა. ჰარი პატუნპი ოვე ჭოტა. ოვე ხე გელებაქენედ. ვდლულონ ჭუკუელინა ოყა ცივქი ფიტუნ:

- ჰუნ სა ჰოორ მიდა ჩურეფა! დან ბეში შალაკხო ტე ჭოდელ ჭოვაქესტენ.

ვადბაქი ელენ, ვახალ ასაფი ჭევექენ.

ჭუკუელინენ თურმულო სუნა ტაპკა ფინე:

- ზუ თჳქ მიდა ჩურეკალა ტეზუ. ჩურნანსა ზა ბართი თადანან? ზახალ,

ბეზი შალაკალ ასაფანან, სა გალა ეჭერენ ტე ჭოდეხ.

ვდლულონ ჭუკუელინა ასატუნფი. თჳრჳნგჳუნ ბადე ლოხოლ არცევეტუნქი.

შოტოხუნ სა გალა ბატუნცი ხენა. ოხე ბიდეხ პაპატან, წუკუელინ ფულმოს ხენენ თანეშერი. ქრეცი ბინეთი ბუჟაფი თადალა ოვე ბომ.

ვდლუენ ბაქტუნდი სუნა. ბურტუნვი კალფსა, ალა-ოყა ტისთა. ბანდბეს თეტუნ ბაქი. სა ხედლჷ ოვე ჭოტუნუ არტუნცი. ჭუკუელინახუნ ხავარ თენე ჭერი.

უმედა ბოტუნტი. შალაკხო ასატუნფი. ჰარი ჭერტუნ ადიზე. უსუნ იხოლო პაპესტუნბი ქალნას:

- ად ქალნა-ფიტუნ, - ჭუკუელინა ოვე ხენენ თამერენე. ჰეყარა ვანვეცედან, თედან ბჳჯლდბე. ქალნან ფინე:

- ექი უქჳ ნან მათანან. ჭუკუელინა ხენენ გელე ანინლ თენე თამერი ბაქო.

ზა ბუდკალედნაქ ხე ლაზმი. ჰანსა თახსა. ოვანუნ სა გამათ ხე ეჩალზუ.

შოტოლოლ ნანვეცი ბანდუზბო.

ქალნან გამათა ეხედი. უსუნ კოდახუნ ჭერი. ოვე ჭოტა პანეპი. ბურევი

“წუკუდი ჰუდ...! რ უკა იზი ნვვ ნაწვესა. კალესუნ ალანე თაცი, ოყანე ვადბაქი. სწს თენე ჭერი. ხენე ტე სოლო თარაქაალ ჭერი. ნვვ ბაწდბეს თენე ბაქი. შოტინალ უმუდა ბონეტი. გამათა ხენენ ბუდბი კოდანე ვადბაქი.

ხენა ბანეფი ბუდკალი. არცი ბურევი ბუდფსა. მონო ჰიქა? ქალნან ბუდფსუნენ ბუდკალი ბოშტან სწსე ჭედასა: ბეწ ბუდკატან “ვად, ბეწი ბულ! რ, ვომ ბუდკატან “ვად, ბეწი ბაჭან! რ ადითმუხე უწმულ ლაქსტად. ბუდფსუნა ექატან სწს ბოტე ბაქსად. ქალნან მე სწსწხუნ ჰიქალ ბეს თენე ბაქტი. შორ ბეწელი იზი უწმულწონე სწსბსა. ბუდკალა ბუდფი წრექი. სელაკა შადები. ბუდკალა ამწინები ქალა სა ლევეტინ ბომ. ქულა ძაწლი ბურევი ნაყე ჭოენ ბაქალა ჭწდინწ გირბსა. საალ ქიდე სა ქუნდწწე ჰარი. შოტო ნაყე ბოშტან ჭევეკატან სწსე ჭერი:

- ვად, ჰე ბადინყუნა! ჰიქალ აქეს თენე ბაქსა.

ქალნა ჰაყეცი მანელი:

- ად ამან, მონო ჰე სწსწ იწბაქსა?

ქუნდინ ბოშტან ჰურინ სწს ჭერი:

- ქალნა, ზუზუ! უსუნბა, ბეწი ჭოდა – ხოჟინა ოწკა, თამიწბა.

ქალნან ქუნდინწ ქუვწ ხენენ ოწექი, თამიწბი. სერინწხუნალ, ჭუკუდინე. ბელხუნ ომეღ ჭწდინწ ბაჭურეცი ქუნდინ ბომ არცენე. შოტო არცესედი თახტე ლოხოლ.

ჭუკუდინენ თახტე ლოხოლ ზივ-ზივ ტუტუნე. სამალ გამეწტუხუნ ომა ქალნან ხავარე ჰაყი:

- ჭუკუდი, საალ თარაგუ გირბსედნაკ ჭწლწდე თანლო?

ჭუკუდინენ ბულანე ჟიკპი:

- ქალნა, ზუ საალ ჭწლწდე თალალა თეზუ.

წდლეს გირეცი ჰარტუნ. ჭუკუდინა აქი მუწვტუნ ბაქი. ქალნან შოტოლო ჰატარე თადი. ფატარა ქწდი ცარტუნცი.

ქალნად ჭუკუდი მეთარ ჭუკუდინე.

**ანშუმლა ჰექაწთხო
ბრიგადირი ქერი**

ადიზე სა ბრიგადირებცდ. შოტადალ ბოხოდ მუწყაწლწ სა ქერიტუნბუდ.

ბრიგადირ ჰარ ბიდწსინ გიმქინწწე ბაქსად. ქერიალ შოტად ბაჯანეხუნ თანესად.

გიმქინწ. უსულუღენ ტიდა თადსუნა ზომე ბაქი.

ბრიგადირ იდარინა, ლაშაკოოდე თალატანალ ქერი ბიდწსინ გიმქინწწე ბაქსად.

შოტანაკ ეჩერი ქწლწმწხუნ, ტუფაწხუნ უნექსად ჩამაჰათ ცარეცტუხუნ ომა ეჭერი თანესად.

იწჟენინ ღინურხოდ სუნტუსტა, სავადნა გიმგწინწ ეღალა ამღარხოწ ჰიქატუნ აქი? ბეწტუნდი სწდუღონ ქალა სა უწყენი ლოხოლ სუნატუნ ყწყაწწე. შოტოლო შწპტუნცი. იშანახუნ ფულტუნ ჩურევექი: ბრიგადირი ქერინ უწყენხოწე, ბულალ იზი ლოხოლ. ჰუნ მაუფა, უწმე უღურხოწ შოტო ცარევეტუნ. უწყენხოალ

ხმა-ულონაკ ფადტუნ ექე.

ტე ღინწხუნალ ადიზე მეთარ სა ფესუნე ამწლწ ჰარი: აშურ გელე ჩწთინწ
ბაქტი სა ამდარახუნ ადით ბითატან ნესტუნ: შონო ლაფ ბრიგადირი ქეჩინწნე
ჭურეცე.

თარაკალა ხანალ

ნესტუნ ადიზე სა ქარნუ ჩუკუნ, შოტად სა ბინ, ბინეალ ბიპ ადეიტუნბუდ. ბიპალინ სუდარ. ქალწად
ლარა ქალა ღავინატუნ თაშერედ. კოჟინ აშურ მანღენედ ბინე ოხანე. ბიპ ადელ, საალ მაწი ქურუწ ყადნაქო. თაქ
აშბი ვო თანა უქესტუნ, ლაფესტუნ ზორ აშედ.

იიწჟერინი გირვალწ შუნურხოხუნ სოლონიდ. ქარნუალ, სუდარმუნალ ბიდწსინ შუემა ქაწდი ბასქეტუნიდ. ბინენ
ვომ მანდი აშურხო ბელე ღელი. ბუნარინ ბეში ბოკალა ფუწუწს ოყანები. ომა შონოალ ბასქი ნეპახეცი. საალ
შუნე ბიწღახუნ ომანე მულერ ბაქი.

ფულმულო შარფი თაღად-მაღად ბეწდი. ადღუს ნეპახეტუნიდ. იკოლოდ ღოხოლოხუნალ ბუტედ. ბინენ ღწდიქა
ბელ ზაფი ბასკსუნ ჩურელატან, ფულმუნ ბუნარინ ბეში ბაქალა ხანალანე ლამანდი. ხანალ სა თანესად, სალ
ჩურენედ. შოტად ოყახუნალ “თიქტუკ... ტიქ... ტუკ...! ო- სწსე ჭედსად. შონო გელე ჰაქეცი:

- ად ბახაჯეუს, მონო ჰიქა, ხანალალ თარანეკო?

შოტად ადითახუნ ხანალ სა ჩურეფი. ომა ბურევი პურუნ თადსა. ჩულოდ დეყ-უწყენ ტუტუნეფი. შოტო ჩახ
აქენე ჭახაპი. ალლოდ სწსენ ყადნაქონე კალფი:

- ნანა, ად ნანა! სა ჰადზა, ბღა მე კოდა ჰიქაბუ?

ბინე სწსა სუდარმუნ ჯადფი მულურტუნ ბაქი. ხანალი “თარაფსუნარაქი ბურტუნვი წირიტა. ქალწა უსუნ
ჰადხერი ჰარე:

- ახარ, ად ბინ, ად სუდარმუნ, მონო ჰე წირიტა? ქალეტენან ბარე ბასკადან?

სუდარმულონალ, ბინენალ ქულმულო ხანალაჩტუნ ბოხოლი:

- სა... სა... ბე... ელა ხანალ ჰეთარა თარანე. იზი ოყა არღოფულებუ.

ქალწან ბუნარინაჩ ფულ ჩურევექი ბურეხი ახშუმე:

- ად ვან აყანანი! ზუალ ნესხუ კოჟა ჰეტადნაკტუნ იხოლოდ ბელ ეხტე? სა შიპ ბაქანან ვან ბეს ბადახ:
ხანდულო საღბი კოდა ელატან ბეზღი სა წიდაყ კოკოწ კაციკალი ოწქა ყინიეცი ჩურეფენე. სოტო ბიყი ეჩერი
ბუნარინ ბერმა ლახნი. ხანალალ თარაზღი იზი ღოხოლო. სამალ გამეცი ბურევენე თარაფსა. ვანალ ამწი გალა
ბაქტენან სუნა.

ომალ ქულა ბოხოლი ხანალა თარანელი. სოტად ოყახუნ სა კოკოწ ჭერი ბურევი ბულა გაღვალსტუნ
თარაფსა. ბინე, ბაჭანეხუნალ სუდარმულოდ ახშუმე სწსენ გოჟა ეწხელი ბელ. შოტოლოდ ახშუმე ქაწ ბაქამუნ
თენე ბოთბაქი.

აწინღარი ადიზლულონტუნ იბაქი ახშუმეფი. ბანექო, ვანალ ჰექედთა კალფი ჩარკატან ახშუმეკალწან.

არულოდ ბელ აწი

სა იშქარი ადიზეხუნ ავილ ხური ერეყლულტუნბუდ. ფადიზინ ღინურხო სუნტუსტა ტიდა თარაფსანე თაცედ.
ბენწღი ერეყლულა ქალა სა ეღელინ სურუწნებუ. ჩობანა კალეფი იზი თოროლ. ფინე:

- მეთარ აშ თენე ბაქო, სურუწნა უსუნბა ჭეკვა! ეღელხო საალ მე ფერვარე მაყატუნ აქეცი! ინბაქი?

ომინ ღი ბენელი სურუწ პურუნ ერეყლულანე. ფურუნალ ჩობანა იზი ადითა ფინე. შოტინ ადითე თადი ქი

სურუნ ერეკლეულა აკალა თენუ. ბეზი ადით ადითუ.

სა ჰემა ღი ომა იშყარენ სურუნ პურენ ერეკლეული ბოშე აქი. საღ ჩობანი ფერვარე თენე თაცი. ბეხე ბაძტი ქი, ჩოდ სა დაყ ციქირბსუნე ლახ მ. თენე, ჩობანენ თოფოლო ღუნ ლავკალა ჭურეკალე. ვადბაქი ჰარე კოდა. ხედლქ ციქირები. ბიძსინ კოდახუნ ჭერე. იშა დოსტურხო ქირბი ფინე:

- მე უშე ბეზი ჩოდლან ერეკლეული თალადან. სა ჩობანენ სურუნ ტიფანე ექსა. ჰარტინ სა გავალ ეხტანან. ამდარხო ბასქიტუსუნ ომა დაყა ბაძტადან. ვან ერეკლეული ოშეღ ჩურელანან. ზუ თაცი ჩობანა ბანდბალზუ. შოტო ჭახსკალზუ ეხლანთ. ბანექო, ტუტანდლ ქარფესტალზუ. ბეზი სან იბაქალა ქინ არვა ჭოვაქანან. სურუ ბასქი ბაქალე. ჰარტინ სა ელეღ გავალა ბასქი არანესუნ ჭექინან. მაყიბანან, სურუნ სა თენებუ.

დოსტურ ირანტუნ ბაქი. ჯამაჰათ ბასქიტუსუნ ომა ადიხესუნ ჭერტუნ. ერეკლეულა პაპატან დოსტურ ჩურტუნფი. იშყარ თანეცი სურუნსუნ სამალ ტაღად აქელალა არულოჩ. ჩობან არულოდ ბესტა არცენეღ. იშყარა აყი სამალ იჩუ აჭეესები. შორ ბენეღი ჟამდი ღუნანზბადლე. ამა იშყარენ ბუფევი მუჭა მუხ ციფსა:

- ად ვიჩი, ზუ დავა საქსედნაკ თეზ ჰარე. ჰიქ ბაქანე, ჭოვაქენე. ერეკლეულა უქესტენე, დირისთე ბაქა. ბეზი ადითმულო ბანან თენ თადე, პურენ დირისტ ბაქა. ვახუნ სა ჩურესუნზახბუ. ნესტუნ შაჰატ ტუტანდუნ ქარე, სერინე?

ჩობანენ, ბულანე გაღდი:

- სერინე, დინურხო ქარენუხ ბელ დელსა.
- ად დირისტ ბაქა. ბეშ ადიხე ტუტანდ ქარკალ თენებუ. ზუ ტუტანდი ქარენ სა ქანან ბოშმამუნ აჩირფსუნუხ ჩურუსა. ჩურუსსა ჰუნ სა აჩინ ჰავა ქარკავახ, ზუღლ აჯიკავახ, ბანექო?

ჩობან ეხლანთი მეთარ მუჯა ჰაყესუნა მუნკედ. ქავადი ოყახუნ ტუტანდ ჭევექი. ბურევი ქარფსა იშყარენალ ამურხო ვადფი ბურეხი აჩიფსა. არულოდ ბესტა აჩიკა დოსტურხო ოსტალარახუნ მე ადითმულენე იბაქესტად:

- ად დირისტ ბაქანან! ად ჯან, ად ვან!

შოტად სან იბაქალა ქინ დოსტურხო ბურტუნვი იჩოლო აშლან. ჰარტინ ქიდ ქოძტალა ელეღხოხუნ სუნტუ გავალა ბასქი ახატუნფი, უსუნ არანესუნ ჭერტუნ. ჩობანენ ხედლქ ქარეფი, იშყარენალ “ად ჯანო უკა აჩინეფი. საღ ქულა ალაბი ჩურეფი, ჩობანა ფინე:

- ვიჩი, ბანე, ქარა ბოტეს ბანქო. გელე დირისტ ბაქა. ვახუნ ირანზი ბაქი, დირისტოლონ!

ოშაღ ქულ-ქიდე ბიყი ჩობანახუნ ჩოდე ბაქი. თალატანალ ბასქი ელეღხოხუნ სუნტუ გავალა ბასქი ახანეფი. იჩუ პაპესები დოსტურხო. სა გაღა ჰარტუნ ადიხე. პაპალა ქინ ეგელხო შამფი ჯოდ-ჯოდტუნბი.

ადჭინდარი ჩობანენ სურუნ ბუყალკატან უჯ ელეღ ქამე ჭერი. შორ ბენეღი ულურხოხტუნ ზაფი თამერე. თე დინახუნალ სურუნ ერეკლეულა ბასტუნახუნ ქულე ჰაყი.

ანექლოხო

1. თეზ ჩურუსა ვა პაპახა

სა იშყარენ ფიდე ჩეშმანე ლახედ. ჩალხალხო სუნტინ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ბიპ ფულლა ბაქენე. ბიპ თურღა ჰევახტ ბაქალნე?

იშყარენ ჩოღაბე თადი:

- ზუ საღ თეზ ჩურუსა ვა პაპახახ.

2. სამალ დავამ ღოტა

იშყარენ თუქანგა ჭოდეხ ენტი ხოღალ არცი კუნკურინა ღოფსტუნ ჩურელატან ჯუღონ ფინე:

- სამალ დავამ ღოტა, ლოროცა ბასქი ადელებუ. მაყან მულურ ბაქი.

3. უმულო თუ ყაჭკატან

სა თაფანინხორ ამდარახუნ ხავარტუნ ჰაყი:

- ვი ბომტუნა სალ ავა ბაქეს ბანქსა?

სოტინ ჯოლაბე თადი:

- ჰეტადნაკ თეზ ავა ბაქსა? უმულო თუ ყაჭკატან, ავაზ ბაქსა ბომეზუ.

4. ბაზარე ხავექინან

სუნტად გელე ქოჟა სა ჩურტუნბუდ. ჰემა ქარან ბაზარე ჭევექი, თოდეს თენე ბაქი. სა ლილ ჩურ ანეჭი. ჰა ვანტუნცი, ბანდბეს თეტუნ ბაქი. ბიძსინ ბავან ღარა ფინე:

- ად ბალა, სა თაქი, ტე ბაზარი ფერვარე თარაფა. ბანექო, ჩურ ტალადე თაცე.

ომინ ლი სავანა ღარენ თაცი ბენენდი ჩურ ბაზარი ბელი თოდელალა ფადნუ ჟომო ამბი ჩურფენე.

5. ძალ რენ ჰიქანბი?

სუნტად “ქესიბო წილა სა ვანტუნბუდ. იჩუნენ ონანლანე თამტად. სა ლი ონანლანუნ ვადბაქატან დაყ გიმქინანხუნ ბითი. იმყარენ ეხთლთანე ბურვი, ქანბიბალ ოჟჟულა კანკულბი სამალ ტალად ბასექი. თე ფერვარი ხანდელონ შოტო ატუნქი. საქი ბურტუნხი თოლამოლადესა.

ამდარხოდ სუნტინ ხანდე ყონულო ფინე:

- ვი ქანბიბ შონო ჰე ლინანტუნ ბასტა?

შოტრინ იჩუ თენე ხანანფი. ფინე:

- ვოწწე ხოზედინ ლავაბაქეტუნ სა ქანბიბი ლოხოლ. ძალ რენ ჰიქანბი?

12. ბეზი კოჟან ცარე

ვიჩიმულო სოლო აღინ ატაჟანე ქარხსად ტე სოლო ოყინ ატაჟა. აღა არციტინ ოყინტუ ფულ თანესტად, იშილ თენე თასტად. სა ლი აღა არცალტინ ბენელი ვიჩენ ოყინ ატაჯი ოლუნხონე ღული ჭევექსა. შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ქონო ჰიქანბსა?

ფინე:

- კოჯაზ ცარე. თამერიი ჯოდ სა გალა ბიყალზუ.

ვიჩედ ფულმულონ დამპულე ჰანკვი:

- პოდ ბეზი კოჟ აღა ჩურეკო?

- ვიჩენ ფინე:

- ქონო ხალულ თენე. ზუ ბეზი კოჟაზ ცარე. ვი კოჟახუნ ვშ თეხანბუ.

7. ში თანგვ გელენე

ჰან ვიჩი სა გალა გელე მუჭა ქარტუნხსად. ადიზე შოტოლო შაჰათ დაყა თაღალა ვიჩიმუხ ხინან ქანმანტუნ აქესტად.

სა ჟმე შოტოლოდ კოდა ეხლანთ ადიზე თანგვ გელე ბაქალა ამდარხოხუნე ბითი. ვიჩიმულოდ სუნტინ ფინე ხოზედინ კადაში ნანგვ გელენე. ტე სუნტინ ფინე მანლიქ იზამინ თანგვ შოტოხუნ გელენე ბაქო. ადი თუგირიტ, თუგირიტ ჟამა, ჟამალ ყაფაზანე ჭოვაქი. ვიჩიმულონ სუნ-სუნახ ტაფი ცარტუნფი.

ანტინდარი ადიზინ იზამი სა ჰემა თანახუნ სა გალა ჰარი ფან ვიჩან სუნახუნ ჯოდტუნბი.

8. ელე აღსუნტუნ ფე

სა იშყარენ სწდირე ვშბსად. საგადნა ვშლს თალატან ჩულონ აღინ ატაჟი სევენესუნ შოტო ფინე:

- ბრიგადირ ევეტან ლე ვშლსუნ ჭევეკა.

სწდირე ვშლინ გალა პაპალა ქინა ჩულოდ ფიბუ ბესუნე ჩურეცი. დოლდამხო ნწრწიბიტუნ ბაქი:

- ევეტ შაჰატ ამდარე, ჰეტადნაკუნ ვშლსუნ ჭევეკა?

სდირენ ფინე:

შაჰატ ამდარ ბაქსუნა შაჰატ ამდარე. ამა ზა ადითა გელე აღსუნტუნ ფე. ტე ადითხუნ ჭევეს თეზ ბაქო.

9. ბოჭუ ბუტკა

სუნტინ ბელინკოჟინ ლოხოლხუნ ბუტკსედნაკ შიძერე ჰაყედ. ჩალობლოდ სუნტუსუნ ხავარე ჰაყი:

- ჰეთარბაზ, ბარინა ზაფი ჩწრკამუნ შიძერხო ხარაბ მაყან ბაქი. ჩალობლენ ფინე:

- იზი ლოხოლხუნ ბოჭუ ბოტკა, ალალინენ მაყან შწდინბი.

10. კალამჭა

სოლო ულა კაცკსანე თაცედ. ჩწქწლს ცინელი. უდინა გირები. შალაკა ახაფი დაყანე ბაქტი კოჟაჩ. ფულა ჯომ თარადატან ბენელი სა ცამფი დიზიქ იზი ბაჩანესუნ ენესა. შალაკა ბოსი ბურევი ტისტა დარვაზინა პაპატან ჩულო კალეფი:

- უსუნ ბაქა, სა ალატა ეჩა, ბეზი ბაჯანესუნ ელალა დიზიქ ბესპენ.

ჩუჰუს უსუნ ტიტერი ჰარე. იზი ქიდეალ სა ბოხოდ ალატა. დაყე ბოხოდნი ფულე ჩურევექი, ოშაალ ახშუმეკა ფინე:

- ად ჰუნ აყუნჩი, მადა დიზიქ? ვი ფიატჰალინ კალამჭა შადბაქენე, ბაჯანესუნ ხორესა. ჰარაუნენე ქი ექი დიზიქ ბესპენ.

11. ჰე თაქოტაბუ

ქოლხოზა ყოდლეღატუნ ლასაქსად. სუნტინ კამაჯხო ბულურ ოყა, თუმურ ალანე ბიტედ. აგრომნომენ მოტო აქი ფინე:

- მონო ჰიქა, კამაჯხო თუმურ ალა, ბულურ ოყა ჰეტადნაკუნ ბიტე?

იშყარენ მეთარე ჩოლაბ თადი:

- ად ვიჩი, კამაჯყან ბიტეცი, ბულურე ოყა ბაქი თა თუმურ, ჰე თაქოტაბუ.

12. ქეჩიტუნ კაპე

ბანდიტ ბიყსედნაკ ჰარი პა^ა თან უშე სუნტად კოდა მანდალანე ბაქი. ბიძასინ ბასკსუნ ჩურელატან ფილლწქანი თუმელხუნ სწსე Hჰარი. თუქანხო ბუდბი ადინი ბე^შა ჩურტუნა. სწს თენე ჭერი. თაცი ბასტუნქი. საალ ჭერე. ჯუფი ჰადტუნხერი. თუქანგხო ბუდტუნბი. ხედლწქ ჩურტუნფი. სწს თენე ჭერი. ჰადბაქი ბასტუნქი. სა ჩიმირ ბამუნ სწს პურუნალ ჭერე. პურუნალ ჯუფი ჰადტუნხერი. იშყარხო ქადა ბაქამუნ ბასქი ჰადტუნხერი.

სავადნა მწწანენე ცილატან ბეტუნელი კოჟინ ყონჯულონ ფილლწქანი თუმელ... სა ბოხოდ მუწქაწლს ქეჩინე ლაჩვე.

13. ალალინენ თენე ბარე

კოდა აზარრუ ბასქი ბავან ლარა ფინე:

- ჭრმ ჭეკი, ბლა ჰავა ჰეთარა!

ღარ ჭერე ჭრე. თეძინ გეღე ჭჷდინე ვადბაქი. ბავან ხავარე ჰაყი:

- ად ბალა, მადან მანდი! ავან ბაქი ჰავა ჰეთარა?

ღარენ ვჯოღაბე თადი:

- აღალა სა ჩურენე, ავა ბაქაზ ჰავა ჰეთარა?..

14. მუშტულელ

სუნტუნენ სა ბაჭა მან ო თანგუნტუნ ჩურეცი. ფინე:

- თანგუნ თეხახბუ. ამა შაჰატ სა დაყ აქესტეს ბახაქო. ზუ ჰარ ღი კოდახუნ ჭელატან ჩულონ ნეხე ვი ბისუნი ხავარა ერალტუ სა ბაჭა მან ო მუშტულელ თადალზუ. ვა ჰაჰესჰა ბეში კოდა. ჩულო უფა ვი იშყარ მაშინინ ოყა მანდი ჰურენე. მუშტულელა ენტა თაქი. ბაჭანახუნ ვშ თევახბუ.

15. ბულნუტ ბაქადინ თადლე

ამდარხონ ქალა სა ჰანდნუ ოჭაალტუნ ეზხსად. საალ ეზბალხონუნ სუნტად უსურ კაჩეცი ოყ ხონე ბაქი. ეზბალენ იზი ღარა ფინე:

- ად ბალა, თაქი ტე ჰანდნე ოშეღ ბაქალა იშყარა უფა უსურხო შადბექან. ოქა თადეყან ვა. ეჩა, ბეში ოჭაალა ეზბი ჩარქენ.

ღარენ ფინე:

- ად ბავა, ტე იშყარენ იჩინ ეხეხსა. სალ იზი ვშლზ ბართი ოყა დახ თანეღო?

იშყარენ ფინე:

- ქალატად უკალა ვდითვ ყულღ თეტუნ ღახო. თაქი, უფა. ჰაყულღუ ბაქადინ, იზი ვშლზ ბაქალე. ბულნუტ ბაქადინ, ოყა შადბი თადლე. დან ბეში ვშ ჩარქესტადან.

16. ბეზი გალა ბაშკანან?

სა ქინოღო ღაშაკოდახუნ კოდა ვადბაქატან თურმუხ ქ ორწეცი, ხოდიღინ საღლე ბომ ბონოღ ბინეთი. ბულა ბაზუქი ღოხოღ ღახი ბასექი. ჭოვაქალტოღონ ჩურტუნცი შოტო ხენე ბომტან ჯეჰეკი კოდა თამატუნ. ქინოღოღენ ფინე:

- ქერეტტეს თენან ბაქო. ჩურნანსა ზა ჰადზეკანან, ბეზი გალა ბასკანან?

17. ქაროზ

სა იშყარი გეღე ჩარ სა ჩურტუნბუე. ბელიღო ბომ ექეს ტენე ბაქსად. იჩუ ღუნელსად ხოდიღა, ბოსტანა, ჯრო ბიტუნხო.

სა ბიღასინ ნახ ოჩინენ ბინეყი ჩურე ქონჯეღო აქათა:

- ჰუნ ჰეთარ ამდარნუ? ჩურა ჰეთადნაკ თენნე ბეზი ვდითვ ბენღანე? ნეხზუ ად ჩურ, სა ჩურფა, ბეზი ვდითვ უკაზ, ომა თაქი. ვი ბულ ახჩინ, სალ ვადბაქი ვომ თენე ბენღსა.

ჩურე ყონჯეღონ ფინე:

- ვი ვდითუღო იზბაქი. ბიღასინ ჩურა ქაროზ თაზღო. ვაჭურნახუნ ვი ვდითვ ბენენღო.

18. ეღემ ეღემა თენე თარაკო

სუნტინ იბაქენე ზოყალნა ხდალხუნ ბითაღო თარაფი ეღემე ბაქსა. სა ღი შონო იჩალ ზოყალნა ხოდაღხუნ ბინეთი. სა თჰჰარენ აღანე ენკეცი. ბულა-ოშა ცაფედი. უსუნ იჩუჰაჰესეგი ჩულო:

- შუკალა მაუფა, ზოყალნა ხოდაღხუნუზ ბითე. ბანექო, თარაფი ეღემ ბაქაზახ.

ჩულონ ფინე:

- თაქი, ვი შლ ბაქა. ჰიქალახუნ მაყიბა. ეღემ ეღემა თენე თარაკო.

19. ჭადინნუტ ბარი

უსტან გელე ყ რჩი სა ამდარენაკ ბარინე ზაჰედ. აშში ჩარკამუნ შოტადნაკ ჩადინას სა ხორად თეტუნ ბოხი. ყარი შოუმენქა ელახოდ შორენ ყოყა ჭეყენედ. აშში ჩარქი თალატან კოჟინ ქონჯულონ უსტახუნ ხავარე ჰაყი:

- უსტა, ბარი მრქქანმე? ცარეცი ბარალა თენე?

უსტან ბულანე ჟიკპი:

- ფეს თეზას ბაქო. გელე ჭადინნუტ ბარინე. ბანექო, ფოსპი ბარანე.

20. ბულინ შაყყინა შიკლამ თენე ბაქსა

ნესტუნიდ ბულინ შაყყა გელე ჩედილ განე, ტიდა შიკლამ თენე ბაქსა. შოტოლოდ ამდარხოხუნ სუნტინ ღირიდა სა ჰემა ხალ შიკლამე ცარფი. შაჰატალ ბენელი: ილეპი, ხენე ღელი. ხალურხო ბოლ შიკლამე ამაღლ ეჩერი. სა ღი გიმგინე ღირიდახოხუნ ეხლათ ბითატუნ ფინე:

- შინა ფე ბულინ შაყყინა შიკლამ თენე ბაქსა? აქჩი ადითე. ვე თენან, თაქინან ბეზი ხალურხო ბელანან ჰეთარა ბულ ბიყე. ჰარ სოლო სა ფუშინ ბოდდა.

ჰა ტე აშე იშყარი ღირიდა ბაცი შიკლამა ბულოშ ჩუფი თატუნშერი. ადჭინდარი ბიდასინ შონო გიმგინა ჰარი ფინე:

- ბავოლონ სერიტუნ ფე, ბეში საყყინა შიყყინა შიკლამ თენე ბაქსა.

21. ვი იშყარენაკ ქარუნკო

ჩალხახოხუნ სუნტად თაზან ლაშაკოდ ბაქი ზურნაჩინა აშე ბითედ. ჰარე შოტად კოდა. ზურნაჩი კოდა თენედ. ბინაზუნ იშყარი განუნე ხავარ ჰაქი. ბინენ ამდარხოხუნ თენე ადითედ. შოტადნაკალ ჰა ქულა ჟომოდ ბეშა ეჩერი ბურევი ზურნა ქარფსუნი ჰანგა ჭეკკსა. ჩალხალენ ფინე:

- ად ხუნჩი, ბეხუნ ბაქტი. ქარფსუნა ექა, იშყარ ელატან შოტადნაკ ქარუნკო.

22. უქსუნ ჩურუნსა, ზახუნ თაღენ

ადიზე სა ყონალე ჰარედ. ფა თანენ შოტო თამტუნტუნ ჩურესად. სუნტინ ფინე:

- თაღენ ბეში კოდა, ვა შაჰატ ყულლულბაზ.

თე სუნტინ შოტად ადითა ბონეტი:

- ექი, ზახუნ ზახუნ თაღენ. ქოტად სა ჩუჰუჰებუ, მანქათილანე ზერსტა. შოტინ ვადნაკ ჰიქა ბოხალა იშტაღენ უქავახ.

ადითა სიქტა საქიტინ იჩუ თენე ხანაფი:

- ად ვიჩი, სერინე. ქოტად მარალა ზერდალა სა ჩუჰუსტუნებუ. ჩუჰუნ თამამასუნ ჩურუნსა, ქოტად კოდა თაქი. შაჰათ უქუნ ჩურუნსა, ზახუნ თაღენ.

23. ხანაზუნ გელე ყინაღლტუნ

სუნტად კოდა ყონალე ჰარედ. შოტტად ტონლოლ იჩუ აქესტედნაკ სა ჰემა ქარან ჩულოდ ლოხოლ ყენეფი. ჩუჰუნ ყიჭეცი ჩურეფი, ჯორაბ თენე თადი. იშყარენ ყონალა ფინე:

- ანკსა ჩულოდ ფულა ჰეთარუნ ჰაყე? იზი ნაქანს თენე ჭეკკსა.

ყონალენ ფინე:

- ზუ მე ჩულოდ აზუკა შაჰატუნზ ჩალხსა. ხანაზუნ გელე ყინაღლტუნ.

24. ბუშაღ ბაქაღეღ

სუნტად ბელინკოჟინ ბეშა ხნდუღონ შე ბურტუნი ბფსა. შოტინ თუქანგზ ბაფსა. შოტინ თუქანგზ ენტი ცირე მჰჰლნე. აღლოდ სჰსენ ფინე:

- უნნ კოდა შუ ბუნე, ცირეყან ოყა! თენე, ღონფუზდი!

ომალ ჰავინა სა პატრონე თარბი. თუქანგ ღონფკალა ქინჰ სა ჯადიღ ღარ ბელინ უნღუნუნ ჩუპი ცირე ოყა. იშყარენ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ბეზი ბელინ უნღუნ ჰიქანბსა?

ჯადიღინ ფინე:

- ბეში მოზინე აჰე, შოტოხ ჰაკესა.

- ა...ჰ, უნღუნ მოზინე ბაქო? – ფინე იშყარენ.

ჩადიღენ ჯოღაბე თადი:

- ჰეტადნაკ თენე ბაქსა? სა ქანანღ ღონფტიდიგახიღ, ღაფ ბუშაღ ბაქაღეღ.

25. უნენინ ხაშოღ

ქაღნან ბოხი ხაშოღა ტაღექხო ბაფი ღახატან, ნავოღო ფინე:

- უქანან, ღე ვანაკ დეყე ხაშოღუზ ბოხე.

ქაღა ნავან მალაქინა ბადი ტაღექჰ გარგურბიტუხუნ ომა ფინე:

- ად ქაღნა, დეყე ხაშოღ ბოხი, დანაკ უნენინ ხაშოღ ჰეტადნაკუნ ბაფე?

26. სა ყადინბანე უქსა

სუნტად კოდა ყონაღე ჰარეღ. შოუმა ქადიღოთუხუნ ომა სულქინა სა სინი აპი ქენექტუნ ღახი. ყონაღენ სინინზუნ სა ქენექ ენტი ხავარე ჰაყი:

- ეტი კოდა ქენექ გელენე?

კოჟინ ბინენ მეთარე ჯოყაბ თადი:

- უნღუნ ზიბიღ ქინჰ ბუღე. სა ყადინბანე უქსა.

27. ორო ყონშიდოს

პა^ნ ყონში უსენხონედ ოროტუნდი. ადით თადი, ადით თეტუნ ჰაყსად. სა ლი სუნახუნ ხავარნუტ შაქინა ბახარე თალალატუნ ბაქი. ჰარი პატუნპი თურგანი ჭოტა. ბეტუნლი ოვ ტე ბულ, მე ბულ ხენე. სა ხედლანქ ოვე ლოხოლ ბედლსუნ ჩურტუნფი. ომა სორო მუზალე ბაქი:

- ად ყონში, ანკსა, ოვ ხენენ ტოფენე. თაქ ბალადიდან, ხენენ დახ თამალე. ექი, ოროლელა სა ჰოორ ბოსენ. სუნად ქულა ბიყენ, ოა ჭველენ. ხენახუნ ჭყერიტუნუნ ომა პურუნ ოროდან ბაქო. ყონშიდონ სუნად ქულა ბიტუნყი. ხენახუნ ჭყერტუნ. პურუნალ ორო ამდარხო ქინა ბურტუნვი დაყ თადსა.

28. ბაღღ ოზინ ხუნჩი

სა იშყარ ჩულოხუნ სა გალა ბახარენე თაცეა. ანინლ ჩალხალხო სუნტინ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ვახუნ თარაკალა ჩუჰუნ შუა?

იშყარენ ფინე:

- ბეზი ბაღღ ოზინ ხუნჩინე.

ჩალხალ მუჰე ბაქი:

- გელე შაჰატ. ზუ სა უსენე სუფურ. მანდეზუ. ქე ჩულო ზანაკ დუზბა, ყოჰუმ ბაქენ.

იშყარენ ბულანე გალდი:

- სა ადით თე ხახბუ. ზახუნ ქანბინა ცარფეკატუნ, ჰუნ ჰაყა.

ჩალხალენ შოტად ადითა ისანე ბეს ბაქტი.

29. თავასარენ კოჟა ცარკალე

სუნტინ ბიჰ ადელ ბაქალა სა ჩუჰუნე ეჩერედ. ჩულონ ჰარი ლი ხორად ბონატან თავასარი ბომ ჭაჰქინ ჭანდინ ხეპი იზი ადლულო უქესესტად. იშყარენ მე აშლან ავაბაქან ჩულო ფინე:

- ად ჩუჰუნ, ექი, მე თავასარა თოდდენ. მანდადინ, ბეში კოჟა ცარკალე.

30. აშურ მანელი ბეზი ოზანე

სუნტინ იზი დოლდაშხო ჰედვანი წიდე ლალახონე კალეა. სა ლი ბენელი დარვაზინ ტე ჭოდე პა^ნ ელემ ჩურფენე. ჩულო ფინე:

- ბეზი დოსტურ ჰარეტუნ, ზუ თახცი.

ჩულონ კოდოლო სურუკბი ტოტოკა ფინე:

- ბეზი ფიულ ხამ. ჰუნ ბიდასლ ცირი ვი დოსტურხოხუნუნ ბაქო. კოჟინ აშურ პურუნალ მანელი ბეზი ოზანე.

31. ზუ ჰარი ბოზაკსა

იშყარ კოდა სამალ უ^ნლი^ნ ელატან ჩულონ ტოტოკა ნეხედ:

- ჰუნ ქოტუნ ზაპე. კოჟ, ადლუნ ედენ თენე ბაქსტა.

სა ლი ჩუჰუნ გელე ხენეზანედ. ქირაქინქინახუნ ხე ავაბაქი პრანყინ ბანეფი ადაყა. სა ჰემა ყუტ უ^ნლ^{ან}ლ^{ან} ქინა შოტა ჰარადენ კოჟა ე^ნხ^{ან}დი იზი ბელ:

- ვად, ბონექი ბეზი ყოყ! ვა, ბოზქი!

იშყარენ ახმუმეკა ფინე:

- ზუ ჰარი ჰაქეთარ ბოზაქსა. კოდა, პაპატანალ ბეზი ჭოდა ჩუნქსა ქი, ქოტუნ ზაპე.

ჩულონ ტე ლინახუნ იშყარი ჩოდენ ტოტოფსუნახუნ ქულე ჰაყი.

ნიჯურ-ვართაშნული პარალელური ტექსტები

ვართაშნული:

შულ კოკოწუნ-კუა

შულ ბანეცე კოკოწუნ-კუა. ამა კოკოწუნ ალალო გალა-ყუნ-ი. შულენ ჰვრქანთ-თე-ბსად კოკოწუნო ბაპანედ. მე აშლას ატუქსა ხა, ჰავალა-ნე-ბაქსა შულე-ლასო, შონოალ ყინხო ბუსა ბუქუნენ ფეშნან ტიტერი თანესა.

ნიჯური:

თულქი კოკოწუნ-კოდა

თულქი ბანეცი კოკოწუნ-კოდა. ამა კოკოწუნო ალალო გალა-ტუნ –ი. თულქი-ნენ ჰვრქანთ-ე-ბსად კოკოწუნო ბაპანედ. მე აშლან ანეკსა ხა, დენ, ჰავალა-ნე-ბაქსა თულქინ ლოხოლ, შონოალ ყინდესუნ ბუსა თაფანენ ფესმან ტიტერი თანესა.

ვართაშნული:

კოლხოზუნ ბელე

მდა ბუო კოლხოზუნ ბელე-ნე. მე ბელე შელ ეფი ბელე-ნე; ო, მუ ირ ვადი-ნალ-ლე-თადესა, ლენას ბასკალა გა თამიზ-ნე-ბაქსა, იჩალ თიმარ-რე-ბაქსა, აზარუ-ბაქასუნალ ჰვქუმენ შელ-ლე-ბესა.

ნიჯური:

კოლხოზუნ ბელი

მდა ბაქალი კოლხოზუნ ბელი-ნე. მე ბელი შაკატ ეფი ბელი-ნე; ო, მუ ირ ვადი-ნალ-ლე-თადესა, ბასკალა გალ ჰვრ ღი თამიზ-ე-ბაქსა, იჩალ თუმარ-ე-ბაქსა, აზარამიშ-ბაქათანალ ჰვქიმენ ყოლა-ე-ფსა.

ვართაშნული:

ექ

ექ კოჯინ ჰედვან-ნე, ადამარი ქომვანე: ეზუნ ბესანე, ხელლუს ზაპნესა, ეჭუნ ტაპნესა, მაალ ბუ ვაყსა ვას ტანეშ-შა.

ნიჯური:

ექ

ექ კოჯინ ჰედვანე, ადამარი ქომვან-ე: ეზა ბესანე, ხელა ზაპნე, რჭან ტაპნე, მაალ ჩურელან ვა ტანეშ-ტა.

ვართაშნული:

ქალ

ქალ ზორრუ ჰედვან-ნე, ამა ილარილო გოლო თე-ნე-ფორთბესა. ქალლუს გვრანგ შელ ეფან, ირ ვადინალ უნდესტან, უქეს-ტან, რენას ოწკალდან, იქუნე გამ გალა ეფან, ილარილო - სწრინ გალა. ჟოლლა, ილარილო თუნდ ვადინალ, შადბან, მანდაკლულ-აყესტან ვა^ც ხენა ბასკესტან.

ნიჯური:

ქალ

ქალ ზორრუ ჰედვან-ე, ამა ელარელო გელე თე-ნე-ფორთფსა. ქალს გვრანგ შაკატ ეფან,

იწ ვაღინალ ჰუნღესტან, ჰუქეს-ტან, ჰარლი ოწკალდან, , იწუნა გამგალა ეჲან, იღარელოლ სარინ გალა. დაღუნელ ეღარელოღ თუნღ ვაღინალ, შადბან, მანდაკლულ-ჰაყესტან ვა ხენა ბასკესტან.

ვართაშნული:

იოღლაშმუხ

ნიკალად ნახგრჩი-ნე, სერგი გენა ყორუხჩი; ლენნახ ლამან-ყუნ-ღესა კანვანე, ნიკალადენ ტუტტუგ-ნე-ჲარეხა, სერგინენ გენა გოლოშ-ნე-ხა. ნიკოლადა ყა სერგი-ნა გოლო მანღრუხ-ყო-აბა, ოსაღ ჰანღენტინ მად-ყუნ-ეხა.

ნიგური:

იოღლაშხო

ნიკალად ნახგრჩი-ნე, სერგი გენა ყორუღჩი; ჰარლი ლამან-ტუნ-ღესა ოჩაღა. ნიკალადენ ტუტტუგ-ე-ჲარე, სერგინენალ აჩინ-ნე. ნიკოლადა ყა სერგი-ნენ გელე მანღურ-ტუნ-ავა, ჰურანანალ მანღ-ტუნ-ნე.

ვართაშნული:

შკოღუნ ღირიგ

ბეშ შკოღუნ ღირიგა ეკაბუყაყსა, ბუნე: ჰავეჭ, შუვეტ, კაროვ, ურუზუნ, კაროვ, ჭინკორ, ტუჭ, ტაკ, კანზარ, ქანღამ, ფუშნიკ, შიკღამ, ქენ, კაჭოლი, წანთარუ, ფუმფულ, ფარფედნ... ისა ენეხ მოტლოს ჩუქსუნახ ბურღანჲე. სოღტინ დახო ტუნჲნა ბეხო ბიყი ზახ-ნე-ფე, შორ ბენღენე ჩინეჩო, ამა ქანქულ ქენ-ტა-მანღე, იჩენ გენა ტუნმჲანღ-ყ-ნე-ღულე.

ნიგური:

შკოღუნ ღირიგ

ბეშ შკოღუნ ღირიგჲ ჰიგჲ ჩურეღან, ბუნე: ჰავეჭ, შუვეტ, კაროვ, ურუზუნ, კაროვ, ჭინკორ, ტუჭ, ტაკ, კანზარ, ქანღამ, ფეშნიღ, შიკღამ, ქენ, კაჭული, წანთარგ, ფეშფეღ, ფარფედნ... ისა ენე მოტოხო ჩუქსა ბურღი-ღან. სოღტინ დახუნ ტუნჲე ბეხუნ ბიყი ზახ-ე-ფი, შორ ბენენღი ჩინეჩო, ამა ქანქულ ქიდე-ნე-მან-ღიო, იჩინ გენა ღომბალაყ-ე-ღული.

ვართაშნული:

ციციკ-ბოსტუნ

ღუ შკოღა ციციკ-ყუნ-ბოტე, ენე ციციკ ჭეკალ-თე-ღან. ძუ საღ თე-ზა-ყინღე. ლიზან ყა ქირქორენ ონე-ყუნ-ფე, მარქარიტ შუ-ტუნ-აბა მა-ა-ჭაბჲაქე; ხათუნ კუნ-ნე-ტიტერიე. შოტლო ციციკას ღამუნ ბოტალ-ყუნ.

ნიგური:

ციციკ-ბოსტუნ

ღუ შკოღა ციციკ-ყუნ-ბოტიო, ენე ციციკ თი-ღან-ჭეკალ. ზუ საღ თე-ზ-ყინღი. ახსაპეტენ ყა ქირქორენ ონე-ტუნ-ფიო. მარქარიტ შინ-ა-ავა მადა-ა-ჭაბჲა-ქიო; ხათუნ კოდა-ნე-ტიტერიო. შოტლოღ ციციკჲ ადჲან ბოტალ-ტუნ.

ვართაშნული:

ხაფსა სა აღამარ ქეჩინა-ბოშალ გოროხ-ნე

გოლო ვანტ მოტხო ბეშ ნიკალად ქანსიბ ირანთ-თე-ჰესაბჲაქსად. შეტინ გოლო-ნე-აშბესად, ამა ჰოღელაღა

ბორზუნ თე-ტა-ბუდ. შეტა ქუქლქათ ქამასი-ლუღენ-ნე-ქარხესად, ბოშამა უქსუნ-უ^ლსუნ, პოღელამა ლაფსუნ თე-ყო-ბუდ. ძიქირეები ნიკალადენ: დოღრიყუნება, თე “ბესანალ ქომზგ, უქსანალ ქომაგო... პერანალ ეხყუნ: “საფსა სა ადამარ ქეძ-ნა-ბოსალ გოროხ ნეო... ბეზ სა ფენეწენ ეკა ბესზა-ბაქოლ, ზუალ ბადღალზუ კოლხოზა!ო – ფინე ირ-ბოშ ნიკალადენ, ჰამო-რალ ბინე: ბადნეცი კოლხოზა. ჰადსა ნიკალადი: ბადნეცი კოლხოზა. ჰადსა ნიკალადი ქუქლქათ ბახტავარუ-ნე-ქარ-ხესა.

ნიჯური:

საფსა სა ამღარ ქეძე-ბოშალ გოროხ-ე

გელე ვად^ლ მტზუნ ბეშ ნიკალად ქსიბ ირ^ჰჰჰ-ე-ჰესაბაქსად. შოტინ გელე-ნე აშბსად, ამა პოღელალ თახელ თე-ტახ-ჰუდ. შოტალ ქუქლქათ ქამასილუღენ-ე-ქარხესად, ბოშამუნ ჰუქსუნ-ჰუ^ლსუნ, პოღელამინ ლაფსუნ თეტახ-ჰუდ... ძიქირეები ნიკალადენ: დოღრი-ტუნ-ნენ: “ბეტანალ ქომზდ, უქატანალ ქომ^დო... პურუმ ნეხტუნ:

“საფსა ამღარ ქეძე-ბოშალ გო-როხ-ე... ბეზ სა ფენეწენ ჰიკა-ა-ბესზა-ქო, ზუალ ბადღალზუ კოლხოზა!ო – ფინე ირ-ბოშ ნიკალადენ, ჰატეთარ^ლ ბინე: ბანეცი კოლხოზა. ჰადსა ნიკალადი ქუქლქათ ბახტავარლუ-ნე-ქარხსა.

ვართაშნული:

ზანდ-ბესუნ

1. ფადზ-ნე. ბო^ლ-ყუნ-ყესა მეღვინახ, გირბი ჩისარ-ყუნ-კესა ბორზუნახ, ყაჭ-ყუნ-ესა ტულლუს, ბა-ყუნ-ესა კოდლო ძინახ.
2. ტულლა იმაჯი-ნე. ა^დლუს არაბინ ბიჰ-ჩო ძურუ-ყუნ-ესა, მუ^ვ-ყუნ. ქემკამ ჰამ^შშ ფადზ ბაქანე!
3. ხოღურღოხო ხაზალუს ბარ-რე-სა. ყუშურუს ფურფი თა-ყუნ-სა.

ნიჯური:

ძეჰამ-ბესუნ

1. ფადზ-ნე. ჰო^ვ-ტუნ-ყესა მეღვინა, გირბი ჩარ-ტუნ-კესა თახელა, ყაჭ-ტუნ-ნე ტულა, ბა-ტუნ-ნე კოდლო ძინა.
2. ტულე იმაჯი-ნე. ა^დლუს არაბინ ბიჰ-ტო^ლ ძურუ-ტუნ-ნე. მუ^ვ-ტუნ. ქემკამ ჰამ^შშ ფადიზ ბაქანე!
3. ხოღურღოხუნ ხაზალუს ბარ-ე-სა ყუშურხო ფურფი თა-ტუნ-სა.

ვართაშნული:

მეს ყა ჩაქუჩ

დან ვახოლ დოღმა ვიჩიმუნ-დან,
ზე აშბალ, უნ ირ^ჰჰჰ,
ბეშ მეჰკამ ყოლთულღამიშ-ბაქსუნ
აღალოენკ, დრვლანთოლოენკ
ბაღრიარ-ბაქსუნ-ნე.
ზე ზიდო-ზ-ტაჰენ, უნ ეხ-ნუბ-სა,
ჰან^ლინ ზაჰმანენ-დან-ქარხესა
ჰან^ლინ აზადლეა-დან-ჭებაქე,
ზორენ ჰარსა ლანგუნ-დან-აყსა.

ნიჯური:

მის ყაჩაყურ

დან ვახუშტის დოღმა ვიჩიმიუნ-დან,
ზუ აშპაშ, ჰუნ ირპაშთ,
ბეშ მტკამ ყოლოთელამიშ-ბაქსუნ
ალალონკ, დრვლთულონკ-
ბაღრიარ-ბაქსუნ-ე.
ზუ ზილოდ-ზ-ტაპე, ჰუნ ეხ-გნ-ბსა,
ჰანლინ ზაქმთენ-დან-ქარხსა,
ჰანლინ აზადულა-დან-ჭრვაქიო,
ზორენ ჰარსა ლანგ-დან-ჰაყსა.

კართაშნული:

მან

1. ცამფი ალალა ცივარ-რე-ფი,
ქალა კანვანეს ნამ-ნე-ბე,
ნამ-ნე-ბე, ნამ-ნე-ბე, ნამ-ნე-ბე,
ქალა კანვანეს ნამ-ნე-ბე.
2. ოქტომბერუნ ციციკუნ-დან,
ვაფად-დან-ესა, ბუბუდ-დან-ბაქსა,
აშბალო ადლუნ-დან,
ჰამაშა შოტლოლო ბაქალ-დან.
ე-დან-სა მან-ფესინ,
მუჭა სანენ ზილდესინ,
ციციკონ ზერ-ე-კესინ
ჭოჭა ბადადლონ ფერულამიშ-ბესინ.

ნიჯური:

მან

1. ცამფი ალალენ ხონო-ნე-ფი,
ქალა ოჩალა ნამ-ე-ბი,
ნამ-ე-ბი, ნამ-ე-ბი, ნამ-ე-ბი,
ქალა ოჩალა ნამ-ე-ბი.
2. ოქტომბერუნ ციციკუნ-დან,
ვაფად-დან-სა, ბუბუდ-დან-ბაქსა,
აშბალო ადლუნ-დან,
ჰამაშა შოტლოლო ბაქალ-დან.
ე-დან-სა მან-ფესუნ,
მუჭა სანენ ზილდესუნ,
ციციკონ დანტაბსუნ,
ჭოჭა ბადადლონ ფერულამიშ-ბესუნ.
ჭოჭა ბადადლონ ფერულამიშ-ბესინ.

კართაშნული:

თაქენან, ბეღანან! ...

თაქენან, ბეღანან...

ეტინ-ა-ქაჲ ჳაპლულას...

თადანცი, ბეღანლი,

ქეჩინენ-ნე-ქაჲ ჳაპლულას.

ქეჩინენ ჳაპნუნ ჳალალ-ლე-ქე, ჳალალ.

თაქენან, ბეღანან, ეტინ-ა-ქაჲ ქეჩინა.

თადანცი, ბეღანლი:

ულენ-ნე-ქაჲ ქეჩინა.

ულენ ქეჩინა, ქეჩინენ ჳაპლურას

ჳალალ-ლე-ქე, ჳალალ...

თაქენან, ბეღანან,

ეტინ-ა-ქაჲ ულლუს.

თადანცი, ბეღანლი:

თუქანგენ-ნე-ქე ულლუს.

თუქანგენ ულლუს, ულენ ქეჩინას,

ქეჩინენ ჳაპლულას...

თაქენან, ბეღანან, ეტინ-ა-ქაჲ

თუქანგას.

თადანცი, ბეღანლი:

ჟანგენ-ნე-ქე თუქანგას.

ჟანგენ თუქანგას, თუქანგენ,

ულლუს, ულენ ქეჩინას,

ქეჩინენ ჳაპლულას...

ეტინ-ა-ქაჲ ჟანგუნს.

თადანცი, ბეღანლი:

კულენ-ნე-ქე ჟანგუნს.

კულენ ჟანგუნს, ჟანგენ თუქანგას,

თუქანგენ ულლუს,

ულენ ქეჩინას, ქეჩინენ ჳაპლულას...

თაქენან, ბეღანან,

ეტინ-ა-ქაჲ კულლუს.

თადანცი, ბეღანლი:

მელენ-ნე-ქე კულლუს.

მელენ კულლუს, კულენ ჟანგუნს,

ჟანგენ თუქანგას,

თაქანგენ ულლუს, ულენ ქეჩინას,

ქეჩინენ ჳაპლულას.

თაქენან, ბეღანან,

ეტინ-ა-ქაჲ მელლუს.

თადანცი, ბე^ედანი,
ფიშიკენ-ნე-ქე მე^ელლუხ.
ფიშიკენ მე^ელლუხ, მე^ელენ კუ^ელლუხ,
კუ^ელენ ჟანგენუხ,
ჟანგენ თუ^ექანგას,
თუ^ექანგენ უ^ელლუხ,
უ^ელენ ქე^ეჩინას,
ქე^ეჩინენ ჭა^ეპლულას...
თაქენან, ბე^ელანან,
ე^ეტინ-ა-ბა^ეშყე ფიშიკას.
თადანცი, ბე^ედანი:
ბინენ-ე-ბა^ეშყი ფიშიკას.
თაქენან, ბე^ელანან,
შინ-ა-ბა^ეშყე ბინენ.
თადანცი, ბე^ედანი,
ბანგენ-ნე-ბა^ეშყე ბინენ.
ბანგენ ბინენ, ბინენ ფიშიკას –
ჰალა-ლე-ბა^ეშყე, ჰალალ...

ნიგუ^ერი:

თაქენან, ბე^ელანან! ...
თაქენან, ბე^ელანან:
ე^ეტინ-ა-ქანდი განუ...
თადანცი, ბე^ელი-დან,
ქე^ეჩინენ-ნე-ქანდი განუ.
ქე^ეჩინენ განუ ჰალალ-ე-ქე, ჰალალ.
თაქენან, ბე^ელანან, ე^ეტინ-ა-ქანდი ქე^ეჩინა.
თადანცი, ბე^ელიდან:
უ^ელენ-ნე-ქანდი ქე^ეჩინა.
უ^ელენ ქე^ეჩინა, ქე^ეჩინენ განუ
ჰალალ-ე-ქე, ჰალალ...
თაქენან, ბე^ელანან,
ე^ეტინ-ა-ქანდი უ^ელა.
თადანცი, ბე^ელიდან,
თქანგენ-ე-ქანდი უ^ელა.
თუ^ექანგენ უ^ელა, უ^ელენ ქე^ეჩინა,
ქე^ეჩინენ განუ...
თაქენან, ბე^ელანან, ე^ეტინ-ა-ქანდი
თქანგა.
თადანცი, ბე^ელიდან:
ქარსენ-ე-ქანდი თქანგა.

ქარსენ თქანგვ, თქანგენ
ულა, ულენ ქეჩინა,
ქეჩინენ განუ...
თაქენან, ბეღანან,
ეტინ-ა-ქაძი ქარსა.
თაციდან, ბეღიდან
ჭაძინენ-ე-ქაძ ქარსა.
ჭაძენ ქარსა, ქარსენ თქანგვ,
თქანგენ ულა,
ულენ ქეჩინა, ქეჩინენ განუ...
თაქენან, ბეღანან,
ეტინ-ა-ქაძი ჭაძნუ.
თაციდან, ბეღიდან:
მეღენ-ე-ქაძი ჭაძნა.
მეღენ ჭაძნა, ჭაძინენ ქარსა,
ქარსენ თქანგვ,
თქანგენ ულა, ულენ ქეჩინა,
ქეჩინენ გალა...
თაქენან, ბეღანან,
ეტინ-ა-ქაძი მეღა.
თაციდან, ბეღიდან,
ფიშიკენ-ე-ქაძი მეღა
ფიშიკენ მეღა, მეღენ ჭაძნა,
ჭაძინენ ქარსა,
ქარსენ თქანგვ,
თქანგენ ულა,
ულენ ქეჩინა,
ქეჩინენ გალა...
თაქენან, ბეღანან,
ეტინ-ა-ბაშყე ფიშიკა.
თადანცი, ბეღიდან,
ბინენ-ე-ბაშყე ფიშიკა.
თაქენან, ბეღანან,
შინ-ა-ბაშყე ბინე.
თადანცი, ბეღიდან:
ბაშენ-ე-ბაშყე ბინე.
ბაშენ ბინე, ბინენ ფიშიკა
ჰალალ-ე-ბაშყე, ჰალალ...
კართაშნული:

ინტლუთ

-ეკან-ბესა? უფა ზას, უნ მალ-ლუ-ესა, მან-თადსა?

- ზუ ბეზ ხალიკუნ კუახო –ზ-ესა, ბუ-ზაყსა ჳწლჳგი თალა-ზ უშენკ.
- ეფ კუა შუ-ა-ბუ. მამა, ნანა კუა-ყუნ-თე, ეკა-ყუნ-ბესა?
- კუა-ყუნ, არცი შუმ-ყუნ-უქსა.
- ზა იბაქე-ზა, თე ვი ბაბა აზარუ-ნე, თე-ზა-ბა, აფჳია-სერი! ...
- აფრი თე-ნე, სერი-ნე, ბეზ ბაბა აზარუ-ნე-დ, ამა ისა საკი შელ-ლე, არცეს ბატუქსა.
- ევანტახო მალა-ა შონო ბასკინე, ყაჭკალა გა ეკა-ტად.
- ბეზო თურელ-ცირიკ ჰარ გა ყაჭ-ტა-ესა, სადალ აბუზ ბულ-ტა-ყაჭეზა, ბუქუნალ საალ ულხოზ.
- ჩუნქი ქორ-რე, ზა ისა ეფ კუა ეეს ბაქალ-თე-ზა. ვი ბაბას უნ, შონო აშნე, საფსა ბაქადტუ უყუქუულუ-დენ მე ბდას ბემ კუა-ყან-არი.
- ავანამ შელლე, უზკო...

ნიჯური:

ისტლჳთ

- ჰიკან-ბსა? უფა ზა, ჰუნ მალინ-ესა, მად-ნ-თადსა?
- ზუ ბეზ ამიკინ კოდაზუნ -ზუ-ესა, ჩურ-ღზ-სა ჳწლჳგი თალა-ზ უშედნაკ.
- ეფ კოდა შუ-ა-ბუ. ვი ბაა, ნანა კოდა-ტუნ-თე, ჰიკან-ტუნ-ბსა?
- კოდა-ტუნ, არცი შუმ-ტუნ-ჰუქსა.
- ზუ იბაქე-ზუ, თე ვი ბავა აზარუ-ნე, თე-ზ-ავა, აფრია-სერი! ...
- აფრი თე-ნე, სერი-ნე, ბეზ ბავა აზარუ-ნე-დ, ჰამა ისა სად შაატ-ე, არცეს ბანექსა.
- ჰევატხაზუნ მალადა შოო ბასკენე? ჰი გა ყაჭ-ე?
- ბეზუნ თურალ-ცირიკ ჰარ გა ყაჭე-ნე, ჰამა ბუთუნტოზუნ ავგზ ბულ-ე-ყაჭე, თაფანალ, სალ ულხოზ.
- ჩუნქი ქანარ-ე, ზუ ისა ეფ კოდა ედეს თე-ზ-ბაქო, ვი ბავაზ, აშნე, საფსა ბაქადნ. უფა, ავან ბანექო უყუქუულუ-დენ მე ბდას ბემ კოდა-ყან-არი.
- ავან შაატ-ე, უზკო...

უდიურ-ქართული ლექსიკონი

აა! ააჰ! აჰ! – აჰ! ნეტავ! (შორ.).

აბა, აბო, ავა (ნ.); **აბალუ** – მცოდნე. **აბაბაქეს** – ცოდნა, გაგება.

აბალულ – ცოდნა.

აბუზ, ავუზ (ნ.), **ალუზ** (ნ.) – მეტი, ჭარბი, უკეთესი.

აბუზბეს, ავუზბეს (ნ.) – მომატება, მიმატება, გადამეტება.

ად – სუნი.

ადმარ, ამდარ (ნ.) – ადამიანი.

აზარ – ავადმყოფობა, დაავადება.

აზარუბაქეს – ავად გახდომა.

აკამინ – ნახვამდის.

აკეს – ნახვა, ხედვა, გამორჩენა, აღქმა.

ა^ლ – დაწნული, დახლართული, მიხვეული-მოხვეული.

ალა – მაღლა, ზემოთ.

ალალუ – მაღალი.

ა^{ლამ} – ბროწეული.

ალაფ – თივა.

ალაყ^ო – მოუქნელი, დაბნეული.

ა^{ლესუნ} – ახვევა, გადახლართვა.

ალვერ – გაჭრობა.

ა^{ლღეს} – ქსოვა, დაწვნა.

ა^მ – მხარი (ადამიანის, ცხოველის); ქელი; მიმართულება; კავების სამაგრი კოჭი.

ამა (ამმა) – თუმცა, მაგრამ, არადა (მაქვ. კავშ.).

ამა – მამიდა, **ამალარ** – მამიდაშვილი (კაცი);

ამაჰინარ – მამიდაშვილი (ქალი).

ამაღ^ა – უსაქმური.

ამბარ – ბორცვი, გროვა.

ა^{მკური} – მთქნარება.

ამცი – ცარიელი.

ანღაზბეს – გრძნობა, მიხვედრა.

აღზეს – აღგომა, აღღგომა (**ხრისტოს აღზერე** “ქრისტე აღსდგა”).

ა^ნ – საფუარი.

ანა – მინა, შუშა.

აპ – ოფლი.

აპერ – ოჯახის უფროსი, უხუცესი.

არ – მსხალი.

არაბა – ურემი.

არაზ – შიშის ზარი, განგაში.

არაკ – ზვარაკი, კურო.

არამტოლ – ტურა.

არუმ – ხორბალი.

არუხ (Pl. Tant.) – ცეცხლი, ალი.

არცეს – დაჯდომა.

ასღან – ლომი.

ასტარ – სარჩული.

აფრი – ტყუილი.

აფარ – ღვეზელი.

აფურე – ლოცვა, კურთხევა.

ა^{ქტეს} – აჩქარება.

აღალა – წვიმა.

აღუ – შხამი, სიმწარე.

აყეს – ალება, შესყიდვა.

აშ – საქმე.

აშბეს – მუშაობა.

აშილ – სახსარი.

აში – თამაში.

აწი – დაკარგული.

აწარ – წმინდა, სუფთა, ანკარა.

ახარ – სააღდგომო საკლავი.
ახაფეს – აკილება, წამოკილება.
აჭ^ა – მარჯვენა.
ახ^ესუნ – დაჯახება.
ახ^ილ – შორს.
ახმაღ – სულელი.
ახ^ტეს – მიჯახება, მირტყმა, ღაკვრა.
ახწიმა, აღსიბად (ნ.) – აღდგომა.
ახჭუმ – სიცილი, ღიმილი.
აჯ^ელ (ნ.) – კალთა (იხ. **ეჯ^ელ**).
აჯ^ეუნ – ახო, ყამირი.
აჯგალ – ბელისწერა, სასჯელი.
აჯილ – რისხვა, ჯავრი, ბრაზი.
აჰა! – აჰა! აგერ! (შორ.).
აგპრამ – თუ, თუკი.
აზბარ – ლექსი.
აბტუგ – საკლავი.
ამპრიკ – ბერწი.
ამიკ, ამი – ბიძა მამის მხრიდან
ამიკუნ ღარ – ბიძაშვილი ვაჟი (მამის მხრიდან).
ამიკუნ ხინარ – ბიძაშვილი ვაჟი (მამის მხრიდან).
ამარ! – (მიმართვა ქალთა მიმართ).
ანგიშტა – სათითური.
ამბ – სირცხვილი.
ამელ (ა^ემელ, ამელ) – ბავშვი.
ამზ – სოფელი.
ამთ – სიტყვა, სათქმელი.
არქაღ – ხვალი.
არმედნ – სომეხი.
არუგ – ჭერამი.
ბაბა (ვ.), ბავა (ნ.) – მამა.
ბაბაყ – უუნარო, მოუხერხებელი.
ბავ – თავადი, ბატონი, დიდებული; ნეფე, სასიძო.

ბა^ეგარი – გუშინწინ.
ბაღლაყ^ე – ბაყაყი.
ბაზო – ზოგიერთი.
ბაზუკ – მკლავი.
ბა[ე]ეს – შესავლა.
ბალ – მკეთებელი.
ბალა – შვილი, ბოკვერი, ბარტყი.
ბაღა – თავსატეხი, პრობლემა.
ბალანყო – მაცვალი.
ბალავა – პაწაწინა, პაწია.
ბაღღონა – სესხი.
ბანდ – ფონი, წყალგამყოფი, წყალსატევი, აუზი.
ბად – ბალი.
ბარ – ნაყოფი; საკვები ულუფა; ნაწილი, წილადი, კუთვნილი წილი.
ბარბეს – ჩამორიგება, დარიგება.
ბარუ – კედელი.
ბარუთ – თოფის წამალი, ღენთი.
ბასკეს – დაწოლა.
ბასმა – გროვა.
ბასტ – ჭიდილი.
ბასტე! – კმარა!
ბაფეს – ჩაყრა, ჩასხმა.
ბა^ეფეს – ყეფა.
ბაფტეს – ჩაყარდნა.
ბაქეს – ყოფა, არსებობა, გახდომა; შეძლება.
ბაღ – ბაწარი, ძაფი.
ბაღ^ეენა – გუშინწინ.
ბაყეს – ტევა, განთავსება (იძულებით).
ბაშ^ა – დამპალი, მომპალი.
ბაშყეს – მოპარვა, ქურდობა.
ბაჩ^ე – ასი; ქვევრზე დასაფარებელი ქვა.
ბაჭ^ეან – ზურგი, ბეჭი.
ბაჭ^ეანა – მერცხალი.

ბანტ – ბელი.
ბეგამ? – ნუთუ? ვითომ?
ბელულ – ბარი.
ბეზი – ჩემი (კუთვნი. ნაცვალ.).
ბეთარ – უარესი.
ბელე – პირუტყვი.
ბენდ – კვირა დღე.
ბენყ – სიბნელე.
ბენშ – მოძღვარი, სასულიერო პირი.
ბერ – ბალიში.
ბერხეს – დაფქვა.
ბეს – კეთება.
ბესალი – მათხოვარი.
ბესალო – მთხოვნელი.
ბესბალო – მკვლელი.
ბესბეს – მკვლელობა.
ბე^ექ – ნემსი.
ბე^ექტეს – სლოკინი.
ბელ – მზე.
ბელ აბეს – აღმოჩენა, პოვნა.
ბელ ალუ (ბილ ალუ, ბულ ალუ) – ღრმა.
ბელ ბილანჯარ – შუადღე, თაკარა.
ბეშ – წინათ, უწინ.
ბეში – ჩვენი.
ბეჯან (ვ.), ბაჯანა (ნ.) – ცოლის და.
ბია-ბია – კუნელი.
ბიასუნ – ღამით, საღამოს.
ბი – მძიმე.
ბი ბი – ხიდი.
ბიბიკ – ბიბილო (ფრინველის).
ბი[ღ]ეს – მოკვლობა, სიკვდილი, დაღუპვა.
ბიზ – წვეთიანი, სადგისი, ისარი, სარჭი.
ბინ – რძალი, პატარძალი.

ბინარჯ – საძირკველი.
ბიპ – ოთხი.
ბიპამათ – ოთხშაბათი.
ბირინწ – ბრინჯი.
ბისი – ძველი, მეორადი, ძონძი, ჩვარი.
ბიტეს – თესვა.
ბიტუნ – ყანა, ნათესი.
ბიდ – უღვაში.
ბიდ – შუაგული, ცენტრი.
ბიყეს – დაჭერა, პატიმრობა; აშენება, აგება.
ბიში – ქადა.
ბიჭი – მკვახე, მოუმწიფებელი; უში.
ბისალუს – ღმერთი, უფალი.
ბისეს – შობა, გაჩენა.
ბობონ ალ – ბეჭედი.
ბოკეს – წვა, ხრუკვა.
ბოლ – უხვი, ბევრი, უამრავი, უღვევი.
ბოდ – სიმაღლე.
ბოდლუ – თანადი.
ბორზუნ – მარცვლეული.
ბორჯ – ვალი.
ბოტი – მოჭრილი, გადაჭრილი.
ბოლ^ეოფეს – ყვირილი, ბლავილი.
ბოყ – ღორი
ბოყო – ცომი.
ბოშ – შიგნით (თანდ.).
ბოში – მამლარი.
ბოშტეს – ღამარხვა (ადამიანის), ჩაფლვა (ნერვის).
ბონ^ეუ – სქელი; ხშირი.
ბონეს – ხარშვა, მონარშვა.
ბონ^ემოლ – ცხვირი (Pl. tant.).
ბონო – გრძელი.
ბონობაქეს – წამოწოლა.

ბონობეს – დაგრძელება, გაჭიმვა, გაწელება.

ბუ – ყოფნა, ქონა, ყოლა.

ბულ – ბარკალი.

ბულ – თავი, მწვერვალი.

ბუჟ – თავმომწონე.

ბუჟ ეფეს – შეხორცება.

ბუი – სავსე

ბუიბეს – ავსება, შევსება.

ბურუხ – მთა, მთები (Pl. Tant.).

ბურვი – დაწყებული.

ბუსა – მშვიერი.

ბუტ – დახურული, დაფარული.

ბუტაეს – დახურვა.

ბუქუნ – მუცელი.

ბულ – ორთქლი.

ბულ ა – ნაპოვნი.

ბულ ბეს – პოვნა.

ბუყეს (ვ.) – სიყვარული, შეყვარება. ნდობა, სურვილი, მოსურვება.

ბუშ – აქლემი.

გა – ადგილი, სივრცე, ტერიტორია, მიწა; სათავსო, შესანახი ადგილი; საწოლი, მოსასვენებელი ადგილი; ღონე, ღირსება; განცდა.

გაღ – მონა, ყმა, მოჯამაგირე.

გაღღ – ზაქი.

გავალ – დიდი ტომარა.

გავასეინ – სახნისი.

გათურ – ბილიკი, სასიარულო, საქარავნო გზა.

გალა – ვრცელი, ფართო, დიდადგილიანი.

გაღმ – ლტოლვილი, მაწანწალა, მომთაბარე, ადგილნაცვალი.

გამ – ცხელი, თბილი.

გარ – არეული, შერეული, შეერთებული, შერწყმული; მღვრიე.

გარგ – საჭირო.

გარამზ – საფლავი.

გეზ – კვალი, გეზი.

გელე (ნ.) – ბევრი.

გელეშ – ცეკვა.

გელ გოლ – ტბა, ტბორი, გუბე.

გემიშ – კამეჩი.

გენგ – ფართო.

გერ – გერი; ნერგზე შემორჩენილი განარებული ტოტი.

გერამაწან – პაწაწინა; კენკრას ნაყოფი.

გერგეც – ეკლესია, სალოცავი;

წმ. გიორგის სახელზე ნაკურთხი ეკლესია.

გერეწ – ნერწყვი.

გივ – ნაღველა.

გიზგი – სარკე.

გილ – მარცვალი.

გილე – ჭორი.

გიმგ (გუმგ, გუმგანა) – სალაცხო.

გიმიშ (გუმუშ) – ვერცხლი.

გირბეს – აკრეფა, შეგროვება.

გოგ (გეგ) – ცა.

გოდანქ – მოკლე, მოკლე.

გონ – ფერი.

გონბეს – შეღებვა.

გონნუთ – უფერული.

გოროხ – საწყალი, საცოდავი.

გოღან – გამხდარი.

გუგელ – ჭოტი.

გულ – საცერი.

გულაჰან – რეჰანი.

გულაღ – ჟაკანი.

გუნდარე – ნესვი.

გურაბ – პერანგი.

გურაკ – თირკმელი.
გურღეს, გურეს – წაქცევა.
გურჯი – ქართველი.
გუფ – გუბე.
გუფტეს – ცემა, ტყეფა.
ღნ (ნ.) – უფროსი და.
ღნგ – პატარა სახლი, ოდა; ფარღული.
ღად – წუხილი, შეშფოთება.
ღაღ – მამიდა.
ღაღ ღარ – მამიდაშვილი (მამრ.).
ღაღ ხინარ – მამიდაშვილი (მდედრ.).
ღაღალ – მამალი.
ღავა – ჩხუბი, დაპირისპირება, ომიანობა; წამალი.
ღავაბეს – გაკიცხვა, საყველური, ჩხუბი.
ღავადუღეს – შეწამვლა (ვენახის, ხეხილის).
ღა ვუნ – მხალი.
ღაზღანი – ძიება, მოკვლევა.
ღაღაგ – დალაქი.
ღამ – ბანი (სასიმღერო).
ღამაჲ – კალთა.
ღამღამ – ღილა, ღილას (აღვ.).
ღამღუღეს – დაღასტურება.
ღამირჩი – მჭედელი.
ღამუნ – ხვალ.
ღამპულ – ქლიავი.
ღან – პურეული, საკვები მარცვლეული, საფქვაკვი.
ღანგ – გიჟი, საშიში.
ღანგიზ – უფსკრული, ნაპრაღი.
ღან – ნეღლი.
ღანა ჟაღუღ – დასაწყისი.
ღანღაზ – ცელი.
ღანღან – ზღვა.
ღანაჲ – მალამო.
ღანს – გაკვეთილი, მეცადინეობა; გუნღი, ანსამბლი.
ღაფ (სინ. **ღაღრა, ნაღრა**) – ღოღი.
ღაღღაღეს – წამება.
ღაღტაკ – ფიცარი.
ღენღაკ – ზეღაღარი.
ღენეს – შეგინება.
ღინიკ – გვეღი.
ღინღგ – სათხოვარი, თხოვნა.
ღინ (სინ. **ბინაჲ**) – მთღინანაღ, ყვეღაფერი.
ღინ ბაზ – უღიური აგაზაფხუღო ზეღმი, აღღომაღღე საღი ღღით აღრე იღართეღა, ხუთშაბათს.
ღინაჲ ამ – ღანღღვა.
ღინრე – მიღაყუღებღეღი, მიღაბრღენი.
ღინრინიშტეს – მხარის კვრა, ბიღგი.
ღინღღაყ – კბიღღებღამოცკენიღი,
ღინღანაგ – კორღი, კოჟრი.
ღინღღაყ უნ – მჭღვართღი.
ღინ მფე, ღინ მფაღ – გაბერიღი.
ღინღინკაღ – ჩანჩქერი, წყარო.
ღინრინორო – აბღაუბღა, უნარიღხო, უწესრიგო, უსწორმაღსწორო.
ღინსტ – მეგობარი.
ღინ ღეს – გასკღომა, გაბზარღვა, გასროღლა, აფეთქება.
ღინღმა – ღვიღღი, აღაღი, სისხღის ნათესავი.
ღინღრი – მართაღი.
ღინშ – მკერიღი.
ღინშაგ – ღეღიბი.
ღინყაზ – ჭიშკარი.
ღინღმან – ღიღი.
ღინ გუნ – კოჟრი, სიმსიღენე, გამაგრება.
ღინღუნ – კვანღი.

ლეკან – კანონი, კანონიერება.
ლეზ – სწორი.
ლეზბეს – გარიგება; გასწორება, ჩასწორება.
ლეზუნ – დაბლობი, ვაკე, ველი.
ლეფ – ბოთე, ლოყლაპია, უტვინო.
ლეზღუკ – ნისკარტი.
ლეფ – ცისარტყელა.
ლეღეს – დარტყმა, დავახება.
ე? (ვ.), **ჰე** (ნ.) – რა? რომელი?
ე^ნბეს – კერვა.
ე^ნველ – სამლოცველო, საყდარი, ეკლესია.
ევლად – გენი, გვარი (მამის მხრიდან).
ეზ – ხნული, ხენის მიმდინერება.
ეზბეს – ხვანა.
ეთპრ? – როგორ?
ეკა? (ვ.), **ჰეკა?** (ნ.) – რა?
ეკალუ? – რატომ?
ელას – ფიცი.
ელასფეს – დაფიცება, პირობის დადება.
ელ – მარილი.
ე^ნლემ – ვირი, საყრდენი (ხის).
ელმუხ – სული, სიცოცხლე (Pl. Tant.).
ელფეს – ყივილი (მამლის).
ემმა? **ემმო?** – რამდენი?
ემმასა? როდემდე?
ენე – უკვე.
ერღვ – იხვი.
ერეყ – თხილი.
ესენ – შარშან.
ეტა[ში]? – ვისი? რისი?
ეტულ? **ეტულა?** – რამდენად? რა ფასია?
ეფსენ – წელს, ამ წელს.
ე^ნჩან – თქვენ.

ეჩეს – შენახვა.
ე^ნჩი – თქვენი (კუთვ. ნაცვალ.).
ე^ნქ – ცხენი.
ელელ – ცხვარი.
ეყ – ხორცი.
ეყყარა? – რამდენი?
ემ^ნ – ვამლი.
ეჭ (ვ.), **ოჩ^ნ** (ნ.) – კალო.
ეხ – მოსამკელი.
ეხბეს – მკა.
ეხყარა? (**ეჰყარა?**) – რამდენი?
ეჰ^ნ – კალთა.
ეჯურა? – როგორი? რანაირი?
ეჯიზ – თავმდაბალი.
ეკ^ნ – მორწმუნე, დამჯერი; და (კავშ.).
ეკლ^ნ – დრო.
ეკლად – შინაური, საქმეში ჩახედული.
ეკლულ – რწმენა, რელიგია.
ეკ^ნნ, **ე^ნჩან** – თქვენ.
ეკ^ნნყო – ენძელა.
ეკარ – აღზნებული, გაღიზიანებული.
ეკარბაქეს – გაგიჟება, ცოფით დაავადება.
ეკართივპრ – ფერისცვალება (რელიგ.), ნაყოფის (ხეხილის) მომწიფება.
ეკარრუ – მღიღარი.
ეკჩა – ბელობა, პუტკრის ოჯახი.
ეკსტ – დრო.
ველ – თხა; **ველ ჭიკ** – თიკანი.
ვი – შენი (კუთვ. ნაცვალ.).
ვიჩი – ძმა; **ვიჩე დარ** – ძმისშვილი (მამრ.); **ვიჩე ხინარ** – ძმისშვილი (მდედრ.).
ვიწ – ათი.
ვეუ – ცხრა.
ვეურლუნ – ქარიშხალი.

- კულ^ნ – შვიდი.
- ზალუმ – მუტრული.
- ზამბილ – დიდი ხელჩანთა.
- ზანგ – ზარი.
- ზანდ – მიმართულება, სივრცე; განჭვრეტა, აზრი, ალლო.
- ზარაზამთარ – “ბზობა” (რელიგ.).
- ზარაფატ – ხუმრობა.
- ზაფეს – გაწევა.
- ზერეს, ზერზერეს – მორთვა, მოკაზმვა.
- ზერეკეს – შეთხზვა, შელამაზება.
- ზიგილ – მეჭეჭი.
- ზილო – რკინა.
- ზიზამ – ელენთა.
- ზიზიფეს – კენესა, წუწუნი.
- ზილ-ზილ – შეჭყუნული, ამობურცული.
- ზილფა-ზილფა – ნაგჯეჯ-ნაგლეჯ, ნაკუწ-ნაკუწ.
- ზინვილ – ჯაჭვი.
- ზირანგ – ცქვიტი, ცოცხალი, საზრიანი, ყოჩალი.
- ზოზოფეს – ყმული, ზმული.
- ზომბეს – სწავლა.
- ზორ – ძალა.
- ზორრუ – ყოვლისშემძლე.
- ზოყ, ზოჯ – ყლორტი.
- ზოყალ – შვინდი.
- ზოყალბეს – თვლა.
- ზუ – მე.
- ზელუმ – წვალეზა, წამება.
- ზი^ნ პტეს – წამორტყმა, წამოკვრა.
- თაბი – მორჩილი, ქედმორჩილი.
- თაგ – თანატოლი.
- თაგარ – სიტყვა.
- თაღეს – მიცემა, მითხოვება.
- თა[ღ]ეს – წასვლა.
- თაგარ – ნაჯახი.
- თაზა – ახალი.
- თაზაბეს – განახლება.
- თათიკ – თათი.
- თაულ – ხაფანგი, მახე.
- თა^ნ ლაშ – ნაფოთი, ნახლეჩი.
- თამ – სრული, სრულად.
- თამბაღ – ზარმაცა, ზანტი, ნებიერი.
- თამბეს – სრულყოფა; მორჩენა, დამთავრება, ბოლომდე მიყვანა (საქმის).
- თამენ – გემრიელი.
- თამიზ – სუფთა, წმინდა; ერთიანად, პირწმინდად.
- თამიზბეს – გაწმენდა.
- თარ – მუსიკალური ინსტრუმენტი; თინის ჭურჭლის გამოსაძერწი დაზგა.
- თარა – მოხვეული, წრიული, გადაბრუნებული, ამობრუნებული.
- თარაბეს – შემობრუნება, შემოტრიალება; ყურადღების მიქცევა; მოვლა.
- თარაზიკ (თარაზუკ) – სასწორი, თარაზო.
- თარაშა – შემოდგომის ბუნების დღესასწაული (“მზის გაცელება”) – მიცვალებულთა ხსენების დღე.
- თარაჭ – მომხრე, მხარე (გეოგრ.).
- თარბეს – თავის დანებება.
- თარნა (თანდერ) – თონე.
- თარიღ – მოდგმა, წელი, საუკუნე, ჟამი, მათიანე.
- თაფ – დაჟეჟილი.
- თაფიგბეს – დაბარვა.
- თაფოლ – განსხვავება.
- თაქ – ეული, განმარტოებული, ერთეული, ცალი, კენტი.
- თაქა – ჯიხვი.
- თაქარ – ბორბალი.
- თაქ-თაქ – თითო-თითო, სათითაო; ხანდახან,

ზოგჯერ.

თაქ-თუქ – თითო-ორი.

თაქლამიშბეს – განცალკევება, მარტოდ მომწყდება.

თაქსა – მხოლოდ.

თაშეს – წაღება, წაყვანა, მოგება.

თაშესტეს – წაგება; წაღებინება, წაყვანინება, გატანება.

თახა – თარო.

თაჰნა – წაყვედრება.

თე – არა.

თელ – ღებეშა.

თილ – წახნაგი, ქიმი.

თირ – კოჭი, მორი, ხახვის კვალი.

თიქ – შვეული.

თიქა – ნაკუწი, ნაჭერი.

თიო – ფასი.

თიოღეს – გაყიდვა.

თიოიხ – ძვირი.

თიზ – მტკერი.

თიზლამიშბეს – დამტკერიანება.

თიო – ღონისძიება, ზეიმი, ქორწილი.

თორ – გასვრილი, დასვრილი.

თორაკ – ტომარა.

თიოფა, თიოფ – გროვა, ზვინი, ბორცვი.

თიოუზ – კომბალი.

თიო^ნო – გველხოკერა, ანკარა (გველი).

თიონ^ანა – ლელვი.

თიონი – თონი.

თიონ^ალიკ – ღიპი, ჩინახვი.

თიონყა (თოჰყა) – ქამარი, ღვედი.

თით – თუთა.

თითუ^ნ – თამბაქო.

თიულ – ლეკვი, ნაშიერი.

თიულქი (სინ. **შულ**) – მელია.

თუმ – ძირი, ფესვი; საძირკველი, სათავე.

თუნდ – ფიცხი, ცხარე.

თურ – ფეხი.

თურაკალ – ხიფათიანი, მარცხიანი, ბელუკუღმარტი.

თუშ – მიზანი, მიმართულება.

თუშბეს – დამიზნება, მიზანში ამოღება.

თუშბათუშ – პირისპირ.

იბაქეს – მოსმენა.

იზაკ – ჭიანჭველა.

იზმიშბეს – ცურვა.

ილ – ბალახი (სინ. **ო**), მცენარე, სარეველა, მცენარეულით მოფენილი დაბლობი.

ილბეს – გამარგვლა.

იმა – არაფერი.

იმუხ – ყური (Pl. Tant.); **იმხოხ** – ყურები.

ინაღლუ – ღვარძლიანი, ბორცვი.

ინგირ-ინგირ – გარიჟრაჟი, ბინდბუნდი.

ინ – რწყილი.

ინი – ახალი.

ინიბეს – განახლება.

იჟ^ა – თოვლი.

იჟ^აენ – ზამთარი; თოვლიანი.

ირაღ – დაკარგული.

ირაღბეს – მოშორება, მოცილება.

ირაჰაჰ – გლეხი, თავისუფალი მიწათმოქმედი.

ირიზ – ბილიკი.

ირიტი – ზიზღი.

ის – გაბუტული, უძრავი, განდევნილი, განმარტოებული.

ისა (სინ. **ჰაჰსა**) – ეხლა.

ილარიხ – სიცხე, ტემპერატურა.

ილარიბეს – დასიცხვა, გაცემა.

იყ – ნაცარი.
 იშ^ა – ახლოს, სიახლოვეს.
 იშ^ა აბაქეს, იშ^ა აბეს – დაახლოება.
 იშ^ა ალულ – სიახლოვე.
 იშ^ა ა-მიშ^ა – ახლო-მახლო.
 იშუ – კაცი (სინ. იშყარ), ქმარი; იშუ-ჩუბუხ ცოლ-ქმარი; იშე თადეს გათხოვება (ზედმ. ქმართან წასვლა).
 იჩ – თვითონ.
 იჩი – თავისი; იჩიო – თავისიანი.
 იხბაქეს – დამახსოვრება.
 იხბატეს – გახსენება.
 იხბეს – დამახსოვრება, აღქმა.
 იხტარ – ნებართვა, დასტური.
 იხტლათ – საუბარი.
 კა^ა – თრთვილი.
 კა^ა ვან – მინდორი.
 კა^აზარ – სტაფილო.
 კაკანიკ – მრგვალი, წრიული, სფერული.
 კა^ა კაპ – მუხლი (ანატ.).
 კაკაფეს – კაკანი.
 კალა – ხეიბარი, კოჭლი.
 კალაფეს – კოჭლობა.
 კალბეს – გააწვრა, განაზვა, ჩხვლეტა.
 კალფეს – დაძახება, გამოძახება.
 კანაკ – ხვეული, გრაგნილი.
 კანაკბეს – დახვევა (ძაფის, ბაწრის).
 კანკალ – ხვეული.
 კანტან – მწვერვალი, უმაღლესი წერტილი.
 კანცარიკ – კალათა (პატარა).
 კანჭ^ა ალ – თოვლის გუნდა.
 კარამფეს – კორტნა.
 კაროვ – ოხრახუში.
 კარტამ – კეფა.

კატ – წვეთი.
 კატიკ – სასა.
 კაშა – თითი.
 კაწ – გაწყვეტილი, გაგლეჯილი, დამსხრეული, დაკუნწული.
 კაწბეს – დახოცვა, ამოჟლეტა.
 კაწეს – გაწყდომა, გაწყვეტა.
 კაწკალ – კიბე.
 კაჭ – საკენკი.
 კაჭ^ა ი – ბრმა.
 კაჭ^ა იბაქეს, კაჭ^ა იბეს – დაბრმავება.
 კაჭკუნ – კევი, სალექი რეზინა.
 კაჭ^ა ოლი – კიტრი.
 კაჭფეს – დალექვა, ღეჭვა.
 კაჯუხ – წვერი (Pl. Tant.).
 კერწალ – კაჭკაჭი.
 კიწი – ცოტა.
 კიწკე – პატარა, პაწია.
 კიწკებეს – დაპატარავება.
 კიწ-კიწი – ცოტ-ცოტა.
 კობეს – გაკრეჭვა.
 კოლა – ნიჩაბი.
 კოდონ – შუბლი.
 კოვალ – ჯოხი.
 კოთავარ – ტაფა.
 კოკოწ – ქათამი.
 კონფუხ – მწვერვალი.
 კონჯ^ა უხ – პატრონი (Pl. Tant.).
 კოდნ, კოდ – ქვევრი.
 კოდნ – ქუდი.
 კორი – მოხრილი, მრუდე.
 კორი-მორი – მიხვეულ-მოხვეული, მიხრილ-მოხრილი.
 კობი – ქვიცი.

კოტორ – ნაწილი, ნაჭერი, ნატეხი.
კოტორ-კოტორ – ნაწილ-ნაწილ.
კოწ – მოხრილი, წახრილი; დანებებული.
კოწბეს – გადმოხრა, გადახრა; გადმობირება, დაყოლიება.
კოჭ – ტარი.
კოჯ – სახლი.
კოჯ-კუა – სახლშივე.
კოჯ-მეც-ბაქეს – დაოჯახება, დაბინავება.
კოჯ-ჩ' ოძონ – სახლ-კარი.
კულ – მიწა.
კუპერ – კვირტი, კოკორი.
კურწვეს – თვლემა, თვალის მოხუჭვა.
კუნეს – ჩაცუცქვა.
ლ^ა ბტეს (ლ^ა პტეს) – გაბრტყელება, გასრესა, გაჭყლეტვა.
ლ^ა გ^ან – ტაშტი.
ლ^ა გ^არ – მღვრიე, ამღვრეული, არეული.
ლა[დ]ეს – ასვლა, აცოცება.
ლაგკეს – ასხმა, ჩამოცმევა, წამოცვევა.
ლაზუმ – საჭირო.
ლალ – მუნჯი, უტყვი.
ლალაქან – ქოში.
ლამ – პრიალა, გაპრიალებული.
ლამანდი – შეხვედრილი.
ლ^ა ნგ – ნაბიჯი.
ლ^ა პურტიკ – გადახელილი.
ლარი – მსგავსი, ტოლფასი, მაგიერი.
ლარიბაქეს – დამსგავსება.
ლარიბეს – მიმსგავსება.
ლადი – წასმული.
ლაფ – ძალიან.
ლაფეს – ჩაცმა.
ლაფტეს – შეხება, მორტყმა.

ლალ^ა ალდეს – გამოვლენა.
ლაც – ლაყე.
ლ^ა შ – სხეული.
ლ^ა შ^ა კო – ქორწილი.
ლ^ა შ^ა კობაქეს – ქორწინება, დაქორწინება.
ლ^ა ჩაც – მიწებებული, მიკრული, მიტმასნილი.
ლ^ა ჩაცტეს – დაწებება, დაკრობა.
ლაცურდეს – მისხურება.
ლაცურ – დახვეული, ხვეული.
ლაცურფეს – დახვევა.
ლანი – დაღებული.
ლახო – ზედ, ზემოდან (თანდ.).
ლევეტ – ქვაბი.
ლიკარ – ბილიკი.
ლილ – ლამი.
ლოთი – საყვარელი.
ლოკ – ქოთან (ყვაგილის).
ლოლრც – აკვანი.
ლონლა – ტრაბახა.
ლოჯა – ლოყა.
ლოქლ^ა – ლულა, მილი.
მა – არ (უარყ. კლ.); სადაც (მაქვ. კავშ.).
მა^ა – ტვინი, ჭკუა.
მა^ა – არ (უარყ. კლ.).
მა^ა ბა – ტვინიანი.
მა^ა ღრბეს – დროის გაწელება, დროის გაყვანა, დროის მოგება.
მა^ა თ – ტყლაპი.
მაკალა – არსად.
მალ – საქონელი.
მალა – ფარცხი.
მალაღლეს – ფარცხვა, დაფარცხვა.
მალაკა – კოვზი.
მამაყ^ა (ბაბაყ^ა) – მოუხერხელი.

მამილ – ბიცოლა.
მამურ – ხავსი.
მამუშ^ე აკ – ია.
მანგუ – ნიკაპი.
მანდი – ღარჩენილი, შემორჩენილი.
მანძილ (მანძილ, მანჯილ) – მანძილი.
მანო? – რომელი? (კითხვ. ნაცვალ.).
მანდ – შავი.
მანდფუნ – შავთუხა, შავგრიმანი.
მარაღ – ირემი.
მარცი – გამოლეული, მოთავებული, მორჩენილი.
მასჯღ – საუბრის თემა, ანდაზა, თქმულება;
ნელლეული, მასალა.
მასფეს – გაცრა, მტვრისგან გაწმენდა.
მასყარა – მასხარა, კლოუნი, სასაცილო
პიროვნება.
მასყარაბეს – დაცინვა, დამცირება, ირონია.
მატად? მატლოდ? – ვისი? (კითხ. ნაცვალ.).
მანფეს – ბლავილი.
მაღ – სიმღერა.
მაღა – აქეთ.
მაღ კალო – მომღერალი.
მაღფეს – მღერა, სიმღერა.
მაშარ – ხერხი.
მაშალ – ვეფხვი.
მაშკატეკალ – ღამურა.
მაჩ^ეო? – საით?
მაჩ^ეხო? – საიდან? რომელი მხრიდან?
მაწი – თეთრი.
მაწიბაქეს, მაწიბეს – გათეთრება, გადათეთრება.
მაწი ხე – არაყი (ზედმიწ. თეთრი წყალი).
მახპურ – ხავერდი.
მაყ – მანა, სარი.
მაჯ^ე – მუხა, რკო; მაჯ^ენა ხოდ – მუხის ხე.

მჯკლ, მჯკლ – ეზო, კარმიდამო; უბანი (ნ.).
მჯკნ – მიზეზი.
მე – ეს (ჩვ. ნაცვალ.); დანა.
მე^ელ – თავვი.
მელან, მელინ – აქედან (აღვ.).
მე^ელუმ – თავკბილა, ძირმაგარა.
მემმა – ამდენი.
მენო – ეს (სუბსტ.).
მეიდ – ცხედარი, გვამი.
მერ – ასე.
მელ^ეეწ – ტყიპა.
მეშუ – ამაღამ (აღვ.).
მეც – ბუდე; ქვაბული, ჩაღრმაკება.
მეჭ – ჭინჭარი.
მეჯ – ჭია, მატლი.
მეჯჯურ – ასე, ამნაირად.
მი – სიცივე.
მიბეს – აცივება.
მითაქკ – მუთაქა.
მიმოწ – წვინტლი, მოუხოცავი (ატრ.).
მიდა (მა, მია) – აქ.
მის – სპილენძი.
მისპარ – ლურსმანი.
მიცოკ (ნ.; შღრ.: კიწკე) – პატარა.
მოზი – ხბო.
მონო – ეს (სუბსტ.; იხ. მენო).
მოს (ფოს) – ნაგავი, მტვერი.
მოლორ – გაღვიძებული.
მოლორეცი – შეცდენილი.
მოშ, მოჩ – ბარდი, ეკლიანი ბუჩქი.
მოწაკ – კოლო.
მუე (მუ) – ქერი.
მუზ – ენა.

მუზიკურედეს – ჭორიკნობა, ენაჭარტლობა.

მუზეეს – ენის ადგმა.

მუმ – სანთელი, ცვილი.

მურ – მჭვარტლი, მური, ლერძი.

მურდალ – ავხორცი.

მურუმ – მირონი.

მუტულ – მარცვლეული, თავთავი.

მულ – რვა.

მუყა – რქა.

მუშ – ქარი.

მუშტუნ – კოცნა.

მუჭა – მუჭი.

მუჭა – ტკბილი.

მუჭანაყ – რძე.

მუჭურ – გადაწმენდილი ცა.

მუხ – ფრჩხილი (მუჯ); კლანჭი; ყანწი; კიბის საფეხური.

მუჯ – მხიარული, გახარებული.

მუჯლულ – ზეიმი.

ნანე – არავითარ შემთხვევაში.

ნამაზ – ეკლესია, სამლოცველო.

ნამაზბეს – ლოცვის აღვლენა.

ნამბეს – დანამვა.

ნამგალ – ნამგალი.

ნამუს – ნამუსი.

ნანა – ღელა.

ნანალულ – ღედინაცვალი.

ნარზულ – გუშინ.

ნალარა – დოლი.

ნალელ – ზღაპარი.

ნაყ – ღო.

ნაყელ – მაწონი.

ნახერ – ნახირი, ქარავანი; გუნდი; ჯოგი.

ნელულალ – სადელი (რძის).

ნეთ – წარბი.

ნელ – ცრემლი.

ნეშ – წირვა; მსხვერპლი, ძღვენი, (რელიგ.).

ნეშუმ – ყვეთელი.

ნეწ – ტილი.

ნიკო – ბურთი.

ნიკტეს – რქენა.

ნინიფეს, ნანიფეს – იაგნანა (უღ.).

ნიშან – ნიშნობა (საქორწინო), ნიშანი.

ნიშტარ – სამართებელი.

ნოჭ – ყურძნის წვენი, “ტკბილი”.

ნუთ, ნუტ – არა, გარეშე (უარ. კლ.).

ნუტტა – მუქტა.

დად – უცხო.

დავა – ავი, შეუპოვარი.

დავან – დამშეული, მშიერ-მწყურვალი.

დაილულ – თავსაბურავი, თავზე მოსახვევი.

დალ – ჯაგარი, ფაფარი.

დალულ – ალი.

დამან – ძლიერი, უძლეველი.

დამალ – ნაკერი, საკერებელი.

დამაღბეს – დაკერვა.

დაფუფეს, დამბეს – ამოვსება, ამოლევა, გალესვა.

დან – ჩვენ (პ. ნაცვალ.); გვერდი, სივრცე.

დანუ, დანულ – გვერდით, გასწვრივ (აღვ.).

დანლიშ – შეცდომა; შემცდარი, გზაბნეული.

დარა – ჭრილობა, იარა; **დარალუ** – დაჭრილი, წყლულიანი.

დარმა – დამსხრეული, დაფშვნილი; ღერძილი.

დას – გლოვა; **დასლუ** – მგლოვიარე.

დატუნჯი – ნაბადი, მატყლი, ბეწვიანი მოსასხამი.

დაფულ – სახურავი.

დაფუჭყან – წებო.

დალინ – დაზუსტებით.

დაყ – გზა.
დაყაბეს – გაგზავნა.
დაყაბელ^ეეს, დაყბელ^ეეს – ლოდინი.
დაყთა[დ]ეს – გამგზავრება.
დაშ – ასაკი.
დახნი – მოხარშული ხორცი, ხაშლამა.
დახუ – აუფუარი ცომი.
დაჰარ – უნაგირი.
დე – ან (კავშ.).
დეგა – ქლიბი.
დეღვარ – სამახსოვრო.
დეზნა – სიძე, ჩასიძებული.
დეთუმ – ობოლი, ეული.
დემიშ (სინ. **გჟნდარუ, გჟნდარუ**) – ნესვი.
დენგვ – ხელისმომკიდლე (პატარძლის).
დექქა – ვეებერთელა, თვალუწვენელი.
დიგ – მტკაველი.
დიკვეს – გაცრა (ფქვილის, ლამის).
დიჰიფეს – ჭიხვინი.
დილღაშ – მეგობარი, ამხანაგი.
დილჩი – უცხო.
დონ – ხერხი, ილეუთი; მიმართულება.
დონსუზ – მოუქნელი, უხერხული, მოუხერხებელი.
დორღან – საბანი, თავშესაფარი.
დუ – რბილი.
დუბგა – ქვედა თანსაცმელი.
დუმბურ – მუშტი.
ო – ბალახი, მცენარე (ზოგ.), თივა, თავტავიანი კულტურები; მდელო, ვაკე, მცენარეებით დაფარული დაბლობი, პლატო.
ოგა – გერი, გარე (არაოირდაპირი) ნათესავი; ბალახიანი ადგილი, სათიბი, მდელო.
ოღა – ბალახით (ისლით) ან თივით დახურული

სახლი, სათავსო.
ონან – კისერი.
ოთაღ – ოთახი; ფარღული; ისლით დახურული სათავსო.
ონმა (უ^ემა) – მარწყვი.
ონე – ტირილი, წუხილი, დატირება.
ონეფეს – ტირილი (მასდ.).
ომაღ – მოღვა, წარმოშობა, ფუძე.
ორე – გაბუტული, უძრახი.
ორედნ – წყარო.
ორთაღ, ორთაღლუ – საზიარო, გაერთიანებული; ერთობლივად (ადვ.).
ოსტავარ – მაგარი.
ოტ – სირცხვილი.
ოტბეს – სირცხვილის შეგრძნება.
ოღანდ – მოხერხებული, იოლი, ადვილად მოსაგვარებელი.
ოღრამ – ეშმაკეული, თარსი.
ოღურ, ოღურუ – ფეხბედნიერი, ბარაქიანი, შემოსავლიანი.
ოყ – ძირი, ქვედა ნაწილი.
ოყ^ე – ულელი, საპალნე.
ოყა – დაბლა, ქვემოთ.
ოყაბეს – ჩამოწევა, დაწევა.
ოყალუ – დაბალი.
ოყ^ეედნ – ძვალი.
ოყო – ძმარი.
ოშ^ე (უშ^ე) – ბოლო, კიდე, დასალიერი; ბოლოს (ადვ.).
ოშ^ეა – მერე, შემდეგ.
ოშ^ეუნ – შემდგომი.
ონ^ეაღ – მიწის ზედაპირი; (ნ.) – მინდორი, ველი.
ონკალღეს – გაბანება.
ონკალღეს – ბანაობა.

ოჭ^ი – ტალახი, ლამი.
 ოხ – სავარცხელი.
 ოხ^ალ – ნადირობა.
 ოხარი – იოლი, ადვილი.
 ოხბეს, ოხფეს – ვარცხნა, დავარცხნა.
 ოხ^ედლ – ნანადირევი; ხორციანი კერძები.
 ოჴ (ახ, უხ) – მდინარე.
 ოჴედლ – საჭმელი, საკვები.
 ოჴგას – ღეკეული.
 ოჴგას, ოჴგალ – ოჴგახი, კერა; პატარა სალოცავი.
 ოჴად! ო რა კარგია! (შორ.).
 ოჴ! – ოჴ! (შორ.).
 ოგუთ – აღზრდა.
 ოგლჴდ – გვარი, გენი, წარმოშობა.
 ომჴგ – ძარღვი.
 ოქჴუნ – ტყუპი.
 პა^ი (პო^ი) – ორი; პა^იელონ – ორივე, ორთავე;
 პა^ილულ – ორიანი.
 პა^იელმუდონ – ორსული.
 პაპა (სინ. ბაბა) – მამა.
 პა^ირთბაქეს (ფა^ირთბაქეს) – მოკუნთვა, ორად მოკეცა.
 პატარაკ – ქელეხი.
 პატომჴან (პატუმჴან) – ბადრიჯანი.
 პა^იშ[ა]მატ – ორშაბათი.
 პეპ – აკენის ლეიბი.
 პი – სისხლი.
 პილინჴ (სინ. მის) – სპილენძი.
 პილილონჴ – ხელიკი.
 პი^ინაკ – საზურგე.
 პიჴ – შურღული.
 პიჴნა, ხადნ-პიჴ – შურიანი.
 პირწ – სკლინტი.
 პიწუმკალ – სისხლისმწოველი.

პო[ღ]ეს – საკმარისობა, დაკმაყოფილება.
 პოდ! – მამ! ვითომ?! თითქოსდა!
 პო^ი –პო^ი – ორ-ორი.
 პოლოჴ – ჭიაყელა.
 პურამ – კიდეკ, ისევ, მაინც.
 პური – მკვდარი.
 ჟ^ალ, ჟ^ალფეს (მასლ.) – ლულილი.
 ჟ^ალფეს – აღულება.
 ჟ^ე – ქვა, ლოდი; საფლავის ქვა; ციხე-სიმაგრე; კლდე.
 ჟებ (ჯებ) – ჯიბე, უბე.
 ჟ^ე-ელ – ქვა-მარილი.
 ჟ^ელულ – ქვიანი (ატრ.); ქვიანი ადგილი.
 ჟინჯილ (ზინჯილ) – ჯაჭვი.
 ჟ^ილ (ჟილ, ჟ^ალ) – არევ-დარევა, ქაოსური მოძრაობა.
 ჟ^ილფეს – აჯანყება, აღრევა.
 ჟ^ილლამიშბეს – დაცობა.
 ჟ^იმონ – წისქვილი; პირი.
 ჟ^ილულ – ხაფხული.
 ჟუკ – თითისტარი.
 რა – რაში, მერანი (სინ. რაშ), გადაადგილების საშუალება.
 სა (სო) – ერთი; მხოლოდ; სალი.
 სად, საჴათ (ნ.) – საათი (მექ.); საათი (დრ. ერთ.).
 საბურღულეს – დაცემინება.
 საგალა – ერთად.
 საემო (სადმო) – რამდენიმე, ზოგიერთი.
 საზკენა – გაწკეპილი, გამართული.
 სათამ (სა თამან) – ერთიანად.
 სათჴჴპრ – როგორმე, რაიმე ხერხით.

საღულ – ერთიანი.
 სამალაჯი – ფიჭვი.
 სამუხ – ერთხმად.
 სამჯი – პირველი.
 სანღულ – სკივრი.
 სანე! – მაინც! (შორ.).
 სანჯუ – მჭვალი.
 სად – ცოტა; კვლავაც, კიდევაც.
 სადმაზ – მცირედით კმაყოფილი, უღარდელი, ზარმაცი.
 სარ – გამორჩენა.
 სარქაძარ – გამორჩენისა, მოგების მოყვარული; პატივმოყვარე.
 სანს – ხმა, ჰანგი, ბგერა
 სანსმან, სანსმანბაქი – გულწასული.
 სანს-სანბირ (სანს-სანბირ) – ხმა-კრინტი.
 საფარა – ზოგიერთი.
 საფსა – მარტოხელა; უელი; დამოუკიდებელი.
 საქარამ – ერთხელ.
 საქეს – ჩაგდება.
 საყათ – ერთხანობას.
 სანტეს – კოჭლობა.
 სანტიკ – კოჭლი.
 საჯაურა – ერთნაირი, ერთფეროვანი.
 სეგრე – მაზლი.
 სედნე – დედამთილი.
 სერბეს – გაკეთება, შეკეთება, მომსახურება,

აგება; ჩასახვა.
 სინამიშბეს – გამოცდა, დაკვირვება.
 სირთ – ხერხემალი; თხემი.
 სირ – საიღუმლო.
 სირმიშბეს – დაზიანება.
 სის – ფუტკრის ნესტარი; სუსხი.
 სიქან-სიქან – ნაგლეჯ-ნაგლეჯ, ნაკუნ-ნაკუნ.
 სის – ნშირი, სისშირე.
 სო-სო – თითო-თითო.
 სუზანგ – საწური ჭურჭელი.
 სუთუნ – სვეტი, ძელი, ბოძი.
 სუმბულ – თავთავი.
 სურუ – გროვა, ფარა, ჯოგი, გუნდი.
 სურუკ – დაწეული, ჩამოკიდებული.
 სუს – სუსტი.
 სუსბაქეს – გულწასვლა, გონების დაკარგვა; გულის შეღონება.
 სუფათ – სახე.
 სუჭაბ – მადლი, პატივი; შეცოდება.
 ტაკ – სტაფილო.
 ტაკ-ტაკ – მწყობრად, მიჯრით, მკრივზე [დაწყობილი].
 ტაკფეს – მიჯრით დაწყობა, ჩომომწყრივება; დარგვა.
 ტალდა, ტალდალულ – საფარი, თავშესაფარი.
 ტალდაბაქეს – თავის შეფარება, მიფარება.
 ტალექ – თევში.

ტამ – გემო.
ტამარ – ძარღვი.
ტამენ – გემრიელი; **ტამისუზ** – უგემოვნო.
ტანლულ (ტონლულ) – ხელფასი, სალარო.
ტადალ – საყრდენი, დასაყრდენი, მისაყუდებელი.
ტაძნა – ფეთვი.
ტაძან – სკა.
ტა^აჰაკ – ბრტყელი.
ტა^აჰაკბეს – გაბრტყელება
ტაჰეს – ცემა, ბერტყვა, ბეგვა.
ტარამ – მჭიდროდ, მკვიდრად; მაგრამ.
ტართმიშბეს – წართმევა, წაგლეჯა.
ტატ – ბუზი.
ტატი – ბები, ღიღღა (სინ. **ქალ-ნანა**).
ტატაფეს – გაშლა, მოშლა, წამოშლა; მორღვევა.
ტაფი – ნაცემი.
ტაფეს – ცემა.
ტაყ^ატეს – ჩარჭობა, დარჭობა.
ტაყ^აფი (ტაყ^აბი) – დამტკრეული.
ტალა – იქეთ.
ტალა-მალა – აქეთ-იქეთ.
ტე – ის (ჩვ. ნაცვალ.).
ტევაძინა – მაშინ.
ტეთარ, ტეთაჰარ – ისე, იმგვარად, იმნაირად.
ტეკალ – კალია.
ტელან, ტელინ – იქიდან (ადვ.).
ტემმა – იმდენი.
ტერ – ისე, იქით.
ტერაცუ – დიაკვანი.
ტერ-ტერ – ისე და ისე; მიხვეულ-მოხვეული.
ტეჯუჯა – ისეთი, იმნაირი.
ტიდა – იქ.
ტიდაუნ – იქაური.
ტიტეს – გაქცევა.
ტიტილ – მეტიჩარა, ცანცარა.
ტიყ^ა (სინ. **კოჰკალ**) – წამონაზარდი, ამონაბურცი.
ტიჰლიკ – კილა.
ტიჰრაკ (თორაკ) – ტომარა, პარკი.
ტიტო – ტუტუცი.
ტილ^ალ (სინ. **დანულ**) – იქვე, გვერდით.
ტიშ – გარეთ.
ტიშ^აფეს – დაგვა, დასუფთავება.
ტიშ^აშან – კურდღელი.
ტიულ – ყურძენი, ყურძნის მარცვალი.
ტიულბოყ^აეს – რთველი.
ტიულყ^აფეს – ყურძნის დაწურვა.
ტიუმა – ყუნწი.
ტიუნტუზ – კურტუმი.
ტიუ^აჰ – ბოლოკი.
ტიუჰყ^ა – მელიტი.
ტიუჰულ – კოპლი.
ტიუჰულ-ტიუჰულ – კოპლებიანი, წინწკლებიანი.

ტური – ძაფი.

უდა – თუთის ფოთლები; აბრეშუმის ჭიისათვის გათვალისწინებული თუთის ხის ჯიშში (სინ. უდინ ხოდ; ჭაბად).

უკ – გული.

უკალო – მთქმელი.

უკლა – გულიანი.

ულ (სინ. ჯანაგარ) – მგელი.

ულუხ – კბილი (Pl. Tant.); ულხობ – კბილები.

უმა – მარწყვი (იხ. ომა).

უმულ – იმელი.

უნულ – ნაწლავი (Pl. Tant.).

ურდან-ბურდან – აბლაუბდა.

ურუხი (ოროხი) – ხოხობი.

ურუხ – რუსი.

ურუსეთ – რუსეთი.

ურუტფეს – შელოცვა, შერისხვა.

უს – ხარი.

უსენ – წელი, წლის რიგი (რელიგ.).

უსინ – ჩქარა, სწრაფად, მაშინვე, უმაღ.

უსინ-უსინ – ჩქარ-ჩქარა.

უსკეს – გაზომვა, აწონვა.

უსტა – ოსტატი, ხელოსანი.

უქეს – ჭამა.

უქსუნ-ულსუნ – სმა-ჭამა (მასდ. II).

ულ – სხვენი.

ულეს – დალევა.

უყ – კაკალი (ნაყოფი); უყნა ხოდ – კაკლის ხე.

უყენ – ძვალი.

უშ (სინ. უშ, ჭოტ) – კიდე, ბოლო, დასალიერი.

უშ – შეშა; კიდე, ბოლო, დასალიერი (იხ. უშ).

უჭ – თაფლი.

უჭე ტატ – ფუტკარი (ზედმიწ. ტაფლის ბუზი).

უხ (სინ. ახ, უხ, ოხ) – მდინარე.

უჰ – ექვსი.

უჯუხ – იაფი.

უჯუხბაქეს – გაიაფება (ბუნებრივი).

უჯუხბეს – გაიაფება (ხელოვნური).

უჰ! – უჰ! (შორ.).

უთუ – უთო.

უთუღლეს, უთუბეს – დაუთავება.

უთუღული – დაუთოებელი.

უსუნ – მალე (იხ. უსინ).

უტრუმტრუმ – ბინდ-ბუნდი.

ფაჰ – შემოდგომა.

ფარ – ჩამომლილი, მოზვავებული, მორღვეული (სინ. ფერ); გაფრენა (სინ. ფურ).

ფარგარბეს – აწყობა, გამართვა, გაკეთება, აგება, ამუშავება, ჩართვა, ორგანიზება.

ფართალ – ტანსაცმელი, ტანიშამოსი.

ფართბაქი – ენაჩავარდნილი, მხილებელი.

ფართამიშბეს – ფართხალი, სულის დაპვა.

ფას – დანგრეული, გაცვეთილი; გაშლილი, მიმოხრეული, მიმოფანტული.

ფაქ – ბალ-ვენახი, ბაღა.

ფასჭალ (ფასჩალ) – მეფე.

ფახლა – ლობიო.

ფახტი – მოღუღებული, ორთქლში გატარებული.

ფახტეს – მოღუღება.

ფელუმ – ანაფორა.

ფენეწ – ხის გუთან; კავიანი; სახნისი.

ფესუნ – თქმა, ქმედება (ახრის განხორციელების დაწყება).

ფეშაკ – ხელობა.

ფეშმან – სინანული.

ფი – თხის ქონი; ნათქვამი (მიმღ.).

ფილჭქან – კიბე.

ფის – ცული.

ფისბაქეს – ცულად ყოფნა, ცულად გახდომა.

ფისბეს – ცულის კეთება, ცულის ჩადენა.

ფისეს – ცული განცდა, ცულად გახდომა.

ფიშიკ – კატა.

ფიშტ – ლუმელი.

ფოთიკ – გოჭვი.

ფორ – ობი.

ფორწუხ – მარვი (Pl. Tant.).

ფორთბეს – მოთმენა.

ფორჭეფეს – ლაობება.

ფოს (სინ. მოს) – ნაგავი.

ფოფ – თმა.

ფოფბარი (სინ. ტუპაყ) – მელლოტი,

თმაჩამოცვენილი.

ფოფლა – ბანჯგვლიანი, თმიანი.

ფულ – თვალი; კვანძი (ნაქსოვის, ხალიჩის); სათავე (მდინარის, წყაროს).

ფულღულეს – თვალი სწემა.

ფულთარტეს – ყურადღების მიქცევა.

ფულღან – თვალეზხვეული, ტვალეზფარებული.

ფულყინჭ – თვალეზღახუჭული.

ფურღეს – გადაქცევა, ჩამოშლა; ჭკუიდან გადასვლა; გაფრენა (ბარტყების).

ფურფეს – ფრენა, გაფრენა.

ფუსაკბეს – ჯვრის წერა (რელიგ.).

ფუნფ – წიფელი.

ფუფტლიკ (ფოფტიკ) – ბუთხუზი.

ფუშა – კომში.

ფუშფუშ – ფილტვი, ღვიძლი.

ფურ – ფუჭვი, უვარგისი, გაფუჭებული; გზასაცდენილი, ავარდნილი.

ფურიკ – სტომაქი, ჩინახვი; ბუმტი.

ფალ – მკითხაობა, მარჩიელობა.

ფალჩი – მკითხავი.

ფალღეს – ქნევა, გაკვრა, მოქნევა; მოტაცება, მოპარვა.

ფანღ – ილეთი, ხერხი.

ფანღქარ – მოხერხებული.

ფარფეს – ღაკვრა (მუს.); ღანარცხება.

ფარიშტვ – ანგელოზი.

ფარღათბეს – ღაბინავება.

ქაჰამ – ნიჭი, საზრიანობა.
ქი – ღვინო.
ქიეხეს – ღვინის შენახვა, ღვინის დაძველება.
ქილ – სპილო.
ქილუტ – ფიტილი.
ქიქირ – ფიქრი.
ქიქირბეს – დაფიქრება.
ქოქოტ – ფუტურე, ფულურო.
ქუ – ჰაერი; აირი, გაზი; სივრცე აირისთვის; შებერვა; ნიაფი.
ქუეს – გაბერილობა.
ქურ – კოფრი.
ქურტეს – ჩაცურება, სრიალი; ასხლეტა.
ქურტევაეს – დაცურება.
ქურუტეს – ტარება.
ქურუფეს – სიარული, სეირნობა; ძებნა.
ქუტ – სტვენა.
ქულარა – საწყალი, ღარიბი.
ქუნ^აფეს – გაქურდვა, გაყაჩაღება.
ქუნ^აეს – გაყვლეფა.
ქა – მანდ.
ქანო – ეგ (სუბსტ.).
ქავთარ-ქუსტი – სულთამსუთავი, მოჩვენება, ავი სული.
ქალ – ხარ-კამეჩი.
ქალა – დიდი; უფროსი.
ქალა – თავის ქალა; კეფა.
ქალაბეს – გაზრდა.
ქალალულ – უფროსობა.
ქალამ – ქალამანი.
ქალამ – კომბოსტო.
ქალაბა (ქალაბა) – ბაბუა.
ქალანა (ქალანა) – ბებია.
ქალჩა – მამალი ზაქი.
ქამ – ნაკლეული, მცირე.
ქამასი – ღარიბი.
ქამბეს – მოკლება; გამოკლება (მათ.).
ქამენ – ჭუჭყიანი.
ქამეს – კლება, შემცირება.
ქამმა – მაგლენი.
ქანღირ – თოკი.
ქანთალ – ტლანქი.
ქან – ნაჭამი; **ქან-უღ^ა** – ნაჭამ-ნასვამი.
ქანისბეს – ღამისთევა.
ქარ – ყრუ.
ქარამბეს – გამრავლება.
ქარხეს (ვარხეს) – ცხოვრება.
ქასიბ – ღარიბი (იხ. **ქამასი**).
ქაფ – ჩქარი, აჩქარებული.
ქაფეს – აჩქარება.
ქაფ-ქაფ – ჩქარ-ჩქარა.
ქა^აფ – ქაფი, ღორბლი.
ქაფტეს – მოხვედრა, შეხვედრა.

ქალღ – ქალაღლი.	ქოფიტი – ჩლონგი.
ქაჩ ^ნ – ხრამი, თხრილი; ხევი, ხეობა.	ქოქ – მსუქანი; ჯიში.
ქაჩ ^ნ ფუნ – თხრილი, მღვიმე, გამოქვაბული.	ქო ^ნ ქნიკ (კ ^ნ ოხნიკ) – იღაცვი.
ქაჯაჭრ – მაგნაირი.	ქოშ ^ნ მოტი – დარღუნგებული.
ქე – ხოლმე.	ქოჯ ^ნ – ძნელი, მიუწვლომელი.
ქემჭურ (ქომჭურ) – ნახშირი.	ქელ – ხელი.
ქენ – ნიორი.	ქულაგ – ქარი.
ქეტიბეს – ქეიფობა, წვეულება.	ქულბაკ – პარკი (აბრეშუმის ჭიის).
ქექ (ქოქ) – მსუქანი, ჩაფსკვნილი.	ქულღეს – ხელის ხლება.
ქეჯე – მჟავე.	ქულთატეს – ხელმეწყობა.
ქეჯუნ – ტყლაპი.	ქულძათ – ოჯახის წევრები.
ქიზ – თექა.	ქულქებიყეს – ხელის ჩამორთმევა.
ქირაჯ – კირი.	ქუნღჭრუკ – საკმელი.
ქირმიშბეს – შეკუჩება, დღღაგება.	ქუნჯ – კუთხე.
ქისკ – ქისა, ჯიბე.	ქურ – ორმო, ქვაბული.
ქიშ – თლილი.	ქურ – ცელქი, შეუპოვარი.
ქიშტეს – დღფროთხოზა.	ქუქლა – ბეწვებიანი.
ქიშფეს – გათღა.	ქუშ ^ნ ტიკ – სარტყელი.
ქობარ – ბორცვი.	ქუშტიონ (სინ. ხაჩპარაზ, ხაშპარაზ) – ქრისტიანი.
ქოთან – გუთანი.	ღ ^ნ აღფეს, ღ ^ნ ოღფეს – ამოღღფვა (წუმფეში).
ქოთიკ – ძორი.	ღანძიღ (ღანზიღ) – ღანძიღი.
ქოღ – ბუჩქი.	ღან – ბასრი, გაღესიღი.
ქოღ-ქოღულ, ქოღ-ქოტი – ბუჩქნარი.	ღანა – ყვავი.
ქოღ – სახელო.	ღარ – ვაჟი, ბიჭი.
ქორ – მასე, მაგრე.	ღარღან – ვაჟკაცი; უშიშარი; მეღგარი.
ქოსუმ (სინ. გოღორ) – გოღორი.	ღ ^ნ აღ ^ნ აფეს – ყაყანი.

ღან – შეკრული; ფუთა.

ღაფეს – შეკვრა.

ღე – ღღეს (აღვ.).

ღენნახ (ღიბალი) – ყოველდღიურად.

ღი – ღღე.

ღირხოს, ღირუხ – მარხვის დღეები.

ღიჭურდი – ღღეგამოშვებით.

ღოლ (გრლ, გელ) – წუმფე.

ღოლფეს – ამოღუმპვა, ამოგანგვლა, მტვერში ამოსვრა.

ღოლ – ტყეძალი.

ღუნღულ – კრაზანა.

ღუფ – მსხვილი, სქელი.

ღუფბეს – მოსულიერება, გამოცოცხლება.

ღურა – ეკალა.

ღურუმიფეს – ღრენა.

ღუსმე – ყველი.

ღუჯა (ღიჯა) – ანწლი.

ყა – ოცი.

ყაბ – ყალბი.

ყადალა, ყადა – სასჯელი, წამება.

ყახ – ბატი.

ყახანჯ – შემოსავალი.

ყახელ – ბოძი.

ყათ – ნაკეცი; კუთხე; შუალედი; დროის მონაკვეთი; რაიმეს კომპლექტი (მაგ. თანსაცმლის ერთი ხელი).

ყათბეს – დაკეცვა, გადაკეცვა.

ყათბი – დაკეცილი, გადაკეცილი.

ყათი – შუაში, შორის.

ყათირ – ჯორცხენა.

ყაირ – კრისტალი.

ყალა – ციხე-სიმაგრე; სატუსალო, საპატიმრო.

ყაღაბბეს – ხულიგნობა, დანაშაული.

ყაღაბ – კალამი, სანამყენე კვირთი.

ყაღად – კალა.

ყამჩა – მათრახი.

ყანაჯაღლუ – დარბაისელი, სანდომიანი, გამოჩენილი.

ყანდალ – თხრილი, სანგარი, ნაპრალი.

ყანდირმიშბეს – ჩაგონება.

ყანწ – ყანწი.

ყადა – კლდე, შიშველი მწვერვალი.

ყადნ – ცოლის ძმა.

ყადნაბა – სიმამრი.

ყარი – მშრალი, ხმელი, გამხმარი.

ყარიბეს – გაშრობა.

ყარმალ – კავი, ჩანგალი, ანკესი.

ყარლოღალი – სიმინდი.

ყასტბეს – გაჯიუტება.

ყაფალ – სახურავი.

ყაფტეს – წათაქება, თხლეშა.

ყაყაეს – ხრჩობა, ღახრჩობა (საკუთარი).

ყაყაფეს – ხრჩობა, ღახრჩობა (სხვისი).

ყაყაფუნ – ერბო-კვერცხი.

ყაჩი – მაკრატელი.

ყაჭ – ვიწრო.

ყაჭ – ტკივილი.

ყაჭბეს (ყაჭფეს) – ჭყლეტვა, დაწნეხვა.

ყაჭფეს – ტკივილი.

ყაჭფი – ნატკენი.

ყერი – სხვა, უცხო.

ყნი – შიში.

ყნიბაჯან, ყნიბალჯან – მშიშარა.

ყნიბეს – შიშის შეგრძნება.

ყნიღესტეს – დაშინება.

ყილ – თხის ბეწვი; თევზის ფხა.

ყილანწიფეს – წკმუტუნნი.

ყილულ – საშიშროება.

ყით – ნაკლული.

ყობი – ხრამი, კლდის პირი.

ყოდა – კუ.

ყოლ – ხელმოწერა, ხელწერა (სინ. ყალ, კალ).

ყოლზაფეს – ხელმოწერა, დასტური; შეუღლება, ქორწინება (რიტუალი).

ყომ – ნათესავი, მოგვარე.

ყონად, ყონახ – სტუმარი.

ყონში – მეზობელი.

ყონჯა – კონა.

ყორ – ნაპერწკალი.

ყორ – თიაქარიანი.

ყორა – მკვახე.

ყორმიშბეს – მოხრაკვა.

ყორულ – საძოვარი (Pl. Tant.).

ყოლოტეს – ბაქიაობა.

ყოყ – ყელი, საყელო (თანსაცმლის).

ყოშალა – ორპირა.

ყოშინ, ყოში – ჯარი, ლაშქარი.

ყორ, ყორი – ვერძი, ყორი; მჯობნი, მძლეველი.

ყორწ – კუზიანი.

ყორწ-ყორწ – მოკუხული.

ყოჯა – ბებერი.

ყოჯაბეს – დაბერება.

ყოჯალულ – სიბერე.

ყობურ – ქარქაში.

ყოდა – მზახალი.

ყოზედ – ჩრდილი.

ყოზი – ბატკანი.

ყოზლუნ – არწივი, ორბი.

ყუი – ჩხიკვი.

ყულ – მხარი (ანატ.).

ყულულ – სამსახური, სამუშაო.

შად (შად, შადბაქი) – აშვეებული, გაშვეებული, თავისუფალი.

შავატ – ლამაზი, მშვენიერი.

შალ – შალი, მოსასხამი (შალის ძაფისაგან მოქსოვილი).

შამატ – კვირა, შაბათი (შამატ ლი).

შამკალ – სოკო; მკველი.

შამფეს – დაკვლა.

შამ – შაური.

შან – სველი, წყლიანი.

შარფეს – დახელება, დასრესა.

შაფტალუკ – ატამი.

შაჰარ – ქალაქი.

შელ – კარგი.

შელბეს – მკურნალობა, გამოჯამრთელება;
კარგად, ხარისხიანად შესრულება.

შელლულ – სიკეთე.

შელ-შელო – საუკეთესო.

შენო, შონო – ის (ჩვ. ნაცვალ. სუბსტ.).

შეი – საგანი, ნივთი; სითხე; რაიმე, რაღაცა.

შერე, შერებაქი – დამტკნარი, გამომტკნარი.

შეტად – მისი (კუთვ. ნაცვალ.).

შეტლოი – მათი (კუთვ. ნაცვალ.).

შითილ – ნერგი.

შიკლამ – ხახვი.

შიმშათ – ბზა.

შიპ – ჩუმაღ (აღვ.).

შიპაქეს – ჩუმაღ ყოფნა; გაჩუმება, დაწყნარება.

შიპ-შიპ – ჩუმჩუმელა.

შირანგ – კოკა.

შირიყირი – აბაუბლა.

შიტ, შიტფეს – ჩხრეკა, გამოჩხრეკა.

შიტირიკ – მეტიჩარა.

შიქვთ – საჩივარი, ჩივილი; განცხადება.

შიორ – ცხიმოხდილი ყველი; იმწამს (აღვ.).

შიოლ – წურწურით.

შირშ – რტო.

შიუე (შიუევი) – ღათვი.

შიუეზ (შიუევიზ) – კამა.

შიულ (სინ. თუქქი) – მელია.

შიუმ – პური.

შიუმაკ – ღელაღი.

შიუ – ღამე.

შიუ? – ვინ? შუ-შიუ? ვინდავინ?

შიუქ – სინათლე; სხივი.

შიუშ – მინა.

შიგრო – შვრია.

ჩალ – ღობე.

ჩალი – თევზი.

ჩანჩან – ნისლი, ბურუსი.

ჩარ – ცელქი.

ჩარაყ – მწვადი.

ჩარაყბეს – შეწვა.

ჩარტკალ – მშვილდი.

ჩაფ – ღაორთქლილი; სოკოთი დაავადებული.

ჩაფ – ელამი.

ჩაფეს – ამოვლება, გავლება (მაგ., ჩურჩხელის).

ჩაქმ – ჩექმა.

ჩახ – ცივი, სიცივე; ყინული.

ჩახბიყეს – გაცივება.

ჩახფეს (ჩახბეს) – წველა, მოწველა (ძროხის, კამენის); ძლევა, გამარჯვება.

ჩახფეს – დაბიჯება, ფენის დაღმა; შეღვობა, დატკეპნა.

ჩეჩ – ფიჭა.

ჩიგლამჰ – ძონძი.

ჩილ – მძივი.

ჩო, ჩო – სახე, პირსახე (ანატ.); მიმართულება; ნალები; ზედაპირი.

ჩოვალ – ბელურა.

ჩოკტეს – დაჩოქვა.

ჩოკტი – დაჩოქილი, მუხლ-მოხრილი.

ჩოლყ – ხეიბარი.

ჩოლი – გარეთ, სხვაგან.

ჩოლლ – ზემოთ, ზედაპირზე (აღვ.).

ჩოლჩი – გადამთიელი, უცხო.

ჩომონ – კარი, კარები (Pl. Tant.).

ჩოფსაქეს – კენჭისყრა.

ჩუბუხ – ქალი, მანდილოსანი (Pl. Tant.); **ჩუბყოს** (მრ.).

ჩუ – სოლი.

ჩუ, ჩუკუნ – ფურთხი.

ჩუთ – წყვილი.

ჩურ – ძროხა.

ჩურფეს – ღვობა.

ჩურფი – მღვობი, ფეხმღვობელა.

ჩუნეს – შეძვრომა.

ჩუნტეს – შეყოფა, შეტენვა, შეჭრა, შერჭობა.

ჩხარკეს – გადარჩენა; მოთავება.

ცამ – ნაწერი.

ცამდეს – დასუსხვა, დაშუშხვა.

ცამეს – ჩაწერა.

ცამფეს – დაწერა, ჩაწერა.

ცამფი – დაწერილი; ჭრელი. ჟუჟუნა.

ცაფეს – გათიბვა; **ცაფი** – გათიბული.

ცაც – ეკალი.

ცაცბაფთი – ეკლიანი, ეკალმორეული [აღვილი].

ცაცბელალ – ზღარბი.

ცეც – ჩრჩილი.

ციბეს – ჩამოყრა, დაყრა.

ცივარ – ნალექი.

ცივარუნ – ნალექიანი ამინდი.

ცილ – თესლი.

ცინა – ქვევით; დასავლეთით (აღვ.).

ცირი – ჩამოსული.

ციეს – ჩამოსვლა.

ციდალო – ჩამომსვლელი.

ციციკ – გვიგვინი; ყვავილი; “ჩუტყვავილა” (დაავ.).

ცუნარი! – კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება!

წაბულ – წაბლი.

წაცდეს – ბრჭვიალი, დაჟღაჟი, ბზინვა.

წან – კურკა, თესლი; ჭიპი (სინ. **ბუქუნუნ**).

წანთარო – ქონდარი.

წეთ – ზეთი.

წეწეწე – გაწეწვა, აჩეჩვა (თმის, მატყლის).

წი – სახელი; ტიტული.

წიალა – სახელგანთქმული.

წილ – ნაკვერჩხალი.

წიმერი – წმინდა ადგილი; ღმრთისმშობლის სახელზე ნაკურთხი ეკლესია; დედათა მონასტერყ; მსხვერპშეწირვის ადგილი.

წინდაკ – წინდა.

წირიკ – წიწილა.

წი^ნლამპურ – მხალი.

წი^ნ – ციყვი.

წორო – ნაჟური.

წორობეს – გაწურვა.

წოროკ, წოროკ-წოროკ – წვეთ-წვეთი.

წორული – ჩამონადენი, ნაჟური, ჩამონაღვენთი.

წოლ^ნ – გალუმპული.

ჭაბი – გვიან.

ჭაყფეს – გამორჩევა, ცალ-ცალკე წარმორჩენა; გარჩევა (ბრინჯის, ლობიოს და ა.შ.; საქმის); არჩევა, არჩევნები.

ჭ^აყფეს – დანაყვა, ღაროშვა; ღარბევა, ღაბეგვა.

ჭალ – მოწნული ღობე.

ჭალაგ – ტყე, ჭალა.

ჭამეცი – ამომჭკნარი.

ჭამჭამეცი – გამოღარებული, გამონათებული.

ჭანა – თავაშეგებულობა.

ჭან – კარაქი, ცხიმი.

ჭაბ – ვაზი; დამალული; ჩამქრალი.

ჭაბალ (სინ. ჩაქილ) – თუთის ხე.

ჭაბეს – დამალვა, ჩაქრობა.

ჭაბაწეფეს – ვაზის გასხვლა.

ჭაბკინ – მალულად (ადვ.).

ჭაბულ – ვენახი.

ჭალი – მჭალი.

ჭალ – ნეკნი.

ჭ^აჭი – შაშვი.

ჭახ – მენი.

ჭებაქეს – გადასვლა.

ჭებაქესტეს – გადაყვანა.

ჭევეს – გაგდება.

ჭემ – ჭუჭყი.

ჭემენ – ჭუჭყიანი.

ჭერი – გამოსული.

ჭებ – მატლი.

ჭეფეს – გამოყრა.

ჭეფუნ – გამონაყარი.

ჭელეს – გამოსვლა.

ჭეჭა – ჭაჭა.

ჭიგეს – გარეკვა; ტარება, მართვა (მანქანის).

ჭიკ – ტოტი, შტო, რტო.

ჭიჭიფეს – წვა.

ჭორნი – გამხდარი.

ჭოტ – ნაპირი.

ჭოჭა – წითელი, აღისფერი.
ჭოჭაბაქეს – გაწითლება, ალუწვა.
ჭოჭოლ – ბავშვი, ბიჭი.
ჭუმპალაყებს – ჭყუმპალაობა.
ჭუმ-ჭუპლაც – შიშველ-ტიტველი.
ჭუპლაც – შიშველი, ცარიელ-ტარიელი.
ჭუპლაცებს – გამიშვლება.
ჭურ – ხვეული, დახვეული, დაგრეხილი.
ჭურღეს – დახვევა.
ჭურუმფეს – დაგრეხვა; გაზმორვა (**ჭურუმეს**).
ჭუჭუფეს – ზელვა.
ხა – მატყლი.
ხა – ძალი.
ხაბარ – ამბავი.
ხაბარაყეს – შეკითხვა.
ხაბარებს – შეტყობინება.
ხაზალ – ფოთოლი.
ხაზბეს – დახაზვა, გახაზვა.
ხათა – ხიფათი.
ხათირ – ხათრი.
ხათირებს – ღათობა.
ხალა – დეიდა; ჩანგალი, ფიწალი.
ხალღეს – ცოხნა.
ხალიკ – ბიძა (დედის მხრიდან).
ხამ – გაუხედავი, მოუთვინიერებელი.
ხანა – რცხილა.

ხანჩალ – ხანჯალი, ბასრი იარაღი, ორღესული.
ხარაბ – ფუჭი, გაფუჭებული; წამხდარი, უხარისხო.
ხარაბაქი – ზნედაცემული, ნამუსხდელი.
ხარაბა – შეხვედრის ადგილი, თავშეყრის ადგილი.
ხარაგ – გროვა, ზვინი.
ხარბიყი (ვარბიყი) – ჩამაქრული.
ხართ (ვართ) – სალესი, სახეხი ქვა.
ხარი (ვარი) – ფქვილი.
ხარფეს – გახეხვა.
ხარფუნ (ვარფუნ) – ნაფხვენი.
ხაფლუ – ჯიქური.
ხაშ – სინათლე, ნათელი (რელიგ.); თვე; მთვარე; ცომის საფუარი (სინ. **აინ**); ხაში.
ხაშაბა – ნათლიმამა.
ხაშილ – ფაფა; ღომი.
ხაშიხო-ხაში – თვიდან-თვემდე.
ხაშლამიშბეს – დახარჯვა, გაფლანგვა.
ხაშბითეს – გათენება.
ხაშნანა – ნათლიდედა.
ხაშპარაზ (ხაპარაზ) – ქრისტიანი; მართლმადიდებელი (ვ.).
ხაშტეს – მონათვლა.
ხაჩ – ჯვარი.
ხაჩა – გატეხილი.
ხაჩაფეს – გატეხვა.
ხახ (ხახ) – ხალხი.

ხაჯაღლი – რიდი, სირცხვილი.

ხაჯაღლი – ჯიხვი.

ხე – წყალი.

ხემა – თხევადი.

ხემაქეს – დნობა (თოვლის).

ხეხეს – მონელება, გადნობა.

ხეგარ – წყალგარეული; ძღვრე წყალი.

ხეღრ – ხეირი.

ხელას (ხელას) – შესამჩნევად, ბლომად.

ხელ – ტვირთი, ტვირთამწეობა.

ხელბეს – დატვირთვა, აკიდება.

ხენეზა – მწყურვალი.

ხიბ – სამი.

ხიბმათ – სამაბათი.

ხიბუჯარ – სამნაირი.

ხინარ – ქალიშვილი.

ხიტკისტეს – ლიტინი.

ხო (სინ. კა) – თრთვილი, ნამე.

ხო – ცური.

ხოლ – ხე.

ხოზამანდ – მაჭანკალი, შუამავალი, ქალის მთხოვნელი.

ხოზა – ძღვენი.

ხოი (ნ.) – საგვარეულო, შთამომავლობა, მოღვა.

ხორაგ – ცხელი საჭმელი.

ხორიკ – ცაცხვი.

ხოშ – ნება.

ხოშბეს – ხეწინა, შეხვეწება.

ხოშკარ – ქატო.

ხოჯი – ჩრდილი.

ხონი – დედალი (სინ. შუმაკ).

ხონი – და; ხონი-ვინი – და-ძმა.

ხოპ (ხოფ) – ფლავი.

ხორნიკ – ხორმა.

ხორუ – წვრილი; ხორდა.

ხორუბეს – დამტვრევა, გატეხვა; დახორდავება (ფულის).

ხორუფეს – ხვინვა.

ხორ-ხორუ – წვრილ-წვრილი.

ხოუნ – ვარსკლავი, ციური მნათობი.

ხოლეს – ცონა.

ხო – ღია, გახსნილი, გაშლილი.

ხომაქეს – მიბრუნება, უკან წამოსვლა.

ხოეს – გაშლა, გამომშვლება.

ხოუნ – შიშველი ადგილი.

ხოფეს – გაღება, გახსნა.

ხო-ხოეს – გადაწმენდა (ცის).

ხო – ნაფხენი, ფხენილი.

ხოზიცი – ჩამაქრული (იხ. ხარზიცი).

ხოზუზ (ხოფუზ) – საზამთვრო.

ხოთ – სალესავი ქვა (იხ. ხართ).

ხოი – ფქვილი (იხ. ხარი).

ხოფეს (სინ. ხარფეს) – ქლიბვა, კაწვრა, ღარვა, ხეხვა.

ვარხ (ჩარხ) – ჩარხი.
ვარხეს – ცხოვრება (იხ. ქარხეს).
ვალღზ – ქალაღლი.
ვარ (სინ. ხაშ) – მთვარე.
ვანშვეს – კბენა, კბენა.
ველა – მაკე, ფენმძიმე.
ვნი, ვნიო – ნახევარი.
ვნიბი – გაპობილი, გაჩენილი.
ვნიბეს – გაპობა, გაჩენვა.
ვო – ხუთი.
ვოლ – ქერქი, ტყავი, ქანი.
ვოლოლ – შარვალი, ტანისამოსი.
ვოშ – უკან.
ვოშამათ – ხუთშაბათი.
ვონლა – კვერცხი.
ვონ (ვონ) – ხველა.
ვონნიკ – იღაცვი.
ვონხვეს (ვონხვეს) – ხველება.
ვულ (ყულ) – ბარძაცი, კიღური, მხარი.
ვურ – ჭირი, ლახვარი.
ვან! – იცოცხლე! ჭირიმე!
ვალუ – ვაღო; ჰიპნოზი, შეგონება.
ვალუბეს – მონიბლვა.
ვალაღბეს – გაღაბმა.
ვალაღბი – გაღაბმული.
ვალაღ – ღამენობილი; ნამყენი ნერვი.
ვალაღბეს – ღამენობა.
ვანავარ (სინ. ულ) – მგელი.
ვანლუ – ვანიანი, ღონიერი.
ვანსუზ – დასუსტებული, უღონო.
ვარეს – წვა, ხრაკვა, დასუსხვა.
ვარღეს – მოწვა, მოტრუსვა, დასუსხვა.
ვარჯი – ჯავი.
ვაშმათ – ხალხი, კრება, სამსჯავრო.
ვაშპილ – ნორჩი, ახალგაზრდა, მოზარდი, ყმაწვილი.
ვეღზ – მზითვი.
ვევერ – ტუჩი.
ვეგვარ – გულ-ღვიძლი, ახლობელი, განუყოფელი.
ვეილგ – მოღმა.
ვეირ – თვითნაბადი (ბუნებრივი წარმოშობის).
ვეირტატ – კელა.
ვეირლოლ (ლოლ) – ტყემალი.
ვეიპირ (ვეჭჭურ) – შველი.
ვეოკ – ცალკე.
ვეოკ-ვეოკ – ცალ-ცალკე, ნაწილ-ნაწილ, ნაკუწ-ნაკუწ.
ვეოკბაქეს – გამოყოფა.
ვეოკბეს – გაყოფა, დაყოფა.
კოლაკ – ობობა.
ვეუბ (ვეუმ, ვეებ) – ვიბე.
ვეურაშვეურაშ – ნაირ-ნაირი.
ვეუუტ (ვეუუღ) – იულა; იულეველი, ებრაელი;

ჯიუტი.

ჯუფეს – გაღანტომა.

ჯგნჯგულ – შეუვალი.

ჰაბურ – ზრდილობა, ღირსება.

ჰავა – ჰაერი, კლიმატი, ჰავა.

ჰავალაბაქეს – ღამგერება.

ჰავალუ – თავქარიანი; აგრესიული.

ჰვეგვ – ხურჯინი.

ჰვექს – ქინძი.

ჰაზარ – ათასი.

ჰაზირ – გამზადებული.

ჰაზირბეს – მომზადება.

ჰაზირელ – ყოჩალი, ცოცხალი, მკვირცხლი, მომზადებული.

ჰალ – სული, პულისი.

ჰალა (ჰალა) – ჯერ, კიდეც.

ჰალაქი – ჯერჯერობით, ჯერ კიდეც.

ჰამ – თანაც.

ჰამბალ – მონა.

ჰამბარ – გროვა.

ჰამერ – ასე, ეგრე.

ჰამმაშა (ჰამმაშა) – ყოველთვის, სულ, მუდმივად.

ჰანჯალ – მუღამი.

ჰაბაზ – მარეკი.

ჰაბ-ჰარად – ნაუცბათევი.

ჰარ – ყოველი, ნები სმიერი.

ჰარამშ – ირგვლივ, ყოველმხრივ.

ჰარად – ყვირილი; **ჰარად-ჰურად** – ყიჟინა.

ჰარაქვთ – ჩოჩქოლი, აჩქარება.

ჰარბვ – მუქარა.

ჰარსა – თითოეული.

ჰარსაჯუჯრ – ყოველნაირი.

ჰასირატი – ნატრული.

ჰასო – ღრუბელი.

ჰატე – ის.

ჰატერ – ისე.

ჰაქა – მანდ, ემანდ.

ჰაქანო – ეგ (სუბსტ.).

ჰაქორ – მასე, მაგრე, მაგ გზით (ადვ.).

ჰაყელ – ჭკუა, მოსაზრება.

ჰაყულუ – საზრიანი, ჭკვიანი, ნიჭიერი.

ჰაშონო – აგერ ის, ის.

ჰაშორ – ის ერა, სხვათა შორის; უფასოდ.

ჰაჩ – გირჩა.

ჰაჩა – ბოძი, სარი.

ჰაჩალა – შამპური.

ჰაჩარ – გასაღები.

ჰავ – გაღასახალი, ხარკი; ტყვილუბრალოდ, გაუმართლებლად (სინ. **ნაჰავ**).

ჰავან! – ბატონო! გენაცვალე!

ჰე – რაღაცა.

ჰესაბ – ანგარიში; **ჰესაბბეს** – გაანგარიშება.

ჰექ (ჰერ) – უიმელო ცდა.

ჰინტ – ინლაური.

ჰოუზ – ჭა (წყლის).

ჰოქმთ – სახელმწიფო.

ჰერგუბტიკ – ჭორიკანა.

უდიური ენის ქრესტომათია

ვართაშნული ღიალექტი

ბეშ აძზ

ზუ აძზიზ ქარხესა. ბეშ აძზუნ წი ბუნე ზინობიანი. ზინობიანი ხაშტინე ზინოვინ წიენ – შინ-თე მიდა ენეჭერე. ზინოვინენ მიდა ენეჭერედ ბეშ ინსანა ჰაზარ ვუდ-ბაჩო ვულეწუნჯი – ჰაზარ საყო-სამჯი უსენა. დას თაყუნდესად ქარხესან კულ გაგრინა. ამა ბეშ ინსან გაგრინა თეყუნ თაცე, მიდაუნ კულრუხ ლარინე ვართაშენუნ კულრულე – ოჯ იშანებაქე, ჭანგ, ჟეალ ოჯალ გოლო – მამყუნდე მიდა. აძზუნ წია ხაშყუნდე ზინობიანი. ზინოვინ ბუტად სა ლარ – აძიკ სილიკაშვილი ყა სა ხინარ – ლეფლა. "

კოჯინ ბოშ

ბეშ ნანად ბანექე მულ ღანა აძელ – ბიპ ლარ, ბიპ ხინარ. დან კოჯინ ბოშ სუნახო გოლო შელ-დენ ბაქე, მუჭა-დან ბაქე. ბეში ბანექე გოლო, გოლო ქალა ქულრუხ. იჩ წაბულუნე ბაქე, უყნე ბაქე. საგალა გირდანბე, საგალა აშდანბე. აშლე მუჯდან ბე ჰამიშ.

ღემონსრტაცინა

ზუ კალზუნად ვიწუმჯი კლასა. სა ღი ზახ ქალღესა რადკომინ სეკრეტარენ. ეხნეთე: ექე, ეხნე... ლე მადსუნ პანი, მადსუნ პატუ უნ დელალლე ღემონსრტაცინა, უდინ მუზინ გირე ეტქანუ. ომა ზუ ენე თაცე ურუზი სიმანი კუა. ტიდა შოტლო ახყე სა კინეგა, ზომზუბაქე ბეშ უდინ ინსანეახო ეთარყუნ ტე ვანინა ქარხე, ეთარყუნ იხოლო ქარხესუნა, ეჯურა ბაქე ჩუბელოდ, იშყარმულო. ხაშნა პატუ ჩერეზ ქალა ღემონსრტაცინა. ლამანდახუნ გოლო ზახ ინსანე, გოლო შელ მუჯ პრინიმატებე. უდინ მუზინ ედთუფე, ჩინარზუკე. ომა ზახ რადკომინ სეკრეტარენ ზახ პადარკანე თადე, გოლო ღირისბაქანე ფე. ზუალ ენე ჩერი თაცე კუა.

აღალა სელ

აღალა სელ ბანეცე,
კოკოწ ხოდალ ლადნეცე,
ღანგუნ ხინარ ჭენებაქე,
ბეზ უკინ ჭანდ ხენებაქე,
ად ხინარ, ხინარ მა-თაქე,
ბეზ უკინ ჭანდ ხენებაქე

ბურხლოდ მარალ

ამან, ონ^ალჯი, უნ ზა მადულა,
ზუ მე ბურხლოდ ნანა მარალ-ზუ,
მარალ-ზუ, ზუ ჰამ დარალუ,
ზუ მე ბურხლოდ ნანა მარალ-ზუ,
ნანა მარალ-ზუ, ნანა მარალ-ზუ,
მე ბურხლოდ მარალე ქურუკო,
ინ თურმულო ჟეენე-ნე ტაპკო,
მე ბურხლოდ ნანა მარალ-ზუ,
ნანა მარალ-ზუ, ნანა მარალ-ზუ

მამუშაკ

ოჩალუნ შავათლულ ჩოლლე ჭერე,
ჯეღრანუს პურანალ ღუზუნა-ნე
ჭერე, ღუზუნანი ჭერე,
ჭოჭა მამუშა აკუს კანკაპენე ჭერე,
მონო ღუნდა-ნე, მონო ღუნდა-ნე,
შავათლული ტლოდ

უდიუს ვა^ა გურჯისტან

ბისი, ზნაჩით (რუს.), უდილო პადჭადლულ აღბანეთ ბანექე გურჯისტანასო საგალა მანუთე ბეშა სიფტჷ ეხყუნიდ იბერიდა. იბერიენ ზაფტებე ღურუჷს მა^ან დარანუნყა კასპი დარანუნ ბილ^აილ. მე კულურუხ ბანექე ბუთუჷმ სა დან^ა პადჭადლულ. სიბიძგი ერინა თამარ პადჭადლეთ არენე ტახტ-უ ტე ვანდინ^ა ენე ჯრკ ბაქინე ბაქე... ბეშ ვანდინ^ალ წირიკ პადჭადლუხ ჯრკენე ბაქე; იბერიდა ჯრკენე ბაქე, აღბანეთასო გურჯისტანა. აღბანეთენ ანეეე ხამპარაზლუხ სიბიძგი ერინა ბეშ ვანდინ^ალ წირიკ, შოტხო ოშა გურჯისტანენე აყე, ხამპარაზლუხ. ჰამეთარ მეტლო ამურუხ თანეცე. პაწწემჯი ვექნულ წირიკ აღბანეთ ბანექე გოლო ზორო, გოლო ჰარ სა ა^ამ-ეხო... დოღრინე პადჭად ჰურენე, შოტხო ოშა ყერი პადჭადნე ბაქე მე ქალა ღარენ მე პადჭადლულა ღურუჷს ფუჩნე ბე, ამა იხ სალდატუა ბაქე. მანუთე სალდატუხ თუნგინენყენ ამბი ღურუჷს არმენისტანაყა არმენლო ჰეტუალე ბაქე მე სალდატლონ ქომქეყუნბე გურჯინასალყუნ ქომქე ბე ნუ ბუნეთე ნაემნი (რუს.), მენორ. პაწწემჯი ვექნუ ბეშ თარგალ წირიკ მუნგოლეითლონ ღურუჷს აღბანეთა ფასყუნბე, ღურუჷს ადზერლო ბოკესყუნბე, იყ^ანულყუნ ჭურეკე. და, ინსანა კაწყუნფე, იჩლონ ქულურუხლო ზაფთყუნდე ოშა აზერუხყუნ არე, და, მანუთე ჰადსა ბისი აღბანეთ ბანექესა აზერბეჯან მა აზერბეჯან ქანო ბუნე თათარმულონ აყე კულ პაწწემჯი ვეკნუ ბეშ ვანდინ^ალ წირიკ ოშა ენე მე აზერბეჯანა არეყუნი არმენუხ, მე არმენუხთე გარყუნ ბაქე თათარმულოხო. არმენლონ გოლო თათარმულოხო საგალა ბაჭან-ბაჭანე დული გოლო უდილო ღახო ადთყუნფე, გილე-ყუნბე, ინსანა გოლოყუნ ფუჩ ბე. ინსან ენე მანჯბულე ბაქე ჭელანე თაღანე, აზეზადჯანასო უდიუს ჭერი თაყუნცე. თაყუნცე ფასყუნბაქე მე უდიუს სიფტჷ ჰაზარ ვუდ ბაჩუმჯი თარგლა, ვუდ ბაჩა, ვუდ ბაჩა ჯომჯი თარგლა. ოშა ენე ჰაზარ ვუდ ბაჩა ვულ^აწემჯი ენე ვოლბე (რუს.). საყოსამჯი თარგლა, უდილო ყათი ჭერენე, ტე ჯურ^ა, ჭერენე ტე ჯურ^ა აღამართე მატინთე იჩინ ბულე ზაფე ინსანა,

ენიერე უდილო გურჯისტანა. გურჯისტანათე ენიერე მე უდილო. მე ადამარი წი ბანექე ზინო, სილიკი ზინო, ირ ბაბა უნდირი. ენიერე გურჯისტანა, ევანთე არეყუნი მენორ გურჯისტანა, მეტლო ფეყუნი: – ვგანამ ექან ბუევანსანანი, ექან თადენ კულურუხ მანდ დარანუნ ჭოტელ. თაქენან ტიდა! შელ კულურუხნი, ქარხანანი! ინსანენ ზინოვინახო საგალა არეყუნცე მასლაჰატყუნბე – ეთარდანბო? ეკადანბო? მაძან თალო? ეთართე ვართაშენ ბანექე გოლორ ჟეელა გა ბურუხალ იშე ანე ბაქე, მე ინსანენ ჭიქირებეთე, ელენ ჰამიდა მათე მაძანდე, ჰადსანუნ ზინობიანინა, მიდა ჭვანგალე ბუ, ჟეედალ ოვალ იშე ანე, ქარხენი მიდა, კოჯურუხ ბიყენი მანსლან ერენ, ქარხენი მიდა. ჰაქა-ჯურანლელენ ბენ, ინსან მანედე კვარელი რად... გურჯისტანა, ყვარელი რადონა, მანოთე ჰადსა ზინობიანი, ზინობი ვიდეენ, მალთე ჰადსალ ქარყუნხესა ზინონენთე ენიერე მიდა უდილო, ენიერი მიდა თანჷ ქარფუჩუნ ზავოდეშეტი ვადფე, არბეშე უმუნ ზავოდე ვადფე, ბატაქე ირ არბეშე უმ, მათე ყეწ-რუხყუნ სერბედი კირამიტუნ ზავოდე ვადფე, კირამიტუყუნ ჰებე, ჰამეჯუჩუნ ხაშენე ჩიჩესტე დურუჩს რადონა ხაშ თენე ბაქე, ამა ზინობიანინა ხაშ ბანექე ოშა ენე. მე ზინოვინახთე აყუკეთე გოლორ მეჯუჩუნ ბულა მან-ლა ადამარე, ირ ადხინთე ბეშე ნე თაშეშა ჭერეყუნ ადამარუნ, მატლონთე მეტუ ჭეყუნენიერე პროტივი პარტიი (რუს.), თე მონო ჰოქმანთუნ დურუმანენ. და, ზინოვინახ ოჩალახო აჭესყუნბე აყი თაყუნცე თაყუნშერე, მე ზინობი მანედე სა დანან ღარ სა დანან ხინარ მანორთე ჰადსალ დურუჩყუნენი, ღარი წი ბუნე აძიკ. ბანექე მინისტერანე, მინისტერსტვინანე აშბე სვიანი, რადიო ი სხიანი (რუს.) ხინარენ გენა აშენებე კონსერვატორინა ლეკტორ. და, ირ ღარ მატადთე ბუნე ჰადსა პიანისტ, ამერიკინანე აშბესა.

ავტობიოგრაფია

ზუ ნანახო ბასქე ჰახარ ვუდ ბაჩა პანო უყუმჯი თარგლა, ვართაშენუნ რადონუ, ვართაშენუნ ირ ბოშ ვართაშენ ბუნე სა ქალა ადხ, ირ ბოშ ქარყუნხესა უდიუნ, ლეკურუხ, თათარმუნ, არმენუნ, ურუხუნ, ჯუუტურუხ. მე ინსანლოხო უდიუნ გოლორ შელ თარაყუნხად, ბუთუმტხო, ჰარტხო მუხყუნ ბულაფსად, ჰარტხო ჰეყუნ ბესად. რადკომუნ სამჯილო ბანექე ბეში თათარ, ჩუბლო ასილ, დიბიროვა. პანოხიბეწეძე თარგლა ბადუეცე სამჯი კლასა, სენტაბრუნ ხაში ბანექე გოლორ ქალა ოჩალ გალფესუნ, პაწე ბალ. მე პაწე ბალე ბელნი ბეშ, ბეშ ვართაშენა გოლორ ქალა ჟეერუხთე ბუნე, ოჩალ ბათქე თენე, ჰებე თენე, და, ინსან სალ-სალამათ ჩხარეკე პანოხიბეწეძე თარგლა შკოლა ბადცი, ჩხარუეკე ხიბეწეძე თარგლა მე შკოლა კალფესუნუნ მამენტლო, ზუ ბუთუმ გალა რადკომუნ სეკრეტარ/ახო ბურჯი, კამსამოლუნ სეკრეტარ/ახო ბურჯი, ბუთუმტინ ზახ ჰორმანთყუნ ბე, აშმუბე ჰამ შკოლა ადლულო ლახო, გახეთუნ რიდაკტორუ ბაქე, ბახქე რადონუნ კამსამოლუნ ბურონუნ ჩლენუ ბაქე, ტიდალზუ აშპე, ადლულო კამსამოლუ პრინიმატ (რუს.) ბესად, ქომანქ ბესად. ოშალ ბახქე ე(ტ)ჯუჩრთე შკოლა სამჯი ადელ, ბუთუმ გალა ზახ ჰორმანთყუნ ბე, ბუთუმ გალა ბახქე ეჯუჩრთე ლაზემენე. ბახქე ბანქუნ, სუმგაითა, ჰეტოლოხ ჭურუფე სპარტსმენუ ბაქე, ვგანამ ვართაშენა შკოლა კალკალ მამენტა სა დანან ქანამ მიტინგ ბანექე, ვგანამ ჭერეყუნ ადთურლონ სიქტანჯი რადკომუნ სეკრეტარენ ზახნე ჭაქეფე. შეტაბახტინგთე ბეზ ტატი, ნანა, ბაბა, ბუთუმ დან უდიუნხან ბაქე უდილო თარანახო კანამან ზუზ ვესტუპატ (რუს.) ბესად, კანამან ზუზ ადტენად, ეკათე ლაზემენე. შკოლუნ მომენტლო, დან შკოლუნ ადლულონ ფეესადან ლახსად ტეატრა, მანოთე პეესოლონ დან ვესტუპატდან (რუს.) ბესად ინსანუნ ბეშე მია ბეშ რადკომუნ დივანი (ქართ.) ბანექე ბეზ ჭამილინენ, ზუ ბუზუ ტელერი აკონინ ხინარ. და, რადკომუნ დივანი ბანექე დიბიროვა საფიდა ჰო, და, ზუთე საგალა თასსადლა ზახო ხაბარყუნ აყსად, ზუ კანამან ეხზუდ შონო ბეზ აშკუნ ხინარე. სადალ ზახ გოლორყუნ უვაჟატ (რუს.) ბესად. და, მალთე ჰენე პურან ჰატე იჩინალ ტე ჩუბლონ ზახ გოლორ ჰორმანტე ბესად, ბუთუმ გალა კალფესად, ეხნე, – ეთარდანბო? ეკადანბო? ზახო ხაბარე აყსად. ხიბეწეძე თარგლათე ზუ ჩხარუეკე შკოლა, ზუ ბუხყე კალკაზუდ ოშა ენე ტე ჯუჩრანე ბაქეთე ენე არეზ გურჯისტანა იშენე თადე ბეზ ბაბან მიდა ბუბეზი ბეზ იშუ, ვო ადელ, ხიბ ღარ, პან ხინარ, ზუ, ბეზ სედენე ბაქე,

სედღენე ბაქე. არითხო ომა ზახ რადონა ეთართე ზუ ვართაშენახო არი აბაზად უყ^ე ტანა მუზ, რადკომუნ კამიტეტათე რადკომუნ სეკრეტარენთე იტუბაქე ზახ კალყუნფე რადონა. კახნუხოყუნ ესად, და, ბაქუნახოყუნ ესად, ლოზუნგლო ბუთუმ ტე ჰეტლო ზახყუნ ცამფესტესად, თათარულო ურუზინ მუზინ და, მიდალ რადონა პურან ბაბეზქე გოლო შელ ჰორმით, ამა მუზ ცამფესუნუნთე თეზა აბბაქე, ზუ მაკალა ბაპეს თეზა ბაქე

ღიზიკ

შკოლა კალკალ მამენტა ენე ვიწწუმჯი კლასადანიდ, ბეში ბანექე სა ვო-ვო გეკტარ ყარფუზუნ-ბოსტანუნ გა, ბანექე სალ ჯალა-ლულადან ბელსად მე აშლა თალახუნ დან ტიდა ადლულონ ჰერელივა ბესადანიდ ბირაზარუნ არცი აჭიდანებად ლიუბიტ-ნელიუბიტ ციციკუხ აყი ჰები, სა ლიდალ ჰედანბე ბასკიყუნიდ ადლუხდა სალ ბელსადან სა დეკა ღიზიკ არენე ადლულო ლახო, სა პორტად ლახო ჭებაქენე თაცე თანეცე, ომა ღარმულონ გირეცი ბესყუნბე, იცოდაბესყუნბე, ეჩერი ლყუნხე უშე ტელუნ ტოლოლ ბასკიყუნდე, უშტელთე ანეზერე მოლორებაქე, ბელსანი იჩ ტოლოლ სა დეკა ღიზიკ ბასკინე თუ არადა (ქართ.) ბესპინე ბაქე ენე, ღარმულონ ბესყუნბედ. ანეზერი ბელნი წიღინეფე ომათე აყუკე დან ადლულონ ანშე უმფესინ, ანშე უმდანებად, და, უშტელენ-გენა თეტუ აბად, ეკა ბანედ. და, გოლო შელ ვადამუხდან ჭებაქესტესად ქა ზარაფატე, აჭინე, შკოლუნ მამენტლო. სა ვო-ვო გეკტარ ბოსტანენო, შელ ბოსტანბემ ბაქე, თადანდე ჰორქმანტედან თადე დას პრემიუსყუნ თადე, ყარლოდალიდან სდავატბი (რუს.). ჯალალულბემ ბაქე, ტელან ეშე დან ბოყნი სდავატბე (რუს.). და, უსენუნ ახგრა დახო კალხოზენ შელ ჰორმანტებე, დას პრემიუსხე თადე ეჩერი პახვალნი ლისტ (რუს.) ურუნხე თადეთე შკოლინ გოლო შელ აშნე ბე. და, გოლო სიფტამჯი გადან ბიყე დან რადონა.

ბეზ ნაიზუსტუნ

შკოლა კალკალ მამენტლო დას რადკომუნ სეკრეტარენ კალეხად, ჰანმანშ ვესტუპატდან (რუს.) ბესად კულუბა. მიდა კულუბა ელახონ ზუ ჰანმანშ უდინ მუზინზუ ჭესად, ტიდა ბეზ ცამფი ნაიზუსტ-ლოზ (რუს.) კალეხად, ბეზ ცამფი მალნე და პერევიდბინე უდინ მუზინ ჰანმანშ ვესტუპატზუბე (რუს.) უდინ მუზინ სა ტეჯჟურა დას აგართე ნაიზუსტთე (რუს.) ცამზუფე ბეზი, ბუნე მანოთე ადზუნ ლახონე ცამ, ყოლოლუნ ლახო:

პურან ყოლულე არე, ბეზ დოღმა ნანა დურდე

ბურულო წიწიკ, ჩომოლ წიწიკ ვადნეცე ჰარ საგალა

ვარდე ხომელ ყოლლა ხომელ ეკა ბაქო, ვარდე ხომელ ეკა ბაქო

ლუ... დოღმა ნანა ხომელ მე ღუნდანი ეკა ბაქო

მე ნაიზუსტა (რუს.) ცამზუფე ზუ, ბეზი გოლო ნაიზუსტუნხე (რუს.) ბუ ცამფი.

კიწკე ჭერტანი ნაღულ

ზუ შკოლა კალკალ მამენტლო დან ბეზ ბაბა კოჯინ ბანექე გოლო ქალა. უჰნა ფაქ-ურუხ, უჰნა ფაქმულო ბომ ბანექე სა ხიბყო დას ხოდ ბიდასუნთე ეჩერი ფადათე უყნუ გირდანბესად, დან გირდანბესად ბუთუმ ყომ-ურუხ ბემ ტატიმუხ, ბემ პაპიმუხ, ნანანე, ბაბანე, ვიჩინე, ხუნჩინე, დადანე, ხალანე ახგრ შუთე ბუდან ყომურუხ, არდანცესად ბოხო ღი უყდან ჭეყსად, მე უყნუ დან ჭედანყესადთე თაშერი ბაზარა თოგდესანგთე, მანოთე ბემ ლახოდე ბაქე, თოგდანდესად ბემ კოჯინ ბახტინკ ჰარ სა შედ ადანყესად, ქარდანხესად. ბიდასუნთე არდანცესად მე უყნუ ჭაყფა... ჭეყახუნ, ტაყფი ჭეყახუნ იჟენა შუნე ბოხოხელა, არცი ბუთუმტინ ჰარტინ სა ნაღულე ნაღულ-ბესად, თე შუ ჭებაქანე მე ნაღულლოხო სა სო ბუნე კიწკე ჭერტანი ნაღულ, გოლო შელ ნაღულე, კიწკე

ადღახონე ადთ... ადთეხა მანთოთე ადელ ბოხო შუ ბასკესა თენე და, ყაროლე არცესა, ირ დოლდაშმულოლე ჩხარკესტესა ომა იჩალე ჩხარკესა ბანეჟე, თენე ბაჟე სა კიწკე ადელე ბაჟე სა აწხი. ირ წი ბანეჟე ჭტრტან, ჭკირტან ბუნე კიწკე ადელ, ჰაშორ ირ წი, ჰსევლონიმ ჰო, და, ადხერი სა ღი მე ადლელონ მასლაჰატყუნ ბე, ადხერი ჭყერი თაყუნცე ჭჭლავი. თაღაღყუნ შამკალ გირბაღყუნ, გოლორყუნ თაცე – კიწიყუნ თაცე მონორ ბურდოლ ბეშა ტან არი ბენყნებაჟე, მე ადლუხ მაყუნდე ბურდოლ. ბასყუნკე ვაღანე ჭყებაჟე, გოლორ ვაღანე ჭყებაჟე, კიწი ვაღანე ჭყებაჟე, სალ ბელსაყუნ სჰსნე ბუ, მე სჰსი მეტლონ მოლორბაჟი ბელსაყუნ, იჩლოხო ბეშა სა ღანა დეჟქა ქალა ღერვიმ ჩურფინეჟე ქალა ღერვიმ ტე ვახთე ადლელონ აყუკე, ადხერი ჰარო სა ქოლაყოშყუნ ჭიაჰაჟე ჭჰაჰყუნ ბაჟე ტელან ბეყუნბესად, მე იშე ქე, მე ღერვიშუნ ქე ბაჩნეღე ჭკირტან. მეტინ მე ადღახ ბინეჟე თანეშერე ირ კუა, მეტუ ბელწი ვოშტან ტე ღარმუნხალ არეყუნ, ირ დოლდაშმუხ, არეყუნი თაყუნცე, მე შუ მანყუნდე მე კუა, ბიდასუნ სა ვაღინა მე ღერვიშუნ ბუტუნხა მე ადღახ უქანე თარაფენე თე უქამა ხაბარე აყსა, გარა სიფტა ბესჰანე ნეჰას გალა, ომა უქანე, ხაბარე აყსა, შუა ბასკი, შუ მოლორ, ეფ სჰსი ჩინანან. მე ჭკირტანენ ეხნეთე ბუთუშმ ბასკეყუნი, თჰქსა ზუ მოლორზუ. ეხნე უნ ეკალე მოლორ ეხნე, ეხნე ზუ შეტენკზუ მოლორ ეხნე, ბეზ ნეჰას თაღამა ეხნე, ბეზ ნანან ეხნე თანესად ქალა ოჯახო გუღლა ბოშ ხენე ეჩჩად, ტე ხენახ დას უღწენესტად, ომა ნეჰასზუ ესად. გოლორნე დაყ ბელწე, კიწინე დაყ ბელწე მე ღერვიშუნ ისა ღიქირებსა, ზუ გუღენ თაღალზუ ოჯახო ხე ჰეთარ ეჩალზუ, ქი ჰაში, სალ პურან კალკალზუ ეხნე, შუა ნეჰას, შუ მოლორ, ეფ სჰსი ჩინანან, მე ჭკირტანენ ეხნე, ბუთუშმ ბასკეყუნი, ზუ მოლორზუ ეხნე. უნ ეკალე მოლორ ეხნე, პურან მოლორუ – ქი ჰო. თა ზენკენა ბეზ ნანან ხე თენე ეჩჩად, ზუ თეზ ნეჰახესად. მე ისა ახერ ხიბუმჯი ქარაშალთე ხაბარე აყე, მე ჭკირტანენ თე ირ სჰსი ჩინეჩერე, მე ღერვიმ მჰჯბურე ბაჟე, ბუსანე ეკაყანბი, მჰჯბურე ბაჟე, თაღანე, გუღუს აყანე, ოჯახო ხე ეჩანე. ადხერი თანეცე ოჯალ. თანეცე გუღენ ხე ეჩანე. გუღუს კოწნებე ოყა, ხენახ აყალე ოვე ბოშტან, ეთარ გუღუს აღანებუ, ხე ჰატეთარ ამწინე ბაჟე ირ ბოშტან ბარენე პურან კოწნებაჟე გუღუს ანეყე, პურან ხე ბარენე, ახერ ჰატე ჯურა ღერვიშუნ ოვე ბელ არცი, ხახალენ – გუღლა ბოშ თეტუბაჟე ხენა ბუდ ბეს, ჰეთარ ბუდბალა შენო ბუთუშმ ღეშიგნე, მე მამენტა ატუკეთე მონო ჭყერი თანეცე, მე ჭკირტანენ ირ დულდაშმოლო გირებესა, მოლორებესა, ეხნე ადხანან ჭყელენ თაღენი, დას ღერვიშუნ უქალე, ჰაქეთარ მე კიწკე ჭკირტანენ იჩუყა ირ დულდაშმოლო ჩხარკესნეღე ღერვიშუნ ქეხო.

პადჭაღლეღ, მათე შუკალ ბიესა თენე

ბანეჟე თენე ბაჟე სა ღანა პადჭაღნე ბაჟე მე პადჭაღუნ პაწ ღანა ღარე ბაჟე. ვახტ-ვაღანე არე, მე ღარმუნ ქალქალაყუნ ბაჟე. მე პადჭაღუნ ფაქნა ბიღწილ სა ღანა ეშა ნა ხოღლე ბაჟე. ტე ეშა ნა ხოღახო ევახთე ფაიზ არი ბანეჟესა, ეშა ნუხ არი ყუშენ აყი თანეშესა. აბათეყუ ეტინა თაშშა მე ხოღახო ღამღამ ადხალყუნი თე ენე ეშა ანეჟე, ეშა ნურეკალყუნ, ბელაღყუნ ეშა ბუთენე. ეშა ნუ შეღენ თანეშერე. ახერ სა ღი, პაწ ღი, სა უსენ, პაწ უსენ, ვიწ უსენ, მე ღარმუნთე ქალ-ქალაყუნ ბაჟე. არი ბაყუნაჟე, ბაბან კალეფი ირ ქალა ღარა ფენეთე, ად ღარ ფენე, უნ ავაკე მეთარ ბეზ ფაქი მეჯურა ეშა ნა ხოღთე ბუნე, ტე ეშა ნა ხოღინ ეშა ნუ დან ჩუკეს თედან ბაქსან გარა თაღან ყაროლ ბანუ, ტე ეშა ნუ ეტინა უქსა თანეცე ღარ, არეცე ეშა ნა თუმე. გოლორნე დაყ ბელწე, კიწინე დაყ ბელწე, შუნე ბიღწე მე ღარ ნეჰალე თაცე. ნეჰალთე თანეცე, შავატ ყუშმ ღილინ ენესა მე ეშა ნუ ჩუნეკესა, ახსანე ჭყესანე თაღსა ღამღამთე ხაშნე ბითე, მე ღარ მოლორე ბაჟე, ბელწანეთე ეშა ნა ხოღა ეშა ბუთენე. ადხერი თანეცე კუა, თანეცე კუა, ირ ბაბან ეხნეთე ზუ ეხნე, ად ბაბა ეხნე, ბოხო შუ ეხნე არზუცე ეხნე, ამა ეხნე ეკალ თეზა აკე ეხნე ეტინა არი ტე ეშა ნუ ჩუქი თაშერე. ენესა მე სა უსენალ ჭყენებაქსა, პაწმჯი უსენ კიწკე ღარახნე კალეხა. კალეხა, ეხნეთე ექე ეხნე, მე ვიჩენ ეხნე, ქალა ვიჩენ ეხნე ტე ეშა ნუ ყაროლ ბეს თეტუ ბაჟე. ეფსენ უნ ეხნე თაქე, ყაროლ ბა. ეშა თე ანეჟე არი ირ მანხილა ბანეჟე ენე ეშა ჩუქალ ვაღანე, კიწკე ღარახ

დაყანებსა, ეშა ნა თუმე ყაროლ ბესუნა. მე ღარენ ეკაყან ბი, ეთარყანბი, ბიყეს თეყუ ბაქსა ეტინა ეშა ნუ თაშშა. იჩხო სა ღანა მე სალ ელ აყსანე თაღსა

თანესა ხოღინ თუმე, გოლორნე დაყ ბელსა, კიწინე დაყ ბელსა, არი შუნე ბიდ ბანეპესა. შუნე ბიდ ბანეპესა, მე ღარას ნეპენ თანეშშა. ეკაყანბი ეხნე ეკაბალზუდა ეჩერი იჩ კაშინა ბონესტა, ელუსალ ბანესა იჩ ლახო ელუსთე ბანესა, მე ღარი ქენო პი თანესა, და, ამა იჩ ქულალ ჭიჭინესა, მე ქინ ჭიჭიფსუნე მე ღარა ბასკესან თენე ბარესა, ბოხო შუ არცი ყაროლე ბესა, შუნე ბიდ არი ელახუნ სა ვანდინა სამ ბითალ მამენტა არი სა დექქა ქანგე გალეხა ვურულუნე გალეხა, ეხნე მონო ეკა ფესუნა ბაქო, სად ჭენებაქსა მე ქულანგუნ, მე ვურულუნუნ ბომ სალ ბელსანე სა დექქა ქალა ყუმ ქილინ ენესა მე ეშა ნა ლახო. არცი ბუტუსხათე ჩუქალე მე ყუმნუ ბინიყესა, მე ყუმნუ ბინიყესა, მე ყუმენ ეხნეთე, ენე ზახ მახესა ეხნე, მახიყა ეხნე, უნ ეხნე ზახ ეკა უკადნუ ეხნე ზუ ვახ ჰამოტუ ბალზუ, ეხნე, უნ ეკა ბესვა ბაქო, ზუ ეხნე ვენკენა ეხნე ბეზ პადჭალოლუნ ეხნე, პადჭალოლუნ ხინარე ბუ ეხნე, ტე ხინარე ვენკენა ღუზბესა ბაქო, თე ჩუბუნ ბესანუ ქი უნ ე პადჭალოლუნ ყუმნუ, ზუ ეხნე, პადჭალოლუნ მათე შუკალ ბიესა თენე ტე ვანდინ ეხნე შელ, ჰო, ეჩერი ბრახნესტა მე ყუმნუ, ვომ ჭერი თანესა თანესა, თაცი მეტინ იჩ ბაბახ ეხნეთე ჰამეთარ, ჰოდ ეხნე, ჰეზბე მელინ ნანის მე ყუმნუხო ლამანესტა მე ღარ, მე ღარას მე ყუმენ აყი თანესა იჩ პადჭალოლუნ გოლორყუნ თაღსა, კიწიყუნ თაღსა, თაყუნსა სა ღანა პადჭალოლუნ, მათე ღურჟს ვარღურუნე ციციკუნე, ბუთუმ ჰარ ხოღახო ვარღუხო ვარღუ ყუმენ ეხნე პურესა შავატ. ბელსანე მე ღარენ, მე პადჭალოლუნ შელ ხინარტა ბუ, მაუქა, მაულა, თაქსა იჩ ლახო ბელა ისა ეთარყან თაშერი, მე ხინარე ეთარყან ბაშყი მე პადჭალოლუნ, მე ყუმენ ეხნეთე ზუ ვახ ეხნე ქომანბალზუ. და, ჭენებაქსა სად მალ ვანდ, მე ყუმენ მე ღარას იჩ ამელ არციენესთა მე ხინარე საგალა ბაშნიყესა, აყსანე თაღსა.

ჰაქაჯურს მე პადჭალოლუნ ღარენ იჩ ფაქნა ხოღინ ეშა ნუსალე ჩხარკესტესა, და, ხინარესალ იჩენკ ჩუბუნე ეჩჩა. მე ეშა ნუსალ, ზნაჩიტ (რუს.), ბანექე მე ეშა ტეჯურთე ტე პადჭალოლუნ უნექესად მანო პადჭალოლუნ ტე ყუმენ თანეშშად. ქანო ბანექსა უქალუ ტე ეშა ნულა ადამარ ბიესა თენე

ნიჯური დიალექტი

სოფ. ნიჯი

ნიჟა

ნიჟა აზერბაჯანი ყანბლან რაიონი ქალა ადიზმოლოზუნ სოლონე. ადიზინ ბოხოლოლუნ ვიწ კილომეტირ, გენგულუნ ვულ კილომეტირახუნ გელენე. ადიზე ბიპეწწე მანკლონო, შოტოლოდ პურანასტა აზერბაჯანლუდოს, ლანგიდოს, პაწწე მანკლინა უდიდოსე ქარხსა. უდიდოს ქარხალა მანკლოლოდ წიურ მეთარე: მალბელ, ქარმილი, აღღლანქლი, მანლიქლი, ქალჩულოქ, დღლქლი, ჯირმანკლან, დარმანკლან, ვანირლი, დარბად, ყოჟაბანდი, ფუწულოქ, პაწწე მანკლანე. ნიჟა ჰამალ გელე ბისი ადიზმოლოზუნ სოლონე, ნიჟე ამხუნ პან ჰანარ უსენ მოტოზუნ ბეშა, ცამურე მანდიდო. პეტალამე წილა ქალა სა ალიმუნ ზაფი ქარტინასტა საყოფედ მანკლან, ადიზინ წიდე ბომ ნიჟე წიდალ ბუნე. ქე ჰესაბენალ ფეს ბანექო პან ჰანარ უსენახუნ გელენექი ნიჟა სა ადიზ კინა ბაქენე, ბუნე. ნიჟე ბაქალა ოჩალა პან ჰანარ ბიპ ბაჩა – პან ჰანარ გო ბაჩა უსენ მოტოზუნ ბეშა ბაქი დალოლოლუნ-თაფან წილა განო. შოტინალ აკესესტაქი ნიჟა ბისი ადიზმოლოზუნ სოლონე. ნიჟა ჰამალ ხიბ ხალგე დანდინშალა ადიზმოლოზუნ სოლონე. ქე თარაქეზუნალ ნიჟე ბახტენ ეჩერენე, მიდა უდიდოსუნ საგალა ჰამალ აზერბაჯანლუდოს, ლანგიდოს ქარხსა. პან მანკლანა შოტოლოლუნ ქარხსა, გელე ხალგურხო დანდინშალა სა ღანა ადიზე. უდიდოს სამალ... ფაიხ ენტადიდან გელენე, ბიპ ჰანარ თანახუნ გელენე,

მანდიდროსალ აზერბაიჯანლუ-დოსყა ლზგიდოსტუნ. უდილო ამხუნ ხიბ ჰაზარ უსენ მოტოსუნ ბეშო თარისა მწლქმთხო ბუნე. ოშა უდილო ბარადა გეკე ცამურო. ჰმწალ უდილოსუნ გელე ცამტუნენე, გელე ხავარტუნ ჰაყსა, ზომტუნბაქსა. უდილო ბოყალასტა ჰესაბზადიდან, ბითუნ ბოყალ ვუე ჰაზარასუნ გელენე, ვუდუნჯი ჰაზარალ წირიკე უდი. სქსან ვუდუმჯი უსენინ ბოყალასუნასტა მუელ ჰაზარ უჯ ბაჩა თანე ბეე, მე ჭოვაქი უსენსოსტალ ხედლქ ალუზბეენე. ადიხინ ბომ ბიპ ჰაზარ სა ბაჩა, ბიპ ჰაზარ პა ბაჩა თან მეთარ ბუნე, მანდიდროსალ ადიზეხუნ ახილტუნ ქარსსა.

ყოლი

ზუ გელე ლეგენდოლოზ ჩურესა უდინ მუხინ. ბეზ ქალნა ტე ვასტ დავა ქეთარ შედმოლო ჰმწალქარედ. არესტად დახალ რასკახბესად დაინაკალ, ქი ჰეთარ ყოლი ამწლ ჰარე. ყოლი სწ დწნ თმზ ბინე ბეე. ტე ბინენ ბელენე კოდა შუეკალ თენო, ჩურეცენე ოწკალკანე. ეჩერენე ვანნა. ვანნა ლახი ჰმწირბატან, ტე ყათე ბელენე, იზ ლოს მწალ ოწკალკატან, ბელენექი ყადიმბანე ედსა. ფენე ადამან, ად ბუსაჯუხ, ვი ბეშო ბიდაზ! ზა თარბაქი, ზუ ყოლი ბაქაზ, ჭელაზ თალაზ. ყადიმბად ჩოდე ჰეთარ ჭელოზ. ჰატტე ლინასუნალ კაკ ბუდტო⁵ ტე ლეგენდა ღუხე, ტე ენე ტე ბინ ბანექსა ყოლი.

ლამკო

ჭოვაქი შამატ ბემ ადიზე ლამკოდე ბეე. დანალ გირეცი თადანცი. ბიდასინ ხუდარმუხ, ლარმუხ გელენე ჰარედ. სუნად ბაჭანეხუნ შიტუნენე. ზახუნ თაცი ხუდარმოლონალ ზუალ პა ქარან შიდანფი. ლამკოდ შაჰათ, პურანალ წირი თენე ცარეცი. ლარმოლო, ხუდარმოლო სა ფად თატუნცი ბინ შისტა, ზუალ შოთოლოხუნ თაზცი. ბინ შიდიტუნუნ ოშა ლამკოდ ცარეცი. ჰარ სოლო თადანცი ბეში კოდა.

რუტ

ელიმელეხი { XE "Elimelexi" } მოავ { XE "Moav" } ოჩალა { XE "očala" } ქრჩი თადსუნ { XE "taysun" }

(1) დივანბალხონ { XE "Divanbalxon" } ისრაილ { XE "İsrailä" } ქალალუღბი { XE "kalaluğbi" } ლიმბოსტა ოჩალა { XE "očala" } ბუსალუღე { XE "busaluğe" } ბაქსა { XE "baksa." } ტე ვადინე { XE "vädine" } სა { XE "sa" } იმყარ იუდა { XE "İuday" } ბეტ- { XE "-" } ლეხემ მწჰარეხუნ { XE "šähärexun" } იზ { XE "iz" } ჩულო { XE "čuğö" } ყა პალარა { XE "ğara" } ჰაყი მოავ { XE "Moav" } ოჩალა სამალ { XE "samal" } ვად { XE "vädä" } დმწადინმწხედნაკ ქრმპი თანესა { XE "tanesa" }. { XE "tanesa." }

(2) ტე იმყარი წი ბანექსა { XE "baneksa" } ელიმელეხ { XE "Elimelex" }, { XE "Elimelex," } ჩულო { XE "čuğoy" } წი ნაომი { XE "Naomi" }, { XE "Naomi," } ლარმოლო { XE "ğarmoğoy" } სუნტად { XE "ay" } წი მასლონ { XE "Maxlon" }, { XE "Maxlon," } ტე სუნტად წი ქილონ, { XE "Kilyon," } შოროხ { XE "šorox" } იუდა { XE "İuday" } ბეტ- { XE "-" } ლეხემ მწჰარე { XE "šähäre" } ბაქალა { XE "bakala" } დეჰრათხოხუნტუნნი. მე { XE "Me" } ამდარხო { XE "amdarxo" } ჰარი { XE "hari" } მოავ { XE "Moav" } ოჩალა { XE "očala" } დმწადინმტუნესა.

⁵ ბარბარიზმი.

XE "Tää," } ბეზი{ XE "bezi" } ხუდარბუხი!{ XE "xuyärmux!" } ვანაკეზ{ XE "Vä ო ynak'ez" } ყაჭე, ზა{ XE "za" } ყონჯუღონ ბოკოსენე{ XE "ene" }».

(14) შოტოღონ პურემად ოსტაპარ ონრტუნე. { XE "ö ო nö ო t'unne." } ორფან{ XE "Orpan" } ყადნაქო მუჩი ვადბაქი, { XE "qayebaki," } რუტ ისა{ XE "isä" } შოტო ლანყესა.

(15) ნაომინენ{ XE "Naominen" } რუტა ფინე{ XE "pine" } :{ XE "pine:" } «ბელა, { XE "Beğa," } ვი{ XE "vi" } სევიჩე{ XE "sevičey" } ჩუეხ{ XE "čuux" } იზ{ XE "iz" } აზუკი, იზ ბუნაჩუღონ { XE "buxácuxoy" } ტონლწლე ვადბაქი { XE "qaybaki" }, { XE "qaybaki," } ექი { XE "eki" } ჰუნალ { XE "hunäl" } ვადბაქა { XE "qaybaka" } შოტად { XE "ay" } ბანანენუნ».

(16) რუტენ ფინე{ XE "pine" } :{ XE "pine:" } «მჯგურ მაბა { XE "maba" } ქი, { XE "ki," } ვახუნ { XE "vaxun" } ჯგობაქაზ, { XE "ჯöybakaz," } ვახუნ { XE "Vaxun" } მა { XE "ma" } თალზ { XE "tağaz" }. { XE "tağaz." } ავაბაქა, { XE "Avabaka," } მადა { XE "maya" } თალდინ, { XE "tağayin," } ტია თალზ. { XE "tağoz." } მადა { XE "Maya" } მანდადინ, { XE "mandayin," } ტია მანდოზ. { XE "mandoz." } ვი { XE "Vi" } აზუკ ბაქალე { XE "bakale" } ბეზი { XE "bezi" } აზუკ. ვი ბუნაჩუხ { XE "Buxácux" } ბაქალე ბეზ { XE "bez" } ბუნაჩუხ. { XE "Buxácux." }

(17) ჰუნ { XE "Hun" } მადა { XE "maya" } ბიადლუნ, { XE "biyalnu," } ზუვალ { XE "Zuval" } ტია ბიადლუნ. { XE "biyalzu." } თეტიდალ ოჩალახეღოზ. { XE "očalaxegöz." } ბისუნახუნ { XE "Bisunaxun" } ყერაზ { XE "q'eräz" } ზა { XE "za" } ვახუნ { XE "vaxun" } ჰეტინესა ჯგობადინ, { XE "ჯöybayin," } ბართა { XE "Barta" } ყონჩუღონ ზა მოტოხუნალ ბეთარყან ბი». { XE "bi»." } { XE "bi»." }

(18) ნაომინენ { XE "Naominen" } ანეკი ქი, { XE "ki," } იჩუხუნ { XE "ičuxun" } თენე { XE "tene" } ჯგობაქალ, { XE "ჯöybakal," } ენე { XE "ene" } შოტო ჰიკკალ თენე ფი. { XE "pi." }

(19) ჰონლ ჰარი { XE "hari" } პატუნფსა ბეტ- { XE "-" } ლეხემა. ბეტ-ლეხემა პაპატან ქოტოლო აკალა ამდარხო { XE "amdarxo" } მათ { XE "mat" } მანტუნდი. ოშალ { XE "Ošal" } ფიტუნ: «მონო ნაომინე?» { XE "Naomine?»" }

(20) ნაომინენ { XE "Naominen" } შოტოლო ფინე { XE "pine" } :{ XE "pine:" } «ზა { XE "Za" } ნაომი მა { XE "ma" } კალფანან, ზა { XE "za" } მარა კალფანან, შოტადნაკ ქი, { XE "ki," } ყონჯუღონ ბეზი { XE "bezi" } დაშაინშა { XE "yášäyinsä" } აღუნებე. { XE "ağunebe." }

(21) ზუ { XE "Zu" } მეშიინ { XE "memiyin" } ბუეჯ { XE "buyez" } ჭერე, { XE "č'ere," } ყონჯუღონ ზა { XE "za" } ამწინე ვადი. { XE "qaydi." } ჰეტადნაკ ზა ნაომი კალკალნან, ყონჯუღონ ზა ქორულე { XE "koruğē" } თადი { XE "tadi" }, { XE "tadi," } ბითოვა-ბაშარბალტინ { XE "Bitova-Başarbalt'in" } ბეზი { XE "bezi" } ბელ { XE "bel" } ბალანე { XE "bäläne" } ეჩერე, { XE "ečere," } ენე { XE "ene" } ჰეტადნაკ ზა ნაომინან კალე?»

(22) მეთარლულენ, { XE "Metärluğen," } ნაომი იჩუხუნ { XE "ičuxun" } საგალა { XE "sagala" } ჰარი { XE "hari" } იზ { XE "iz" } მოავლე { XE "Moavlu" } ბინ { XE "bin" } რუტახუნ მოავ { XE "Moav" } ოჩალახუნ { XE "očalaxun" } ვომ { XE "qoš" } ტუნ ვადბაქი { XE "qaybaki" }. { XE "qaybaki." } შოროხ { XE "šorox" } ბეტ- { XE "-" } ლეხემა მუეჯ { XE "muye" } ეს { XE "ex" } ბურჯეღატან ჰარტუნ.

[2] რუტ ბოაზი { XE "Boazi" } ოჩალა { XE "očala" }

(1) ნაომინ { XE "Naomin" } იშყარი ელიმელეხი { XE "Elimelexi" } აზუკახუნ მარდ, { XE "märd," } ხეიორ { XE "xeyir" } თალალა { XE "tadala" } სა { XE "sa" } ყომებუე, იზ { XE "iz" } წი ბოაზ { XE "Boaz" }. { XE "Boaz." }

(2) სა { XE "Sa" } ლი { XE "ği" } მოავლე { XE "Moavlu" } რუტენ ნაომინა { XE "Naomina" } ფინე {

XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ბართა{ XE "Barta" } თაღაზ{ XE "tağaz" } ეხზი ოჩალა{ XE "očala" },{ XE "očala," } შინ{ XE "šin" } ბარკაინ იზ{ XE "iz" } ბაჯანენუნ{ XE "bağ'anexun" } სუმბულ{ XE "sümbül" } გირბაზ». { XE "girbaz»." } ნაომინენ{ XE "Naominen" } შოტო ფინე: «თაქი, ბეზი{ XE "bezi" } ხუდარ». { XE "xuyär»." }

(3) რუტ ჰარი{ XE "hari" } პაპი ბურეკსა{ XE "bureqsa" } ეხპალტოლო ბაჯანენუნ{ XE "bağ'anexun" } სუმბულ{ XE "sümbül" } გირფსა. { XE "girpsa." } ტე ოჩალა{ XE "oçal" } ისა{ XE "isä" } ელიმელეხი{ XE "Elimelexi" } აზუკახუნ ბაქალა{ XE "bakala" } ბოაზი{ XE "Boazi" } ოჩალე. { XE "očaley." }

(4) ტე ვადინე{ XE "vädine" } ბოაზ{ XE "Boaz" } ბეტ- { XE "-" } ლეხემასუნ ჰარენე. { XE "hareney." } ეხპალტოლო ტორს ჰარი{ XE "hari" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ყონჩოეს ვაწხ{ XE "vā Իx" } უნყან{ XE "vā Իxunq'an" } ბაქი». { XE "baki»." } ეხპალტონ ჯოგაბტუნ თადი{ XE "tadi" }:{ XE "tadi:" } «ყონჯაუღონ ვა{ XE "va" } ხეირ{ XE "xeyir" } -ბარაქათყან{ XE "xeyir-bäräkätq'an" } თადი». { XE "tadi»." } { XE "tadi»." }

(5) ბოაზენ{ XE "Boazen" } იზი{ XE "izi" } ეხე{ XE "exe" } ლოხოლ{ XE "loxol" } ქალაღებალა{ XE "kalaluğbala" } ნოქარანუნ{ XE "nökäräxun" } ხავარე{ XE "xavare" } ჰაყი: «ჰო მე{ XE "me" } ჯაილ{ XE "žäyil" } ჩუუხ{ XE "čuux" } შუვა?» { XE "šuva?»" }

(6) ნოქარენ{ XE "Nökären" } ჯოღაბეთადი: { XE "žoğabetadi:" } «მე{ XE "Me" } ჯაილ{ XE "žäyil" } ჩუუხ{ XE "čuux" } მოავლუნე. { XE "Moavlune." } შო{ XE "šo" }, { XE "šo," } მოავ{ XE "Moav" } ოჩალახუნ{ XE "očalaxun" } ნაომინახუნ{ XE "Naominaxun" } }

საგალანე{ XE "sagalane" } ჰარე. { XE "hare." }

(7) ზა{ XE "Za" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ბართა{ XE "Barta" } ეხპალტოლო ბაჯანენუნ{ XE "bağ'anexun" } იოვე{ XE "yoqe" } ბომტან ბარალტოლო გირბაზ. { XE "girbaz." } სავახახუნ{ XE "Savaxaxun" } ჰარი{ XE "hari" }, { XE "hari," } ჰანდსტინალ წირიქ მიდანე, { XE "miyane," } მანდაკლელ მალე{ XE "male" } ჰაყსა{ XE "sa" } ხოჯინა». { XE "xojina»." }

(8) ბოაზენ{ XE "Boazen" } რუტა ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ზა{ XE "Za" } უმჟუნ{ XE "ü Ի mü Իx" } ლახა, { XE "laxa," } ბეზი{ XE "bezi" } ხუდარ! { XE "xuyär!" } ბამალ{ XE "Bašağ" } გირბსენაკ ყერაზ{ XE "q'eräz" } ოჩალა{ XE "očala" } მა{ XE "ma" } თაქი{ XE "taki" }. { XE "taki." } მემიდა{ XE "Memiya" } ზანაკ აშპალა ხუდარმოლოხუნ{ XE "xuyärmoğoxun" } ბაქა. { XE "baka." }

(9) ეხპალხო ვი{ XE "vi" } ფიინი{ XE "piyin" } ბესყატუნ ბაქი{ XE "baki" }, { XE "baki," } ხუდარმოლო{ XE "xuyärmoğoy" } ბაჩანენუნ{ XE "bačanexun" } თაქი{ XE "taki" }. { XE "taki." } აშპალხო თაფურბეზუ, { XE "tapšurbezu," } ვა{ XE "va" } გალთეტუნდალ, ხენეზა{ XE "xeneza" } ბაქატან იხოლო{ XE "ičoğoy" } ხენახუნ{ XE "xenaxun" } უღან». { XE "ü Ի ğä Ի»." }

(10) რუტენ შოტად{ XE "ay" } ბეშა{ XE "be Ի s" } { XE "be Ի s" } იზ{ XE "iz" } ბულა{ XE "bula" } ოჩალალ{ XE "očalal" } წირიქ ქოწი ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ჰეტანაკ ზუ{ XE "zu" } ეფი{ XE "efi" } ფიეეს{ XE "piyes" } შაატეზ აყესა? ჰეტანაკ ზა{ XE "za" } შაათლუნენსა? { XE "šaatlügenbsa?" } ზუ{ XE "Zu" } ქი, { XE "ki," } ყერაზ{ XE "q'eräz" } ზუ».

(11) ბოაზენ{ XE "Boazen" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «იშყარ პურიტუნუნ ოშა{ XE "oša" } ყანაქონაკ ბიტოლო იბაქეზუ. { XE "ibakezu." } ჰუნ{ XE "Hun" } ვი{ XE "vi" } ბავა{ XE "bava" }, { XE "bava," } ნანა, { XE "nana," } დოღმა{ XE "doğma" } ოჩალა{ XE "očala" } ბართი, { XE "barti," } სალ{ XE "sal" } ვი ნუ{ XE "nu" } ჩალხალა{ XE "čalxala" } სა{ XE "sa" } აზუკან გარბაკე». { XE "ğärbake»." }

(12) მე{ XE "Me" } აშურხო{ XE "äšurxo" } გორა{ XE "göra" } ყონჯუღონ ვა{ XE "va" } გელეყან თადი{ XE "tadi" }.{ XE "tadi." } ისრაილი{ XE "İsraili" } ყონჯუღონ იზი{ XE "izi" } აშნა{ XE "ä Ⴀ mna" } ოყა ვა ეფი{ XE "efi" },{ XE "efi," } სამალალ{ XE "samalal" } მუყყყანდი.{ XE "mü Ⴀ q'q'andi." }

(13) რუტენ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ვი{ XE "Vi" } ფიეეს{ XE "piyes" } შატეზ აქეცი,{ XE "akeci," } ბეზი{ XE "bezi" } ალა,{ XE "ağa," } ზა{ XE "za" } შატ არხადინენბი.{ XE "arxayinenbi." } ჰუნ{ XE "Hun" } ბეზი უკ{ XE "ük" } ე ბასკალა{ XE "baskala" } ადითმოხენ{ XE "äyitmoxen" } ფი,{ XE "pi," } ზუ{ XE "zu" } ვი{ XE "vi" } ნოქარხო{ XE "nökärxoy" } ჰამა{ XE "hama" } თეზბუ».{ XE "tezbu»." }

(14) სუმა{ XE "Suma" } არცათან{ XE "arcatan" } ბოზენ{ XE "Boazen" } რუტა ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «მემიია{ XE "Memiya" } ექი{ XE "eki" },{ XE "eki," } ჰუნალ{ XE "hunal" } შუმე{ XE "śum" } უქა,{ XE "uka," } ლოყმინა ნოჯაა{ XE "noჯ'a" } თორფა{ XE "torpa" } უქა».{ XE "uka»." } რუტ ჰარი{ XE "hari" } ეხპალხო ტრწლ არესტა. ბოზენ შოტო ტატაფი თანელი,{ XE "tantedi," } ქადი{ XE "käyi" } ბონეში,{ XE "boneši," } ავუზალ{ XE "avuzal" } მანელი.{ XE "manedi." }

(15) რუტ ჰაიზერი{ XE "hayzeri" } თანესა{ XE "tanesa" } ბაშაღ{ XE "bašağ" } გირბსა,{ XE "girbsa," } ოშა{ XE "oša" } ბოზენ{ XE "Boazen" } იზი{ XE "izi" } აშპალხო ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ბართანან ოყე არანესუნალ{ XE "aranexunal" } ბაშაღ ბეყან, მა{ XE "ma" } ლატტანან.

(16) ოყე ბოშტანალ ჭევეკი საქანან,{ XE "sakanan," } გირბეყან. შოტლო მა{ XE "ma" } ყინწინწინან».

(17) რუტენ ბიდასალ{ XE "biyäsäl" } ცირიქ{ XE "cirik" } ბაშაღბსა,{ XE "bašağbbsa," } იზ{ XE "iz" } გირბი{ XE "girbi" } ბაშაღა{ XE "bašağa" } მუყყენ{ XE "mü Ⴀ q'älän" } ტაპეფი, სა{ XE "sa" } თადა{ XE "taya" } ისა{ XE "isa" } მუნე{ XE "mune" } ბაქი{ XE "baki" }.{ XE "baki." } (18) რუტენ მუდა{ XE "muya" } ეხტი ენესა{ XE "enesa" } შაჰარე{ XE "śähäre" }.{ XE "śähäre." } ყადნაქონ ანექსა{ XE "aneksa" } ქი,{ XE "ki," } შოტინ ბაშაღე{ XE "bašağe" } ეჩერე.{ XE "ečere." } რუტენ ბერეზარე{ XE "berezäre" } ქადი{ XE "käyi" } ავუზ{ XE "avuz" } მანდი{ XE "mandi" } შუმეა{ XE "śuma" } ეჩერი{ XE "ečeri" } ყადინაქონე თადი{ XE "tadi" }.{ XE "tadi." }

(19) ყადნაქონალ იჩუ{ XE "iču" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ლე მაიან{ XE "mayan" } ბაშაღბე?{ XE "bašağbe?" } მაიან{ XE "Mayan" } აშპე? შინ{ XE "šin" } ვა{ XE "va" } შაათლელ{ XE "šaatlüğ" } ბენე{ XE "bene" } ბარაქატყან ბაწაზი».{ XE "bä Ⴀ ğä Ⴀ bi»." } რუტენ ში{ XE "ši" } ტრწლწლ აშბსუნა{ XE "äšbsuna" } ყადნაქო ეხლბთბი,{ XE "exlätbi," } ფინე: «ლე ზუ{ XE "zu" } აშპი ოჩალი{ XE "očali" } ყონჯუღლო წი ბოზე».{ XE "Boaze»." }

(20) ნაომინენ{ XE "Naominen" } იზი{ XE "izi" } ბინა{ XE "bina" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ტე ამდარ{ XE "amdar" } დახ{ XE "yax" } იშანე,{ XE "isane," } ბეში{ XE "beši" } ყონჯუხე. ღირიტოღოზუნ საალ{ XE "saal" } ჰურიტოღოზუნ იზ{ XE "iz" } შაატლელა ნუ{ XE "nu" } ქამბალა{ XE "kambala" } ყონჯუღონ ბართა{ XE "barta" } შოტო ბარაქატყან თადი».{ XE "tadi»." }{ XE "tadi»." }

(21) მოავლე{ XE "Moavlu" } რუტენ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «საალ ზა{ XE "za" } ფენეე,{ XE "peney," } ბეზი{ XE "bezi" } ეხ{ XE "ex" } ჩარკამინ ბეზი აშპალხოზუნ საგალა{ XE "sagala" } აშპა». (22) ნაომინენ{ XE "Naominen" } იზი{ XE "izi" } ბინა{ XE "bina" } ფინე: «ბეზი{ XE "Bezi" } ხუეარ,{ XE "xuyär," } შოტად{ XE "ay" } აშპალა ხუეარმოღოზუნ{ XE "xuyärmoğoxun" } ვი{ XE "vi" } აშსუნე{ XE "äšsun" } ლავ{ XE "lap" } შატე, მანდი{ XE "mandi" } ოჩალხო{ XE "očalxo" } ვა{

XE "va" } ინვიტიმიშტუნბო».

(23) მეთარლუენ,{ XE "Metärlügen," } რუტენ მუ{ XE "mu" },{ XE "mu," } არუმ{ XE "arum" }
ჩარკამინ ბოაზი{ XE "Boazi" } შშპალა სუდარმოლოდ{ XE "xuyärmoğoy" } ტრწდწლ ბაშადები,{ XE
"bašağebi," } იზ{ XE "iz" } ყადნაქონუნ საგალა{ XE "sagala" } დწმადინშბსუნ.{ XE "yäšäyinšbsun." }

[3] რუტ ბოაზი{ XE "Boazi" } ეჭუ

(1) სა{ XE "Sa" } ლი{ XE "ği" } იზ{ XE "iz" } ყადნაქო ნაომინენ{ XE "Naominen" } რუტა ფინე{ XE
"pine" }:{ XE "pine:" } «აა{ XE "Ay" } ბეზი{ XE "bezi" } სუდარ,{ XE "xuyär," } ვი{ XE "vi" } კოუ-
XE "-" }მეს ბაქსედნაკ სა{ XE "sa" } გა{ XE "ga" } მა{ XE "ma" } ვწვეწლზ?{ XE "qä Ի ve Ի ğaz?" }

(2) ბელა,{ XE "Beğa," } ბოაზ{ XE "Boaz" },{ XE "Boaz," } ში{ XE "ši" } ოჩალა{ XE "oçala" } ჰუნ{
XE "hun" } შშპენუ სუდარმოლოდუნ{ XE "xuyärmoğoxun" } საგალა{ XE "sagala" },{ XE "sagala," }
ბეში{ XE "beši" } ყოთმე. შოტინ მე{ XE "me" } უშე{ XE "üşe" } ეჭუ მუნე{ XE "mune" } ტაპე.

(3) ჰუნალ{ XE "Hunal" } ოწკალფა, ვარდე{ XE "varde" } ხე{ XE "xe" } ლელა{ XE "duğa" } ვი{ XE
"vi" } ლოხოლ{ XE "loxol" },{ XE "loxol," } დონბარი{ XE "yönbäri" } ლაფა,{ XE "lapa," } ეჭუ თაქი{
XE "taki" }.{ XE "taki." } შოტინ ქადი{ XE "käyi" }-ული{ XE "käyi-üği" } ჩარკამინ ვა{ XE "va" }
იჩუ{ XE "iču" } აკესმადა.

(4) შო{ XE "šo" } თაცი{ XE "taci" } ბასკატან, იზი{ XE "izi" } განუ{ XE "ganu" } ავაბაქა,{ XE
"avabaka," } იზი თურმოლოდუნ{ XE "turmoğoxun" } ვადფი{ XE "qaypi" },{ XE "qaypi," } ჰატიდა
ბასკა. ოშა{ XE "Oša" } კა ბალნუსა{ XE "balnusa" },{ XE "balnusa," } შოტინ იჩინ{ XE "ičin" } ვა{
XE "va" } უკალე».

(5) რუტენ შოტო ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «კა ნეხნუ{ XE "nexnu" } ბითოვა{ XE "bitova" }
ბოზუ».{ XE "bozu»." }{ XE "bozu»." }

(6) რუტ თანესი{ XE "tanesi" } ეჭუ, ყადნაქონ ფიტოლო ბითოვა{ XE "bitova" } ბინე.{ XE "bine." }

(7) ბოაზ{ XE "Boaz" } ქადი{ XE "käyi" }-ული{ XE "käyi-üği" } ქეფ{ XE "kef" } ქოქ,{ XE "kök," }
ბასკედნაკ თანელი{ XE "taxəli" } კოტტაკი ტრწდწლუ ჰარი{ XE "hari" }.{ XE "hari." } რუტ შიპ{ XE
"šip" } ჰწა ჰარი თურმოლოდ{ XE "turmoğoy" } ტრწდწლზუნ ვადფი{ XE "qaypi" } ტიდა ბოხოდებაქი.{ XE
"boxoyebaki." }

(8) უშენი{ XE "Üşeni" } ვწტუნუნ{ XE "qə Ի t'uxun" } ოშა{ XE "oša" } ბოაზ{ XE "Boaz" }
ჯაღეფი,{ XE "žəğepi," } ფურუფი{ XE "furupi" } ბეწლ{ XE "be Ի ğ" } ატან{ XE "be Ի ğat'an" } ანეკი
ქი,{ XE "ki," } იზი{ XE "izi" } ტურმოლოსტა სა{ XE "sa" } ჩუუხ{ XE "čuux" } ბოხო{ XE "boxoy" }
ბაქენე.{ XE "bakene." }

(9) შოტინ ჩულო{ XE "čuğö" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ჰუნ{ XE "Hun" } შუნუ?»{ XE
"šunu?» } ჩულონ{ XE "čuğon" } ფინე: «ზუ{ XE "Zu" } ვი{ XE "vi" } ნოქარი{ XE "nökär" } რუტზუ{
XE "zu" }. ვი{ XE "Vi" } ჭოტენ მე{ XE "me" } ნოქარი{ XE "nökäri" } ლოხოუნ{ XE "looxun" }
ბუტკა, ჰუნ{ XE "hun" } ბეში{ XE "beši" } ყონჯაუნუნ».

(10) ბოაზენ{ XE "Boazen" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ყონჯაუნუნ ვა{ XE "va" } ბარწქათყან
თადი{ XE "tadi" },{ XE "tadi," } აა{ XE "ay" } სუდარ.{ XE "xuyär." } ვი{ XE "Vi" } მე{ XE "me" }
ბიყი შშ{ XE "äš" } სუფტინტუნუნალ შაატე. შოტადნაკ ქი,{ XE "ki," } ნა{ XE "nä" } ქასიბ,{ XE
"käsib," } ნა ვარლუ{ XE "varlu" } ჯადილ{ XE "žäyil" } თენ{ XE "ten" } ვწვეწცი.{ XE "qä Ի ve Ի ci." }
}

(11) აა{ XE "Ay" } სუდარ,{ XE "xuyär," } ენე{ XE "ene" } მა{ XE "ma" } ყიზა! ვი{ XE "Vi" }

უკალტოლო ბითოვა{ XE "bitova" } ვანაკ ბოზუ.{ XE "bozu." } ბეში{ XE "Beši" } შჰჰარი{ XE "šähäri" } ბითოვ{ XE "bitov" } ამდარხონ{ XE "amdarxon" } შაატ ავატუნ ქი,{ XE "ki," } ჰუნ{ XE "hun" } შაატლეღბალა სა{ XE "sa" } ჩუუხნუ.{ XE "čuuxnu." }

(12) დუზე,{ XE "Düze," } ვი{ XE "vi" } ყოომ ზუზუ,{ XE "zuzu," } ამა{ XE "ama" } ზახუნალ{ XE "zaxunal" } ისა{ XE "isa" } ვი სა{ XE "sa" } ყონჯოუხ ვახზუ. მე{ XE "Me" } უშე{ XE "üşe" } მანდა,{ XE "manda," } ადჰან შო{ XE "šo" } ვანაკ ყონჯოუხ ბაქსუნა{ XE "baksuna" } ჩურელაინ,{ XE "čureğayin," } ლაფ{ XE "lap" } შაატე ბაქონ.{ XE "bakon." } ნუ{ XE "Nu" } ჩურელაინ, ყონხულო ბეშა{ XE "be Ⴆś" }{ XE "be Ⴆś" } ელასეზ{ XE "elasez" } თასტა, ვი ყონჯოუხ ზუ{ XE "zu" } ბაქონ,{ XE "bakoz," } სავახალ{ XE "Savaxal" } ცირიქ{ XE "cirik" } ბასკა».

(14) რუტ შოტად{ XE "ay" } თურმოდოსტა ქადქამოდოლ{ XE "käykämoğol" } ცირიქ{ XE "cirik" } ბასეკი, იშიღ{ XE "işığ" } ბითამინ{ XE "bitamin" } -{ XE "-" } ფიდინ{ XE "piyin" } ჰიქკალ ნუ{ XE "nu" } ჭჰკკალ ვადინე{ XE "vädine" } ჰადეზერი{ XE "hayezeri" }.{ XE "hayezeri." } ბოზენ{ XE "Boazen" } იჩუ{ XE "iču" } ფენეე:{ XE "peney:" } «შუქკალენ მაყან ავაბაქი{ XE "avabaki" } მეშია{ XE "memiya" } ჩუუხ{ XE "čuux" } ესუნა».{ XE "eysuna." }

(15) ოშა{ XE "Oša" } ბოზენ{ XE "Boazen" } რუტა ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ვი{ XE "Vi" } შალა{ XE "śala" } ესტა მიდა{ XE "miya" } ბიყა». რუტენ შალე{ XE "śale" } ტონლზინეჰსა.{ XE "bineqsa." } ბოზენ უჩჰ{ XE "ü Ⴆq" }{ XE "ü Ⴆq" } უსკუნ მუეა{ XE "muya" } შალე ბოშ{ XE "boš" } ბაჟი{ XE "bapi" } ასანელი{ XE "axanedi" } რუტე ბაჯანე.{ XE "bağ'ane." } ბოზ{ XE "Boaz" } ისა{ XE "isä" } შჰჰარენე{ XE "šähärene" } ვადბაქი{ XE "qaybaki" }.{ XE "qaybaki." }

(16) რუტ, ყადნაქოდ ტონლზინ ვადბაქატან, ყადნაქონ იჩუ{ XE "iču" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ჰეთარე ბაქი{ XE "baki" },{ XE "baki," } ად{ XE "ay" } ბეზი{ XE "bezi" } ხუდარ?»{ XE "xuyär?" } რუტენ ბოზახუნ{ XE "Boazaxun" } ბაქი ჰარ{ XE "här" } შედჰ{ XE "şeyä" } ნაომინა{ XE "Naomina" } ეხლტეტი.

(17) ოშა{ XE "Oša" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «მოტინ ზა{ XE "za" } უჩჰ{ XE "ü Ⴆq" }{ XE "ü Ⴆq" } უსკუნ მუე{ XE "mu" } თადი{ XE "tadi" } ფინე ქი,{ XE "ki," } ყადნაქოდ ტონლზინ ამში მა{ XE "ma" } ვადბაქა».{ XE "qaybaka»." } (18) ნაომინენ{ XE "Naominen" } რუტა ფინე: «ბეზი{ XE "Bezi" } ხუდარ,{ XE "xuyär," } დაყ ბელ{ XE "be Ⴆğ" } ა,{ XE "be Ⴆğa," } მე{ XE "me" } აშლინ{ XE "äşlin" } ახერ{ XE "axər" } ჰეთარე{ XE "hetäre" } ჩარქსა,{ XE "čarksa," } ტე ამდარენ{ XE "amdaren" } ლე{ XE "ğe" } მე აშლან{ XE "äşlä" } ჩარკესტინუტ თენე{ XE "tene" } არხადინბაქალ{ XE "arxayinbikal" }

[4] ბოზ{ XE "boaz" } რუტახუნ ლამკოდბაქსუნ

(1) ბოზ{ XE "Boaz" } დარვაზინახუნ{ XE "darvazinaxun" } ჭერი, ამდარხო{ XE "amdarxo" } გირელალა{ XE "gireğala" } გალა{ XE "gala" } არეცი{ XE "areci" }.{ XE "areci." } ბოზენ{ XE "Boazen" } უკალა ტე ყონჯოუხ ტეტიდინ ჭოვანეჰსად. ბოზენ შოტო აქი{ XE "aki" } კალეფი: «ექი მიდა{ XE "miya" } არცა».{ XE "arca»." } შოვალ{ XE "şoval" } ჰარი{ XE "hari" } არეცი.

(2) ბოზენ{ XE "Boazen" } შჰჰარი{ XE "šähäri" } ჰამფოდოლხუნ{ XE "hampoğoxun" } ვიწ თან{ XE "tan" } კალეფი არცევეკი.

(3) ბოზენ{ XE "Boazen" } ტე ყონხულო ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ნაომი მოავინ{ XE "Moavin" } ოჩალახუნ{ XE "oçalaxun" } ვადბაქენე,{ XE "qaybakene," } ბეში{ XE "beši" } ვიჩი{ XE "viči" } ელიმელეხი{ XE "Elimelexi" } ოჩალა{ XE "očala" } თოდესტა.

- (4) ზუვალ{ XE "Zuval" } მე{ XE "me" } ჰამფოოხ{ XE "hampooh" } საალ{ XE "saal" } მე ამდარხო{ XE "amdarxo" } ბაკალა{ XE "bakala" } გალა{ XE "gala" } ვა{ XE "va" } იბაქესტუნეზ ჩურესა{ XE "čuresa" } ქი,{ XE "ki," } შოტო ჰუნ{ XE "hun" } ჰაყავას. ჰუნ{ XE "Hun" } შოტო ყონჯაუხლულ ბალნუსა{ XE "balnusa" } ბა,{ XE "ba," } თენ{ XE "ten" } ბალსა{ XE "balsa" } ზა{ XE "za" } ვად{ XE "qay" } უფა,{ XE "upa," } ზუვალ{ XE "zuval" } ავაბაკაზ.{ XE "avabakaz." } ვახუნ{ XE "Vaxun" } ბამყალ ყონჯაუხლულ ბალ{ XE "bal" } თენო,{ XE "teno," } ვახუნ{ XE "vaxun" } ოშა{ XE "ošā" } ზუზუ».{ XE "zuzu»." } შოტინ ბოაზა{ XE "Boaza" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ზუ{ XE "Zu" } ყონჯაუხლულ ბოზუ».{ XE "bozu»." }{ XE "bozu»." }
- (5) ბოაზენ{ XE "Boazen" } შოტო ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ნაომინ{ XE "Naomin" } ოჩალა{ XE "očala" } ჰაყატან შოტად{ XE "ay" } ფური{ XE "puri" } ღარე{ XE "ğare" } ჩულო{ XE "čuğo" } მოავლუ{ XE "Moavlu" } რუტა ჩუუხ{ XE "čuux" } ქინჰკ ჰაყინ ბუყო ქი,{ XE "ki," } პურიტად წი იზ{ XE "iz" } ლობოლყან მანდი».{ XE "mandi." }
- (6) ყონჯაუხლულ ბალტინ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ზუ{ XE "Zu" } შოტადნაკ ყონჩუხლულ ბეს{ XE "bes" } ბათესქონ,{ XE "bateskon," } ბეზი{ XE "bezi" } ნასილ{ XE "näsil" } ცარელო.{ XE "careğo." } ყონჯაუხლულ ვი{ XE "vi" } ოზანე{ XE "ozane" } ეხტა, ზუ{ XE "zu" } ყონჯაუხ ბაქეს{ XE "bakes" } ბატესქონ».
- (7) ტე ვახთ{ XE "vaxt" } ისრაილა{ XE "İsraila" } მეთარ{ XE "metär" } ადთებუე:{ XE "ädätebuy:" } ყონჯაუხლულ ბატან, ჰაყი-{ XE "-" } თოდატან სუნტინ იზ{ XE "iz" } თოროკალა ჭყევი ტესუნტუნე თასტა.
- (8) ყონჯაუხლულ ბალა{ XE "bala" } ამდარენ{ XE "amdaren" } ბოაზა{ XE "Boaza" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ჰუნ{ XE "Hun" } ჰაყა». იზ{ XE "İz" } თორაკალა ჭყევი თანესტა.
- (9) ბოაზენ{ XE "Boazen" } ჰამფოლო{ XE "hampoğo" } საალ{ XE "saal" } ტეტიდა გირეცი{ XE "gireci" } ამდარხო{ XE "amdarxo" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ვან{ XE "Vä Ի n" } ალ{ XE "Vä Ի nal" } ლე{ XE "ğe" } ანაკსა{ XE "sa" } : ზუ{ XE "zu" } ელიმელეხი{ XE "Elimelexi" } ბითოვ{ XE "bitov" } მულქა,{ XE "mülkä," } ქელდონა,{ XE "Kəlyona," } მახლონა{ XE "Maxlona" } აიდ{ XE "aid" } ბაკალა{ XE "bakala" } ტონლ, ნაომინახუნ{ XE "Naominaxun" } ჰაყი ყონჯაუხლულეზსა.
- (10) პურიტად{ XE "ay" } წი მანსტედნაკ, მახლონი{ XE "Maxloni" } სუფურ{ XE "süpür" } ჩუუხ{ XE "čuux" } მოავლუ{ XE "Moavlu" } რუტა ზანაკ ჩუუხეზ{ XE "čuuxeZ" } ჰაყსა{ XE "sa" }. ვიჩიმოლო{ XE "Vičimoğoy" } ფურდასუნ{ XE "yurdaxun" } იზი{ XE "izi" } წი სილმაცანბაქი. ვან{ XE "Vä Ի n" } ალ{ XE "Vä Ի nal" } ქოტო ანაკსა».
- (11) დარვაზინ{ XE "Darvazin" } ტონლ, გირეწი ჰამფოლონ{ XE "hampoğon" } ყა ამდარხო{ XE "amdarxon" } ფიტუნ: «დან ადანქწა, ყონჯულონ ვი{ XE "vi" } კოდა ელალა{ XE "eğala" } მე{ XE "me" } ჩულო{ XE "čuğo" } ისრაილი{ XE "İsraili" } კოჟა ბიყი პწუფუეზ{ XE "čupux" } რაჰილან{ XE "Rahilä" } ყა ლეა{ XE "Lea" } კინჰყან ბი{ XE "bi" } .{ XE "bi." } ეფრათი{ XE "Yefrati" } ვარდრვლანთ{ XE "var-dövlät" } ვიყან ბაქი{ XE "baki" },{ XE "baki," } ბეტ-{ XE "-" } ლეხემალ ვი წიყან ტაპეცი.
- (12) ბართა{ XE "Barta" } ყონჯაულონ ვი{ XE "vi" } კოჟა მე{ XE "me" } ჯაილ{ XE "žäyil" } ჩულოხუნ{ XE "čuğoxun" } ბაკალა{ XE "bakala" } ოშინ{ XE "ošin" } ნასილ{ XE "näsil" } თამარი{ XE "Tamari" } იუდასუნ{ XE "İudaxun" } ბაქი{ XE "baki" } ფერესი{ XE "Peresi" } ქოჟალ{ XE "kojal" } ლარიკყან ბი».{ XE "bi»." }{ XE "bi»." }
- (13) ბოაზენ{ XE "Boazen" } რუტა იხედნაკ ჩუუხე{ XE "čuuxe" } ჰაყი. ბოაზ{ XE "Boaz" } შოტად{

XE "ay" } ტრადრლე ბასი. { XE "basi." } ყონჯჳულონ რუტა ადელე { XE "äyele" } თადი { XE "tadi" }, { XE "tadi," } რუტასუნ ღარე { XE "ğare" } ბაქი { XE "baki" }. { XE "baki." }

(14) ჩუფუხსონ { XE "čupuxxon" } ნაომინა { XE "Naomina" } ფიტუნ: «ყონჯჳულო აღბიშყან ბაქი { XE "baki" }, { XE "baki," } ვა { XE "va" } ლე { XE "ğe" } ყონჯჳუხე თადი { XE "tadi" }. { XE "tadi." } იზ { XE "İz" } წი ისრაილა { XE "İsraila" } ჩალხეცყყან.

(15) მე { XE "Me" } ადელენ { XE "äyelen" } ვა { XE "va" } მჳეცტალე, { XE "mü Ի q't'ale," } ვი { XE "vi" } ყოჳა ვადინე { XE "vädine" } ვა ბეღ { XE "be Ի ğ" } ალე. { XE "be Ի ğale." } შოტადნაკ ქი, { XE "ki," } ვჳულ { XE "vüg" } ღარე { XE "ğare" } განუ { XE "ganu" } თადლა { XE "tadala" }, { XE "tadala," } ვა გელე { XE "gele" } ჩურელალა { XE "čureğala" } ბინახუნე { XE "binaxune" } ბაქე. { XE "bake»." } { XE "bake»." }

(16) ნაომინენ { XE "Naominen" } ადელს { XE "äyelä" } იზ { XE "iz" } ყუჳელ ეხტი თარანესტა, შოტადნაკ ქალნანე { XE "kalnane" } ბაქსა. { XE "baksa." }

(17) ყონში ჩუფუხსონ { XE "čupuxxon" } შოტადნაკ წი ღასი { XE "laxi" } ფიტუნ: «ნაომინენდა ღარე { XE "ğare" } ბაქე. { XE "bake»." } { XE "bake»." } შოტად { XE "ay" } წიდალ ოვედტუნ ღასი. { XE "laxi." } შო { XE "šo" }, { XE "šo," } დავიდი { XE "Davidi" } ბავა { XE "bava" } ეჳსეინი { XE "Yeseyini" } ბავანე { XE "bavane" } ბაქსა. { XE "baksa." }

ღავიდი { XE "David" } ასილ { XE "äsil" }

(18) ფერესი { XE "Peresi" } ნასილ { XE "näsil" } მოროხე: { XE "moroxe:" } ფერესასუნ { XE "Peresaxun" } ხესრონე { XE "Xesrone" } ბაქი { XE "baki" }. { XE "baki." }

(19) ხესრონასუნ { XE "Xesronaxun" } არამე { XE "Arame" } ბაქი { XE "baki" }. { XE "baki." } არამასუნ { XE "Aramaxun" } ამმინადაფე { XE "Amminadafee" } ბაქი.

(20) ამმინადაბასუნ { XE "Amminadabaxun" } ნასსონე { XE "Naxsone" } ბაქე. { XE "bakə." } ნასსონასუნ { XE "Naxsonaxun" } სალმონე { XE "Salmone" } ბაქი { XE "baki" }. { XE "baki." }

(21) სალმონასუნ { XE "salmonaxun" } ბოზე { XE "Boaze" } ბაქი { XE "baki" }. { XE "baki." } ბოზასუნ { XE "Boazaxun" } ოვედე { XE "Ovede" } ბაქი, { XE "baki," } ოვედასუნ { XE "Ovedaxun" } ეჳსედე { XE "Yesseye" } ბაქი. ეჳსედასუნ { XE "Yesseyaxun" } ღავიდე { XE "Davide" } ბაქი.

იონა { XE "İona" }

იონა { XE "Iorta" } ყონჯჳულონსუნ ტინესტა

(1) ყონჯჳულო ადიოთე { XE "äyite" } ჰარი { XE "hari" } ამიტტადე ღარე { XE "ğar" } იონა { XE "İona" } : { XE "İona:" }

(2) «ჰაღა { XE "Hayza" } თაქი { XE "taki" } ნინევიანა { XE "Ninevina" }, { XE "Ninevina," } ქალა { XE "kala" } შაჰარე { XE "šähäre" }, { XE "šähäre," } შოტოლოდნაკ ჯარე { XE "žär" } კალფა, შოტადნაკ ქი, { XE "ki," } იზოღო { XE "izoğoy" } ბიყალა ფის { XE "pis" } აშურხო { XE "äšurxo" } ზა { XE "Za" } ჰაჳენე { XE "ene" } ».

(3) ამა { XE "Ama" } იონა { XE "İona" } ჰადესტა ყონჯჳულონსუნ ტისტუნე ფიქირენ { XE "fikiren" } თარსინა { XE "tärsinä" } თარშიმანე { XE "Taršišane" } თადსა { XE "taysa" }. { XE "taysa." } დაფონა { XE "Yafona" } ჰარი { XE "hari" }, { XE "hari," } თარშიმა { XE "Taršiša" } თადლა { XE "tağala" } გამინე { XE "gämine" } ბაღა { XE "bä Ի ğä Ի bsa," } თადსუნე { XE "taysuni" } ჰაყყა თადი { XE

- "tadi" } ყონჯაულობუნ ტისტენაკ არესტა გამინა. { XE "gäminä." }
- (4) ამა { XE "Ama" } ყონჯაულონ დანიზა { XE "dänizä" } ქალა { XE "kala" } მუშე { XE "muše" } ეშტა, დანიზა გელე { XE "gele" } ოსტაპარ თუფანე { XE "tufane" } ბაქსა, { XE "baksa," } გამი { XE "gämi" } მალე { XE "male" } მანსტა სარეღანე. { XE "sareğane." }
- (5) გამიჩიოხ { XE "Gämiçiyox" } ყვდატუნ ბაფტი, ჰარ { XE "här" } სუნტინ იზ { XE "iz" } ბუხაჯაულონე { XE "buxaǰuğone" } კალფი, ტეტიდა ბაქალა { XE "bakala" } ხელურხო { XE "xelurxo" } დანიზატუნ ბოსი { XE "bosi" } ქი, { XE "ki," } გამი { XE "gämi" } სუეკყან ბაქი { XE "baki" }. { XE "baki." } იონა { XE "İona" } ისა { XE "isä" } გამინ { XE "gämin" } ოყინ ოთალა { XE "otaga" } ცირი { XE "ciri" } ოსტაპარ ნეპახე ბაქსა. { XE "baksa." } (6) გამინ { XE "Gämin" } ქალოო { XE "kaloo" } შოტაო { XE "ay" } ტონღონ ჰარი { XE "hari" } ფინე { XE "pine" } : { XE "pine:" } «ჰუნ { XE "Hun" } კან ბასკე? ჰაიზა { XE "Hayza" } ვი { XE "vi" } ბუხაჯაულო { XE "Buxaǰuğ" } კალფა, ბარქა { XE "bärkä" } ვი ბუხაჯაულონ { XE "Buxaǰuğon" } დახ { XE "yax" } ეეხე { XE "eyexe" } ბალო, { XE "bado," } ანალ { XE "yanal" } კაწოეანდო».
- (7) გამიჩიღონ { XE "Gämiçigon" } ფიტუნ სუნ-სუნა: { XE "sun-suna:" } «ეჰინან ჩოფ { XE "čöp" } ბოსენ { XE "bosen" } ბელ { XE "be ɣ ɣ" } ენ, { XE "be ɣ ɣ e ɣ n," } ში { XE "ši" } დარდენა { XE "därdena" } მე { XE "me" } ბალა { XE "bäla" } ბეში { XE "beši" } ბელ { XE "bel" } ჰარე». { XE "hare»." } ჩოფტუნ ბოსტა, ჩოფ იონა { XE "İonay" } ლოხოლე { XE "loxole" } ბისტა.
- (8) ტე ვადინე { XE "vädine" } შოტოლუნ ხავარტუნ ჰაყსა { XE "sa" } : «უფა დახ { XE "yax" }, { XE "yax," } ბეში { XE "beši" } ბელ { XE "bel" } ეღალა { XE "eğala" } ბალოოხ { XE "bälöox" } შუ { XE "šu" } გორა { XE "göra" } ? { XE "göra?" } ვი { XE "vi" } აშე { XE "äše" } წი ჰიკა? მაინენ { XE "Mayinen" } ედა? { XE "eysa?" } მადა { XE "Maya" } ლუნე? { XE "Mayalunu?" } მანი { XE "Mani" } აზუკახუნე?»
- (9) ლონენ { XE "lonen" } შოტოლო ჯოღაბე { XE "ǰoğabe" } თადი { XE "tadi" } : { XE "tadi:" } «ზუ { XE "Zu" } აბრანიზუ. { XE "Äbranizu." } დანიზა { XE "Dänizä" } ყა ოჩალა { XE "oçala" } დარათმიში { XE "yaratmiši" } გორნულ { XE "göynul" } ბაქალა { XE "bakala" } ბუხაჯაუხ { XE "Buxaǰux" } ყონჯაულოზ ბულ { XE "bul" } კოწბსა».
- (10) შოტოლო უკ { XE "ük" } ე გელე { XE "gele" } ქალა { XE "kala" } ყვდაფტი ფიტუნ: «ჰუნ { XE "Hun" } მო { XE "mo" } ჰე { XE "he" } აშე { XE "äše" } ბიყენე?» შოტოლონ ავატუნიდ, შოტადნაკ ქი, { XE "ki," } იონენ { XE "İonen" } ყონჯაულობუნ ტისტუნა ეხლანტჰენე შოტოლო.
- (11) დანიზა { XE "Dänizä" } თუფან { XE "tufan" } თაფუნ { XE "taysun" } ოსტაპარ ბაქსუნახუნ { XE "baksunaxun" } შოტოლონ იონახუნ { XE "İonaxun" } ხავარტუნ ჰაყი: «ისა { XE "isä" } დახ { XE "yan" } ვა { XE "va" } კაბენ ქი, { XE "ki," } დანიზა { XE "däniz" } შიბ ჩურკანე დახაკ?»
- (12) იონენ { XE "İonen" } შოტოლო ფინე { XE "pine" } : { XE "pine:" } «ზა { XE "Za" } ეხტანან ბოშანან { XE "boşanan" } დანიზა { XE "dänizä" }, { XE "dänizä," } ტე ვად { XE "vädä" } დანიზა { XE "däniz" } შიფ { XE "šip" } ჩურკალე, შოტადნაკ ქი, { XE "ki," } ზუ { XE "zu" } ავაზუ { XE "avazu" } მე { XE "me" } თუფან { XE "tufan" } ბეზ { XE "bez" } დარდენე». { XE "därdena»." }
- (13) შოტოლონ ისა { XE "isä" } იჩოღოხუნ { XE "ičoğoxun" } ბაქამინ { XE "bakamin" } ბურტუნჰსა ავარ { XE "avar" } ზაფსა { XE "zapsa" } ქი, { XE "ki," } ოჩალა { XE "oçala" } პაპატუნ, ამა { XE "ama" } ბაჯარ { XE "baǰar" } თეტუნბი. { XE "tet'unbi." } შოტადნაკ ქი, დანიზა { XE "dänizä" } თუფან { XE "tufan" } თაფუნ { XE "taysun" } ზორბანე { XE "zorbane" } ბაქსა. { XE "baksay." }
- (14) ტე ვად { XE "vädä" } გამიჩიღონ { XE "gämiçigon" } ბურტუნჰსა ყონჯაულო კალფსა: «აა { XE

"Ay" } ყონჯაუხ! სოინშმანბსა{ XE "Xoyinšyanbsa" } ვა{ XE "Va" },{ XE "Va," } მა{ XE "ma" } ბართა{ XE "barta" } მე{ XE "me" } ამდარი{ XE "amdari" } ელმოლო{ XE "elmoğoy" } დარდენ{ XE "därden" } კაწელადან, მე გუნასსუზ{ XE "günaxsuz" } პი ბეშ{ XE "beš" } ლოხოლ{ XE "loxol" } მაყან მანდი{ XE "mandi" }.{ XE "mandi." } მოტანაკ ქი,{ XE "ki," } ჰუნ{ XE "Hun" } ვი{ XE "Vi" } ჩურელატუნ ბე».{ XE "be»." }

(15) მოტოლონ ესტი იონა{ XE "İona" } ბოტუნსტა დანიზა{ XE "dänizä" },{ XE "dänizä," } დანიზა ბაკალა{ XE "bakala" } თუფან{ XE "tufan" } შიპ{ XE "šip" } ე ბაქსა.{ XE "baksa." }

(16) ტე ამდარხონ{ XE "amdaron" } გელე{ XE "gele" } ყენტუნბსა ყონჯაულოხუნ. ყონჯაულო ყურბან თადი{ XE "tadi" } ელსტუნე.

(17) ყონჯაულონ იონა{ XE "İona" } ყუტბსედნაკ ქალა{ XE "kala" } ჩალინე{ XE "čäline" } დაყაბსა, იონალ{ XE "İonal" } სიბ{ XE "xib" } ლი{ XE "ği" } სიბ შუ{ XE "šü" } ჩალინ{ XE "čälin" } თაფანენე{ XE "tapanene" } მანსტა.

[2] იონად{ XE "əonay" } აფერე{ XE "afərə" }

(1) იონენ{ XE "İonen" } ჩალინ{ XE "čälin" } თაფანეხუნ{ XE "tapanexun" } იზ{ XE "iz" } ბუხაჯაუხ{ XE "Buxažux" } ყონჯაულო აფერეფსუნ{ XE "afərəpsun" } ფინე{ XE "pine" }.{ XE "pine:" }

(2) «ბეზი{ XE "Bezi" } ჩათინ{ XE "čätin" } ვადინე{ XE "vädine" } ზუ{ XE "zu" } ყონჯაულონ კალეი. გინალ{ XE "əčinal" } ზა{ XE "za" } ჯაოლაბე თადი{ XE "tadi" }. { XE "tadi." } ზუ{ XE "Zu" } ფურიტოლო განუხუნ{ XE "ganuxun" } ოსტაპარ ჰარადესვი,{ XE "harayespi," } ჰუნალ{ XE "Hunal" } ბეზ{ XE "bez" } სასა{ XE "säsä" } ინბაქი.{ XE "inbaki." }

(3) ჰუნ{ XE "Hun" } ზა{ XE "za" } ბანდი{ XE "bandi" } ლაფ{ XE "lap" } ბანლლოა,{ XE "bä Ⴑ Ⴑ Ⴑ loya," } ლაფ დანიზი{ XE "dänizi" } უქ{ XE "ük" } ბოშ{ XE "boš" }. { XE "boš." } ბეზ{ XE "Bez" } ჰარამინა{ XE "härräminä" } ოჯურხონე. { XE "oqurxoney." } ვი{ XE "Vi" } ბითოვ{ XE "bitov" } ლფოოხ,{ XE "läpoox," } ვი{ XE "vi" } ბითოვ დალლოხ, { XE "dalğoox," } ბეზ{ XE "Bez" } ლოხოლხუნე{ XE "loxolxune" } ჭოვაქი.

(4) ზუ{ XE "Zu" } ფიზუ:{ XE "pizu:" } ვი{ XE "Vi" } ფიდეხუნ{ XE "piyexun" } ზუ{ XE "zu" } ბისტი. ამა{ XE "Ama" } ზუ{ XE "zu" } ჰურუმალ ვი{ XE "Vi" } ოქველ{ XE "i Ⴑ vel" } { XE "i Ⴑ vel" } კოჟა აკოხ.

(5) ბეზი{ XE "Bezi" } ნაფას{ XE "näfäs" } ბათკამინ ზა{ XE "za" } ხენენ{ XE "xenen" } ყუჭეფი. ბანლლოდლელენ{ XE "Bä Ⴑ Ⴑ Ⴑ loyluğen" } ზა{ XE "za" } ჰანევი ბეზი{ XE "Bezi" } ბულა{ XE "bula" } დანიზი{ XE "dänizi" } ილენ{ XE "ilen" } ბჭურეფი.

(6) ბურელო{ XE "Buruğoy" } თუმელ{ XE "tumul" } ცირიქ{ XE "cirik" } ზუ{ XE "zu" } ჰარი{ XE "hari" } ცირიზ.{ XE "ciriz." } ბეზი{ XE "Bezi" } ბაჯანეხუნ{ XE "baž'anexun" } ჰამიშალუგ{ XE "hämišälug" } დუნდა{ XE "dünya" } ლაჩეცი.{ XE "ğaçeci." } ამა{ XE "Ama" } ჰუნ{ XE "Hun" },{ XE "Hun," } ბეზი{ XE "bezi" } ყონჯაუხ ბუხაჯაუხ{ XE "Buxažux" },{ XE "Buxažux," } მე{ XE "Me" } ჯანანამეხუნ{ XE "žähännämexun" } ზა{ XE "za" } ჭევენკი.

(7) ბეზი{ XE "Bezi" } ელმუხ{ XE "elmux" } ბეზ{ XE "bez" } ბომტან ჭელატან, ზუ{ XE "Zu" } ყონჯაულონ ედეს{ XE "eyex" } ბადი{ XE "badi" },{ XE "badi," } ბეზი აფერე{ XE "afərə" } თაწი ვა{ XE "Va" },{ XE "Va," } ვი{ XE "Vi" } ოქველ{ XE "i Ⴑ vel" } { XE "i Ⴑ vel" } კოჟანე პაპი.

(8) აჭი{ XE "Äfči" } ბუხაჯაულხო{ XE "buxažuxğxo" } ვეზაქალხონ{ XE "ve Ⴑ bakalxon" } იხოლო{

XE "İz Ի oğoy" }{ XE "İz Ի oğoy" } ბაზანატუნ{ XE "baʒʹanat'un" } თარასტა ბუხაჯუგო{ XE "Buxaǰuǰo" }{ XE "Buxaǰuǰoy" } შათლუღახუნ.{ XE "šaatlug̃axun." }

(9) ამა{ XE "Ama" } ზუ{ XE "zu" } ბეზი{ XE "bezi" } აფირენ{ XE "afirən" } მანღე{ XE "mä Ի ğe Ի n" } ვა{ XE "Va" } ყურბან თადოზ.{ XE "tadoz." } ბეზი{ XE "Bezi" } ელასა{ XE "elasa" } ამალ{ XE "ämäl" } ბოოზ.{ XE "booz." } ყონჯაულოსტანე ჩარკესუნ!»

(10) ყონჯულონ ბურუშები{ XE "bürüşebi" } ჩალინა,{ XE "čälinä," } ჩალინენალ{ XE "čälinenal" } იონა{ XE "iona" } იზი{ XE "izi" } ჟომოხუნ{ XE "jomoxun" } ყარილულანე ბოსი{ XE "bosi" }.{ XE "bosi." }

[3] ლონა{ XE "lona" } ნინევიანე{ XE "Ninevinane" } თაისა{ XE "taysa" }

(1) ყონჯაულახუნ იონა{ XE "İona" } კარამ{ XE "käräm" } აითე{ XE "äyite" } ჰარი{ XE "hari" }:{ XE "hari:" }

(2) «ჰაიზა{ XE "Hayza" }, თაქი{ XE "taki" } ნინევიანე{ XE "Ninevina" },{ XE "Ninevina," } ტე ქალა{ XE "kala" } შჰჰარე{ XE "šähäre" },{ XE "šähäre," } ტეტიდა, ზუ{ XE "zu" } ვა{ XE "va" } უკალა აითმოღო{ XE "äyitmoǰo" } შოტოლონაკ ჯარ{ XE "ǰär" } კალფა».

(3) ყონჯულოდ აითენ{ XE "äyiten" } იონა{ XE "İona" } ჰაიზერი{ XE "hayzeri" } თანესა{ XE "tanesa" } ნინევა{ XE "Nineva" } შჰჰარე{ XE "šähäre" }.{ XE "šähäre." } ნინევა გელე{ XE "gele" } ქალა{ XE "kala" } შჰჰარე,{ XE "šähäre," } ხიბ{ XE "xib" } ლიინ{ XE "ġiyin" } აყეე.

(4) იონა{ XE "İona" } ბურეჟსა{ XE "bureqsa" } შჰჰარე{ XE "šähäre" } თარაფსა,{ XE "tarapsa," } სა{ XE "sa" } ლილულ{ XE "ġilug̃" } აყ თარაფი{ XE "tarapi" } ჯარ{ XE "ǰär" } კალფსუნ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ყირს ლინახუნ{ XE "ġinaxun" } ოშა{ XE "oša" } ნინევა{ XE "Nineva" } ცარელაღე!»{ XE "careǰale!" }

(5) ნინევალუიოხ{ XE "Ninevaluyox" } ისა{ XE "isä" } ბუხაჯუგო{ XE "Buxaǰuǰo" } ვეზაქი,{ XE "ve Ի baki," } ქალატუსუნ მიწიქტულ ცირიკ ბითოვტინ იხოლოდ{ XE "İz Ի oğoy" }{ XE "İz Ի oğoy" } ლოხოლ{ XE "loxol" } ჩულ{ XE "čul" } ლაფი,{ XE "lapi," } ლურუხ{ XE "ġurux" } ეფი{ XE "efi" },{ XE "efi," } ბუსატუნ ჩურფი.{ XE "čurpi." }

(6) ნინევინ{ XE "Ninevin" } ფაღზაღენ{ XE "padz Ի aǰen" } მე{ XE "me" } აითმოღო{ XE "äyitmoǰo" } იბაქი{ XE "ibaki" } ჰაიზერი{ XE "hayzeri" } იზ{ XE "iz" } თახტახუნ, ჭენევი იზ ფაღზაღელი{ XE "padz Ի aǰlug̃" } ფალთარა,{ XE "paltara," } ჩულ{ XE "čul" } ლაფი,{ XE "lapi," } არეცი{ XE "areci" } ჟეყე ბოშ{ XE "boš" }.{ XE "boš." }

(7) ფაღზაღენ{ XE "Padz Ի aǰen" } ბურიშებსა{ XE "bürişebsa" } იზი{ XE "izi" } ყა სარადი{ XE "sarayi" } ამდარხო{ XE "amdarxoy" } წიენ ნინევიანე{ XE "Ninevina" } სას{ XE "säš" } საქატუნ ქი,{ XE "ki," } ნა{ XE "nä" } ამდარხონ{ XE "amdarxon" },{ XE "amdarxon," } ნა ჰევენხონ,{ XE "heyvanxon," } ნა მანინ{ XE "mä Ի yin" } ბელინენ,{ XE "belinen," } ნანალ{ XE "nääl" } ელექჩინენ{ XE "eǰel-kečinen" } ჰიკკალ მაყატუნ ქაი{ XE "käyi" },{ XE "käyi," } ოტტალა მაყატუნ თაცი{ XE "taci" },{ XE "taci," } ხედალ{ XE "xeyal" } მაყატუნ უწი.{ XE "üǰi." }

(8) ამდარხონალ,{ XE "Amdarxonal," } ჰევენხონალ{ XE "heyvanxonal" } ჩელყატუნ ლაფი,{ XE "lapi," } უკ{ XE "ük" } იენ ოსტაჰარ ბუხაჯუგო{ XE "Buxaǰuǰo" } ყატუნ{ XE "Buxaǰuǰoq'at'un" } კალფი, ჰარ{ XE "här" } სოღოვალ{ XE "soǰoval" } იზ{ XE "iz" } ფის{ XE "pis" } აყახუნ, ყანდარლულახუნ ჰომეყატუნ ჰაბაქი{ XE "qaybaki" }.{ XE "qaybaki." }

(9) შინა{ XE "šina" } ავა,{ XE "ava," } ბარქა{ XE "bärkä" } ბუხაჯუგო{ XE "Buxaǰuǰo" } ნ{ XE

"Buxažugon" } გორობ{ XE "gorox" } პარი{ XE "hari" },{ XE "hari," } იზ{ XE "iz" } ბოკოსპალა
ჰჯულო{ XE "äžuğo" } დახუნ{ XE "yaxun" } ვომპალა,{ XE "qošbala," } დანალ{ XE "yanal" } თედან{
XE "teyan" } კაწელო".

(10) ბუხაჯულო{ XE "Buxažugō" } ინ{ XE "Buxažugon" } შოტოლო აშურხო{ XE "äšurxo" },{ XE
"äšurxo," } შოტოლო ფის{ XE "pis" } დაყახუნ ვომ{ XE "qoš" } ვადბაქსუნა{ XE "qaybaksuna" } აკი,
შოტოლო გორობ{ XE "gorox" } პარი{ XE "hari" },{ XE "hari," } სუფტინახუნ ჩურესი{ XE "čuresi" }
დაყაბალა ბალინა{ XE "bälina" } თენე{ XE "tene" } დაყაბი.

[4] იონა{ XE "ionay" } ჰჯოლ{ XE "äžog" }

(1) მე{ XE "Me" } აშურ{ XE "äšur" } სალ{ XE "sal" } იონი{ XE "İoni" } ხომელ{ XE "xošel" }
თენე{ XE "tene" } პარი{ XE "hari" },{ XE "hari," } იზი{ XE "izi" } ჰჯოლონ{ XE "äžogon" } ბინეცი.

(2) ყონჯულო აფერეფი{ XE "afərapı" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «აა{ XE "Ay" } ყონჯულებ!
ზე{ XE "Zu" } ბეზი{ XE "bezi" } ოჩალა{ XE "očala" } ბაქატან ავაზუე{ XE "avazuy" } ქი,{ XE "ki,"
} მეთარ{ XE "metär" } ბაქალე{ XE "bakale" }.{ XE "bakale." } შოტადანაკალ ზე{ XE "zu" }
თარშიშაზ{ XE "Taršišaz" } ტიტერი, შოტადანაკ ქი, ავაზუე,{ XE "avazuy," } ჰუნ{ XE "Hun" } გორობ{
XE "gorox" } ელანუ,{ XE "eğalnu," } გელე{ XE "gele" } საბირლუნუ,{ XE "säbirlunu," }
ჩურესუნენ{ XE "čuresunen" } ბუე{ XE "buy" } ბუხაჯუენუ,{ XE "Buxažugnu," } გორობ პარი{ XE
"hari" } ბალა{ XE "bäla" } თენ{ XE "ten" } ეჩონ.{ XE "ečon." }

(3) ესა,{ XE "əsä," } აა{ XE "ay" } ყონჯულებ, ვა{ XE "Va" } ხოინშეზბსა,{ XE "xoyinšezbsa," } ეხტა
ბეზი{ XE "bezi" } ელმოლო{ XE "elmoğo" } ზახუნ{ XE "zaxun" } შოტადანაკ ქი,{ XE "ki," } ზადნაკ
მანსტუნახუნსა, ბისუნ{ XE "bisun" } შაატე».

(4) ყონჯულონ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ვი{ XE "Vi" } ჰჯოლონ{ XE "äžogon" } ბიყსუნ
ლუზ{ XE "düz" } აშე{ XE "äše" } ქი?»{ XE "ki?«" }

(5) ლონა{ XE "lona" } შაჰარეხუნ{ XE "šähärexun" } ჭერი ბელ{ XE "be Ի ց" } ჭელალა{ XE "eğala"
}ჩე თარაჟინენ{ XE "täräjinen" } იჩედნაკ ხოეიბი{ XE "xojibi" } არეცი{ XE "areci" },{ XE "areci," }
აქსედნაკ ქი,{ XE "ki," } შაჰარე{ XE "šähäre" } კა(°) ბაქსა.{ XE "baksa." }

(6) ყონჯულებ ბუხაჯულო{ XE "Buxažugō" } ინ{ XE "Buxažugon" } იონედნაკ ხოეი{ XE "xoji" }
ბაქსედნაკ, იზი{ XE "izi" } ჰჯოლო{ XE "äžogō" } ბასკესტედნაკ ჭურე დარატმიშბსა. იონა{ XE "İona" }
მე{ XE "me" } ჭურა გორა{ XE "göra" } გელე{ XE "gele" } მუჩე{ XE "mü Ի qe" } ბაქსა.{ XE
"baksa." }

(7) ადჰინდარი იშილ{ XE "išig" } ბითატან ბუხაჯულო{ XE "Buxažugō" } ინ{ XE "Buxažugon" }
ტეტარეგსა ქი,{ XE "ki," } მევენ{ XE "meven" } ჭურა ქაწენე{ XE "ene" }, ჭურ ყარინებაქსა.

(8) ბელ{ XE "Be Ի ց" } ჭერიტუნსუნ ომა{ XE "oša" } ბუხაჯულო{ XE "Buxažugō" } ინ{ XE
"Buxažugon" } ბოკოსპალა მუშე{ XE "muše" } დაყაბსა. ბელ{ XE "Be Ի ց" } ენალ{ XE "Be Ի ցenal" }
ბურეკსა{ XE "bureqsa" } იონა{ XE "İonay" } ბულა{ XE "bula" } ჯარსტა, იონა{ XE "İona" }
ჰალნუნსუნ{ XE "halnuxun" } ბითი,{ XE "biti," } ბისუნ{ XE "bisun" } ჩურესი{ XE "čuresi" } ფინე{
XE "pine" }:{ XE "pine:" } «ზადნაკ მანსტუნახუნსა ბისუნ შაატე».

(9) ბუხაჯულო{ XE "Buxažugō" } ინ{ XE "Buxažugon" } იონა{ XE "İona" } ფინე{ XE "pine" }:{ XE
"pine:" } «მე{ XE "Me" } ჭურე დარდენ{ XE "därden" } ვი{ XE "vi" } ჰჯოლონ{ XE "äžogon" } ბი{
XE "bi" } ჰუნსუნ{ XE "biqsun" } ლუზ{ XE "düz" } აშე{ XE "äše" }?»{ XE "äše?«" } შოტინ ჯოლბე{
XE "žogabe" } თადი{ XE "tadi" }:{ XE "tadi:" } «ჰო, ლუზე,{ XE "düze," } ბეზი{ XE "bezi" }

პვკოღონ ტეთპრე ბიცი ქი,{ XE "ki," } მალე{ XE "male" } მანდი{ XE "mandi" } პურიფუე».

(10) ტე ვადა{ XE "vädä" } ყონჯუღონ ფინე{ XE "pine" }:{ XE "pine:" } «მე{ XE "Me" } ჭურა ვი{ XE "vi" } ღოროხე{ XE "ğoroxe" } პარი{ XE "hari" },{ XE "hari," } პუნ{ XE "hun" } ნუ{ XE "nu" } ბიტი ქალაბი,{ XE "kalabi," } სა{ XE "sa" } უშენი{ XE "üşeni" } ბომ{ XE "boş" } ქალაბაქი,{ XE "kalabaki," } სა უშენი ბომ აფჩიბაქი.{ XE "äfcibaki." }

(11) პოდ ზუ{ XE "Zu" } მა{ XE "ma" } გოროხ{ XE "gorox" } ეღაზ{ XE "eğaz" } ნინევიანა{ XE "Ninevina" },{ XE "Ninevina," } ქალა{ XE "kala" } შჰჰარა,{ XE "şähärä," } მაია{ XE "maya" } ქი,{ XE "ki," } დონ{ XE "yön" } ქულა{ XE "kula" } თარს{ XE "tärs" } ქულახუნ{ XE "kulaxun" } ჭკბეს{ XE "bes" } ნუ{ XE "nu" } ბაქალა{ XE "bakala" } საბაჯ{ XE "sabaž" } ყა ჰაზარ{ XE "hazar" } ამდარხო{ XE "amdarxo" },{ XE "amdarxo," } საჰჰქათლ{ XE "sahäkätäl" } ჰეღვანხო?»{ XE "heyvanxo?»" }

ნაღვლხო

(ვ. ღაბაკოვი)

ფაღვალყა ნახვრჩი

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ფაღვალ. შოტადალ ბუნედ სა ბილიჯი. სა ღი ფაღვალენ ფინე ტე ბილიჯინა:

- ჰუნ სა ბენლა ღუნდანე ჰე ხავარებუ.

ბილიჯინენ ფინე:

- სა ოლქინან ნახვრჩინებუ. შოტად ღარენ ვი ფაღვალღუდა ენტალე.

ფაღვალ შიპე ბაქი. სა ხაშ ოშა ყედრაზ ბილიჯინე ეჩერი. შოტინალ სიქტინ ბილიჯინ ვითომლონე ფი.

ფაღვალ ექა ლაცი თანეცი ნახვრჩი ბაქალა შანჰრე. ბიძჰსინ ჩირალხო ბანჰუკელატან პანეპი. დაცა ჩურეფი. იზი ბენშეტან ჩოვავქალა ნახვრჩინა ანეკი. შოტინ ნახვრჩინა ფინე:

- ხა მე ბიძჰსინ ყონალბა.

ოშა ფაღვალ თანეცი ღუნ ნახვრჩინ კოდა. შოტო ტიდა გელე ჰორმანტუნბი. ფაღვალენ ფინე სა ღარ ადელ ბანღანან ზანდაკ, ბეში ოლქინან დაცაბალზუ. ნახვრჩინენ იზი ღარანე კალფი. ფინე ბეზი ღარა დაცაბეს ბანქო. ფაღვალენ სა ქალღზე ცამფი, თანელი ნახვრჩინ ღარა. ქალღზინ ბოშალ ცამფე: «მე ღარ ჰარი პაპატან, ქოტად ოზანა ბოტანან».

ღარენ ქალღზა ენტი დაცანე ბაქტი ფაღვალი შანჰრე. თანეცი ღუნ ფაღვალი ბახინა. ბახინ ბოშალ სა ჰოვუნებუდ. ღარ თაცი ტე ჰოვუნი ბესტა ბასკი ნეპახეცი.

სამალ ოშა ფაღვალი სუდარალ ჰარე ჰოვუნი ბელ. შოტინ იზი ჰოდა ოწკალედ. ბენენლი ჰოვუნი ბესტა სა ღარე ბასკე, იჩალ ტემა შონო შავატედ. სამალალ იშა ჰარე ღარე ტოლოლ. ბენენლი შოტად კონ ბომ სა ქალღზებუ. ქალღზა ჩევეკი კონ ბომტან კალეფი. ქალღზინ ბომ ცამფე: «მე ღარ ჰარი პაპატან, ქოტად ოზანა ბოტანან». ოშა ტე სუდარი ფიქირ ჯოდ ჯურანედ. ქალღზა თაშერი არულონე ბასკი. იზი გალა ყედრაზ სა ქალღზე ცამფი. ქალღზინ ბომ ცამფეფი: «მე ღარ ჰარი პაპატან, ბეზი სუდარ ჰოტოსუნ ქანბინანან». ქალღზა ღანეხი ღარე კონ ბომ.

ფაღვალი ამღარხონ ატუნკი ღარა. ქალღზა ენტი კალტუნფი. იზი ბომ ცამეცი კინან ბიტუნ.

სა-ჰან ღინახუნ ოშა ფაღვალ იჩალ ჰარი ჩევე. ბენენლი იზი სუდარ ქანბინტუნ ბოტე ტე ღარახუნ. ფაღვალი ავლონ გელენე ბიყი. ანეკი ჩარა თენებუ, სუდარ ტე ღარე ბელ ღაჭფეტუნ. იზი თაჯა ენტი ღანეხი ნახვრჩინ ღარე ბელ. შონო ბანეკი ფაღვალ. ოშა შოტადყა იზი სუდარი ღაშაკოდანე ჩოვავქესტი. ნახვრჩინ ღარ ბანეკი ფაღვალ, შოტად სუდარალ შოტად ჩუჰუნ. შოროს იჩოლოდ მურადყატუნ ჰაპი, დანალ ბეში მურად.

ჰურინახუნ მანდი ბორჯ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ფაღვალ. შოტად ხიბ ღარებუდ. სა ღი ფაღვალენ ფინე სა ბენღან, მანუა ღარმოლოხუნ ჰაყულღუო. თანელი ჰარტუ ვო-უნ ჰაჭ მანათ, ფინე:

- თაქინან, ქოტანან!

ღარმუნ ჰადხერი თატუნცი ჰარ სოლო სა გალა.

ქალა ვიჩენყა ბიღინ ვიჩენ ბანღატუნბი იჩოლოდნაკ დოღღაშხო. თაცი საგალა ქოტატუნბი. მიწიკ ვიჩენ ჩურეცი თადანე შანჰრე, სამალ აღვერბანე. შონო თანეცი შანჰრე. თარანეფი, ქურუნეფი, ამა ჰიკალ თენე ბანღაზი. ჰადბაქი თანეცი კოდა. კოდა თალატან შოტად დაც სა გარანმანღული ბომტანე ბითი. ტედინ ჩოვავქატან

ბენედი სა იმყარენ სუნტად გვრამზინ ჟეინა თურინ ტაპენე ოსტაპარ. ფაღალი ღარ იშანე ბაქი შოტო. ხავარე ჰაყი:

- ჰეტადნაკენ ტაპე ქე გვრამზინ ჟეინა?

იმყარენ ჯოლაბე თადი:

- მე პურიტინ ზა ხიბყო მანათე ბომლეუ ბაქე. ღირისტ ვანდინე თენე თადე, შოტადნაკალ ისა იზი გვრამზინაზ ბაქე.

ფაღალი ღარენ ჯუნუნხუნ ჩეგვი ხიბყო მანათ თანელი ტე იმყარა. ფინე:

- ადიბე! ენტა მე თანგინა, ლაქმალა ქოტად გვრამზინა. შოტინ თანგინა ენტი თანეცი ტედინ.

ფაღალი მიწიკ ღარ ჰარი პანეპი კოდა. ამა გელენე ზაპესად იზი ბავახუნ, ჭიქირეპსად ქი, ბარქაზ შოტად აჯოლონე ბიყი. სამალ ომა ვიჩიმუნხალ ჰარტუნ.

ხიბ ღინახუნ ომა ფაღალენ კალფი ხავარე ჰაყი ღარმოლოხუნ ქი, შოტოლონ ჰიკატუნბე, მადატუნ თაცე, ჰიკატუნ აკე, თანგინა მადატუნ ცარფე. პა ქალა ღარენ ფინე:

- დან ბეში დოლდაშხოხუნ ქოქდინბე. ბეში თანგინალ ცარფედან.

ომა მიწიკ ღარენე ფი:

- ზუ გვრამზინელახუნ ჩოგაქატან, ბენედი სა იმყარენ სუნტად გვრამზინ ჟეინა თურინ ტაპენე ხიბყო მანათი დარდენ. ზუ ხიბყო მანათა შოტოზ თადი ქი, მაყან გალი გვრამზინა. ყედრაზ ჰიკალ თეზ ხარჯბე. მანდი თანგა ზასტანე.

ფაღალი აჯოლონე ბიყი ქალა ღარმოლოდ ლოხოლ. მიწიკ ღარა ამა გელე თანრიქები ქი, ჰაყულლეუ აშე ბიყე. ფინე ზახუნ ომა ჰუნ ფაღალ ბაქალნუ. შოტო თანელი ჯრდ კოჟ, თანგა, დოდლათ:

- ჰუნ ვადნაკ ქარხა. ომა ფინე:

- ვადნაკ ტე ამდარა გვლ ბიყა, მანტინ ქი, ჰუნ უკატან იჩუ ექი, არცა ზახუნ შოუმ უქენ ნუელანე.

სა ჰემა ღინახუნ ომა ფაღალი ღარ თანეცი ბახარე გვლ ბიყსა. სუნტუ ბიყი ენეჩერი. ბიძასინ, ჰევახ ქი გვდინენ შოუმა ენეჩერი შოტად ბეში, ფინე:

- ზუალ საქსაზუ, ჰუნალ. ექი, არცა მიდა საგალა უქენ!

გვლ ჰატესათ თაცი არეცი. ფაღალი ღარენ აჩინ დარი შოტო დაყანე ბადი. თაცი ყედრაზ გვლანე ბიყი. შონოალ ფაღალენ კალკატან, თაცი არეცი. შოტოალ დაყანე ბადი. ხიბიმჯი ღინე თაცი სა ჯადილ ღარე ბიყი ხიბყო მანათალ. ბიძასინ შოუმ უქატან ფინე:

- ზუალ საქსაზუ, ჰუნალ. ექი, მიდა საგალა შოუმ უქენ!

გვდინენ ფინე:

- ზუ ვახუნ ბათეჩქო შოუმ უქეს. ჰუნ უქა, ჰიკან მანელო ომა ზუ უჩქო.

ჰეყარა კალეფი გვდინა, თენე ჰარი იშა შონო. «ბეზი ბავან ფილო, ჰამონონე», - ჭიქირეები ფაღალი ღარენ. ტე გვდინა ენეცი. გვდინენ გელე შაჰატე ყულლეულბსად შოტადნაკ. გელეალ ჰაყულლეუნე.

სა ჰემა გვლ ომა ფაღალი ღარენ ქარავანე ლაჭვი. გვდინალ იჩუნხუნ ენტი, სა ანინლ შანკარე ალვერანე თაცი. შოტოლოხუნ საგალაყედრაზ ალვერჩიფოხალ თატუნცი.

ტე შანკარე პა დაყე თადსად. სოლო ვულ ღინენ პაპალა დაყ, ტე სოლო ხიბ ხაშენ. ამა შუ ტე იშა დაყენ თანესად, ჰატე დაყა ანეშობად. შუკალენ ავათენედ ჰორტუნ ბაქსა ტედინ თაღალოროხ.

გვდინენ ფაღალი ღარა ფინე:

- დან გვრან იშა დაყენ თაღადან.

- იშა დაყენ თაღალა ამდარხო თეტუნ ვადბაქსა ვომ.

- ქონო ვი ბორჯ თენე. ზუ ვა ხოდიშეზბსა, ჰატედინ თაღენ.

ფაღალი ღარენ იზი გვდინა გელენე ჩურესად. შოტადნაკალ შოტად

წდითაზუნ თენე ჩიერი.

იშა დაცა ჰარი ჰაპატან შორის ქარავანასუნ ჯოდტუნბაქი. აღვერჩიდოს გირტუნცი შოტოლოდ ბელ. ხოდიშოტუნბსად ქი, მაცატუნ თაცი შორის ტე სათალო დაცენ. «მედინ თაღალო ანეშოტა», - ნეხტუნიდ. ფაღჩალი ღარენ ფინე:

- ზუ ბეზი გვდინა გელეზ ჩურესა. შოტად ხნთირენ, ჰიკა ბაქადინალ თაღალზუ. თატუნცი იშა დაცენ.

შორის ბიდა ბაქამინ დაცტუნ თაცი. ბიდასინ სა გა ბაღაზი ჩურტუნფი. შოუმ ქნდტუნზუნ იშა ფაღჩალი ღარ ბასეკი, გვდინენალ არცი ყარლოლე ზაპედ. შუნე ბინღასტა ფაღჩალი ღარე თუღინენ ბურევი ოსტაჰარ ბაფსა. გვდინენ ინებაქი სა ცაცლული ბოშტან სუნტინ ფინე: «ად ხა, ვა ვი კონჯოულონ უსუმ ბესბაღე, ვი ჰიდა იზი ფიდეღ ლაღაღე. ბართა, ქე მალა ზუ თამაზ». თუღინენ ვადღი ბურევი ბაფსა. გვდინენალ არცი ყარლოლე ზაპედ.

სავადნა ჰადხერი დაცტუნ ჩიერი. საღამათ ჰარი ჰატუნჰი შნჰჰრე. იჩოლოდ მალა თოდტუნდი, საღ მალტუნ ჰაცი. ტე არანე აღვერჩიდოსნალ ჰარი ჩიერტუნ. შოტოლონ აკი ქი, მორის საღამათ ჰარი ჰაპეტუნ ჰაცტუნცი. გვდინენ ფინე:

- ვანალ დახუნ თაქინან იშა დაცენ!

შორის ირანტუნბაქი.

სა ჰემა ღინახუნ იშა შორის საგალა იშა დაცენ ვადბაქი თატუნცი. ჰარი ჰურუმ ტე უშე მანდი გალა ჩურტუნფი. ბიდასინ შოუმა ქნიდ ბუთუმ თაცი ბასტუნკი. თაქ სა გვდინენ არცი ყარლოლე ზაპედ. შუნე ბინღასტა ჰურუმ თუღინენ ბურევი ბაფსა. გვდინენ ინებაქი სა ცაცლული ბოშტან: «ად ხა, ვა ვი კონჯოულონ უსუმ ბესბაღე, ვი ჰიდა იზი ფიდეღ ლაღაღე. ბართა, ზუ ქე მალა თამაზ».

გვდინენ თაცი ფაღჩალი ღარა მულურები:

- მიდა სა სანსებუ. ზუ თაღაზ სანსე ლოხოღ, ჰუნალ ბეზი ბაჭანეხუნ ექი.

- შაჰატ! ჰუნ თაქი, ზუღელ ეზსა.

გვდნ თანეცი სანსე ლოხოღ. ანეკი ტიდა სა ამღარე ტიტერი. ბაქედი შოტად ბაჭანეხუნ. გელეტუნ ტიტერი, მალტუნ ტიტერი, ბირღან ტე ამღარ სა ქურანე ბაქტი. ტე არანე ფაღჩალი ღარალ ჰარი ჰანეჰი.

გვდინენ ფინე:

- ზუ ბაღაზ მე ქურა, ჰუნ სა ჩა ბასკა. ჰიკა შოტინ ღაჭკაიღზ, ზაფი ჩიევენკო.

გვდნ ბანეცი ქურე ბოშ. ბენენღი ტიდა გელე ოთაღონებუ, ბუთუმ იჩალ ყგზღელენ, გუმუმენ ბუდ. ოთაღხო ბოშალ ხიბ ხუდარე არცი, სოღო სუნახუნ შავატ. ხუდარმოღონ შოტო აკი ფიტუნ:

- ად ღარ, ჰეტადნაკენ ჰარე ჰუნ მიდა? მიდა ვუნღ დევე ბაქსა. მე ოთაღხო შოტოლოდ. დანალ ჰარ სუნტუ სა ღუნდინან ჩოტუნტუნტუნ ეჩერე. ჰნდს ჩიერი ვა უქალტუნ.

გვდინენ ფინე:

- მადატუნ დევეურუნ?

ხუდარმოღონ ფიტუნ:

- ტე სოღო ოთაღა.

გვდინენ თაცი დევეურხო ბაღაზი კაწეფი. ოშა დევეურხო უშუნსხო ბოტი დალუდი ბოშ ბანაურეფი.

გვდნ ვადბაქი ჰარე ხუდარმოღოღ ტონღონღ. შოტოლო სოღო-სოღო ჩადენ ღაჭეფი. ფაღჩალი ღარენ ზაფი ლაჩევეკი. ოშა გვდინენ გირები ტიდა ბაქალა ყგზღელა, გუმუმენ, ღონღანთა დევეურხო. ღაჭეფი ჩადენ. ფაღჩალი ღარენ ზაფი ჩიევეკი ალა. ტე ღონღანთა დევეურხო დაც ჩოვაქაღონუნტუნ ქუნყკედ შოტოლო ბესბი. ბუთუმენ ლაჩევეკიტუნ ოშა, გვდინენ იჩუნე ღაჭჰი. ფაღჩალი ღარენალ ზაფი ჩიევეკი.

ბუთუმენ შედურხო გირბი ვადტუნბაქი იჩოლოდ გალა. გირბი ტიდა იჩოლოდ მალა, ხუდარმოღოღ ენტი თატუნცი კოდა.

კოდა ჰარი პატუნპი. ფაღალი ღარენ ბენელი იზი ბავა კაჭინებაქე, სუნჩიალ გიჟებაქე. შოტოლონ ჰეკას იბაქეტუნდი ქი, იჩოლოდ ღარ ხათალუ დაყენე თაცე, შოტო ენე პურიტუნ ჰესაბბე. გელე ონენფსუნახუნ, გელე ფიქირბსუნახუნ ბავად ფულ კაჭინებაქე, სუნჩიალ გიჟებაქე.

სა ჰემა ვანდნ ჩოვანექი, სა ღი გვდინენ ფინე ფაღალი ღარა:

- ზახუნ ონანლ თაღენ!

თატუნცი შოროხ ონანლ. ბიძან ბაქამინ ვანვტუნცი სა შედ ღოფტატუნ, ჰიკალ თეტუნ ბანლბი. ბიძანინ ვადბაქი თატუნცი კოდა. დაყ თაღატან გვდინენ ფაღალი ღარე თუღინა ბიყი ღოფელი. ომა იზი დალულა ჩიეკი თუღინ პიდე ბომ ჩანკელი. ვადლი ღანეხი იზი ჯუნუ. ფინე:

- ჰიკან ფიქირბსა? სა თუღინ ჰამალ ურბათ ბუთეზან! ბაქიდო, ბაქენე, სა ხათანედ ჩოვანექი. ფაღალი ღარენ გვდინან გელენე ჩურესად, ჰიკალ თენეფი შოტო.

პან-სიბ ღინახუნ ომა გვდინენ ფინე ბეზი ვანტ ჩოვანექი. ის გვან ვან სიბ ვიჩიალ ღამეკოდბაქანან ბეში ეჩერი ხუდამოლოდ ღოხოლო. ფაღალი ღარმოლონ ჰეთარ გვდინენ ფინე, ჰატეთარ ბიტუნ. სა ჰემა ღი ჩოვანექი სიბ ღარალ ღამეკოდებაქი. ქალა ვიჩენ ჰანეყი ქალა ხუდარან, ბიღინ ვიჩენ ჰანეყი ბიღინ ხუდარან, მიწიკ ვიჩენალ ჰანეყი მიწიკ ხუდარან. ომა გვდინენ უსუმ იჩუ ქოტატალა ღონღულა ჩურეცი იზი აღახუნ. ფაღალი ღარენ ტიდა ხოდიშეხსად შოტო ქი, მანდანე პურუმ იზი ტოლოლ. ვანდ თენე ირანბაქი. ფინე:

- თაღენ, თარაკენ ბეზლო ჰიკან ფიქირბსა. ტიდა სა ადით უნკო.

თატუნცი შოროხ თარაფსა. თარატუნფი, ჟურუტუნფი, ჰარი სა გვანმანღული ღოხოლო ჩიერტუნ. ბეტუნდი ტიდა სა გვანმან ქამაპი ჰანჩირე. ვანდ ექახუნ ცირე:

- სა ბაღაზ, ბელაზ, გვანმანინან ბასკაზ.

ბაცი ბასეკი.

ფაღალი ღარენ ფინე:

- უნკო ქე გვანმანინან ვადნაკტუნ ქამაპე.

გვდინენ ფინე:

- ბეზი ქულა ბიყა, ჩიელაზ!

ღარენ ქულა ბოხოდატან, შოტინ თანელი ხიბყო მანათ, საღ თუღინ პიდე ბომ ჩანფტი დალულა. ომა ფინე:

- დალულა ვი ბავად ფიდე ღაღა, შოტად ფულუმუნ ვადელაღე. კოდა ღევე უმუნხონებუ. შოტოლო ბონა ხენე ბომ, ხენა თაღა ხუნჩა. შონო ყოლადაქალე. ბავად ფულ ყოლადაქიტუნუნ ომა, გვან იჩ თახტახუნ ციღანე, იზი გაღა ჰუნ არცანე.

გვდინენ მე ადითმოლო ფი ჩარკალა კინან, გვანმანინ ჰო ბუტეცი. მანელი გვანმანინ ბომ. ფაღალი ღარენ ტიდა გელენე არცი ონენფი იზი გვდინ ღარღენ. გელე ფეშემან ვადებაქი კოდა. ჰარი კოდა შოტინ პიდე დალულა ღანელი ბავად ფიდეღ. ბავად ფულუმუნ ჰატიდა ყოლადაქი. ღევეურხოდ უმუნხოლ ბონეხი ხენე ბომ, იზი ხენა თანელი გიჟ ხუნჩა. სუნჩიალ უსუმ ყოლადაქი. ომა ფაღალ ცირე იზი თახტახუნ, ფაღალღულაღ თანელი იზი მიწიკ ღარა. მიწიკ ღარ ბანექი ფაღალ. გელეღ შაჰატ ფაღალღულეღი.

ადიზლუყა ბუმ

სა ღი აზრეილ ჰარე სა ადიზლუნ კოდა. ფინე:

- ბუნაჯოლონ ზა თაბმურბენე ქი, ვი ეღმოლო ჰაყაზ.

ადიზლუნენ ფინე:

- ყღსმათახუნ ტიტეს თენე ბაქო. აზრეილ, ის ქი ჰუნ ბეზი ეღმოლოდნაკ ჰარენუ მიდა, ბართა ბეზი ადლოღოხუნ, ჩუღოხუნ ღირიღტოლონ მანდა ბი ეღაზ.

აზრეილენ ფინე:

- შაკატ, თაქი!

ადიზლუნენ იზი ადლოდოხუნ, ჩულოხუნ დირისტოლონ მანდა ბინე, თანეცი ოშა იზი ბუშე ტოლოლ. შოტინ ბუშე ოზანა ყუჟბი ფინე:

- ად ბეზი ბუშ! ჰუნყა ზუ ყა უსენ დოლდამლოლან ბე.

პრანანალ უშე-ლენა აშბი, ქალა ქულოქანთა ექედან. ვი აზიდათალ გელენე ბაქე, ვი ბაჭანე ბინლი ხელ ლახი ვანდამუსალ ბაქენე. ამა ჰუნ ბეზი ჭოდე თენ ჩურფე. ზა ჰალალ ბა!

ბუშენ ახა საქი ფინე:

- ბეზი ალა! ქულოქანთედანაკ აზიდათ აკსუნ ბეში პრანანალ ბორჯედ. ზუ ვანაკ აშეზბე, ჰუნალ ზა უქუნენ თადე, ხენ თადე, ზანაკ ბელინკოჟენ ბიყე, ბეზი ლოხოლ იწჷ, ალალა მაყან ჰარი ფი. ამა სა აშ ბეზი ედესუნ ჩეთენელო. სა ქარამ სა დოხუნენ თიქალა დან ლალატან ჰუნ შორ ბენლი ქი, ზუ ტედინ ლადეს თეზ ბაქო. ბეზი ქანდურა ეწტი ელემინ ოჟაულახუნენ ლაჭკი. ელემენალ ბეზი ლოხოლ ანშოუმფი ფინე: «ვა მე დოხუნახუნ ზუზ ლაჩუგკსა, ად ბუშ!» ბეზი მე ყა უსენ აშბსუნე ბეშა, ჰუნ ზა ელემახუნ თადენბი. ახერ ჰუნ თენ ავად ქი, ბუშ ჰეყარა მაქარნუტალ ბაქადინ, შოტად თაქ სა ტოლ, სა ელემინ ხელე.

ჩოვალ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ჩოვალ. შოტად თურე სა ცაცე ტანყეცი. ჩოვალ ფურფი თანეცი სა ქარუნ ტოლოლ. ქარუნენ შოტო თარინ შოუმე თასტად, ჩოვალენ ფინე:

- ად ქარუნ, ბეზი თურესუნ მე ცაცა ჩინა, ზა სა შოუმ თადა. ქარუნენ შოტად თურესუნ ცაცა ჩეგვი თარინანე ბოსერი. ოშა სა შოუმე თადი. ჩოვალენ შოუმა ეწტი, ფურფი თანეცი სა ჩოზანი ტოლოლ. შოტო ფინე:

- მე შოუმა ეწტა, ზა სა ელელ თადა!

ჩოზანენ შოუმა ეწენდი, იზი გალა სა ელელე თადი. ჩოვალენ ელელა ეწტი, ფურფი თანეცი ლაშაკოდე. ტიდა აჩიტუნენე, მალტუნენე, აშულენ საზე ქარედ.

ჩოვალენ აშულა ფინე:

- მე ელელა ვა თადაზ, ჰუნალ ვი საზა ზა თადა.

აშულ თენე ირანზიბაქი. ჩოვალენ თაშერი ელელა თანედი ლაშაკოდინ კონჯაულო. ოშა ჰარი აშულა ფინე:

- ჰუნ ელელა ზახუნ ეწტი თენ თადი, ამა ზუ თაშერი თაზლი ბინა.

ტევანდ აშულენ საზა თანედი ჩოვალა. ჩოვალენალ საზა ქარფი მანღეფი: «ცაც თადი, შოუმეზ ეწტი, შოუმ თადი, ელელეზ ეწტი, ელელ თადი, საზეზ ეწტი». მანკა ფურფი თანეცი.

შახადწყა შახვალ

სა ქანბი ხიბ ხუდარებუდ. შოტოლო უქესტედანაკ შოუმ თენებუდ. სა ღი შოტინ ხიბ ეწე ეჩერი ხუდარმოლო თანედი. ქალა ხუდარმოლონ ხავარტუნ ჰაყი:

- ბავა, მე ეწეე გა მადა?

ბავან ფინე:

- ჩანლადე!

ხუდარმოლონ ხოდიშატუნბი ბავა ქი, შოტინ იხოლოლ თამანე ტე ჩანლადე. ბავან ფინე «შაკატ», ამა იზი უქესტა ბუნე ქი, ტე პა ქალა ხუდარმოლო თაშერი ჩანლადე აჭესბანე. შოროს გირეცი თადატან მიწიკ ხუნჩენ ონენეფი, ფინე ზაალ თამანან. ბავან ჩურთენესად თაშტუნ შიტო, ამა მიწიკ ხუდარ შოტოლოდ ბაჭანესუნ

ჩაპკინ თანეცი.

თაცი პატუნპი ჩაწლადე. ბავან ფინე:

- თაქინან, ეშა ჰანკყანან, ზუალ ომა ეზლო.

მე ადითმოლო ფი იჩ თანეცი კოდა.

ხუდარმუხ თატუნცი, თატუნცი, ბეტუნლი ბუთენე ეშა ტიდა. ბადინე ბაქსა ბურევი, მიწიკ სუნჩიალ ჰარე მოტოლო ტონლო. შორახ ვულ ღი ჩაწლადე მანტუნდი, ბუსატუნბაქი. ქალა სუნჩიმოლონ ადითა საბი მიწიკ სუნჩა ფიტუნ:

- ექი, მიდა ჩიშბენ. ში ჩიშპუნ ქაქუნალბაქადინ, მოტო უქენ.

მიწიკ სუნჩენ ჩიშები. მოტად ჩიშპუნ ქაქუნალბაქი. ქალა სუნჩიმოლონ ჩიშბატან კულტუნ ციფი ქი, მაყან ქაქუნალბაქი. მოტოლონ ფიტუნ მიწიკ სუნჩა:

- ვა უქალდან!

მიწიკ სუნჩენ ფინე:

- შაჰატ, ამა ბართანან სა გალა თაცი ელაზ უსუმ.

მიწიკ სუნჩი თანეცი ჩაწლადე. თაღატან ჩაწლადე შონო სა ქურე ბომე ბაქტი. ტე ქურე ბომ თაცი, თაცი, ბანეცი სა კოდა. კოჟინ ბომ სიბ ექ ლაჭე, იხოლო ბეშალ ყარიტულე ბარედ. ხუდარენ მოტოხუნ გირბი ბუდები იზი ჯუდეურხო. ვადბაქი ჰარე სუნჩიმოლო ტონლო. ეჩერი მოტოლო ბეშა ცინეფი. ბურტუნვი უქსა. მიწიკ სუნჩენ ჰარ ღი თაცი ტე ყარიტულახუნ ენეშტად. ტე ექურუხ სა ფაღჩალინე. სა ღი ფაღჩალი ამდარენ ხუდარზ ბინეყი. ფინე:

- გარან ვა თაშაზ ფაღჩალი ტონლო!

ხუდარენ ფინე:

- ბეზი სუნჩიმუსალ ბუნე.

მოტინ თაცი სუნჩიმოლოლ ენეჩერი. თატუნცი საგალა ფაღჩალი ტონლო. მიწიკ სუნჩენ ტიდა ბუთუმბ ეხლთები. ფაღჩალილ ვოწე უსენედ. ხუდარე ვანეშად იჩენაკ. მე ხუდარმოლო აკი მოტინ ხავარე ჰაყი:

- ვან ჰიკანან ბაქსა?

ქალა სუნჩენ ფინე:

- ზუ სა ხაღჩაზ ალო, ვი ყომუნ ბუთუმ იზი ლონოლ არეცო.

ბინინ სუნჩენ ფინე:

- ზუ სა ვოყლინ ბომ ხუპეზ ბოხო, ბუთუმ ვი ყომუნენ უნექო.

მიწიკ სუნჩენ ფინე:

- ზუ პანდელეხ ეხო, სა ღარ, სა ხუდარ. ღარე ბელხუნ ყეზელე ბარო,

ხუდარი ბელხუნ გუმუმ.

ფაღჩალენ მიწიკ სუნჩანე ჰაყი. ვუდ ხაშ, ვუდ ღი ჩოვანექი, ბანექი სა ღარ, სა ხუდარ. ღარე ბელხუნ ყეზელე ბარსტად, ხუდარი ბელხუნ გუმუმ. ამა სუნჩიმოლონ თაცი მამაჩინა თანგა თადი, ტე ადლოლო ბოსესტუნდი. იზი გალა ლატუნნი სადე ბალოლო. ფაღჩალენ ჰარი ბენელი კუჩანხონე, თაცი ხუდარზ ბედაბურები. ფინე:

- ჰანს ავანბაქო ვა ჰიკანზო.

თაშერი მოტო ღარვაზინახუნ ჩარმ ჩეკვი, ვიტუნუნ ოყა ოჭალახები სა ქურე ბომ ქი, ბუთუმტინ ჭუფეყატუნ იზი ჭოდე.

ადლოლო ხენატუნ ბოსერედ. ხენენ მოტოლო თაშატან ჟომოკოჟინ ჩულონ ანეკი. მოტინ ადლოლო ენტი თანეშერი იზი კოდა. ბურევი იზი ადლუხ კინა ექსა. ადლუხ ქალატუნბაქი . ბურტუნვი ტე აში ადლოლოხუნ აჩიფსა. სა ღი მოტოლოხუნ ხავარტუნ ჰაყი:

- ვან ში ადლუხნან?

აღლოლონ ჯგოლაბტუნ თადი:

- დან ჟომოკოყინ ადლუხდან.

- თან, ვან ჟომოკოყინ ადლუხ თენან, ვან ბანტუნბე, – ჯადი ფიტუნ შოტოლო.

მე აშლან ქი ადლოლონ ავატუნბაქი, კოდახუნ ტიტერი თატუნცი ჩანლანდე. სუდარენ იზი ბელხუნ ბარალა გუშუმან თანელი ვიჩა, ფინე:

- თაქი შანკარე შიუმ ჰაყა, ექი!

ლარ თანეცი შანკარე. შიუმე ჰაყი, ლევეტე ჰაყი, მალაკანე ჰაყი, ჰარ სა შედ ჰაყი, ეჩერი კოჟა ბუდები. სა ლი პურუმ შონო თანეცი შიუმ ჰაყსა. თაცი ბენელი ტიდა ექალ არცი ღარმუნებუ, იხოლოდ ლონოლალ დარად. შოტინ თანგან თადი ჰანეცი იჩენაკ ტე ექახუნყა დარალახუნ. ჯადბაქი ჰარე კოდა.

სა ლიდალ ღარ ექა ლაცი თანეცი შანკარე. ტიდა ღარმოლოხუნ ბურევი ექ ჩიისტა. ექ ჩიდატან იზი ბელხუნ კოი ბინეთი. ტე არანე შოტად ხალოხალ ტიდატუნიდ. შოტოლონ ჰატესათ ჩალტუნხი ღარა. ტიტერი თატუნცი მამინ ტონლოლ, ბუთუმან ეხლანტუნხი. მამინენ ფინე:

- შაკატ, ზუ ავაზუ ჰიკან ბესუნე ლაზუმ.

მამინ თაცი არეცი დაყე ბოშ. ღარე დაყანე ბენლსად. ღარ ტეინ ჩოვაქატან შოტინ ონეკა ფინე:

- ად ღარ, ზუ ყოჟა ჩუჰუნხუ. ზაალ თაშა ექი კოდა. ღარენ შოტო ექქე ლონოლ არევეკი თანეშერი კოდა. ამა ხუნჩი ირანხი თენე ბაქი. ფინე:

- ჰეტადნაკენ ეჩერე ქე ჩულო?

ჩულონ ბურევი ზორ-ზორ ონეფსა. ღარენ ხუნჩა ფინე:

- ჰიკან ბან ად ხუნჩი, ყოჟა ჩუჰუნხე. ბართა, მანდეყან მიდა. სა ლი ჩულონ ხავარე ჰაყი სუდარანხუნ:

- ჰუნ საქსანუ? ჰეტადნაკ ვი ვიჩენაკ ჩუჰუნ ეთენშტა?

სუდარენ ფინე:

- ბეზი ვიჩენ ჩურთენესა ჩუჰუნ ეშტუნ.

- აგარ ქოტო ჩურთენესა, უფა თაცი ვადნაკ ადითკალა სალბინხოდაყან ეჩერი. ტე ხოლენ ვახუნ ადითეკო.

ღარ ბიდანინ ჰარე კოდა. ხუნჩენ ფინე შოტო:

- ვიჩი, ზადნაკ ამდარახუნ ადითკალა სალბინხოდა ეჩა.

ღარენ ფინე:

- ბეზი ფიინ ლონოლ! თაცი ეჩიო.

ადჩინ ღარი თანეცი ღარ შანკარე. ტიდა სა ყოჟა იმყარახუნ ხავარე ჰაყი სალბინხოლინ განუ. ყოჟა იმყარენ ფინე:

- ბალა, სალბინხოლინ დაყ გელე ხათალუნე. ტიდა გელე ღევეურუნებუ. დაყ ბელ სა ვუნდუღლა ღევე არე. შოტად ქიდეხუნ ამდარ თენე ჩარკსა. ღარენ ფინე:

- ჰიკან ბაქადინ, ზუ თალალზუ.

თანეცი ღარ ტე ვუნდუღლა ღევე ტონლოლ. ბენელი შოტად თურე სა ცაცე ტანყეცე. ჩევეკალ ბუთენე. ღევენ ხოდიშეები ღარა ქი, შოტინ ცაცა ჩევეკანე. ღარენ ჩევეკი შოტად თურეხუნ ცაცა, ღევენ ფინე:

- ჰიკან ჩურუნსა, უფა ვადნაკ ბან!

- ზუ სალბინხოდაზ ვანეესა.

- ონ, ტე დაყა გელე ღევეურუნებუ. შოტოლოდ ქიდეხუნ ჰუნ ჩარკალა თენუ.

ოშა ღევენ ღარა სა მანშურე თადი:

- თაქი, მადა ღევე აკადინ მე მანშურა აკესტა. ჰევეს ქი სალბინხოდა ბანბალანუ, შოტო ჩუქა, ბაქტა დაყა, ვომ მახენა.

ღარ თანეცი. ღევეურხო ტე მანშურა აკესტი ჩოვანექსად. შოტინ ბანხეები სალბინხოდა, ჩუქი, ბაქელი დაყა.

ქოჯღულენ ჰარი პანეპი კოდა. ეჩერი სალბინხოდა თანედი იზი ხუნჩა.

სა ჰემა ღინახუნ ომა ღარ საალ თანეცი შჷჰჰრე. ტიდა სალოღონ შოტო აკი, ტიტერი თატუნცი მამაინ ტონლოლ. მამაინენ პურუმ ბურევი ხუჰარჷ აშ ზომბსა:

- ჰუნ ჰეტანაკ ვი ვიჩედნაკ შახსანჷმ ჩუჰუნ ეთენშტა?

ხუჰარენ თაცი ფინე ვიჩა. შონო ჰატესათ ბაქელი დაყა. თანეცი პურუმ ღევე ტონლოლ. ღევენ ზომები:

- თანლო, შახსანჷმი კოჷინ ბეშე კალენკო: «შახსანჷმ, სა ჩეჷი, ბელა ბეზი ლოხოლო». შოტინ ვი ლოხოლო ბელი უკალე: «მონო ჰე შავატ ღარე». ომა ვა თამალე იზი ტონლოლ.

ღარ ბაქელი დაყა. ჰეთარ ღევენ ზომბენედ, ჰატეთარ თაცი კალეფი: «შახსანჷმ, ჩეჷი, ბელა ბეზი ლოხოლო». შახსანჷმენ ღარა აკი ცირე ოყა. ომა შოტო თანეშერი იზი კოდა. ტიდა შოტოღონ საგალა კოჷინ შედურხო გირ-გირბი თატუნცი ღარე კოდა. ჰარი ჰატუნპი, ხუნჩენ ბენელი გელე შავატ ბინე. ვუნ ღი, ვუნ შუ ლაშეკოდტუნ ჩოვაქესტი.

სა ღი პურუმ ღარ თანეცი შჷჰჰრე. შოტად სალოღონ პურუმ შოტო ატუნკი. თაცი მამაინა ჰაჰესტუნბი. მამაინ თანეცი ფაღალი ტონლოლ. ფინე:

- მიდა სა გალა ნუჷაეცი სა შავატ ხუჰარებუ. თაჷი, შოტო ვადნაკ ეჩა.

ფაღალენ იზი ყოშუნანე დაყაბი ტიდა. ჰა ხუჰარალ ეჩესელი. ღარალ შოტოღოდ ბაჰანეხუნ ენესად. ტე ღარ შახზადნედ, იზი ხუნჩი შახვალდედ, იზი ჩუჰუნხალ შახსანჷმ. ჰარი ფაღალი ღარვაზინ ბეშე ჰაჰატან, შახზადან ანეკი ოჭალას ჩულო. შოტინ ექასუნ ცირი, თაცი ჩულო ქულა მუჩეფი. მე ხავარ პანეპი ფაღალა. ფაღალი გელე აჯოღონე ბიცი. ბალა ჰომოდ ბეშე ქალა სა ქურე ქაშაჰესტი, იზი ლოხოლოლ ხაღანე ფასტი ქი, ღარ ტედინ ჩოვაქატან შონო ბაქტი ბიდანე. ამა შახზად ბეხებაქტი, ჰომო ჰაპი, ჯუფი ბანეცი კოდა. ფინე:

- ფაღალ, ბანეჷო ამღარახუნ ხა ბაქანე?

ფაღალენ ჯოღაბე თადი:

- თენე ბაქო!

ღარენ ფინე:

- ქონო ქი თენე ბაქო, ტეგვად ზუ ვი ღარზუ.

აშ ვადეცი. ფაღალ გელე მუნჷბაქი. ჰატესათ იზი ჩულო ქურახუნ ჩეჷკესელი. ოწკალფესელი, ფართალ ლაფესელი. ომა ტე ჰა ხუნჩაყა მამაინა ეჩესტი ბანელი ყალინა. შახვალდეყა შახსანჷმალ კალეფი. ვუნ ღი, ვუნ შუ ლაშეკოდე ჩოვაქესტი.

ომა ეჩესელი ექურხო. ტე ჰა ხუნჩაყა მამაინა ღაჰეფი ექურხო ოჟუღახუნ. ჩიღესტი შოტოლო ბესები.

როსტომ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ჩობან. შოტად ბუნედ სა ჩუჰუნ, სა ღარ, იზი წი როსტომ. სა ვად ჰარე, ტე ჩობან პურე. ამა შოტად ჩუჰუნ ტემა შავატედ ქი, ტე ოლქინ ფაღალენ შოტო აკი ჩურეცი. ფაღალენ ჩობანი ჩულო თანეშერი იზი კოდა. როსტომალ იჩუნენ თანეშერი.

როსტომ ქალანებაქსა ფაღალი მჷჰჰლე. შონო მიწიკ ჰამახუნ გელე ზორბა ღარედ. იზი დოღდაშხოხუნ ჩიღინე აჩიკატან კოვალა ჩაბი თადიდტუნ იჩუ, ჰატიდა შოტოლო ქულა-თურა ხაზაფი ჩიღინგე სერბსად. ადლოღოხუნ ნიქო აჩიკატან ნიქონა ჩაბი თადიდტუნ, ადლოღოდ ბულა ჩუქი ნიქონი გალა ბონესტად. ფაღალი ტონლოლ გელენე არზჩიღოს ედსად. ფაღალ ლაფ ბეზარებაქი. თენე ავად ჰეთარყან როსტომა ბესესტი.

სა ღი ფაღალი ტონლოლ სა ქარხუნე ჰარი. ფინე:

- სა ჩაზადე ხიბ ღევე ბაქსა. როსტომა დაყაბა ტიდა უშეიდნაკ. ბართა, შოტო ღეჷურხონ ქედეყატუნ.

ფაღჩაღენ როსტომა კალეფი:

- ჰუნ გვრან ჩაღლდე თაღანე უშა ეშტა.

როსტომენ ფინე:

- შაჰატ, ზადნაკ ჰაზირბანან ვულ ელემ, სა თავარ, სა კერე. ჰარ სოლო ბაქეყან პაწწე ფუთ.

ჰიკა შოტინ ფინე ჰაზირტუნბი იჩენაკ. ენტი ვულ ელემ, სა თავარ, სა კერედა როსტომ თანეცი ჩაღლდე. თაცი ჩაღლდე პაპალა კინა დევურუნ ლავატუნბაქი შოტად ლოხოლ. როსტომენ ჩევეკი პაწწე ფუთლულ თავარაყა პაწწე ფუთლულ კერედა დევურხო სოლო-სოლო კაწეფი. ომა ჰარ სა დევა ხელები ჰარ სა ელემი ლოხოლ. ბიპ ელემალ ხელები უშეენ. ეჩერი ფაღჩალი მანკლე ცინეფი. ფაღჩაღენ ჩეერი აკი მოტო ჰაყეცი.

სა ჰემა ვაღლ ჩოვანექი ფაღჩალი ტონლოლ სა ყოჟა ქაქტარე ჰარი. ფინე:

- სა გალა მაწი დევე ბაქსა. დაყაბა როსტომა ტიდა, ტე დევახუნ ბუშურუფეყან.

ფაღჩაღენ დაყანები როსტომა დევე ტონლოლ. დევენ ფინე:

- სიქტა დან გვრან პაყო ლი წუმ ექადან.

პაყო ღინახუნ ომა როსტომ ლაფ ჰაღუნუნ ბინეთი. ქიქირები ქი, ენე დევენ იჩე საქალე. შოტადნაკალ თანეცი იზი ნანახუნ ღირისტოლონ მანდა ბესა. კოდა ნანან სა ქალა დაღალე ჟაღლდე. შოტინ იზი ღარა ფინე:

- ად ბალა, უქა მე ჟაღლი დაღალა!

როსტომ თენე ირანზიბაქი. ამა ნანან ზორინ უქესედი. სა კოტორ ენტი შოტად ჟომო ლანეხი. როსტომენ ჰატესათ ვანკეფი. იზი ყოყეხუნ ჩოვათენექი ტე დეყ.

ნანახუნ ღირისტოლონ მანდა ბი თანეცი შონო დევე ტონლოლ. ბურტუნვი შოტოლონ ბუშურუფესა. სუნსუნახუნ ტეთარ ბიყ-ბიყტუნცი, ტეთარ პეტტუნბი სუნსუნა ქი, პოღალ გოღნუტუნ ლაცი. როსტომენ ტედინ ბიყი შორე გაფტი დევა, ქი შონო ხიბ ალულ ოჭალანე ბაცი. დევე ტედინ ჩეერი პურუმ თაცი ლავანებაქი. როსტომენ საღ ბიყი ბონესერი შოტო. დევე ხაშხაშ კინა ცარეცი.

დევა ბესბი როსტომ ჰარე კოდა. სა ჰემა ვაღლ მანედი ტიდა, ბენელი იჩე ტე კოდა ჩურთეტუნსა. სა ლი ბუთუქმტუნუნ ღირისტოლონ მანდა ბი იზი ბულა ჰაყი თანეცი.

დაყა როსტომა სა ამღარე ლამანი. შოტინ იზი ქიდე უყნახოდა ბიყი ეხბალხოღნაკ ხოჟინებსად.

როსტომენ ხავარე ჰაყი:

- ქონო ჰე ჰუნარე, ბესანუ?

- მონო ჰე ჰუნარე! ჰუნარ როსტომენე ბესა.

- ქონო ჰე ფეშაადე, აშბესენსტა. ექი, თაღენ ზახუნ!

- შაჰატ, თაღენ!

შორონ პაღლენ თატუნცი, თატუნცი, ბეტუნდი ქი, სა იშყარენ იზი თურმოლოდ ლოხოლ ლავკენე პა ჟომოკოჟინ ჟენა ხარინე ბერხსა.

როსტომენ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ქონო ჰე ჰუნარე, ბესანუ?

- მონო ჰე ჰუნარე! ჰუნარ როსტომენე ბესა.

- ბართა ქე ვი ფეშაადა. ექი, დახუნ თაღენ!

- შაჰატ, პა ვიჩი მაბაქენ, ბაქენ ხიბ ვიჩი.

შორონ თატუნცი, თატუნცი, ბეტუნდი ქი, სა ამღარ არცენე ოჟე ბომ. ჰეყარა ხე ენესად, ბუთუქმ შოტინ წუმენე.

როსტომენ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ქონო ჰე ჰუნარე, ბესანუ?

- ჰუნარ ზე თეხ ბესა, ჰუნარ როსტომენე ბესა.

- ბართა ქე ვი ფეშადა. ექი, დახუნ თაღენ! შონო ირწინებაქი.

შორის ბიპალინ თატუნცი ჩაწლდე. ტიდა სა ღურუტინ კოჟტუნ ბიცი. ჰარ ღი ნუგადენ სოლო მანესტად კოდა ხორად ბოსხედნაკ. მანდიოროს თატუნსად ოწანლან.

სამჯი ღი მანელი კოდა უწინაწოდბიყალ. შოტინ ხუპე ბონი, კწირბი. ტე არანე ჰარე სა აჟდაჰა, შოტოხუნ კწლიმე ჩურეცი.

უწინაწოდბიყალენ ფინე:

- ფორთბა, ბეზი დოლღაშხო ჰარეყატუნ ოშა.

აჟდაჰად აჯოღონე ბიცი:

- ჰოო, კწლან ვი დოლღაშხო დაცა ბელაღუ. ჩევეკი იზი ბიღახუნ სა ფოფ, შოტო ტიდა ლაჭკი სანექი. იჩინალ ხუპა ქადი თანეცი. უწინაწოდბიყალენ სა ზორინ ბიღა კაწეფი. პურუმ ბურევი ხორად ბოსსა. მე ვაღინე დოლღაშხო ჰარი ჩერტუნ. ბეტუნლი ქი, კწლან ჰიკალ კწირ თენე. ფიტუნ:

- ჰეტადნაკ შუმ კწირ თენე?

უწინაწოდბიყალენ ფინე:

- ვახტა თეზავად, ჰეგას ბოხალაღუდ.

ამა როსტომ ბეხე ბაქტი ქი, მიდა სა აშებუ.

პამჯი ღი კოდა ჟომოკოჟინე მანდი. შოტად ბელალ ჰატე აშე ჰარი. სიბიმჯი ღი ხეყუჩაკალი ბელე ჰარი ტე აშ. ბიბიმჯი ღი მანელი კოდა როსტომ. შოტინ ხორადა ბონი ჩარკატან აჟდაჰა ჰარე, კწლიმე ჩურეცი.

როსტომენ ფინე:

- აჭა მედინ!

აჟდაჰან ჩევეკი სა ფოფ იზი ბიღახუნ. ჩურეცი როსტომა ლაჭკანე. როსტომენ შოტად ბულა ჩუქი ბონესერი. აჟდაჰად ბულ ტეკერფი, თაცი ქურანე ბაქტი.

სამალ ოშა დოლღაშხოალ ჰარი ჩერტუნ. შუმ ქაიდტუნუნ ოშა როსტომენ ნაღლეგი იზი ბელ ჰარი აშურხო. დოლღაშხო ფიტუნ ბეში ბელალ ჰაქეთარ აშე ჰარე, ამა ოტეხუნ თედან ფე.

როსტომენ ფინე თაღენ, ბელენ აჟდაჰად ბულ ბაქტი ქურე ბომ ჰიკაბუ. თაცი ბეტუნლი ქურ გელე ბანლოდე. ჰიკალ აკთენესა. ფიტუნ ექინან სა ბაღენ. უწინაწოდბიყალა ქანღურენ ლაჭკი ბატუნლი ქურა. ბაღალა კინან შოტინ წინღინეფი: «ად ბოხკი, ად ჩევეკანან ზა». ჰატესაატ ზაფი ჩევეტუნეკი. ოშა ჟომოკოჟინატუნ ბადი. შოტინალ წინღინეფი «ბოხკი». შოტოალ ჩევეტუნეკი. ოშა ხეყუჩაკალე ბაცი. შონოალ თენე ბაქი ბადეს. მანელი როსტომ.

როსტომენ ფინე:

- ჰეყარა წინღიკადიზ, წირიტკადიზ ზა ალაბანან. სურუკბანან ქანღურან ლაფ ქურე ოშეღ წირი.

დოლღაშხოალ ჰატეთარალ ბიტუნ. ჰეყარა როსტომენ წინღინეფი, ჰარადეფი თეტუნ ალაბი შოტო.

როსტომ პანეკი ქურე ოშეღ. ბენელი ტიდა სა ზიდოღინ დარვაზანებუ. შოტინ ტე დარვაზინა ხანაფი ბანეცი ბონა. პურუმ ბენელი დარვაზანებუ. შოტოალ ხანანეფი. მეთარლეღენ, სუნად ბაჭანეხუნ ვუნღ დარვაზანე ხანაფი. ლაფ ბონანე ბაცი. ბენელი ტიდა სა ხუდარე არცე, იზი კაწაწეღალ სა დევე ბასკე. ხუდარენ ფინე:

- ად ღარ, მიდა ჰეტადნაკენ ჰარე? დევენ ჰადხერი ვა უქალე. დევე მულურებაქი. ადე ბიცი, ფინე:

- ამდარენე ადესა. გელე ვახტე ამდარი დეყ თეზ ქედე. როსტომენ ტე დევე ბულა ჩუქი ბონესერი. ხუდარან ჩარკესელი შოტად ქიდეხუნ. ხუდარენ ფინე:

- ჰუნ ზადნაკ მე შაჰატლეღალ ბინუ, ღირისტბაქა! ამა ტე აშ სა დევეღ ბუნე. ბეზი ხუნჩიმუხ შოტად ქიდეღე. შოტოლოალ ჩარკესტა.

როსტომ თანეცი ტე აშ. პურუმ დარვაზინა ხანაფი ბანეცი. ტე დევეღ ბანღი ბესეგი. მეთარლეღენ, სიბ ხუდარ დევე ქიდეხუნ ჩარკესელი. ახერ, შონო ლაფ ბონანე ბაცი. ბენელი სა ოსტაჰარ დარვაზინ ბონა ნუაკეცი,

სა შავატ ხუდარე არცე. იზი კანკანპელალ სა მადინ ღევე ბასკე. როსტომენ სა ზორინ დარვაზინა ხანაფი ბანეცი ბონა. ბენეღი აჟდაჰად ბულ ტგეგრფი ღევე ტონღლე ჰარე. როსტომენ აჟდაჰად ბულა თურინ პეტეტი. ომა თაცი მადინ ღეველ ბესეტი. ფინე: «ხიბ ხუდარ ბენი დოლდამხონაკ, მე შავატ ხუდარალ ზანაკ».

როსტომენ ხუდარმლო თანეშერი ქანღური ტონღლ. ხიბ ხუდარ სოლო-სოლო ღაჭფი ჩევეკესელი ალა. მანელი იჩყა შავატ ხუდარ. როსტომენ ფინე:

- გვან ზახუნ ბეშე ჰუნ ლლანე, ომა ზუ ვი ბაჭანესუნ. ყინები ქი, სიფტან იჩ ლლადინ ომა ხუდარ თენე ლლო. ხუდარენ ფინე:

- თან, სიფტან გვან ჰუნ ლლანე.

შოტინალ ყინები ქი, როსტომი დოლდამხონ აკი ქი, გელე შავატ ხუდარე, როსტომა ნულაჩეკატუნ. ახგრ, როსტომენ ხუდარ ფინე:

- ჰუნ ნულადინ, ზუ ლლალა თეზუ.

ხუდარენ იზი ჯუნესუნ ჰან ყანამ ჩევეკი თანელი როსტომა. ფინე:

- ჰანს ზუ ლლალზუ. ავარ ვი დოლდამხონ ვა ნულაჩეკატუნ, მე ყანამხო დულა სუნსუნა. ელლე სა მაწი ელელ, სა მადინ ველ. ელელი ლოხოლ არცადინ, შოტინ ვა თამალე აღინ ღუნდანე. ველე ლოხოლ არცადინ, თამალე ვა ოყინ ღუნდანე.

ხუდარ ლანეცი ალა. როსტომი დოლდამხონ შოტო აკი ჰაყტუნცი. ქანღურალ ენე ბოთეტუნსერი როსტომენაკ. ჩურტუნცი ტე შავატ ხუდარ იჩოლონაკ მანდანე.

როსტომენ ბენეღი იჩუ თეტუნ ლაჩეკესა. შოტად გელე აჯოლონე ბიყი. ჭოოყა ბინეთი ოჭალა. ხიბ ღი ჰატეთარ ბითინე ბაქი. ბირან, ხუდარენ თადი ყანამხო იზი ევეხე ბაქტი. ჩევეკი შოტოლო სუნსუნა ღუნელი. ჰარე სა მაწი ელელ, სა მადინ ველ. როსტომენ ჩურეცი ელელი ლოხოლ არცანე, ამა ველ ჰარი თურინ ყათე ბანეცი. ჰეყარა შოტინ ჩურეცი ელელი ლოხოლ არცანე, თენე ბაქი. ახგრ, ველე ლოხოლე არცი. ველენ შოტო თანეშერი ოყინ ღუნდანე. თაშერი სა ქარუნ კოდა ცივეკი.

როსტომ ხენეზა ბაქენედ. შოტინ ქარუნახუნ ხენე ჩურეცი. ქარუნენ თაცი ენეჩერი ლანარ ხე. როსტომენ ფინე:

- შაკატ ხე თადა ზა!

ქარუნენ ფინე:

- შაკატ ხე თედახბუ. ბეში ორადინა სა ღიზიკებუ. შოტინ თენე ბარე დახ ხე ენსუტა. გვან ღინენ სუნტინ ფემკანთ თამანე შოტადანაკ ქი, ომა ხე ენსუტა ბარკანე. ღე ფადჩალი ხუდარი ნუვადე.

როსტომენ ფინე:

- ტე ორადინ მადა, აკესტა ზა.

ქარუნენ თაშერი აკესელი ორადინა. როსტომ არეცი ორადინი ბელ. დაყე ბელსად ღიზიკე ჰევეს ჩეღალე. სა ჰორენ ფადჩალი ხუდარალ ჰარე. იზი ქიდეღალ სა ტალიკ სუპ. როსტომ გელე ბუსანედ. სუპა აკი ჩურეცი ფადჩალი ხუდარახუნ. ხუდარენ ფინე:

- მე სუპ ღიზიკენაკე. ჰანს შოტინ ჩერი უქალე, ომალ ზა ხე თადალე. სუპა ვა თადაიდზ, ხე მადინ თამალზუ?

როსტომენ ფინე:

- ქონო ვი ბორჯ თენე. ჰუნ სუპა ზა თადა, ომა ზუ ავაზუ ჰიკან ბესუნე ლაზუმ.

ხუდარენ თანელი სუპა როსტომა. შოტინ ქანდე, ომა პურუმ თაცი ორადინი ბელ არეცი.

სა ჰორენ ღიზიკე ჩერი. როსტომენ ტე ღიზიკე კაწვი ცინეფი. ორადინი ხე ღირისტ ჰიდალებაქი. ფადჩალი ხუდარენ იზი ქულა ტე ხენე ბომ ჩანფტი როსტომი ბაჭანე ღუნელი. ომა ჩერი თანეცი კოდა.

ფაღჩაღენ ინებაქი დიზიკა ბესბეტუნ, ბუთუჷმ რლქინ ჯამაჰათა კალეფი. ჩურეცი ავაბაქანე შუა ტე დიზიკა ბესბი ღარღადინ. ფაღჩაღი ხუდარენ ბენენღი გირეცი ხალხე ლოხოლ, ამა ბანღთენები როსტომა. ფინე:

- ტე ღარ სა ქარუნ კოღანე.

ფაღჩაღი ამღარხონ თაცი ეტუნჩერი როსტომა.

ხუდარენ ფინე:

- შონო ჰამონონე.

ფაღჩაღენ ფინე:

- ჰეტინენ ჩალხი?

ხუდარენ აკესელი როსტომი ბაჭანე პიდე ლქანე მანდე. ტეკვანდ ფაღჩაღენ ფინე როსტომა:

- ღარღადინ, ჰიკჷ ჩურუნსა ბოზუ ვადნაკ.

- ზუ ვახუნ ჰიკალ თეზ ჩურესა. ზა აღინ ღუნღანე დეყაბა.

- ჰაქე ვშლან ზუ ბეს თეზ ბაქო, ამა ვა სა დეყ აკესე ზღო.

ჩანღდე სა ყუშე ბაქსა. შოტად ბალოლო სა დიზიკენ ჰანღიშჷ ჰარი უნექსა. ჰუნ თაცი ტე დიზიკა ბესბადინ, ბანექო ტე ყუშენ ვა თაშანე აღინ ღუნღანე.

როსტომ თანეცი ყუშ ბაქალა ჩანღდე. შოტინ დიზიკა ბანღბი ბესები. ამა გელენე მანღაკბაქედ. ბითი ბასეკი. ტე არანე ყუშ ფურფი ჰარე. ყუშენ როსტომა აკი ფიქირები ქი, იზი ბალოლო უქალო შონონე. ჩურეცი შოტო ბესბანე. ამა ყუშე ბალოღონ ფიტუნ:

- ქოტო გაღმად, დას უქალო დიზიკედ. ქე ღარენე ჰარი ბესბე შოტო. ყუშენ მოტო ავაბაქი თანეცი როსტომი ტონღღ. თაცი იზი ყანღღხო ფასელი შოტად ლოხოლ. შოტადნაკ ხოქინებსად. როსტომ მულურებაქი. ჯუფი ჰადეზერი. ყუშენ ფინე:

- მაყიზა ზახუნ. ჰიკჷ ჩურუნსა უფა, ზუ ვი ყულღულაზუ!

- ზა აღინ ღუნღანე თაშა.

- ჰუნ ზახუნ გელე ქოჯ ვშენ ჩურესა. აგარ ზუ ჯადილ ბაქიზუდ ოხარინედ ქონო ზადნაკ, ჰანღს ყოჟაზუ. ამა ჰიკანბო, ჰუნ ქალა შაჰატლულ ბენუ ზადნაკ, ზუალ გარან ვი თავაყინა ბაზ. თაქი, ფაღჩაღახუნ ვუნღ ფუთ დეყ, ვუნღ ფუთ ხე ეჩა.

როსტომენ თაცი ფაღჩაღახუნ ენეჩერი ვუნღ ფუთ დეყ, ვუნღ ფუთ ხე. ყუშენ ხენალ, დეყალ ენენღი, როსტომალ იზი ბაჭანე არცევეკი. ფინე:

- ჰანღს ზუ ფურკალზუ. ჰარ ღემიშ ზუ სანბატან, სა ფუთ ხე, სა ფუთ დეყ ბეზი ჟომო ბოსა.

ჰეთარ ყუშენ ფენედ, ჰატეთარ ბესანედ როსტომენ. ჰარ ღემიშ სანბატან ყუშენ, როსტომენ შოტად ჟომო სა ფუთ ხე, სა ფუთ დეყ ბონესტად. პაპალა ვანღინე, ახერგმჯი ფუთ დეყა ბოსატან დეყ თარაფი ბინეთი. როსტომენ იზი თურინ დეყახუნ ბოტი თანელი. ყუშენ ამა ავანებაქი. ამღარი დეყ მუჭანე. ტე დეყა იზი მუზე ყათე ენეფი.

ჰარი პატუნპი აღინ ღუნღანე. ყუშენ ცივეკი როსტომა. ციღალა კინან შონო ბინეთი ოჭალა.

ყუშენ ფინე:

- ვა ეჩერიო ზუზუ, მანღაკბაქიდო ჰუნ.

როსტომენ ფინე:

- ვადნაკ დეყ ქამ ბაქატან, ბეზი თურინ დეყახუნეზ ბოტი თადე.

ყუშენ ჩევეკი იზი მუზე ყათეზუნ დეყა, როსტომი თურელ ლანყტი ქანღმენ შარეფი. შოტად თურ ჰატედა ყოღადებაქი. ომა ჩევეკი პან ყანღმე თადი. ფინე:

- ჰეკვან ჰუნ ტარ ღინა ბაქტადინ, მე ყანღმხო სუნსუნა ღულა. ზუ ქომანდ ვადნაკ ჰანღირზუ.

ტიდინ ჩერი როსტომ თანეცი დოღღაშხოდ ტონღღ. დოღღაშხონ აკი როსტომა ჰაყტუნცი. გელე ოტტუნბი.

თაცი შოტად თურმოდო ოყა ბითი ხოიდშეტუნბი:

- მონო სა ვშე ბედან, ბალიშლადინშა დას!

როსტომენ ფინე:

- შაკატ! ბაქიდო, ჩოვაქენე.

ომა როსტომენ ჰანეცი შავატ ხუდარან იჩენაკ ჩუჰუნ. ტე ხიბ დოლდაშენალ, ჰარ სუნტინ სა ხუდარან. შოტოლონ მასლაჰათუნბი ქი, ჰარ სოლო ჯრდბაქი თალალე სა რლქინან. ბიჰ დოლდაშენალ სუნსუნა სა ბოლოჭალტუნ თადი. ჰევას ქი, ტე დოლდაშენალ სოლო ტარ ღინა ბაქტალე, შოტად ბოლოჭალი ფულ მანდინბაქალე. ტევად შოროს ქომდამ ედეს ბატუნქო სუნადანაკ. ღირისტოლონ მანდა ბი, ჰარ სოლო სა ჭო თატუნცი.

როსტომ იზი ჩულოხუნ თანეცი სა ფადრალლუდა. თაცი ბენელი ტიდა სა შაკატ კოჟებუ. შოტინ ტიდანინ ამდარხოხუნ ხავარე ჰაცი:

- მე კოჟ შია?

ფიტუნ:

- ქონო დევე კოჟე.

როსტომ თაცი ბანეცი ტე კოდა. დევა ბანდა ბესები. დევე ჩუჰუნხალ ბუნედ. როსტომენ შოტოალ ჰანეცი. ბანეცი შოტად პა ჩუჰუნ. შოროს ტე კოდა მანტუნდი.

ტიდანინ ფადრალი ფულ გელე ვახტეხუნ დევე ჩულო ლოხოლე, ამა ყინდუნ ჰიკალ ბეს თენე ბაქსად. შოტინ ინებაქი როსტომენ დევა ბესბენე, ჩურეცი შოტად ქიდუნ სა ძანდენ ჰაცანე ჩულო.

სა ღი ტე ფადრალი ტონლოლ სა ქარუნე ჰარი. შოტინ ფადრალ ფინე:

- ზუ ტე ჩულო მიდა ეხრო. ამა ჰუნ ტეტარ სა სანდულ სერბესტა ქი, შოტად ბომ არცი იზი აჩარა ჟურულატან, შონო ჰატესაატ ფურფი ელანე ვი მჰჰალე. დაცაბა ტე სანდულა როსტომი განუ.

ფადრალენ ფინე:

- ზუ ვი უკალა სანდულახუნ სერბესეზლო. აგარ ჰუნ ტე ჩულო ერეს ბაქაიდნ მიდა, ზუ ვა გელე ყეზელ თალაზუ.

ქარნუ თაცი არეცი როსტომი დარვაზინ ბეშა. როსტომ ონანლახუნ ელატან, ფინე:

- ზუ ბუსა ბისაზუ. ზა სა თაფან შუმალ ყულლულჩი ბიყა.

როსტომენ ფინე:

- ვახუნ ჰიკალ თეზ ჩურესა. ქარხა ბეზი კოდა.

სა ჰემა ვადლ ჩოვანეცი, ტე ქარნუ პამჯი ჩულოხუნ იშანებაქი. სა ქარამ ქარუნენ შოტოხუნ ხავარე ჰაცი:

- ვი იშყარი ზორ ჰეტუსტა?

ჩულონ ფინე:

- თეზ ავა.

ქარუნენ ფინე:

- ჰუნ ჰეტარ ჩუჰუნუნე ქი, ვი იშყარი სირა თენ ავა. ჩულონ თაცი როსტომახუნ ხავარე ჰაცი:

- ვი ზორ ჰეტუსტა?

როსტომენ ფესუნ ჩურთენესად, ამა ჩულონ გელე ხოდიშბიტუნუნ ომა ფინე:

- ბეზი ზორ ბეზი ბოლოჭალასტანე. აგარ მე ბოლოჭალა ჩეკვადტუნ, ზუ პური კინან ბაქო. თურელალ ჰადხეს თეზ ბაქო. პაყო ღი ტეტარ მანდაიხ ბიდალზუ.

ქარუნენ შოტოლოდ ეხლანთ ჩააკინ უმუნე ლახი.

სა ღი როსტომ განუ ბასკენედ. ქარნუ დავამ-დავამ იშანებაქი. როსტომი კანინ ჩან ლადი ბოლოჭალა ჩევეკი. თაშერი ჰოგუნა ბონესერი. როსტომ ბანეცი პური კინან.

ომა ქარნუ თანეცი კოდა. პაშვი ჩულო ფინე:

- ჰე შაჰატ ჰავანე ლე. თაღენ, განუ თარაკენ!

შორის თატუნცი ღუზ ტე სანდულ ბაქალა გალა. სანდული ტონლონუნ ჩოგაქატან ქარნუ თაცი იზი ბომ არეცი. ჩულოალ კალეფი ქი, მიდა არცა, ბელა ჰეთარ შაჰატე, მოტო შინა სერბე. ჩუჰუნ თაცი არცალა კინა, ქარნუნენ აჩარა ჩურუნელი. სანდულ ფურფი თანეცი ფაღალი მანკლე.

დოლდამსოდ ბოლოჭალინ ფულურუს მანინებაქსა. ავატუნბაქსა შოტოლონ ქი, როსტომ მანინ ლინანე ბაქტე. შოტოლონ ჰარი ბანტუნბი როსტომა. ბეტუნდი შონო პური კინა ბითენე. ქიდელალ ზორე ბოლოჭალ ბუთენე. ვანტუნცი, ვანტუნცი ბოლოჭალა, თეტუნ ბანაზი. ომა ხეყურაკალენ ჰოვუზა ბაცი ხენა წუმეფი. ბოლოჭალ ჰოვუზი თუმეხუნ ბანდეცი. ეჩერი როსტომი ქიდელ ლავტუნკი. როსტომ ჰადეხერი. შოტინ იზი დოლდამსო აკი გელე მუკეზაქი. ფინე:

- გელეზ ბასკე ზუ.

დოლდამსონ ფიტუნ:

- ჰუნ ბასკითენუდ, ჰუნ პურინუდ.

დოლდამსონ ბუთუმან ეხლანტუნბი.

როსტომ ჰადხერი თანეცი კოდა. ბენელი ტიდა თაქ სა ჩუჰუნე. ბეხე ბაქტი ქი, ქარნუნენ ბამყი თამერენე პაშვი ჩულო ფაღალი მანკლე.

ბიჰ დოლდამ საგალა ექა ლაცი, თაცი ფაღალალ, შოტად ყომუნალ კაწტუნფი. ჩულოალ ეტუნჩერი ვადი კოდა. ომა შაჰატ ქრატუნბი. საგალა მუჭაა ქარტუნბი.

ბელხუნ ბინეთი ნიბ ეშა. სოლო ზადნაკ, სოლო ნაღელ უკალტადნაკ, სოლოალ უმუნლანალტადნაკ.

თარალ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ფაღალ. შოტადალ ბუნედა სა ჩუჰუნ. სა ღი ფაღალენ ჩულო ფინე:

- კოჟ იშყარინე ბაქო, ვავუნ ჩულოდ!

ჩულონ ვადი ფინე:

- ქონო ჰეთარე ბაქსა? კანმიშა ვავუნ იშყარინე ბაქე, კოჟ ჩულოდ.

ფაღალენ ფინე:

- პოდ ჰეთარე ბაქსა ქი, ზანკმან-ზაკალ იშყარ ვავუნა ბაქანე.

ჩულონ იზი უკალტუნე ბი, იშყარენ იზი უკალტუ. ახერ, სა ღი სუნა ბაქტუნდი შორის. ფაღალი აჯოლონ ბინეცი, ბურმიშები იზი ამდარხო:

- თამანან, ჩულო ბესბი ბოსანან!

ფაღალი ამდარხონ ჩულო ბიცი თატუნშერი. ამა გოროს ჰარი ბესთეტუნბსა. ჩუჰუნალ გელე სა შაჰატ უკალა ამდარედ. თამერი შოტო თარტუნბი. ფიტუნ:

- მედინ მადა ჩურუნსა თაქი, აჭესბა ვა. ამა ფაღალი ფიდეს აკმაექი. სა თორად ყვზღალალ თატუნდი ჩულო, ჩაერი თანეცი შონო.

გელენე თაცი, მალე თაცი, სა ადიხენე ბაცი. ტე ადიხე სა ქარნუ, შოტადალ სა თარალ ღარებუდ. ჩუჰუნ ღუზ შოტოლოდ კოდანე თაცი. თაცი ქარნუნა ფინე:

- ად ნანა, ზა მე ბიძასინ ყონაღბა!

ქარნუნენ ფინე:

- ბეხი სა თარალ ღარზახბუ, კოდალ ჰიკალ თეზახბუ. ვა ჰეთარ ყონაღბაზ?

სერინედ, ტე ღარენ სა აშლან იზი ქულა ღუთენელსად. სა კატ ხე უნლედნაკალ თარალედ. ახერ, ფაღალი ჩულო

ყონალტუნბი. შონო ტიდა ბოხო ვაღ მანელი.

სა ღი ჩუღონ უნ ეშა ჰაყი, ეჩერი კოჟინ ჰარრამ უნ გალა ტაკეფი. სა ეშა ჭომოდ ბეშეი ლახი ქი, ტე თარაღენ ეშა აკი ჩოშ ჩელანე. სუნტუ ლანეხი სამალ ჭომოხუნ ანილ. სუნტუალ ლაფ ანილ გაღანე ლახი ქი, თარალ სამალალ ანილ ჩელანე. სუნტუ ტაღად, სუნტუ მაღად, ტიდა-მიდა ეშურხო ლახი ჩუღონ შოტო ჩევეკი ვავუნა.

სა ღი ჩუღონ ტე თარალ ღარა ფინე:

- ვადნაკ ზუ სუპეზ ბოხო. ჰუნ თაქ ზადნაკ სა შად ეჩა.

თარაღენ ფინე:

- სა შადალ ზა შინა ვშბესტო?

ჩუღონ ფინე:

- ჰუნ მეთარ ფესუნ თაქი: «სა შადალ ვშბესტალ, სა შადალ ვშბესტალ». ბანეკო ვა სა გალა ვშბესტატუნ.

თანეცი თარალ შაჰარე. შოტინ ჩუღონ ზომბი კინა ბინე. ტე ადითმოლო უკა თარანნე. შოტო ტიდა მადა უკადინ ვშბესტუნდი. იჩუ თანგაღ თატუნდი. შოტინ სა შადახუნ აღუხ ენთენესტად. ბიდასინ თანგინა ეჩერი ჩუღო თანელი.

აღჩინ დარი ჩუღონ თარალა ჰა შადენაკე დაყაბი. ფინე:

- ჰურუმ ვა სუპ თადალზუ, სამალალ გელე.

საღ თანეცი თარალ შაჰარე. ჩუღონ ზომბი კინა ბინე. შოტო ვშბესტუნდი, თატუნდი ჰა შად. ჰაყი ჰარე კოდა. ჩუღონ ეჩერი ლანეხი შოტად ბეშა სუპ. ახერ, თანეცი თარალ სა აბასინალ ვშბსა. აბასინალ ენეჩერი კოდა. ჩუღონ ჰურუმ შაჰატ თარალა უქესელი ჩადინახ სუპახუნ.

სა ღი ჩუღონ თარალა ჰურუმ დაყანები. ჰამალ ზომბი მე ადითმოლო: «სა უსენ ვშბესტალ, სა უსენ ვშბესტალ». ჩუღონ ფინე თაქი, ვშბა სა უსენ, ოშა ვადბაქა, ექი. ბელანუ ვა ჰეთარ დოდღათ ქოქტალე.

თარალ თანეცი შაჰარე. ჩუღონ ზომბი კინა ბინე. ტიდა-მიდა უკა თარანნე: «სა უსენ ვშბესტალ, სა უსენ ვშბესტალ». შოტო სა ქარუნენ ბინეყი გადლოლა. ტიდა თარალ ღარენ ეღენ ბუე გავალხო დირისტ-დირისტ აღანები. შოტად ვშბსუნ ბუთუშტად ვოშელე ჰარი. ტეღინ ოშა ჰადხერი დაყტუნ ჩერი შოროხ. შოტოლოდ ბუშურუნალ ბუნე. დაყა ბუშურუნ სენეზატუნ ბაქი, ამა ხე თადალა ლეკერ ბუთენე იჩოლო. თარალ თანეცი ლეკერ ვავესა. თარანეფი, ჰურუნეფი ტე ფედსარხო, ბენელი ტიდა ჰა დევებუ. აკესა ტე გა დევე ფადჩადლე. დევეურხო ბომ სა შავატ, ბელახუნ ბარაბარ სუდარებუ. მე სუდარი ფულ ბინეთი თარალ ღარე ლოხოლ. სუდარენ ჩაჰკინ ღარა ფინე:

- ჰუნ მადან ჰარე! ვა ბესბალტუნ მიდა. ოშა ჩევეკი თანელი ღარა სა ხანჩალ.

ღარენ ხანჩალა ენტი, თაცი კაწეფი დევეურხო. სუდარ ბანეკი ბენგინა. ოშა სუდარენ თანელი თარალ ღარა სა ალამ – დუნდანე ნუბაქალა შედ. მე ალამა ენტი თარაღენ ფადჩალი ჩუღოდნაკე დაყაბი. ფადჩალი ჩუღონ ბენელი ქი, ალამ დიმ ბრილიდანთე, თაშერი შოტო ბრილიდანთი თოდენ თოდელი. ტე თანგინენალ ქაქალა კოჟურუნე ბიყი, ბინოხე ბიყი. ზერევეკი ჰარსა შედ-შუდენ. ჰამალ შოტინ ტე თარალ ღარე დაყანე ბელსად. ღარ ჰაღან ქი ეთენესა, ამა ჰურუმ შოტინ ჩუღოდნაკ ჰა ალამე დაყაბი. იჩ ტე სუდარი ტოლოლ მანელი.

სა უსენ ჩოვანეკი. თარალ ღარენ სუდარ ფინე:

- ზა დაყაბიტინ ფენე სა უსენახუნ გელე მაჟურფა. თარალ ვადბაქი თანეცი კოდა.

ჰარი ჰანეკი კოდა. ბენელი იხი კოჟ-მეს ბუთენე. ვავეცი, ვავეცი, ამა იხი კოჟა ბანაბეს თენე ბაქი. იხი გალა ბენელი ალოდალოდ კოჟურუნ, ბინოხე ჩურფე. შოტოლო აკი ჰაყეცი. ტე არანე ფადჩალი ჩუჰუნ ჰარი ჩერე. ფინე:

- თაქი, ეჩა მიდა ტე სუდარ. ბაქეყან მიდა ბინ.

თარალ ღარენ თაცი ენეჩერი სუდარ. ჰანეყი შოტო იჩენაკ ჩუჰუნ. ტიდა სა შაჰატ ლამკოდე ჩოვანეკი.

ის მანედი ფაღალ. შოტოსუნ ჩაპკინ ტიტერი ჩულონ ტე ნუვენაქალა აშურხო ბინე, ომა თაცი ფაღალა ყედრაზ ამდარი ჟომოსუნ ხავარბი ყონაღე კალფი.

ფაღალ ჰარე. ბენელი ჩულო ქარხალა გა იზი ფაღალდულასუნ გელე აღუზე. თენე ავად ჰაღლ შონო ში განურუხედ, ში დოდლთედ. ფაღალენ ვაზირხო ფინე:

- მოტო ჰაზირბიდიო შუა? ჰარეყან, სა აკაზ.

ჩუჰუხ ლაკლაკეცი: ყეზღლინ ბოლოჭალხო კაშამოლო ლავეკი, უშულო სფრეღანხო სურუკები, იზი ბელ ყეზღლინყა გუმუშინ კატარა ლანეხი, იზი ჭოდა ჯინჯიკენ ბუტეკი, თურელალ მასპურინ თურუნყავე ლაფი. ომა ქიდელ სა სინი ბიყი, იზი ლოხოლალ სა ალაშ ლახი ჩერე. თაცი იშყარა ფინე:

- მე განურხო კონჯაუხ ზუზუ! იზი ჭოდეხუნ ალაბი ჯინჯიკა აკესელი იჩუ.

ფაღალ ჰაყეცი მანედი. შოტად ჟომო აშედ. ჰაყეცი სა ჰემა ვახტ, ფულმოლო ცინაშფი განურუნ გალთენეფი. ჩულონ თარალ ღარა კალფი აკესელი:

- ჰამე ღარ სა თარალ ღარე. ბელა, მოტო მადაზ ჰაპეზხე. ის ვენბაქსა ქი, ვავუნ იშყარინე ბაქო, კოჟ ჩულო!

ჩულონ სინინ ლოხოლ ბენი ფინე: «ალაშ დოფა, ცარექი». ალაშ დოფი ცარეცი. სა ქალა ფაღალდულანე ჩურეცი. ჩულონ თამერი ტიდა თარალ ღარა ფაღალე არცეკვი. იზი იშყარალ მეთარლულენ ოტბესელი. ფინე, ენე ჰიკან ბაქენე, ჩოვაქენე. თაღენ დანალ ბეში ფაღალდულა.

შოტოსუნ ომა ფაღალენ ავანებაქი – ვავუნ იშყარინე, კოჟ ჩულო.

ბინე ჩურესუნ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ყოჟა იშყარე ბაქე. შოტად ვულ ღარ, სა ბინებუდ. სა თაზნ უსენინ ღინა ბუნჯაჟუხ ჰარე ტე იშყარი კოდა.

ბუნჯაჟოლონ შოტოსუნ ხავარე ჰაყი:

- ზახუნ ჰიკან ჩურესა?

ყოჟა იშყარენ გელე ფიქირბიტუხუნ ომა ფინე:

- ბუნჯაჟუხ, ღარმუხ ბუნჯან, ბინალ ბუნჯან. ამა შოუმედნაკ სამალ ქორულეზ აკსა. ამდარა სიფტა შოუმე ლაზუმ.

ბეზი მე ულ არუმენ ბუდბა, ვახუნ ყედრაზ ჰიკალ თეზ ჩურესა.

ომა ბუნჯაჟოლონ ქალა ღარანე ფი:

- პოდ ჰუნ ჰიკან ჩურესა?

- ბუნჯაჟუხ, ზა ტეთარ სა ექ თადა ქი, შუკალი შოტოსუნ მაყან ბაქი.

ტე სოლო ვიჩიმოლონალ ჰარ სუნტინ სა შედტუნ ჩურეცი. ახერ, ნუვად პანეპი ბინა.

ბუნჯაჟოლონ ფინე:

- ად ბინ, პოდ ვი ჩურესუნ ჰიკან?

ბინენ ყინა-ყინეცი ფინე:

- ბუნჯაჟუხ, ჰუნ ბეში კოდა სერლულ თადა. ტეგვად, ყადინბანალ, სევიჩიმოლონალ ჩურეციდოროხ ბუთუქმ ბაქალე. ავარ კოდა სერლულ ნუბაქადინ, ჰუნ მას ჰიკან თადადინალ, შოტოსუნ ხედირ თენე ბაქალ.

ბინე ჩურესუნ ბუნჯაჟოლოდალ, ყადინბადალ, სევიჩიმოლოდალ გელე ვოშელე ჰარი.

ბახინ ეშა

ბაქენე, თენე ბაქე, სა იშყარე ბაქე. შოტად ბახინა ქალა სა ეშანახოდებუდ. ჰარ უსენ ტე ხოდენ შაჰატ ქაქალა ეშე ჩიედედ. გელეალ მუჭაა ეშეედ.

სა უსენალ ეშანახოდენ შაჰატ ჩიენეფი. ხოდინ თადურუხ ბასეკსად, ტემა ეშენ ბუედედ.

სა ლი იშყარ თანეცი ბახინა ეშა ჰანკესა. ჰარი ბენელი ეშურუხ ოყა ბარენე, ხაზალხოალ ხოდახუნ ჭუჭუდეცენე. უშე ლევენ ეშა ქადი თაცენე.

იშყარი ხიბ ღარებუდ. კოდა ჰარი შოტინ იზი ქალა ღარა კალფი ფინე:

- უშე ლევენ ბახინახუნ ეშურხო ქადი, ციფი თაცენე. მე უშე ჰუნ თაქი, ხოდინ ოყა არცა. ლევ ელატან ღოფტა, ბესბა შოტო.

ქალა ღარ თანეცი ბახინა. ეშანახოდინ ოყა არეცი. დაყე ბელსად ჰეკას ლევ ელალედ. ბადინე ბაქალა კინა ღარე ნეპენ ბინეცი. ფორთთენები, ნეპახეცი. უშე ლევენ ჰარი ეშა ქადი თანეცი.

სავადნა ბავან ჰარი ბენელი ლევენ ეშა ქედენე. კოდა ჰარი ბილინ ღარანე კალფი. ფინე:

- მე უშე ჰუნ თალაღნუ ლევა ბიყსა!

ბილინ ღარალ თაცი ეშანახოდინ ოყა არეცი. ჰეყარა შოტინ ენეფი იზი ნეპა, თენე ბაქი მუღურ ირუ ექეს. არცი გალა ნეპახეცი. ლევენ ჰარი ბენელი ნეპახე შონო, ეშა ქადი თანეცი.

სავადნა ბავან ჰარი ბენელი ლევენ ეშა პურუმ ქედენე. კოდა ჰარი ფინე: «მე უშე გარან ზუ თალაზ». მიწიკ ღარენ ინებაქი, ფინე:

- ბავა, ბართა ზუ თალაზ მე უშე!

ბავან ფინე:

- ვი ქალა ვიჩიმოლონ ჰიკალ ბეს თეტუნ ბაქე. ჰუნ ჰიკა ბალნუ?

- ზუ ავაზუ ჰიკა ბესუნე ლაზუმ. ბართა თალაზ!

მიწიკ ღარალ თანეცი ბახინა. ჰატე ხოდინ ოყა არეცი. შოტინ მენა ენტი იზი კანინ ბელხუნ ბონეტი. ომა დარინ ლოხოლ სამალ ელე ციფი. ტე დარინ ზიზინენ ბართენედ შოტო ნეპახესა.

ლევ ელატან ღარენ იზი ფულმოლო ყიჩიეფი. ირუ ბასკი კინანე აკესტი. ლევენ შორ ბენელი შონო ნეპახე, ლანეცი ხოდალ. ლევ ლაღალა კინა, ღარენ ღოფტი ალახუნ ოყა სანექი შოტო.

სავადნა ბავან ჰარი ბენელი ოყა სა ქალა ლევ ბითენე.

ქალნაყა ჩუქელი

სა ქარნუ ჩულოდ ბოდახუნ გელე მიწიკ სა ნვანებუდ. ტილინ კანინახუნ მალმოულ ქალანე ბაქოდ. შოტად წი ჩუქელინედ.

ჩუქელი ჰარ ლი ადლოლო გარბაქი აჩინანე თადსად. შოტოლონ აჩიტუნენედ. იჩინალ სამალ ანინლ არცი თამაშანებსად.

სა ლი პურუმალ ჩუქელი აჩინანე თაცედ. სამალ ადლოლოდ აჩინა თამაშანები, ოშაალ შოტოლონ ფიტუნ:

- ჩაღანდე თარანგი გირბსა თალაღან.

მე ადითმოლო იბაქატან ჩუქელი მუწედაქი. შოტინ ჰანლ სალ ჩაღანდე თენე აკედ. თარანგინა ჰეთარტუნ გირბსად თენე ავად. შოტადნაკალ ადლოლო ფინე:

- ზაალ თამანან! ჩაღანდე აკსუნეზ ჩურესა. ჰამალ თარანგი გირბსუნ ზომბაქალზუ.

ადლოეს ირანე თეტუნ ბაქი. ფიტუნ:

- ჰუნ გელე მიწიკნუ, თამეს თედან ბაქო. დაყა ბაქალა ოვასუნ ვა შინ ჩეკკალე? ოვე ხენენ ვა თამადინ,

ჩაწვდომი აჭადივას, ქალნად ვკოლაბა შინ თადალე?

ჩუქუდინენ უსუმ იჩუ პაპესეგი ქალნა. - ქალნა, ფინე, - ადლუხ ჩაწვდომეტუნ თადასა. ზა თამეტუნ თეტუნ ჩურესა. ქალნა, შოტოლო უფა, ზა ბართი მაყატუნ თაცი.

ქალნან ადლოლო კალფი ფინე:

- ადლუხ, ჩუქუდინა ბართი მათაქინან. ვაწუნ თაშანან. ამა ოჯა ბადსა მბართანან. ანაფი ჩევეკანან. ზუალ ბუდკალ ბუდკალზუ. ვადბაქატან ექინან, ვაწ პატარ თადალზუ.

ადლუხ ქალნად ადითაზუნ თეტუნ ჩაერი. ჩუქუდინასუნ საგალა ბატუნდი დაყა. შოტო ანაფი ოჯაზუნ ჩევეტუნკი. თაცი პატუნპი ჩაწვდომე. ბურტუნვი თარანგი გირბსა. გირბალტუ ბალ-ბალ ლატუნფი. ჩუქუდი სამალ ადლოლოდ ფერვარე თარანეფი. ოშალ ხური-მური ჩიკურხო გირბი იჩინაკ სა შალაკე ლუზბი.

ბერეზარა იშა ადლოლონ ბალურხო ეწტუნდი. კოდა თადსუნტუნ ჩურეცი. ჩუქუდი იზი შალაკი ლოხოლ არცენედ. შოტო ფიტუნ:

- ჰადზა, ვი შალაკა ანაფა, კოდადან თადასა.

ჩუქუდი იზი განუსუნ თენე გალფი. ადლოლო ფინე:

- ზუ თურინ თადალა თეზუ. ქალნან ვაწ ფინე, ჩუქუდინა ანაფანან. ისა ზაალ, ბეზი თარანგინ ბალაალ ანაფანან, თაღენ კოდა.

ადლოლონ ჰეყარა ფიტუნ, ჩუქუდინა დაყალ ეჩეს თეტუნ ბაქი. ჩუქუდინაალ, შოტად შალაკაალ ანატუნფი. ბატუნდი დაყა. ჰარი პატუნპი ოჯე ჩოტა. ოჯე ხე გელებაქენედ. ადლოლონ ჩუქუდინა ოჯა ციკვი ფიტუნ:

- ჰუნ სა ჰორ მიდა ჩურეფა! დან ბეში შალაკხო ტე ჭოდე ჩოვაქესტენ. ვადბაქი ეღენ, ვაალ ანაფი ჩევეკენ.

ჩუქუდინენ თურმოლო სუნა ტაკა ფინე:

- ზუ თაქ მიდა ჩურეკალ თეზუ. ჩურნანსა ზა ბართი თაღანან? ზაალ, ბეზი შალაკაალ ანაფანან, საგალა ჩეღენ ტე ჭოდე. ადლოლონ ჩუქუდინა ანატუნფი. თარანგინ ბალე ლოხოლ არცევეტუნკი. შოტოსუნ საგალა ბატუნცი ხენა. ოჯე ბიღეს პაპატან, ჩუქუდინ ფულმოლო ხენენ თანეშერი. ჭურწეცი ბინეთი ბუეფი თადალა ოჯე ბომ.

ადლუხ ბატუნდი სუნა. ბურტუნვი კალფსა, ალა-ოჯა ტისტა. ბალაზეს თეტუნ ბაქი. სა ხედლქ ოჯე ჩოტუნე არტუნცი. ჩუქუდინასუნ ხავარ თენე ჩაერი. უმულა ბოტუნტი. შალაკხო ანატუნფი. ჰარი ჩერტუნ ადიზე. უსუმ იჩოლო პაპესტუნბი ქალნა:

- ად ქალნა, ფიტუნ, ჩუქუდინა ოჯე ხენენ თამერენე. ჰეყარა ვაწვეცეღან, თეღან ბალაზე.

ქალნან ფინე:

- ეფი უკან ხაწამაფანან. ჩუქუდინა ხენენ გელე აწილ თენე თამერი ბაქო. ზა ბუდკალეღანაკ ხე ლაზუმე. ჰადსა თახსა. ოჯუნუსუნ სა გამათ ხე ეჩალზუ. შოტოალ ვაწვეცი ბალაზხო.

ქალნან გამათა ეწედი. უსუმ კოდასუნ ჩაერი. ოჯე ჩოტა პანეპი. ბურევი «ჩუქუდი ჰუე!» უკა იზი ნავა ვაწვესა. კალფსუნ ალანე თაცი, ოყანე ვადბაქი. სას თენე ჩაერი. ხენე ტე აწალ ჩაერი. ნავა ბალაზეს თენე ბაქი. შოტინალ უმულა ბონეტი. გამათა ხენენ ბუდბი კოდანე ვადბაქი.

ხენა ბანეფი ბუდკალა. არცი ბურევი ბუდფსა. მონო ჰიკა? ქალნან ბუდფსუნენ ბუდკალი ბომტან სასე ჩეღესად: ბეში ბუდკატან «ვად ბეზი ბულ», ვომ ბუდკატან «ვად ბეზი ბაჭან!» ადითმუხე უმულა ლატუნტად. ბუდფსუნა ეფატან სას ბოტებაქსად. ქალნან მე სასსუნ ჰიკალ ბეს თენე ბატტი. შორ ბენედი იზი უმულონე სასსა. ბუდკალა ბუდფი ჩარეკი. სელაკა შადები. ბუდკალა ამწინები ქალა სა ლევეტინ ბომ. ქულა ჭალდი ბურევი ნაყე ჭოდე ბაქალა ჩაწინან გირბსა. საალ ქიდე სა გუნდანე ჰარი. შოტო ნაყე ბომტან ჩევეკატან სასე ჩაერი:

- ვად, ჰე ბადინეუნე! ჰიკალ აკეს თენე ბაქსა.

ქალნა ჰაყეცი მანედი:

- ად ამან, მონო ჰე სასე იზბაქსა?

გუნდინ ბომტან პურუმ სასე ჩაერი:

- ქალნა, ზუზუ! უსუმბა, ბეზი ჭოდა-ხოყინა ოწკა, თამიზბა.

ქალნან გუნდინ კუვან სენენ ოწკი, თამიზები. სერინახუნალ, ჩუქუდინე. ბელხუნ ომეღ ჩანდინ ბანაჟრეცი გუნდინ ბომ არცენე. შოტო არცესედი თახტე ლოხოლ. ჩუქუდინენ თახტე ლოხოლ ზიკ-ზიკ ტუტუნენე. სამალ გამეციტუნენ ომა ქალნან ხავარე ჰაყი:

- ჩუქუდი, საალ თარანგი გირბსენაკ ჩანლდე თანლო? ჩუქუდინენ ბულანე ჟიკპი:

- ქალნა, ზუ საალ ჩანლდე თალა თეზუ.

აღლეს გირეცი ჰარტუნ. ჩუქუდინა აკი მუკტუნბაქი. ქალნან შოტოლო პატარე თადი. პატარა ქანი ცარტუნცი.

ქალნად ჩუქუდი მეთარ ჩუქუდინე.

დესირ ფაღალ

სა ფაღალენ ყეღრაზ სა ფაღალა ჭახვი, დესირე ეწტი. ენეჩერი შოტო იზი ოლქინან. იზი კოდა ენედი. შოტად ფაღალლულალ ზახები.

ყა უსენახუნ ომა დესირ ფაღალენ ხოდიშეები ქი, ვანან ბეზი ედესე ბაქტე. ბართა, ბეზი ოლქინან თალან, თარაფი ელან.

ფაღალიალ სა ყოყა, გელე ჰაყულლუ მასლაჰათინებუდ. შოტინ ყულლულთენებსად ფაღალენაკ. ამა ფაღალენ შოტო გელენე ჰორმანთბსად, შოტო დონლულალ თანესტად.

ფაღალენ თაცი შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- დესირ ფაღალენ ზა ხოდიშეებსა ქი, იჩუ თარბან იზი ოლქინან თარაფსა თალანე. ჰუნ ჰეთარენ მასლაჰათბო?

მასლაჰათინენ ფინე:

- მბართა თადსა! ავარ ჩურუნსა ავაბაქსუნ შოტად ჩიქირ ჰიკან თაქი, შოტად ოლქინანხუნ კულ ენესტა. ციფა ტე კულახუნ ედი თარაკალა განუ. შონო იზი კულე ლოხოლ ბაქატან, იზი ჰანქანთხო ბაღალბადინ, ბარმათა თადსა.

ფაღალენ ენესედი დესირ ფაღალი ოლქინანხუნ კულ. ციფესედი იჩოლოდ თარაკალა განუ.

სა ღი შორახ პანლენ თარაფსატუნ თაცი. თატუნცი ტე კულ ციფი განუ. დესირ ფაღალენ თურა ჭახკალა კინან იზი კულე ლოხოლ, ბაღალებაქი. ბურევი ბულა თიქ ბიყსა, ოსტაჰარ-ოსტაჰარ ადითფსა. უნკო იზი ჟომოხუნ არუხე ბარსტად. ბურევი ფაღალა ჰრჯანთბსა.

ფაღალენ მე აშლან აკი ჩიქირები ქი, ავარ შოტინ მიდა იზი კულე ლოხოლ მეთარე ბესა, იზი ოლქინან თალადინ ღავა ბურვალე. შოტადნაკალ თენე ბარე დესირ ფაღალა თალანე იზი ოლქინან.

არულოდ ბელ აჩი

სა იშყარი ადიხუნ აწინლ ხური ერეყლულებუდ. ფადიზინ ღინურხოდ სუნტუსტა ტიდა თარაფსანე თაცედ. ბენენდი ერეყლულა ქალა სა ელეღინ სურუნებუ. ჩობანა კალეფი იზი ტონლოლ. ფინე:

- მეთარ აშ თენე ბაქო, სურუნან უსუმბა ჩიეკვა! ელეღხო საალ მე ფერვარე მაყატუნ აყეცი! ინბაქი!

ომინ ღი თაცი ბენენდი სურუნ პურუმ ერეყლულანე. პურუმალ ჩობანა იზი ადითან ფინე. შოტინ ადითე თადი ქი, ენე სურუნან ერეყლულა აკალათენუ. ბეზი ადით ადითე.

სა ჰემა ღი ომა იშყარენ სურუნან პურუმ ერეყლული ბომე აკი. სალ ჩობანი ფერვარე თენე თაცი. ბესე ბაქტი ქი, ჯგოდ სა დაყ ჩიქირბსუნე ლაზუმ. თენე, ჩობანენ თოფოლო თამიზ ელეღხო უქესტალე. ვადბაქი ჰარე კოდა. ხედლქ ჩიქირები. ბიდანინ კოდახუნ ჩიერე. იშმა დოსტურხო გირბი ფინე:

- მე უშე ბეზი ჩოლნა ერეყლეულა თაღლადან. სა ჩობანენ სურუნა ტიდანე ექსა, ჰარტინ სა გავალ ენტანან. ამდარხო ბასკიტუნენ ომა დაცა ბაქტაღადან. ვან ერეყლეული ომეღ ჩურფანან. ზუ თაცი ჩობანა ბაღაღალზე. შოტო ჭახკაღზე ეხლანთ. ბანექო, ტუტადალ ჩარფესტალზე. ბეზი სანს იბაქალა კინა არვა ჩოვაქანან. სურუნ ბასკი ბაქალე. ჰარტინ სა ელეღ გავალა ბასკი არანენუნ ჩექინან. მაყიზანან, სურუნა ხა თენებუ.

ღოსტურუნ ირანზიტუნბაქი. ჯამაჰათ ბასკიტუნენ ომა ადიხუნ ჩერტუნ. ერეყლეულა ჰაჰატან ღოსტურუნ ჩურტუნფი. იშყარ თანეცი სურუნანუნ სამალ ტაღად აკელალა არუღოჩ. ჩობან არუღოდ ბესტა არცენედ. იშყარა აკი სამალ იჩუ აჭესები. შორ ბენელი ჟამდი ღუვანზარბალე. ამა იშყარენ ბურევი მუჭა მუხ ციფსა:

- ად ვიჩი, ზუ ღავა საქსედნაკ თენ ჰარე. ჰიკა ბაქენე, ჩოვაქენე. ერეყლეულა უქესტენუ ღირისტბაქა. ბეზი ადითმოლო ბანს თენ თადე, ჰურუმ ღირისტბაქა. ვახუნ სა ჩურესუნახხუ. ნესტუნ შაჰატ ტუტადენ ჩარე, სერინე?

ჩობანენ, ბულანე გაღდი:

- სერინე, ღინურხო ჩარენეზ ბელ ღულსა.

- ად ღირისტბაქა. ბეში ადიხე ტუტად ჩარკალ თენებუ. ზუ ტუტადი ჩარენ ბომამინ აჩიფსუნენ ჩურესა. ჩურესსა ჰუნ სა აჩინ ჰავა ჩარკავას, ზუღალ აჩიკახას, ბანექო?

ჩობან ეხლანთი მეთარ მუჭა ჰაყესუნა მუნვედ. ქავადი ოყახუნ ტუტად ჩევეკი. ბურევი ჩარფსა. იშყარენალ ამურხო ვადფი ბურევი აჩიფსა. არუღოდ ბესტა აჩიკა ღოსტურხო ოსტაჰარახუნ მე ადითმოლონე იბაქესტად:

- ად ღირისტბაქანან! ად ჯან, ად ჯან!

შოტად სანს იბაქალა კინა ღოსტურხო ბურტუნვი იჩოღოდ აშლან. ჰარტინ ქიდე ქოქტალა ელეღხოხუნ სუნტუ გავალა ბასკი ახანტუნფი, უსუმ არანენუნ ჩერტუნ.

ჩობანენ ხედლქ ჩარეფი, იშყარენალ «ად ჯან» უკა აჩინეფი. საღლ ქულა აღაბი ჩურეფი, ჩობანა ფინე:

- ვიჩი, ჩარა ბოტეს ბანქო. გელე ღირისტბაქა. ვახუნ ირანზიზ ბაქი. ღირისტოლონ!

ომალ ქულ-ქიდე ბიყი ჩობანახუნ ჯრდებაქი. თაღატანალ ბასკი ელეღხოხუნ სუნტუ გავალა ბასკი ახანეფი. იჩუ ჰაპესები ღოსტურხო. საგალა ჰარტუნ ადიხე. ჰაჰალა კინა ელეღხო შამფი ჯრდ-ჯრდტუნბი.

აღჩინ ღარი ჩობანენ სურუნა ბოყანკატან უნ ელეღ ქამე ჩერი. შორ ბენელი უღურხოხტუნ ზაფი თაშერე. ტე ღინახუნალ სურუნა ერეყლეულა ბასტუნახუნ ქულე ჰაყი.

ლეგენდოს

ობლაცუში ლეგენდა

სამალ აჩინედ, სამალ სერინედ, ამა ნესტუნდი ტეგახტ მეთარ სა აშე ბაქედ.

სა ღი ადიხე შაჰატ სა ღაშეკოდე ჩოვაქსად. ბადე კოჟედ. ზურნაჩინ ჩარენ შუკალა არსტა ბართენედ ტიდა. ჯადიღხო სუნსუნა მანდაკბი აჩინახუნ ჩევეკეს ბათეტუნქსად. ბინე ბაჭანენუნალ თაცი ჰარეტუნდი. შოტო ჩარენ, აჩინენ ეჩერეტუნდი ბადე კოდა. ბინ იჩ გელე სა შავატ ხუდარედ. ადიხე ჰემა ღარენე ჩურეცედ შოტო, ჰემა ამღარე თაცედ ხოზამანდ შოტადნაკ, ამა შონო მე ღარანე ყვსმათ ბაქი. შონოღლ უკენ ქი, ტეგახტინ ჯამაჰათ ჯრდ ჯურანედ. ამღარხო არანე გელე ადთხოხუნ აშესად. სუნახუნ ოტბსუნ, სუნახუნ ზაპესუნ ქალა გაღანე ღახეცედ. კოდა მიწიკტინ ქალატად ადითახუნე ჩედეღს ბაქოდ, ქეთარ აშ საღლ ათენკოდ. ბავა კოდა ბაღატან ბუთუმ თურელე ჰადსტად. ჩუღოღალ იზი განებუდ. შოტინ იზი ჭოდა ჩაპებსად იშყარხოხუნ, ბელალ

ჰშიმში ჩაღმა ბაქალანედ. ბინურხონ ბოხოდ უსენხო ყადინბახუნ, სევიჩიმილოხოუნ ადითთეცუნენე ოტეხუნ. ადიბე ჰესაბბაქსად. ქეთარ დორხოალ ბაქენე.

ყონაღხონ აჩიტუნფი, ქადი-უტუნდი, ბინა-ბადლ ფულსაშლოელ თატუნდი, ლაშკოდ ჰარი ჰანეპი ოშიელ. კოჟინ კონჯაჟლონ ჰადხერი ბუთუმს იზი ირახილულა ავაბაქესედი, დირისტბაქა ფი ლაშკოდინ თარხამოდა დულესედი. ჯამაჰათალ დავამ-დავამ ბურევი ცარესა. ჰარ სოლო ჰადხერი თანეცი იზი კოდა.

სა ჰემა ღი ჩოვანეკი, ლაშკოდინ კოჟალ იჩულ ედსა ბურევი. კოჟინ ამდარხო ვადებაქი იჩოლოდ აშლს. დორხ ფის დორხედ. სამალ ვა აშლახუნ ბოტადინ, ბუსა მანდალხუდ. კოდა ჰარ სუნტად იზი ფად აშებუდ. სუნტინ თაცი ჩაღლდეხუნ უშიე ეშტად, სუნტინ ბოსტანანე აშბსად, სუნტინ ონე ცაჰედ. ჰარ სუნტინ იზი აშლს ავანედ. ჩუფუხონალ კოჟინ აშურხოტუნ ბესად. ჰამეთარ ზაჰჰმთენ ქალა ქულქათენ იჩუ ენეჩსად. თაზნ ბინალ ზომბაქსა ბურევენე მე კოდა. შაჰატალ ბინლულებსად.

სა ღი შაჰატ ბელლუ ღინედ. იშყარხო ჰადხერი თატუნცი იჩოლოდ აშლინ ვოშტან. ჩუფულალ ტე ღი ყონაღტუნ კალფედ ყონშილულა. სა ბინედ თაზნ ადელე ბაქედ. ტე ღი შოტად ყერხენ ჩელალა ღინედ. ჩუფუხ გირეცი ადელს აკსატუნ თაცი. კოდა თაქ თაზნ ბინე მანდი.

თაზნ ბინენ კოჟა გირეგირები, შარეფი, ლეკერხო ოწეკი, მჰჰლინ აშურხოალ ბინე. ომა სამალ მანდაკლულ ჰაყი, ჰადხერი იზი ბულა ოწესუნე ჩურეცი. შაჰატალ კოდა შუკალ ბუთენედ.

ბინენ თაცი ენეჩერი სა კაჟ. ომა თაცი საფუნ, დსმარე ეჩერი, საალ სა ტაყ-ტაყტალა ოხე იჩუხუნ ენტი. ბურევი ბულა ოწესა. შინა უკოდ აშ მეთარ თარაკალედ. თაზნ ბინენ ბულა ოწესა ბურევა კინა მჰჰლინ ჭომონე ვადეცი. ჭომოხოუნ ყადინბანე ბაცი. მაუფა პოდ, შოტინ ედეხუნ ჩერი კოდა თავარანე ექედ. შოტო ენსტანე ჰარედ. თაზნ ბინენ ანინლახუნ ანეკი, ფინე:

- ვად, პოდ ისა ჰიკა ბახ, ჰეთარ ჩელახ ყადინბად ბეშა.

ქალა გუნახუნე ტეგახტ ჩულოდნაკ ბულ ვად ჭოდელ ჩედსუნ.

ყადინბა თადსუნ იშთანე ბაქსად, ამა აკითენედ ბულ ოწესალ ბინა. ბინენ ლაფ იჩუ აჭესები, ფინე:

- ად ბუხაჯაჟუნ, ზა მე აშლახუნ ჩარკესტა!

ომა ხენე კაჟა ენტი შოტინ იზი ბულა ბუტესუნე ჩურეცი. ტე კაჟე ბომ ოხალ ბუნედ. ბინენ კაჟა თარადალა კინა, ტე ოხ ტაყეცი იზი ბელ. თაზნ ბინ ოხლაყუმანე ჩურეცი, ფურეფი თანეცი ტე მჰჰლეხუნ.

ჰატე ღინახუნალ ამდარხონ ოხლაყუმ აკატან ნესტუნ: შონო სა თაზნ ბინე. შოტინ ბულა ოწესათან იზი ბელ ონე ბითი ტაყეცი. ოხლაყუმა ჩურეცი, ფურეფი თაცენე.

ქულბაკხუნ ყეზელ

ქასიბლოლა ბაქტი სა ადიხლუნენ ფარაქალ ექსუნე ჩურესად. თაცი მევა ენეჩერი. ამა შოტო ჰეთარ ბელსუნე ლახუმ თენე ავად. ადიხლუნ გელე ფახელ ყონშინებუდ. ჰარ უსენ ფარაქალ ბელი ქულბაკე თოდსტად. ადიხლუნენ ტე ფახელ ყონშინახუნ ხავარე ჰავი:

- ად ყონში, ფარაქალ ბელსუნეზ ჩურესა. მევა ეჩერეზუ. შოტო ჰიკა უქესტახ?

ფახელ ყონშინენ მეჯურხო კაწესუნანე ჩურესად. შოტადნაკალ ადიხლუნა მეთარ ჯოლაბე თადი:

- თაქი, მეჩა ჰაწყა. ეჩა, ხური კაწჰა. ციფა მეჯურხო ლოხოლ, ქედეყატუნ.

ადიხლუნენ შოტად ფიტუ ბინე. თაცი მეჩა ჰაწყეცი. ეჩერი ხური კაწეფი. ცინეფი მეჯურხო ლოხოლ. ამა ფახელ ყონშინენ ჩურელალა კინა თენე ბაქი. მეჯურეზ მეჩა ქადი თეტუნ კაწეცი. ბურტუნევი ღინახუნ ღინა ქალბაქსა. იზი ვახტ ელატან არტუნცი, ჰადტუნხერი. ბურტუნევი სამალალ გელე მეჩა უქსა. სა ღი ადიხლუნენ მეჩა ციკატან ყარი კოვალხოდ ყათე სა ჰემა ქულბაკე აკეცი. თენე ავაბაქი ჰიკა ბანე. პურუმ თანეცი ფახელ ყონშინ კოდა. შოტო კალფი ფინე:

- ად ყონში, ფარაქაღონ ბურვეტუნ ქულბაკ სერბსა. ისა ჰიკა ბესუნე ლაზუმ?

ყონშინენ შოტო მეთარ სა დაყე აკესტი:

- თაქი, სა შალაკ მაინ ცაც კაწპა. ეჩა, ფარაქაღონ ღონოლ ლასა. ცაცურნოდ ღონოლ ქულბაკატუნ სერბი.

ადიზლე თანეცი ბურელო. ცაცა კაწეფი. შალაკენ ზაფი ენეჩერი. ჯრდ-ჯრდობი ცინეფი ზოლე ღონოლ.

ფარაქაღონ მაინ ცაცურნოდ ბომ ნუაქეცი ქულბაკატუნ სერბი. ჰარსა ცაც ბელხუნ ოშიელ ბინლაჭ ქულბაკენ ბუდებაქი.

ადიზლუნენ თენე ავად ჰიკაბანე. იჩუ პურუმ პაპესეფი ფახელ ყონშინა:

- ად ყონში – ფინე, - ფარაქაღონ ქულბაკ სერბი ჩარკეტუნ. ცაცურუნ ბელხუნ ოშიელ ქულბაკე. პოდ ისა ჰიკა ბაზ?

ფახელ ყონშინენ აჯულოხუნ ულუხხო კარამკა ჯოლაბე თადი:

- თაქი, უში კაწპა. მანკლე ქალა სა არუნ ყოფტა. ქულბაკლა ცაცურხო სოლო-სოლო ჩეეკა ტე არელო ბაფა, ბოკოსბა.

ადიზლე მე სანკარალ ყონშინ ადითხუნ თენე ჩერი. თაცი უშიე კაწპი. მანკლე ქალა სა არუნე ყოფტი. ქულბაკენ ბუე ცაცურხო სოლო-სოლო ტე არელო ბაფი ბოკოსები.

ანჩინ დარი სავანა ადიზლე არუნ ბოკი გალა ელატან, ფულმოლონ აკალტუ ვებაქეს თენე ბაქე: ბოკი ქულბაკნოდ ჰარ სოლო თარაფი ბაქენე სა ყვხელ. არელო გა ბულოში ყვხელე.

სერიტუნ ფიფო, ბუნაჯოუნ ამდარა ქომან ბაქატან სალ სუნტინ, ლაფ ფახელ ყონშინენალ შოტო ქულამწი ბართეს თენე ბაქო. იზი ბელდ ფარაქაღონ სერბალა ქულბაკ არმეშიუმი გალა თარაფი ლაფ ყვხელალ ბანექო.

ბათკი კოყურუნ

ბუნე, თენებუე, ადიზინ ცილინ შაყყინა პა კოყებუე. ბონოდ უსენხონე ორთალტუნე. საგალა ბიტი, საგალა ეხტუნბსად.

სა უსენა ეხნანამ ბურჯატან ორთალხონუნ სუნტად ღარე ბაქი. შოტად ყვრხუნ ჩერიტუნ ტე ორთალიალ სა ხუდარე ნანახუნ ბაქი. ამდარხონ ორთალხო ფულ ხამლულტუნ თადი. მუნკლულ მუნკლულანე გარბაქი.

ანლოლო ყვრხუნ ჩერიტუნუნ სამალ ომა ღარე ბავან იზი ორთალა ფინე:

- ბუნაჯოლონ ზა სა ღარ, ვაალ სა ხუდარე თადე. შოტოლო ქანბინ გომნულე ბოტბაქე. ღირისტულ ბაქადინ, ვი ხუდარა ბეზი ღარედნაკ ეჩალზუ.

ხუდარი ბავან - ბუნაჯოლონყან იბაქი - ფინე - ქალბაქეატუნ, ხუდარ ბაქეყან ვი ბინ, ღარალ ბაქეყან ბეზი დეზნა.

ტე ღინახუნ ორთალხონ ბურტუნვი სუნსუნა «ყულა» კალფსა. პა კოყინ ყათე მუჭა ყოჰუმლულე ბურვი.

ანლოლონ ღიბა-ღი ბოდტუნ ენტი. თურიტუნ თაცი. ადით ფესუნტუნ ზომბაქი. ნანა-ბავოლონ საალ ფულმოლო ვადფი ბეტუნდი ხუდარ იშყარა თალალა, ღარალ ლაშაკობალანე. ღოროცინ ბელხუნ სუნად ნიშანლუ ბაქსუნალ ავატუნე. ხუდარი კოდა ღარა «ბეში დეზნა», ღარე კოდა «ბეში ბინ» ტუნ კალე. იჩალ სა მარალანე ზერსტად. ბელა ნეხე პუნ მჩაქეცი, ზუ ჩელალზუ. ადიზინ ჯანდილხონ შოტო აკატან ხე-ხეტუნ ბაქსად. დე ექი, სა ადით ფეს, ხონამანდ დაყაბეს თეტუნ ბაქსად. ავატუნე ღოროცი ბომ ნიშან თადეცენე. სალ შუკალენ ნიშანლუ ხუდარი წიდა ზაფეს თენე ბაქო.

ნეხტუნ ცამეციტუნუნ ტიტეს თენე ბაქო. პუნ მაუფა, შედთან თენე ბასკე, ბადინყუნ გალა ჩაპბაქენე. მე პა ჯანდილი ბახტავარლულა ცარფსედნაკ დაყე ვანვესა.

სა ღი ფიტუნ ღარე კოდა სა ქალჩი ქარუნე ჰარე. მომა ხეზი ბაფენე ხენენ ბუე ჯამე ბომ. ქალე ვადფე. ოშალ

ნანა-ბავა ფენე ქი, ტე ლოროცი ბესტა ნიშან თადეცი ხუდარ ქანსიბ კოდახუნე. ვანდაკ შაკატ ლინურუხ ალუზბაქალა თენე. მოტოხუნ ქულ ჰაყანან. ექი ღარედნაკ ადიხი ზარლ-ზორლა ამდარხოხუნ სუნტად ხუდარს ეჩანან, იხი ხოჟინა ქარხანან.

ნანა-ბავა ქალჩინ ადიოხუნ ჩიედეს თეტუნ ბაქი. ბურტუნჯი ღარედნაკ ჯოდ სა ხუდარ ვანევა. მოტინ ონენ-ზიზინე საქი. ფინე ბეზი ჩურელალა ზახუნ ჯოდ მახანან. ნანა-ბავა იხოლოდ ადიოთინ ლოხოლ ჩურტუნფი.

ჰიკა ფესე ბაქოდ. დორ ჯოდ დორედ. ნანა-ბავა ქალჩინ ადიოხუნ, ადლუხალ ნანა-ბავად ადიოხუნ ჩიედეს თეტუნ ბაქსად. ქალჩი ჰარიტუნუნ სა ჰემა შამატ ჩოვაქი ღარედნაკ სა დოდლთლუნ ხუდარს ნიშანტუნ თადი.

მე ხავარ ჩიელალა კინხ ხუდარი კოჟინ ლინურუხ დასანე თარაფი. ზარაქათ თენე, ყა უსენა ნიშანე სუნ-სუნა «ყულა» ფიტუნ ჩალხსად. თაცი-ედსუნე ბაქსად. ადიზლუღონ ნიშან ლოროცი ბესტა ბოტბაქი პან ჯადილინ ლაშეკოდი დაყატუნ ბენლსად. ისანლ მეთარ ნუაკეცი სა ხავარტუნ იბაქი.

ადიოთი სერიტუ უკადან, ქალა ყაჭა ქაღერ ხუდარანე ლაქტედ. ფის ხავარა იბაქი ბაქედი შონო ქალა დარდ. ქელმუნ აშლანუნ, თურმუნ დაყ თადსუნახუნ ზაპეცი. უქსუნახუნ, ულსუნახუნალ ქულე ჰაყი. უსუმლულენ ყოლაღნუბაქალა სა აზარე ბანაზი. ბინეთი ლანდიჩინ ოყა.

ეხლანთხუნ სა უსენე ჩოვაქი ბაქოდ. ფადიზინ ლინურხოხუნ სუნტუსტა ღარე კოდა ლაშეკოდე ბურჯეცი ქარესა. ზურინი, ნალარინ სან შუნე ბინლ წირი თენე ბოტბაქი. ადჩინ დარი ბინტუნ ეჩერი. ომინ ლი ბიდანინალ უდილოდ ადთენ მოტო ბანთ თაბმურბალატუნია...

ღარე კოდა ბანთ ბინე ოთალა თამტუნე ეხლანთ თალატან ტე ბახტნუტ ხუდარი კოჟ ჯოდ სა გალახედ. ქაღერ ხუდარი სა ნაქანედ, თაცი ენესად. ნანა-ბავალ მოტად ბერე ბესტა ფულმოლოხუნ ნელ ციკა ჩურფეტუნია.

საალ ხუდარ ბერანე ტადალ ბაქი. იჩუ ეხენდი ალა. ჭოდა ალაარციტუნე თარადი. ანინლანუნ იბაქეს ნუბაქალა სა სანენ მე ადიომოლონე ფი:

- ბუნჯაჟუნ! ელმოლო ჰაყა, ზა მე ზინზილინანხუნ ჩარკესტა. ამა ბეზი გუნანან ბაცი, ზა მე დარდ ბადიტოლოალ ჯანანუტ მადართა. შორბა, ბეში მე პან კოჟინ გალა ორადინყან ჩიერი.

მე ადიომოლო ფი ბულა სანექი ბერე ლოხოლ.

შაკატტუნ ფე, ჟე აწარ, თანსერ ნუბაქალა ამდარხოდ ჩურესუნ უსუმე ბელ პასა. ტე ლიალ ჰაქეთარე ბაქი. ხუდარენ ადიოთ ხარკსუნყა ტე პან კოჟ იხოლოდ განხუნ ჟიანკესუნ სანე ბაქი. პრანდალ ოყახუნ ოჭალ ვინებაქი. იხი გალა ქალა სა ბადინყუნე აშლან ჰარი. ტე ბადინყუნენ ფულა ყიჩაპი ვადკამინ პან კოჟალ ზაფი თანეშერი ბულოყა.

ომინ ლი სავადან ელალა ამდარხონ კოჟურხოდ ჰარ სუნტად გალა ხე კანლან ნუაწარეცი სა ორადინტუნ აკი. კოჟურხოხუნ, მოტოლოდ ბომ ბაქალა ამდარხოხუნ სა ნიშან თეტუნ ბანაზი.

ბავოლოდ ეხლანთენ ადიხე თამბათან კინხ ჩალხელალა პან ორადინ მეთარე აშლან ჰარე. მოტოლოდ ხეალ ნეხტუნ იხი ჩურესუნა ნუპაპი ტე ბახტნუტ ხუდარი ფულმოლოხუნ ბარალა ნელე.

დადლი ელე ლეგენდა

ღუნდანე ზუზუ-ბუზუ უკალა სა თავადებუდ. მოტად წი ედმურედ. ომჟრან დავოლოდ ბომე ჩოვაქესტედ. სალ სა ქანამალ თენე ჭახეცედ. ჰემა ოლქინ თავადხო კანკანან ოჭალანე ღულედ. შანკარმუნ ბიყი, ადიხმუნე ცარფესტედ. მოტად არდოველა ზერდალა აქანხო ბურეხმოლოხუნ, ვავუნხოხუნ სა მუმ კინანტუნ ჩოვაქსად. ლინურხოდ სუნტუსტა თედმური ყომუნ ყანბლინ ფერვარეალ ჰარი ჩიერე. შანკარ გელე ზინზილინენ ქიდეტუნ ბადი. უსუმლულენ მოტად აქათა ბაქალა ადიომოლოალ ბიტუნყი.

თედმური ქიდე ქოქტი ადიომოლოხუნ სოლოალ ნიჟიედ. მოტო ბიყსედნაკ ოსტაპარ დავანე თაცი.

ადიხლოდობუნ სა ფად ტე დავინა კაწეცი. გელე ფადალ ცარეცი ადიზი აფათა ბაქალა ჩაწლადმოლო, ბურუნმოლო. სა ფადალ მაჭუუკალ ტიტეს თენე ბაქი. თურგანან თალაღა დაყე ლოხოლ ბაქალა ალოღო გეშალოღა ჩაპტუნბაქი.

გეშალოღა სა ჰემა ბაჭე ამდარე ბაქოღ. შოტოლოღ ბომ ჩუფუნ, ადლოუნალ გელენეღ. ღარღადინხონ იხოლოღ დავინ სურსათხოალ ეწტეტუნეღ. ლენახუნ შუკალ იზი განუხუნ თენე გალეღ. ანშოუმა, ეხლანთ ბოტუნსტად. გეშალოღა ამდარ ბაქსუნა ავაბაქესტუნ თეტუნ ჩურესად. ჰიკან ვშ ბუნე ბადინე ბაქიტუნუნ ომატუნ ბიყსად. ჩუფუნხონ არუხბი დოხნატუნ ბასტად, ხორადტუნ ბოსნად, ჩაწინტუნ ჟალსტად. ბიღანსინ შოუმა ქანდიტუნუნ ომა იშყარხო ჩაპკინ დაყურხო კოყურხოტუნ თარანეღ. ქიდე ქოქტალა ხარინახუნ, ბირინძახუნ ეტუნშტად. ქიდე ქოქტალა არაკა, მოხინაალ თეტუნ თარბსად. ბიყი შამბტუნენეღ. დეყა ახაფი ეტუნშტად ჩაპბაქი ამდარხოღნაკ. სა ჟშე ადიზე თაციტოლოღ გავალი ბომ სა ჰემა კოკოწტუნ ერერი. შოტოლოღ ბომ სა დადალალ ბუნეღ. შოუმაკხო პაპალა კინან შამფი აქესტუნბი. დადალა ეტუნტი ოშინ შუნენდაკ. შინა უკოღ ტე დადალენ გეშალოღა ბაქალა ამდარხოღ ბელ ქალა სა ვშ ერალე. ჰიკან ბესე ბაქოღ. კოლოღო ჰიკან ცამეცენე, შონოალ ბაქალანეღ.

დადალ ერერიტად ადჩინ დარი ბერეწარეხუნ სამალ ჩოვაქინე ბაქოღ. თედმური ყოშუნ დაყენ ჩოვანექსად. ბეშაღ თედმურ იჩეღ, საღ იზი იშა ამდარხო. შოროს ჰარი გეშალოღი თურშან პატუნპი. საღ ტე აშანუნ დადალი ელე სწსე ჩერი. სწს ჩელაღა კინან თედმურენ ქულა ეწეღი ალა:

- ჩურფანან!

ყოშუნ ჩურეფი. დადალენ გეშალოღა საღ ელეფი. თედმურენ ფინე:

- ამდარნუტ გაღა დადალენ თენე ელკო. უსუმ ბაქანან გეშალოღა ბაცი-ჩელაღა ირანმოლო ბიყანან.

წსქარხო სა ფულ ყიჩაპი ვადკამინ ექურხოხუნ, ჰარაბოლოხუნ ცირტუნ. გეშალოღა ბიპ ტონლუნ ბატუნდი ჰალყინა. სამალ ჩოვაქი ღოფაღოფ ბურევი. ჰარად-წირიტი ბიღანსალ წირი თენე ბოტბაქი. გეშალოღა ბაქალა ღარღადინხოხუნ ბიღალო, დარა ჰაყალო გელენე ბაქი. ამა ჩუფუნხო, ადლოღო ხათა ლაქსტა თეტუნ ბართი. ტე ლი თედმური წსქარხოხუნალ ბიღალო, დარა ჰაყიდო მალ თენეღ. თავადენ იჩინალ თურელხუნ ბიღი დარანე ჰაყი. ბადინე ბითატან თედმური ამდარხო პურიღო, დარალოღო, შოტოლოხოხუნ საგალა დარალო თავადაღ ეწტი ზაპეცი თატუნცი.

თედმურა უსუმლოღენ ყოღადტუნბი. ამა თურეხუნ კალა მანეღი. ღუნდანე კალა თედმურ წიდეღე ჩალხეცი.

გეშალოღი ამდარხო იხოლოღ პურიღო გირტუნბი. ჟშე ოწეწ ზიზიტუნ საქი. ოშინ შუ თატუნშერი ქალა დაყე ტონლო ბაქალა ხოღლოღა. ჰარტადნაკ სა გარანშან ქაშაპი ოჭალახტუნბი. ტე ხოღლოღ თარაფი ბანექი დადალენ კაწპესტი ამდარხო ოჯად.

მე ახვალათხუნ ომა ადიხლოღონ ბუტუნვი ჰარ უსენ ტე ოჯალა ნეწიშე შამფსა, შამ ბწაჭკსტა. ამდარხო კაწპესტი ტე ნწქან დადალაღ ედეხ ბადი ღწვანწარტუნბსად.

ნესტუნ ადიხინ ბიღეწუნ ქალა ფურწუნწ თალაღა დაყე ლოხოლ ბაქალა თოდუკკგრან წილა ოჯად მეთარე შმანღ ჰარე.

ინველ გეორგი ლეგენდა

ინველ გეორგი წი გელე ხალხურხოდ ბოშე ჩალხეცე. შონო ქუშოტონხოდ ქალა სა ინველხობუნ სოლონე. ნეხტუნიდ იჩალ ინველ გეორგ გელე სა მპრდ, ჰუნარლე ამდარე ბაქედ. შოტო ბუნჯაგოლოხუნ ზორე თადეცედი ქი, შოტინ ფის ვშურხობუნ, ხათა-ბალოლოხუნ ამდარხო ჩარკესტანე.

ინველ გეორგი წი უდილოდ ბოშალ ტაპესა. ბავოლოდ ეხლთენ შონო ბეში ფერვარხოალ ბაქენე, კაქკაზი ბურუხმოლოხუნალ შოტად დაყ ბითენე. ლეინ ლინეალ შოტოხუნ გელე ეხლთხო, გელე ლეგენდოხე მანდე. ტევახტახუნ ხალხე ედეხე შოტად ჰუნარლე ვშურუხ. ბისი ეხლთხოხუნ სოლოალ მეთარედ.

ნეხტუნიდ შედთანხო უშე-ლენა ბასთეტუნკსად, სა დაყტუნ ვაქვესად ქი, ამდარხო ბალონ ბადატუნ. ამა ინველ გეორგენ ჰამიშ შოტოლოდ დაყა ბონესტად, ჰამოტადნაკალ შოტოლონ სალ შუკალა ლაქტეს ბათეტუნქსად.

სა ლი შედთანხო ჩურტუნცი ინველ გეორგა ქერეტტი ბურულო თამატუნ. ტეინ შოტო ოყა საქი ბესბალტუნიდ. ჰატეთარალ ბიტუნ. შედთანხო ამდარალ ჩურეცი, თაცი დაყე ტოლოლ არტუნცი. ტეინ ექენ ინველ გეორგ ენესად. ტე ლიალ გელე ელარის ლინედ. ბენენ ამდარა აქესეხსად. ინველ გეორგენ დაყე ტოლოლ შოტოლო აკი ჩურეფი. ექახუნ ცირე. ფინე:

- ად ვიჩიშუნ, თენან ავა ულალა ხე მაინ ბალაზა? ზუ ანილ დაყეხ თადსა, გელეხ ხენეზა ბაქე.

შედთანხო ფიტუნ:

- ექი, თაღენ დახუნ. ბეში კოჟ ტე ბურულოდ ბელე. ტიდა ჩახ ორადინხო გელენე. თაღენ, ტიდა ბოშამინ ხე უნლო, ვი უკინ ხენეხალულა ბონტო.

მე ადითმოლოხუნ ინველ გეორგ ირანინებაქი. თენე ავად შოტინ ქი, იხი ტოლოლ ჩურეფიოროხ შედთანხოხე, იჩუ ბესბსუნტუნ ჩურესა.

შედთანხო ჰადხერი თატუნცი ბურულო, ინველ გეორგალ იჩოლოდ ბაჭანეხუნ. თაცი პატუნპი. ლატუნცი ლაფ ბურულოდ ყურელ. გელე შაჰატ განედ ტიდა: თამიხ ჰავა, სარინ მუშ, აწარ ორადინხოალ სუნსუნად ლოხოლე. ამა შედთანხოდ ქიქირ ჯოდ ჯურანედ. შოტოლონ თატუნშერი ინველ გეორგა ორადინი ბელ. ორადინახუნ ინველ გეორგენ ბულა კოწბი ხე ულანტან შოტო ლიკტი სატუნქი ბურულოხუნ ოყა.

შაჰატტუნ ფე, ბუნჯაგუხ ქალა იშყარე, შოტინ ედეხუნ ჩეგვი თენედ შოტო. ლეგენდინენ ნეხე ქი, ინველ გეორგ ბითი ბურულოხუნ ვუნლ გალანე ცარეცი. ომა შოტოხუნ ვუნლ ინველუ ამალ ჰარი. ნეხტუნ ტე ვუნლ ინველენ, ჰარ სუნტინ ჯოდ-ჯოდ ლეინ ლიდალ ამდარხო ქომდე აკესტა.

აჭი ადელ

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ადიხე ჰანჯარხო წილა სა აზუკე ბაქე. ტე აზუკი თუმ მე ადიხეხუნ თენედ. გელეტინ თენე ავად მაინტუნიდ. ავაბაქალტოლონ ნეხტუნიდ შოტოლოდ თუმ გელე ანილანუნე. მანი განეხუნ ბაქსუნა ფეს თეტუნ ბაქსად. ეხლთხოხუნ აკესად ვუნლ ბურუხ, ვუნლ ოვ ჩოვაქიტუნ ჰარი მე ადიხე ჩერე. სამალ ჩოვაქი შოტოლოდ აშხუნ მეთარ სა ეხლთალ ჩერენედ. ნეხტუნიდ ჰანჯარხოდ ულეუ ქალბოხ ამდარუქალტუნ ბაქე, კამ ბოტალხო კინატუნ ჩალხეცე. შოროხ იჩანალ ამდარუქალტუნ.

ადიხლულოდ სა ფად მე ეხლთან ვენენ. ნეხტუნიდ აქინანხუნ ადით თენე ჩელო. შოტოლოხუნ ანილ თარაფსუნე ლაზუმ. ტე სოლო ფადენ ნეხედ აქინე, იშყარხოდ ლოხოლ ჩოვტუნ ჩეგვი. შოტოლოხუნ არციჰადსტუნე ლაზუმ.

შაჰატტუნ ფე, ამდარი ლოხოლ ფის წი ჩელამინ იხი ფულმუხ ჩელადინ შაჰატე. ფის წი ჩედსუნენ ჰანჯარხო ჯამაჰათახუნ ანილები. სა ჰემა უსენ სალ სუნტად შოტოლოხუნ თადსუნ-ედსუნ თენე ბაქი. შოტოლო ხუდარ თეტუნ თასტად. შოტოლოდ ხუდარ თეტუნ თამტად. ჰანჯარხო იჩან იჩოლოდნაკ.

უსენხო ჰარი ჩოვანეკი. ჰვეწარხო ამდარუქალ ბაქსუნი ეხლთ ბურევი ბისიბაქსა. ადიზლუდოს ბურტუნვი შოტოლოხუნ არცი-ჰადსტა. სა ჰემა უსენ ოშაალ ბურტუნვი ყოჰუმ ბაქსა. ამა შოტოლოდ ლოხოლ ჩაერი ვდით გელეტად ედებედ. ვდით ბითატან ნესტუნიდ ამდარუქალხოტუნ. შოტოლოხუნ შუკალა ხედირ თენე ლაქტო.

ვშ მეთარე ჰარი, ჰვეწარხო იხოლოდ ღარმოლოხუნ სუნტადნაკ ჩაურკალი შაყყინახუნ ხუდარტუნ ეჩერი. ინსაქენ უკადან, შაჰატალ ყოჰუმლულტუნ ბესად. მუჰა ნესტუნიდ, მუჰა იტუნბაქსად. მოტო აკი ნესტუნიდ ამდარ უქსუნი აშხუნ ჩაერი ვდითმუხ სერინახუნალ აქინე, ჩოვე. ოყა ეხლთელალა ვშ ნუბაქინიდ, ტე აზუკი ლოხოლ ჩაერი წი ბანექოდ თამამ ედესუნ ჩაელანედ.

უსენი გირვალს ღინურხოხუნ სოღინედ. ჰვეწარხო ეჩერი ბინე მიწიკ ვიჩი დღად კოდა ყონალე ჰარი. ნანან-ბავან შოტო დაყაბატან ფეტუნიდ ბიდვსალ წირი ხუნჩედ კოდა ბაქა, ბიდვსინ კოდა ექი.

ხუნჩედ კოდა ადლშ შაჰატ ჰორმშოტუნბი. შოტადნაკ ხუპტუნ ბონი, კოკოწტუნ შამფი. ბოტუნხი, ცივტუნკი. უქესტუნდი, უღესტუნდი.

ბიდ ბანექი. ბადინე ბინეთი. ვდიღინ ნანა-ბავან დაყტუნ ბედსად. შონო კოდა თენე ჰარი. კოჟინ ამდარხო ჩაშ ჩაერი, კოდატუნ ბაცი. სა უნ თენე ბაქი, ჰა დაყტუნ ბედი, თენე ჰარი ჩაერი. ბასკალმულოდ წირი სა თჰჰარენ ფორთოტუნბი. შუნე ბიღასტა ბავან სა ფუჰსუჰე ბაჩაუკტი. თანეცი ყულოლოდ კოდა. ბასკეტუნიდ. კალფი მულურები. ახვალათა ეხლთები. ჟე ენტი ჟეტუნ ბოსი:

- ად ყუდა, მონო ჰე ეხლთშ იდანბაქსა? ვდეღ ჰორებაქო? ბედ ბათკამინ მიდანე ბაქე. ფიდან ვი ხუნჩედ კოჟე. ჩურუნსა მანდა. ფინე კოდა ფეტუნ ბიდვსინ ექი. მანდეს თეზ ბაქო. ფიდან ქორფვ თენე. დაყა ჩალესხა. თადსუნ ჩურესა, თაცყყან. შონოალ ღირისტოლონ მანდანან ფი ჩაერე მჰჰალესუნ. ბაჰანხუნ ხავარ თედახბუ. ბანექო, ტე სოლო ყოჰუმხოხუნ სუნტად კოდანე.

ყულოლოდ მე ვდითმოლო იბაქატან ბავად ბელ უნკო სა ლევეტ ჟაღკა ხეტუნ ციფი. თურმოლოდ ოყახუნ ოჭალ ფოსპი თანეცი. იჩუ თამამ აჭესები. ფუჰსუჰე ენტი მჰჰალესუნ ჩაერე. დაყე ლოხოლ ბაქალა ყანდაღხო, ხენურხო, ორადინხო, ჩედიღხო ფულე ჩურეკკი. ჰიკალ თენე აკი. უკენ ჰი ონეკა ჰარი ჰანეპი კოდა. ბასკი თეტუნიდ. ახვალათა ეხლთები. ხური-ქალა ბაქტუნდი სუნა. სჰს ყონშიდოხალ ევტუნცი. სა ჰემა თანა დაყატუნბი ტე სოლო ყოჰუმხოდ კოჟურხო. მანდიტოლონალ ქად ბაქამინ ვდეღტუნ ვანეცი. ბანღესალ თეტუნ ბაქი.

ვღჩინ დარი ადიზინ ჯამაჰათ ბაქედი სუნა. მე ხენა ზუ ბედაზ, ტე ქურა ჰუნ, მე ჩაღლად ზუ თარაკაზ, ტე სუნტუალ ჰუნ უკა ბურტუნვი ვანეცა. ადიზალ, შოტად აფათაალ ბულოშო სუნატუნ ბადი. «ვდეღს აკეზუ» უკალ თენე ბაქი. შოტოხუნ სა ირიზ, ნიშანალ თენე ბანღეცი. უნკო საღ ბაქი თენედ. ბაქადინალ უშმინ ბადინყუნა არღოვულენე თაშერედ.

ხიბ ღი, ხიბ შუ ღირისტ ადიზენ ვდეღე ვანეცი. საღ სუნტინ სა ჩიმირ ნეპ თენე აკი. ნანან ფოფურხოხუნ ჰუფი, ბავან ახ-ვადები. ვიჩიხუნჩიმოლოდ ონენი სჰს სა ჰორ თენე ბოტბაქი. ხიბ ღინახუნ ოშა ამდარხო უმუღა ბოტი ზაპტუნცი კოჟურხო.

ვდეღ ამოტუნი შამატ თამამ ბაქალა ღი შოტად წიდალ დასე სულტატუნ ვადფი. ჯამაჰათა შოუმტუნ თადი. ჰვეწარხოალ გირეცი ჰარეტუნიდ. უსუმ-უსუმალ ნესტუნიდ:

- ბეში ოზანყან ხოხბაქი. ვდეღს ჰეტადნაკადან თარბი? მონო ჰე არუხე, ბეში ბელ ბარედი?

ვდიღინ ნანა-ბავანალ შოტოლო უკტუნ თასტად:

- ად ყულოონ, ექი თანსღრ ბუთენე. ბუნაჯაოლოდ ცამე. ქაღადენ ბადი არულოხუნ ტიტეს თენე ბაქო.

დასე მარაქად ცარელატან ჰვეწარხო ქალა ჩუღონ იზი ყუდა მე ვდითმოლონე ფი:

- სამანე ვდიღინ წიდალ დანალ შოუმ თადაღდან. გირექინან, ექინან. ჩუფუს ფი ღინა ჰარი ჩაერტუნ ჰვეწარხო კოდა. არცალა კინვ ვად-შივანა ბურტუნვი. სულტინა ჩადე ჰარი.

ონენ-ზინინახუნ ოშა ჰარტინ სა ადაყ ჩად ყოყესუნ ჩოვანექესტუნდი. ოშა ტედინ-მედინ ეხლთე ბურვი.

პურუმალ მუხ ციფი ონეტუნფი.

ჩინა ჩარკიტუნუნ ომა ყადინაქონ ბინა ჰადზევეკი. შოტად ნანალ ჰადეზერი. ბინენ თაცი სა ჯამ, სა ჰემადლ ჰანაღანე ეჩერი. ჯამ ბასტგრმა დეყენ ბუდედ. ნანა-ბალა ბურტუნჯი სური კაწეცი, ელ, შიკლამ ღულეცი თიქოლო ჰანაღლო ლავკა. ნანან ჯამახუნ დეყა ჩევეკსად, სუდარენალ ჰანაღლინანე ზაპედ. ჯამახუნ სა ქალა დეყ ჩევეკატან ნანად ფულ თიქოლოდ ბომ ბაქალა ამდარი კანინანე ლამანი. აკალტუ თენე ვებაქი. იშანახუნ ფულე ჩურეკი. შოტად აჭი ღარე კანინ იჩედ ქი ბუნედ.

ნანად «ვად, ბალა!» ფესუნყა იჩუნუნ თაცი პოლე ლოხოლ ბისტუნ სანე ბაქი. ჩუფუნ, სუდარმუნ ბაფტუნდი სუნა. მარაქან თარაფი ბანექი დასნა გა. ონეტ-შივანი სანენ ადიზა ენედი იზი ბელ. სური-ქალა გირეცი ჰარტუნ ჰანაღარხოდ მანაღლე. ჯამახუნ კანინ ჩედუნა იბაქატან ჰაყეცი მანტუნდი: ჰუნ მაუფა, ჰანაღარხოდ ამდარუქალ ბაქსუნი ანუნ ჩერი ეხლათ ჩოვ თენედ. შოროს სერინანუნალ ამდარუქალტუნ. ფიტუნ მეთარ ნუაკეცი ან ბიყი აზუკედნაკ ბეში ბომ გა ბუთენე. სური-ქალა ჩერეყატუნ ადიხუნუნ.

ჰატე ჟუშე ხავარ ჰანეპი ალა. გირეცი ჰარტუნ. ჰანაღარხოდ იშყარხო ბიყი თატუნშერი. ბატუნდი ყალინა. მანდიტოლოდ ჯამაჰათენ ტაფი ჩევეკი ადიხუნუნ. შოტოლო ცილინ ბურულო ჰაჰამინ შაბტუნცი. იჩოლდ ბაჭანენუნალ ჟინურუხტუნ ბოსი. შოტოლოდ ტედინ ტაღად მაჭუ თადუნა, ჰორ ბაქსუნა ჰანაღარხინანლ წირი ადიხე სალ შუკალენ თენე ავა.

ორადინ
(გ. კეჩარი)

პიმპილ

კორი-მორი მუნყანე,
ხანაღარხოდალ ოყანე.
ქულ ბოხოლი ჩუქადინ,
ჟომო ლახი უქადინ,
ჯარედო წაღნედო,
ვა არულო ბანედო.

კარტაზი

ვაგუნა ბულოში,
ციციქე საქე.
ოჭაღლინ ოყა,
იჩ ჭაპე ბაქე.

მე პედელ

“თადო უნეო, თათენედო.
ფულ ცინამფი ბენედო.
განანეგო, ღუნედო –
სა ღავანე მე პედელ.

დაყ აქესტეს თენ ბაქო,

ვშ ბიყესტეს თენ ბაქო,
სა ვდით ფეს თენ ბაქო,
მუზ დავანე მე ვდელ.

სა ქაროზ თენე აქე
ქალანუტე ზომბაქე
ხონბალ, ცარკალე ბაქე –
იზ ბავანე მე ვდელ.

სა თორად კაცული

(ჰექემთ)

ბაზარე თოდსტედნაკ ქოლხოზი ბოსტანასუნ კაცული თაშალა ჰარაბა ქალა დაყა ჩიელატან ქანნგა მაწინე ბაქსად. ჰარაბანი უსბენ “ჰოოჰა! ო ფი ქანლურხო ენეფი, მემავჯალ შოტოლოდ ბეში თაღალა ბულუმეა ფინე:

- ად ბულუმე, ენე დაყა ჭერეადან, ქანლურ იჩან ტაღალტუნ, არცაჰარაბინა!

ბულუმეი ჰარაბინა ლადსუყა ბურვსუნ სანე ბაქი:

- უსუბ ვში, ნეხტუნ ჭოვაქი შუ ვი ყონში ბედლარწყა ხოდიდ ბეღალა ასლანა ენკევედენენ თაშერენე. ჰორთუნ ბაქი, სა ხავარ ტთენებუ? ვადბაქი ჰართუნ?

უსუბენ ბულანე გალდი:

- ბახტავარ ვი ბელ. უშე თაციტოლოხუნ შუა ვომ ვადბაქი? დარქინ ბოსი უჟე ვად ბაქო? შოტოლოდ ის სიბირან პაპესპიტუნ ბაქო.

- სალ ბუნაწულოდ ბიძინ ენტალა ვშ თენე. ამწი გალა ამბარხოვ ვდლულო დეთიმტუნ ბარე. ხოდიდინ ოჯინა ვშბალა სა ლარლადინა ბიყი თატუნშტა, წიდაალ ლატუნხსა ხალკე ღუმშან. მე ოთუზ ვულ ქელე ბიჰი უსენე ბაქი.

უსუბენ სა ვომ, სა ბეშ, ბეღი: – ბულუმე, -პინე, -ქანსიბ ამბარნუ. ბულ ნუპაყალა გალა ღანშ მადად. ვახუნ, ზახუნ, შინა ვშ ხავარ ჰაყსა?

ომალ ჯუნუხუნ ქისქან ჭევექი სა პაპიროწი ბანჭურფი. შოტო ჟომო ლახი ჩანმალ – ყოვანე ყოვანე ჭევექი:

- ჰოო, ბულუმე, შაჰატე ედეს ბაქტი. ნანინი ტირგან ონანი სარადინენ

ჩურეცენე იზი სევიჯი აქელ ბოსტანინ კომისდონ ბაქანე. ბრიგალირენალ შოტად ვდით თაყა საქი ზანე თანინბე. სარადი ნანინი ქიმქინანე ჰარე. ფინე ბულუმე ტირქანი თენე, შოტო ბოსტან ეხტიბარბეს ტენე ბაქო.

ბეზი ბიძინ მე გალეფი. ფიზუ ად ბავახუნ ხავარ ნუბაქალა ჩანქი, ვა ღირისთი კოლხოზ ეხტიბარბეს ბანექსა ზა კაჯული ეხტიბარბეს ტენე ბაქსა? შაჰატე, უსუნ ჭერი თანეცი. ჩურფიძინი, ავაზინ ეხლათ ქელე ბაქალე.

უსუბენ პურუნ ბულანე გალდი:

- დიმ ნაჰავ. სარადი ხათალუ ჩუჰუნე. შოტად ფერვარეხუნ წოვაქალტინ

იზი არცალმუღონე ხამე. უნკო, უშე ბიყეღალა ამდარხოხუნალ ხავარ ბუტუნ. შოტოხუნ ენილ ბაქა, ჩურფი გალა ვშლან ბაქტო. ჰოო.., სა ქულა ბოხოდა, თორადინ კაჯულინასუნ თადა, პუწურბენ, უქენ სენეზალულ ბოტბაქეყან.

ბულუმე ირანი თენე ბაქი:

- ქეთარ ვშ თენებუ. თორადინ კაჯულინა ბაზარე თოდლადან. თანგინენალ ელეღინ დეყე ჩანწყ უქალდნ.

უსუბენ დაყე ბოხოზინ თორადინ კაჯულინა გელენე ედეს ბადი.

ბულუმელ ყრჩი ბულუმედ. ვდითინ ლოხოლ ჩურეფი:

- ბართა მანდევან. თოდღი ჩირვ უქალდან.

ქალრენ თენე ავად ტე თორადინ კაწულინენ შოტად ბელ ზინზილან ციკალე. ჰანს, შოტოლოდ ჰარაბა ნეშუმ ხენა ცილატან სარადი ადიზინ ფორტა არცენე. ენკევედენანე ზენქბესა. შოტო ბელედო უკალე: სტახანოვი წიდალ კოლხოზი ბოსტანასუნ ბაზარე თოდსტენდაკ ცამეციტუსუნ ავუზ კაწულიტუნ თამერე. ენკევედენენ ზანქბალე მილიცინ ნაჯანნიქე. შოტინალ ამდარხო დაყბალე ბაზარე. კაწულინა აზაპკალტუნ. დუე ქილო ავუზ ჭეღალე. ქალა სა აქო ცამკალტუნ. ოშაალ ბურვალე სილისტ, სუდ. ბულუმა სა უსენ ვშ თადალუნ. ბიცი თურმინა დაყბალტუნ...

მოროს ოშა ბაქალე. ისე ჰანს ტედინ-მედინ ადიტოკა დაყ თალაა პე დოლდაშენ უსუნ-უსუნ ელეღინ დეყე ჩირვანტუნ ედეს ბასტად. ჩურფი ვშლან ბაქსტუნა თეტუნ ავად. ავა ბაქიდოტუნიდ, თორადინ კაწულინა სა ბარტუნკოდ მანდანე? პუჭურბი უტუნქოდ. ამწი თორადანალ ჭადახუნ სურუკტუნბოდ.

ჰარაბა ბაზარი დარვაზინა პაპაზ-მაპაპაზასტა მილიცინ ქორმალა პე თანენ დაყა ბოტესელი:

- ჩურფანან! სტახანოვი წიდალ ქოლხოზასუნნან?

ვშლანსუნ ანდას ნუბაქალა ბულუმე ჰარაბინასუნ ცირე:

- ჰა ტე ქოლხოზასუნდინ. ჰიქანან ჩურუფა?

ოშაალ ჯუნუსუნ სა ჰემა ქალზე ჭევექი:

- ბელეს ბანანქო. ბიპ ბაჭა ყა ქილო კაწულიდან ეჩერე. ქილოდა სა მანთასუნ თოდადლადან.

- გელე შაპატ, ქალხოხო ექა ოშანენდაკ. ჰარაბინა ჭიდანან ყაფანი ბეშა. კაწულინა აზაფაკალდან.

ჰარაბინა ჭიტუნდი ყაფან ბაქალა კალა. ბაზარკომა კალტუნფი. ჯოდ პე თანალ ეტუნჩერი. თორადინ კაწულინა მრმუქხოზუნ სუნტად ბომ ამწიტუნბი. კაწულინა აზაპთიუნფი. ნაქლადნოდა ცამეციტუსუნ ვუე ქილო ავუზე ჭერი.

ბულუმენ ბენელი გელე ფის გალანე ბადინყ ბაქე. მილიცინ ვშბალხოდ ლოხოლ გოროს-გოროს ფულე ტარადი:

- ად ნაწანნიკ, ტე თორადინ კაწულინა დაყა უქსედნაკტუნ თადედ. ბეზი ოზანყან ხოს ბაქი. უქსა თეზ ბართი. ფიზე თოდანდო, იზი თანგინენ ჰარტინ სა ჩირვანდან უქო.

- ჩირვყ უქსუნ. ჰარ ლი ვეწ ლარი ამდარხოზუნ სა შალონ ბიცი ბატუნენე თურმოლო. პურუნალ ზიდანხორ ვშურხოზუნ ქულ თენან ჰაყსა.

ეხლეთე ბაზრკომალ გარებაქი:

- ნაქლადნოდი ბომ ავუზბენ. თანგინან ქოლხოზა ჭოვაქესტუნდო. გოროსტუნ, აქტ მაცამფანან.

ირანზი თეტუნ ბაქი:

- ჭო მადულო. აქტა ცამკალადან. დას დაყაბი ამდარხოზებუ. შა ქილოალ ჭაპბენ თედან ბაქო. თენან აკსა უსა ალაბი იზი ოყა მოზიტუნ ვანვეწსა? ადლუნდახბუ. ნეხე, ვას გელეზ ჩურუსა, ამა ვასუნ გელე ზახუნ ჩურუსა. ნენან ადჭან ქოლხოზ ცარკალხო თარაქან ჩურფე ფი დახყატუნ ბონა ბადი?

აქო ცამეცი. ამდარხო ანტუნ ზაფი. მილიცინ ვშბალხო თატუნცი. უსუბენყა ბულუმენალ მომუქხო. ზაპტუნფი დახტაკხოდ ლოხოლ. კაწულინა ბიდესჭო თოდღი ჩარტუნკი. ბუსა, ხნეზა, ჰამალ უქ ხანა ვადტუნბაქი ადიზე.

სა ჰემა ლინესუნ ოშა შოტოლო ადიზინ ინსაქეტორენე კალფი. შოტად თიონლოლ რადინასუნ ჰარი სა ამდარებუე. ჯადილ გარედ. “კაწული ბაშყალხოზ ადიტპესელი. ვო-უნ ვერა ქალზა ცამფი ბუდები. უსუბაალ, ბულუმაალ ანმე ზაფესტი. ვშლან ჩარქი თალატანალ ფინე:

- ადზე ბაქანან, უსუნლულენ კალკალტუნ.

ომინ შამატ შოტოლო სუდდენე კალფი. იჯლას სა საჰადასუნ გელე თენე ზაფი. ალასუნ-ოყასუნ ადიტუნ საქი, ხავარტუნ ჰაყი. ოშაალ ფიტუნ:

- ჭრმ ჩურფანან, კალკატან ენანლო.

სამალ ჭოვაქი კალტუნფი. სუდინ ბულუმენაკ სა უსენ თურმზ, უსუბენაკ, საალ ბრიკადირ ვურდალენაკ ვო ხამ იჯბარი ვში კალფი. ულუმა ჰა ტედინ ბიცი თატუნშერი.

ბულუმ ბიყეცი ღინახუნ ხიბ ჭოვაქი ბაქოდ. შხჰრე თაცი ამდარხონ ტედინ ფის სა ხავარტუნ ეჩერი. ფიტუნ ბულუმ ვშლინ გალა ღურუტინ ოყა პურენე. შა თორად კაჭაულინენ შოტად ჩულო სუფუჭ, ვდლულო დეთიმ ბარეტი.

ხოზამანდხო

(“ლაშკოდ” ღრამინახუნ სა აქესუნ)

აქესუნასტა ბუტუნ:

13. არის – 40-45 დშმლუ, ღარე ბავა.
14. მურად – 40 დშმზ იშა ადიზლუ, ხაზბავა.
15. ჰარუნ – 50 დშმზ იშა ადიზლუ, ხუდპარი ბავა.
16. სორუმ – ხუდპარი ნანა.
17. ქპრშ – ხუდპარი ტადი.

(უშენე. გირეცი, თამიზბაქი სა ოთად. ისტოლინ ლოხოლალ ოყალოდახუნ ბოკალა სა ლამფანებუ. ფარდნ ვადელალა ქინან სა ჩუჰუნ ოთალა ბაცი ლამფინან აღანებსა, სცლქინა, შოტად ლოხოლ ბაქალტოლო ფულ ჩურეკვი თანესა. სამალ ჩოვაქი ტე სოლო ჭომოხ ვადესა. სა იშყარ ბონა ბაცი შოტო სამალალ გენგ ვადფი ბაჯანესუნ ბონა ბადალა ამდარხო ნესე).

ჰარუნ - უსუნან ჰარე. ჭრმ მაჩურფანან. ჭოვაქანან, არცანან. ფიდინ ლოხოლ გაგანბუ.

არის – პურუნალ ბიდას ხედიყან ბაქი. ექი კოდა ჰამიშ მუწულა ელადან.

(არის, ბაჯანესუნალ სა თან კოდატუნ ბადსა. არისი აშნაბელ სა ჰვეგანებუ.)

ჰარუნ – ღირისტ ბაქანან. პურუნალ უსუნან ჰარე.

(ტე სალო ჩომოხუნ სა იშყარალ ბანესა).

ჰარუნ – ად ქპრშ, ჭოვაქა, არცა, ყონაღხოლ არცესტა.

(ქულ-ქიდე ბიცი, აქშუქა არტუნსტა. არისენ ჰვეგინან იზი ტონლ ლანესა).

არის – სამალ ჭვიდიან ბაქი. ჰარუნ იშყარ, ვშურ ჰეთარან? გელე მანდაკ ენ ბაქსა?

ჰარუნ – ღირისტ ბაქა, ვშურ შაჰატე თადსა. საგანა კოდახუნ ჭენსა, ბიდა ბაქამუნ ეზე, ხე ღელსუნინ ლოხოლბუ. საპა ღინენ არუმა ხე ღელი ჩარახკო. ჰუნ ჰეთარანუ, ცილ ცარფი განხო გრდუნ აქესა?

არის – ბუხაჯგულო შუქურ, ქიზ ქინან ჭერენე. სა ქუზ ეზბალა გაზან მანდე. ჰაჰ ბადიზ, მე სამათ ჩარუხკო.

ქპრშ – (სამალ ოსტადარახუნ) ახარ, ად ხუდპარმუხ, ად სორუმ, ჩანდ უსუნბანან. ყონაღხო ბოხოდ აყტუნ ჰარე (სორუმ ბანესა).

სორუმ – არის ვიჩი, უსუნენ ჰარ, მურად ვიცი, უსუნენ ჰარე. ბულ ვშლან გარბაქენე, ექი ედსუნა ტეზ ავა ბაქე. არის ვიჩი, სონა ჰეთარან, ჰემა ღინე თეზ აქსა.

არის – გელე ღირისტ ბაქა, შაჰათე. ერეყა პუჭურბი ჩარქედან. ისანლ ნელუნინ ბუდკალინ ჰადესე. ეშლინ ქიდეხუნ ფულმულო ვადფეს ბაქადინ, უსუნ-უსუნ აქელო.

ჰარუნ – მურად ვიჩი, ვდლენაკ ბიყალა კოყა მადა ჰაპესტეს ბაქენე? ბარინა ზაფესტი ჩარანქი?

მურად – გე ბერეზარე ჩარტუნქი. ვდჭინახუნ ღურუტინ ვშლანტუნ ბურჯსა. ღირისტლულ ბაქადინ, ელალა შამათ Bბამტურა ენტალდან.

არის – ვი უსტოხონ შაჰათ ამდარხოტუნ. შოტოლო ქაფმადა. კოყა ვი უკალა ქინან ბიყალტუნ. (სორუმ ბონა ბაცი პოტნოსი ბომ ეჩერი ჩანდენ ბუდ ადაყხო ამდარხოდ ბეში ტანკენე).

მურად – მონო ლაფ ბეზი უქესუნე ბაქი. საგანინახუნ ქალა ჰანდ ვშლან ბაქე. გელე ხენეზაზუ.

ქპრშ – ად ხუნჩი, ანკსა მურად ხენეზანე. შოტინ ჩანყან უღი. ჰუნალ უქუნა უსუნბა. საგანინახუნ თაფანა

ფუშეღ ლახეზუ, ბიძასინ ხუნჩედ კოდა უქენ ბაქალე. მია სა შამატინ ხელა ენტალაზუ.

მურად – უნკო ტადი გელე ბუსანე. შოტადნაკ სა ლესმიშუმ ეჩანან, ნაწილბეყან. ბეზი უმ უქსუნა ექენ სამალ ოსანენაკ. ბეში ჰეტადნაკ ედსუნა სა უქენ, ჯოღაბა ავა ბაქენ. ომა შუმ უდანიქო. ჰარუნ ვიჩი, ავანუ დან ჰეტადნაკდან ჰარე?

ჰარუნ – მალ-გელე იბაქეზუ. არისენ ნანნი ადით ვაეფენე. პურუნალ ადით ექინე. უფანან, იბაქენ. ომაალ ბეში ადითადან უკო.

არის – (მურადი ლოხოლ ბე გი) ხაჩბავა, ადით ვინე. უფა იბაქენ. ჰა, ლე ბურვა!

მურად – ბურვა ნეხნუ, ბურვაზნი. ჰარუნ ვიჩი, ნეხნუ ბეში ჰეტადნაკ ედსუნა მალმულ ავანუ. ბავოლო ადითე, იბაქინ ბაქო, ნეხტუნ სა ხუდარ სა ლარედე. ბეში არისი ლარენ ექი ხუდარანი ჩურესა. ჯოდ შაყყინახუნ ბაქადინალ, სა ადიზლოდან, სუნ-სუნას შაჰატდან ჩალხსა. ადითან ჰეტადნაკ ბოხოდაზ. ჰარედან ექი ხუდარედნაკ ხოზამანდლოლა. ექი ადითან უფანან, ბურხენ შუმ ბოსტა.

ჰარუნ – (იქირებსა) – ბეზი ჭომხო მუჯ წიდეენ ვადფსუნა ღირისთი ბაქანან. ნეხტუნ პაპი ხუდარი ყონჯოუხ ბაქსუნ ზორ აშე. ვანხუნ ჰიქან ჭაბაზ, ხოზამანდხო ქიელხუნ ფულ ვადფეს თედან ბაქსა. სუნთიუ დაყადან ბასტა, ტე სოლონე ედსა. არისაალ, სონა ხუნჩაალ ადელლოლახუნ ჩალდანხსა. ჰალალ ამდარხოტუნ. შოტოლო ქალაბი ადელალ ფის თენე ბაქო. სა ქამასი ადით თეხახბუ. ხუდარან ქალაბი ნანანებუ, სა შოტოალ უქენ, ავაბაქეყან. იზი ადითან ფეყან. (სამალ ოსტალარახუნ) ად სორუმ, ავანუ, მე ისყარხო ბეში მიდანედნაკ ხოზამანდლოლახუნ ჰარე. ნანანუ, ჰუნალ ვი ადითან უკალანუ.

სორუმ – ად ჰარუნ, კოჟინ ქალოო ჰუნნუ, ხახუნუნ ხავარ ჰაყსა? ჰუნ “ჰოოზ ფიტუნუნ ომა ზუ ჯოდ სა ადითუხ უკო? ზა გელე ჩათინან ბასტა. სა აშალ ბუნე. ლარენყა ხუდარენალ სუნ-სუნას ჩალხიტუნ ბუყო, ჩურეციტუნ ბუყო.

მურად – ზუ ბანან ბანან ღარა აქეზუ. ფინე ხაჩბავა, ხუდარენალ ავანე. აშ შოტა ნანა-ბავახუნე ლაჭა.

ქაპრან – ზუალ ჭოვაქი შამატ მიდა ბაქეზუ. ხუდარენ თენე ჭაფვბსა. ექი ღარახუნალ ადით ბინეთი. ფინე ტადი, ვანან ავა. ზუ ტადინ, ნანად-ბავად ადითახუნ თეხ ჭელო.

სორუმ – გელე შაჰათე. ვან ჰარ სა აშალ ავანან. ხავარუტ მადიო უნკო სა ზუზუ. ზა მანდადინ, ირანზიზუ. ფორთბანან, სა ტე კოდა ჭერი ხუდარი ჟომოალ აკაზ. ბელახ იზი მალ ჰიქან (თანესა).

არის – ად ჰარუნ, აშურ ჰარი დაყენალ თალღანე. ქალაბედან, ლაშკოდბინ კოჟ-მეს ბესუნალ ბეში ოხანენე. ჰიქე უკაზ, ბეზი ღარ ფის ადელ თენე. ქალა-მიწიქ ჩალხალე. ხუდარმულო აყა ბადედან, სა ღარე მანდე. დანალ იშყარ – ჩუჰუნ თურელხუნ ბისტახდან. კოდა ბინე ბუყო, აშალ ენტანე.

ქაპრან – არის ყულა, უქან მახანან ფა. ადით ექინე (სორუმ ბონა ბაცი ჰარუნი უმულო ჰიქანე ნეხე).

ჰარუნ – ად ყულოხ, ტადინ ადითმუნ სერინე, აშურ ექი უკალა ქინანე. შუმა არხადინ ბოტეს ბანანქო.

მურად – არის ხაჩბავა, ჰიქან ჩურფიო. დან ყულან ლახი უქუნხო თამა ბელამუნ, ჰუნ ჰვეგინან ვადფა. ჰიქან ეჩერენუ, ტა კვა ისტოლინ ლოხოლ. (არისენ ჰვეგინან ვადენე. სა ჯოჯა ეშალ ჭევექი ლახესა ტალექინ ბომ. სორუმენ ტალექა ენტი ჭოვანექსა ტე სოლო ოთალა).

მურად – ჰარუნ ყულა, ქაპრან ყულა, დან ბეში ედსუნუნ ომა ავადან ბაქი. ჰალვინახუნ ენტანან, ექი ჟომო მუჯაბანან. (ამდარხონ ჰარტინ სა ლოყმა ჰალვა ეტი ნეხე. “ფულ ხაშყან ბაქი.ო მურადენ ჰამალ დაყხო ფინე ბადე. სორუმ ჯოჯა ეშე ვიო იზი ბომ აქელალა ტალექ ქიდე ბანესა).

სორუმ – ად ყულოხ, ექიად, ბეშიად ფულმუნ ხაშყან ბაქი. ეშე ვიტუ ხუდარენ ენედ. ვიტუ ეჯერეზუ, ბეში თანხ ეხნადნაკ თამანან.

მურად – ყულოხ, ისა ზა უმუნ ლახანან. ექინან, ადაყხო ენტენ, ბეში პან წიწიქი – ღარეყა ხუდარი ღირისტლოლა ღელენ. ოღულიყა მიდანი ღირისტლოლა!

ამდარხო სა გალა – ხუჯუსტანე! ფულმუნ ხაშყან ბაქი ღარეყა ხუდარი ღირისტლოლა! (ადაყხო სუნანე ლაქსტა. ტე სოლო კოდახუნ რადიონენ თადელალა სა მალე სანე უმულო ლაქსტა. ფარდ ბუტესა).

(ჩვეულება)

ქაბოლოზუნ, ბავოლოზუნ იბაქიფოროზ
ბოვოლოდ ადითმუნ

კარანფუზ გელე უქალტად ლაშაკოდე იგე ელო.
ჰუნ ქალა, ზუ ქალა, პოდ ჩურა შინ ჩახკალა?
სა ჯი კულალ ვპთანე.
სათსა ამდარ ქრძე ბოშალ ღოროხე.
ამდარი თოდ შაჰატ ცინე.
შუმ თასტუნეტუნ შუმლა ბაქსა.
სა კთემ ვშ ეიწ ადითანუნ თოდეხე.
ქალატინ ციფითუ მიწიქტინ გირებო.
შუმლა კოჟა ბეჭარენალ თენე ცარკო.
ჟოლულა ვშბა, იგენა ქანგპა.
აქჩინენ ამდარა ჭომანდინებო.
ყონშინ კოდაზუნ ჰარი სუპენ თაფან თენე ბოშო.
ხენა ჯიდარტუნბო, უქან თეტუნ ჯიდარბო.
ერეყ პემპელი ბოშე ჭოჭო ბაქსა
სოლო არუხ ბაქატან, ტე სოლო ხენე ბაქო
თოდმანგ ჩადინან უმუდ ბაქი სუფი თეტუნ ბოხო
ჩურ ჩახეცეყან, ლაჟან ბანენელო.
ჰარ ხოდინ ხაზალ იზი თუმელე ბარსტა.
სა შაჰატ ხრ ფი ღარ ფესუნე
თანუტ ხოდენ ხოჟი თენე საქო.
ფაფაყა მიდედნაკალ ლატუნსა, წიდედნაკალ
თოდსტუნ ნუჩურელალა ბელინ ლოხოლ თოდ თეთიუნ ლახო
ბუსა ხანდენ თენე ბანფკო
თოროკალ ბამესუნენ ხან თურუნყავალა თენე ბაქო
ქუჩან ბანფკა ხანე ბაქო.
ქინოლოდაზუნ ხოზამანდ თენე ბაქო.
ბურულო ლალატან ვადბაქი ციდსუნაალ ედეს ბადა.
ყრჯინენაკ ჭაუფუნ ყუჯგფსუნალ ყანანჯე.
ოჯენ ჰამიშ კოკალ თენე ეჩო.
ადითენ თაფან თენე ბოშო.
თალამე უშახუნე, ტუმა ეშახუნ.
ონანლბალა ვომ ვადბაქატან თოდ თადა.
სა ყალა შავალუტახუნ სუფი თენე ბაქო.
დუყურ ქირეცინე ირალ ბაქსა.
მუნგულ კოჟ შამკატან ლაზმე.

ელასხო

ბუხაჯგუს ახრინ
ოჯას ახრინ.
ბენლ ახრინ.
არუს ახრინ.
შუმ ახრინ.
მე დაყ ახრინ.
სულტინ ბარაქათ ახრინ.
ტე ბენლ ქინა ბოკაზ.
მე არუს ქინა ბოკაზ.
ნანად ელმუს ახრინ.
ბეზი ბულ ახრინ.
პქრი უკალტად ფულყან ვგერი.
პქრი უკალტუ ოჯალენყან ყარიბი.
პქრი უკალტად კოყყან ცრეცი.
პქრი უკადიზას ბენლ ქინა ბოკაზ.
ფიურიტოლოდ ქარამზუს ახრინ.
პქრი უკალტუ ალა არციტინყან ბესპი.
მე პაჟანგ ახრინ.
პქრი უკადიზას, ბეზი მედილყუნ აქი.
პქრი უკალტოდ კოჟინ გალა ორადინყან ჭერი.
პქრი უკალტუ არლოვულენყან თაშერი.

ალნიშხო

ვი ფულმუს საშყან ბაქი
ბუხაჯგუს ვა ქომანდყან ბაქი.
ბუხაჯგულონ ვა პაზარ თადლაყანბი.
იშილა ჭელავას
ბონოდ ომჟრენ ბაქავას.
ალა არციდო ვადნაკ ჰადანყან ბაქი.
ვი ჭო ახუშმელყან ბაქი.
ჰამიშა ქოტე ბომ ბაქავას.
სა ბერე ლონოლყანან ყოჟაბაქი.
ბუხაჯგულონ ვა ქამასი ღი მაყან აქესტი.
ბახტავაროუ ბაქავას.
ბუხაჯგულონ ვა მუნყყანდი.
ვი ბენლ ჰამიშა ულურყან ჭერი.
ბომშამუნ მუნკლულ აკავას.
ვი ბენლ ზუ ბიდაზ.

ვა ჰჷმიშჷ მუჷჯ აკაზას.
ვი ფოფე ყჷრჷლ მუჷჯ ლინურ აკავას.
ვი კოჷ ავანდყან ბაქი.
ვი რმჷრ ბონოყან ბაქი.

ბიჭარხო

ბუნჯგულონ ვი ბელ არუხყან ციფი.
ვა ოჯალენყან ბოტი.
ვი ბელ ჟეყან ბითი.
ვი ვადეხ არცაზას.
ვი ბელ არუხყან ბარი.
ვი კოჷინ გალა ორადინყან ჭერი.
ქულმუხ ამწიყუნ მანდი.
თადსუნ ბაქავას, ედსუნ ნუბაქავას.
ვა არლოვულენყან თამერი.
ვი ფოფყან მუშადეცი.
ვი ფიდეხ ჟჷუკყატუნ ურტი.
ჷქჩიყუნ ბაქი.
პურიყუნ ჩჷრქი...
ვი სურათ ვოშყან თარაფი.
აზრედილენ ზა აკანე, ვა თამანე.
მაყუნ ქალაბაქი.
ვი მუჷ თაფანეყან ტიტერი.
აქიზა ბუყო ქულ ოდინე მანდავას.
ვი მუჷ ლალყან ბაქი.
ვი კოჷა ქჷლდენყან ცარფი.
ბუდ ორადინასუნ ამწიყუნ ვადბაქი.

უსუნფესუნხო

უნჯ ბოყენ უჯ უყენე ხოლინ თუმელ უჯ უყე უქსა.
ხაჷანენ უჯ ხანამ უყან უჯ უყე ხანაფი.
ჭჷდინ ჭჷადინ ჭჷოდეხე.
უმა ვინბსა, მაყინბა ყინბსა უშა მაჷინბა.
ონმანენ სა მანა მანა მანტენე.
ჩილე ჭემენ ჭჷო ჭჷაფ-ჭჷოჯანე.
ხათადინენ ყარი ხური ხარინ ხაშილა ხაშგანდილები.
ქალა ცამფი წირიქენ მიწიქ ცამფი წიდაყ წირიქჷ ცეწენეფი.
მუჷჯალ მუჷყანლანე, მუჷყანლა ნუბაქადინ, მუჷჯალალ თენე.
მურადენ მუჭჷა უჭჷა ყაშგჷი ყუჭეფი, ყუჭეფი ყაშეფი.
მანდინენ ანინლ აჯუნან ბოყე ბუყწლოფი.

ვეზაქსუნხო

შუმეა ჭოო ოყა თეტუნ ლახო.

შუმე ბაქალა გალა ბიჭი ადითმუნ თეტუნ უკო.

შუმე ლონოლ თურინ ჭახავეს თენე ბაქო.

შუმეა ლონოლხუნ ჭახავი თეტუნ ჯოდხო.

თარუნინ ბელხუნ ყონშინ ბორჯა ვადატან სა შუმე ავეზტუნ ლახო.

ბოყოდ შარელალა, შუმე ბადეყალაგალა ბიქარფეს, ჟამდეს, სუჰუკ ადითმუნ ფეს თენე ბაქო.

უქუნა ბაფინუტ ტალექა შუმე თეტუნ ბაჭუყკო.

შუმე ბადელატან აყახუნ ჭოვაქალტუ თანან შუმე ფადტუნ თადო.

თარუნახუნ ჭელალა სამჯი შუმეა ყედრანტუ თეტუნ თადო.

თანან შუმეა თეტუმ კამდო.

შუმეა ეზტინუტ სულქინ ბაჭანხუნ თეტუნ ჰადხო.

მუნჯლელი სულქინ შუმეა ბულ ბენჯელალაჲ, დასე სულქინ შუმეა ბულ ბენდბათკალაჩტუნ ლახო.

ბიდა ვანდინე ყედრანტუ შუმე თეტუნ თადო. თადალა ბაქატან, შოტოხუნ სა კტმ ჩუქი ენტუნდო. თენე, ბანანქანთ კოდახუნ თანედო.

მუნჯლელი სულქინ შუმეა თანქ, დასე სულქინ შუმეა ჩუთ თეტუნ ლახო.

ქოდუნ ხახალა არულო თეტუნ ბოსო.

ჩინარნა ხოლა თეტუნ ბოტო.

თანან ხაშა აკსედნაკ ქულ ამწი თეტუნ ჭიელო.

ორადინ ჭიეკვალტუ, დაყ ლასაქალტუ, ბინბინ საქალტუ თეტუნ ჟამდო, თეტუნ ყარლიშბო.

შამატ ლინან ბიდასინ ჭოო თეტუნ ხამკო.

ამწი ლოროცა თეტუნ კალდო.

ნეპე ბოშ ადითკალა ამდარა თეტუნ მუდურბო.

ნეპას ამდარა ლონოლხუნ ლანგბი ჭოვაქეს თენე ბაქო.

ყედრანტად კოდა მუნ თეტუნ ბოტო.

ხენე ლონოლ თეტუნ ჭუეკო.

ბიდა ვანდინე სუკალა ქენ, შიკლამ, არუხ, წილ თეტუნ თადო.

ბადინე ბაქიტუნუნ ოშა მანქანე ჟალკა ხე თეტუნ ციკო.

ჩულო ტულ ჰანვესა, ყაჯფსა, ქი წორობსა, ქი ბათქიბსა თეტუნ ბარკო.

ბიდა ვანდინე კოდახუნ ნედუნ თადეს თენე ბაქო. თადალა ბაქადინ, იზი ტონდონ ქომურტუნ ლახო. ნულახადინ, ბელილო ფულე ლაქტო.

მუჭანაყ თამალტინ ყავა ვოშ ვადატან იზი თუმელ სამალ ელ ნუბაქან, ბელილო ფულე ლაქტო.

ჩურახუნ სიქტე ჩახელალა მუჭანაყა ციფეს თენე ბაქო. შოთტო ჟენე ლონოლუნ ციკო ქი, იზი ჭანდინ ყარი ბაქანე. ოვე ხენატუნ ბაკო ქი, ჩურენ გელე მუჭანაყ თადანე.

ყონშინ ორადინახუნ ხე ეჩატან გამათ ამწი თეტუნ თადო. შოტად ბოშ სა კტმ ხეტუნ თაშო. თე ხენა ორადინი ბელ ამწიბი, ოშა გამათა ბუდტუნბო.

თანან უსენინ სავადნა კოდა ქულ ამწი თეტუნ ვადბაქო.

ხოდენ თადალა სიქტინ ბარა ოყა თეტუნ ციკო. ქალა სა ყავე ბომტუნ ბაკო ქი, ტე ხოდე ბარ ბოლ ბაქანე.

მრქსტა სალ სუნტუ ზორენ რყი, ი თეტუნ თადო.

მანანქან ჩარკამუნ ქინე, პრანყინ ყავა თეტუნ ბუთგკო.

ყონალი თურინყავურხო ბულურ დარვაზინაჲ თეტუნ ლახო.

ელა თეტუნ ცარკო. შონო ცარელატან ნესტუნ კოდა დავა ბითალე.

ყანდე ოყა ბისტუნ შაჰატე. ნესტუნ მუჯა ყონად ელალე.

აველ ბაქიტუნენ ომა ჩელონ 40 ღი ბოყოდ შარფეს, ხორად ბოხეს, შუმ ბადეს თენე ბაქო.

აღლინ 40 ჭელამუნ იშყარ ონწლად თადეს, ჰევეან, ყუმე შამფეს თენე ბაქო. შოტო ყურბან შამფესტუნ ქალა გუნჰჰე.

აღლინ 40 ჭელამუნ შოტო ჰარ ღი ოწკალტუნდო. სიქტინ 7 ღი სოტო ქალან, ქალან ნუბაქადინ, დანან (ბავად ხუნჩენ) ოწკალდლანე.

აღლინ 40 ჭელამუნ შონო ბაქალა კოჯინ ჭომოდ თუმელ ჰანწლანტუნ ლახო. ელალა ამდარხო შოტად ლოხოლხუნ ჭოვაქი ბონა ბალალატუნ. ჰანწლან ფის ამდარხო ფიდე ტანყეცი აველ ფულ ლაქსტუნახუნ ენექსა.

დასნა განე უქუნხოხუნ ბიჰინ ჩელოდნაკ, ხური აველულოდნაკ ფად თაშეს თენე ბაქო.

დასნა განუხუნ ჭერი ყონად თეტუნ თადო.

დასნა გალა აშელალა ყავურხო სუნად ბოშ თეტუნ ქირბო.

დასნა განუხუნ ჰადბაქატან საბულ კოდა ეტუნ ბადო. კოდა ბაქალა ამდარხო თურელ ჰადხალატუნ, ნეჰახ ამდარ ბუნე, მულურბი ჰადხეკალატუნ. ლოროც ბუნე, შოტო ჭომ ჭევეკალატუნ. მოტოლო ბიტუნენ ომა კოდა ბადეს ბანექო.

ლოროცინ აველ ბულ ბეღბათკალან თეტუნ ბასქესტო.

პური ოწქელალა გა 7 ღი ბაქი ქინან მანდლანე. თიდა ჰარ უშე იშილტუნ ბანჭუტქტო.

თანან საშე ოყინ ბულ სამალ ალა კორიბაქი, მიხან ზერადინ, (ინუხუნ თანქიტ სურუკბეს ბაქადინ) ნესტუნ ელალა ხაშ ყარი ჭოვაქალე. ხაშე ოყინ ბულ ქუთ ბაქადინ, ნესტუნ ელალალა, ირჯელა ბაქალე.

ფადიზინ ოშაბათ ალლოდ ხოდურხო ბელხუნ ხაზალ ბარი, ოყინოროს მანდადინ, ნესტუნ იწჟენა ჯაქტი ჭოვაქალე. ოყინ ხაზალხო ბარი, ყურინოროს მანდადინ, ნესტუნ იწჟენა ოსტადარე ბაქალე.

მანწან ხოდურხო გელე ჭეკალა უსენა ნესტუნ იწჟენა ოსტადარე ჭოვაქსა.

ბელი ჩრლე მანდატან შოტო ულახუნ ჩარქესტედნაკ ნესტუნ სა მენა ბუთქი ლაჭაფსუნე ლაზბ. მოტოხუნ ომა ბელინა ულ ლაქტალა თენე.

აღლინ ბოტბაქსუნა ჩურელატან შოტად კატურხო მანწინ ბოშ გირბი ნესტუნ: - ალალა – მაღალა მაექი. არქან ექენ ქიქინე. ქრდუნ ხაზალენ ტუტუნე. ბეზი აველენ ონენე. ნესტუნ მე ადითმულოხუმ ომა ალალა ბოტე ბაქსა.

თანწარი ბოტბაქსუნა ჩურელატან შოტად სუნტუ მენენ ბოტი (ჰან გალა ჯრდბი) მენა ტანყტუნსტა ოჭალა. ნესტუნ მოტოხუნ ომა თანწარ უსუნ ბოტე ბაქსა.

ნანან იზი ხუდარი უსუნ ქალა ბაქსუნა ჩურელატან შოტად ფოფურხო ოხკსუნ მე ადითმულო უკალანე: - ხუდარ, ხუდარ, ად ხუდარ! ჰეგანთე ქალა ბაქალნუ, ტადინ კოდა თადალნუ, ჰარაბინა ლადალნუ? ნესტუნ მე ადითმულოხუნ ომა ხუდარ სამალალ უსუნე ქალა ბაქსა.

ხოდალ არცი ყალ ბალა ლანინა ნესტუნ: - ლანან, ად ლანან! შაჰატ ხავარუნ ეჩერე, ვი განუ ბადალბა! ფის ხავარუნ ეჩერი, ოჟუელინ თუმა ხამფა! ლანინენ იზი განუ ბადალბადინ, მუწტუნ ბაქსა. ოჟუელინ თუმა ხამკატან, ფის ხავარახუნ ჩარქესტედნაკ ოჯალა შამტუნ ბანჭუტქსტა.

ჟოლეულა აველულონ ნანან ზოლე ვოლახუნ ქიტიტი ლუზბსუნ ჩურელატან გელე ვახთე ვოლ ზოლახუნ თენე ჩუქესა. თე ვანდ მენე ბასჯანენ ზოლა ტაჰკა უკალატუნ: - კაკული – მაკული, დიხიქ ჭექი, დერეველ ბაქა, ხე ეჩა, ჰუნალ ულან, ზუალ ულახ. ნესტუნ მე ადითმულოხუნ ომა ვოლ ზოლახუნ ჩუქესა.

ქულბაკუნ ყზელ
(ლეგენდა)

ქსიბლულა ბაქტი სა ადიზლუნენ ფარაქაქლ ექსუნე ჩურესად. თაცი მევა ენეჩერი. ამა შოტო ჰეთარ ბელსუნა თენე ავა. ადიზლუნ გელე ფანლ სა ყონშიტუნბუე. ჰარ უსენ ფარაქაქლ ბელი ქულბაკე თოდსტად.

ადიზლუნენ ტე ფანლ ყონსინახუნ ხავარეე ჰაყი:

- ად ყონში, ფარაქაქლ ბელსუნუხ ჩურესა. მევა ეჩერეზუ. შოტოლო ჰიქა უქესტახ?

ფანლ ყონშინენ მეკურხოდ კაწესუნანე ჩურესად. შოტანაკალ ადიზლუნა მეთარე ჯოლაბ თადი:

- თაქი, მეჭ ჰანკა. ეჩა, ხური კაწა. ციფა მეკურხოდ ლოხოლ, ქანდეყატუნ.

ადიზლუნენ შოტად ფიტუ ბინე. თაცი მეჭა ჰანკეცი. ეჩერი ხური კაცეფი. ცინეფი მეკურხოდ ლოხოლ. ამა ფანლ ყონშინენ ჩურელალა ქინა თენე ბაქი. მეკურ მეჭა ქანდი თეტუნ კაწეცი. ბურტუნვი ღინახუნ-ღინა ქალა ბაქსა. იზი ვახთე ელატან ართუნცი, ჰადტუნხერი ბურტუნვი სამალალ გელე მეჭ უქსა. სა ღი ადიზლუნენ მეჭა ციკატან ყარი კოვალხოდ ყათე სა ჰემა ქულბაკე აქი. თენე ავაბაქი ჰიქა ბანე. ფურუნ თანეცი ფანლ ყონშინ კოდა. შოტო კლფი ფინე:

- ად ყონში, ფარაქაქლხონ ბურვეტუნ ქულბაკ სერბსა. ისა ჰიქა ბესუნა ლაზემ?

ყონშინენ შოტო მეთარ სა დაყე აქესტი:

- თაქი, სა ალაკ მანინ ცაც კაწა. ეჩა ფარაქაქლხოდ ლოხოლ ლაფა. ცაცურხოდ ლოხოლ ქულბაკყატუნ სერბი.

ადიზლუ თანეცი ბურულო. ცაცა კაწეფი. შალაკენ ხაფი ენეჩერი. ჯოდ-ჯოდბი ცინეფი ლოხოლ.

ფარაქაქლხონ მან ცაცურხოდ ბომ ნუაქე ქულბაკტუნ სერბი. ჰარ სა ცაც ბელხუნ ოშიელ ბილლაჯ ქულბაკენ ბუდე ბაქი.

ადიზლუ თენე ავა ჰიქა ბანედ. იჩუ პურუნ პაპესეები ფალ ყონშინა:

- ად ყონში-ფინე, -ფარაქაქლხონ ქულბაკა სერბი ჩექრტუნ ცაცურ ბელხუნ ოელ ქულბაკე. ფოდ ისა ჰიქაბახ?

ფანლ ყონშინენ ჯულოხუნ ულუნხო კრამკა ჯოლაბე თადი:

- თაქი, უში კაწა. მანკანე ქალა სა არუხ ყოფტა. ქულბაკლა ცაცურხოდ სოლო-სოლო ჭევეკა ტე არულოლ ბაფა, ბოკოსა.

ადიზლუ მე სავბსლ ყონსინ ითხუნ თენე ჭერი. თაცი უე კწა. მკლნე ქალა სა არუხე ქფტი. ქულბაკენ ბუ ცაცურხოდ სოლო-სორო ტე არულო ბაფი ბოკოსები.

ადიზლუნენ სავანა ადიზლუ არუხ ბოქი გალა ელატან, ფულმულონ აკალტუ ვებაკეს თენე ბაქი: ბოქი ქულბაკხოდ ჰარ სოლო თარაფი ბაქენეე სა ყეზ ლ. არულოდ გა ბულომ ყზ ლედ.

სერიტუნ ფიოდ, ბუნაჯუნ ამდარა ქომან ბაქატან სალ სუნტინ, ლაფფ ფანლ ყონშინენალ შოტო ქულამწი ბართეს თენე ბაქი. იზი ბელი ფარაქაქლენ სერბალა ქულბაკ არმიშოუმი გალა თაფაფი ლაფ ყზ ლალ ბანექო.

ბათქი კოჟურხო ლეგენდა

ბუნედ, თენებოდ, ადიზინ ცილინ შაყყინა ფა^ც კოჟებუდ. ბოხოდ უსენხოხედ ორთაღთუნიდ. სა გალა ბიტი, სა გალა ეხტუნსად.

სა უსენა ეხნახამ ბურჯატან ორთაგხოხუნ სუნტან ღარე ბაქი. შოტად ყ^რხ ჳერინუტ ტე სოლო ორთაღიღლ სა ხუდარე ნანახუნ ბაქი. ამღარხოხ ოფთაღხო ფულ ხაშლოღტუნ თადი. მუჳლოღ მუხლოღანე გ^რბაქი.

აღლოღოდ ყ^რხ ჳერიტუხუნ სამაღ ომა ღარე ბავან იზი ორთაღა ფინე:

- ბუნაჯღუღონ ზა სა ღარ, ვახაღ სა ხუდარე თადე. შოტოღოდ ქაშინ გ^რდნუღე ბოტბაქე. ღირისტლოღ ბაქადინ, ვი ხუდარა ბეზი ღარეღნაკ ეჩაღზუ.

ხუდარი ბავან-ბუნაჯღუღონყან იბაქი-ფინე-ქაღაბაქეყატუნ, ხუდარ ბაქეყან ვი ბინ, ღარაღ ბაქექან ბეზი ეგ^ნა.

თე ღინაზუნ ორთაღხოხ ბურტუვი სუნ-სუნა “ყუღარ კაღფსა. ფა^ც კოჯინ ყათე მუჯა ყოჳუმლოღე ბურჯი.

აღლოღონ ღიბა-ღი ბოღტუნ ე^ნტი. თურინტუნ თაცი. ადიოთ ფესუნტუნ ზომბაქი. ნანა-ბავაღონ სააღ ფულმუღო ჳადფე ბე^ნტუნღი ხუდარ იშყარა თაღაღა, ღარაღ ღაშაკოობაღანე. ღოროციღ ბელხუნ სუნად ნიშანღუ ბაქსუნაღლ ავატუნიდ. ხუდარი კოღა ღარა “ბეში ეგ^ნარ, ღარე კოღა ხუდარ “ბეში ბინო თუნ კაღე. იჩაღ სა მარაღანე ზერსტად. ბე^ნღა ნეხედ ჳუნ მაჭექი, ზუ ჳელაღზუ, ხაშა ნეხედ ჳუნ მაჭექი, ზუ ჳელაღზუ. ადიზინ ჳადიღხო შოტო აკატან ხეხეტუნ ბაქსად. ღე ექი, სა ადიოთ ფეს, ხოზამანღ დაყაბეს თეტუნ ბაქსად. ავატუნიდ ღოროცი ბომ ნიშან ტაღაცენე. საღ შუკაღენ ნიშანღუ ხუდარი წიღა ზაფეს თენე ბაქო.

ნეხტუნ ვი ცამფიტუ ღახა დანუღ, ბე^ნღა სა ტაღაღენ ჳიქა ცამკაღე. ჳუნ მაუფა, შედთან თენე ბასქე, ბადინყუნ გაღა ჳაპბაქენე. მე პა^ც ჳადიღი ბახტავაროღა ცარფსეღნაკ დაყე ჳ^ავესა.

სა ღი ფიტუნ ღარე კოღა სა ტაღრი ქარნუნე ჳარე. მომა ხები ბაფენე ხენენ ბუღ ჳამე ბომ. ტაღე ჳადფე. ოშაღლ ნანა-ბავა ფენე ქი, ტე ღოროციღ ბესტა ნიშან თაღეცი ხუდარ ქაშინბ კოღახუნე. ვა^ცღნაკ შაჳათ ღინურ ავუზბაღა თენე. შოტოხუნ ქულ ჳაყანან. ეტი ღარეღნაკ ადიზი ზარღა-ზოღრა ამღარხოხუნ სუნტადხუდარა ეჩანან, იზი ხოჟინა ქარხანან.

ნანა-ბავა ტაღრინ ადიოთაზუნ ჳედეს თეტუნ ბაქი. ბურტუნვი ღარეღნაკ ჳ^რდ სა ხუდარ ხა^ცვესა. შოტინ ო^ნე^ნ-ზიზინე საქი. ფინე ბეზი ჩურეღაღა ხუდარა ზახუნ ჳ^რდ მახანან. ნანა-ბავა იჩოღოდ ადიოთინ ღოხოღ ცურტუნფი.

ჳიქა ფესა ბაქოდ. ღრვურ ჳ^რდ ღრვურედ. ნანა-ბავა ჳაღუგ^რი, ტაღრინ ადიოთაზუნ, აღლოღაღ ნანა-ბავა ადიოთაზუნ ჳედეს თეტუნ ბაქსად. ტაღრი ჳარიტუხუნ სა ჳემა შამატ ჳოვაქი ღარეღნაკ სა ღრღაღთლოღ ხუდარ ნიშანტუნ თადი.

მე ხავარ ჳელაღა ქინა ხუდარი კოჟინ დასანა თარაფი. ზარატათ თენე, ყა უსენა იშანეღ სუნ-სუნა “ყუღარ ფიტუნ ჩაღხსად. თაცი-ეღსუნე ბაქედ. ადიზლოღონ ნიშან ღოროცი ბესტა ბოტბაქი პა^ც ჩაღიღი ღაშაკოი დაყატუნ ბე^ნღსად. ისაღლ მეთარ ნუაქეცი სა ხავარტუნ იბაქი.

ადიოთი სერიტუ უკადიღან, ქაღა ყაჯ ტაღღრ ხუდარაღე ღატიღედ. ფის ხავარა იბაქი ბატიღედი ო^ნენი ღაფგ^ანა. ქულმუხ აშღაზუნ, თურმუხ დაყ თაღსუნახუნ ზაპეცი. უქსუნახუნ, უ^ღღსუნახუნაღ ქულე ჳაყი. უსუნღუღენ ყოღად ნუბაქაღა სა აზარე ბა^ღღბი. ბინეთი ღაღიტიღ ოყა.

ეხღაზუნ სა უსენე ჳოვაწი ბაქოდ. ფადიზი ღინურხოხუნ სუნტუსტა ღარე კოღა ღაშაკოღე ბურჯეცი ტარესა. ზურინ, ქოსნაღარინ საშ შუნე ბი^ღღღ ცირი თენე ბოთბაქი. აღჭინღარი ბინთუნ ეჩერი. ოშინ ღი ბიღაშინაღლ უღიღოდ აღათენ შოტო ბაღა თაფმურბაღაღტუნიდ...

ღარე კოღა ბაღა ბინე ოთაღ თაშტუნი ეხღათ თაღატან ტე ბახთუნუტ ხუდარი კოჟ ჳ^რდ სა ჳაღახედ. ტაღ^ღრ ხუდარი სა ნატიჳედ, თაცი ენესად. ნანა-ბავაღაღ შოტად ბერე ბესტა ფულმუღოხოხუნ ნელ ციკა ჩურეღეტუნიდ.

საალ ხუდარ ბერანე ტადალ ბაქი. იჩუ ენედი ალა. ჭოდა ალა არციტუჩე თარადი. ანილასუნ იბაქეს ნუბაქალა სა სანენ მე ადითმულონე ფი:

- ბუნჯეღუხ, ვა ყურბან ბაქაზ! ბეზი ჰე ლინე ბაქსუნ ვა ადანე. ელმულო ჰაყა, ზა მე ზინზილინასუნ ჩარქესტა. ამა ბეზი გუნასპ ბაცი, ზა მე დარდან ბადიტოლოალ ჯანანუტ მახარტა. შორბა, ბეში მე პა კოჟინალ გალა ორანიყან ჭერი.

მე ადითმულო ფი ბულა სანექი ბერე ლოხოლ.

შაჰატტუნ ფე, უქ აწარ, თახსგრ ნუბაქალა ამლორხოდ ჩურესუნ უსუნე ბელ პასა. თე ლიალ ჰაქეთანრე ბაქი. ხუდარენ ადითან ჩარქესუნყა ტე ფა კოჟი იჩოლო განუხუნ ჟიკესუნ სანე ბაქი. პურანდადლ ოყახუნ ოჭაალ ხინე ბაქი. იზი ლალა ქალა სა ბაინყინე აშალს ჰარი. თე ბადინყუნენ ფულა ყინჰი ვადკამუნ ფა კოჟაალ ზაფი თანეშერი ბულოყა.

ომინ ღი სავადნა ელალ ამდარხონ კოჟურხოდ ჰარ სუნტად გალა ხე აშალს ნუაწარეცი სა ორადინტუნ აქი. კოჟურხონხუნ, შოლტოლო ბომ ბაქალა ამდარხონხუნ სა ნიშანა თეტუნ ბალადბი.

ბავალო ეხლანთენ ადიზე თამბათან ქინს ჩალხედალა ფა ორადინ მეთარს აშალს ჰარე. შოტოლო ხეალ ნეხტუნ იზი ჩურესუნა ნუპაპი ტე ბახთენუტ ხუდარი ფულმულოხუმ ბარალა ნელე.

დადალი ელე ლეგენდა

ღუნანას ზუზუ-ბუზუ უკალა სა თავადებუდ. შოტად წი თედმურედ. ომურს დავოლო ბომე ჭოვაქესტედ. სალ სა ქარანასლ თენე ჭახეცედ. ჰემა ოლქინ თავადხოდ კაკას ოჭაალანე ლუღედ. შასპარმუნ ბიყი, ადიზმუნხე ცარფესტედ. შოტად არლოველა ზერდალა ასქარხო ბურუნხმულოხუნ, სა მუქუტურგ აქინასტუნ ჭოვაქესად.

ლინურხოდ სუნტესტა თედმური ყომუნ კასლინ ფერვარეალ ჰარი ჭერი. შასპარს გელე ზინზილინენ ქიდეხთედნ ბადი. უსუნლულენ შოთად აქათა ბაქალა ადიზმულოალ ბიტუნყი.

თედმური ქიდე ქოქთი ადიზმულოხუნ სოლოალ ნიჟედ. შოტო ბიყსედნაკ ოსტაარ დავანე თაცი. ადიზლოლოხუნ სა ფად ტე დავინა კაწეცი. გელე ფადალ ცარეცი ადიზი აქათა ბაქალა აშალსმულო, ბურუნხმულო. სა ფადალ მარეკალ ტიტეს თენე ბაქი. თურგანს თადალა დაყე ლოხოლ ბაქალა ალოლო გემელულა ბაქი.

გემელულა სა ჰემა ბაჭა ამდარე ბაქოდ. შოტოლო ბომ ჩუფუს ადლოხალ გელენედ. გარდინხონ იჩოლო დავინ სურსათხოალ ეხტეტუნიდ. ლენახუნ შუკალ იზი განუხუნ თენე გაღედ. ანშუმა, ეხლანთ ბოტუნსტად. გემელულა ამდარ ბაქსუნა ავაბაკესტუნ თეტუნ ჩურესად. ჰიქს აშ ბუნე ბაინყ ბაქიტუნხუნ ომატუნ ბიყსად. ჩუფხონ არუხი დოსატუნ ბასტად, ხორადტუნ ბოსსად, ჩანტუნ ჟაალსტად. ბიდასინ შუმა აქადიტუნხუნ ომა იშყარხო აშპკინ აყურხონ კოჟურხოტუნ თარანედ. ქიდე ქოქტალა არაკა, მოზინაალ თეტუნ თარბსად. ბიყი შამტუნენედ. დეყა ასაფი ეტუნშტად ჭაბ ბაქი ამდარხონდაკ.

სა უშე ადიზე თაცითედონ გავალი ბომ სა ჰემა კოკოწტუნ ეჩერი. სოტოლო ბომ შა დადალ ბუნედ. შუმაკხო პასალა ქინს შამფი ავესტუნბი. დადალ ეტუნქი ოშინ შუნენდაკ. შინა უკოდ ტე დადალენ გემელულა ბაქალა ამდარხოდ ბელ ქალა სა აშ ეჩალე. ჰიქს ბესა ბაქოდ. კოლოლო ჰიქს ცამეცენე, შონოალ ბაქალანედ.

დადალ ეჩერიტად ადჰინდარი ბერეზარესუნ სამალ ჭოვაქინე ბაქოდ. თედმური ყომუნ დაყენ ჭოვანექსად. ბეშალ თედმურ იჩედ, საალ იზი იშა ამდარხო. შოროხ ჰარი გემელული თუმს პატუნპი. საალ ტე თარბსუნ დადალი ელე სანე ჭერი. სან ჭელალა ქინს თედმურენ ქულა ეხედი ალა:

- ჩურფანან!

ყომუნ ჩურეფი. დადალენ გემელულა საალ ელეფი. თედმურენ ფინე:

- ამდარნუტ გალა დადალენ თენე ელკო. უსუნ ბაქანან, ქეშელულა ბაცი-ჭელაღა ირამოლო ბიყანან!
 ვსქარხო სა ფულ ყიჭკი ხადკმუნ ეყურხოხუნ, ჰარაბოლოხუნ ცირტუნ. გეშელულა ბიპ ტონღხუნ ბატუნდი
 ჰალყინა. სამალ ჭოვაქი დოფაჰადლოფ ბურევი. ჰარა-წირტ ბიღვსლ ცირი თენე ბოტ ბაქი. გეშელულა ბაქალა
 დარღინხოხუნ ბიღალო, დარა ჰაყალო გელენე ბაქი. ამა ჩუფხო, ვლლულო ხათა ლაქსტა თეტუნ ბართი.
 თე ღი თემური ვსქარხოხუნნალ ბიღალო, დარა ჰაყიღო მალ თენედ. თავადენ იჩინალ თურელხოხუნ ბიპი
 დარანე ჰაყი. ბაღინყ ბითატან თემური ამდარხო პურიღო, არალუღო, შოტოლოხუნ სა გალა დარალუ
 ტავადაალ ენტუ ხაპეცი თატუნცი.
 თემურა უსუნლულენ ყოლაღტუნბი. ამა თურახუნ მაღიქ მანელი. დუნანე თოფალ თემურ წიღენე ჩალხეცი.
 გელული ამდარხოხუნ იხოღო პურიღო გირტუნბი. უშე ონე ზიზითუნ საქი. ოშინ შუ თატუნშერი ქალა აყე
 ტონღლ ბაქალა ხოდლულა. ჰარტადნაკ სა გვანმზ ქამაპი ოჭალასტუნბი. თე ხოდლულ თარაფი ბანეკი
 დადალენ კაწკესტი ამდარხო ოჯალ.
 მე ახვალატუნ ომა ადიზლულონ ბურტუნვი ჰარ უსუნ ტე ოჯალა ყურბან შამფსა, შამ ბჭუქსტა. ამდარხო
 კაწკესტი ტე ნქანს დადალალ ედეს ბადი დუნვანტუნბსად.
 ნესტუნ ადიზინ ბიღენუნ ქალა ფურუნზჩ ტაღალა დაყე ლოხოლ ბაქალა თოდუკ რან ცილა ოჯალ მეთარან
 ვმალ ჰარე.

აჭი პღლინ ლეგენდა

ბაქენე, თენე ბაქე, სა ადიზე ჰვზხო წილა სა აზუკე ბაქე. თე აზუკ თუმლა მე ადიზეხუნ თენედ. გელეტინ
 თენე ავად მაღინტუნ. ავაბაქალტოლონ ნესტუნდი შოტოლო თუმ გელე ვნიღუნენე. მანი განუხუნ ბაქსუნა
 ფეს თეტუნ ბაქსად. ეხლთხოხუნ აქესად ვულ ბურუხ, ვულ ოვ ჭოვაქიტუნ ჰარი მე ადიზე ჭერე. სამალ
 ჭოვაქი შოტოლო ამხუნ მეთარ სა ეხლთვლ ჭერენედ. ნესტუნდი ჰვზხოხუნ ულუ ქალბოხო ამდარ
 უქალტუნ ბაქე, ქანშ ბოტალხო ქინატუნ ჩალხეცი. სოროხ იჩინალ ამდარ უქალტუნ.
 ადიზლულო სა ფად მე ეხლთვ ვენედ. ნესტუნდი აქჩინანხუნ ვდიო თენე ჭელო. შოტოლოხუნ ვვილ
 თარაფსუნე ლანშ. თ სოლო ფადენ ნესტუნდი აქჩინე, იშყარხო ლოხოლ ჩოვტუნ ჭევექე. სოტოლოხუნ არცი-
 ჰადსტუნე ლაზემ.
 შაჰატტუნ ფე, ამდარი ლოხოლ ფის წი ჭელამუნ იზი ფულმუნ ჭელადინ შაჰატე. ფის წი ჭედსუნენ ჰვზხო
 ჯამაჰათხოხუნ ახილები. სა ჰემა უსუნ სალ სუნტად სოტოლოხუნ თადსუნ-ედსუნ თენე ბაქი. შოტოლო ხუდარ
 თეტუნ თასტად. შოტოლო ხუდარ თეტუნ თამტად. ჰვზხოხუნ იჩინ იჩლოდნაკ ქარტუნხსად.
 უსუნხო ჰარი ჭოვანეკი. ჰვზხოხუნ ამდარ უქალ ბაქსუნ ეხლთ ბურევი ბისი ბაქსა. ადიზლუდოხ ბურტუნვი
 შოტოლოხუნ არციჰადსტა. სა ჰემა უსუნ ოშაალ ბურტუნვი ყოჰუმ ბაქსა ამა შოტოლო ლოხოლ ჭერი ვდიო
 გელეტად ედხედ. ვდიო ბითატან ნესტუნდი ამდარ უქახოტუნ. შოტოლოხუნ შაკალა ხეღირ თენე ლაქტო.
 ვშ მეთარან ჰარი, ჰვზხოხუნ იხოღო დარმულოხუნ სუნტადნაკ ჭურკალი შაყყინახუნ ხუდარტუნ ეჩერი.
 ინსანტენ უკადიღან, შაჰატალ ყოჰუმლულტუნ ბესად. მუჭა ნესტუნდი, მუჭა იტუნ ბაქსად. მოტო აქი
 ნესტუნდი ამდარ უქსუნი ამხუნ ჭერი ვდითმუნ სერინანხუნალ აქჩინე, ჩოვე. ოქა ეხლთეღალა ვშ
 ნუბაქიღინდი, ტე აზუკი ლოხოლ ჭერი წი ბანეკოდ თამამ ედხუნ ჭელანედ.
 უსუნი გირვალღ დინურხოხუნ სოლონედ. ჰვზხოხუნ ეჩერი ბინე მიწიქ ვიჩი დღღა კოდა ყონალე ჰარი. ნანან-
 ბავან შოტო დაყაბატან ფეტუნდი ბიღვსლ ცირი ხუნჩედ კოდა ბაქა, ბიღვსინ კოდა ექი.
 ხუნჩედ კოდა ვღლ შაჰატ ჰორმთთინბი. შოტადნაკ ხუბტუნ ბოხი, კოკოწტუნ შამფი. ბოტუნხი, ცივტუნქი.
 უქესტუნდი, უღესტუნდი.
 ბიღვ ბანეკი. ბაღინყ ბინეთი. ვღლინ ნანა-ბავან დაყტუნ ბელსად. შონო კოდა თენე ჰარი. ლოჟინ ამდარხო ჭოშ

ჭერი, კოდატუნ ბაცი. სა უნ თენე ბაქი, ჰა დაყტუნ ბეგი, თენე ჰარი ჭერი. ბასკალმულოლ ცირი სა თჷპჷრენ ფორთუნი. შუნი ბინდსტა ბავან სა ფუსუსე ბანჭუქტი. თანეცი ყულოლო კოდა. ბასქეტუნი. კალფი მუღურები. ახვალთა ეხლთები. ჟეი ენტი ჟეტუნ ბოსი.

- ად ყუდა, მონო ჰე ადით აიანბაქსა? ადელ ჰორაბაქო? ბელ ბათკამუნ მიდანი ბაქე. ფიდან ვი ხუნცეე კოჟე. ჩურუნსა მანდა. ფინე კოდა ფეტუნ ბიდანსინ ექი. მანდეს თეზ ბაქო. ფიდან ქორფე თენე. დაყა ჩალესა. თადსუნ ჩურესა, თაცეყან. შონოლ ღირისტოლონ მადანან ფი ჭერე მანკანუნ. ბაჭანახუნ ხხავარ თედახბუ. ბანექო, ტე სოლო ყოჰუმხოხუნ სუნტან კოდანე.

ყულოლო მე ადითმულო იბაქატან ბავა ბელ ინკო სა ლევეტ ალკა ხეტუნ ციფი. თურმულოდ ოყახუნ ოჭაალ ფოსი თანეცი. ირუ თამამ აჭეესები. ფუსუსე ანტი მანკანუნ ჭერე. დაყე ლოხოლ ბქალა ყანდახო, ხენურხო, ორანხო, ჩედიხო ფულე ჩურეკქი. ჰიქალ ტენე აქი. უქენ ჰი ონეკა ჰარი ჰანეფი კოდა. ბასქი თეტუნი. ახვალთა ეხლთები. ხურიქალ ბატუნდი სუნა.

სანს ყონშიდოხალ ეწითუნცი. სა ჰემა თანა აყატუნბი ტე სოლო ყოჰუმხო კოჯურხო. მანდიტოლონალ ქან ბაქამუნ ადელტუნ ხავეცი. ბანდბესალ თეტუნ ბაქი.

ანდინდარი ადიზინ ჩამაჰათ ბაფედი სუნა. მე ხუნა ზუ ბელაზ, ტე ქურა ჰუნ, მე ჭანდან ზუ თარაკაზ, ტე სუნტუალ ჰუნ უკა ბურტუნვი ჰანვესა. ადიხალ, შოტად ბულომი სუნატუნ ბადი. “ადლ აქეზურ იკაზ ტენე ბაქი. შოტოხუნ სა ირიზ, ნიშანალ თენე ბანგადეცი. უნკო სალ ბაქი თენე. ბაქადინალ უშენინ ბადინყუნა არლოვულენე თამერე.

ხიბ ღი ხიბ შუ ღირისტ ადიზინ ადელე ხავეცი. სალ სუნტინ სა ჩიმირ ნეფ თენე აქი. ნანან ფოფურხონე ჭეუფი, ბავან ახ-გადები. ვიჩი-ხუნჩიმულოდ ონენი სანს სა ჰოორ თენე ბოტბაქი. ხიბ ღინახუნ ომა ამდარხო უმუდა ბოტი ზატუნცი კოჟურხო.

ადელ ანტუნინ შამატ თამამ ბქალა ღი შოტად ციდალ დასე სულქატუნ ჰადფი. ჩამაჰათა შუმტუნ თადი. ჰანჯანოლ გირეცი ჰარეტუნი. უსუნ-უსუნალ ნეხტუნი:

- ბეში ოზანყან ხოხბაქი. ადლ ჰეტადნაკან თარბი? მონო ჰე არუნა, ბეში ბელ ბარედი?

ადლინ ნანა-ბავანალ შოტოლო უქეტუნ თასტად:

- ად ყულონ, ექი თანს რ თენებუ. ბუნჯეჯულო ცამე. ქანდენ ბადი არულოხუნ ტიტეს თენე ბაქო.

დასე მანქან ცარელატან ჰანჯანოლ ქალა ჩულონ იზი ყუდა მე ადითმულონე ფი:

- სამანი ადლინ ურუქა დანალ შუმ თადლადან. გირექინან, ექინან.

ჩუფუნ ფი ღინ ჰარი ჭერტუნ ჰანჯანოლ კოდა. არცალა ქინან ვად-მივანა ბურტუნვი. სულქინ ჩანე ჰარი.

ონენ-ზიზინახუნ ომა ჰარტინ სა დაყ ჩან ყოყეხუნ ჭოვაქესტუნდი. ომა ტედინ-მედინ ეხლთე ბურვი. ჰურუნალ მუხ ციფი ონეტუნფი.

ჩან ჩარქიტუნუნ ომა ყადნაკონ ბინ ჰადხევექი. შოტად ნანალ ჰეზერი. ბინენ თაცი სა ლჷჷ, სა ჰემაალ ჰანჯანუნე ეჩერი. ლჷჷ ბასტ რმა დეყენ ბუდე. ნანა-ბალა ბურტუნვი ხური კაწეცი, ელ, შიკამ დულცი თიქოლო ჰანჯანოლ ლავკა. ნანან ლჷჷინახუნ დეყა ჭევეკსად, ხუდარუნალ ჰანჯანუნე ზაჷედ. ლჷჷინახუნ საკალ დეყ ჭევეკატან ნანად ფულმუნ თიქოლო ბომ ბქალა ამდარი ქანინუნე ლამანი. აკალტუ თენე ვე ბაქი. იშანახუნ ფულე ჩურეკქი. შოტად აჩი ღარე ქანს იჩე ქი ბუნე.

ნანად “ვად, ბალა! ო ფესუნქა ირუხუნ თაცი თანინ ლოხოლ ბისტუნ სანი ბაქი. ჩუფუნ, ხუდარმუნ ბატუნდი სუნა. მანქან თარაფი ბანექი დასნა გა. ონენ-მივანი სანს ადიზ ენედი იზი ბელ. ხური-ქალა გირეცი ჰარტუნ. ჰანჯანოლ მანკანუნ. ლჷჷინახუნ ქანს ჭედსუნა იბაქატან ჰაქეცი მანტუნდი: ჰუნ მაფა, ჰანჯანოლ ამდარ უქალ ბაქსუნი ანხუნ ჭერი ეხლთ ჩოვ თენე. შოროს სერინახუნალ ამდარ უქალტუნ. ფიტუნ მეთან ნუაქეცი სა ან ბიქი აზუკედნაკ ბეში ბომ გა ბუთენე. ხური-ქალა ჭერეყატუნ ადიხუნ.

ჰა ტე უმე ხავარ ჰანეპი ალა. ქირეცი ჰარტუნ. ჰანჯანოლ იმყარხო ბიყი თატუნში. ბატუნდი ყალინა.

მანდიტოლოდ ჩამაპეტენ ტაფი ჭევექი ადიზეხუნ. შოტოლო ცილინ ბურულო პაპამუნ შპპტუნცი. იხოლო ბაჭანენუნალ ჟეწურტუნ ბოსი. შოტოლო ტედინ ტალად მარჟუ თადსუნა, ჰორ ბაქსუნა ჰანსტინანლ ცირი ადიზე სალ შუკალენ თენე ავა.

ფაჩჩალა ნახ რჩი

(ნაღლ)

ბაქენე, თენე ბაქე, ბაქენე სა ფაჩჩალ. შოტადალ ბუნედ სა ბილიჯი.

ფაჩჩალენ ტე ბილიჯინან ფინე ჰუნ სა ბელა ღუნდანე ჰე ხავარაბუ. ბილიჯინენ ფინე პაჩჩალა: ტე ანხილ ოლქინან ბაქალა სა ნახრჩინ ღარენ ვი ფაჩჩალეულაა ეხტალე. ფაჩჩალ შიპე ბაქი. სა ხამ ომა ჯგოდ სა ბილიჯინე ეჩერი. შოტინალ სიქტინ ბილიჯინ ადითმულონე ფი.

ფაჩჩალ ექა ლაცი დაქანე ბაქტი ნახგრჩი ბაქალა შპპარე. ბიდანსინ ჩირადხო ბჭუქქელატან პანეპი. დაყა ჩურეფი. იზი ბეშოტან ჭოვაქალა ნახგრჩინა ანექი. შოტინ ნხრჩინა ფინე: ზა მე ბიდანსინ ყონალბა. ომა ფაჩჩალ თანეცი ღუზ ნახ რჩინ კოდა. შოტო გელე ჰორმშოტუნბი. ფაჩჩალენ ფინე სა ღარ ადელ ბანდბანან, ბეში ოლქინან დაყბალხო. ნახგრჩინენ ფინე ბეზი ღარა დაყბეს ბანქო. ფაჩჩალენ სა ქალ ზე ცამფი, თანელი ნახ რჩინ ღარა. ფაჩჩალენ ქალზი ბომ ცამფენედ: “მე ღარ ჰარი პაპალა ქინან იზი ოზანა ბოტანანო.

ღარენ ქალზა ენტი დაყანე ბაქტი ფაჩჩალი შპპარე. თანეცი ღუზ ფაჩჩალი ბახჩინა. ბახჩინ ბოშალ სა ჰოვუზებუდ. ღარ თაცი ტე ჰოვუზი ბესტა ბასქი ნეპახეცი.

სამალ ომა ფაჩჩალი ხუდარანლ ჰარე ჰოვუზინ ბელ. შოტინ იზი ჭოდა ოწკალანედ. ბენელი თე ჰოვუზინ ბესტა სა ღარე ბასქე. იჩალ ტემა დარაშუდლუნე, ბელა ნეხე ჰუნ მაჭექი, ზუ ჭელახ.

შოტო სამალალ ანე ბაქი. ბენელი შოტა ფაფაყინ ბომ სა ქალზებუ. ქალზა ჩინეჩერი ფაფაყინ ბომტან. შოტო კალეფი, ქალზი ბომ ცამედ: “მე ღარ ჰარი პაპალა ქინან იზი ოზანა ბოტანანო. ხუდარენ ქიქირები. ქალზა თაშერი არუდოდ ბომ ბასაქი ბოკოსები. ჯგოდ სა ქალზე ცამფი. ქალ ზინ ბომ ცამეფი: “მე ღარ ჰარი პაპალა ქინან ბეზი ხუდარანლ ქოთოხუნ ქანბინბანანო. ქალ ზა ლანეხი ღარე ფაფაყინ ბომ.

ფაჩჩალი ამდარხონ ღარა ატუნქი. თატუნშერი სარადა. ქალ ზა კალტუნფი. იზი ბომ ცამეცი ქინან ბიტუნ.

სა პა ღინანხუნ ომა ფაჩჩალ იჩალ ჰარი ჭერე. ბენელი იზი ხუდარანლ ტე ღარახუნ ქანბინტუნ ბოტე. ფაჩჩალი აწულონ გელენე ბიქი. ანექი თე ჩარა თენებუ. ხუდარანლ ტე ღარე ბელ ღარეტუნ. იზი თაფა (თაჯა) ენტი ლანეხი ნახ რჩინ ღარე ბელ. შონო ბანექი ფაჩჩალ. ომა შოტადყა იზი ხუდარი ლამაკოდანე ჭოვაქესტი. ნახგრჩინ ღარ ბანექი ფაჩჩალ, ფაჩჩალი ხუდარანლ შოტად ჩუჰუნ. შოროს იჩად მურადყატუნ პაპი, დანალ ბეში მურადა.

ქალნაყა ჭუკუელი

(ნაღლ)

სა ქარხე ჩუდოდ ბოდახუნ გელე მიწიქ სა ნანვტუნბუდ. თილინ ქანბინანხუნ მალ-მულ ქალანე ბაქოდ. შოტა წი ჭუკუელინედ.

ჭუკუელი ჰარ ღი ადლულო გარბაქი აჩინანე თადსად. შოტოლონ აჩიტუნენედ. იჩალ სამალ ანხილ არცი თამამანე ბესად.

სა ღი პურუნალ ჭუკუელი აჩინანე თაცედ. სამალ ადლულოდ აჩინან თამამანები. ოშალ შოტოლონ ფიტუნ:

- ჭანდჷ თარანგუ გირსბა თალადან.

მე ადითმულოო იბაქატან ჭუკუელი მუჯე ბაქი. შოტინ ჰანლ სალ ჭანდ თენე აქედ. თარანგუნ ჰეთარ

გირბსუნა თენე ავად. შოტადნაკალ ადლოლო ფინე:

- ხანალ თამანან! ჭვლად აკსუნუზ ჩურუსა. ჰამალ თარანგუ გირბსუნ ზომბაქალზუ.

ადლოს ირანზი თეტუნ ბაქი. ფიტუნ:

- ჰუნ გელე მიწიქნუ, თამეს თედან ბაქო. დაყა ბაქალა ოვანუნ ვა შინ ჭევეკალა? ოვე ხენენ ვა თამადინ, ჭვლადე აჭაადივან, ქალნად ჯოლაბა შინ თადლა?

ჭუკუდინენ უსუნ იჩუ პაპესები ქალნან. – ქალნა, ფინე, - ადლოს ჯგვლადეტუნ თადსა. ზა თამტუნ თეტუნ ჩურუსა. კალფა, სოტოლო უფა, ზა ბართი მაყატუნ თაცი.

ქალნან ადლოლო კალფი ფინე:

- ადლოს, ჭუკუდინა ბართი მათაქინან. ვანუნ თამანან. ამა ოვა ბადსა მამართანან. ანაფი ჭევეკანან. ზუალ ბუდკალ ბუდკალზუ. ნ ადბაქატანექინან, ვან ფიათარ თადალზუ.

ადლოს ქალნად ადითხუნ თეტუნ ჭერი. ჭუკუდინანუნ სა გალა ბაქტუნდი დაყა. სოტო ანაფი ოვანუნ ჭევეტუნქი. თაცი პატუნპი ჭვლადე. ბურტუნვი თარანგუ გირბსა. გირბალტუ ბალ-ბალ კატუნფი. ჭუკუდი სამალ ადლოლო ფერვარე თარანფი. ოშალ ხური-მური ჭიქურხო გირბი იჩენაკ სა შალაკე ღუზბი.

ბერეზარე იშა ადლოლონ ბაღურხო ენტუნდი. კოდა თადუნტუნ ჩურეცი. ჭუკუდი იზი შალაკი ლოხოლ არცანე. სოტო ფიტუნ:

- ჰადზა, ვი შალაკა ანაფა, კოდადან თადსა.

ჭუკუდე იზი ღანუხუნ თენე გალფი. ადლოლო ფინე:

- ზუ თურინ თადალა თეზუ. ქალნან ვან ფინე. ჭუკუდინა ანაფანან.

ის ხანალ, ბეზი თარანგუნ ბალალ ანაფანან, თადენ კოდა.

ადლოლონ ჰეყარა ფიტუნ, ჭუკუდინა დაყალ ერეს თეტუნ ბაქი. ჭუკუდინალ, შოტად შილაკალ ანატუნფი. ბაქტუნდი დაყა. ჰარი პატუნპი ოვე ჭოტა. ოვე ხე გელებაქენედ. ადლოლონ ჭუკუდინა ოყა ცივქი ფიტუნ:

- ჰუნ სა ჰოორ მიდა ჩურფა! დან ბეში შალაკხო ტე ჭოდელ ჭოვაქესტენ.

ვადბაქი ელენ, ვანალ ანაფი ჭევექენ.

ჭუკუდინენ თურმულო სუნა ტაპკა ფინე:

- ზუ თანქ მიდა ჩურკალა ტეზუ. ჩურნანსა ზა ბართი თადანან? ხანალ,

ბეზი შალაკალ ანაფანან, სა გალა ეჭერენ ტე ჭოდეხ.

ადლოლონ ჭუკუდინა ანატუნფი. თარანგუნ ბადე ლოხოლ არცევეტუნქი.

შოტოხუნ სა გალა ბატუნცი ხენა. ოხე ბინდეს პაპატან, წუკუდინ ფულმოს ხენენ თანეშერი. ძრეცი ბინეთი ბუჟაფი თადალა ოვე ბომ.

ადლოს ბაქტუნდი სუნა. ბურტუნვი კალფსა, ალა-ოყა ტისთა. ბანდბეს თეტუნ ბაქი. სა ხედლქ ოვე ჭოტუნუ არტუნცი. ჭუკუდინანუნ ხავარ თენე ჭერი.

უმუდა ბოტუნტი. შალაკხო ანატუნფი. ჰარი ჭერტუნ ადიზე. უსუნ იხოლო პაპესტუნბი ქალნან:

- ად ქალნა-ფიტუნ, - ჭუკუდინა ოვე ხენენ თამერენე. ჰეყარა ვანვეცედან, თედან ბაჯლადბე. ქალნან ფინე:

- ექი უქან ხანა მაფანან. ჭუკუდინა ხენენ გელე ანინლ თენე თამერი ბაქო.

ზა ბუდკალედნაქ ხე ლაზბე. ჰანსა თაზსა. ოვანუნუნ სა გამათ ხე ეჩალზუ.

შოტოლო ხანვეცი ბანდუზბო.

ქალნან გამათა ეხედი. უსუნ კოდახუნ ჭერი. ოვე ჭოტა პანეპი. ბურევი

“წუკუდი ჰუდ...!ო უკა იზი ნვან ხანვესა. კალფსუნ ალანე თაცი, ოყანე ვადბაქი. სანს

თენე ჭერი. ხენე ტე სოლო თარაქაალ ჭერი. ნავა ბაღდაბეს თენე ბაქი. შოტინალ უმუდა ბონეტი. გამათა ხენენ ბუეზი კოდანე ვადაბაქი.

ხენა ბანეფი ბუეკალი. არცი ბურევი ბუეფსა. მონო ჰიქა? ქალნან

ბუეფსუნენ ბუეკალი ბომტან სანე ჭედასა: ბეშ ბუეკატან “ვა, ბეზი ბულ!რ, ვომ ბუეკატან “ვა, ბეზი ბაჭან!რ ადითმუხე უმულო ლაქსტად. ბუეფსუნა ექატან სან ბოტე ბაქსა. ქალნან მე სანსუნ კიქალ ბეს თენე ბაქტი. შორ ბენელი იზი უმულონე სანსა. ბუეკალა ბუეფი ჩრექი. სელაკა შადეზი. ბუეკალა ამწინეზი ქალა სა ლევეტინ ბომ. ქულა ძანლი ბურევი ნაყე ჭოეზ ბაქალა ჭანინა გირბსა. საალ ქიდე სა ქუნდანი ჰარი. შოტო ნაყე ბომტან ჭეკატან სანე ჭერი:

- ვა, ჰე ბადინყუნა! ჰიქალ აქეს თენე ბაქსა.

ქალნა ჰაყეცი მანელი:

- ად ამან, მონო ჰე სანს იზბაქსა?

ქუნდინ ბომტან პურინ სან ჭერი:

- ქალნა, ზუზუ! უსუნბა, ბეზი ჭოდა – ხოჟინა ოწკა, თამიზბა.

ქალნან ქუნდინა ქუვა ხენენ ოწკე, თამიზები. სერინსუნალ, ჭუკუდინედ.

ბელბუნ ომეღ ჭანინა ბაჭურევი ქუნდინ ბომ არცენედ. შოტო არცესედი თახტე ლოხოლ.

ჭუკუდინენ თახტე ლოხოლ ზივ-ზივ ტუტუნედ. სამალ გამეწტუნუნ ომა

ქალნან ხავარე ჰაყი:

- ჭუკუდი, საალ თარაგუ გირბსედნაკ ჭანლდე თანლო?

ჭუკუდინენ ბულანე ჟიკპი:

- ქალნა, ზუ საალ ჭანლდე თალალა თეზუ.

ადლუხ გირევი ჰარტუნ. ჭუკუდინა აქი მუწტუნ ბაქი. ქალნან შოტოლო

ჰატარე თადი. ფატარა ქანი ცარტუნცი.

ქალნად ჭუკუდი მეთარ ჭუკუდინედ.

ანშუმლა ჰექაძთხო

ბრიგადირი ქერი

ადიზე სა ბრიგადირებცდ. შოტადალ ბოხოდ მუყანლ სა ქერიტუნხუდ.

ბრიგადირ ჰარ ბიძსინ გიმქინანი ბაქსად. ქერიალ შოტად ბაჯანესუნ თანესად.

გიმქინა. უსულუდენ ტიდა თადსუნა ზომე ბაქი.

ბრიგადირ იდარინა, ლამაკოდე თალატანალ ქერი ბიძსინ გიმქინანი ბაქსად.

შოტანაკ ქერი ქანლმანსუნ, ტუფანსუნ უნექსად ჩამაჰათ ცარეცტუნუნ ომა ეჭერი თანესად.

იქენინ ღინურხოდ სუნტუსტა, სავანა გიმგინა ელალ ამდარხონ ჰიქატუნ

აქი? ბეტუნდი ხანდულონ ქალა სა უყენი ლოხოლ სუნატუნ ყანანი. შოტოლო

შანტუნცი. იშანახუნ ფულტუნ ჩურევი: ბრიგადირი ქერინ უყენხონედ, ბულალ

იზი ლოხოლ. ჰუნ მაუფა, უშე ულურხონ შოტო ცარეცტუნ. უყენხოლ

ხანდულონაკ ფადტუნ ექე.

ტე ღინანუნალ ადიზე მეთარ სა ფესუნე ამჟღჳ ჰარი: ვშურ გელე ჩანთინან
ბაქტი სა ამდარასუნ ვდით ბითატან ნესტუნ: შონო ლაფ ბრიგადირი ქეჩინანე
ჭურეცე.

თარაკალა ხანალ

ნესტუნ ადიზე სა ქარნუ ჩუჰუნ, შოტად სა ბინ, ბინეალ ბიჰ ვდეიტუნბუე. ბიჰალინ სუდარ. ქალნად
ლარა ქალა ღავინატუნ თაშერეე. კოჰინ ვშურ მანღენე ბინე ოხანე. ბიჰ ვდეელ, საალ მაწი ქურუჰ ყადნაქო. თჰქ
ვშბი ვო თანა უქესტუნ, ლაფესტუნ ზორ ვშეე.

იი-ჟერნინ გირვჳლან შუნურსოხუნ სოლონეე. ქარნუალ, სუდარმუნხალ ბიჰსინ შოუმა ქანდი ბასქეტუნეე. ბინენ
ვოშ მანდი ვშურსო ბელე ღული. ბუნარინ ბეში ბოკალა ფუჰუნს ოყანები. ომა შონოალ ბასქი ნეჰანეცი. საალ
შუნე ბიღანსუნ ომანე მულურ ბაქი.

ფულმულო შარფი თაღად-მაღადე ბეღი. ვღლუს ნეჰანსტუნეე. იკოლო ღოხოლხუნხალ ბუტეე. ბინენ ღანდიჰ
ბელ ზაფი ბასკსუნ ჩურეღატან, ფულმუნ ბუნარინ ბეში ბაქალა ხანალანე ღამანდი. ხანალ სა თანესად, სალ
ჩურენეე. შოტად ოყასუნალ “თიქტუკ... ტიქ... ტუკ...! ო- სანე ჭეღსად. შონო გელე ჰაქეცი:

- ად ბანაჯეუნ, მონო ჰიქჰ, ხანალალ თარანეკო?

შოტად ვდითვხუნ ხანალ სა ჩურეფი. ომა ბურევი ჰურუნ თადსა. ჩულოდ დეჟ-უეყენ ტუტუნეფი. შოტო ჩახ
აჰენე ჭგანჰი. ალლოდ სანსენ ყადნაქონე კალფი:

- ნანა, ად ნანა! სა ჰადზა, ბლა მე კოდა ჰიქჰბუ?

ბინე სანს სუდარმუნ ვღალფი მულურტუნ ბაქი. ხანალი “თარაფსუნარაქი ბურტუნვი წირიტჰ. ქალნა უსუნ
ჰადხერი ჰარე:

- ახარ, ად ბინ, ად სუდარმუნ, მონო ჰე წირიტჰ? ქალუტენან ბარე ბასკადან?

სუდარმულონალ, ბინენალ ქულმულო ხანალაჩტუნ ბოხოდი:

- სა... სა... ბე... ელა ხანალ ჰეთარან თარანე. იზი ოყა არღოფულებუ.

ქალნან ბუნარინაჩ ფულ ჩურევექი ბურეხი ანშოუმა:

- ად ვან აყანანჩი! ზუალ ნესხუ კოჰა ჰეტადნაკტუნ იხოლო ბელ ეხტე? სა შიჰ ბაქანან ვან ბეს ბადან:
ხანდულო საღბი კოდა ელატან ბეზლი სა წიღჰჰ კოკოწ კაციკალი ოქა ყინიეცი ჩურეფენე. სოტო ბიყი ეჩერი
ბუნარინ ბერშე ღახხი. ხანალალ თარაზლი იზი ღოხოლ. სამალ გამეცი ბურჰენე თარაფსა. ვანალ ამწი გალა
ბაქტენან სუნა.

ომალ ქულა ბოხოდი ხანალა თარანედი. სოტად ოყასუნ სა კოკოწ ჭერი ბურევი ბულა გაღგალსტუნ
თარაფსა. ბინე, ბაჭანეხუნალ სუდარმულოდ ანშოუმი სანსენ გოჰა ეწხედი ბელ. შოტოლოდ ანშოუმ ქან ბაქამუნ
თენე ბოთბაქი.

ვღინღარი ადიზლულონტუნ იბაქი ანშოუმფი. ბანექო, ვანალ ჰექჰანთჰ კალფი ჩარკატან ანშოუმკალნან.

არულო ბელ შჩი

სა იშქარი ადიზეხუნ ავილ ხური ერეყლულტუნბუე. ფადიზინ ღინურხო სუნტუსტა ტიდა თარაფსანე თაცეე.
ბენეღი ერეყლულა ქალა სა ელეღინ სურუნბუე. ჩობანა კალეფი იზი თოროლ. ფინე:

- მეთარ ვშ თენე ბაქო, სურუნან უსუნბა ჭეკვა! ელეღხო საალ მე ფერვარე მაყატუნ აქეცი! ინბაქი?

ომინ ღი ბენედი სურუჰ ჰურუნ ერეყლულანე. ფურუნალ ჩობანა იზი ვდითჰ ფინე. შოტინ ვდითე თადი ქი
სურუნან ერეყლულა აკალა თენუ. ბეზი ვდითჰ ვდითე.

სა ჰემა ლი ომა იმყარენ სურუნ პურენ ერეყლეუდინ ბოშე აქი. სალ ჩობანი ფერვარე თენე თაცი. ბეხე ბაქტი ქი, ჩოდ სა დაყ ქიქირბსუნე ლაზ მ. თენე, ჩობანენ თოფოლო ლჷქ ლავკალა ჭურეგკალე. ჯადბაქი ჰარე კოდა. ხედლჷქ ქიქირები. ბიძსინ კოდახუნ ჭერე. იშა დოსტურხო ქირბი ფინე:

- მე უშე ბეზი ჩოდენ ერეყლეუდინ თალადან. სა ჩობანენ სურუნ ტიდანე ექსა. ჰარტინ სა გავალ ეხტანან. ამდარხო ბასქიტუსუნ ომა დაყ ბაქტადან. ვან ერეყლეუდი ოშელ ჩურლაფნან. ზუ თაცი ჩობანა ბანდბალზუ. შოტო ჭახსკალზუ ეხლთ. ბანექო, ტუტდელ ქარფესტალზუ. ბეზი სანს იბაქალა ქინს არვა ჭოვაქანან. სურუ ბასქი ბაქალე. ჰარტინ სა ელეღ გავალა ბასქი არანესუნ ჭექინან. მაყიბანან, სურუნს ხ თენებუ.

დოსტურ ირანითუნ ბაქი. ჯამაჰათ ბასქიტუსუნ ომა ადიხესუნ ჭერტუნ. ერეყლეულა პაპატან დოსტურ ჩურტუნფი. იშყარ თანეცი სურუნსუნ სამალ ტალად აქელალა არულოჩ. ჩობან არულოდ ბესტა არცენედ. იშყარა აყი სამალ იჩუ აჭესები. შორ ბენელი ჟამდი ლჷვანბრბალე. ამა იშყარენ ბუფევი მუჭა მუხ ციფსა:

- ად ვიჩი, ზუ დავა საქსედნაკ თეზ ჰარე. ჰიქ ბაქანე, ჭოვაქენე. ერეყლეულა უქესტენუ, დირისთე ბაქა. ბეზი ადითმულო ბანს თენ თადე, პურენ დირისტ ბაქა. ვახუნ სა ჩურესუნხანბუ. ნესტუნ შაჰატ ტუტდელ ქარე, სერინე?

ჩობანენ, ბულანე გალდი:

- სერინე, დინურხო ქარენუნ ბელ დელსა.

- ად დირისტ ბაქა. ბემ ადიხე ტუტდელ ქარკალ თენებუ. ზუ ტუტდელი ქარენ სა ქანან ბომშამუნ აჩირფსუნუნ ჩურესა. ჩურესსა ჰუნ სა აჩინ ჰავა ქარკავას, ზუალ აჯიკახას, ბანექო?

ჩობან ეხლთი მეთარ მუჯა ჰაყესუნა მუქედ. ქავადი ოყახუნ ტუტდელ ჭევექი. ბურევი ქარფსა იშყარენალ ამურხო ვადფი ბურეხი აჩიფსა. არულოდ ბესტა აჩიკა დოსტურხო ოსტალარახუნ მე ადითმულონე იბაქესტად:

- ად დირისტ ბაქანან! ად ჯან, ად ჯან!

შოტად სანს იბაქალა ქინს დოსტურხო ბურტუნვი იჩოლოდ აშლ. ჰარტინ ქიდა ქოქტალა ელეღხოხუნ სუნტუ გავალა ბასქი ახატუნფი, უსუნ არანესუნ ჭერტუნ. ჩობანენ ხედლჷქ ქარეფი, იშყარენალ “ად ჯანო უკა აჩინეფი. საალ ქულა ალაბი ჩურეფი, ჩობანა ფინე:

- ვიჩი, ბანე, ქარა ბოტეს ბანქო. გელე დირისტ ბაქა. ვახუნ ირანხიზ ბაქი, დირისტოლონ!

ომალ ქულ-ქიდე ბიყი ჩობანახუნ ჩოდე ბაქი. თალატანალ ბასქი ელეღხოხუნ სუნტუ გავალა ბასქი ახანეფი. იჩუ პავესები დოსტურხო. სა გალა ჰარტუნ ადიხე. პაპალა ქინს ეგელხო შამფი ჯოდ-ჯოდტუნბი.

აჭინდარი ჩობანენ სურუნს ბუყანლკატან უნ ელეღ ქამე ჭერი. შორ ბენელი ულურხოხტუნ ზაფი თამერე. თე დინახუნალ სურუნს ერეყლეულა ბასტუნახუნ ქულე ჰაყი.

ანექლოხო

1. თეზ ჩურესა ვა პაპახას

სა იშყარენ ფიდე ჩეშმდე ლახედ. ჩალხალხო სუნტინ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ბიპ ფულლა ბაქენუ. ბიპ თურლა ჰევახტ ბაქალნუ?

იშყარენ ჩოლაბე თადი:

- ზუ სალ თეზ ჩურესა ვა პაპახას.

2. სამალ დავამ დოტა

იმყარენ თუქანგა ჭოდეხ ენტი ხოდალ არცი კუნკურინა დოფსტუნ ჩურელატან ჯუღონ ფინე:

- სამალ დავამ დოფტა, ლოროცა ბასქი ვდელებუ. მაყან მუღურ ბაქი.

3. უმუნლო თუმ ყაჭაკატან

სა თაფანინხორ ამდარახუნ ხავარტუნ ჰაყი:

- ვი ბომტუნა სალ ავა ბაქეს ბანქსა?

სოტინ ჯოლაბე თადი:

- ჰეტადნაკ თეზ ავა ბაქსა? უმუნლო თუმ ყაჭაკატან, ავაზ ბაქსა ბომეზუ.

4. ბაზარე სავექინან

სუნტად გეღე ქოჟა სა ჩურტუნბუდ. ჰემა ქანან ბაზარე ჭევექი, თოდეს თენე ბაქი. სა ლილ ჩურ ანეჭი. ჰა ვანტუნცი, ბანდბეს თეტუნ ბაქი. ბიდსინ ბავან ღარა ფინე:

- ად ბალა, სა თაქი, ტე ბაზარი ფერვარე თარაფა. ბანექო, ჩურ ტაღადე თაცე.

ომინ ღი სავანა ღარენ თაცი ბენენღი ჩურ ბაზარი ბელი თოდელალა ფადნუ ჟომო ამბი ჩურფენე.

5. ქალ რენ ჰიქანბი?

სუნტად “ქესიბო წილა სა ვანტუნბუდ. იჩუნენ ონანლანე თამტად. სა ღი ონანლანუნ ვადბატან დაც გიმქინანხუნ ბითი. იმყარენ ეხთლოთანე ბურვი, ქანბაღ ოჟოლა კანკულბი სამალ ტაღად ბასექი. თე ფერვარი ხანდელონ შოტო ატუნქი. საქი ბურტუნხი თოლამოლაღე სა.

ამდარხოდ სუნტინ ხანე ყონულო ფინე:

- ვი ქანბან შონო ჰე ღინატუნ ბასტა?

შოტრინ იჩუ თენე ხანაფი. ფინე:

- ვოწწე ხოზედინ ღავაბაქეტუნ სა ქანბი ღოხოლ. ქალ რენ ჰიქანბი?

18. ბეზი კოჟან ცარე

ვიჩიმიულო სოლო აღინ ატაჟანე ქარხსად ტე სოლო ოყინ ატაჟა. აღა არციტინ ოყინტუ ფულ თანესტად, იშიღ თენე თასტად. სა ღი აღა არცალტინ ბენელი ვიჩენ ოყინ ატაჯი ოლუხონე ღული ჭევექსა. შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ქონო ჰიქანბსა?

ფინე:

- კოჯას ცარე. თამერიი ვჯოდ სა გალა ბიყალზუ.

ვიჩედ ფულმიუღონ დამჰულე ჰანეყი:

- ჰოდ ბეზი კოჟ აღა ჩურეკო?

- ვიჩენ ფინე:

- ქონო ზალუღ თენე. ზუ ბეზი კოჟან ცარე. ვი კოჟახუნ ვმ თეზახუ.

7. ში თჳგვ გელენე

პა ვიჩი სა გალა გელე მუჭა ქართუნსა. ადიზე შოტოლო შაჰათ დაყა თაღალა ვიჩიმუხ ხინჳ ქჳშჳნენტუნ აქესტად.

სა ჟჳე შოტოლო კოდა ეხლთ ადიზე თჳგვ გელე ბაქალა ამდარხოხუნე ბითი. ვიჩიმულო სუნტინ ფინე ხოზედინ კადაში ნჳგვ გელენე. ტე სუნტინ ფინე მწლიქ იზბამინ თჳგვ შოტოხუნ გელენე ბაქო. ადით ჟჳერიტჳ, ჟჳერიტ ჟჳამა, ჟჳამალ ყაფაზანე ჳოვაქი. ვიჩიმულონ სუნ-სუნახ ტაფი ცარტუნფი.

აღჭინდჳრი ადიზინ იზბამი სა ჳემა თანახუნ სა გალა ჳარი ფა ვიჩჳ სუნაუნ ჯრდტუნბი.

8. ელე აღხუნტუნ ფე

სა იშყარენ სწდირე აშბსად. საგადნა აშლჳ თაღატან ჩულონ აღინ ატაჟი სედვენტუნ შოტო ფინე:

- ბრიგადირ ევეტჳ ლე აშლჳხუნ ჳევეკა.

სწდირ აშლინ გალა ჳაჳალა ქინჳ ჩულო ფიტუ ბესუნე ჩურეცი. დოლდამხო ნარჳზიტუნ ბაქი:

- ევეტ შაჰატ ამდარე, ჳეტადნაკუნ აშლჳხუნ ჳევეკა?

სდირენ ფინე:

შაჰატ ამდარ ბაქსუნა შაჰატ ამდარე. ამა ჳა ადითჳ გელე აღხუნტუნ ფე. ტე ადითხუნ ჳედეს თეზ ბაქო.

9. ბოჭჳ ბუტკა

სუნტინ ბელინკოჟინ ლოხოლოხუნ ბუტკსედნაკ შიძერე ჳაყედ. ჩალოლოხოდ სუნტუნუნ ხავარე ჳაყი:

- ჳეთარბაზ, ბარინა ჳაფი ჩარკამუნ შიძერხო ხარაბ მაყან ბაქი. ჩალოლოხუნ ფინე:

- იზი ლოხოლოხუნ ბოჭჳ ბუტკა, აღალინენ მაყან შაინბი.

10. კალამჳ

სოლო უდა კაცჳსანე თაცედ. ჩაქჳლჳ ცინედი. უდინა გირები. შაღაკა ახაფი დაყანე ბაძტი კოჟაჩ. ფულა ჳომ თარაღატან ბენედი სა ცამფი დიზიქ იზი ბაჩანეხუნ ენესა. შაღაკა ბოსი ბურევი ტისტა დარვაზინა ჳაჳატან ჩულო კალეფი:

- უსუნ ბაქა, სა ალატა ეჩა, ბეზი ბაჯანეხუნ ეღალა დიზიქჳ ბესჳენ.

ჩუჳუნ უსუნ ტიტერი ჳარე. იზი ქიდეალ სა ბოხოდ ალატა. დაყე ბოხოინი ფულე ჩურევექი, ოშაღ ახშოემკა ფინე:

- ად ჳუნ აყუნჩი, მადა დიზიქ? ვი ფიატჳალინ კალამჳ შადბაქენე, ბაჯანეხუნ ხორესა. ჳარაუნენე ქი ექი დიზიქ ბესჳენ.

11. ჳე თაძოტაბუ

ქოლოხოზა ყოდლეღატუნ ლასაქსად. სუნტინ კამაჯხო ბულურ ოყა, თუმურ აღანე ბიტედ. აგრომნომენ მოტო აქი ფინე:

- მონო ჳიქჳ, კამაჯხო თუმურ აღა, ბულურ ოყა ჳეტადნაკუნ ბიტე?

იშყარენ მეთარე ჩოღაბ თადი:

- ად ვიჩი, კამაჯყან ბიტეცი, ბულურე ოყა ბაქი თჳ თუმურ, ჳე თაძოტაბუ.

12. ქეჩიტუნ კაპე

ბანდიტ ბიყსენაკ ჰარი პა^ა თან ჟშე სუნტად კოდა მანდალანე ბაქი. ბიძასინ ბასკსუნ ჩურელატან ფილლქჷნი თუმელხუნ სწსე Hჰარი. თუქანხო ბუდბი ადინ ბე^ა ჩურტუნჷ. სწს თენე ჭერი. თაცი ბასტუნქი. საალ ჭერი. ჯუფი ჰადტუნხერი. თუქანგხო ბუდტუნბი. სედლქ ჩურტუნფი. სწს თენე ჭერი. ვადბაქი ბასტუნქი. სა ჩიძირ ბამუნ სწს პურუნალ ჭერი. პურუნალ ჯუფი ჰადტუნხერი. იშყარხო ქნდ ბაქამუნ ბასქი ჰადტუნხერი.

სავადნა მჰკპლნე ცილატან ბე^ა ტუნლი კოჷინ ყონჯულონ ფილლქჷნი თუმელ... სა ბოხო მუ^ა ქა^ა ლ^ა ქეჩინე ლაჩჷ.

13. ალალინენ თენე ბარე

კოდა აზარრუ ბასქი ბავან ღარა ფინე:

- ჭრშ ჭეკი, ბლა ჰავა ჰეთარა!

ღარ ჭერი ჭრშ. თეძინ გელე ჭჷძინე ვადბაქი. ბავან ხავარე ჰაყი:

- ად ბალა, მადან მანდი! ავან ბაქი ჰავა ჰეთარა?

ღარენ ჯოლაბე თადი:

- ალალა სა ჩურენე, ავა ბაქაჷ ჰავა ჰეთარა?..

14. მუშტულელ

სუნტუნენ სა ბაჭა მან^ა თ თანგ^ა ტუნ ჩურეცი. ფინე:

- თანგ^ა თეხახბუ. ამა შაპატ სა დაყ აქესტეს ბაზაქო. ზუ ჰარ ღი კოდახუნ ჭელატან ჩულონ ნეხე ვი ბისუნი ხავარა ეჩალტუ სა ბაჭა მან^ა თ მუშტულელ თადალზუ. ვა პაპესა ბეში კოდა. ჩულო უფა ვი იშყარ მაშინინ ოყა მანდი პურენე. მუშტულელა ე^ა ხტა თაქი. ბაჭანახუნ შშ თეგახბუ.

15. ბულნუტ ბაქაძინ თადლე

ამდარხონ ქალა სა ჰანდნუ ოჭალტუნ ეზხადა. საალ ეზბალხოხუნ სუნტად უსურ კაჩეცი ო^ა ყ ხოხე ბაქი. ეზბალენ იზი ღარა ფინე:

- ად ბალა, თაქი ტე ჰანდნე ოშეელ ბაქალა იშყარა უფა უსურხო შადბექან. ო^ა ქა^ა თადეყან ვა. ეჩა, ბეში ოჭალა ეზბი ჩარქენ.

ღარენ ფინე:

- ად ბავა, ტე იშყარენ იჩინ ეხეხა. სალ იზი შშლ^ა ბართი ო^ა ყა^ა დახ თანელო?

იშყარენ ფინე:

- ქალატად უკალა ადითჷ ყულფ თეტუნ ლახო. თაქი, უფა. ჰაყულლე ბაქაძინ, იზი შშლ^ა ბაქალე. ბულნუტ ბაქაძინ, ო^ა ყა^ა შადბი თადლე. დან ბეში შშ ჩარქესტადან.

16. ბეზი გალა ბაშკაღან?

სა ქინოლოდ ლაშაკოოდახუნ კოდა ვადბაქატან თურმუხ ქ^ა რწეცი, ხოდიღინ სა^ა ლე ბოშ ბოხო ბინეთი. ბულა ბაზუქი ლოხოლ ლახი ბასექი. ჭოვაქალტოლონ ჩურტუნცი შოტო ხენე ბოშტან ჯეკვი კოდა თამატუნ.

ქინოლოდენ ფინე:

- ქერეტტეს თენან ბაქო. ჩურნანსა ზა ჰადხეკანან, ბეზი გალა ბასკანან?

17. ქაროზ

სა იშყარი გელე ჩარ სა ჩურტუნბუე. ბელილო ბომ ექეს ტენე ბაქსად. იჩუ ლუნელსად ხოიდა, ბოსტანა, ვრო ბიტუნხო.

სა ბიძასინ ნახ რჩინენ ბინეცი ჩურე ქონჯგულო აქათა:

- პუნ ჰეთარ ამდარნუ? ჩურა ჰეთადნაკ თენე ბეზი ადითა ბენანე? ნესზუ ად ჩურ, სა ჩურფა, ბეზი ადითა უკაზ, ომა თაქი. ვი ბულ ახინ, სალ ვადბაქი ვომ თენე ბენლსა.

ჩურე ყონჯგულონ ფინე:

- ვი ადითულო იზბაქი. ბიძასინ ჩურა ქაროზ თახლო. ადჭურნახუნ ვი ადითა ბენენლო.

18. ელემ ელემა თენე თარაკო

სუნტინ იბაქენე ზოყალნა ხდალხუნ ბითალო თარაფი ელემე ბაქსა. სა ღი შონო იჩალ ზოყალნა ხდალხუნ ბინეთი. სა თჰჰარენ აღანე ენენცი. ბულა-ომა ცაფედი. უსუნ იჩუპავესეხი ჩულო:

- შუკალა მაუფა, ზოყალნა ხდალხუნუზ ბითე. ბანექო, თარაფი ელემ ბაქახას.

ჩულონ ფინე:

- თაქი, ვი შლ ბაქა. პიქალხუნ მაყიბა. ელემ ელემა თენე თარაკო.

19. ჭაინუნუტ ბარი

უსტან გელე ყრჩი სა ამდარენაკ ბარინე ზაპედ. აშში ჩარკამუნ შოტადნაკ ჩაინახ სა ხორად თეტუნ ბოხი. ყარი შუემენქა ელახოდ შორენ ყოყა ჭეყენედ. აშ ჩარქი თალატან კოჟინ ქონჯგულონ უსტახუნ ხავარე ჰაყი:

- უსტა, ბარი მტქქამე? ცარეცი ბარალა თენე?

უსტან ბულანე ჟიკპი:

- ფეს თეზახ ბაქო. გელე ჭაინუნუტ ბარინე. ბანექო, ფოსპი ბარანე.

20. ბულინ შაყყინა შიკლამ თენე ბაქსა

ნესტუნე ბულინ შაყყა გელე ჩედილ განე, ტიდა შიკლამ თენე ბაქსა. შოტოლო ამდარხოხუნ სუნტინ ღირიძა სა ჰემა ხალ შიკლამე ცარფი. შაჰატალ ბენენლი: ილეხი, ხენე ღული. ხალურხო ბოლ შიკლამე აშლლ ეჩერი. სა ღი გიმგინე ღირიძხოხუნ ეხლთ ბითატუნ ფინე:

- შინა ფე ბულინ შაყყინა შიკლამ თენე ბაქსა? აქჩი ადითე. ვენ თენან, თაქინან ბეზი ხალურხო ბენანან ჰეთარ ბულ ბიყე. ჰარ სოლო სა ფუშინ ბოდა.

ჰა ტე უშე იშყარი ღირიძა ბაცი შიკლამა ბულოშ ჩუფი თატუნშერი. ადჭინდარი ბიძასინ შონო გიმგინან ჰარი ფინე:

- ბავოლონ სერიტუნ ფე, ბეში საყყინა შიყყინა შიკლამ თენე ბაქსა.

21. ვი იშყარენაკ ქარუნკო

ჩალხახოხუნ სუნტად თან ლამეკოდ ბაქი ზურნაჩინა აშე ბითედ. ჰარე შოტად კოდა. ზურნაჩი კოდა თენედ. ბინახუნ იშყარი განუნე ხავარ ჰაქი. ბინენ ამდარხოხუნ თენე ადითედ. შოტადნაკალ ჰა ქულა ჟომოდ ბენშე ეჩერი ბურევი ზურნა ქარფსუნე ჰანგვ ჭეკკსა. ჩალხალენ ფინე:

- ად ხუნჩი, ბესუზ ბაქტი. ქარფსუნა ექა, იშყარ ელატან შოტადნაკ ქარუნკო.

22. უქსუნ ჩურუნსა, ზახუნ თაღენ

ადიზე სა ყონაღე ჰარედ. ფა^ა თანენ შოტო თამტუნტუნ ჩურესად. სუნტინ ფინე:

- თაღენ ბეში კოდა, ვა შაკატ ყულლულბაზ.

თე სუნტინ შოტად ადითან ბონეტი:

- ექი, ზახუნ ზახუნ თაღენ. ქოტად სა ჩუჰუჰებუ, მამქანთილანე ზერსტა. შოტინ ვადნაკ ჰიქან ბოსალა იშტაღენ უქავახ.

ადითან სიტტან საქიტინ იჩუ თენე ხა^ახა^აფი:

- ად ვიჩი, სერინე. ქოტად მარალა ზერდალა სა ჩუჰუხტუხბუ. ჩუჰუხ თამამაბსუნ ჩურუნსა, ქოტად კოდა თაქი. შაკათ უქუნ ჩურუნსა, ზახუნ თაღენ.

23. ხა^აზუნ გელე ყინ^ალტუნ

სუნტად კოდა ყონაღე ჰარედ. შოტტად ტონ^ალო^ა იჩუ აქესტედნაკ სა ჰემა ქარან ჩულოდ ლოსოლ ყენეფი. ჩუჰუხ ყიჭეცი ჩურეფი, ჯორაბ თენე თადი. იშყარენ ყონაღა ფინე:

- ანკსა ჩულოდ ფულა ჰეთარუხ ჰაყე? იზი ნაქანს თენე ჰევეკსა.

ყონაღენ ფინე:

- ზუ მე ჩულოდ აზუკა შაკატუზხ ჩალხსა. ხა^აზუნ გელე ყინ^ალტუნ.

24. ბუშალ ბაქაღე

სუნტად ბელინკოჟინ ბე^აშა ხა^აღელონ შე ბურტუნი ბფსა. შოტინ თუქანგა ბა^აფსა. შოტინ თუქანგა ენტი ცირე მანქანე. ალოდ სანსენ ფინე:

- უ^ალან კოდა შუ ბუნე, ცირეყან ოყა! თენე, ღონ^აფუზდი!

ომალ ჰავინა სა პატრონე თარბი. თუქანგა ღონ^აფკალა ქინან სა ჯადილ ღარ ბელინ უ^ალ^ალხუნ ჩუპი ცირე ოყა. იშყარენ შოტოხუნ ხავარე ჰაყი:

- ბეზი ბელინ უ^ალ^ალ ჰიქანბსა?

ჯადილენ ფინე:

- ბეში მოზინე აჭე, შოტოზ ვა^ავესა.

- ა...ა, უ^ალ^ალ მოზინე ბაქო? – ფინე იშქარენ.

ჩადილენ ჯოღაბე თადი:

- ჰეტადნაკ თენე ბაქსა? სა ქარანანლ ღონ^აფტიდივანხი, ლაფ ბუშალ ბაქაღე.

25. უ^აყენინ ხაშო

ქალან ბონი ხაშოდა ტაღექხო ბაფი ლახატან, ნავოლო ფინე:

- უქანან, ლე ვა^ანაკ დეყე ხაშოღუხ ბოხე.

ქალა ნავან მალაქინა ბადი ტაღექჰ გარგ^აურბიტუხუნ ომა ფინე:

- ად ქალან, დეყე ხაშოღ ბონი, დანაკ უ^აყენინ ხაშოღ ჰეტადნაკუნ ბაფე?

26. სა ყადინბანე უქსა

სუნტად კოდა ყონაღე ჰარედ. შოუმა ქადიღოთუხუნ ომა სულტინა სა სინი აპი ქენექტუნ ლახი. ყონაღენ სინინახუნ სა ქენექ ენტი ხავარე ჰაყი:

- ექი კოდა ქენექ გელენე?

კოჟინ ბინენ მეთარე ჯოყაბ თადი:

- უ^ალ^ალ ზიბილ ქინან ბუდე. სა ყადინბანე უქსა.

27. ორო ყონშიდოს

პა^ნ ყონში უსენხონედ ოროტუნიდ. ადით თადი, ადით თეტუნ ჰაყსად. სა ღი სუნახუნ ხაგარნუტ შაქინა ბაზარე თაღლატუნ ბაქი. ჰარი პატუნპი თურგანი ჭოჭა. ბეტუნდი ოვ ტე ბულ, მე ბულ ხენე. სა ხედლჷ ოვე ლონოლ ბელსუნ ჩურტუნფი. ომა სორო მუზალე ბაქი:

- ად ყონში, ანკსა, ოვ ხენენ ტო^ნფენე. თაქ ბალადიდან, ხენენ დახ თაშალე. ექი, ოროლეულა სა ჰოორ ბოსენ. სუნად ქულა ბიყენ, ოა ჭველენ. ხენახუნ ჭვერიტუნუნ ომა პურუნ ოროდან ბაქო. ყონშიღონ სუნად ქულა ბიტუნცი. ხენახუნ ჭვერტუნ. პურუნალ ორო ამდარხო ქინა ბურტუნვი დაყ თადსა.

28. ბაღლ ოზინ ხუნჩი

სა იშყარ ჩულოხუნ სა გალა ბაზარენე თაცედ. ანინლ ჩალხალხოდ სუნტინ შოტოხუნ ხაგარე ჰაყი:

- ვახუნ თარაკალა ჩუჰუნ შუა?

იშყარენ ფინე:

- ბეზი ბაღლ ოზინ ხუნჩინე.

ჩალხალ მუ^ნვე ბაქი:

- გელე შაჰატ. შუ სა უსენე სუფურ. მანდეზუ. ქე ჩულო ზანაკ დუზბა, ყოჰუმ ბაქენ.

იშყარენ ბულანე გაღდი:

- სა ადით თეზახბუ. ზახუნ ქაბინა ცარფეკატუნ, ჰუნ ჰაყა.

ჩალხალენ შოტად ადითა ისანე ბეს ბაქტი.

29. თავასარენ კოჟა ცარკალე

სუნტინ ბიპ ადელ ბაქალა სა ჩუჰუნე ეჩერედ. ჩულონ ჰარ ღი ხორად ბოხატან თავასარი ბომ ჭაჰქინ ჭადინ სები იზი ადლულო უქესესტად. იშყარენ მე აშლან ავაბაქან ჩულო ფინე:

- ად ჩუჰუნ, ექი, მე თავასარა თოდდენ. მანდაინ, ბეში კოჟა ცარკალე.

30. აშურ მანელი ბეზი ოზანე

სუნტინ იზი დოლდამხო ჰედვანი წიდე ლაღაბხონე კალედ. სა ღი ბენელი დარვაზინ ტე ჭოდე პა^ნ ელემ ჩურფენე. ჩულო ფინე:

- ბეზი დოსტურ ჰარეტუნ, შუ თახცი.

ჩულონ კოდლო სურუკბი ტოტოკა ფინე:

- ბეზი ფიულ ხაშ. ჰუნ ბიდასლ ცირი ვი დოსტურხოხუნუნ ბაქო. კოჟინ აშურ პურუნალ მანელი ბეზი ოზანე.

31. შუ ჰარ ღი ბოზაკსა

იშყარ კოდა სამალ უ^ნღი ელატან ჩულონ ტოტოკა ნეხედ:

- ჰუნ ქოტუნ ზაპე. კოჟ, ადლუხ ედეს თენე ბაქესტა.

სა ღი ჩუჰუნ გელე ხენეზანედ. ქირაქინქინახუნ ხე ავაბაქი პრყინ ბანეფი ადაყა. სა ჰემა ყუჭ უ^ნღლ^ნ ქინა შოტა ჰარადენ კოჟა ე^ნხელი იზი ბელ:

- ვად, ბონექი ბეზი ყოყ! ვა, ბოზქი!

იშყარენ ახშუმკა ფინე:

- შუ ჰარ ღი ჰაქეთარ ბოზაკსა. კოდა, პაპატანალ ბეზი ჭოდა ჩუნქსა ქი, ქოტუნ ზაპე.

ჩულონ ტე ღინახუნ იშყარი ჩოდეს ტოტოფუნახუნ ქულე ჰაყი.

ნიჯურ-ვართაშნული პარალელური ტექსტები

ვართაშნული:

შულ კოკოწუნ-კუა

შულ ბანეცე კოკოწუნ-კუა. ამა კოკოწუნ ალაღუ გალა-ყუნ-ი. შულენ ჰვრჷქვთ-თე-ბსად კოკოწუნო ბაპანედ. მე აშლას ატუქსა ხა, ჰავალა-ნე-ბაქსა შულე-ლასო, შონოალ ყინხო ბუსა ბუქუნენ ფეშნან ტიტერი თანესა.

ნიჯური:

თულქი კოკოწუნ-კოდა

თულქი ბანეცი კოკოწუნ-კოდა. ამა კოკოწუნო ალაღუ გალა-ტუნ –ი. თულქი-ნენ ჰვრჷქვთ-ე-ბსად კოკოწუნო ბაპანედ. მე აშლან ანეკსა ხა^დენ, ჰავალა-ნე-ბაქსა თულქინ ლოხოლ, შონოალ ყინდესუნ ბუსა თაფანენ ფესმან ტიტერი თანესა.

ვართაშნული:

კოლხოზუნ ბელე

მდა ბუო კოლხოზუნ ბელე-ნე. მე ბელე შელ ეფი ბელე-ნე; ო, მუ ირ ვადი-ნალ-ლე-თადესა, ლენას ბასკალა გა თამიზ-ნე-ბაქსა, იჩალ თიმარ-რე-ბაქსა, აზარუ-ბაქასუნალ ჰვქუმენ შელ-ლე-ბესა.

ნიჯური:

კოლხოზუნ ბელი

მდა ბაქალი კოლხოზუნ ბელი-ნე. მე ბელი შაკატ ეფი ბელი-ნე; ო, მუ ირ ვადი-ნალ-ლე-თადესა, ბასკალა გალ ჰვრ ღი თამიზ-ე-ბაქსა, იჩალ თუმარ-ე-ბაქსა, აზარამიშ-ბაქათანალ ჰვქიმენ ყოლა-ე-ფსა.

ვართაშნული:

ექ

ექ კოჯინ ჰედვან-ნე, ადამარი ქომვანე: ეზუნ ბესანე, ხელლუს ზაპნესა, ეჭუნ ტაპნესა, მაალ ბუ ვაყსა ვას ტანეშ-შა.

ნიჯური:

ექ

ექ კოჟინ ჰედვანე, ადამარი ქომვან-ე: ეზა ბესანე, ხელა ზაპნე, რჭან ტაპნე, მაალ ჩურელან ვა ტანეშ-ტა.

ვართაშნული:

ქალ

ქალ ზორრუ ჰედვან-ნე, ამა ილარილო გოლო თე-ნე-ფორთბესა. ქალლუს გარანგ შელ ეფან, ირ ვადინალ უ^ნლე^სტან, უქეს-ტან, რენას ოწკალდან, ი^ნქენა გამ გალა ეფან, ილარილო - სწრინ გალა. ჟოლლა, ილარილო თუნდ ვადინალ, შადბან, მანდაკლულ-აყესტან ვა^ნ ხენა ბასკესტან.

ნიჯური:

ქალ

ქალ ზორუ ჰედვან-ე, ამა ელარელო გელე თე-ნე-ფორთფსა. ქალ გვრდ შაატ ეფან, ირ ვაღინალ ჰუნ-ღესტან, ჰუქეს-ტან, ჰარ ლი ოქკალდან, , ი-ჟენა გამგალა ეფან, ილარელოლ სარინ გალა. დადუნელ ელარელოდ თუნდ ვაღინალ, შადბან, მანდაკლულ-ჰაყესტან ვა ხენა ბასკესტან.

ვართაშნული:

იოლაშმუხ

ნიკალად ნახგრჩი-ნე, სერგი გენა ყორუხჩი; ლენნახ ლამან-ყუნ-ღესა კანვანე, ნიკალადენ ტუტტუგ-ნე-ფარესა, სერგინენ გენა გოლოშ-ნე-ხა. ნიკოლადა ყა სერგი-ნა გოლო მანღრუხ-ყო-აბა, ოსაალ პანლენტინ მალ-ყუნ-ესა.

ნიგური:

იოლაშხო

ნიკალად ნახგრჩი-ნე, სერგი გენა ყორულჩი; ჰარლი ლამან-ტუნ-ღესა ოჩალა. ნიკალადენ ტუტტუგ-ე-ფარე, სერგინენალ აჩინ-ნე. ნიკოლადა ყა სერგი-ნენ გელე მანღურ-ტუნ-ავა, ჰურანანალ მანღ-ტუნ-ნე.

ვართაშნული:

შკოლუნ ღირიგ

ბეშ შკოლუნ ღირიგა ეკაბუვაყსა, ბუნე: ჰავიჭ, შუვეტ, კაროვ, ურუზუნ, კაროვ, ჭინკორ, ტუპ, ტაკ, კანზარ, ქალამ, ფუშნიკ, შიკლამ, ქენ, კაჭოლი, წანთარუ, ფუმფულ, ფარფედნ... ისა ენეს მოტლოს ჩუქსუნას ბურდანჟე. სოლოტინ დახო ტუნჰნა ბეხო ბიყი ზახ-ნე-ფე, შორ ბენღენე ჩინეჩო, ამა ქაქულ ქენ-ტა-მანღე, იჩენ გენა ტუნმჰან-ყ-ნე-ღულე.

ნიგური:

შკოლუნ ღირიგ

ბეშ შკოლუნ ღირიგა ჰიგა ჩურელადნ, ბუნე: ჰავიჭ, შუვეტ, კაროვ, ურუზუნ, კაროვ, ჭინკორ, ტუპ, ტაიკ, კანზარ, ქალამ, ფეშნიდ, შიკლამ, ქენ, კაჭული, წანთარე, ფემფულ, ფარფედნ... ისა ენე მოტოხო ჩუქსა ბურვი-დან. სოლოტინ დახუნ ტუნჰე ბეხუნ ბიყი ზახ-ე-ფი, შორ ბენენღი ჩინეჩო, ამა ქაქულ ქიდე-ნე-მან-ღიო, იჩინ გენა ღომბალაყ-ე-ღული.

ვართაშნული:

ციციკ-ბოსტუნ

ღე შკოლა ციციკ-ყუნ-ბოტე, ენე ციციკ ჭეკალ-თე-დან. ძე სალ თე-ზა-ყიბე.ლიზან ყა ქირქორენ ონე-ყუნ-ფე, მარქარიტ შუ-ტუ-აბა მა-ა-ჭაბაქე; ხათუნ კუა-ნე-ტიტერე. შოტლო ციციკას დამუნ ბოტალ-ყუნ.

ნიგური:

ციციკ-ბოსტუნ

ღე შკოლა ციციკ-ყუნ-ბოტიო, ენე ციციკ თი-დან-ჭეკალ. ზე სალ თე-ზ-ყი-ბი. ახსაპეტენ ყა ქირქორენ ონე-ტუნ-ფიო. მარქარიტ შინ-ა-ავა მადა-ა-ჭაბაქა-ქიო; ხათუნ კოდა-ნე-ტიტერიო. შოტოლო ციციკა ადჰან ბოტალ-ტუნ.

კართაშნული:

საფსა სა ადამარ ქეძნა-ბოშალ გოროხ-ნე

გოლო ვასტ მოტხო ბეშ ნიკალად ქვსიბ ირვვთ-თე-ჰესაბბაქსად. შეტინ გოლო-ნე-აშბესად, ამა პოდელაა ბორზუნ თე-ტა-ბუე. შეტა ქულქათ ქამასი-ლუღენ-ნე-ქარხესად, ბოშამა უქსუნ-უღსუნ, პოდელაა ლაფსუნ თე-ყო-ბუე. ძიქირები ნიკალადენ: ღოღრიყუნესა, თე “ბესანალ ქომვგ, უქსანალ ქომავო... პერანალ ეხყუნ: “საფსა სა ადამარ ქეძნა-ბოსალ გოროხ ნეო... ბეს სა ფენეწენ ეკა ბესხა-ბაქოლ, ზუალ ბადლალზუ კოლხოზა!ო – ფინე ირ-ბოშ ნიკალადენ, ჰამო-რალ ბინე: ბადნეცი კოლხოზა. ჰადსა ნიკალადი: ბადნეცი კოლხოზა. ჰადსა ნიკალადი ქულქათ ბახტავარუ-ნე-ქარ-ხესა.

ნიჯური:

საფსა სა ამდარ ქეძე-ბოშალ გოროხ-ე

გელე ვადღ მტხუნ ბეშ ნიკალად ქვსიბ ირვვთ-ე-ჰესაბბაქსად. შოტინ გელე-ნე აშბესად, ამა პოდელაა თახგლ თე-ტახ-პუე. შოტალ ქულქათ ქამასილუღენ-ე-ქარხესად, ბოშამუნ ჰუქსუნ-ჰუღსუნ, პოდელამინ ლაფსუნ თე-ტახ-პუე... ძიქირები ნიკალადენ: ღოღრი-ტუნ-ნეს: “ბეტანალ ქომვდ, უქატანალ ქომვდო... პურუმ ნესტუნ: “საფსა ამდარ ქეძე-ბოშალ გო-როხ-ე... ბეს სა ფენეწენ ჰიკა-ა-ბესბა-ქო, ზუალ ბადლალზუ კოლხოზა!ო – ფინე ირ-ბოშ ნიკალადენ, ჰატეთარვლ ბინე: ბანეცი კოლხოზა. ჰადსა ნიკალადი ქულქათ ბახტავარლუ-ნე-ქარხესა.

კართაშნული:

ზანდ-ბესუნ

1. ფადზ-ნე. ბო-ყუნ-ყესა მედვინახ, გირბი ჩინარ-ყუნ-კესა ბორზუნახ, ყაჭ-ყუნ-ესა ტულლუს, ბა-ყუნ-ესა კოდლო ძინახ.
2. ტულლა იმაჯი-ნე. ადლუს არაბინ ბიპ-ჩო ძურუ-ყუნ-ესა, მუ-ვ-ყუნ. ქემკამ ჰვამშვ ფადზ ბაქანე!
3. ხოდურღონო ხაზალუს ბარ-რე-სა. ყუმურუს ფურფი თა-ყუნ-სა.

ნიჯური:

ძეჰამ-ბესუნ

1. ფადზ-ნე. ჰო-ვ-ტუნ-ყესა მედვინა, გირბი ჩარ-ტუნ-კესა თახგლა, ყაჭ-ტუნ-ნე ტულა, ბა-ტუნ-ნე კოდლო ძინა.
2. ტულე იმაჯი-ნე. ადლუს არაბინ ბიპ-ტონლ ძურუ-ტუნ-ნე. მუ-ვ-ტუნ. ქემკამ ჰვამშვ ფადიზ ბაქანე!
3. ხოდურღონუნ ხაზალუს ბარ-ე-სა ყუმურუნო ფურფი თა-ტუნ-სა.

კართაშნული:

მეს ყა ჩაქუჩ

დან ვახოლ ღოღმა ვიჩიმუს-დან,
ზე აშბალ, უნ ირვვთ,
ბეშ მეჰკამ ყოლთულლამიშ-ბაქსუნ
ალალოენკ, დოვლანთთულოენკ
ბაღრიარ-ბაქსუნ-ნე.
ზე ზიდო-ზ-ტაპეს, უნ ეს-ნუბ-სა,
ჰანლინ ზვჰმთენ-დან-ქარხესა
ჰანლინ ახადლულა-დან-ჭებაქე,
ზორენ ჰარსა ლანგუნ-დან-აყსა.

ნიჯური:

მის ყა ჩქუჩ

დან ვახუელ ღოღმა ვიჩიმუნ-დან,
ზუ აშპულ, ჰუნ ირპპთ,
ბემ მრპკამ ყოლოთუღლამიმ-ბაქსუნ
ალალოდკ, ღრვლათუღოდკ-
ბაღრიარ-ბაქსუნ-ე.
ზუ ზილოდ-ზ-ტაპე, ჰუნ ეხ-გნ-ბსა,
ჰაალინ ზნპპთენ-დან-ქარხსა,
ჰაალინ აზადულა-დან-ჭრვაქიო,
ზორენ ჰპრსა ლანგ-დან-ჰაყსა.

ვართაშნული:

მან

1. ცამფი ალალა ცივარ-რე-ფი,
ქალა კანვანეს ნამ-ნე-ბე,
ნამ-ნე-ბე, ნამ-ნე-ბე, ნამ-ნე-ბე,
ქალა კანვანეს ნამ-ნე-ბე.
2. ოქტომბერუნ ციციკუნ-დან,
ვაფად-დან-ესა, ბუებუდ-დან-ბაქსა,
აშბაღლო ადღუნ-დან,
ჰპმპა შოტლოლოლ ბაქალ-დან.
ე-დან-სა მან-ფესინ,
მუჭა სანსენ ზილდესინ,
ციციკონ ზერ-ევ-კესინ
ჭოჭა ბადაღლონ ფერუღლამიმ-ბესინ.

ნიჯური:

მან

1. ცამფი ალაღენ ხონო-ნე-ფი,
ქალა ოჩაღა ნამ-ე-ბი,
ნამ-ე-ბი, ნამ-ე-ბი, ნამ-ე-ბი,
ქალა ოჩაღა ნამ-ე-ბი.
2. ოქტამბრუნ ციციკხო-დან,
ვაფად-დან-სა, ბუებუდ-დან-ბაქსა,
აშბაღლოდ ადღუნ-დან,
ჰპმიშა შოტლოხოხუნ ბაქალ-დან.
ე-დან-სა მან-ფსუნ,
მუჭა სანსენ ზილდესუნ,
ციციკხო ღსტპპსუნ,
ჭოჭა ბადაღლონ ფერუღლა-მიშპსუნ.
ჭოჭა ბადაღლონ ფერუღლამიმ-ბესინ.

კართაშნული:

თაქენან, ბეღანან! ...

თაქენან, ბეღანან...

ეტინ-ა-ქაჲ ჳაპლულას...

თადანცი, ბეღანლი,

ქეჩინენ-ნე-ქაჲ ჳაპლულას.

ქეჩინენ ჳაპნუხ ჳალალ-ლე-ქე, ჳალალ.

თაქენან, ბეღანან, ეტინ-ა-ქაჲ ქეჩინა.

თადანცი, ბეღანლი:

ულენ-ნე-ქაჲ ქეჩინა.

ულენ ქეჩინა, ქეჩინენ ჳაპლურას

ჳალალ-ლე-ქე, ჳალალ...

თაქენან, ბეღანან,

ეტინ-ა-ქაჲ ულლუხ.

თადანცი, ბეღანლი:

თუქანგენ-ნე-ქე ულლუხ.

თუქანგენ ულლუხ, ულენ ქეჩინას,

ქეჩინენ ჳაპლულას...

თაქენან, ბეღანან, ეტინ-ა-ქაჲ

თუქანგას.

თადანცი, ბეღანლი:

ჟანგენ-ნე-ქე თუქანგას.

ჟანგენ თუქანგას, თუქანგენ,

ულლუხ, ულენ ქეჩინას,

ქეჩინენ ჳაპლულას...

ეტინ-ა-ქაჲ ჟანგნუხ.

თადანცი, ბეღანლი:

კულენ-ნე-ქე ჟანგნუხ.

კულენ ჟანგნუ, ჟანგენ თუქანგას,

თუქანგენ ულლუხ,

ულენ ქეჩინას, ქეჩინენ ჳაპლულას...

თაქენან, ბეღანან,

ეტინ-ა-ქაჲ კულლუხ.

თადანცი, ბეღანლი:

მელენ-ნე-ქე კულლუხ.

მელენ კულლუხ, კულენ ჟანგნუხ,

ჟანგენ თუქანგას,

თაქანგენ ულლუხ, ულენ ქეჩინას,

ქეჩინენ ჳაპლულას.

თაქენან, ბეღანან,

ეტინ-ა-ქაჲ მელლუხ.

თადანცი, ბე^ედანი,
ფიშიკენ-ნე-ქე მე^ელლუხ.
ფიშიკენ მე^ელლუხ, მე^ელენ კუ^ელლუხ,
კუ^ელენ ჟანგენუხ,
ჟანგენ თუ^ექანგას,
თუ^ექანგენ უ^ელლუხ,
უ^ელენ ქეჩინას,
ქეჩინენ ჭაპლულას...
თაქენან, ბე^ელანან,
ეტინ-ა-ბაშყე ფიშიკას.
თადანცი, ბე^ედანი:
ბინენ-ე-ბაშყი ფიშიკას.
თაქენან, ბე^ელანან,
შინ-ა-ბაშყე ბინენ.
თადანცი, ბე^ედანი,
ბანგენ-ნე-ბაშყე ბინენ.
ბანგენ ბინენ, ბინენ ფიშიკას –
ჰალა-ლე-ბაშყე, ჰალალ...

ნიგუჯი:

თაქენან, ბე^ელანან! ...
თაქენან, ბე^ელანან:
ეტინ-ა-ქანდი განუ...
თადანცი, ბე^ედი-დან,
ქეჩინენ-ნე-ქანდი განუ.
ქეჩინენ განუ ჰალალ-ე-ქე, ჰალალ.
თაქენან, ბე^ელანან, ეტინ-ა-ქანდი ქეჩინა.
თადანცი, ბე^ედიდან:
უ^ელენ-ნე-ქანდი ქეჩინა.
უ^ელენ ქეჩინა, ქეჩინენ განუ
ჰალალ-ე-ქე, ჰალალ...
თაქენან, ბე^ელანან,
ეტინ-ა-ქანდი ულა.
თადანცი, ბე^ედიდან,
თქანგენ-ე-ქანდი ულა.
თუ^ექანგენ ულა, უ^ელენ ქეჩინა,
ქეჩინენ განუ...
თაქენან, ბე^ელანან, ეტინ-ა-ქანდი
თქანგა.
თადანცი, ბე^ედიდან:
ქარსენ-ე-ქანდი თქანგა.

ქარსენ თქანგვ, თქანგენ
ულა, ულენ ქეჩინა,
ქეჩინენ განუ...
თაქენან, ბეღანან,
ეტინ-ა-ქაძი ქარსა.
თაციდან, ბეღიდან
ჭაძინენ-ე-ქაძ ქარსა.
ჭაძენ ქარსა, ქარსენ თქანგვ,
თქანგენ ულა,
ულენ ქეჩინა, ქეჩინენ განუ...
თაქენან, ბეღანან,
ეტინ-ა-ქაძი ჭაძნუ.
თაციდან, ბეღიდან:
მეღენ-ე-ქაძი ჭაძნა.
მეღენ ჭაძნა, ჭაძინენ ქარსა,
ქარსენ თქანგვ,
თქანგენ ულა, ულენ ქეჩინა,
ქეჩინენ გალა...
თაქენან, ბეღანან,
ეტინ-ა-ქაძი მეღა.
თაციდან, ბეღიდან,
ფიშიკენ-ე-ქაძი მეღა
ფიშიკენ მეღა, მეღენ ჭაძნა,
ჭაძინენ ქარსა,
ქარსენ თქანგვ,
თქანგენ ულა,
ულენ ქეჩინა,
ქეჩინენ გალა...
თაქენან, ბეღანან,
ეტინ-ა-ბაშყე ფიშიკა.
თადანცი, ბეღიდან,
ბინენ-ე-ბაშყე ფიშიკა.
თაქენან, ბეღანან,
შინ-ა-ბაშყე ბინე.
თადანცი, ბეღიდან:
ბაშენ-ე-ბაშყე ბინე.
ბაშენ ბინე, ბინენ ფიშიკა
ჰალალ-ე-ბაშყე, ჰალალ...

კართაშნული:

ისტლათ

- ეკა-ნ-ბესა? უფა ზას, უნ მალ-ლუ-ესა, მა-ნ-თადსა?
- ზუ ბეზ ხალიკუნ კუანო –ზ-ესა, ბუ-ზაცსა ჭვლავი თალა-ზ უშენკ.
- ეფ კუა შუ-ა-ბუ. მამა, ნანა კუა-ყუნ-თე, ეკა-ყუნ-ბესა?
- კუა-ყუნ, არცი შუმ-ყუნ-უქსა.
- ზა იბაქე-ზა, თე ვი ბაბა აზარუ-ნე, თე-ზა-ბა, აფჯია-სერი! ...
- აფრი თე-ნე, სერი-ნე, ბეზ ბაბა აზარუ-ნე-დ, ამა ისა საკი შელ-ლე, არცეს ბატუქსა.
- ევანტასო მალა-ა შონო ბასკინე, ყაჭკალა გა ეკა-ტად.
- ბეზო თურელ-ცირიკ ჰარ გა ყაჭ-ტა-ენა, სადალ აბუზ ბულ-ტა-ყაჭენა, ბუქუნალ საალ ულზოზ.
- ჩუქი ქორ-რე, ზა ისა ეფ კუა ეეს ბაქალ-თე-ზა. ვი ბაბას უნ, შონო აშნე, საფსა ბაქადტუ უყუტულუ-დენ მე ბდას ბემ კუა-ყან-არი.
- აგანამ შელლე, უზკო...

ნიჯური:

ისტლათ

- ჰიკან-ბსა? უფა ზა, ჰუნ მალინ-ესა, მად-ნ-თადსა?
- ზუ ბეზ ამიკინ კოდახუნ -ზუ-ესა, ჩურ-გზ-სა ჭვლავი თალა-ზ უშენაკ.
- ეფ კოდა შუ-ა-ბუ. ვი ბაა, ნანა კოდა-ტუნ-თე, ჰიკან-ტუნ-ბსა?
- კოდა-ტუნ, არცი შუმ-ტუნ-ჰუქსა.
- ზუ იბაქე-ზუ, თე ვი ბავა აზარუ-ნე, თე-ზ-ავა, აფრია-სერი! ...
- აფრი თე-ნე, სერი-ნე, ბეზ ბავა აზარუ-ნე-დ, ჰამა ისა სად შაატ-ე, არცეს ბანექსა.
- ჰევატხახუნ მალადა შოო ბასკინე? ჰი გა ყაჭ-ე?
- ბეზუნ თურალ-ცირიკ ჰარ გა ყაჭ-ენე, ჰამა ბუთუნტოხუნ ავგზ ბულ-ე-ყაჭე, თაფანალ, სალ ულზოზ.
- ჩუქი ქვთარ-ე, ზუ ისა ეფ კოდა ედეს თე-ზ-ბაქო, ვი ბავან, აშნე, საქსა ბაქადნ. უფა, აჰან ბანექო უყუტულუ-დენ მე ბდას ბემ კოდა-ყან-არი.
- აჰან შაატ-ე, უზკო...

უდიურ-ქართული ლექსიკონი

აა! ააჰ! აჰ! – აჰ! ნეტავ! (შორ.).

აბა, აბო, ავა (ნ.); აბალუ – მცოდნე. აბაბაქეს – ცოდნა, გაგება.

აბალულ – ცოდნა.

აბუზ, ავუზ (ნ.), ალუზ (ნ.) – მეტი, ჭარბი, უკეთესი.

აბუზბეს, ავუზბეს (ნ.) – მომატება, მიმატება, გადამეტება.

ად – სუნი.

ადამარ, ამდარ (ნ.) – ადამიანი.

აზარ – ავადმყოფობა, დაავადება.

აზარუბაქეს – ავად გახდომა.

აკამინ – ნახვამდის.

აკეს – ნახვა, ხედვა, გამოჩენა, აღქმა.

ა^ლ – დაწნული, დახლართული, მიხვეულ-მოხვეული.

ალა – მალა, ზემოთ.

ალალუ – მალალი.

ა^{ლამ} – ბროწეული.

ალაფ – თივა.

ალაყ^ო – მოუქნელი, დაბნეული.

ა^{ლესუნ} – ახვევა, გადახლართვა.

ალვერ – ვაჭრობა.

ა^{ლღეს} – ქსოვა, დაწვნა.

ა^მ – მხარი (ადამიანის, ცხოველის); ქელი; მიმართულება; კავების სამაგრი კოჭი.

ამა (ამმა) – თუმცა, მაგრამ, არადა (მაქვ. კავშ.).

ამა – მამილა, ამალარ – მამილაშვილი (კაცი);

ამაჰინარ – მამილაშვილი (ქალი).

ამაღ^ა – უსაქმური.

ამბარ – ბორცვი, გროვა.

ა^{მკური} – მთქნარება.

ამცი – ცარიელი.

ანღაზბეს – გრძნობა, მიხვედრა.

აიზეს – აღგომა, აღდგომა (ხრისტოს აიზერე “ქრისტე აღსდგა”).

ა^{ინ} – საფუარი.

აინა – მინა, შუშა.

აპ – ოფლი.

აპერ – ოჯახის უფროსი, უხუცესი.

არ – მსხალი.

არაბა – ურემი.

არაზ – შიშის ზარი, განგაში.

არაკ – ზვარაკი, კურო.

არამტოლ – ტურა.

არუმ – ხორბალი.

არუხ (Pl. Tant.) – ცეცხლი, ალი.

არცეს – დაჯდომა.

ასღან – ლომი.

ასტარ – სარჩული.

აფჩი – ტყუილი.

აფარ – ღვეზელი.

აფურე – ლოცვა, კურთხევა.

ა^{ქტეს} – აჩქარება.

აღალა – წვიმა.

აღუ – შხამი, სიმწარე.

აყეს – ალება, შესყიდვა.

აშ – საქმე.

აშბეს – მუშაობა.

აშიღ – სახსარი.

აჩი – თამაში.

აჩი – დაკარგული.

აწარ – წმინდა, სუფთა, ანკარა.

ანარ – საადღეომო საკლავი.
ანაფეს – აკილება, წამოკილება.
აჭა – მარჯვენა.
ანესუნ – დაჯახება.
ანელ – შორს.
ანმალ – სულელი.
ანტეს – მიჯახება, მირტყმა, დაკვრა.
ანწიმა, აღსიბად (ნ.) – აღდგომა.
ანჭუმ – სიცილი, ღიმილი.
აჯელ (ნ.) – კალთა (იხ. **ეჯელ**).
აჯუნ – ახო, ყამირი.
აჯალ – ბედისწერა, სასჯელი.
აჯილ – რისხვა, ჯავრი, ბრაზი.
აჰა! – აჰა! აგერ! (შორ.).
ავარამ – თუ, თუკი.
ავბარ – ლექსი.
ავტუგ – საკლავი.
ავარიკ – ბერწი.
ავიკ, ავი – ბიძა მამის მხრიდან
ავიკუნ ღარ – ბიძაშვილი ვაჟი (მამის მხრიდან).
ავიკუნ ხინარ – ბიძაშვილი ვაჟი (მამის მხრიდან).
ავარ! – (მიმართვა ქალთა მიმართ).
ავგიშტა – სათითური.
ავბ – სირცხვილი.
აველ (ან დელ, ადელ) – ბავშვი.
ავზ – სოფელი.
ავთ – სიტყვა, სათქმელი.
ავრქა – ხვალი.
ავრმინ – სომეხი.
ავრუგ – ჭერამი.
ავბა (ვ.), ავა (ნ.) – მამა.
ავბაყ – უუნარო, მოუხერხებელი.
ავგ – თავადი, ბატონი, ღიღბული; ნეფე, სასიძო.

ავგარი – გუშინწინ.
ავლაყ – ბაყაყი.
ავზო – ზოგიერთი.
ავზუკ – მკლავი.
ავ[დ]ეს – შესავლა.
ავლ – მკეთებელი.
ავლა – შვილი, ბოკვერი, ბარტყი.
ავლან – თავსატეხი, პრობლემა.
ავლანყო – მაცვალი.
ავლაჯა – პაწაწინა, პაწია.
ავლონა – სესხი.
ავნდ – ფონი, წყალგამყოფი, წყალსატევი, აუზი.
ავბ – ბალი.
ავრ – ნაყოფი; საკვები ულუფა; ნაწილი, წილადი, კუთვნილი წილი.
ავრბეს – ჩამორიგება, ღარიგება.
ავრუ – კედელი.
ავრუთ – თოფის წამალი, ღენთი.
ავსკეს – ღაწოლა.
ავსმა – გროვა.
ავსტ – ჭიდილი.
ავსტე! – კმარა!
ავფეს – ჩაყრა, ჩასხმა.
ავ ფეს – ყეფა.
ავფტეს – ჩავარდნა.
ავქეს – ყოფა, არსებობა, განდობა; შეძლება.
ავლ – ბაწარი, ძაფი.
ავლენა – გუშინწინ.
ავყეს – ტევა, განთავსება (იძულებით).
ავშა – ღამპალი, მომპალი.
ავშყეს – მოპარვა, ქურდობა.
ავწ – ასი; ქვევრზე დასაფარებელი ქვა.
ავჭან – ზურგი, ბეჭი.

ბაჭანა – მერცხალი.
ბახტ – ბელი.
ბეგამ? – ნუთუ? ვითომ?
ბელულ – ბარი.
ბეზი – ჩემი (კუთვნი. ნაცვალ.).
ბეთარ – უარესი.
ბელუ – პირუტყვი.
ბენდ – კვირა დღე.
ბენყ – სიბნელე.
ბენშ – მოძღვარი, სასულიერო პირი.
ბერ – ბალიში.
ბერხეს – დაფქვა.
ბეს – კეთება.
ბესალი – მათხოვარი.
ბესალო – მთხოვნელი.
ბესბალო – მკვლეელი.
ბესბეს – მკვლელობა.
ბე^ექ – ნემსი.
ბე^ექტეს – სლოკინი.
ბელ – მზე.
ბელ აბეს – აღმოჩენა, პოვნა.
ბელ ალუ (ბიდ^ე ალუ, ბულ^ე ალუ) – ღრმა.
ბელ ბილანზარ – შუადღე, თაკარა.
ბეშ – წინათ, უწინ.
ბეში – ჩვენი.
ბეჯან (ვ.), ბაჯანალ (ნ.) – ცოლის და.
ბია-ბია – კუნელი.
ბიდასუნ – ღამით, საღამოს.
ბი^ე – მძიმე.
ბი^ე ბი^ე – ხილი.
ბიბიკ – ბიბილო (ფრინველის).
ბი[ე]ეს – მოკვლობა, სიკვდილი, დაღუპვა.
ბიზ – წვეთიანი, საღვინო, ისარი, სარჭი.
ბინ – რძალი, პატარძალი.
ბინორა – საძირკველი.
ბიპ – ოთხი.
ბიპშამათ – ოთხშაბათი.
ბირინწ – ბრინჯი.
ბისი – ძველი, მეორადი, ძონძი, ჩვარი.
ბიტეს – თესვა.
ბიტუნ – ყანა, ნათესი.
ბილ – ულვაში.
ბილ^ე – შუაგული, ცენტრი.
ბიყეს – დაჭერა, პატიმრობა; აშენება, აგება.
ბიში – ქადა.
ბიჭი – მკვახე, მოუმწიფებელი; უძი.
ბინალუხ – ღმერთი, უფალი.
ბინეს – შობა, გაჩენა.
ბობორ^ე ალ – ბეჭელი.
ბოკეს – წვა, ხრუკვა.
ბოლ – უხვი, ბევრი, უამრავი, უღვევი.
ბოღ – სიმაღლე.
ბოღლუ – თანადი.
ბორზუნ – მარცვლეული.
ბორჯ – ვალი.
ბოტი – მოჭრილი, გადაჭრილი.
ბოლ^ე ოფეს – ყვირილი, ბლავილი.
ბოყ^ე – ღორი.
ბოყო – ცომი.
ბოშ – შიგნით (თანდ.).
ბოში – მაძლარი.
ბოშტეს – დამარხვა (აღამიანის), ჩაფლვა (ნერვის).
ბორ^ე უ – სქელი; ხშირი.
ბონეს – ხარშვა, მონარშვა.
ბონ^ე მოლ – ცხვირი (Pl. tant.).

ბონო – გრძელი.
ბონობაქეს – წამოწოლა.
ბონობეს – დაგრძელება, გაჭიმვა, გაწელება.
ბუ – ყოფნა, ქონა, ყოლა.
ბუდ – ბარკალი.
ბულ – თავი, მწვერვალი.
ბუჟ – თავმომწონე.
ბუჟ ეფეს – შეხორცება.
ბუი – სავსე
ბუიბეს – ავსება, შევსება.
ბურუხ – მთა, მთები (Pl. Tant.).
ბურჯი – დაწყებული.
ბუსა – მშვიერი.
ბუტ – დახურული, დაფარული.
ბუტკეს – დახურვა.
ბუქუნ – მუცელი.
ბულ – ორთქლი.
ბულ^ა – ნაპოვნი.
ბულ^{ბეს} – პოვნა.
ბუყეს (ვ.) – სიყვარული, შეყვარება. ნღობა, სურვილი, მოსურვება.
ბუშ – აქლემი.
გა – ადგილი, სივრცე, ტერიტორია, მიწა; სათაესო, შესანახი ადგილი; საწოლი, მოსასვენებელი ადგილი; ღონე, ღირსება; განცდა.
გაღ – მონა, ყმა, მოჯამაგირე.
გაღღ – ზაქი.
გავალ – დიდი ტომარა.
გავასეინ – სახნისი.
გათურ – ბილიკი, სასიარულო, საქარავნო გზა.
გალა – ვრცელი, ფართო, დიდადგელიანი.
გაღმპ – ლტოლვილი, მაწანწალა, მომთაბარე, ადგილნაცვალი.
გამ – ცხელი, თბილი.

გპრ – არეული, შერეული, შეერთებული, შერწყმული; მღვრიე.
გპრპ – საჭირო.
გპრპშ – საფლავი.
გეზ – კვალი, გეზი.
გელე (ნ.) – ბევრი.
გელეშ – ცეკვა.
გელ, გოლ – ტბა, ტბორი, გუბე.
გემიშ – კამეჩი.
გენგ – ფართო.
გერ – გერი; ნერგზე შემორჩენილი გახარებული ტოტი.
გერამაწან – პაწაწინა; კენკრას ნაყოფი.
გერგეც – ეკლესია, სალოცავი; წმ. გიორგის სახელზე ნაკურთხი ეკლესია.
გერეწ – ნერწყვი.
გიპ – ნალველა.
გიზგი – სარკე.
გილ – მარცვალი.
გილეი – ჭორი.
გიმგპ (გუმგპ, გუმგასანა) – სალაცხო.
გიმიშ (გუმუშ) – ვერცხლი.
გირბეს – აკრეფა, შეგროვება.
გოგ (გეგ) – ცა.
გოღაქ – მოკლე, მოკლეღ.
გონ – ფერი.
გონბეს – შეღებვა.
გონნუთ – უფერული.
გოროხ – საწყალი, საცოდავი.
გოღან – გამხლარი.
გუგელ – ჭოტი.
გულ – საცერი.
გულპპ – რეპანი.

დახყაზ – ჭიშკარი.
ღუგმჳ – ღილი.
ღუ^ნ გუნ – კოჭრი, სიმსივნე, გამაგრება.
ღუგუნ – კვანძი.
ღუვან – კანონი, კანონიერება.
ღუზ – სწორი.
ღუზბეს – გარიგება; გასწორება, ჩასწორება.
ღუზუნ – დაბლობი, ვაკე, ველი.
ღუჲ – ბოთე, ღოყლაპია, უტვინო.
ღუნღუკ – ნისკარტი.
ღუფ – ცისარტყელა.
ღუღეს – ღარტყმა, დავახება.
ე? (ვ.), **ჰე** (ნ.) – რა? რომელი?
ე^ნ ბეს – კერვა.
ე^ნ ველ – სამლოცველო, საყდარი, ეკლესია.
ევლჳდ – გენი, გვარი (მამის მხრიდან).
ეზ – ხნული, ხვნის მიმდინერეობა.
ეზბეს – ხვნა.
ეთჳრ? – როგორ?
ეკა? (ვ.), **ჰეკა?** (ნ.) – რა?
ეკალუ? – რატომ?
ელას – ფიცი.
ელასფეს – დაფიცება, პირობის დადება.
ელ – მარილი.
ე^ნ ლემ – ვირი, საყრდენი (ხის).
ელმუხ – სული, სიცოცხლე (Pl. Tant.).
ელფეს – ყივილი (მამლის).
ემმა? **ემმო?** – რამდენი?
ემმასა? როდემდე?
ენე – უკვე.
ერღვ – იხვი.
ერეყ – თხილი.
ესენ – შარშან.

ეტაჲ[ში]? – ვისი? რისი?
ეტულ? **ეტულა?** – რამდენად? რა ფასია?
ეფსენ – წელს, ამ წელს.
ე^ნ ჭან – თქვენ.
ეფეს – შენახვა.
ე^ნ ჭი – თქვენი (კუთვ. ნაცვალ.).
ე^ნ ქ – ცხენი.
ელელ – ცხვარი.
ეყ – ხორცი.
ეყყარა? – რამდენი?
ემ^ნ – ვაშლი.
ეჭ (ვ.), **ოჩ^ნ** (ნ.) – კალო.
ენ – მოსამკელი.
ენბეს – მკა.
ენყარა? (**ეჰყარა?**) – რამდენი?
ეჳ^ნ – კალთა.
ეჳურა? – როგორი? რანაირი?
ეჳიზ – თავმდაბალი.
ეა^ნ – მორწმუნე, ღამჯერი; და (კავშ.).
ეაღ^ნ – ღრო.
ეაღლ^ნ – შინაური, საქმეში ჩახედული.
ეაღულ – რწმენა, რელიგია.
ეა^ნ ნ, ე^ნ ჭან – თქვენ.
ეა^ნ ნყო – ენძელა.
ეარ – აღზნებული, გალიზიანებული.
ეარბაქეს – გაგიჟება, ცოფით დაავადება.
ეართივჳრ – ფერისცვალება (რელიგ.), ნაყოფის (ხეხილის) მომწიფება.
ეარრუ – მდიდარი.
ეაჩა – ბელობა, პუტკრის ოჯახი.
ეახტ – ღრო.
ველ – თხა; **ველ ჭიკ** – თიკანი.
ვი – შენი (კუთვ. ნაცვალ.).

ვიჩი – ძმა; ვიჩე ღარ – ძმისშვილი (მამრ.); ვიჩე ხინარ – ძმისშვილი (მდედრ.).

ვიწ – ათი.

ვიფ – ცხრა.

ვიურუნ – ქარიშხალი.

ვიულ – შვიდი.

ზალუმ – მუტრული.

ზამბილ – ღიღი ხელჩანთა.

ზანგ – ზარი.

ზანდ – მიმართულება, სივრცე; განჭვრეტა, აზრი, ალღო.

ზარაზამთარ – “ბზობა” (რელიგ.).

ზარაფატ – სუმრობა.

ზაფეს – გაწვევა.

ზერეს, ზერზერეს – მორთვა, მოკაზმვა.

ზერევეკეს – შეთხზვა, შელამაზება.

ზიგილ – მეჭეჭი.

ზილო – რკინა.

ზიზამ – ელენთა.

ზიზიფეს – კენესა, წუწუნი.

ზილ-ზილ – შეჭყუნული, ამობურცული.

ზილფა-ზილფა – ნაგჯეჯ-ნაგლეჯ, ნაკუწ-ნაკუწ.

ზინვილ – ჯაჭვი.

ზირანგ – ცქვიტი, ცოცხალი, საზრიანი, ყოჩალი.

ზოზოფეს – ყმული, ზმული.

ზომბეს – სწავლა.

ზორ – ძალა.

ზორრუ – ყოვლისშემძლე.

ზოყ, ზოჯ – ყლორტი.

ზოყალ – შვინდი.

ზოყალბეს – თვლა.

ზუ – მე.

ზულუმ – წვალება, წამება.

ზი^ნ პტეს – წამორტყმა, წამოკვრა.

თაბი – მორჩილი, ქედმოხრილი.

თაგ – თანატოლი.

თაგარ – სიტყვა.

თაღეს – მიცემა, მითხოვება.

თა[ღ]ეს – წასვლა.

თაგარ – ნაჯახი.

თაზა – ახალი.

თაზაბეს – განახლება.

თათიკ – თათი.

თაღა – ხაფანგი, მახე.

თა^ლლამ – ნაფოთი, ნახლეჩი.

თამ – სრული, სრულად.

თამბაღ – ზარმაცი, ზანტი, ნებიერი.

თამბეს – სრულყოფა; მორჩენა, დამთავრება, ბოლომდე მიყვანა (საქმის).

თამენ – გემრიელი.

თამიზ – სუფთა, წმინდა; ერთიანად, პირწმინდად.

თამიზბეს – გაწმენდა.

თარ – მუსიკალური ინსტრუმენტი; თიხის ჭურჭლის გამოსაძერწი დაზგა.

თარა – მოხვეული, წრიული, გადაბრუნებული, ამობრუნებული.

თარაბეს – შემობრუნება, შემოტრიალება; ყურადღების მიქცევა; მოვლა.

თარაზიკ (თარაზუკ) – სასწორი, თარაზო.

თარამა – შემოდგომის ბუნების ღვთაება (‘‘მზის გაცილება’’) – მიცვალებულთა სსენების ღვთაება.

თარაბ – მომხრე, მხარე (გეოგრ.).

თარბეს – თავის დანებება.

თარნა (თანდერ) – თონე.

თარიღ – მოღვაწე, წელი, საუკუნე, ჟამი, მათიანე.

თაფ – დაჟეჟილი.

თაფიგბეს – დაბარვა.
თაფოდ – განსხვავება.
თაქ – ეული, განმარტობული, ერთეული, ცალი, კენტი.
თაქვ – ჯიხვი.
თაქვარ – ბორბალი.
თაქ-თაქ – თითო-თითო, სათითაო; ხანდახან, ზოგჯერ.
თაქ-თუქ – თითო-ოროლა.
თაქლამიშბეს – განცალკევება, მარტოდ მომწყვდევა.
თაქსა – მხოლოდ.
თაშეს – წაღება, წაყვანა, მოგება.
თაშესტეს – წაგება; წაღებინება, წაყვანინება, გატანება.
თახრა – თარო.
თაჰან – წაყვედრება.
თე – არა.
თელ – ღებემა.
თილ – წახნაგი, ქიმი.
თირ – კოჭი, მორი, ხახვის კვალი.
თიქ – შვეული.
თიქვ – ნაკუწი, ნაჭერი.
თოგ – ფასი.
თოგლეს – გაყიდვა.
თოგის – ძვირი.
თოზ – მტვერი.
თოზლამიშბეს – დამტვერიანება.
თოჯ – ღონისძიება, ზეიმი, ქორწილი.
თორ – გასვრილი, დასვრილი.
თორაკ – ტომარა.
თოფა, თოფ – გროვა, ზვინი, ბორცვი.
თოგუზ – კომბალი.
თომ^ეო – გველხოკერა, ანკარა (გველი).

თონ^ეანა – ლეღვი.
თონი – თონი.
თონ^ელიკ – ღიპი, ჩინახვი.
თონყა (თოჰყა) – ქამარი, ღვედი.
თუთ – თუთა.
თუთუზ – თამბაქო.
თულ – ლეკვი, ნაშიერი.
თულქი (სინ. **შულ**) – მელია.
თუმ – ძირი, ფესვი; საძირკველი, სათავე.
თუნდ – ფიცხი, ცხარე.
თურ – ფეხი.
თურაკალ – ხიფათიანი, მარცხიანი, ბელუკულმარტი.
თუმ – მიზანი, მიმართულება.
თუმბეს – დამიზნება, მიზანში ამოღება.
თუმბათუმ – პირისპირ.
იბაქეს – მოსმენა.
იზაკ – ჭიანჭველა.
იზმიშბეს – ცურვა.
ილ – ბალახი (სინ. **ო**), მცენარე, სარეველა, მცენარეულით მოფენილი დაბლობი.
ილბეს – გამარგვლა.
იმან – არაფერი.
იმუნ – ყური (Pl. Tant.); **იმსონ** – ყურები.
ინაღლუ – ღვარძლიანი, ბოროტი.
ინგირ-ინგირ – გარიჟრაჟი, ბინდბუნდი.
ინ – რწყილი.
ინი – ახალი.
ინიბეს – განახლება.
იჟ^ე – თოვლი.
იჟ^ეენ – ზამთარი; თოვლიანი.
ირად – დაკარგული.
ირადბეს – მოშორება, მოცილება.

ირჰჰჰ – გლენი, თავისუფალი მიწათმოქმედი.

ირიზ – ბილიკი.

ირიტ – ზიზლი.

ის – გაბუტული, უძრავი, განდევნილი, განმარტობული.

ისა (სინ. **ჰადსა**) – ეხლა.

ილარიზ – სიცხე, ტემპერატურა.

ილარიბეს – დასიცხვა, გაცემა.

იყ – ნაცარი.

იშ^ა – ახლოს, სიახლოვეს.

იშ^აბაქეს, იშ^აბეს – დაახლოება.

იშ^ალულ – სიახლოვე.

იშ^ა-მიშ^ა – ახლო-მახლო.

იშუ – კაცი (სინ. **იშყარ**), ქმარი; **იშუ-ჩუბუს** ცოლ-ქმარი; **იშე თადეს** გათხოვება (ზედმ. ქმართან წასვლა).

იჩ – თვითონ.

იჩი – თავისი; **იჩიო** – თავისიანი.

იხბაქეს – დამახსოვრება.

იხბატეს – გახსენება.

იხბეს – დამახსოვრება, აღქმა.

იხტარ – ნებართვა, დასტური.

იხტლათ – საუბარი.

კა^ა – თრთვილი.

კა^ავან – მინდორი.

კა^აზარ – სტაფილო.

კაკანიკ – მრგვალი, წრიული, სფერული.

კა^აკაპ – მუხლი (ანატ.).

კაკაფეს – კაკანი.

კალა – ხეიბარი, კოჭლი.

კალაფეს – კოჭლობა.

კალბეს – გააწვრა, განაზვა, ჩხველვა.

კალფეს – დამახება, გამოძახება.

კანაკ – ხვეული, გრაგნილი.

კანაკბეს – დახვევა (ძაფის, ბაწრის).

კანკალ – ხვეული.

კანტაზ – მწვერვალი, უმაღლესი წერტილი.

კანცარიკ – კალთა (პატარა).

კანჭ^ალ – თოვლის გუნდა.

კარამფეს – კორტნა.

კაროვ – ოხრახუმი.

კარტამ – კეფა.

კატ – წვეთი.

კატიკ – სასა.

კაშა – თითი.

კაწ – გაწყვეტილი, გაგლეჯილი, დამსხრეული, დაუწეული.

კაწბეს – დახოცვა, ამოჟლეტა.

კაწეს – გაწყდომა, გაწყვეტა.

კაწკალ – კიბე.

კაჭ – საკენკი.

კაჭ^აი – ბრმა.

კაჭ^აიბაქეს, კაჭ^აიბეს – დაბრმავება.

კაჭკუნ – კევი, სალექი რეზინა.

კაჭ^აოლი – კიტრი.

კაჭფეს – დალექვა, ლექვა.

კაჯუხ – წვერი (Pl. Tant.).

კერწალ – კაჭკაჭი.

კიწი – ცოტა.

კიწკე – პატარა, პაწია.

კიწკებეს – დაპატარავება.

კიწ-კიწი – ცოტ-ცოტა.

კობეს – გაკრეჭვა.

კოდა – ნიჩაბი.

კოდონ – შუბლი.

კოვალ – ჯონი.

კოთავარ – ტაფა.

კოკოწ – ქათამი.
კონფუზ – მწვერვალი.
კონჯ^ც უხ – პატრონი (Pl. Tant.).
კონძ, **კონძ** – ქვევრი.
კონძ – ქული.
კორი – მოხრილი, მრუდე.
კორი-მორი – მიხვეულ-მოხვეული, მიხრილ-მოხრილი.
კოპი – ქვიცი.
კოტორ – ნაწილი, ნაჭერი, ნატეხი.
კოტორ-კოტორ – ნაწილ-ნაწილ.
კოწ – მოხრილი, წაწრილი; დანებებული.
კოწბეს – გადმოხრა, გადახრა; გადმოხრება, დაყოლიება.
კოჭ^ც – ტარი.
კოჯ – სახლი.
კოჯ-კუა – სახლშივე.
კოჯ-მეც-ბაქეს – დაოჯახება, დაბინავება.
კოჯ-ჩ^ც ომონ – სახლ-კარი.
კულ – მიწა.
კუპერ – კვირტი, კოკორი.
კურწვეს – თვლემა, თვალის მოხუჭვა.
კუნწეს – ჩაცუნცქვა.
ლ^ც ბტეს (ლ^ც პტეს) – გაბრტყელება, გასრესა, გაჭყლეტვა.
ლ^ც გ^{ან} – ტაშტი.
ლ^ც გ^{არ} – მღვრიე, ამღვრეული, არეული.
ლა[მ]ეს – ასვლა, აცოცება.
ლაგეს – ასხმა, ჩამოცმევა, წამოცვევა.
ლახემ – საჭირო.
ლალ – მუნჯი, უტყვი.
ლალაქან – ქოში.
ლამ – პრიალა, გაპრიალებული.
ლამანდი – შეხვედრილი.

ლანგ – ნაბიჯი.
ლანკურტიკ – გადაზელილი.
ლარი – მსგავსი, ტოლფასი, მაგიერი.
ლარიბაქეს – დამსგავსება.
ლარიბეს – მიმსგავსება.
ლადი – წასმული.
ლაფ – ძალიან.
ლაფეს – ჩაცმა.
ლაფტეს – შეხება, მორტყმა.
ლაღ^ც აღღეს – გამოვლენა.
ლაც – ლაცე.
ლ^ც შ – სხეული.
ლ^ც შ^ც კო – ქორწილი.
ლ^ც შ^ც კობაქეს – ქორწინება, დაქორწინება.
ლახაც – მიწებებული, მიკრული, მიტმასნილი.
ლახაცტეს – დაწებება, დაკრობა.
ლაცურღეს – მისხურება.
ლაცურ – დახვეული, ხვეული.
ლაცურღეს – დახვევა.
ლახი – დაღებული.
ლახო – ზედ, ზემოდან (თანდ.).
ლევებ – ქვაბი.
ლიკარ – ბილიკი.
ლილ – ლამი.
ლოთი – საყვარელი.
ლოკ – ქოთანის (ყვავილის).
ლოლოც – აკვანი.
ლონლა – ტრაბახა.
ლოჯა – ლოჯა.
ლოქლ^{ან} – ლოჯა, მილი.
მა – არ (უარყ. კლ.); სადაც (მაქვ. კავშ.).
მა^ც – ტვინი, ჭკუა.
მ^ც – არ (უარყ. კლ.).

მან ბა – ტვინიანი.

მანდარბეს – ღროის გაწელება, ღროის გაყვანა, ღროის მოგება.

მანთ – ტყლაპი.

მაკალა – არსად.

მალ – საქონელი.

მალა – ფარცხი.

მალაღულეს – ფარცხვა, დაფარცხვა.

მალაკა – კოვზი.

მამაყ (ბაბაყ) – მოუხერხელი.

მამილ – ბიცოლა.

მამურ – ხავსი.

მამუშ აკ – ია.

მანგუ – ნიკაპი.

მანდი – ღარჩენილი, შემორჩენილი.

მანძილ (მანძილ, მანძილ) – მანძილი.

მანო? – რომელი? (კითხვ. ნაცვალ.).

მანდნ – შავი.

მანდნფუნ – შავთუხა, შავგრიმანი.

მარაღ – ირემი.

მარცი – გამოლეული, მოთავებული, მორჩენილი.

მანსაღ – საუბრის თემა, ანდაზა, თქმულება; ნელლეული, მასალა.

მასფეს – გაცრა, მტვრისგან გაწმენდა.

მასყარა – მასხარა, კლოუნი, სასაცილო პიროვნება.

მასყარაბეს – დაცინვა, დამცირება, ირონია.

მატად? მატლოდ? – ვისი? (კითხვ. ნაცვალ.).

მანფეს – ბლავილი.

მაღ – სიმღერა.

მაღა – აქეთ.

მაღ კალო – მომღერალი.

მაღ ფეს – მღერა, სიმღერა.

მაშარ – ხერხი.

მაშალ – ვეფხვი.

მაშკატეკალ – ღამურა.

მაჩო? – საით?

მაჩხო? – საიდან? რომელი მხრიდან?

მაწი – თეთრი.

მაწიბაქეს, მაწიბეს – გათეთრება, გადათეთრება.

მაწი ხე – არაყი (ზედმიწ. თეთრი წყალი).

მახურ – ხავერდი.

მაჰ – მანა, სარი.

მაჰ – მუხა, რკო; მაჰ ნა ხოდ – მუხის ხე.

მაჰლ, მაჰლ – ეზო, კარმიდამო; უბანი (ნ.).

მაჰნ – მიზეზი.

მე – ეს (ჩვ. ნაცვალ.); დანა.

მეღ – თავვი.

მელან, მელინ – აქედან (აღვ.).

მეღ ლუმ – თავკბილა, ძირმაგარა.

მემმა – ამღენი.

მენო – ეს (სუბსტ.).

მეიდ – ცხელარი, გვამი.

მერ – ასე.

მეღ ეწ – ტყიპა.

მეშუ – ამაღამ (აღვ.).

მეც – ბუღე; ქვაბული, ჩაღრმავება.

მეჭ – ჭინჭარი.

მეჰ – ჭია, მატლი.

მეჰჰურ – ასე, ამნაირად.

მი – სიცივე.

მიბეს – აცივება.

მიოჰკჰ – მუთაქა.

მიმოწ – წვინტლი, მოუხოცავი (აღვ.).

მიდა (მდა, მია) – აქ.

მის – სპილენძი.

მისარ – ლურსმანი.

მიცუიკ (ნ.; შდრ.: კიწკე) – პატარა.
 მოზი – ხბო.
 მონო – ეს (სუბსტ.; იხ. მენო).
 მოს (ფოს) – ნაგავი, მტვერი.
 მოლორ – გაღვიძებული.
 მოლორეცი – შეცდენილი.
 მოშ, მოჩ – ბარდი, ეკლიანი ბუჩქი.
 მოწაკ – კოლო.
 მუე (მუ) – ქერი.
 მუზ – ენა.
 მუზჭურუდეს – ჭორიკნობა, ენაჭარტლობა.
 მუზჯავს – ენის აღმა.
 მუმ – სანთელი, ცვილი.
 მურ – მჭვარტლი, მური, ღერძი.
 მურდალ – ავხორცი.
 მურუმ – მირონი.
 მუტულ – მარცვლეული, თავთავი.
 მულ – რვა.
 მუყა – რქა.
 მუმ – ქარი.
 მუმჭუნ – კოცნა.
 მუჭა – მუჭი.
 მუჭა – ტკბილი.
 მუჭა ანაყ – რძე.
 მუჭურ – გადაწმენდილი ცა.
 მუხ – ფრჩხილი (მუხ); კლანჭი; ყანწი; კიბის საფეხური.
 მუჯ – მხიარული, გახარებული.
 მუჯ ლულ – ზემი.
 ნანე – არავითარ შემთხვევაში.
 ნამაზ – ეკლესია, სამლოცველო.
 ნამაზბეს – ლოცვის აღვლენა.
 ნამბეს – დანამვა.

ნამგალ – ნამგალი.
 ნამუს – ნამუსი.
 ნანა – ღელა.
 ნანალულ – დედინაცვალი.
 ნარზულ – გუშინ.
 ნალარა – ღოლი.
 ნალელ – ზღაპარი.
 ნაყ – ღო.
 ნაყელ – მაწონი.
 ნახერ – ნახირი, ქარავანი; გუნდი; ჯოგი.
 ნელულ – სადელი (რძის).
 ნეთ – წარბი.
 ნელ – ცრემლი.
 ნეშ – წირვა; მსხვერპლი, ძღვენი, (რელიგ.).
 ნეშ უმ – ყვეთელი.
 ნეწ – ტილი.
 ნიკო – ბურთი.
 ნიკტეს – რქენა.
 ნინიფეს, ნანიფეს – იავნანა (უღ.).
 ნიშ ან – ნიშნობა (საქორწინო), ნიშანი.
 ნიშ ტარ – სამართებელი.
 ნოჭ – ყურძნის წვენი, “ტკბილი”.
 ნუთ, ნუტ – არა, გარეშე (უარ. კლ.).
 ნუტბა – მუქტა.
 ძალ – უცხო.
 ძავა – ავი, შეუპოვარი.
 ძავან – დამშეული, მშიერ-მწყურვალი.
 ძაღლულ – თავსაბურავი, თავზე მოსახვევი.
 ძალ – ჯაგარი, ფაფარი.
 ძალულ – ალი.
 ძამან – ძლიერი, უძლეველი.
 ძამალ – ნაკერი, საკერებელი.
 ძამალბეს – დაკერვა.

აფფეს, ააბეს – ამოვსება, ამოლევა, გალესვა.

აან – ჩვენ (პ. ნაცვალ.); გვერდი, სივრცე.

აანუ, აანულ – გვერდით, გასწვრივ (აღვ.).

აანლიშ – შეცდომა; შემცდარი, გაზაბნეული.

აარა – ჭრილობა, იარა; **აარალუ** – დაჭრილი, წყლულიანი.

აარმა – დამსხრეული, დაფშენილი; ღერლილი.

აას – გლოვა; **აასლუ** – მგლოვიარე.

აატუნვი – ნაბადი, მატყლი, ბეწვიანი მოსასხამი.

ააფულ – სახურავი.

ააფუკყან – წებო.

აალინ – დაზუსტებით.

ააყ – გზა.

ააყაბეს – გაგზავნა.

ააყაბელ^ეეს, ააყბელ^ეეს – ლოღინი.

ააყთა[ა]ეს – გამგზავრება.

ააშ – ასაკი.

აანნი – მოხარმული ხორცი, ხაშლამა.

აახუ – აუფუარი ცომი.

ააჰარ – უნაგირი.

აე – ან (კავშ.).

აეგა – ქლიბი.

აეღარ – სამასსოვრო.

აეზნა – სიძე, ჩასიძებული.

აეთუმ – ობოლი, ეული.

აემიშ (სინ. **გუზდარუ, გუზდარუ**) – ნესვი.

აენგა – ხელისმომკიდე (პატარძლის).

აექქა – ვეებერთელა, თვალუწვენელი.

აიგ – მტკაველი.

აიკფეს – გაცრა (ფქვილის, ლამის).

აიპიფეს – ჭიხვინი.

აილღამ – მეგობარი, ამხანაგი.

აილჩი – უცხო.

აონ – ხერხი, ილეთი; მიმართულება.

აონსუზ – მოუქნელი, უხერხული, მოუხერხებელი.

აორღან – საბანი, თავშესაფარი.

აუ – რბილი.

აუბგა – ქვედა თანსაცმელი.

აუმბურ – მუშტი.

ო – ბალახი, მცენარე (ზოგ.), თივა, თავტავიანი კულტურები; მდელო, ვაკე, მცენარეებით დაფარული დაბლობი, პლატო.

ოგა – გერი, გარე (არაორღაპირი) ნათესავი; ბალახიანი ადგილი, სათიბი, მდელო.

ოღა – ბალახით (ისლით) ან თივით დახურული სახლი, სათავსო.

ოზან – კისერი.

ოთალ – ოთახი; ფარული; ისლით დახურული სათავსო.

ო^ემა (უ^ემა) – მარწყვი.

ო^ენე – ტირილი, წუხილი, დატირება.

ო^ენეფეს – ტირილი (მასღ.).

ოიმალ – მოღემა, წარმოშობა, ფუძე.

ორე – გაბუტული, უძრახი.

ორედნ – წყარო.

ორთალ, ორთალლუ – საზიარო, გაერთიანებული; ერთობლივად (აღვ.).

ოსტავარ – მგარი.

ოტ – სირცხვილი.

ოტბეს – სირცხვილის შეგრძნება.

ოღანდ – მოხერხებული, იოლი, ადვილად მოსაგვარებელი.

ოღრამ – ეშმაკეული, თარსი.

ოღურ, ოღურრუ – ფეხბედნიერი, ბარაქიანი, შემოსავლიანი.

ოყ – ძირი, ქვედა ნაწილი.

ოყ^ე – უღელი, საპალნე.

ოყა – დაბლა, ქვემოთ.
 ოყაბეს – ჩამოწვევა, დაწვევა.
 ოყალუ – დაბალი.
 ოყენ – ძვალი.
 ოყო – ძმარი.
 ოშ (უშ) – ბოლო, კიდე, დასალიერი; ბოლოს (ადვ.).
 ოშა – მერე, შემდეგ.
 ოშენ – შემდგომი.
 ოწალ – მიწის ზედაპირი; (ნ.) – მინდორი, ველი.
 ოწკალეს – გაბანება.
 ოწკალეეს – ბანაობა.
 ოჭნი – ტალახი, ლამი.
 ოხ – სავარცხელი.
 ოხალ – ნადირობა.
 ოხარი – იოლი, ადვილი.
 ოხბეს, ოხვეს – ვარცხნა, დავარცხნა.
 ოხედელ – ნანადირევი; ხორციანი კერძები.
 ოჯ (ახ, უხ) – მდინარე.
 ოჯედელ – საჭმელი, საკვები.
 ოჯას – ღეკეული.
 ოჯახ, ოჯალ – ოჯახი, კერა; პატარა სალოცავი.
 ოჰად! ორა კარგია! (შორ.).
 ოჰ! – ოჰ! (შორ.).
 ოგუთ – აღზრდა.
 ოვლად – გვარი, გენი, წარმოშობა.
 ომპ – ძარღვი.
 ოქუზ – ტყუპი.
 პან (პონ) – ორი; პანელონ – ორივე, ორთავე;
 პანლულ – ორიანი.
 პანელმულონ – ორსული.
 პაპა (სინ. ბაბა) – მამა.
 პანთბაქეს (ფანთბაქეს) – მოკუნთვა, ორად მოკეცვა.

პატარაკ – ქელეხი.
 პატომჯან (პატუმჯან) – ბაღრიჯანი.
 პანშამატ – ორშაბათი.
 პეპ – აკვნის ლეიბი.
 პი – სისხლი.
 პილინჯ (სინ. მის) – სპილენძი.
 პილიღონჯ – ხვლიკი.
 პინაკ – საზურგე.
 პიჟ – შურღული.
 პიჟნა, ხაღნ-პიჟ – შურიანი.
 პირწ – სკლინტი.
 პიწუქკალ – სისხლისმწოველი.
 პოდეეს – საკმარისობა, დაკმაყოფილება.
 პოდ! – მამ! ვითომ?! თითქოსდა!
 პონ-პონ – ორ-ორი.
 პოლოჯ – ჭიყყელა.
 პურამ – კიდე, ისევე, მაინც.
 პური – მკვდარი.
 ჟანალ, ჟანალეეს (მასლ.) – ლულილი.
 ჟანალეს – აღულება.
 ჟენ – ქვა, ლოდი; საფლავის ქვა; ციხე-სიმაგრე; კლდე.
 ჟებ (ჯებ) – ჯიბე, უბე.
 ჟენელ – ქვა-მარილი.
 ჟენულ – ქვიანი (ატრ.); ქვიანი ადგილი.
 ჟინჯილ (ზინჯილ) – ჯაჭვი.
 ჟილ (ჟილ, ჟანალ) – არევ-დარევა, ქაოსური მოძრაობა.
 ჟილვეს – აჯანყება, აღრევა.
 ჟილლამიშბეს – დაცობა.
 ჟილბხ – წისქვილი; პირი.
 ჟილულ – ზაფხული.
 ჟუკ – თითისტარი.

რა – რაში, მერანი (სინ. **რაშ**), გადაადგილების საშუალება.

სა (სო) – ერთი; მხოლოდ; სალი.

საად, საპათ (ნ.) – საათი (მექ.); საათი (დრ. ერთ.).

საბურღელს – ღაცემინება.

საგალა – ერთად.

საემო (სადმო) – რამდენიმე, ზოგიერთი.

საზკენა – გაწკეპილი, გამართული.

სათამ (სა თამან) – ერთიანად.

სათაპპარ – როგორმე, რაიმე ხერხით.

სალულ – ერთიანი.

სამალავი – ფიჭვი.

სამუზ – ერთხმად.

სამჯი – პირველი.

სანდულ – სკივრი.

სანე! – მაინც! (შორ.).

სანჯუ – მჭკალი.

სად – ცოტა; კვლავაც, კიდევაც.

სადმაზ – მცირედით კმაყოფილი, უღარდელი, ზარმაცი.

სარ – გამორჩენა.

სარქაღარ – გამორჩენისა, მოგების მოყვარული; პატივმოყვარე.

სას – ხმა, ჰანგი, ბგერა

სასმავ, სასმავბაქი – გულწასული.

სას-საბირ (სას-საშირ) – ხმა-კრინტი.

საფარა – ზოგიერთი.

საფსა – მარტოხელა; უელი; დამოუკიდებელი.

საქარამ – ერთხელ.

საქეს – ჩაგდება.

საყათ – ერთხანობას.

სანტეს – კოჭლობა.

სანტიკ – კოჭლი.

საჯაურა – ერთნაირი, ერთფეროვანი.

სეჩე – მაზლი.

სეინე – დედამთილი.

სერბეს – გაკეთება, შეკეთება, მომსახურება, აგება; ჩასახვა.

სინამიშბეს – გამოცდა, დაკვირვება.

სირთ – ხერხემალი; თხემი.

სირ – საიღუმლო.

სირმიშბეს – ღაზიანება.

სის – ფუტკრის ნესტარი; სუსხი.

სიქა-სიქა – ნაგლეჯ-ნაგლეჯ, ნაკუწ-ნაკუწ.

სიხ – ხშირი, სიხშირე.

სო-სო – თითო-თითო.

სუზაგ – საწური ჭურჭელი.

სუთუნ – სვეტი, ძელი, ბოძი.

სუმბულ – თავთავი.

სურუ – გროვა, ფარა, ჯოგი, გუნდი.

სურუკ – დაწეული, ჩამოკიდებული.

სუს – სუსტი.

სუსბაქეს – გულწასვლა, გონების დაკარგვა; გულის შეღონება.

სუქათ – სახე.

სუჭაბ – მადლი, პატივი; შეცოდება.

ტაკ – სტაფილო.

ტაკ-ტაკ – მწყობრად, მიჯრით, მკრივზე [დაწყობილი].

ტაკფეს – მიჯრით დაწყობა, ჩომომწკრივება; ღარგვა.

ტალდა, ტალდალულ – საფარი, თავშესაფარი.

ტალდაბაქეს – თავის შეფარება, მიფარება.

ტალექ – თეფში.

ტამ – გემო.

ტამარ – ძარღვი.

ტამენ – გემრიელი; **ტამსუზ** – უგემოვნო.

ტანლულ (ტონლულ) – ხელფასი, სალარო.

ტადალ – საყრდენი, დასაყრდენი, მისაყუდებელი.
ტაძანა – ფეთვი.
ტაძან – სკა.
ტაძაკ – ბრტყელი.
ტაძაკბეს – გაბრტყელება
ტაძეს – ცემა, ბერტყვა, ბეგვა.
ტარამ – მჭიდროდ, მკვიდრად; მაგრამ.
ტართმიშბეს – წართმევა, წაგლეჯა.
ტატ – ბუზი.
ტატი – ბეზია, ღიდელა (სინ. **ქალ-ნანა**).
ტატაფეს – გამლა, მოშლა, წამოშლა; მორღვევა.
ტაფი – ნაცემი.
ტაფეს – ცემა.
ტაყტეს – ჩარჭობა, ღარჭობა.
ტაყფი (ტაყბი) – დამტვრეული.
ტაღა – იქეთ.
ტაღა-მაღა – აქეთ-იქეთ.
ტე – ის (ჩვ. ნაცვალ.).
ტევედინა – მაშინ.
ტეთარ, ტეთაჰარ – ისე, იმგვარად, იმნაირად.
ტეკალ – კალია.
ტელან, ტელინ – იქიდან (ადვ.).
ტემმა – იმდენი.
ტერ – ისე, იქით.
ტერაცუ – ღიაკვანი.
ტერ-ტერ – ისე და ისე; მიხვეულ-მოხვეული.
ტეჯჯარა – ისეთი, იმნაირი.
ტიდა – იქ.
ტიდაუნ – იქაური.
ტიტეს – გაქცევა.
ტიტილ – მეტიჩარა, ცანცარა.
ტიყ (სინ. **კოპკალ**) – წამონაზარდი, ამონაბურცი.
ტიპლიკ – კილა.

ტიორაკ (ტიორაკ) – ტომარა, პარკი.
ტიოტო – ტუტუცი.
ტიოლო (სინ. **დანულ**) – იქვე, გვერდით.
ტიომ – გარეთ.
ტიომამფეს – დაგვა, დასუფთავება.
ტიომან – კურდღელი.
ტიულ – ყურძენი, ყურძნის მარცვალი.
ტიულბოყეს – რთველი.
ტიულყაჭფეს – ყურძნის დაწურვა.
ტიუმა – ყუნწი.
ტიუნტუნ – კურტუმი.
ტიუპ – ბოლოკი.
ტიუპაყ – მელოტი.
ტიუპულ – კოპლი.
ტიუპულ-ტიუპულ – კოპლებიანი, წინწკლებიანი.
ტიური – ძაფი.
ულ – თუთის ფოთლები; აბრეშუმის ჭიისათვის გათვალისწინებული თუთის ხის ჯიში (სინ. **უდინ ხოდ; ჭაპალ**).
უკ – გული.
უკალო – მთქმელი.
უკლა – გულიანი.
ულ (სინ. **ჯანაგარ**) – მგელი.
ულუხ – კბილი (Pl. Tant.); **ულხოხ** – კბილები.
უნმა – მარწყვი (იხ. **ონმა**).
უმულ – იმედი.
უნულ – ნაწლავი (Pl. Tant.).
ურდან-ბურდან – აბლაუბდა.
ურუზი (ორუზი) – ხოხობი.
ურუზ – რუსი.
ურუსეთ – რუსეთი.
ურუტფეს – შელოცვა, შერიხება.
უს – ხარი.

უსენ – წელი, წლის რიგი (რელიგ.).
უსინ – ჩქარა, სწრაფად, მამინვე, უმაღ.
უსინ-უსინ – ჩქარ-ჩქარა.
უსკეს – გაზომვა, აწონვა.
უსტა – ოსტატი, ხელოსანი.
უქეს – ჭამა.
უქსუნ-ულსუნ – სმა-ჭამა (მასდ. II).
ულ^ე – სხვენი.
ულ^ეეს – დალევა.
უყ^ე – კაკალი (ნაყოფი); **უყ^ენა ხოდ** – კაკლის ხე.
უყ^ეენ – ძვალი.
უმ (სინ. **უმ^ე**, **ჭოტ**) – კიდე, ბოლო, დასალიერი.
უმ^ე – შემა; კიდე, ბოლო, დასალიერი (იხ. **უმ**).
უჭ^ე – თაფლი.
უჭ^ეე ტატ – ფუტკარი (ხედმიწ. ტაფლის ბუზი).
უხ (სინ. **ახ**, **უხ**, **ოხ**) – მდინარე.
უხ^ე – ექვსი.
უჯუზ – იაფი.
უჯუზბაქეს – გაიაფება (ბუნებრივი).
უჯუზბეს – გაიაფება (ხელოვნური).
უჰ! – უჰ! (შორ.).
უთუ – უთო.
უთუღლელეს, უთუბეს – დაუთავება.
უთუღელი – დაუთოებელი.
უსუნ – მალე (იხ. **უსინ**).
ურუქურუქ – ბინდ-ბუნდი.
ფაფ – შემოღვამა.
ფარ – ჩამოშლილი, მოზვავებული, მორღვეული (სინ. **ფერ**); გაფრენა (სინ. **ფურ**).
ფარგარბეს – აწყობა, გამართვა, გაკეთება, აგება, ამუშავება, ჩართვა, ორგანიზება.
ფართალ – ტანსაცმელი, ტანისამოსი.
ფართბაქი – ენაჩავარდნილი, მხილებელი.

ფართამიშბეს – ფართხალი, სულის დაპვა.
ფას – დანგრეული, გაცვეთილი; გამლილი, მიმობნეული, მიმოფანტული.
ფაქ – ბაღ-ვენახი, ბაღა.
ფასჭალ (ფასჩალ) – მეფე.
ფასლა – ლობიო.
ფანტი – მოღუღებული, ორთქლში გატარებული.
ფანტეს – მოღუღება.
ფელუმ – ანაფორა.
ფენეწ – ხის გუთან; კავიანი; სახნისი.
ფესუნ – თქმა, ქმედება (აზრის განხორციელების დაწყება).
ფეშაკ – სელობა.
ფეშმან – სინანული.
ფი – თხის ქონი; ნათქვამი (მიმღ.).
ფილქან – კიბე.
ფის – ცული.
ფისბაქეს – ცულად ყოფნა, ცულად განდობა.
ფისბეს – ცულის კეთება, ცულის ჩაღენა.
ფისეს – ცული განცდა, ცულად განდობა.
ფიშიკ – კატა.
ფიშტ – ლუმელი.
ფოთიკ – გოჭი.
ფორ – ობი.
ფორწუხ – მანვი (Pl. Tant.).
ფორთბეს – მოთმენა.
ფორჭეფეს – დაობება.
ფოს (სინ. **მოს**) – ნაგავი.
ფოფ – თმა.
ფოფბარი (სინ. **ტუპაყ^ე**) – მელიტი, თმაჩამოცვენილი.
ფოფლა – ბანჯგვლიანი, თმიანი.
ფულ – თვალი; კვანძი (ნაქსოვის, ხალიჩის); სათავე (მდინარის, წყაროსი).

ფულღულეს – თვალისწემა.
ფულთარატეს – ყურადღების მიქცევა.
ფულ^აჩ – თვალბახვეული, ტვალბაფარებული.
ფულყინჭ – თვალბახვეული.
ფურღეს – გადაქცევა, ჩამოშლა; ჭკუიდან გადასვლა; გაფრენა (ბარტყების).
ფურფეს – ფრენა, გაფრენა.
ფუსაკბეს – ჯვრის წერა (რელიგ.).
ფუ^აფ – წიფელი.
ფუტლიკ (ფოტლიკ) – ბუთხუზი.
ფუშ^ა – კომში.
ფუშ^აფუშ^ა – ფილტვი, ღვიძლი.
ფურ – ფუჭი, უვარგისი, გაფუჭებული; გზასაკდენილი, ავარდნილი.
ფურიკ – სტომაქი, ჩინახვი; ბუშტი.
ფალ – მკითხაობა, მარჩიელობა.
ფალჩი – მკითხავი.
ფალღეს – ქნევა, გაკვრა, მოქნევა; მოტაცება, მოპარვა.
ფანღ – ილეოთი, ხერხი.
ფანღქარ – მოხერხებული.
ფარფეს – დაკვრა (მუს.); დანარცხება.
ფარიშტა – ანგელოზი.
ფარღათბეს – დაბინავება.
ფაჰამ – ნიჭი, საზრიანობა.
ფი – ღვინო.
ფიეფეს – ღვინის შენახვა, ღვინის დაძველება.
ფიღ – სპილო.
ფიღტა – ფიტილი.
ფიქირ – ფიქრი.
ფიქირბეს – დაფიქრება.
ფოფოტ – ფუტურე, ფულურო.
ფუ – ჰაერი; აირი, გაზი; სივრცე აირისთვის; შებერვა; ნიაფი.

ფუეს – გაბერილობა.
ფურ – კოჟრი.
ფურტეს – ჩაცურება, სრიალი; ასხლეტა.
ფურტეკეს – დაცურება.
ფურუტეს – ტარება.
ფურუფეს – სიარული, სეირნობა; ძებნა.
ფუტ – სტვენა.
ფულარა – საწყალი, ღარიბი.
ფუნ^აფეს – გაქურდვა, გაყარება.
ფუჯ^აეს – გაყვლეფა.
ქა – მანღ.
ქანო – ეგ (სუბსტ.).
ქავთარ-ქუსტი – სულთამხუთავი, მოჩვენება, ავი სული.
ქაღ – ხარ-კამეჩი.
ქალა – დიდი; უფროსი.
ქაღა – თავის ქალა; კეფა.
ქალაბეს – გაზრდა.
ქალაღულ – უფროსობა.
ქალამ – ქალამანი.
ქაღამ – კომბოსტო.
ქალბაბა (ქალაბაბა) – ბაბუა.
ქალნანა (ქალანანა) – ბებია.
ქაღრა – მამალი ზაქი.
ქამ – ნაკლეული, მცირე.
ქამასი – ღარიბი.
ქამბეს – მოკლება; გამოკლება (მათ.).
ქამენ – ჭუჭყიანი.
ქამეს – კლება, შემცირება.
ქამმა – მაგლენი.
ქანღირ – თოკი.
ქანთალ – ტლანქი.
ქამ – ნაჭამი; **ქამ-ულ^ა** – ნაჭამ-ნასვამი.

ქვიხბეს – ღამისთევა.
ქარ – ყრუ.
ქარამბეს – გამრავლება.
ქარხეს (ვარხეს) – ცხოვრება.
ქასიბ – ღარიბი (იხ. **ქამასი**).
ქაფ – ჩქარი, აჩქარებული.
ქაფეს – აჩქარება.
ქაფ-ქაფ – ჩქარ-ჩქარა.
ქა^ატ – ქაფი, ღორბლი.
ქაფტეს – მოხვედრა, შეხვედრა.
ქაღვზ – ქალაღი.
ქაჩ^ა – სრამი, თხრილი; ხევი, ხეობა.
ქაჩ^ა ფუნ – თხრილი, მღვიმე, გამოქვაბული.
ქაჯუჯა – მაგნაირი.
ქე – ხოლმე.
ქემურ (ქომურ) – ნახშირი.
ქენ – ნიორი.
ქეძბეს – ქეიფობა, წვეულება.
ქექ (ქოქ) – მსუქანი, ჩაფსკვნილი.
ქეჯე – მუჯე.
ქეჯუნ – ტყლაპი.
ქიზ – თექა.
ქირაჯ – კირი.
ქირმიშბეს – შეკუჩება, დალაგება.
ქისკ – ქისა, ჯიბე.
ქიშ – თლილი.
ქიშტეს – დაფრთხობა.
ქიშფეს – გათლა.
ქობარ – ბორცვი.
ქოთან – გუთანა.
ქოთიკ – მორი.
ქოლ – ბუჩქი.
ქოლ-ქოლუდ, ქოლ-ქოცი – ბუჩქნარი.
ქოდ – სახელო.
ქორ – მასე, მაგრე.
ქოსუმ (სინ. გოდორ) – გოდორი.
ქოფიტ – ჩლუნგი.
ქოქ – მსუქანი; ჯიში.
ქოქნიკ (ვ^აოხნიკ) – იდაყვი.
ქოშ^ამოტ – დაჩლუნგებული.
ქოჯ^ა – ძნელი, მიუწვდომელი.
ქულ – ხელი.
ქულაგ – ქარი.
ქულბაკ – პარკი (აბრეშუმის ჭიის).
ქულღეს – ხელის ხლება.
ქულთატეს – ხელმეწყობა.
ქულძათ – ოჯახის წევრები.
ქულქებიყეს – ხელის ჩამორთმევა.
ქუნდურუკ – საკმელი.
ქუნჯ – კუთხე.
ქურ – ორმო, ქვაბული.
ქურ – ცელქი, შეუპოვარი.
ქუქლა – ბეწვებიანი.
ქუშ^ატიკ – სარტყელი.
ქუმტონ (სინ. ხაჩპარაზ, ხაშპარაზ) – ქრისტეანი.
ღალღეს, ღ^აოღღეს – ამოლაფვა (წუმფეში).
ღანდილ (ღანზილ) – ღანძილი.
ღან – ბასრი, გაღესილი.
ღანა – ყვავი.
ღარ – ვაჟი, ბიჭი.
ღარღან – ვაჟკაცი; უშიშარი; მეღვარი.
ღაღ^აფეს – ყაყანი.
ღაჩ – შეკრული; ფუთა.
ღაჩფეს – შეკვრა.
ღე – ღღეს (აღვ.).
ღენნას (ღიბალი) – ყოველღღიურად.

ლი – ღლე.
 ღირსობ, ღირუხ – მარხვის ღლეები.
 ღიჭურდი – ღლეგამოშვებით.
 ღოლ (გოლ, გელ) – წუმფე.
 ღოლფეს – ამოლუმპვა, ამოგანგვლა, მტვერში ამოსვრა.
 ღოლ – ტყემალი.
 ღუნღულ – კრაზანა.
 ღუღ – მსხვილი, სქელი.
 ღუღბეს – მოსულიერება, გამოცოცხლება.
 ღურა – ეკალა.
 ღურუმიფეს – ღრენა.
 ღუსმე – ყველი.
 ღუჯა (ღიჯა) – ანწლი.
 ყა – ოცი.
 ყაბ – ყალბი.
 ყადალა, ყადა – სასჯელი, წამება.
 ყაზ – ბატი.
 ყაზანჯ – შემოსავალი.
 ყაზელ – ბოძი.
 ყათ – ნაკეცი; კუთხე; შუაღედი; ღროის მონაკვეთი; რაიმეს კომპლექტი (მაგ. თანსაცმლის ერთი ხელი).
 ყათბეს – ღაკეცვა, გაღაკეცვა.
 ყათბი – ღაკეცილი, გაღაკეცილი.
 ყათი – შუაში, შორის.
 ყათირ – ჯორცხენა.
 ყაირ – კრისტალი.
 ყალა – ციხე-სიმაგრე; სატუსალო, საპატიმრო.
 ყაღბთბეს – ხულიგნობა, ღანაშაული.
 ყაღბ – კალამი, სანამყენე კვირთი.
 ყაღაღ – კალა.
 ყამჩა – მათრახი.
 ყანაგაღლე – ღარბაისელი, სანღომიანი,

გამოჩენილი.
 ყანღალ – თხრილი, სანგარი, ნაპრალი.
 ყანღირმიშბეს – ჩაგონება.
 ყანწ – ყანწი.
 ყაღა – კლდე, შიშველი მწვერვალი.
 ყაღან – ცოლის ძმა.
 ყაღანბაბა – სიმამრი.
 ყარი – მშრალი, ხმელი, გამხმარი.
 ყარიბეს – გაშრობა.
 ყარმაღ – კავი, ჩანგალი, ანკესი.
 ყარღოღალი – სიმინდი.
 ყასტბეს – გაჯიუტება.
 ყაფაღ – სახურავი.
 ყაფტეს – წათაქება, თხლეშა.
 ყაყაეს – ხრჩობა, ღახრჩობა (საკუთარი).
 ყაყაფეს – ხრჩობა, ღახრჩობა (სხვისი).
 ყაყაფუნ – ერბო-კვერცხი.
 ყაჩი – მაკრატელი.
 ყაჭ – ვიწრო.
 ყაჭ – ტკივილი.
 ყაჭბეს (ყაჭფეს) – ჭყლეტვა, ღაწნეხვა.
 ყაჭფეს – ტკივილი.
 ყაჭფი – ნატკენი.
 ყერი – სხვა, უცხო.
 ყი – შიში.
 ყიბაღან, ყიბაღღან – მშიშარა.
 ყიბეს – შიშის შეგრძნება.
 ყიღესტეს – ღაშინება.
 ყიღ – თხის ბეწვი; თევზის ფხა.
 ყიღანწიფეს – წკმუტუნნი.
 ყიღულ – საშიშროება.
 ყით – ნაკლული.
 ყობი – ხრამი, კლღის პირი.

ყ^ოღა – კუ.

ყ^ოღ – ხელმოწერა, ხელწერა (სინ. ყაღ, კაღ).

ყ^ოღზაფეს – ხელმოწერა, დასტური; შეუღლება, ქორწინება (რიტუალი).

ყ^ომ – ნათესავი, მოგვარე.

ყ^ონაღ, ყ^ონახ – სტუმარი.

ყ^ონში – მეზობელი.

ყ^ონჯა – კონა.

ყ^ორ – ნაპერწკალი.

ყ^ორ – თიანჯარიანი.

ყ^ორა – მკვახე.

ყ^ორმიშბეს – მოხრაკვა.

ყ^ორულ – საძოვარი (Pl. Tant.).

ყ^ოღოტეს – ბაქიაობა.

ყ^ოყ – ყელი, საყელი (თანსაცმლის).

ყ^ოშალა – ორპირა.

ყ^ოშინ, ყ^ოში – ჯარი, ლაშქარი.

ყ^ორ, ყ^ორი – ვერძი, ყორი; მჯობნი, მძლეველი.

ყ^ოწ – კუზიანი.

ყ^ოწ-ყ^ოწ – მოკუზული.

ყ^ოჯა – ბებერი.

ყ^ოჯაბეს – დაბერება.

ყ^ოჯალულ – სიბერე.

ყ^ობურ – ქარქაში.

ყ^ოღა – მზახალი.

ყ^ოზედ – ჩრდილი.

ყ^ოზი – ბატკანი.

ყ^ოზღუნ – არწივი, ორბი.

ყ^ოვი – ჩხიკვი.

ყ^ოღ – მხარი (ანატ.).

ყ^ოღულ – სამსახური, სამუშაო.

შაღ (შაღ, შაღბაქი) – აშვებული, გამვებული, თავისუფალი.

შავატ – ლამაზი, მშვენიერი.

შ^აღ – შალი, მოსასხამი (შალის ძაფისაგან მოქსოვილი).

შამატ – კვირა, შაბათი (შამატ ლ).

შ^ამკალ – სოკო; მკვლელი.

შ^ამფეს – დაკვლა.

შ^აღ – შაური.

შ^აღნ – სველი, წყლიანი.

შ^არფეს – დახელება, დასრესა.

შ^აფტალუკ – ატამი.

შ^აჰჰარ – ქალაქი.

შელ – კარგი.

შელბეს – მკურნალობა, გამოჯამრთელება; კარგად, ხარისხიანად შესრულება.

შელლულ – სიკეთე.

შელ-შელო – საუკეთესო.

შენო, შონო – ის (ჩვ. ნაცვალ. სუბსტ.).

შედ – საგანი, ნივთი; სითხე; რაიმე, რაღაცა.

შერე, შერებაქი – დამტკნარი, გამომტკნარი.

შეტად – მისი (კუთვნ. ნაცვალ.).

შეტლოდ – მათი (კუთვნ. ნაცვალ.).

შითილ – ნერგი.

შიკლამ – ხახვი.

შიმშათ – ბზა.

შიპ – ჩუმად (აღვ.).

შიპბაქეს – ჩუმად ყოფნა; გაჩუმება, დაწყნარება.

შიპ-შიპ – ჩუმჩუმელა.

შირანგ – კოკა.

შირიყირი – აბლაუბდა.

შიტ, შიტფეს – ჩხრეკა, გამოჩხრეკა.

შიტირიკ – შეტიჩარა.

შიქათ – საჩივარი, ჩივილი; განცხადება.

შიორ – ცხიმმოხდილი ყველი; იმწამს (აღვ.).

შოღღ – წურწურით.
შოშ – რტო.
შ^ეე (შ^ეეე) – დათვი.
შ^ეეებ (შ^ეეეებ) – კამა.
შულ (სინ. **თულქი**) – მეღია.
შ^ეემ – პური.
შ^ეემაკ – ღედალი.
შუ – ღამე.
შუ? – ვინ? **შუ-შუ?** ვინღავინ?
შუქ – სინათლე; სხივი.
შუშ – მინა.
შერო – შერია.
ჩალ – ღობე.
ჩალი – თევზი.
ჩანჩან – ნისლი, ბურუსი.
ჩარ – ცელქი.
ჩარწყ – მწვალი.
ჩარწყებს – შეწვა.
ჩარტკალ – მშვილდი.
ჩაფ – დაორთქლილი; სოკოთი დაავადებული.
ჩაფ – ელამი.
ჩაფეს – ამოვლება, გავლება (მაგ., ჩურჩხელის).
ჩაქმ – ჩექმა.
ჩახ – ცივი, სიცივე; ყინული.
ჩახბიყეს – გაცივება.
ჩახფეს (ჩახბეს) – წველა, მოწველა (ძროხის, კამეჩის); ძლევა, გამარჯვება.
ჩ^ახფეს – დაბიჯება, ფეხის დაღმა; შეღგომა, დატყეპნა.
ჩერ – ფიჭა.
ჩიგლამ – ძონძი.
ჩილ – მძივი.
ჩო, ჩ^ო – სახე, პირსახე (ანატ.); მიმართულება; ნაღები; ზედაპირი.

ჩოვალ – ბელურა.
ჩოკტეს – დაჩოქვა.
ჩოკტი – დაჩოქილი, მუხლ-მოხრილი.
ჩოლყ – ხეიბარი.
ჩოლი – გარეთ, სხვაგან.
ჩ^ოლლ – ზემოთ, ზედაპირზე (აღვ.).
ჩოლჩი – გადამთიელი, უცხო.
ჩ^ომობ – კარი, კარები (Pl. Tant.).
ჩოფსაქეს – კენჭისყრა.
ჩუბუხ – ქალი, მანდილოსანი (Pl. Tant.); **ჩუბყობ** (მრ.).
ჩუ – სოლი.
ჩ^უ, ჩ^უკუნ – ფურთხი.
ჩუთ – წყვილი.
ჩურ – ძროხა.
ჩურფეს – ღგომა.
ჩურფი – მღგომი, ფეხმღგომელა.
ჩ^უხეს – შეძვრომა.
ჩ^უხტეს – შეყოფა, შეტენვა, შეჭრა, შერჭობა.
ჩხარკეს – გაღარჩენა; მოთავება.
ცამ – ნაწერი.
ცამღეს – დასუსხვა, დაშუშხვა.
ცამეს – ჩაწერა.
ცამფეს – დაწერა, ჩაწერა.
ცამფი – დაწერილი; ჭრელი. ჟუჟუნა.
ცაფეს – გათიბვა; **ცაფი** – გათიბული.
ცაც – ეკალი.
ცაცბაფთი – ეკლიანი, ეკალმორეული [აღვილი].
ცაცბელ^ალ – ზღარბი.
ცეც – ჩრჩილი.
ციბეს – ჩამოყრა, დაყრა.
ცივარ – ნალექი.
ცივარუნ – ნალექიანი ამინდი.

ცილ – თესლი.
 ცინა – ქვევით; დასავლეთით (აღვ.).
 ცირი – ჩამოსული.
 ციეს – ჩამოსვლა.
 ცილლო – ჩამომსვლელი.
 ციციკ – გვიგინი; ყვავილი; “ჩუტყვავილა” (დაავ.).
 ცუნარი! – კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება!
 წაბულ – წაბლი.
 წაველს – ბრჭვიალი, ლაჟღაჟი, ბზინვა.
 წან – კურკა, თესლი; ჭიპი (სინ. ბუქუნუნ).
 წანთარო – ქონდარი.
 წეთ – ზეთი.
 წეწეფს – გაწეწვა, აჩეჩვა (თმის, მატყლის).
 წი – სახელი; ტიტული.
 წიალა – სახელგანთქმული.
 წილ – ნაკვერჩხალი.
 წიმერი – წმინდა ადგილი; ღმრთისმშობლის სახელზე ნაკურთხი ეკლესია; ღელათა მონასტერყ; მსხვერპშეწირვის ადგილი.
 წინდაკ – წინდა.
 წირიკ – წიწილა.
 წილამპურ – მხალი.
 წინ^ც – ციყვი.
 წორო – ნაჟური.
 წორობეს – გაწურვა.
 წოროკ, წოროკ-წოროკ – წვეთ-წვეთი.
 წორილი – ჩამონადენი, ნაჟური, ჩამონალვენთი.
 წოლ^ც – გალუმპული.
 ჭპგი – გვიან.
 ჭაკფეს – გამორჩევა, ცაღ-ცაღკე წარმორენა; გარჩევა (ბრინჯის, ლობიოს და ა.შ.; საქმის); არჩევა, არჩევნები.
 ჭაკაფეს – დანაყვა, დაროშვა; დარბევა, დაბეგვა.

ჭალ – მოწნული ლობე.
 ჭპლზგ – ტყე, ჭალა.
 ჭპმეცი – ამომჭკნარი.
 ჭპმჭპმეცი – გამოდარებული, გამონათებული.
 ჭპნწ – თავაშვებულობა.
 ჭპნ – კარაქი, ცხიმი.
 ჭპპ – ვაზი; დამალული; ჩამქრალი.
 ჭპპალ (სინ. ჩრქილ) – თუთის ხე.
 ჭპპბეს – დამალვა, ჩაქრობა.
 ჭპპკაწეფს – ვაზის გასხვლა.
 ჭპპკინ – მალულად (აღვ.).
 ჭპპლულ – გენახი.
 ჭპდი – მჭადი.
 ჭპღ – ნეკნი.
 ჭპაჭი – შაშვი.
 ჭპხ – მეხი.
 ჭებაქეს – გადასვლა.
 ჭებაქესტეს – გადაყვანა.
 ჭევეკეს – გაგდება.
 ჭემ – ჭუჭყი.
 ჭემენ – ჭუჭყიანი.
 ჭერი – გამოსული.
 ჭებტ – მატლი.
 ჭეფეს – გამოყრა.
 ჭეფუნ – გამონაყარი.
 ჭელეს – გამოსვლა.
 ჭეჭპ – ჭაჭა.
 ჭიგეს – გარეკვა; ტარება, მართვა (მანქანის).
 ჭიკ – ტოტი, შტო, რტო.
 ჭიჭიფეს – წვა.
 ჭორნი – გამხდარი.
 ჭოტ – ნაპირი.
 ჭოჭა – წითელი, ალისფერი.

ჭოჭაბაქეს – გაწითლება, ალუწვა.
ჭოჭოლ – ბავშვი, ბიჭი.
ჭუმპალაყბეს – ჭყუმპალაობა.
ჭუმ-ჭუპლაც – შიშველ-ტიტველი.
ჭუპლაც – შიშველი, ცარიელ-ტარიელი.
ჭუპლაცბეს – გაშიშველება.
ჭურ – ხვეული, დახვეული, დაგრეხილი.
ჭურღეს – დახვევა.
ჭურუმფეს – დაგრეხა; გაზმორვა (**ჭურუმეს**).
ჭუჭუფეს – ზელვა.
ხა – ძაბული.
ხა – ძაბული.
ხაბარ – ამბავი.
ხაბარაყეს – შეკითხვა.
ხაბარბეს – შეტყობინება.
ხაზალ – ფოთოლი.
ხაზბეს – დახაზვა, გახაზვა.
ხათა – ხიფათი.
ხათირ – ხათრი.
ხათირბეს – დათმობა.
ხალა – დეიდა; ჩანგალი, ფიწალი.
ხალღეს – ცოხნა.
ხალიკ – ბიძა (დედის მხრიდან).
ხამ – გაუხედავი, მოუთვინიერებელი.
ხანა – რცხილა.
ხანჩალ – ხანჯალი, ბასრი იარაღი, ორლესული.
ხარაბ – ფუჭი, გაფუჭებული; წამნდარი, უსარისხო.
ხარაბაქი – ზნედაცემული, ნამუსახილი.
ხარაბა – შეხვედრის ადგილი, თავშეყრის ადგილი.
ხარაგ – გროვა, ზვინი.
ხარბიყი (ჯარბიყი) – ჩამაქრული.
ხართ (ჯართ) – სალესი, სახეხი ქვა.

ხარი (ჯარი) – ფქვილი.
ხარფეს – გახეხვა.
ხარფუნ (ჯარფუნ) – ნაფხვენი.
ხაფლუ – ჯიქური.
ხაშ – სინათლე, ნათელი (რელიგ.); თვე; მთვარე; ცომის საფუარი (სინ. **აფნ**); ხაში.
ხაშაბა – ნათლიმამა.
ხაშილ – ფაფა; ლომი.
ხაშიხო-ხაში – თვიდან-თვემდე.
ხაშლაშიშბეს – დახარჯვა, გაფლანგვა.
ხაშბითეს – გათენება.
ხაშნანა – ნათლიდედა.
ხაშპარაზ (ხაჩპარაზ) – ქრისტიანი; მართლმადიდებელი (ვ.).
ხაშტეს – მონათვლა.
ხაჩ – ჯვარი.
ხაჩაჩა – გატეხილი.
ხაჩაფეს – გატეხვა.
ხახ (ხალხ) – ხალხი.
ხაჯაღათ – რიდი, სირცხვილი.
ხაჯაღ – ჯოხი.
ხე – წყალი.
ხემა – თხევადი.
ხემაქეს – დნობა (თოვლის).
ხეხეს – მონელება, გადნობა.
ხეგარ – წყალგარეული; მღვრიე წყალი.
ხეგარ – ხეირი.
ხელლახ (ხეღლახ) – შესამჩნევად, ბლომად.
ხელ – ტვირთი, ტვირთამწეობა.
ხელბეს – დატვირთვა, აკილება.
ხენეზა – მწყურვალი.
ხიბ – ხაში.
ხიბშამათ – სამშაბათი.

ნიბუჭურა – სამნაირი.
ნინარ – ქალიშვილი.
ნიტიკისტეს – ლიტინი.
ნო (სინ. **კა**) – თრთვილი, ნამე.
ნო – ცური.
ნოღ – ხე.
ნოზამანდ – მაჭანკალი, შუამავალი, ქალის მთხოვნელი.
ნონჩა – ძღვენი.
ნოდ (ნ.) – საგვარეულო, შთამომავლობა, მოღმა.
ნორაგ – ცხელი საჭმელი.
ნორიკ – ცაცხვი.
ნომ – ნება.
ნომბეს – ხვეწნა, შეხვეწება.
ნომკარ – ქატო.
ნოჯი – ჩრდილი.
ნუნი – დედალი (სინ. **შუმაკ**).
ნუნჩი – და; **ნუნჩი-ვიჩი** – და-ძმა.
ნუპ (**ნუფ**) – ფლავი.
ნურნიკ – ხურმა.
ნურუ – წვრილი; ხურდა.
ნურუბეს – დამტკრევა, გატეხვა; დახურდავება (ფულის).
ნურუფეს – ხვრინვა.
ნურ-ნურუ – წვრილ-წვრილი.
ნაბუნ – ვარსკლავი, ციური მნათობი.
ნაღღეს – ცოხნა.
ნაღ – ღია, გახსნილი, გაშლილი.
ნადაქეს – მიბრუნება, უკან წამოსვლა.
ნაღეს – გამლა, გაშიშვლება.
ნაღუნ – შიშველი ადგილი.
ნაღფეს – გაღება, გახსნა.
ნაღ-ნაღეს – გადაწმენდა (ცის).
ნარ – ნაფხვენი, ფხვნილი.
ნარბიყი – ჩამაქრული (იხ. **ნარბიყი**).
ნარბუზ (**ნარბუზ**) – საზამთვრო.
ნართ – სალესავი ქვა (იხ. **ნართ**).
ნარი – ფქვილი (იხ. **ნარი**).
ნარფეს (სინ. **ნარფეს**) – ქლიბვა, კაწვრა, ღარვა, ხეხვა.
ნარხ (**ნარხ**) – ჩარხი.
ნარხეს – ცხოვრება (იხ. **ქარხეს**).
ნაღზ – ქალაღი.
ნაჩ (სინ. **ნაშ**) – მთვარე.
ნაშფეს – კბენა, კბეჩა.
ნაღა – მაკე, ფეხმძიმე.
ნაი, ნაიო – ნახევარი.
ნაიბი – გაპობილი, გაჩეხილი.
ნაიბეს – გაპობა, გაჩეხვა.
ნაო – ხუთი.
ნაოლ – ქერქი, ტყავი, ქანი.
ნაოლოღ – შარვალი, ტანისამოსი.
ნაომ – უკან.
ნაომამათ – ხუთშაბათი.
ნაონლა – კვერცხი.
ნაონ (**ნაონ**) – ხველა.
ნაონნიკ – იდაყვი.
ნაონფეს (**ნაონფეს**) – ხველება.
ნაულ (**ნაულ**) – ბარძაყი, კიღური, მხარი.
ნაურ – ჭირი, ღახვარი.
ნაან! – იცოცხლე! ჭირიმე!
ნააღ – ჯაღო; ჰიჰნოზი, შეგონება.
ნააღუბეს – მოხიბლვა.
ნააღაღბეს – გადაბმა.
ნააღაღბი – გადაბმული.
ნააღლა – დამყნობილი; ნამყენი ნერგი.

ჯაღლაბეს – დამყნობა.
ჯანაყარ (სინ. **ულ**) – მგელი.
ჯანლუ – ჯანიანი, ღონიერი.
ჯანსუზ – დასუსტებული, უღონო.
ჯარეს – წვა, ხრაკვა, დასუსხვა.
ჯარღეს – მოწვა, მოტრუსვა, დასუსხვა.
ჯარჯი – ჯაგი.
ჯაჰმათ – ხალხი, კრება, სამსჯავრო.
ჯაჰილ – ნორჩი, ახალგაზრდა, მოზარდი, ყმაწვილი.
ჯეღზ – მზითვი.
ჯეჯერ – ტუჩი.
ჯეგარ – გულ-ღვიძლი, ახლობელი, განუყოფელი.
ჯიღვ – მოღმა.
ჯირ – თვითნაბადი (ბუნებრივი წარმოშობის).
ჯირტატ – კელა.
ჯირლოლ (**ლოლ**) – ტყემალი.
ჯიპირ (**ჯუჭურ**) – შველი.
ჯოკ – ცალკე.
ჯოკ-ჯოკ – ცალ-ცალკე, ნაწილ-ნაწილ, ნაკუწ-ნაკუწ.
ჯოკბაქეს – გამოყოფა.
ჯოკბეს – გაყოფა, დაყოფა.
კოლაკ – ობობა.
ჯუბ (**ჯუმ**, **ჯებ**) – ჯიბე.
ჯურაბჯურა – ნაირ-ნაირი.
ჯუუტ (**ჯუუდ**) – იუდა; იუდეველი, ებრაელი; ჯიუტი.
ჯუფეს – გადახტომა.
ჯენჯელ – შეუვალი.
ჰაბურ – ზრდილობა, ღირსება.
ჰავა – ჰაერი, კლიმატი, ჰავა.
ჰავალაბაქეს – დამგერება.
ჰავალუ – თავქარიანი; აგრესიული.
ჰვეგ – ხურჯინი.
ჰვეჭ – ქინძი.
ჰაზარ – ათასი.
ჰაზირ – გამზადებული.
ჰაზირბეს – მომზადება.
ჰაზირელ – ყოჩალი, ცოცხალი, მკვირცხლი, მომზადებული.
ჰალ – სული, პულსი.
ჰალა (**ჰალა**) – ჯერ, კიდე.
ჰალაქი – ჯერჯერობით, ჯერ კიდე.
ჰამ – თანაც.
ჰამბალ – მონა.
ჰამბარ – გროვა.
ჰამერ – ასე, ეგრე.
ჰამმაშა (**ჰამმაშა**) – ყოველთვის, სულ, მუდმივად.
ჰანჯალ – მუღამ.
ჰაბაზ – მარეკი.
ჰა-ჰარა – ნაუცბათევი.
ჰარ – ყოველი, ნებისმიერი.
ჰარაშ – ირგვლივ, ყოველმხრივ.
ჰარა – ყვირილი; **ჰარა-ჰურა** – ყიჟინა.
ჰარაქათ – ჩოქოლი, აჩქარება.
ჰარაბ – მუქარა.
ჰარსა – თითოეული.
ჰარსაჯურა – ყოველნაირი.
ჰასირათ – ნატრული.
ჰასო – ღრუბელი.
ჰატე – ის.
ჰატერ – ისე.
ჰაქა – მანდ, ემანდ.
ჰაქანო – ეგ (სუბსტ.).
ჰაქორ – მასე, მაგრე, მაგ გზით (ადვ.).
ჰაყელ – ჭკუა, მოსაზრება.

ჰაყულუ – საზრიანი, ჭკვიანი, ნიჭიერი.

ჰაშონო – აგერ ის, ის.

ჰაშორ – ის ერა, სხვათა შორის; უფასოდ.

ჰაჩ – გირჩა.

ჰაჩა – ბოძი, სარი.

ჰაჩალა – შამპური.

ჰაჩარ – გასაღები.

ჰაჯ – გადასახადი, ხარკი; ტყვილუბრალოდ, გაუმართლებლად (სინ. **ნაჰაჯ**).

ჰაჯან! – ბატონო! გენაცვალე!

ჰე – რაღაცა.

ჰესაბ – ანგარიში; **ჰესაბეს** – გაანგარიშება.

ჰეჭ (ჰერ) – უიძელო ცდა.

ჰინტ – ინლაური.

ჰოუზ – ჭა (წყლის).

ჰოქმათ – სახელმწიფო.

ჰერჯუტიკ – ჭორიკანა.

სიტყვათა საძიებელი (ინლექსი)

აბლაუბდა –ღორიძორი	აკილება –ხელბეს
აბლაუბდა –ურდან-ბურდან	აკრეფა –გირბეს
აბლაუბდა –შირიყირი	ალალი –დოღმა
აგება – ბიყეს	ალეწვა –ჭოჭაბაქეს
აგება –სერბეს	ალი – არუს
აგება – ფარგარბეს	ალი –ძალულ
აგერ ის –ჰაშონო	ალისფერი –ჭოჭა
აგერ! – აჰა!	ალოო – ზანდ
აგრესიული –ჰავალუ	ამ წელს – ეფსენ
ადამიანი–ადამარ, ამდარ (ბ.)	ამალამ –მეშუ
ადგილი –გა	ამბავი –ხაბარ
ადგილნაცვალი – გაღმპ	ამდენი –მემმა
ადგომა – ადზეს	ამნაირად –მეჯაურა
ადვილად მოსაგვარებელი –ოღანდ	ამობრუნებული – თარა
ადვილი –ონარი	ამობურცული – ზილ-ზილ
ადულება –ჟ ალდეს	ამოგანგვლა – ღოღფეს
ავად განდომა–აზარუბაქეს	ამოვლება – ჩაფეს
ავადმყოფობა –აზარ	ამოვსება – დაფფეს,ამბეს
ავარდნილი –ფურ	ამოლაფვა (წუმფეში) –ღ ალფეს, ღოღფეს
ავი – ძავა	ამოლევა – დაფფეს,ამბეს
ავი სული –ქავთარ-ქუსტი	ამოლუმპვა – ღოღფეს
ავსება –ბუბბეს	ამომჭკნარი –ჭამეცი
ავხორცი –მურდალ	ამონაბურცი –ტიყ, კოპკალ
აზრი –ზანდ	ამოჟლეტა –კაწბეს
ათასი –ჰაზარ	ამუშავება – ფარგარბეს
ათი – ვიწ	ამღვრეული – ლაგარ
აირი – ჟუ სივრცე აირისთვის –ჟუ	ან –მე
აკვანი –ლოღოც	ანაფორა –ფელუმ
აკვნის ლეიბი –პეპ	ანგარიში – ჰესაბ
აკილება –ასაფეს	ანგელოზი –ძარიშტა

ანდაზა – მასწავლებელი	აუფუარი ცომი – დასუ
ანკარა – აწარ	აფეთქება – ღონღეს
ანკარა (გველი) – თომწო	აქ – მიდა, მდა, მია
ანკესი – ყარმაღ	აქედან – მეღან, მეღინ
ანსამბლი – ღვს	აქეთ – მაღა
ანწლი – ლუჯა, ლიჯა	აქეთ-იქეთ – ტალა-მაღა
არ (უარყ. ნაწ.) – მა, მჰ	აქლემი – ბუშ
არა – თე	აღდგომა – აფხეს
არა – ნუთ, ნუტ, თე	აღდგომა – ანწიმა, აღსიბად(ნ.)
არაღა – ამა (ამმა)	აღება – აყეს
არავითარ შემთხვევაში – ნანე	აღზნებული – ვარ
არაფერი – იმან	აღზრდა – რგუთ
არაყი – მაწი ხე	აღმოჩენა – ბელ აბეს
არევ-ღარევა – ჟ ილ, ჟილ, ჟ ალ	აღრევა – ჟ ილფეს
არეული – გპრ	აღქმა – აყეს
არეული – ლგპრ	აღქმა – იხბეს
არსად – მაკალა	აშენება – ბიყეს
არსებობა – ბაქეს	აშეებული – შაად, შად, შადბაქი
არჩევა – ჭაკაფეს	არჩევა (თმის, მატყლის) – წეწეფეს
არჩევნები – ჭაკაფეს	არქარება – ა ქტეს
არწივი – ყუზღუნ	არქარება – ქაფეს
ასაკი – დაშ	არქარება – ჰპრპქათ
ასე – მერ	არქარებული – ქაფ
ასე – მეფეურა	აცეება – მიბეს
ასე – ქორ	აცოცება – ლა[მ]ეს
ასე – ჰამერ	აწონვა – უსკეს
ასე – ჰაქორ	აწყობა – ფპრპრბეს
ასვლა – ლა[მ]ეს	ახალგაზრდა – ჯჰპილ
ასი – ბარ	ახალი – თჰზ
ასხლეტა – ჟურტეს	ახალი – ინი
ასხმა – ლავკეს	ახვევა – ა ლესუნ
ატამი – შ ატალუკ	ახლობელი – ჯგიპრ
აუზი – ბანდ	ახლო-მანლო – იშ ა-მიშ ა

ახლოს – იშ ^ა	ბგერა – სწს
ახო – ავ ^{უნ}	ბებერი – ყოფა
ავგანყება – ჟ ^ი ილფეს	ბებია – ტატი, ქალ-ნანა
აჰ! – აა! ააჰ! აჰ!	ბეგვა – ტაპეს
აჰა! – აჰა!	ბელი – ბახტ
ბაბუა – ქალბაბა, ქალბაბა	ბელისწერა – ავჯალ
ბადრიჯანი – პატომჯან, პატუმჯან	ბელობა – ვაჩა
ბავშვი – ჭოჭოლ	ბელუკუმარტი – თურაკალ
ბავშვი – შველ, ა ^ე იელ, აიელ	ბევრი – ბოლ
ბალახი – ილ, ო	ბევრი – გოლ ^რ (ვ), გელე(ნ.)
ბალახიანი ადგილი – ოვა	ბერტყვა – ტაპეს
ბალი – ბად	ბერწი – შმწრიკ
ბალიში – ბერ	ბელურა – ჩოვალ
ბანაობა – ოწკალფეს	ბეწვებიანი – ქუქლა
ბანი (სასიმღერო) – ღმ	ბეწვიანი მოსასხამი – ძატუნჯი
ბანჯგვლიანი – ფოფლა	ბეჭელი – ბობოჩ ^ა ლ
ბარაქიანი – ოლურ, ოლურ ^რ	ბეჭი – ბაჭ ^{ან}
ბარდი – მოშ, მოჩ	ბზა – შიმშთ
ბარი – ბელულ	ბზინვა – წა ^ვ ჯღეს
ბარკალი – ბუღ	ბზობა – ზარაზამთ ^რ
ბარტყი – ბალა	ბიბილო (ფრინველის) – ბიბიკ
ბარძაყი – ვულ, ყულ	ბილიკი – გათურ
ბასრი – ლაძნ	ბილიკი – ირიზ
ბასრი იარაღი – ხანჩალ	ბილიკი – ლიკ ^პ
ბატი – ყაზ	ბინდბუნდი – ინგირ-ინგირ
ბატკანი – ყუზი	ბინდ-ბუნდი – ურუმ-ურუმ
ბატონი – ბავ	ბიცოლა – მამილ
ბატონო! გენაცვალე! – ჰავჯან!	ბიძა (დეღის მხრიდან) – ხალიკ
ბაქიაობა – ყ ^ო ოლოტეს	ბიძა მამის მხრიდან – შმიკ, შმი
ბალ-ვენახი – ფაქ	ბიძაშვილი ვაჟი (მამის მხრიდან) – შმიკუნ ლარ
ბაღჩა – ფაქ	ბიძაშვილი ვაჟი (მამის მხრიდან) – შმიკუნ ხინ ^რ
ბაყაყი – ბაღლაყ ^ე	ბიძგი – ღირმიშტეს
ბაწარი – ბაღ	ბიჭი – ლარ

ბიჭი –ჭოჭოლ	განგარიშება –ჰესაბბეს
ბლომად –ხელლას, ხედლას	გაბანება –ოწკალდეს
ბოთე –ღუე	გაბერილი – ღონ მფ,ღონ მფალ
ბოკვერი –ბალა	გაბერილობა –ფუეს
ბოლო – ოშ, უშ	გაბზარვა –ღონ ლეს
ბოლო – უშ,უშ,ჭოტ	გაბრტყელება – ლან ბტეს, ლან პტეს
ბოლოკი –ტუ ^ნ პ	გაბრტყელება–ტან პაკბეს
ბოლომდე მიყვანა (საქმის) – თამბეს	გაბუტული – ის
ბოლოს – ოშ, უშ	გაბუტული – ორე
ბორბალი – თაქარ	გაგება –ჭევეკეს
ბოროტი –ინაღლე	გაგება – აბაბაქეს, აბალულ
ბორცვი – ამბარ	გაგზუნა –დაყაბეს
ბორცვი – თოფა,თოფ	გაგიჟება –ვარბაქეს
ბორცვი –ქობარ	გაგლეჯილი – კაწ
ბოძი –სუთუნ	გადაბმა –ჯალაღბეს
ბოძი –ყაზღელ	გადაბმული –ჯალაღბი
ბოძი – ჰარა	გადაბრუნებული –თარა
ბრაზი – ავჯიდ	გადახელილი –ლან პურტიკ
ბრინჯი – ბირინწ	გალაკეცვა –ყათბეს
ბრმა –კაჭი	გალაკეცილი –ყათბი
ბროწეული –ან ლამ	გალამეტება – აბუზბეს, ავუზბეს (ნ.)
ბრტყელი –ტან პაკ	გალამთიელი – ჩოლჩი
ბრჭვიალი – წან ვდეს	გალარჩენა – ჩხარკეს
ბუდე –მეც	გალასახალი – ჰაჰ
ბუზი –ტატ	გალასვლა –ჭებაქეს
ბუთხუზი –ფუფტლიკ, ფოფტიკ	გალაქცევა – ფურდეს
ბურთი –ნიკო	გალაყვანა –ჭებაქესტეს
ბურუსი –ჩანჩან	გალაწმენდა (ცის) –ვაჟ-ვაჟეს
ბუშტი –ფურიკ	გალაწმენდილი ცა –მუჭურ
ბუჩქი –ქოლ	გალაჭრილი – ბოტი
ბუჩქნარი –ქოლ-ქოლულ,ქოლ-ქოცი	გალახლართვა –ან ლესუნ
ბღავილი – ბოღ ოფეს	გალახრა –კოწბეს
ბღავილი –მან ფეს	გალახტომა –ჯუფეს

გადმობირება – კოწბეს	გამოვლენა – ლაღ ^ლ ალღეს
გადმონრა – კოწბეს	გამოკლება – ქამბეს
გაღნობა – ხებეს	გამოლეული – მარცი
გაერთიანებული – ორთაღ, ორთაღლე	გამომჭკნარი – შერე, შერებაქი
გავლება – ჩაფეს	გამონათებული – ჭამჭამეცი
გაზმორვა – ჭურუმფეს, ჭურუმეს	გამონაყარი – ჭეფუნ
გაზომვა – უსკეს	გამორჩევა – ჭაკაფეს
გაზრდა – ქალაბეს	გამორჩენა – სარ
გათეთრება – მაწიბაქეს, მაწიბეს	გამოსვლა – ჭელეს
გათენება – ხაშბითეს	გამოსული – ჭერი
გათიბვა – ცაფეს	გამოქვაბული – ქარ ^ლ ფუნ
გათიბული – ცაფი	გამოყოფა – ვოკაბაქეს
გათლა – ქიშფეს	გამოყრა – ჭეფეს
გათხოვება – იშე თაღეს	გამორჩენა – აკეს
გაიაფება (ბუნებრივი) – უფუზბაქეს	გამორჩენილი – ყანაჯაღლე
გაიაფება (ხელოვნური) – უფუზბეს	გამოჩხრეკა – შიტ, შიტფეს
გაკეთება – სერბეს	გამოცლა – სინამიშბეს
გაკეთება – ფარგარბეს	გამოცოცხლება – ლუღბეს
გაკვეთილი – ღან	გამოძახება – კალფეს
გაკვრა – ჭაღღეს	გამოჯამრთელება – შეღბეს
გაკიცხვა – დავაბეს	გამრავლება – ქარამბეს
გაკრეჭვა – კობეს	გამხდარი – გოღან
გალესვა – მაფფეს, მაღბეს	გამხდარი – ჭორნი
გალესილი – ღან	გამხმარი – ყარი
გალუმპული – წოღ ^ლ	განახლება – თაზაბეს
გამაგრება – ლუ ^ლ გუნ	განახლება – ინიბეს
გამარგვლა – იღბეს	განგაში – არაზ
გამართვა – ფარგარბეს	განღეგილი – ის
გამართული – საზკენა	განთავსება (იძულებით) – ბაყეს
გამარჯვება – ჩახფეს, ჩახბეს	განმარტოებული – თაქ
გამგზავრება – მაყთა[ღ]ეს	განმარტოებული – ის
გამზადებული – ჰაზირ	განსხვავება – თაფოღ
გამოღარებული – ჭამჭამეცი	განუყოფელი – ჯიგარ

განცალკევება – თჰქლჷმიშბეს	გაფუჭებული – ფურ
განცდა – გა	გაფუჭებული – ხარაბ
განცხადება – შიქჷთ	გაქურღვა – ფუნ ფეს
განჭვრეტა – ზანდ	გაქცევა – ტიტეს
გაპობა – ვ^ნიბეს	გაღება – ჳადფეს
გაპობილი – ვ^ნიბი	გაღვიძებული – მოლორ
გაპრიალებული – ლამ	გალიზიანებული – ვარ
გარე (არაოირდაპირი) ნათესავი – ოგა	გაყაჩაღება – ფუნ ფეს
გარეთ – ტომ	გაყვლეფა – ფუჯ^ნეს
გარეთ – ჩოლი	გაყიდვა – თოგლეს
გარეკვა – ჭიგეს	გაყოფა – ჯოკბეს
გარეშე – ნუთ, ნუტ	გაშეკებული – შაად, შად, შადბაქი
გარიგება – ღუზბეს	გაშიშვლება – ჭუპლაყბეს
გარიჟრაჟი – ინგირ-ინგირ	გაშიშვლება – ჳადეს
გარჩევა (ბრინჯის, ლობიოს და ა.შ., საქმის) – ჭაკაფეს	გაშლა – ტატაფეს
გასაღები – ჳაჩარ	გაშლა – ჳადეს
გასვრილი – თორ	გაშლილი – ფას
გასკლომა – ღონ^ნლეს	გაშლილი – ჳად
გასრესა – ლან^ნბტეს, ლან^ნპტეს	გაშრობა – ყარიბეს
გასროლა – ღონ^ნლეს	გაჩენა – ბიხეს
გასწვრივ – მან^ნუ, მან^ნულ	გაჩენვა – ვ^ნიბეს
გასწორება – ღუზბეს	გაჩენილი – ვ^ნიბი
გატანება – თაშესტეს	გაჩუმება – შიპბაქეს
გატეხვა – ხან^ნაფეს	გაცვეთილი – ფას
გატეხვა – ხურუბეს	გაციება – იღარიბეს
გატეხილი – ხან^ნა	გაცივება – ჩანბიყეს
გაუმართლებლად – ჳაჳ, ნაჳაჳ	გაცრა – მასფეს
გაუხედავი – ხამ	გაცრა (ფქვილის, ლამის) – მიკფეს
გაფლანგვა – ხაშლაშიშბეს	გაწევა – ჯაფეს
გაფრენა – ფარ, ფურ	გაწელვა – ბონობეს
გაფრენა – ფურფეს	გაწეწვა – წეწეფეს
გაფრენა (ბარტყების) – ფურღეს	გაწითლება – ჭოჭაბაქეს
	გაწკეპილი – საზკენა

გაწმენდა – თაშიზბეს	გვიგვინი – ციცოკ
გაწურვა – წორობეს	გზა – დაყ
გაწყდომა – კაწეს	გზაბნეული – დანლიში
გაწყვეტა – კაწეს	გზასაცდენილი – ფურ
გაწყვეტილი – კაწ	გიჟი – დანგ
გაჭიმვა – ბონობეს	გირჩა – ჰაჩ
გაჭყლეტვა – ლა ^ც ბტეს, ლა ^ც პტეს	გააწვრა – კალბეს
გახაზვა – კალბეს	გლეხი – ირპჰაჰთ
გახაზვა – ხაზბეს	გლოვა – დას
გახარებული – მუჟ ^ც	გოდორი – ქოსუმ, გოდორ
გახდომა – ბაქეს	გონების დაკარგვა – სუსბაქეს
გახეხვა – ხარფეს	გოჭი – ფოთიკ
გახსენება – ინბაფტეს	გრაგნილი – კანაკ
გახსნა – ვადფეს	გროვა – ამბარ
გახსნილი – ვად	გროვა – ბასმა
გაჯიუტება – ყასტბეს	გროვა – თოფა, თოფ
გეზი – გეზ	გროვა – სურუჟ
გემო – ტამ	გროვა – ხარანგ
გემრიელი – თამენ	გროვა – ჰამბარ
გემრიელი – ტამენ	გრძელი – ბონო
გენი – ევლანდ	გრძნობა – ანდასბეს
გენი – რველანდ	გუბე – გელ, გოლ
გერი – გერ	გუბე – გუჟ
გერი – ოვა	გუთანი – ქოთან
გვამი – მეიდ	გული – უკ
გვარი – რველანდ	გულიანი – უკლა
გვარი (მამის მხრიდან) – ევლანდ	გულის შეღონება – სუსბაქეს
გველი – დიზიკ	გულ-ღვიძლი – ჯიგარ
გველხოკერა – თოშ ^ც ო	გულწასვლა – სუსბაქეს
გვერდი – დან	გულწასული – სანსმან, სანსმანბაქი
გვერდით – დანუ, დანულ	გუნდი – დანს
გვერდით – ტოდ ^ც ოლ, დანულ	გუნდი – ნახერ
გვიან – ჭაბი	გუნდი – სურუჟ

გუშინ –ნარზულ
გუშინწინ – ბა^ნ გპრლი
გუშინწინ – ბა^ლ ენა
და – ხუნჩი
და (კავშ .) – ვა^ნ
დაავადება – აზარ
დაახლოება – იშ^ე აბაქეს, იშ^ე აბეს
დაბალი – ოყალუ
დაბარვა – თაფიგბეს
დაბეგვა – ჭ^ა აკფეს
დაბერება – ყოჯაბეს
დაბინავება – კოჯ-მეც-ბაქეს
დაბინავება – ფარლათბეს
დაბიჯება – ჩ^ა ახფეს
დაბლა – ოყა
დაბლობი – ლუზუნ
დაბნეული – ალაყ^ო
დაბრმავება – კაჭ^ე იბაქეს, კაჭ^ე იბეს
დაგვა – ტომ^ე ამფეს
დაგრეხა – ჭურუმფეს
დაგრეხილი – ჭურ
დაგრძელება – ბოსობეს
დადასტურება – დამდეღეს
დადებულები – ლახი
დავარცხნა – ოხბეს, ოხფეს
დაზეღვა – შ^ე არფეს
დაზიანება – სირმიშბეს
დაზუსტებით – მაღონ
დათვი – შ^ე უე, შ^ე უეე
დათმობა – ხათირბეს
დაკარგული – აჩ^ი
დაკარგული – ირად
დაკერვა – დამაღბეს

დაკეცვა – ყათბეს
დაკეცილი – ყათბი
დაკვირვება – სინამიშბეს
დაკვლა – შ^ე ამფეს
დაკვრა – ახ^ე ტეს
დაკვრა – ფარფეს
დაკმაყოფილება – ჰო[მ]ეს
დაკრობა – ლაჩაყტეს
დაკუწული – კაწ
დალაგება – ქირმიშბეს
დალაქი – დლზგ
დალევა – უღ^{ეს}
დამალვა – ჭაპბეს
დამალული – ჭაპ
დამარხვა (ადამიანის) – ბოშტეს
დამახსოვრება – იხბაქეს
დამახსოვრება – იხბეს
დამთავრება – თამბეს
დამიზნება – თუმბეს
დამოუკიდებელი – საფსა
დამპალი – ბაშ^ა
დამსგავსება – ლარიბაქეს
დამსხრეული – კაწ
დამსხრეული – დარმა
დამტვერიანება – თოზლამიშბეს
დამტვერება – ხურუბეს
დამტვერეული – ტაყ^ე ფი, ტაყ^ე ბი
დამყნობა – ჯალაბეს
დამყნობილი – ჯალა
დამშეული – დავან
დამცილება – მასყარბეს
დამჭკნარი – შერე, შერებაქი
დამჯერი – ვა^ნ

დანა –მე
დანამვა –ნამბეს
დანარცხება –ქარფეს
დანაყვა –ჭაყფეს
დანაშაული –ყაღაბებს
დანგრეული –ფას
დანებებული –კოწ
დაობება –ფორჭეფეს
დაორთქლილი –ჩაფ
დაოჯახება –კოჯ-მეც-ბაქეს
დაპატარავება –კიწკებეს
დაპირისპირება –დავა
დაჟეჟილი –თაფ
დარბაისელი –ყანაჯაღლუ
დარბევა –ჭაყფეს
დარგვა –ტაკფეს
დარიგება –ბარბეს
დაროშვა –ჭაყფეს
დარტყმა –ღუღეს
დარჩენილი –მანდი
დარჭობა –ტაყტეს
დასავლეთით –ცინა
დასალიერი –ომ, უშ
დასალიერი –უშ, უშ, ჭოტ
დასაყრდენი –ტადალ
დასაწყისი –დაჟ ოღულ
დასვრილი –თორ
დასიცხვა –იღარიბეს
დასრესა –შარფეს
დასტური –ინტარ
დასტური –ყოლზაფეს
დასუსტებული –ჯანსუზ
დასუსხვა –ცამღეს

დასუსხვა –ჯარღეს
დასუსხვა –ჯარღეს
დასუფთავება –ტომამფეს
დატვირთვა –ხელბეს
დატირება –ონე
დატკეპნა –ჩახფეს
დაუთავება –უთუღღეს, უთუბეს
დაუთოებული –უთუღღელი
დაფარული –ბუტ
დაფარცხვა –მაღაღღეს
დაფიქრება –ფიქირბეს
დაფიცება –ელაფეს
დაფრთხობა –ქიმტეს
დაფქვა –ბერხეს
დაფშენილი –მარმა
დაქორწინება –ლაშ კობაქეს
დაღეჭვა –კაჭფეს
დაღუპვა –ბიღეს
დაყოლიება –კოწბეს
დაყოფა –ჯოკბეს
დაყრა –ციბეს
დაშინება –ყინღესტეს
დაშუშხვა –ცამღეს
დაჩლუნგებული –ქომმოტ
დაჩოქვა –ჩოკტეს
დაჩოქილი –ჩოკტი
დაცემინება –საბურღღეს
დაცინვა –მასყარაბეს
დაცობა –ჟოღლაშიშბეს
დაცურება –ფურტეკეს
დაძახება –კალფეს
დაძგერება –ჰავაღაბაქეს
და-ძმა –ხუნჩი-ვიჩი

დაწებება – ლაჩაყტეს	დედათა მონასტერი – წიმიერი
დაწევა – ოყაბეს	დედალი – შ ^ე უმაკ, ხუნი
დაწერა – ცამფეს	დედამთილი – სეინე
დაწერილი – ცამფი	დედინაცვალი – ნანალულ
დაწეული – სურუკ	დეიდა – ხალა
დაწვნა – ა ^ე ლდეს	დეკეული – ოჯას
დაწნებვა – ყაჭბეს, ყაჭფეს	დენთი – ბარუთ
დაწნული – ა ^ე ლ	დეპემა – თელ
დაწოლა – ბასკეს	დიაკვანი – ტერაცუ
დაწურვა (ყურძნის) – ტულყ ^ე აჭფეს	დიდადგილიანი – გალა
დაწყებული – ბურვი	დიღებული – ბაგ
დაწყნარება – შიბაქეს	დიღელა – ტატი, ქალ-ნანა
დაჭერა – ბიყეს	დიდი – ქალა
დაჭრილი – დარალუ	დიდი ტომარა – გავალ
დახაზვა – ხაზბეს	დიდი ხელჩანთა – ზამბილ
დახარჯვა – ხაშლამიშბეს	დილა – დამდამ
დახვევა – ლაჭურფეს	დილას – დამდამ
დახვევა – ჭურდეს	დნობა (თოვლის) – ხებაქეს
დახვევა (ძაფის, ბაწრის) – კანაკბეს	დო – ნაყ
დახვეული – ლაჭურ	დოლი – დაფ, დადრა, ნალარა
დახვეული – ჭურ	დოლი – ნალარა
დახლართული – ა ^ე ლ	დონე – გა
დახოცვა – კაწბეს	დორბლი – ქა ^ე ჭ
დახრჩობა (საკუთარი) – ყაფტეს	დოყლაპია – დუჟ
დახრჩობა (სხვისი) – ყ ^ე აყ ^ე აფეს	დრო – ვახტ
დახურდავება (ფულის) – ხურუბეს	დრო – ვაღ
დახურვა – ბუტკეს	დროის გაყვანა – მადარბეს
დახურული – ბუტ	დროის მოგება – მადარბეს
დაჯახება – ახ ^ე ესუნ	დროის მონაკვეთი – ყათ
დაჯახება – დულეს	დულილი – ჟ ^ე ალ, ჟ ^ე ალფეს
დაჯდომა – არცეს	დღე – ლი
დგომა – ჩურფეს	დღეგამოშვებით – ლიჭურდი
დედა – ნანა	დღეს – დე

ებრაელი – ჯუუტ, ჯუუდ	ეს – მე
ეგ – ქანო	ეს – მენო
ეგ – ჰაქანო	ეს – მონო, მენო
ეგრე – ჰამერ	ეული – თჷქ
ეზო – მჰჰლჷ, მჰჰჷლჷ	ეული – ეთუმ
ეკალა – ლურა	ექესი – უჷ ^ც
ეკალი – ცაც	ემმაკეული – ოღრჷშ
ეკლესია – გერგეც	ენლა – ისა, ჰადსა
ეკლესია – ე ^ც ველ	ვაზი – ჭაბ
ეკლესია – ნამაზ	ვაზის გასხვლა – ჭაპკაწუფეს
ეკლიანი – ცაცბაფთი	ვაკე – ლუზუნ
ეკლიანი ბუჩქი – მოშ, მორ	ვალი – ბორჯ
ელამი – ჩჷფ	ვაჟი – ღარ
ელენთა – ზიზამ	ვაჟკაცი – ღარღან
ემანდ – ჰაქა	ვარსკლავი – ვაბუნ
ენა – მუზ	ვარცხნა – ოხბეს, ოხფეს
ენაჩავარდნილი – ფანთბაქი	ვაშლი – ეშ ^ც
ენაჭარტლობა – მუზჭურუდეს	ვაჭრობა – ალვეერ
ენის ადგმა – მუზჷაეს	ვეებერთელა – ექქა
ენძელა – ვანყო	ველი – ლუზუნ
ერბო-კვერცხი – ყანაფუნ	ველი – ორ ^ც ალ
ერთად – საგალა	ვენახი – ჭაპლულ
ერთეული – თჷქ	ვერცხლი – გიმიშ, გუმიშ
ერთი – სა, სო	ვერძი – ყორ, ყორი
ერთიანად – თამიზ	ვეფხვი – მაშალ
ერთიანად – სათამ, სა თამან	ვითომ?! – ჰოდ!
ერთიანი – სალულ	ვინ? – შუ?
ერთნაირი – საჯუტრჷ	ვინდავინ? – შუ-შუ?
ერთობლივად – ორთად, ორთაღლუ	ვირი – ე ^ც ლემ
ერთფეროვანი – საჯუტრჷ	ვისი? – მატად? მატლოდ?
ერთხანობას – საყათ	ვისი? რისი? – ეტად[ში]?
ერთხელ – საქარჷმ	ვიწრო – ყაჭ
ერთხმად – სამუზ	ვრცელი – გალა

ზამთარი –იჟ ენ	ზღვა – ღწდრან
ზანტი –თამბაზლ	თავი –მე ლ
ზარი – ზანგ	თავადი –ბანგ
ზარმაცი –თამბაზლ	თავაშვებულობა –ჭანან
ზარმაცი –სადმაზ	თავზე მოსახვევი –დადლულ
ზაფხული –ჟ ოლულ	თავთავი –მუტულ
ზაქი – გვანდ	თავთავი –სუმბულ
ზაქი (მამალი) –ქაღრა	თავი –ბულ
ზედ – ლახო	თავის დანებება – თარბეს
ზედადგარი – დენდაკ	თავის ქალა –ქაღან
ზედაპირზე –ჩ ოლულ	თავის შეფარება – ტალდაბაქეს
ზედაპირი –ჩო,ჩ ო	თავისი –იჩი
ზეთი –წეთ	თავისიანი –იჩიო
ზეიმი –თოი	თავისუფალი –შაად, შად, შადბაქი
ზეიმი –მუვ ლულ	თავისუფალი მიწათმოქმედი –ირანკანთ
ზელვა –ჭ უჭუფეს	თავკბილა – მე ლუმ
ზემოდან –ლახო	თავმდაბალი –ეჯიზ
ზემოთ –ალა	თავმომწონე – ბუჟ
ზემოთ – ჩ ოლულ	თავსაბურავი – დადლულ
ზვარაკი –არაკ	თავსატეხი –ბვან
ზვინი –თოფა, თოფ	თავქარიანი – ჰავალუ
ზვინი –ხარანგ	თავშესაფარი –დორღან
ზიზლი –ირიტ	თავშესაფარი –ტალდა, ტალდალულ
ზმუილი – ზოზოფეს	თავშეყრის ადგილი –ხარანან
ზნედაცემული – ხარანბაქი	თათი – თათიკ
ზოგიერთი – ბანო	თაკარა – ბელ ბილანხარ
ზოგიერთი –საემო, სადმო	თამაში – აჩი
ზოგიერთი –საფარა	თამბაქო – თუთუნ
ზოგჯერ – თანქ-თანქ	თანადი – ბოდლუ
ზრდილობა – ჰაბურ	თანატოლი – თანგ
ზურგი –ბაჭ ან	თანაც –ჰამ
ზღაპარი –ნადლულ	თარაზო – თარაზიკ, თარაზუკ
ზღარბი –ცაცბელ ალ	თარო – თანჩა

თარსი – ოღრაშ	თირკმელი – გურდაკ
თაფლი – უჭ	თინის ჭურჭლის გამოსაძერწი დაზგა – თპრ
თბილი – გამ	თლილი – ქიშ
თევზი – ჩწლი	თმა – ფოფ
თევზის ფხა – ყილ	თმაჩამოცვენილი – ფოფბარი, ტუპაყ
თეთრი – მაწი	თმიანი – ფოფულა
თესვა – ბიტეს	თოვლი – იჟ
თესლი – ცილ	თოვლიანი – იჟ ენ
თესლი – წან	თოვლის გუნდა – კანჭ ალ
თეფში – ტალექ	თოკი – ქანდირ
თექა – ქიზ	თონე – თარნა, თანდერ
თვალეზახეული – ფულან	თოფის წამალი – ბარუთ
თვალეზახეული – ფულყინჭ	თონი – თონი
თვალი – ფულ	თრთვილი – კა
თვალის მოხუჭვა – კურწფეს	თრთვილი – ხოკა
თვალისწემა – ფულღელეს	თუ – პვარამ
თვალუწვედნელი – მექქა	თუთა – თუთ
თვე – ხაშ	თუთის ფოთლები – ულა
თვიდან-თვემდე – ხაშიხო-ხაში	თუთის ხე – უდინ ხოდჭაპალჩოქილ
თვითნაბადი (ბუნებრივი წარმოშობის) – ჯირ	თუკი – პვარამ
თვითონ – ინ	თუმცა – ამა (ამმა)
თვლა – ზოყალებს	თქვენ – ე ჩან
თვლემა – კურწფეს	თქვენ – ვან, ე ჩან
თიაქარიანი – ყორ	თქვენი – ე ჭი
თივა – ალაფ	თქმა – ფესუნ
თითი – კაშა	თქმულება – მწსაღ
თითისტარი – ჟუკ	თხა – ველ
თითოეული – პარსა	თხევადი – ხება
თითო-თითო – თაქ-თაქ	თხემი – სირთ
თითო-თითო – სო-სო	თხილი – ერეყ
თითო-ოროლა – თაქ-თუქ	თხის ბეწვი – ყილ
თითქოსდა! – პოი!	თხის ქონი – ფი
თიკანი – ველჭიკ	თხლემა – ყაფტეს

თხოვნა – დიღაბ
თხრილი – ქაჩ^ე
თხრილი – ქაჩ^ე ფუნ
თხრილი – ყანდაღ
ია – მამუშ^ე აკ
იავნანა (უღ.) – ნინიფეს, ნანიფეს
იარა – მარა
იაფი – უჯუზ
ილაყვი – ქო^ნ ქნიკ, ვ^ნ ოხნიკ
ილაყვი – ვ^ნ ოხნიკ
ილეუთი – მონ
ილეუთი – ძანდ
იმგვარად – ტეთარ – ტეთაჰჰარ
იმდენი – ტემმა
იმედი – უბუდ
იმნაირად – ტეთარ – ტეთაჰჰარ
იმწამს – შორ
ინდაური – ჰინტ
იოლი – ოღანდ
იოლი – ოხარი
ირგვლივ – ჰარამჰ
ირემი – მარაღ
ირონია – მასყარაბეს
ის – ტე
ის – შენო, შონო
ის – ჰატე
ის – ჰაშონო
ისარი – ბიზ
ისე – ტეთარ – ტეთაჰჰარ
ისე – ტერ
ისე – ჰატერ
ისე და ისე – ტერ-ტერ
ისერა – ჰაშორ

ისეე – ჰურამ
ისეთი – იმნაირი – ტეჯურა
ისლით დახურული სათავსო – ოთად
იუდა – ჯუუტ, ჯუუდ
იუდეველი – ჯუუტ, ჯუუდ
იქ – ტიდა
იქაური – ტიდაუნ
იქეთ – ტაღა
იქვე – ტოლ^ე ოღ, მან^ე უღ
იქიდან – ტელან – ტელინ
იქით – ტერ
იცოცხლე! – ჯან!
ინვი – ერდგ
კავების სამაგრი კოჭი – ა^ე მ
კავი – ყარმაღ
კავიანი – ფენეწ
კაკალი (ნაყოფი) – უყ^ე
კაკანი – კაკაფეს
კაკლის ხე – უყ^ე ნა ხოდ
კალა – ყალაჰ
კალათა (პატარა) – კანცარიკ
კალამი – ყაღამ
კალთა – დამან
კალთა – ევ^ე
კალთა – ევ^ე ეღ, ავ^ე ეღ
კალია – ტეკალ
კალო – ეჭ(ვ.), ოჩ^ე (ნ.)
კამა – შ^ე უეტ, შ^ე უვეტ
კამეჩი – გემიშ
კანონი – ლუვან
კანონიერება – ლუვან
კარაქი – ჯანდ
კარგი – შეღ

კარები–ჩ^რომოს
 კარი – ჩ^რომოს
 კარმიდამო –მ^აჰ^ალ^ა,მ^აჰ^ალ^ა
 კატა –ფიშიკ
 კაცი – იშუ,იშყარ
 კაწვრა – ვარფეს, ხარფეს
 კაჭკაჭი –კერწალ
 კბენა – ვ^აშფეს
 კბერა –ვ^აშფეს
 კბილები –ულხოს
 კბილებჩამოცვენილი –ღიშლყ
 კბილი –ულუხ
 კედელი – ბარუ
 კევი – კაჭკუნ
 კეთება – ბეს
 კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება! – ცუნარი!
 კელა –ჯირტატ
 კენკრას ნაყოფი – გერამაწან
 კენტი – თაქ
 კენჭისყრა –ჩოფსაქეს
 კერა –ოჯახ,ოჯად
 კერვა – ე^ბეს
 კეფა – კარტაშ
 კეფა –ქაღ^ა
 კვალი –გეზ
 კვანძი – ღუგუნ
 კვანძი (ნაქსოვის, ხალიჩის) –ფულ
 კვერცხი –ვოხლა
 კვირა – შამატ
 კვირა ღლე – ბენ^ღ
 კვირტი – კუპერ
 კვლავაც – სად
 კვნესა –ზიზიფეს

კიბე –კაწკალ
 კიბე –ფილქან
 კიბის საფეხური –მუხ, მუჯ
 კილე – ოშ^ე, უშ
 კილე – უშ,უშ^ე,ჭოტ
 კილევე – პურამ
 კილევე –ჰალა, ჰაღ^ა
 კილევაც –სად
 კილური – ვულ, ყულ
 კილა –ტო^რპლიკ
 კირი –ქირაჯ
 კისერი –ოზან
 კიტრი –კაჭ^ეოლი
 კლანჭი –მუხ, მუჯ
 კლდე –ჟ^ე
 კლდე – ყადა
 კლდის პირი –ყოზი
 კლება – ქამეს
 კლიმატი –ჰავა
 კმარა! – ბასტე!
 კოვზი –მაღაკა
 კოკა –შირანგ
 კოკორი –კუპერ
 კომბალი – თოფუზ
 კომბოსტო –ქაღ^ა
 კომში –ფუშ^ეა
 კონა –ყონჯა
 კოპლებიანი – ტუპულ-ტუპულ
 კოპლი –ტუპულ
 კოჟური –ღუ^ეგუნ
 კოჟური –ღოგანაგ
 კოჟური –ფურ
 კორტნა –კარამფეს

კორძი – დოგანა

კოლო – მოწა

კოცნა – მუშტუნ

კოჭი – თირ

კოჭლი – კალა

კოჭლი – სანტიკ

კოჭლობა – კალაფეს

კოჭლობა – სანტეს

კრაზანა – ლუნლულ

კრება – ჯაჰმათ

კრისტალი – ყაირ

კუ – ყოლა

კუზიანი – ყოწ

კუთვნილი წილი – ბარ

კუთხე – ქუნჯ

კუთხე – ყათ

კუნელი – ბია-ბია

კურდღელი – ტოშშან

კურთხევა – აფურე

კურკა – წან

კურო – არაკ

კურტუმი – ტუნტუნ

ლამაზი – შავატ

ლამი – ლილ

ლამი – ოჭნი

ლანძღვა – დიჟამ

ლაყე – ლაყ

ლახვარი – ვურ

ლეიბი – დოშავ

ლეკვი – თულ

ლექსი – ჯბბარ

ლეღვი – თონანა

ლობიო – ფანლა

ლოლი – ჟე

ლოდინი – დაყბელქს, დაყბელქს

ლომი – ასლან

ლოყა – ლოჯა

ლოცვა – აფურე

ლოცვის აღვლენა – ნამაზბეს

ლტოლვილი – გვლმ

ლულა – ლულა

ლურსმანი – მისპარ

მაგ გზით – ჰაქორ

მაგარი – ოსტავარ

მაგლენი – ქამმა

მაგიერი – ლარი

მაგნარი – ქაჯჯურა

მაგრამ – ამა (ამმა)

მაგრამ – ტარამ

მადლი – სუჰაბ

მაზლი – სევეჩე

მათი – შეტლოდ

მათიანე – თარიღ

მათრახი – ყამჩა

მათხოვარი – ბესალი

მაინც – პურამ

მაინც! – სანე!

მაკე – ველა

მაკრატელი – ყაჩი

მალამო – დარმან

მალე – უსინ, უსუნ

მალულად – ჭაკინ

მამა – ბაბა(ვ.), ბავა(ნ.)

მამა – პაპა, ბაბა

მამალი – დადალ

მამიდა – ამა

მამიდა – ღღღ	მაშინვე – უსინ
მამიდაშვილი (კაცი)– ამაღარ	მაჩვი – ფორწუნ
მამიდაშვილი (მამრ.) – ღღღ ღარ	მაძლარი – ბოში
მამიდაშვილი (მღერ.) – ღღღ ხინწარ	მაწანწალა – გაღღღ
მამიდაშვილი (ქალი)– ამაჰინწარ	მაწონი – ნაყელ
მანღ – ქა	მაჭანკალი – ხოზამანღ
მანღ – ჰაქა	მასე – თაღღ
მანძილი – მანძილ, მანძილ, მანზილ	მგელი – ულ, ჯანავარ
მარეკი – ჰადბაზ	მგლოვიარე – დასლუ
მართალი – ღოღრი	მღგომი – ჩურფი
მართვა (მანქანის) – ჭიგეს	მღელღო – ოგა
მარილი – ელ	მღიღარი – ვარრუ
მარტოდ მომწყდევა – თაქღამიშბეს	მღინარე – ოვ, ახ, უხ
მარტოხელა – საფსა	მღინარე – უხ, ახ, უვ, ოვ
მარჩიელობა – ჟალ	მე – ზუ
მარცვალი – გიღღ	მეგობარი – ღოსტ
მარცვალი (ყურძნის) – ტულ	მეგობარი – ღოღღღ
მარცვლეული – ბორზუნ	მეღგარი – ღარღან
მარცვლეული – მუტულ	მეზობელი – ყონში
მარცხიანი – თურაკალ	მელია – თაქლქი, შულ
მარწყვი – ო^ა მა, უ^ა მა	მელოტი – ტუპაყ^ა
მარხვის დღეები – ღირხოხ, ღირუხ	მელოტი – ფოფბარი, ტუპაყ^ა
მარჯვენა – აჭ^ა ა	მეორადი – ბისი
მასხარა – მასყარა	მერანი – რა, რაშ
მატლი – მევ	მერე – ოშ^ა
მატლი – ჭებტ	მერცხალი – ბაჭ^ა ანა
მატყელი – დატუნჯი	მეტი – აბუზ, ავუზ (ნ.), ალუზ (ნ.)
მატყელი – ხა	მეტიწარა – ტიტილ
მაღალი – აღაღღ	მეტიწარა – შიტირიკ
მაღლა – აღა	მეფე – ფაღჭაღ, ფაღრაღ
მაყვალი – ბაღანყო	მეცადინეობა – ღაღს
მაშ! – ჰოღ!	მეჭეჭი – ხიგიღ
მაშინ – ტეღაღინა	მეხი – ჭახ

მზახალი – ყულა	მისაყუდებელი – დირე
მზე – ბელ ^ც	მისაყუდებელი – ტადალ
მზითვი – ჯეფიზ	მისი – შეტად
მთა – ბურუს	მისხურება – ლაცურდეს
მთები – ბურუს	მიტმასნილი – ლაჩაყ
მთვარე – ხაშ, ვაჩ	მიუწვლომელი – ქოჯ ^ც
მთლიანად – დიმ, ბითუმ	მიფარება – ტალდაბაქეს
მთქმელი – უკალო	მიცემა – თადეს
მთქნარება – ა ^ც მკური	მიწა – გა
მთხოვნელი – ბესალო	მიწა – კულ
მიბრუნება – ვადაქეს	მიწებებული – ლაჩაყ
მიზანი – თუმ	მიწის ზედაპირი – ოჩ ^ც ალ (ნ.)
მიზანში ამოღება – თუმბეს	მიხვედრა – ანდახბეს
მიზეზი – მჰჰნჰ	მიხვეულ-მოხვეული – ა ^ც ლ
მითხოვება – თადეს	მიხვეულ-მოხვეული – კორი-მორი
მიკრული – ლაჩაყ	მიხვეულ-მოხვეული – ტერ-ტერ
მილი – ლუქლ ^ა	მიხრილ-მოხრილი – კორი-მორი
მიმართულება – ა ^ც მ	მიჯახება – ახ ^ც ტეს
მიმართულება – ზანდ	მიჯრით – ტაკ-ტაკ
მიმართულება – თუმ	მიჯრით დაწყობა – ტაკფეს
მიმართულება – ძონ	მკა – ეხბეს
მიმართულება – ჩო, ჩ ^ც ო	მკეთებელი – ბალ
მიმატება – ახუზბეს, ავუზბეს (ნ.)	მკერდი – დრ ^ა შ
მიმოხვეული – ფას	მკვახე – ბიჭი
მიმოფანტული – ფას	მკვახე – ყორა
მიმსგავსება – ლარიბეს	მკვდარი – ჰური
მინა – ადნა	მკვიდრად – ტარამ
მინა – შუმ ^ა შ	მკვირცხლი – ჰაზირელ
მინდორი – კა ^ც ვან	მკვლეელი – ბესალო
მინდორი – ოჩ ^ც ალ	მკვლეელი – შ ^ა ამკალ
მირონი – მურუმ	მკვლელობა – ბესბეს
მირტყმა – ახ ^ც ტეს	მკითხავი – ფაღჩი
მისაბრჯენი – დირე	მკითხაობა – ფალ

მკლავი – ბაზუკ	მონა – გვდ
მკრივზე [დაწყობილი] – ტაკ-ტაკ	მონა – ჰამბალ
მკურნალობა – შეღებს	მონათვლა – ხაშტეს
მოგება – თაშეს	მონელება – ნებეს
მოგვარე – ყომ	მოპარვა – ბაშყეს
მოღვმა – თარიღ	მოპარვა – ფალღეს
მოღვმა – ოდმაღ	მორთვა – ზერეს, ზერზერეს
მოღვმა – ხომ (ნ.)	მორი – თირ
მოღვმა – ვიღვ	მორი – ქოთიკ
მოღულება – ფან ტეს	მორტემა – ლაფტეს
მოღულებული – ფან ტი	მორღვევა – ტატაფეს
მოვლა – თარაბეს	მორღვეული – ფარ, ფერ
მოზარდი – ჯპილი	მორჩენა – თამბეს
მოზვავებული – ფარ	მორჩენილი – მარცი
მოთავება – ჩხარკეს	მორჩილი – თაბი
მოთავებული – მარცი	მორწმუნე – ვა
მოთმენა – ფორთბეს	მოსაზრება – ჰაყელ
მოკაზმვა – ზერეს, ზერზერეს	მოსამკელი – ეხ
მოკვდომა – ბი[დ]ეს	მოსასვენებელი ადგილი – გა
მოკვლევა – ღაზღანი	მოსასხამი (შალის ძაფისაგან მოქსოვილი) – შაღ
მოკლე – გრდქ	მოსმენა – იბაქეს
მოკლება – ქამბეს	მოსულიერება – ლუდბეს
მოკლედ – გრდქ	მოსურება – ბუყეს(ვ.), ჩურეს (ნ.)
მოკუზული – ყოწ-ყოწ	მოტაცება – ფალღეს
მოკუნთვა – პან რთბაქეს, ფან რთბაქეს	მოტრუსვა – ჯარღეს
მომატება – აბუზბეს, ავუზბეს (ნ.)	მოუმწიფებელი – ბიჭი
მომზადება – ჰაზირბეს	მოუქნელი – ალაყო
მომზადებული – ჰაზირელ	მოუქნელი – ონსუზ
მომთაბარე – გვღმ	მოუხერხებელი – ბაბაყ
მომპალი – ბაშა	მოუხერხებელი – ონსუზ
მომსახურება – სერბეს	მოუხერხელი – მამაყ, ბაბაყ
მომღერალი – მად კალო	მოუხოცავი – მიმოწ
მომხრე – თაზრფ	მოქნევა – ფალღეს

მოშლა – ტატაფეს	მტერი სგან გაწმენდა – მასფეს
მოშორება – ირწღბეს	მტკაველი – იიგ
მოჩვენება – ქავთარ-ქუსტი	მუღამ – ჰანჯალ
მოცილება – ირწღბეს	მუღმივად – ჰამმაშა, ჰამმაშა
მოძღვარი – ბენშ	მუთაქა – მითაქკა
მოწვა – ჯარდეს	მუნჯი – ლალ
მოწველა (ძროხის, კამეჩის) – ჩახფეს, ჩახბეს	მური – მურ
მოწნული ღობე – ჭალ	მუტრული – ზალუმ
მოჭრილი – ბოტი	მუქარა – ჰარბა
მოსარშვა – ბონეს	მუქტა – ნუქტა
მოსარშული ხორცი – ძახნი	მუშაობა – აშბეს
მონერხებული – ოლანდ	მუშტი – იუმბურ
მონერხებული – ჭანდქარ	მუცელი – ბუქუნ
მონვეღრა – ქაქტეს	მუჭი – მუჭა
მონვეული – თარა	მუნა – მაც
მონიბლვა – ჯაღლებეს	მუნა (ზეღმიწ. მუნის ხე) – მაცნა ხოდ
მონრაკვა – ყორმიშბეს	მუნლი (ანატ.) – კა კაპ
მონრილი – კორი	მუნლ-მონრილი – ჩოკტი
მონრილი – კოწ	მღერა – მაღ ფეს
მოჯამაგირე – გაღა	მღვიმე – ქარ ფუნ
მჟავე – ქეჯე	მღვრიე – გარ
მრგვალი – კაკანიკ	მღვრიე – ლაგარ
მრუღე – კორი	მღვრიე წყალი – ხეგარ
მსგავსი – ლარი	მშვენიერი – შავატ
მსუქანი – ქექ, ქოქ	მშვილდი – ჩარტკალ
მსუქანი – ქოქ	მშიერი – ბუსა
მსხალი – არ	მშიერ-მწყურვალი – ძავან
მსხევრაშეწირვის ადგილი – წიშერი	მშიშარა – ყინბაჯან, ყინბაჯან
მსხევრალი – ნეშ	მშრალი – ყარი
მსხვილი – ლუღ	მცენარე – ილ, ო
მტვერი – თოზ	მცენარეულით მოფენილი დაბლობი – ილ, ო
მტვერი – მოს, ფოს	მცირე – ქამ
მტვერში ამოსვრა – ღოლფეს	მცირედით კმაყოფილი – საძამაზ

მცოდნე – აბა, აბო, ავა (ნ.), აბალუ –
 მძივი – ჩილ
 მძიმე – ბი^ნ
 მძლეველი – ყორ, ყორი
 მწვალი – ჩაჩაყ
 მწვერვალი – ბულ
 მწვერვალი – კანტაზ
 მწვერვალი – კონფუზ
 მწყობრად – ტაკ-ტაკ
 მწყურვალი – ხენეზა
 მჭადი – ჭადი
 მჭედელი – დამირჩი
 მჭვალი – სანჯუ
 მჭვარტლი – დოლოყ^ნ
 მჭვარტლი – მურ
 მჭიდროდ – ტარამ
 მხალი – დ^ნ ვუნ
 მხალი – წი^ნ ლამპურ
 მხარე – თაჩაჭ
 მხარი – ყულ
 მხარი – ვულ, ყულ
 მხარი (ადამიანის, ცხოველის) – ა^ნ მ
 მხარის კვრა – დირმიშტეს
 მხიარული – მუვ^ნ
 მხილებული – ფა^ნ რთბაქი
 მხოლოდ – თაქსა
 მხოლოდ – სა, სო
 ნაბადი – დატუნჯი
 ნაბიჯი – ლა^ნ ნგ
 ნაგავი – მოს, ფოს
 ნაგავი – ფოს, მოს
 ნაგვეჯ-ნაგლეჯ – ზილფა-ზილფა, სიქა-სიქა
 ნადირობა – ონ^ნ ალ

ნათელი – ხაშ
 ნათესავი – ყომ
 ნათესი – ბიტუნ
 ნათლიდედა – ხაშნანა
 ნათლიმამა – ხაშბაბა
 ნათქვამი – ფი
 ნაირ-ნაირი – ვაჯრაბაჯაჯრა
 ნაკერი – დამალ
 ნაკეცი – ყათ
 ნაკვერჩხალი – წილ
 ნაკლული – ქამ
 ნაკლული – ყით
 ნაკუწი – თიქა
 ნაკუწ-ნაკუწ – ზილფა-ზილფა, სიქა-სიქა
 ნალექი – ცივარ
 ნალექიანი ამინდი – ცივარუნ
 ნამგალი – ნამგალ
 ნამი – ხო, კა^ნ
 ნამუსახდელი – ხარაბაქი
 ნამუსი – ნამუს
 ნამყენი ნერგი – ვაჯლა
 ნანადირევი – ონ^ნ ედლ
 ნაპერწკალი – ყორ
 ნაპირი – ჭოტ
 ნაპოვნი – ბულ^ნ ა
 ნაპრალი – დანგიზ
 ნაპრალი – ყანდალ
 ნაჟური – წორო
 ნაჟური – წოროლი
 ნატეხი – კოტორ
 ნატკენი – ყ^ნ აჭფი
 ნატრული – ჰჰსირათ
 ნაუცბათევი – ჰაბ-ჰარაბ

ნაფოთი –თა ^ნ ლაშ	ნელი – დ ^ნ
ნაფხვენი –ნარფუნ, ვარფუნ	ნეკნი –ჭალ
ნაფხვენი – ვარ	ნემსი – ბე ^ნ ქ
ნაღები – ჩოჩ ^ნ ო	ნერგზე შემორჩენილი გახარებული ტოტი – გერ
ნაღველა – გი ^ნ	ნერგი – შითილ
ნაყოფი – ბარ	ნესვი – გუნდარუ
ნაყოფის (ხეხილის) მომწიფება – ვართივარ	ნესვი – დემიშ, გუნდარუ, გუნდარუ
ნაშიერი – თულ	ნეტავ! – აა! ააჰ! აჰ!
ნაცარი – იყ	ნეფე – ბ ^ნ გ
ნაცემი – ტაფი	ნიავი – ფუ
ნაწერი – ცამ	ნივთი – შედ
ნაწილი – ბარ	ნიკაპი – მა ^ნ გუ
ნაწილი – კოტორ	ნიორი – ქენ
ნაწილ-ნაწილ – კოტორ-კოტორ	ნისკარტი – ლუნდუკ
ნაწილ-ნაწილ – ვოკ-ვოკ	ნისლი – ჩანჩან
ნაწლავი – უნულ	ნიშანი – ნიშ ^ნ ან
ნაჭამი – ქ ^ნ დ	ნიშნობა (საქორწინო) – ნიშ ^ნ ან
ნაჭამ-ნასვამი – ქ ^ნ დ-ულ ^ნ ი	ნიჩაბი – კოდა
ნაჭერი – თიქ ^ნ	ნიჭი – ფაჰამ
ნაჭერი – კოტორ	ნიჭიერი – ჰაყულუ
ნახევარი – ვ ^ნ ი, ვ ^ნ იო	ნორჩი – ჯ ^ნ პილ
ნახვა – აკეს	ნუთუ? ვითომ? – ბეგ ^ნ მ?
ნახვამღის – აკამინ	ობი – ფორ
ნახირი – ნახერ	ობობა – კოლაკ
ნახლეჩი – თა ^ნ ლაშ	ობოლი – დეთუმ
ნახშირი – ქემ ^ნ ურ, ქომ ^ნ ურ	ოდა – დ ^ნ გ ^ნ
ნაჯახი – თავარ	ოთახი – ოთაღ
ნლომა – ბუყეს(ვ.), ჩურეს (ნ.)	ოთხი – ბი ^ნ
ნება – ხოშ	ოთხშაბათი – ბი ^ნ შამათ
ნებართვა – იხტარ	ომიანობა – ღავა
ნებიერი – თ ^ნ მბ ^ნ ლ	ორაღ მოკეცა – ჰა ^ნ რთბაქეს, ფა ^ნ რთბაქეს
ნებიისმიერი – ჰარ	ორბი – ყუ ^ნ ლუნ
ნელლეული – მ ^ნ ს ^ნ ლ ^ნ	ორგანიზება – ფარგარბეს

ორთავე – პან ელონ	პერანგი – გურატ
ორთქლი – ბულ	პირველი – სამჯი
ორთქლში გატარებული – ფან ტი	პირი – ჟომოხ
ორი – პან, პონ (სუბსტ.)	პირისპირ – თუშბათუშ
ორიანი – პან ლულ	პირობის დაღება – ელასფეს
ორივე – პან ელონ	პირუტყვი – ბელე
ორლესული – ხანჩალ	პირწმინდად – თამიზ
ორმო – ქურ	პოვნა – ბელ აბეს
ორ-ორი – პონ -პონ	პოვნა – ბულ ბეს
ორპირა – ყოშალა	პრიალა – ლამ
ორსული – პან ელმულონ	პრობლემა – ბაღა
ორშაბათი – პან შ[ა]მატ	პულსი – ჰალ
ოსტატი – უსტა	პურეული – ღან
ოფლი – აპ	პური – შუმ
ოცი – ყა	პუტკრის ოჯახი – განა
ონრახუში – კაროვ	ჟაკანი – გულღა
ოჯახი – ოჯახ,ოჯალ	ჟამი – თარიღ
ოჯახის უფროსი – აპერ	ჟუჟუნა – ცამფი
ოჯახის წევრები – ქულტაშ	რა?– ე?(ვ.),ჰე(ნ.)
პარკი – ტორაკ, თორაკ	რა? – ეკა? (ვ.),ჰეკა? (ნ.)
პარკი (აბრეშუმის ჭიის) – ქულბაკ	რაიმე, რაღაცა – შეფ
პატარა – კიწკე	რაიმეს კომპლექტი – ყათ
პატარა – მიცოკ(ნ.), კიწკე(ვ.)	რამდენად? რა ფასია? – ეტულ? ეტულა?
პატარა სალოცავი – ოჯახ,ოჯალ	რამდენი? – ემმა? ემმო?
პატარა სახლი – ღაგა	რამდენი? – ეყყარა?
პატარძალი – ბინ	რამდენი?– ეხყარა? ეჰყარა?
პატივი – სუნჰაბ	რამდენიმე – საემო, სადმო
პატივმოყვარე – სარჰაღარ	რატომ? – ეკალუ?
პატიმრობა – ბიყეს	რაღაცა – ჰე
პატრონი – კონჯ უხ	რაში – რა, რაშ
პაწაწინა – ბალაჯა	რბილი – ფუ
პაწაწინა – გერამაწან	რელიგია – გაღულ
პაწია – ბალაჯა	რეჰანი – გულაჰან

რვა – მულ ^ნ	საზამთვრო – ჯარბუზ , ყარფუზ
რთველი – ტულბოყ ^ნ ეს	საზიარო – ორთაღ , ორთაღლუ
რილი – სჯვალთ	საზრიანი – ზირანგ
რისხვა – ავილ	საზრიანი – ჰაყულუ
რკინა – ზილო	საზრიანობა – ფაჰამ
რკო – მაჯ ^ნ	საზურგე – პინაკ
როგორ? – ეთპრ?	სათავე – თუმ
როგორი? რანაირი? – ევჯურა?	სათავე (მდინარის, წყაროსი) – ფულ
როგორმე – სათჰჰრ	სათავსო – გა
როდემდე? – ემმასა?	სათავსო – ოლა
რომელი? – ე? (ვ.), ჰე (ნ.)	სათიბი – ოგა
რომელი? – მანო?	სათითაო – თჰქ-თჰქ
რტო – შოშ	სათითური – ჰნგიშტა
რტო – ჭიკ	სათქმელი – ჰდთ
რუსეთი – ურუსეთ	სათხოვარი – ლილჰ
რუსი – ურუზ	საიდან? – მან ხო?
რქა – მუყ ^ა	საიღუმლო – სირ
რქენა – ნიკტეს	საით? – მან ო?
რცხილა – ხანა	საკენკი – კაჭ
რძალი – ბინ	საკერებელი – დამალ
რძე – მუჭ ^{ანაყ}	საკვები – ოვეილ
რწმენა – ვალულ	საკვები მარცვლეული – ღწ
რწყილი – ინ	საკვები ულუფა – ბარ
სათი (მექ) – საად , საჰათ (ნ.)	საკლავი – ჰთტუგ
სააღღვომო საკლავი – ასარ	საკმარილობა – ჰო[დ]ეს
საბანი – დორღან	საკმელი – ქუნდურუკ
საგანი – შეე	სალარო – ტანლულ , ტონლულ
საგვარეულო – ხოე (ნ.)	სალაყბო – გიმგა , გუმგა , გუმგასანა
სადაც – მა	სალესი – ხართ , ჯართ
სადგისი – ბიზ	სალოცავი – გერგეც
სადელი (რძის) – ნელულალ	სამართებელი – ნიშ ტარ
სავარცხელი – ონ	სამანსოვრო – დეღჰარ
სავსე – ბუე	სამი – ხიბ

სამლოცველო – ე^ეველ
სამლოცველო – ნამაზ
სამნაირი – ხიბუურა
სამსახური – ყულულ
სამსჯავრო – ჯაჰმათ
სამუშაო – ყულულ
სამშაბათი – ხიბშაბათ
სანამყენე კვირთი – ყაღამ
სანგარი – ყანდალ
სანდომიანი – ყანაჯაღლუ
სანთელი – მუმ
საპალნე – ოყ^ე
სარეველა – ილ, ო
სარი – მაჰ
სარი – ჰაჩა
სარკე – გიზგი
სარტყელი – ქუმ^ეტიკ
სარჩული – ასტარ
სარჭი – ბიზ
სასა – კატიკ
სასაცილო პიროვნება – მასყარა
სასიარულო – გათურ
სასიძო – ბაგ
სასულიერო პირი – ბენშ^ე
სასწორი – თარაზიკ, თარაზუკ
სასჯელი – აჯაღ
სასჯელი – ყადაღა, ყადა
სატუსალო – ყალა
საუბარი – იხტლმთ
საუბრის თემა – მჰსაღ
საუკეთესო – შელ-შელლო
საუკუნე – თარიღ
საფარი – ტალღა, ტალღალულ

საფლავი – გარაშხ
საფლავის ქვა – უ^ეე
საფუარი – ა^ეენ
საფქვაგი – დან
საქარავნო გზა – გათურ
საქმე – აშ
საქმეში ჩახედული – ვაღმდ
საქონელი – მალ
სალამოს – ბიდასუნ
სალი – სა, სო
საყდარი – ე^ეველ
საყელი (თანსაცმლის) – ყოყ
საყვარელი – ლოთი
საყვედური – დვაბეს
საყრდენი – ტაღალ
საყრდენი (ხის) – ე^ელემ
საშიში – დანგ
საშიშროება – ყ^ეილულ
საჩივარი – შიქატი
საცერი – გულ
საცოდავი – გოროხ
სადირკველი – ბინარა
სადირკველი – თუმ
სადოვარი – ყოროღ
საწოლი – გა
საწური ჭურჭელი – სუზაგ
საწყალი – გოროხ
საწყალი – ქულარა
საჭირო – გარაგ
საჭირო – ლაზუმ
საჭმელი – ოვედლ
სახე – სუჰათ
სახე – ჩო, ჩ^ეო

სახელგანთქმული –წიალა	სიმღერა –მაღ
სახელი – წი	სიმღერა –მაღ ფეს
სახელმწიფო –ჰოქმპი	სიმწარე – ალუ
სახელო –ქო	სინათლე – შუქ
სახეხი ქვა –სართ, ვართ	სინათლე – ხაშ
სახლი –კოჯ(ვ.), ქოუ (ნ.)	სინანული –ფეშ მან
სახლი (ისლით ან თივით დახურული)– ოდა	სირცხვილი –ოტ
სახლ-კარი –კოჯ-ჩ ომონ	სირცხვილი –საჯალათ
სახლშივე –კოჯ-კუა	სირცხვილი – ჯაბ
სახნისი – გაგასეინ	სირცხვილის შეგრძნება –ოტბეს
სახნისი –ფენეწ	სისხლი –პი
სახსარი – აშილ	სისხლის ნათესავი – დოღმა
სახურავი –დაფულ	სისხლისმწოველი –პიწუმკალ
სახურავი –ყაფალ	სიტყვა – თაჯარ
სეირნობა –ფურუფეს	სიტყვა –ჯით
სესხი – ბაღღონა	სიყვარული –ბუყეს(ვ.), ჩურეს (ნ.)
სველი – შან	სიცივე –მი
სვეტი – სუთუნ	სიცივე – ჩახ
სიარული – ფურუფეს	სიცილი –ახჯუმ
სიანლოვე –იშ ალულ	სიცოცხლე – ელმუხ
სიანლოვეს –იშ ა	სიცხე – იღარის
სიბერე –ყოჯალულ	სიძე – ეეზნა
სიბნელე – ბენყ	სინშირე –სის
სივრცე –გა	სკა –ტაპან
სივრცე –ზანდ	სკივრი –სანდულ
სივრცე –მან	სკლინტი –პირწ
სითხე – შეი	სლოკინი – ბე ქტეს
სიკეთე –შელლულ	სმა-ჭამა – უქსუნ-ულ სუნ
სიკვდილი –ბი[მ]ეს	სოკო – შ აკალ
სიმამრი –ყადნაბა	სოკოთი დაავადებული –ჩაფ
სიმაღლე – ბოი	სოლი –ჩუ
სიმინდი –ყარლოდალი	სომეხი – პრემენ
სიმსივნე –ლე გუნ	სოფელი – ჯაზ

სპილენძი – ძის	სხვათა შორის – ჰაშორ
სპილენძი – პილინჯ, მის	სხვენი – ულ
სპილო – ძილ	სხივი – შუქ
სრიალი – ჭურტეს	ტალანი – ოჭ ი
სრულად – თამ	ტანი სამოსი – ვ ოლოლ
სრული – თამ	ტანსაცმელი – ფართალ
სრულყოფა – თამბეს	ტარება – ჭიგეს
სტაფილო – კაზარ	ტარება – ჭურუტეს
სტაფილო – ტაკ	ტარი – კოჭ
სტვენა – ჭუტ	ტაფა – კოთავარ
სტომაქი – ფუჩიკ	ტაშტი – ლავან
სტუმარი – ყონად,ყონას	ტბა – გელგოლ
სულ – ჰამმაშა, ჰამმავშა	ტბორი – გელგოლ
სულელი – ახმალ	ტევა – ბაყეს
სულთამხუთავი – ქავთარ-ქუსტი	ტემპერატურა – ილარის
სული – ელმუხ	ტვალეზფარებული – ფულლ აჩ
სული – ჰალ	ტვინი – მა
სულის ღაპვა – ფართამიშბეს	ტვინიანი – მა ბა
სუნი – ად	ტვირთამწეობა – ხელ
სურვილი – ბუყეს(ვ.), ჩურეს (ნ.)	ტვირთი – ხელ
სუსტი – სუს	ტილი – ნეწ
სუსხი – სის	ტირილი – ონე
სუფთა – აწარ	ტირილი – ონეფეს
სუფთა – თამიზ	ტიტული – წი
სფერული – კაკანიკ	ტკბილი – მუჭ ა
სქელი – ბოჩ უ	ტკივილი – ყ აჭ
სქელი – ლუდ	ტკივილი – ყ აჭფეს
სწავლა – ზომბეს	ტლანქი – ქანთალ
სწორი – ღუზ	ტოლფასი – ლარი
სწრაფად – უსინ	ტომარა – თორაკ
სხეული – ლშ	ტომარა – ტორაკ, თორაკ
სხვა – ყერი	ტოტი – ჭიკ
სხვაგან – ჩოლი	ტრაბანა – ლონლა

ტურა – არამტოლ
ტუტუცი – ტოტო
ტუჩი – ჯეჯერ
ტყავი – ჳოლ
ტყე – ჳაღვ
ტყემალი – ლოლ
ტყემალი – ჳირლოლ, ლოლ
ტყეფა – გუფტეს
ტყვილუბრალოდ – ჰავ
ტყიპა – მეღ ეწ
ტყლაპი – მათ
ტყლაპი – ქეჯუნ
ტყუილი – აფჩი
ტყუპი – რქუზ
უამრავი – ბოლ
უარესი – ბეთარ
უბანი – მჰჰლ, მჰჰლ (ნ.)
უბე – ჟებ, ჳებ
უგემოვნო – ტამსუზ
უდარღელი – სადმაზ
უდიური აგაზაფხულო ზეიმი – დიმბაზ
უვარგისი – ფურ
უთო – უთუ
უიმელო ცდა – ჰეჰ, ჰერ
უკან – ჳომ
უკან წამოსვლა – ჳადაქეს
უკეთესი – აბუზ, აგუზ (ნ.), ალუზ (ნ.)
უკვე – ენე
ულევი – ბოლ
ულვაში – ბიდ
უმაღ – უსინ
უმაღლესი წერტილი – კანტაზ
უმი – ბიჭი

უნაგირი – დაჰარ
ურემი – არაბა
უსაქმური – ამალ ა
უსწორმასწორო – დორომორო
უტვინო – ლუდ
უტყვი – ლალ
უუნარო – ბაბაყ
უფალი – ბინალუს
უფასოდ – ჰამორ
უფერული – გონნუთ
უფროსი – ქალა
უფროსი და – დ (ნ.)
უფროსობა – ქალაღულ
უფსკრული – დანგიზ
ულელი – ოყ
უმიშარი – ლარღან
უცხო – დად
უცხო – დორჩი
უცხო – ყერი
უცხო – ჩორჩი
უძლეველი – დამან
უძრახი – ის
უძრახი – ორე
უწესრიგო – დორომორო
უწინ – ბემ
უნარისხო – დორომორო
უნარისხო – სარაბ
უნერხული – დონსუზ
უნვი – ბოლ
უნუცესი – აპერ
უჰ! – უჰ!
ფარა – სურუ
ფარღული – დგვ

ფარდული –ოთალ
 ფართო –გალა
 ფართო – გენგ
 ფართხალი – ფართამიშბეს
 ფარცხვა – მალაღელეს
 ფარცხი –მალა
 ფასი – თოგ
 ფაფა – ხაშილ
 ფაფარი –მალ
 ფეთვი –ტადნა
 ფერი – გონ
 ფერისცვალება – ვპრთიგვპრ
 ფესვი –თუმ
 ფეხბედნიერი – ოლურ, ოლურრუ
 ფეხი – თურ
 ფეხის დაღმა – ჩანხეს
 ფეხმძიმე –ველა
 ფილტვი – ფუმ ფუმ
 ფიტილი –ფილტა
 ფიქრი –ფიქირ
 ფიცარი – დახტაკ
 ფიცი – ელას
 ფიცხი –თუნდ
 ფიწალი –ხალა
 ფიჭა –ჩეჩ
 ფიჭვი –სამაღავი
 ფლავი –ხუპ, ხუფ
 ფოთოლი –ხაზალ
 ფონი –ბანდ
 ფრენა – ფურფეს
 ფრჩხილი –მუხ, მუვ
 ფუთა –ღაჩ
 ფურთხი –ჩუ – ჩუკუნ

ფუტკარი –უჭე ტატ
 ფუტკრის ნესტარი –სის
 ფულურო –ფოფოტ
 ფუძე –ოდმალ
 ფუჭი – ფურ
 ფუჭი – ხარაბ
 ფქვილი –ხარი, ვარი
 ფხვნილი –ვარ
 ქადა – ბიში
 ქათამი –კოკოწ
 ქალამანი –ქალამ
 ქალაქი –შაჰპარ
 ქალი –ჩუბუნ(ვ.), ჩუეუნ(ნ.)
 ქალის მთხოვნელი –ხოზამანდ
 ქალიშვილი –ხინარ
 ქამარი –თოხყა, თოჰყა
 ქანი –ვოლ
 ქაოსური მოძრაობა –ქილ, ჟილ, ქალ
 ქარავანი –ნახერ
 ქართველი –გურჯი
 ქარი – მუშ
 ქარი –ქულაგ
 ქარიშხალი – ვურღუნ
 ქარქაში –ყუბურ
 ქატო –ხომკარ
 ქაფი – ქაფ
 ქალაღი –ქაღზ
 ქალაღი –ვაღზ
 ქელი –აძ
 ქედმოხრილი – თაბი
 ქეიფობა – ქეფბეს
 ქელენი –პატარაკ
 ქერი –მუე, მუ

ქერქი – ვ^აოლ
ქვა – ჟ^აე
ქვაბი – ლევებ
ქვაბული – მეც
ქვაბული – ქურ
ქვა-მარილი – ჟ^აე-ელ
ქვედა თანსაცმელი – იუბა
ქვედა ნაწილი – ოყ
ქვევით – ცინა
ქვევრზე დასაფარებელი ქვა – ბა^ა
ქვევრი – კონ, კოდ
ქვემოთ – ოყა
ქვიანი – ჟ^აელულ
ქვიანი ადგილი – ჟ^აელულ
ქვიცი – კობი
ქიმი – თილ
ქინძი – ჰავეჭ
ქისა – ქისაკ
ქლიავი – დამულ
ქლიბვა – ვარფეს, ხარფეს
ქლიბი – იეგა
ქმარი – იშუ, იშყარ
ქმედება – ფესუნ
ქნევა – ქალღეს
ქოთანი (ყვავილის) – ლოკ
ქონა – ბუ
ქონდარი – წანთარო
ქორწილი – თოდ
ქორწილი – ლაშ^ა კო
ქორწინება – ლაშ^ა კობაქეს
ქორწინება (რიტუალი) – ყოლზაფეს
ქომი – ლალაქან
ქრისტე აღსდგა! – ხრისტოს ადზერე!

ქრისტიანი – ქუშტონ, ხაჩპარაზ, ხაშპარაზ
ქსოვა – ა^ალღეს
ქული – კონ
ქურდობა – ბაშყეს
ღამე – შუ
ღამით – ბიდასუნ
ღამისთევა – ქაძიხბეს
ღამურა – მაშკატეკალ
ღანძილი – ღანძილ, ღანზილ
ღაჟღაჟი – წა^ავღეს
ღარვა – ვარფეს, ხარფეს
ღარიბი – ქამასი, ქანსიბ, ქულარა
ღერღილი – იარმა
ღერძი – მურ
ღეჭვა – კაჭყეს
ღვარძლიანი – ინაღლუ
ღველი – თონყა, თოჰყა
ღვეზელი – აქარ
ღვინის დაძველება – ქიექეს
ღვინის შენახვა – ქიექეს
ღვინო – ქი
ღვიძლი – დოღმა
ღვიძლი – ფუშ^ა ფუშ^ა
ღია – ვად
ღილი – ღუგმა
ღიმილი – ახჭუმ
ღიპი – თონ^ა ლიკ
ღირსება – გა
ღირსება – ჰაბურ
ღიტინი – ხიტეკისტეს
ღმერთი – ბიხალეს
ღმრთი სმშობლის სახელზე ნაკურთხი ეკლესია –
წიმერი

ლობე – ჩალ	ყოველთვის – ჰამამაჰა, ჰამამაჰა
ლომი – ნაშილ	ყოველი – ჰარ
ლონიერი – ჯანლუ	ყოველმხრივ – ჰარამა
ლონისძიება – თოდ	ყოველნაირი – ჰარსაჯურა
ლორი – ბოყ	ყოვლისშემძლე – ზორრუ
ლრენა – ლურუმიფეს	ყოლა – ბუ
ლრმა – ბელაღუ, ბიღაღუ, ბულაღუ	ყოფა – ბაქეს
ლრუბელი – ჰასო	ყოფნა – ბუ
ლუმელი – ფიშტ	ყოჩალი – ზირანგ
ყალბი – ყაბ	ყოჩალი – ჰაზირელ
ყამირი – აჯუნ	ყრუ – ქარ
ყანა – ბიტუნ	ყუნწი – ტუმა
ყანწი – მუხ, მუჯ	ყურადღების მიქცევა – თარაბეს
ყანწი – ყანწ	ყურადღების მიქცევა – ფულთარატეს
ყაყანი – ღაღაფეს	ყურები – იმსოხ
ყელი – ყოყ	ყური – იმუხ
ყეფა – ბაფეს	ყურძენი – ტულ
ყვაავი – ღაღა	ყურძენის წვენი (“ტკბილი”) – ნოჭ
ყვაავილი – ციცვიკ	შაბათი – შამატლი
ყვეთელი – ნეშუმ	შავგრიმანი – მანდნფუნ
ყველაფერი – დიმ, ბითუმ	შავთუხა – მანდნფუნ
ყველი – ლუსმე	შავი – მანდნ
ყველი (ცხიმმოსხდილი) – შორ	შალი – შალ
ყვირილი – ბოლოფეს	შამპური – ჰარალა
ყვირილი – ჰარად	შარვალი – ვოლოლ
ყვივილი (მამლის) – ელფეს	შარშან – ესენ
ყინული – ჩახ	შაური – შა
ყიჟინა – ჰარად-ჰურად	შაშვი – ჰაჭი
ყლორტი – ზოყ, ზოჯ	შებერვა – ჰუ
ყმა – გაღა	შეგინება – ლხეს
ყმაწვილი – ჯაჭილ	შეგონება – ჯაღუ
ყმუილი – ზოზოფეს	შეგროვება – გირბეს
ყოველდღიურად – ლენან, ლიბალი	შელგომა – ჩახფეს

შეერთებული – გპრ	შეუვალი – ჯგნჯგლ
შევისება – ბუბებს	შეუპოვარი – დავა
შეთხზვა – ზერეკეის	შეუპოვარი – ქურ
შეკეთება – სერბეს	შეუღლება – ყოლზაფეს
შეკვრა – ლ^აჩფეს	შელეგა – გონბეს
შეკითხვა – ხაბარაყეს	შეყვარება – ბუყეს(ვ.), ჩურეს(ნ.)
შეკრული – ლ^აჩ	შეყოფა – ჩ^აუსტეს
შეკუჩება – ქირმიშბეს	შეშა – უშ^ა
შელამაზება – ზერეკეის	შეშფოთება – დაღ
შელოცვა – ურუტფეს	შეცდენილი – მოლორეცი
შემდგომი – ოშ^აუნ	შეცდომა – დანლიშ
შემდეგ – ოშ^ა	შეცოდება – სუ^აჰაბ
შემობრუნება – თარაბეს	შემკვრომა – ჩ^აუსეს
შემოდგომა – ფაფზ	შემღება – ბაქეს
შემოდგომის ბუნეობის დღესასწაული – თარაშა	შეწამვლა (ვენახის, ხეხილის) – დავადუღეს
შემორჩენილი – მანლი	შეწვა – ჩარაყბეს
შემოსავალი – ყაზანჯ	შეჭრა – ჩ^აუსტეს
შემოსავლიანი – ოღურ,ოღურრუ	შეჭყუნული – ზილ-ზილ
შემოტრიალება – თარაბეს	შესება – ლაფტეს
შემცდარი – დანლიშ	შესველრა – ქაფტეს
შენახვა – ეფეს	შესველრილი – ლამანდი
შენი – ვი	შესველრის ადგილი – ხარაშა
შერეული – გპრ	შესვეწება – ხ^აოშბეს
შერისხვა – ურუტფეს	შენორცება – ბუჟ^აეფეს
შერწყმული – გპრ	შველი – ჯიპირ, ჯუჰკურ
შერჯობა – ჩ^აუსტეს	შვეული – თიქ
შესავლა – ბა[დ]ეს	შვილი – ვულ^ა
შესამჩნევად – ხელლახ, ხეილახ	შვილი – ბალა
შესანახი ადგილი – გა	შვინდი – ზოყალ
შესრულება (კარგად, ხარისხიანად) – შელბეს	შვრია – შგრო
შესყიდვა – აყეს	შთამომავლობა – ხოდ(ნ.)
შეტენვა – ჩ^აუსტეს	შიგნით – ბოშ
შეტყობინება – ხაბარბეს	შინაური – ვალაღ

შიშველი – ჭუპლაც	ჩამოშლილი – ფარ
შიშველი ადგილი – ვაფუნ	ჩამოცმევა – ლავკეს
შიშველი მწვერვალი – ყადა	ჩამოწევა – ოყაბეს
შიშველ-ტიტველი – ჭუმ-ჭუპლაც	ჩამქრალი – ჭაბ
შიში – ყ ^ნ	ჩანგალი – ყარშალ
შიშის ზარი – არაზ	ჩანგალი – ხალა
შიშის შეგრძნება – ყ ^ნ იბეს	ჩანჩქერი – დორდორკალ
შობა – ბიხეს	ჩართვა – ფარგაზბეს
შორის – ყათი	ჩარჭობა – ტაყ ^ნ ტეს
შორს – ახ ^ნ ილ	ჩარხი – ვარხ, ჩარხ
შტო – ჭიკ	ჩასახვა – სერბეს
შუაგული – ბილ ^ნ	ჩასიძებული – დეზნა
შუადლე – ბელ ^ნ ბილაზარ	ჩასწორება – დუზბეს
შუალედი – ყათ	ჩასხმა – ბაფეს
შუამავალი – ხოზამანდ	ჩაფლვა (ნერვის) – ბოშტეს
შუაში – ყათი	ჩაფსკვნილი – ქექ, ქრქ
შუბლი – კოლოხ	ჩაქრობა – ჭაბბეს
შურდული – პიჟ	ჩაღრმავება – მეც
შურიანი – პიჟნა, ხან-პიჟ	ჩაყრა – ბაფეს
შუშა – ადნა	ჩაშაქრული – ხარბიყი, ვარბიყი
შხამი – ალუ	ჩაცმა – ლაფეს
ჩაგდება – საქეს	ჩაცურება – ქურტეს
ჩაგონება – ყანდირმიშბეს	ჩაცუცქვა – კუწეს
ჩავარდნა – ბაძტეს	ჩაწერა – ცამეს
ჩამოკიდებული – სურუკ	ჩაწერა – ცამფეს
ჩამომსვლელი – ცილალო	ჩემი – ბეზი
ჩამონადენი – წოროლი	ჩექმა – ჩაქმა
ჩამონადენთი – წოროლი	ჩვარი – ბისი
ჩამორიგება – ბარბეს	ჩვენ – დან
ჩამოსვლა – ციეს	ჩვენი – ბეში
ჩამოსული – ცირი	ჩივილი – შიქათ
ჩამოყრა – ციბეს	ჩინახვი – თონ ^ნ ლიკ
ჩამოშლა – ფურდეს	ჩინახვი – ფუჩიკ

ჩლონგი – ქოფიტი	ცემა – ტაპეს
ჩომომწკრივება – ტაყფეს	ცემა – ტაფეს
ჩოჩქოლი – ჰარაქატი	ცენტრი – ბილ ^ე
ჩრდილი – ყუზედი	ცეცხლი – არუხ
ჩრდილი – ხოჯი	ცვილი – მუმ
ჩრჩილი – ცეც	ცივი – ჩახ
ჩუმად – შიპ	ცისარტყელა – ღუფ
ჩუმად ყოფნა – შიპბაქეს	ციური მნათობი – ვაბუნ
ჩუმჩუმელა – შიპ-შიპ	ციყვი – წინ ^ე
ჩუტყვავილა – ციციკ	ციხე-სიმაგრე – უ ^ე ე
ჩქარა – უსინ	ციხე-სიმაგრე – ყალა
ჩქარი – ქაფ	ცოდნა – აბაბაქეს, აბალულ
ჩქარ-ჩქარა – უსინ-უსინ	ცოლი – ჩუბუნ(ვ.), ჩუვეუნ(ნ.)
ჩქარ-ჩქარა – ქაფ-ქაფ	ცოლის და – ბეჯან(ვ.), ბაჯანა(ნ.)
ჩხვლეტა – კალბეს	ცოლის ძმა – ყადნ
ჩხიკვი – ყუი	ცოლ-ქმარი – იშუ-ჩუბუნ
ჩხრეკა – შიტ, შიტფეს	ცომი – ბოყო
ჩხუბი – დავა	ცომის საფუარი ხაშ, ა ^ე ნ
ჩხუბი – დავაბეს	ცოტა – კიწი
ცა – გ ^ე გ, გეგ	ცოტა – საი
ცალი – თაქ	ცოტ-ცოტა – კიწ-კიწი
ცალკე – ჯოკ	ცოფით დავალება – ვარბაქეს
ცალ-ცალკე – ჯოკ-ჯოკ	ცოცხალი – ზირანგ
ცალ-ცალკე წარმოჩენა – ჭაკაფეს	ცოცხალი – ჰწირულ
ცანცარა – ტიტილი	ცონა – ხ ^ე ალღეს
ცარიელი – ამცი	ცონა – ვალღეს
ცარიელ-ტარიელი – ჭუპლასყ	ცრემლი – ნელ
ცაცხვი – ხორიკ	ცულად განდობა – ფისბაქეს
ცეკვა – გელუშ	ცულად განდობა – ფისეს
ცელი – დ ^ე რაზ	ცულად ყოფნა – ფისბაქეს
ცელქი – ქურ	ცული – ფის
ცელქი – ჩარ	ცული განცდა – ფისეს
ცემა – გ ^ე ფტეს	ცულის კეთება – ფისბეს

ცულის ჩაღენა –ფისბეს

ცურვა – იზმიშბეს

ცური –ხ^ო

ცქვიტი –ზირანგ

ცხარე – თუნდ

ცხედარი – მეიდ

ცხელი –გამ

ცხელი საჭმელი –ხორაგ

ცხენი – ე^ექ

ცხვარი – ელელ

ცხვირი – ბონ^ემოლ

ცხიმი –ჭანდ

ცხოვრება –ქარხეს, ვარხეს

ცხრა – ვუფ

ძალა – ზორ

ძალიან –ლაფ

ძარღვი –ტამარ

ძარღვი –რძანგ

ძაფი – ბაღ

ძაფი –ტური

ძალღი –ხ^ა

ძებნა –ფურუფეს

ძელი – სუთუქ

ძვალი –ოყ^ეენ

ძვალი –უყ^ეენ

ძველი –ბისი

ძვირი – თოგის

ძიება –ღაზღანი

ძირი –თუმ

ძირი – ოყ

ძირმაგარა –მე^ელუმ

ძლიერი – იამან

ძმა –ვიჩი

ძმარი –ოყო

ძმისშვილი (მამრ.) –ვიჩე ღარ

ძმისშვილი (მდეღრ.) – ვიჩე ხინარ

ძნელი – ქოჯ^ე

ძონძი –ბისი

ძონძი –ჩიგლამ

ძროხა –ჩურ

ძღვენი –ნემ^ე

ძღვენი –ხონჩა

წაბლი –წაბულ

წაგება –თაშესტეს

წაგლეჯა –ტართმიშბეს

წათაქება – ყაფტეს

წამალი – დავა

წამება – დაღლახეს

წამება – ზულუმ

წამება –ყაღლა,ყაღა

წამოკვრა – ზი^ეპტეს

წამოკიდება – ახაფეს

წამონაზარდი – ტიყ^ე, კოპკალ

წამორტყმა –ზი^ეპტეს

წამომლა –ტატაფეს

წამოცვევა –ლაგკეს

წამოწოლა – ბონობაქეს

წამხდარი – ხარაბ

წარბი –ნეთ

წართმევა – ტართმიშბეს

წარმოშობა – ოდმაღ

წარმოშობა –რვლანდ

წასვლა – თა[ღ]ეს

წასმული –ლაღი

წაქცევა – გურღეს,გურეს

წაღება –თაშეს

წაღებინება –თაშესტეს

წაყვანა –თაშეს

წაყვანინება –თაშესტეს

წაყვედრება – თაჰჰჰ

წახნავი –თილ

წახრილი –კოწ

წებო –აფუჟყყან

წელი –თარიღ

წელი – უსენ

წელს –ეფსენ

წვა –ბოკეს

წვა –ჭიჭიფეს

წვა – ჯარეს

წვალეა –ზულუე

წვეთი –კატ

წვეთიანი –ბიზ

წვეთ-წვეთი –წოროკ,წოროკ-წოროკ

წველა – ჩახფეს, ჩახბეს

წვერი –კაჯუხ

წვეულება –ქეჩბეს

წვიმა – ალალა

წვინტლი – მიმოწ

წვრილი – ხურუ

წვრილ-წვრილი –ხურ-ხურუ

წითელი – ჭოჭა

წილადი –ბარ

წინათ –ბეშ

წინდა –წინდაკ

წინწყლებიანი –ტუპულ-ტუპულ

წირვა –ნეშ

წისქვილი –ჟომოხ

წიფელი –ფუფ

წიწილა –წირიკ

წკმუტუნი –ყილანწიფეს

წლის რიგი –უსენ

წმ. გიორგის ეკლესია –გერგეც

წმინდა –აწარ

წმინდა –თაშიზ

წმინდა აღგილი – წიბერი

წრიული –თარა

წრიული – კაკანიკ

წუმფე –ლ'ოლ, გრ'ლ.გელ

წურწურით –შოღ

წუწუნი – ზიზიფეს

წუხილი –დაღ

წუხილი – ო'ნე

წყალგამყოფი –ბაზღ

წყალგარეული – ხეგპრ

წყალი –ხე

წყალსატევი –ბაზღ

წყარო – დორდორკალ

წყარო –ორედნ

წყვილი –ჩუთ

წყლიანი –შაზღ

წყლულიანი –მარალუ

ჭა (წყლის) –ჰოუზ

ჭალა –ჭაღაგ

ჭამა –უქეს

ჭარბი – აბუზ, აფუზ(ნ.), ალუზ (ნ.)

ჭაჭა –ჭეჭა

ჭერამი – ჰრუგ

ჭია – მეჰ

ჭიანჭველა – იზაკ

ჭიაყელა –პოლოჭ

ჭიდილი – ბასტ

ჭინჭარი –მეჭ

ჭიპი–წან, ბუქუნუნ	ხახვი – შიკლამ
ჭირი – ჯურ	ხახვის კვალი – თირ
ჭიშკარი – დახეაზ	ხბო – მოზი
ჭიხვინი – დიპიფეს	ხე – ხოდ
ჭკვიანი – ჰაყულუ	ხელვა – აკეს
ჭკუა – მა ^ც	ხევი – ქა ^რ
ჭკუა – ჰაყელ	ხეიბარი – კალა
ჭკუიდან გადასვლა – ფურღეს	ხეიბარი – ჩოლაც
ჭორი – გილეი	ხეირი – ხეირ
ჭორიკანა – ჰერგბეტიკ	ხელი – ქულ
ჭორიკნობა – მუზტურულეს	ხელის ჩამორთმევა – ქულქებიყეს
ჭოტი – გუგელ	ხელის ხლება – ქულელეს
ჭრელი – ცამფი	ხელისმომკიდე (პატარბლის) – ენგა
ჭრილობა – დარა	ხელმოწერა – ყოლ, ყალ, კალ
ჭუჭყი – ჭემ	ხელმოწერა – ყოლზაფეს
ჭუჭყიანი – ქა ^მ ენ	ხელობა – ფემ ^ა კ
ჭუჭყიანი – ჭემენ	ხელოსანი – უსტა
ჭყლეტვა – ყაჭბეს, ყაჭფეს	ხელფასი – ტანლულ, ტონლულ
ჭყუმპალობა – ჭუმპალაყბეს	ხელმეწეობა – ქულთატეს
ხავერდი – მახურ	ხელწერა – ყოლ, ყალ, კალ
ხავსი – მამურ	ხეობა – ქა ^რ
ხათრი – ხათირ	ხერხემალი – სირთ
ხალხი – ხახ, ხალხ	ხერხი – მაშარ
ხალხი – ჯაჰმათ	ხერხი – დონ
ხანდახან – თაქ-თაქ	ხერხი – ფანდ
ხანჯალი – ხანჩალ	ხეხვა – ჯარფეს, ხარფეს
ხარი – უს	ხვალი – ჰრქაქ
ხარ-კამეჩი – ქაქ	ხვალ – დამუნ
ხარკი – ჰაჰ	ხველა – ჯ ^{ონ} , ჯ ^{ოჰ}
ხარშვა – ბონეს	ხველება – ჯ ^{ონ} ფეს, ჯ ^{ოჰ} ფეს
ხაფანგი – თაქლ	ხვეული – კანაკ, კანკალ
ხაში – ხაშ	ხვეული – ლაჭურ
ხაშლამა – დახნი	ხვეული – ჭურ

ბეწა – ხ ^ა შბეს	ხშირი – სიხ
ბელიკი – პილილინჭ	ჯაგარი – ძალ
ბენა – ეზბეს	ჯაგი – ჯპრჯი
ბენის მიმდინეობა – ეზ	ჯალო – ჯაღუ
ბერინვა – ხურუფეს	ჯავრი – აჯიღ
ბილი – ბი ^ა ბი ^ა	ჯარი – ყოშინ, ყოში
ბის გუთანი – ფენეწ	ჯაჭვი – ზინჯიღ
ბიფათი – ხათა	ჯაჭვი – უინჯიღ, ზინჯიღ
ბიფათიანი – თურაკალ	ჯერ – ჰალა, ჰპლჷ
ბმა – სჷს	ჯერ კიღე – ჰალაქი
ბმა-კრინტი – სჷს-სჷბირ, სჷს-სჷმირ	ჯერჯერობით – ჰალაქი
ბმელი – ყარი	ჯვარი – ხაჩ
ბნული – ეზ	ჯვრის წერა – ფუსაქებს
ბოღმე – ქე	ჯიბე – ჟებ, ჟებ
ბორბალი – არუმ	ჯიბე – ქისჷკ
ბორცი – ეყ	ჯიბე – ჯუბ, ჯუმ – ჯებ
ბორციანი კერძები – ოხ ^ა ეღღ	ჯიუტი – ჯუუტ, ჯუუღ
ბოხოზი – ურუზი, ოროზი	ჯიქური – ხაფღუ
ბრაკვა – ჯარეს	ჯიში – ქოქ
ბრამი – ქაჩ ^ა	ჯიხვი – თჷქჷ
ბრამი – ყოზი	ჯოგი – ნახგერ
ბრუკვა – ბოკეს	ჯოგი – სურუ
ბრჩობა – ყაფტეს, ყ ^ა ყ ^ა ფეს	ჯორცხენა – ყათირ
ბუთი – ვო	ჯოხი – კოვალ
ბუთშაბათი – ვოშამათ	ჯოხი – ხაჯ ^ა ოღ
ბულიგნობა – ყაღღთბეს	ჰაერი – ჰავა
ბუმრობა – ზარაფატ	ჰაერი – ჰუ
ბურღა – ხურუ	ჰავა – ჰავა
ბურმა – ხურნიკ	ჰანგი – სჷს
ბურჯინი – ჰპვგჷ	ჰიპნოზი – ჯაღუ
ხშირი – ბოჩ ^ა უ	